

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198520

UNIVERSAL
LIBRARY

Checked 1963

|| ಓಮ್ ||

ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇನಮಃ.

ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾಮಣಿಃ ಪಾರಭ್ಯತೇ.

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಮಧ್ಯಸ್ಥಧರ್ಗವಾಚ್ಯಮುಮಾಸತಿಂ |
ಸಮಸ್ತವೇದವೇದಾಂತವೇದ್ಯಂ ವಂದೇನುಕಂ ಶಿವಮ್ ||೧||
ಯಂ ವೇದಾ ಸ್ವಕರಾ ಸ್ವಸ್ತುಮಂತ್ಯತಿಶಯಪ್ರೀತ್ಯನ್ವಿತಾ ಸ್ವರ್ದದಾ |
ಯಂ ಪದ್ಮಾಸನ ಪದ್ಮಲೋಚನಮುಖಾ ದೇವಾ ಯಜಂತೇಽವಿಶಾ ||
ಯಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಮುಮುಕ್ಷುಷೋ ಮುನಿಗಣಾ ಸ್ವರೈ ಹೃದಬಾಂಕರೇ |
ತಂ ವಂದೇ ಜಗದೀಶ್ವರಂ ಶಶಿಕಲಾಭಾಪಂ ಶಿವಂ ಶಾಶ್ವತಮ್ ||೨||

ಗಿರಿರಾಜಸುತಾಮುಖತಾ |
ಮರಸಾಮೋದದ್ವಿರೇಫನಕಲಂಕ ಕೃಪಂ ||
ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯಪ್ರಥಿತಂ |
ಗಿರಿಶಂ ಕಾಮಾಡುಗೆಮ್ಮನಿರದನವರತಂ ||

ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ 'ಧರ್ಗ' ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನೂ, ಪಾರ್ವತೀ ವಲ್ಲಭನೂ, ಸರ್ವಜೀವರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸತಕ್ಕವನೂ, ವೇದಗ್ರಂಥಲೂ ಉಪಾಪಕ್ಷುಗಿ ಕಂಡಲೂ, ಸಕಲಮಂತ್ಯ ಯೋಗ್ಯನೂ, ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀಶಿವಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ ||೧||

ಯಾವನನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ವೇದಗಳೂ, ಆಶೀಷಯ ಪ್ರೇರಿಸದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಿಗಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರುತಿ ಸೂತ್ರವೆಲ್ಲೋ, ಯಾವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ವೇದಲೋದ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳು ಭೂಜಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಯಾವನನ್ನು ವೋಕ್ತೃವನ್ನು ಬಯಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಮುನಿಪುರುಷರುಗಳೂ ತಮ್ಮ ಹೃದಯಕಮಲದೊಳಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಮೂರು ರೋಗಗಳಿಗೊಡೆಯನೂ, ಚಂದ್ರಶೇಖರನೂ, ಸತ್ಯರೂಪನೂ, ಆಗಿರುವ ಆ ಶಿವನನ್ನು ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೨||

ಗುರುಂ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯಮನಂತಮಹಿಮಾಸ್ವದಂ |
 ಅಪ್ರಾಕೃತಗುಣಾಧಾರಂ ವಂದೇನಹಂ ಪ್ರಮಥಾಧಿಪಂ ||೩||
 ರೇವಣಸಿದ್ಧಧ್ವತ್ಪ್ರೋಟಹಂ ರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಕಃ |
 ರಜಯಾಮಿ ಪ್ರಹರ್ಷೇಣ ಶತವಾದ ಸಮಾಹೃತಿಮ್ ||೪||
 ರಘುನಾಯಕಬೋಧಾರ್ಥಂ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾಮಣಿಂ ||

ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾದ್ರಾದಿಸಕಲದೇವವಾರವಂದಿತ ಚರಣಾರವಿಂ
 ದಾಖಿಲಯೋಗಿಜನಹೃದಯಾರವಿಂದನಿಲಯಾಷ್ಟಮೂರ್ತಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಕಪರ
 ಬ್ರಹ್ಮಶಿವಾವಿಭೂತಸ್ಯ, ಅಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಣರಮಣೇಯಸ್ಯ, ಪ್ರಮಥಸಮಾಜಾಧ್ಯ-
 ಕ್ಷಸ್ಯ, ಶಿವಾಜ್ಞಾಯೈವಾಸ್ತಿಸ್ತತ್ಕರ್ತೃಕೇ ಕೌಲ್ಯವಾಕಿಸುಕ್ತೇತ್ರಸರಾಜಮಾನಸೋ
 ಮೇಶ್ವರಾಧಿಧಿವ್ಯಲಿಂಗಾದಾವಿಭೂತಸ್ಯ ಮುಮುಕ್ಷುಪಾಶ್ರಯಾಣೇಯಾನವದ್ಯ
 ವೀರಶೈವಮತಸ್ಥಾಪಕಸ್ಯ, ಮಲಯಾಚಲಮಹಾಮಹೀರುಹಸ್ಸಿಗೃಛಾಯಾಮಧ್ಯ-
 ಮಂದಿತಮಂಡಪಮಂಡನಾಯಮಾನಸಪ್ತತಿಸಪ್ತಸಹಸ್ರಮುನಿವರವಾರವಂದಿತ ಚರ
 ಣಾರವಿಂದಾಯಸಮಾಜಮತ ಸಪ್ತಸಾಗರಾಯವಿಂಧ್ಯಧರಣೀಧರಸ್ತಂಭಕಾಮ ಕುಂ

ಅನಂತಮಹಿಮೆಗಳಿಗಾಸ್ತದನೂ, ಅಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಳಿಗಾಧಾರನೂ, ಪ್ರಮಥರಿಗೊಡ
 ಯನೂ ಆದ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ||೩||

ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀ ರೇವಣಸಿದ್ಧನ ಮಗನಾದ ರೇವಣಾ
 ರಾಧ್ಯನಾಮಕನಾದ ನಾನು ನೂರು ಸಂವಾದಭೇದವುಳ್ಳ 'ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾಮಣಿ', ಎಂಬ ಸಂ-
 ಗ್ರಹಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮುಂದಿಗಿರೆಯ ರಘುವತ್ಸನಾಯಕನ ವಿಲಾಸಗಳಿಗಾಗಿ ರಚಿಸುವೆನು ||೪||

ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ರುದ್ರ, ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹ
 ದಿಂದ ನಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾದಕಮಲವುಳ್ಳವನೂ, ಸಮಸ್ತ ಯೋಗಿಗಳ ಹೃದಯ ಕಮಲವೆಂಬ ಮನೆ
 ಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ, ಪೃಥಿವ್ಯಾದ್ಯಷ್ಟಕನುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂ-
 ಪನೂ, ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮತೀವ್ರವಿಷಯ ದ ಹುಟ್ಟಿದವನೂ, ಮಾಯಾಸಂಬಂಧ ರಹಿತಗಲಾದ ಗು-
 ಣಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ರಮಣೀಯನೂ, ಪ್ರಮಥ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯೂ ಶಿವಾಜ್ಞೆಯಿಂದ
 ರೇ ಈ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಿಪಾಕಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಲಿಂಗದ ದೇವಿಯಿಂದ ಆದಿ
 ಷ್ಠಾದಿ ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನೂ, ದೋಷರಹಿತವಾದುದರಿಂದ
 ಸರ್ವಮತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವೀರಶೈವಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವನೂ, ಮಲಯಾಚಲದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿ-
 ರುವ ಮಹಾವೈಷ್ಣವ ಸಾಂಧ್ರವಾದ ನೆರಳಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರವುಳ್ಳದಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ
 ಯೋಗಿಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವಾದ ಎತ್ತತ್ತೇಳು ಸಾವರ ಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರ ಸ-
 ಮೂಹದಿಂದ ನಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾದಕಮಲಗಳುಳ್ಳವನಾದ ವಿಳಾಸಮುದ್ರಗಳನ್ನು ಆಚಮನ ಮಾಡು

ಧಸಂಧನಾಯಮಾನಯೇ ಶಿವಾದ್ವೈತತತ್ತ್ವೋಪದೇಶಕಸ್ಯ, ಶಿವಲಿಂಗಂ ದತ್ತಾ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯಾಭಿಷ್ಠಂ ಕೃತವತಃ, ಲಂಕಾನಗರಾಂಯುಗಪತ್ರಿಕೋಟಿವಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕಸ್ಯ, ಕುಂಧಕೋಣಾದಿಸಾಧನಪ್ರಸಿದ್ಧಾನ್ವವಕೋಟಿಸಿದ್ಧಾನ್ವ ನಿರ್ಮೇಷ ಮಾತ್ರೇಣ ಮೇನಾನ್ನಿರ್ಮಾಯ ಮಹಾನವಸಿದ್ಧಾನ್ವ ಶನ್ನೇಷವಾಲಕಾನ್ ಕೃತ್ವಾಃ ದಧ್ರದಧ್ರಮಹಾಮಹತ್ತ್ವಸಹಿತ ಸ್ವಬುದ್ಧಿಪ್ರಾರಂಭಪ್ರಚುರತರಸಿದ್ಧಿಸಮೃದ್ಧಿವೃದ್ಧ ಸಿದ್ಧಕುಲಜಕ್ರವರ್ತಿನಃ, ರಾಜಾಧಿರಾಜರಾಜಪರಮೇಶ್ವರಾಯ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರಾಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿಶಾಸ್ತ್ರಯ ಗಗನಮಾರ್ಗಗಮನಸಾಹಾಯ್ಯಕಮಹಾಮುನಿಮು ಯಾನ್ವಾಪದಮಾದುಕಾದ್ವಯಂ ಸ್ವಾರ್ಥಿತಾರ್ಥಸಾರವರ್ಷಿಣೀಂ ಪರತರಕಂಠಾಮ ಕ್ಷಯಾಮೃತಭರಿತಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರಂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತಂ ಸರ್ವಾಭಿಷ್ಠಪ್ರದಾಂ ಕ್ಷುರಿ ಕಾಂ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಂ ಮರಕತಮಯಂ ಶಿವಲಿಂಗಂ ಜ ಕೃಪಯಾ ದತ್ತವತಃ, ವಿಷ್ಣುಕಾಂಚೀಪುರೇನಾಯಕ ಕೇಶವಮೂರ್ತಿ ಕಂಪಮಾನಶಿರಸ್ಪಾಪಕಸ್ಯ, ಪೃಥು ಶರ ಪೃಥಿವೀಮಂಡಲೇ ಪ್ರಕಾಶಾಪ್ರಕಾಶರೂಪೇಣ ಚತುರ್ದಶಶತವರ್ಷಪದ್ಯಂಶಂ ಸ್ಥಿ ತ್ವಾ ಪ್ರಹಂಢವಾಷಂಢ ಪುಂಡರೀಕಷಂಢಮದಪುಂಡರೀಕಸ್ಯ, ಸಮಲಾಂಶಾಕರಣ

ದಿದ ಐಂಧ್ಯದರ್ಶನವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಗ್ನಿ ಮುನಿಗೆ ಶ್ರೀಪ್ರಣಾದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಶಿವಾದ್ವೈತತತ್ತ್ವವನ್ನು ಶಬ್ದೇಶಿಸಿದವನೂ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದವನೂ, ಲಂಕಾನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕೋಟಿಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಮೂರುಕೋಟಿ ಆಚಾರ್ಯರೊಡನೆ ಹೊಂದಿ ಪ್ರಾಸಿದ್ಧಿಸಿದವನೂ ಕುಂ ಧಕೋಣ ವೊಡಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಪವಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಸಿದ್ಧರನ್ನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಿಂದ ಕುರಿಯು ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಪ್ರಣಾದ ಒಂಥ ಶ್ವಮುಂದಿ ಸಿದ್ಧರನ್ನು ಆ ಕುರಿಗಳಂ ಕಾಯುವವರನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿ, ಅಧಿಕವೂ ಅಲ್ಪವೂ ಅದ ಶ್ರೀಪ್ರಣಾದ ಮಹಿಮೆಗಳಿಂದಲೂದಿದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಾಪಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬಹಳ ಪ್ರಚುರವಾದ ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಪರ್ಯಾಯವು ದ್ವಾನವೃದ್ಧರಾದ ಸಿದ್ಧರ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ, ರಾಜಾಧಿರಾಜರಾಗಿದ್ದಯನಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರವುಳ್ಳವನಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿ ಶ್ವನಿಗೋತ್ಕರ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಹಾಯ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಶ್ರೀಪ್ರಣಾದ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಸುವರ್ಣದ ಪಾದುಕೆಗಳೊಡನೆ, ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಷ್ಟು ವರಹಗಳನ್ನು ಸುಂಸುವ ಶ್ರೀಪ್ರಣಾದ ಕಂಠೆಯನ್ನೂ, ಸಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅಮೃತದಿಂದ ಕುಂಬಿದ ಭಿಕ್ಷಾ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನೂ ದೇವಶಿರಿಯಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊ ಣುವ ಚೂರಿಯನ್ನೂ, ಭೋಗವೋಕ್ಷ್ಯಂಗಳಂ ಕೊಡುವ ಶ್ರೀಪ್ರಣಾದ ಮರಕತ ರತ್ನಮಯ ನಾಡ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನೂ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟವನೂ, ವಿಷ್ಣುಕಾಂಚೀ ಅಧಿದೇವತೆಯಾದ ವಿಷ್ಣು

ಮನುಮುನಿತನುತಿವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಲಿಂಗಾಂಗೈಕ್ಯಬೋಧಕಶಿವಪಂಚಾಕ್ಷರಮಹಾಮಂತ್ರಪ್ರೋಚ್ಚಾರತತ್ಪರಮಾಣವದನಾರವಿಂದಸ್ಯ, ಶಿವಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತಚಿತ್ತಸ್ಯ, ಉತ್ತಮಾಂಗಶಲಿತೇಷ್ವಲಿಂಗಸ್ಯ, ಶಿಖಾಲಂಬಿತಮಸ್ತಕಸ್ಯ, ಧಸ್ತತ್ರಿಪುಂದ್ರಮಂಡಿತಫಾಲಸ್ಯ, ದುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಾಬಂಕೃತಕಂಠಸ್ಯ, ಮುಕ್ತೈಂಗನಾಲೋಕನರೋಲರೋಡನಸ್ಯ, ಮುಮುಕ್ಷುಜನತಾಭಯದಹಸ್ತಸ್ಯ, ಸ್ವೀಯಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣಮಾಶ್ರೀಣಕ್ಷಿತಿಪತಿತಿರಕ್ಷಣದಕ್ಷಸ್ಯ, ವಂದಮಾನಬೃಂದಾರಕಬೃಂದಸುರದ್ರಮಾಯಮಾನಸ್ಯ, ವೇದವೇದಾಂತಾಗಮಪುರಾಣಪ್ರಭೃತಿ ಪ್ರಭೂತಾನವದ್ವೈವಿಧ್ಯಾ ಸ್ವೀರವಾರಾವಾಛಾರಾಗತಸ್ಯ, ಅಗಣಿತಶಮದಮಾದಿಗುಣಮಣಿಗಣರೋಹಣ ಧರಣೀಧರಸ್ಯ, ಶ್ರೀರೇಣುಕಗುರೋಃ ಕೃತಾ ದ್ವಾದಶಶಹಸ್ರಿಕಾಯಾಮಿತರಮತಕೋಲಾಹಲಸಮಾಸ್ಯತಾ ಸಾರಸಂಗ್ರಹಕೂಪವ್ಯಾಸ್ಯ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ಶಿಖಾಮಣೀಃ ಶತಸಂವಾದನಾಮಧೇಯಕ್ರಮಃ ಕಥ್ಯತೇ.

ಮೂರ್ತಿಯ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ತಲೆಯನ್ನು ನಡುಕಿಲ್ಲದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡದವನೂ, ವಿಶಾಲವಾದ ಭೂರೋಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಾಪ್ರಕಾಶರೂಪದಿಂದ ಒಂದು ಸಾವಿರದ ನಾಲ್ಕುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗಿದ್ದು ಕೂರರಾದ ಪಾಂಡುಕೇಂಬ ಕಮಲಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಮದವೇರಿದ ಅನೆಯಂತವರೂದವನೂ, ಪಾಪಹಿತವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲ ಮನುಮುನಿಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸಾಮರಸ್ಯವಂ ಬೋಧಿಸುವ ಶಿವಪಂಚಾಕ್ಷರ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆತುರಪಡುವ ಮುಖವುಳ್ಳವನೂ, ಶಿವನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಠಸಲ್ಲಟ್ಟಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವುಳ್ಳವನೂ, ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿರುವ ಶಿಖೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಧಸ್ತದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ತ್ರಿಪುಂದ್ರಗಳಿಂದ ಆಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಣೆಯುಳ್ಳವನೂ, ದುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಿಕೆಯಿಂದಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೊರಳುಳ್ಳವನೂ, ಮುಕ್ತವನತೆಯಂ ವೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಚಿಂತಲವಾದ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವನೂ, ವೇದಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುವ ಜನಕ್ಕೆ ಅಭಯವಂ ಕೊಡುವ ಕೈಯುಳ್ಳವನೂ, ದಯಾರಸದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ರಾಜರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕಾವಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತನೂ, ನಡುಸಿದ ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಕಲ್ಪತಪ್ತಾ ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತಗಳಾದ ಸೋಮಪಾನಪದಾರ್ಥಮಾಪುರಾಣ ವೊದಲಾದ ಪ್ರಾಚುರ್ಯವನ್ನೊದ್ದಿದ ದೋಷರಹಿತಗಳಿಂದ ವಿಧಿಗಳ ಸಮೂಹವೆಂಬ ಪಾಲ್ಗಡಲಿನ ಕಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೂ, ಎಣಿಕೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗದ ಶಮದವಾದ ಗುಣಗಳೆಂಬ ರತ್ನಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ರೋಹಣ ಪರ್ವತವಾದವನೂ ಆದ ಶ್ರೀರೇಣುಕನೆಂಬ ಗುರುವಿನ ಕೃತಿಯಾದ, ಹನ್ನೆರಡುಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಲ್ಲದ ೧೧ ಇತರಮತಕೋಲಾಹಲ, ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವಾಕಾರವಾದ ಏಷಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಈ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ಶಿಖಾಮಣಿಯ ನೂರು ಸಂವಾದಗಳ ನಾಮಧೇಯಕ್ರಮವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಜೋಳದೇಣುಕಸಂವಾದೇ ಶಿವಾಧಿತ್ಯಶಿಖಾಮಣಾ	
ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಾದಿ ಶಿವಯೋಗ್ಯರ್ಚನಾಂತರಾಃ	೧
ತೇ ದ್ವಾದಶೋಪದೇಶಸ್ಥ ಸಂವಾದಾಸ್ತು ಶತಮತಂ	
ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಶ್ಚ ತತ ಷ್ಣೋಡಶದಾನತಂ	೨
ವಿದ್ಯಾವತಾರೋ ವೇದೋಪಮೆಬಾಂಗಾನಾಂ ಚ ಲಕ್ಷಣಂ	
ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರವುರಾಣ ಸ್ಮೃತಿ ಮಾಮಾಂಸಾದಿ ಲಕ್ಷಣಂ	೩
ಸಿದ್ಧಾಂತಭೇದಸಿದ್ಧಾಂತವೇದವ್ರಾಮಾಣ್ಯಲಕ್ಷಣಂ	
ನಿಗಮಾಗಮಯೋಗ್ಯೈಕೈಕಂ ತಯೋರರ್ಥಪ್ರಕಾಶನಂ	೪
ತದರ್ಥನಿರ್ಣಯೇ ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯನಿರಾಕೃತಿಃ	
ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ಪಂಚಾದಶಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ	೫
ಆಶ್ವತ್ಥಂ ಸಾತ್ವಿಕಶ್ಚಂಚ ಶಂಭೋರ್ವೇದೋದ್ಭವಸ್ತಥಾ	
ವೇದನ್ಯಾಯೋ ವೇದವಪ್ರದಾನಂ ಷಣ್ಮತಾದಿಕಂ	೬
ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ವಿಘ್ನೇಶಪಟ್ಟಶಬ್ದಪಲಕ್ಷಣೇ	
ಪೂ್ರೇಕ್ತಾ ದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶೇ ನವಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ	೭

೧ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಯು. ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಷ್ಣೋಡಶಮಹಾದಾನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯು. ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ೧೪ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯು. ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೇದಭೇದವಿಧಿಯು. ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶವಿಧಿಯು. ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೇದಾಂಗವಿಧಿಯು. ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೇದದ್ವಯಾಂಗಲಕ್ಷಣವು. ೮ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯು. ೯ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯು. ೧೦ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಾಮಾಂಸಾಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯು. ೧೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶೈವತಾತ್ಮಲಕ್ಷಣವು. ೧೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೇದಾಗಮವ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿಧಿಯು. ೧೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ನಿಗಮಾಗಮೈಕೈಕವಿಧಿಯು. ೧೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ನಿಗಮಾಗಮಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು. ೧೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯನಿರಾಕರಣವಿಧಿಯು.

೨ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರತಿರೋಧವು. ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು. ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನದೇವಿಯಿಂದ ಸಕಲವೇದೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯು. ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸರ್ವವೇದಪೂರ್ವನ್ಯಾಯವಿಚಾರವು. ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೇದವರಪ್ರದಾನವಿಧಿಯು. ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಸತ್ಯತತ್ವಪಟ್ಟಂಕ್ರತದ್ವಾರ್ಥನಲಕ್ಷಣವು. ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಾಸ್ತಪ್ರತಿಷ್ಠಾಫಲವಿಧಿಯು. ೮ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಯು. ೯ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಮಂತ್ರಪದಸ್ತೋತ್ರವು.

ಕಾವಾಲಿಕಂ ಪಾಂಡರಾಶ್ರಂ ಮಾಯಾವಾದಶ್ಚ ಬೌದ್ಧಿಕಂ |

ಜೈನಂ ಚಾರ್ವಾಕ ಮಥ ತತ್ಸರ್ವವ್ರಾಹ್ಮಣಪದಂ ಸ್ಫುಟಂ ||೨||

ಪೋಕ್ತಾ ಕೃತೀಯೋಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಸಂವಾದಪದ್ಧತಿ |

ಎಷ್ಟೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಯಾಥ ಕೇಶವಸ್ಯಾಮೃತಸ್ಯ ಚ ||೩||

ಪುರುಷಸ್ಯ ತಥೈತೇಷಾಂ ಪದಾಸಾ ಮರ್ಥನಿರ್ಣಯಾ |

ಪೋಕ್ತಾ ಚತುರ್ಥೋಪದೇಶೇ ಪಂಡಸಂವಾದಪದ್ಧತಿ ||೪||

ಧವಾದಿನಾಮಪರ್ಮಾಯೋ ಭಗವತ್ಕೃಪ್ತವಾಚ್ಯತಾ |

ಸದಾವಿರುದ್ಧಸ್ಯ ಭಾವಪ್ರತಿಷೇಧಮುಖೇ ಎಧಿ ||೫||

ಪೋಕ್ತಾ ಪಂಡೋಪದೇಶೇಷಿ ಚತುಸ್ಸಂವಾದಪದ್ಧತಿ |

ಪರೇತಮೂರ್ತಿದ್ವೈವಧ್ಯಂ ತ್ರೀಮಹೇಶಸ್ವರೂಪಕಂ ||೬||

ಮಹೇಶಾಧಿಕೃತಮಥ ತತ್ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿನಾಮ ಚ |

ಪೋಕ್ತಾ ಷಷ್ಠೋಪದೇಶೇ ತು ಚತುಸ್ಸಂವಾದಪದ್ಧತಿ ||೭||

೧ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶೈವಾವೈದಿಕಕಾವಾಲಿಕಮತನಿರ್ಣಯವು ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವಾವೈದಿಕಪಾಂಡರಾಶ್ರಮತನಿರ್ಣಯವು ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮಾಯಾವಾದಪದ್ಧತಿಯು ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಮತನಿರ್ಣಯವು ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಜೈನಮತನಿರ್ಣಯವು ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಚಾರ್ವಾಕಮತಭೇದವು ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಮತದರ್ಶನ ಗಮ್ಯಕಾನವಾದ ಶಿವಪದಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು.

೪ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪದವಿಗಿ ಹನಿರ್ಣಯವು. ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಿಗಿ ಹನಿರ್ಣಯವು. ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕೇಶವಶಬ್ದವಿಗಿ ಹನಿರ್ಣಯವು. ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಶಬ್ದನಿರ್ಣಯವು ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯವು.

೫ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಭವವೃದ್ಧಕರ ನಾಮಧೇಯನಿರ್ಣಯವು. ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಕೃಪ್ತವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯವು ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಿರುದ್ಧಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ದೇವತಾಂತರ ಪ್ರತಿಷೇಧಮುಖವಾದ ಶಿವಾಧಿಕೃತವಿಧಿಯು.

೬ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನ ಸಕಲನಿಷ್ಕರಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು. ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತುತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯು. ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕೃತನಿರ್ಣಯವು. ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಪರ್ಮಾಯನಾಮಗರ ವಿಚಾರವು.

ಅನ್ಯದೇವಪರಿತ್ಯಾಗ ಶೃಂಭೋ ಸ್ತದ್ದೇವತಾತ್ಮತಾ |
 ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸೃಷ್ಟಿಸ್ತೈರೋಕ್ಯಂ ಗುಣಾನ್ವೈರ್ಮೂರ್ತಿಭೇದತಾ ||೧೪||
 ಸಶಕ್ತತ್ವೈರ್ಮೂರ್ತಿಭೇದೋ ರುದ್ರಾಧಿಕೃಂ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಷು |
 ದ್ವಯೋ ಮೂರ್ತಿಶೋಭಾಶ್ಚ ಮಧ್ಯೇ ಶ್ರೀರುದ್ರಸ್ಯಾಧಿಕೃಮುತ್ಸಮಂ ||೧೫||
 ರುದ್ರಸ್ಯ ವಶ್ವಾಧಿಕಶ್ಚ ಮೇಕೋ ರುದ್ರ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಿಃ |
 ಸಪ್ತಮೇ ತೂಪದೇಶೇ ಸ್ಯಾನ್ನವಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ ||೧೬||
 ರುದ್ರಸ್ಯ ವರ್ಣೋತ್ತಮತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮೋದ್ಭವ ಸ್ತತಃ |
 ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾ ವೆಷ್ಣೋ ಲಲಿತಾಪೀ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಸ್ತಥಾ ||೧೭||
 ಪುಷ್ಪೇಣನಸೂಯಾಂಜಲಿಸ್ಥೇ ತಥಾ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾ |
 ರುದ್ರಪಿಂಡಪ್ರದಾನೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಸಮುದ್ಭವಃ ||೧೮||
 ನಮಸ್ಕಾರಾರ್ಹತಾ ಶಂಭೋ ರುದ್ರಲಿಂಗಾರ್ಹಸಂಕ್ರಮಃ |
 ಲಕ್ಷಣಂ ಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಸಮಾಹ್ವಾನ ನಿರಾಕೃತಿಃ ||೧೯||

೭ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವತರದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗಭಾವ
 ಕವಾಗಿ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಯವು ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಸರ್ವದೇವತಾಪನಕತ್ವ
 ನಿರ್ಣಯವು. ೩ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮೂರ್ತಿಶಫಾರ್ವತತ್ರಯೋರ್ಭೇದನಿರ್ಣಯವು. ೪ನೆಯ
 ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪಭೇದವು. ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸಶಕ್ತ ತ್ರಿಲೋಕ ತ್ರಿ
 ಮೂರ್ತಿ ಭೇದನಿರ್ಣಯವು. ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಧಿಕೃತವು. ೭
 ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಮೂರ್ತಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗಿಂತ ರುದ್ರಾಧಿಕೃತನಿರ್ಣಯವು. ೮ ನೆ
 ಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ವಶತ್ವ ಸಂಖ್ಯಾನಿರ್ಣಯವು ೯ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ
 ವಶ್ವಾಧಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು

೮ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.
 ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಆದಿರುದ್ರನದೇವತೆಯಿಂದ ಬಹುವಿಷ್ಟುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿಧಿಯು ೩ ನೆ
 ಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪಾರಾಯಣನ ಲಲಿತಾದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯು, ೪ ನೆಯ ಸಂ
 ವಾದದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಲಿತಾದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯು. ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ
 ಯಕರಾಂಜಲಿ ಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯು. ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮ
 ಹರುದ್ರಪಿಂಡ ಪ್ರದಾನದಿಂದ ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯು ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
 ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನಪೂಜಾವಿಧಿಯು ೮ ನೆಯ ಸಂವಾದ
 ದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪೂಜಾ ನಮಸ್ಕಾರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರಿಣಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಲಕ್ಷಣವು ೯ ನೆಯ
 ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನೊಡನೆ ವಿಷ್ಣುವಿಗಳಿಗೆ ಸಾಮ್ಯ ಸ್ತುತಿ ನಮಸ್ಕಾರ ನಿರಾಕರಣವು.

ಅಷ್ಟಮೇ ತೂಪದೇಶೇ ಸ್ಯಾನ್ನವಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ |
 ಎಷ್ಟೋ ಧೃಗುಮುನೇ ಶ್ವಾಪ ಶ್ವಾಪಸ್ತುನ್ಯೋನ್ಯಜಸ್ತಯೋಃ || ೨೦ ||
 ಬ್ರಹ್ಮ ಎಷ್ಟೋ ದ್ವೇದೇಶೇಶ್ಚ ಶಾಪೋ ಗೌತಮಶಾಪಕಃ |
 ಎಷ್ಟೋ ಸ್ತುಪೋ ಬ್ರಹ್ಮತಪೋ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸ್ವಸ್ವರೂಪತಾ || ೨೧ ||
 ರುದ್ರೋಪಮನ್ಯುಭ್ಯಾಂ ಎಷ್ಟೋ ರುಪದೇಶವಧಿಸ್ತತಃ |
 ಪ್ರೋಕ್ತಾ ನವಮೋಪದೇಶೇ ನವಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ || ೨೨ ||
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನಸಂವಾದ ಸ್ತತ್ಕೃತಸಂಧಾಚ್ಯುತೋದ್ಭವಃ |
 ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗೋದ್ಭವೋ ಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಲಿಂಗಪೂಜನಂ || ೨೩ ||
 ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪತ್ವಮಷ್ಟಮೂರ್ತ್ಯಧಿದೇವತಾ |
 ಬುದ್ಧಿಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತಾ ಶಕ್ತಿಕರ್ಮಫಲದಾತಕಾ || ೨೪ ||
 ಪ್ರೋಕ್ತಾ ದಶಮೋಪದೇಶೇ ನವಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ |
 ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾಽಽಂ ಚ ವಾಶ ಪಶ್ಯವಿಧಿಸ್ತತಃ || ೨೫ ||

೧ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಧೃಗುಶಾಪವಿಧಿಯು.
 ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಬ್ರಹ್ಮರ ಶರಸ್ವರ ಶಾಪವಿಧಿಯು. ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
 ದ್ವೇದೇಶ ಶಾಪವಿಧಿಯು. ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಗೌತಮಶಾಪವಿಧಿಯು, ೫ ನೆಯ ಸಂವಾ
 ದದಲ್ಲಿ ಶ್ವೋನಿರತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯು. ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ತಪೋನಿರತ
 ನಾದ ಅದಿನಾರಾಯಣನ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯು. ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸಕಲರೋಕ್ಷೋಪಕಾ
 ರಾರ್ಥಕಾದಿ ಅದಿ ರುದ್ರನು ಸ್ವಸ್ವರೂಪಧ್ಯಾನಂ ಮಾಡಿದುದು. ೮ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
 ಅದಿ ಕುದ್ರನಿಂದ ಅದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿಧಿಯು. ೯ ನೆಯ ಸಂವಾ
 ದದಲ್ಲಿ ಉಪಮನ್ಯುವಿನಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ವ್ರತೋಪದೇಶಪೂರ್ವಕ ಶಿವಲಿಂಗ
 ದೀಕ್ಷಾವಿಧಿಯು

೧೦ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನ ಸಂವಾದದಿಂದ ಒಂದ
 ಶಿವಾಧಿಕೃತೀರ್ಣವಿಧಿಯು. ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸತ್ಕೃತಸಂಧಾಚ್ಯುತಸಂವಾದದಿಂದ ಒಂದ
 ಒಂದ ಶಿವಾಧಿಕೃತೀರ್ಣವು. ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗಸ್ವರೂಪನೀರ್ಣವು.
 ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಾದಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾವಿಧಿಯು. ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗ
 ಪೂಜಾನೀರ್ಣವು. ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಅದಿರುದ್ರನ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ
 ವಿಧಿಯು. ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತ್ಯಧಿದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಿಚಾರವಿಧಿಯು. ೮ ನೆ
 ಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಸರ್ವಜೀವಬುದ್ಧಿಕರ್ಮಪ್ರೇರಕವೀರ್ಣವು, ೯ ನೆಯ ಸಂವಾ
 ದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಕಲಜೀವನಿಗೆ ಶಕ್ತಿಕರ್ಮಫಲಪ್ರದಾನನೀರ್ಣವು

ಬ್ರಹ್ಮಮೂರ್ಧನ್ಯತಿರ್ಬಾಣವ್ಯಕಯೋರ್ವರದಾನತಾ |
 ಹನುಮದ್ವಾಹನಂ ಶಂಭೋಃ ಪ್ರಳಯದ್ವಯಕರ್ತೃಕಾ || ೨೬ ||
 ಎಷ್ಟೈವತಾರಸಂಹಾರೋ ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿಸ್ತತೋ ಧವೇತಾ |
 ಏಕಾದಶೋಪದೇಶಃ ಸ್ಯಾನ್ನವಸಂವಾದಪದ್ಧತಿಃ || ೨೭ ||
 ರಾಮಶ್ರಯನಿರಾಸತ್ವ ಎಷ್ಟೋ ರಾಚಾರಧಿಕ್ಕೃತಿಃ |
 ಊರ್ವ್ವಾಘಂತ್ರನಿರಾಸತ್ವ ಶಂಖಚಕ್ರಾಂಕಧಿಕ್ಕೃತಿಃ || ೨೮ ||
 ವಿಷ್ಣು ದರ್ಶನಧಿಕ್ಕಾರವೂರ್ವಕಂ ಶಿವದರ್ಶನಂ |
 ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರೇ ಶಿವಾಧಿಕ್ಕಂ ಗಾಯತ್ರೈರ್ಧಪ್ರಕಾಶನಂ || ೨೯ ||
 ವ್ಯಾಸಪ್ರೋಕ್ತಶಿವಾಧಿಕ್ಕಂ ಶಿವಾಚಾರವಿಚಾರತಾ |
 ಶಿವಧಕ್ತಮಹತ್ತ್ವಂ ಚ ಶಿವಯೋಗ್ಯಾರ್ಜುನಕ್ರಮಃ || ೩೦ ||
 ಶೇ ದ್ವಾದಶೋಪದೇಶಸ್ಥವಾದಾ ಏಕಾದಶಸ್ತುತಾಃ ||

೧೧ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಧಿಯು,
 ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗಿಂತ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪರುಶಮಿಪ್ಪಭಿಷೇಕದ ನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು,
 ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕಾಲಭೈರವರುದ್ರನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿರಶ್ಚೇದನವಿಧಿಯು, ೪ ನೆಯ ಸಂವಾ
 ದದಲ್ಲಿ ಬಾಣಾಸುರಯುದ್ಧವಿಚಾರವಿಧಿಯು, ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವೃಕಾಸುರನರಪ್ರದಾ
 ನವಿಚಾರವು ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನ ಹನುಮದ್ವಾಹನವಿಚಾರವು ೭ ನೆಯ ಸಂವಾ
 ದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ಆಗ್ನಿಪ್ರಳಯ ಜಲಪ್ರಳಯ ಕರ್ತೃತ್ವದ ವಿಚಾರವು ೮ ನೆಯ ಸಂವಾದ
 ದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣಾವತಾರಸಂಹಾರವಿಧಿಯು, ೯ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
 ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿನಿರ್ಣಯವು

೧೦ ನೆಯ ಉಪದೇಶದ ೧ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ರಾಮಶ್ರಯದೈವತಾರಧಿಕ್ಕಾರವಿಧಿ
 ಯು, ೨ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಹನುಮ ಆಚಾರಧಿಕ್ಕಾರನಿರ್ಣಯವು, ೩ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
 ಊರ್ವ್ವಾಘಂತ್ರನಿರಸನಿರ್ಣಯವು ೪ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣ
 ನಿಷೇಧನಿರ್ಣಯವು, ೫ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ದರ್ಶನಾದಿನೀಧ
 ಣಾರ್ವಕ ಶಿವಂಗಳದರ್ಶನಾದಿನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು, ೬ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಿ
 ಳಲ್ಲಿ ಶಿವಾಧಿಕ್ಕನಿರ್ಣಯವು, ೭ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ
 ಭರ್ಗಸ್ ಶಬ್ದವಿಂದಲೂ ಭರ್ಗಶಬ್ದವಿಂದಲೂ ಶಿವಾಧಿಕ್ಕನಿರ್ಣಯವು, ೮ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
 ವ್ಯಾಸನಿರಚಿತ ಶಿವಾಧಿಕ್ಕವಿಧಿಯು, ೯ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಧಸ್ತಧಾರಣಾದಿ ದೀರಶೈವಾ
 ಚಾರನಿರ್ಣಯವು, ೧೦ ನೆಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವಧಕ್ತಮಹತ್ತ್ವಾಧಿಕ್ಕನಿರ್ಣಯವು, ೧೧ನೆಯ
 ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಮಹತ್ತ್ವಾಧಿಕ್ಕನಿರ್ಣಯವು

ಧರಾ ವೈಷ್ಣವಚೋರಸ್ತು ಶಿವಕಾಂಚೀಸಮಾನಕಾಂ |
 ಕರ್ತುಕಾರ್ತೋ ವಿಷ್ಣುಕಾಂಚೀಂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತೈಃ ಪ್ರಚೋದಿತಃ ||
 ವೈಖಾನಸೈರ್ಭಾಗವತ್ಯುಃ ವೈಷ್ಣವೈಸ್ತತ್ಪ್ರವಾದಿಭಿಃ |
 ಶಾಂಡರಾತ್ರಪರಾಚಾರ್ಯೈರ್ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಂ ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾಂ ||
 ಸೋಮಕಾರಯತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ಶು ಸಾಧೂನ್ನಾನಂ ಸಕಂಪನಾ |
 ಅಹಮೇಕಾಮೃತಾಧಸ್ಯ ಶಂಭೋರಸ್ಮಿ ಕಥಂ ಸಮಾ ||
 ತನ್ನಿಷ್ಕಂಪಪ್ರತಿಷ್ಠಾರ್ಥಮೇಕೋ ನಾಸ್ತಿ ಕರೋಮಿ ಕಿಂ |
 ಚೋರ ಸ್ವಕಂಪ ಏಕಾಮೃತನಾಥಂ ಸ ಶರಣಂ ಯಯಾ ||
 ತತಃ ಏಕಾಮೃತನಾಥೇನ ಚೋರಸ್ತಪ್ತೇ ಪ್ರಚೋದಿತಃ |
 ರೇಣುಕಂ ಗಣನಾಥಂ ತಂ ತದರ್ಥಂ ಶರಣಂ ಗತಃ ||
 ಮಲಯಾದ್ರೌ ಚ ಲಂಕಾಯಾಂ ಕುಂಭಘೋರೇ ಸ ರೇಣುಕಂ ||
 ಗಣೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯೈರ್ದಾಹ್ಯಂ ಸಪ್ರಣಾಮಸ್ತುತಿಂ ವ್ಯಧಾತು ||
 " ಜಯಜಯಜೇತಚಿತ್ತೈರೈವ ಚಿತ್ತಿಂಗವೃತ್ತ |
 ಭಸಿತಭವಿತಫಾಲಸಾರದ್ರಾಕ್ಷಮಾಂ ||
 ಶಿವಮನುಸಂಪಯುಕ್ತೈರಮನುಕ್ತೈರ್ದೃಢರಕ್ತ |
 ಗುರುಶಿವಜನಮೂರ್ತೇ ರೇಣುಕಖ್ಯಾತಕೀರ್ತೇ ||

ಪೂರೈಕಾಲದಲ್ಲಿ, ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನಾದ ವಿಷಯೇಂದ್ರಚೋರನು—ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರ ಪ್ರೀತಿಗೆ
 ಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುಕಾಂಚಿಯನ್ನು, ಶಿವಕಾಂಚಿಯೊಡನೆ ಸಮಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೋ
 ಸ್ಕರ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ವೈಖಾನಸವನ್ನು ಬಲ್ಲವರೂ, ಭಾಗವತರೂ, ವೈಷ್ಣವರೂ, ಯಥಾರ್ಥವಾ
 ದಿಗಳೂ ಆದ ಶಾಂಡರಾತ್ರಾಗಮದಲ್ಲೂ ಸಕ್ತರಾದ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸಲಕ್ಷ್ಮಣನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗ್ರ
 ಹವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದನು. ಆ ಮೂರ್ತಿಯಾದರೋ : ಶಿವಕಾಂಚಿಯಲ್ಲಿರುವ ಏಕಾ
 ಮೃತನಾಥನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಮಾನನಾಗುವೆನು, ಎಂದು ನಡುಗತಕ್ಕದ್ದಾಯಿತು.
 ಆ ಚೋರನು—ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಡುಗುವಿಕೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದ
 ಕ್ಕಾಗಿ ಶಕ್ತನಾದನೂ ಇಲ್ಲವು ನಾನೇನುಮಾಡಲಿ, ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ; ನಡುಗತಕ್ಕವನಾಗಿ
 ಏಕಾಮೃತನಾಥನಿಂದ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಮಲಯಾದ್ರಿಯಲ್ಲೂ, ಲಂಕೆಯಲ್ಲೂ, ಕುಂಭ
 ಕೋಟದಲ್ಲೂ ಕ್ರಮದಿಂದ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರ, ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ, ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಎಂದು ಹೆಸರ
 ನ್ನು ಹೊಂದಿದ ರೇಣುಕನೆಂಬ ಗುರುವನ್ನು ಮರೆಪೊಕ್ಕು ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ
 ದನು. ಚಿತ್ತಶೈಶ್ವರ್ಯವುಳ್ಳವನಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವೂ ಜ್ಞಾನೈಕಗಮ್ಯ
 ವೂ ಆದ ಮಹಾಕವಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಭಕ್ತತ್ವವುಂಟಾದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಹಣಿ

ಅಶ್ವಿನ್ಯಾತ್ಮಜಕೋಶನಮಸ್ತೇ | ಶಾಶ್ವತಚಿದ್ಭರಣೀಶನಮಸ್ತೇ |
 ಕೃತ್ತಿಕಾಕೃತಮೋದನಮಸ್ತೇ | ಶ್ರುತ್ಯಧಿರೋಹಿಣಿಪಾದನಮಸ್ತೇ |
 ಮೃಗಶಿರ್ಷಾಂಕಿತಮುದ್ರನಮಸ್ತೇ | ಮೃಗಮದಘನಸಾರಾದ್ರ್ಯನಮಸ್ತೇ |
 ಪುನಃಪುನರ್ವಸುವಾಸನಮಸ್ತೇ | ಘನಪುಷ್ಪಾಕಗವಾಸನಮಸ್ತೇ |
 ಯಮುಚಿದ್ರಚಿತಾಶ್ಲೇಷನಮಸ್ತೇ | ಸಮಘಾಘಾತುಕಭಾಷನಮಸ್ತೇ |
 ಸಂಬಾಹುಭ್ಯಾಂಶ್ರುತಿಗನಮಸ್ತೇ | ಬಿಂಬತ್ರಿಶಯೋತ್ತರಗನಮಸ್ತೇ |
 ವರಾಧಯಹಸ್ತವಿಸಾರನಮಸ್ತೇ | ಗುರುತರಚಿತ್ತಾಚಾರನಮಸ್ತೇ |
 ಸ್ವಾತಿಶಯಿತಚಿದ್ವೀಪನಮಸ್ತೇ | ಸ್ವಾಂತವಿಶಾಖಸಮಾಪನಮಸ್ತೇ |
 ಅನುರಾಧಯವಾಂಛ್ರೇಶನಮಸ್ತೇ | ಮನುಲಯಹರಜ್ಯೇಷ್ಠೇಶನಮಸ್ತೇ |
 ಮುಕ್ತಿಮೂಲಚಿದ್ರಾಧನಮಸ್ತೇ | ಭುಕ್ತಿದಪೂರ್ವಾಪಾಧನಮಸ್ತೇ |
 ಶ್ರಮಹರಶ್ರವಣಸಬಾಧನಮಸ್ತೇ | ಧನದಸಮಧಿಸ್ತೇಶನಮಸ್ತೇ |
 ಮನನಶತಭಿಷಾಭಾಷನಮಸ್ತೇ | ಪೂರ್ವಾದಿಮಭಾದ್ರಪದನಮಸ್ತೇ |
 ಸಶ್ಲೋತ್ತರಭಾದ್ರಪದನಮಸ್ತೇ | ದೇವತಿಪತಿಮುಖೇಂದ್ರನಮಸ್ತೇ |
 ರೇವಣಾರ್ಯಚಿತ್ತೇಂದ್ರನಮಸ್ತೇ ||

ಯಸ್ಸೋಮೇಶ್ವರಲಿಂಗಭೂಮಿಬ್ರಹ್ಮಾಣ ಯೋಗಾತಿಶೇಂದ್ರೋವಿದುರ್ಯೇನಾ
 ದೋಧಿ ಸ ಕುಂಭಸಂಭವನುಸಿರ್ಯಮ್ನೈ ನ ಸಿಂಧುಪತೇ || ಯಸ್ಮಾತ್ಸಿದ್ಧಿ

ಯುಕ್ಯವನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನಗಳಾದ ರುದ್ರಾಕ್ಷವಣಿಗಳ ಮಾಲಾಯಂ ಧರಿಸಿದವನೂ, ಶಿವ
 ನನ್ನು ಹೇಳುವ ವಚಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಜಪದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೈಮವುಳ್ಳವನೂ, ಮುಕ್ತಿಪಾಥವಾದ
 ವೀರಶೈವಾಚಾರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನೂ, ಗುರು, ಲಿಂಗ, ಜಂಗಮ, ರೂಪಶೂ, ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧ
 ವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ರೀಡುಗಳನ್ನೇ ಜಯಶಿಲನಾಗು | ಜಯಶಿಲ
 ನಾಗು ||

೧. ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ಕುಮಾರರಿಗೆ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೋಧಿಸುವಾದ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ನಮ
 ಸ್ಕಾರವು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಈ ನಿತ್ಯಪ್ರಮಾಣಾರೂಪವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ
 ಲೂ, ಯಾವನು—ಛಲಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಿವತವನ್ನು (ವೀರಶೈವಮತವನ್ನು) ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದ
 ಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವನ ಆಪ್ತನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಾಕೇಶ್ವರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಸೋಮೇಶ್ವರಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಜಾ
 ಸಿದನೋ, ಯಾವನನ್ನು ಮೂರುಲೋಕಗಳಿಗೂ ಗುರುವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆಯೋ, ಯಾವ
 ನಾದ ಆಗಸ್ಯಮಹರ್ಷಿಯು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೋ ಯಾವನೋಸ್ಕರ ಸದ್ವಿರೂಪ ನಮಸ್ಕಾರ
 ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ, ಯಾವನೊಡನೆಂದ ಸಮಸ್ತಸಿದ್ಧಿಗಳು ಬಂದವೋ, ಯಾವನಿಗೆ
 ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಶಿವಾದ್ವೈತಜ್ಞಾನವು ಇರುತ್ತದೆಯೋ, ಯಾವನಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಂಗ

ಸಮಾಗಮಾಃ ಪರಮಚಿದ್ವ್ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಲಿಂಗೈಶ್ಚತಾ ಯಸ್ಮಿನ್ವಾತು ಸ ಮೇ ಧವಾಃ
ಕುಲಗುರು ಶ್ರೀರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ ಮಾಂ "

ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಃ

ಇತಿ ಚೋಳೇನ ಕೃತಯಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲಯಾ || ಪ್ರಸನ್ನೋ ಗು
ರುರಾಪ್ತಿಸ್ಯ ಭೂತಿಪಟ್ಟಂ ಬಬಂಧ ಸಃ || ತದಾನೇಂ, ಚೋಳಃ—ಭೋ ರೇಣುಕಗ
ಣೇಂದ್ರ! " ದೀವಾಗ್ನಿಂ ದೀಪತೈಲಂ ಚ ಭಸ್ಮಚಾಸ್ಥಿರಜವೃಲಾಂ || ಎತಾನಿ ಬ್ರಾ
ಹ್ಮಣ ಸ್ವಪ್ನಾಪ್ತಿಸಮಾವಾ ಬಲಮಾವಿಶೇಶ್, ಇತಿ ಶಂಬಸ್ಮೃತೇಃ ಭಸ್ಮಸ್ತರ್ಪಣ
ನಕರ್ತವ್ಯಃ, ಎವಂಸ್ಥಿತೇ ಭವತಾ ಮದೀಯಧಾರೀ ಕುಶೋ ಭಸ್ಮಧಾರಣಾ ಕೃತಂ!

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—"ಕ್ರಮದೇಶಸಾಮಾನ್ಯಾತ್", ಇತಿಪೂರ್ವಮಾಮಾಂಸಾಸೂ
ತ್ರಾತ್, ಅಸ್ಥಿಪಮಾಪರ್ತಿಭಸ್ಮ (ಚಿತಾಭಸ್ಮ) ನಕ್ಷರ್ಪಣೀಯಮಿತಿತದ್ವಚನೇನೋ
ಕ್ತಂ. ಶಫಾಪ್ತಿಸ್ತನ್ಧತಖಂಡೇ ಅನೇಕೈರ್ಬನ್ಯೈಃ ಬಹುಷು ಪತ್ತನೇಷು ಪ್ರತಿವರ್ಷಂ

ಸಾಮರಸ್ಯವ ಇರುತ್ತದೆಯೇ, ಎಲೈ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯನೇ! ಆ ನೀನು ನನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಗುರು
ವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು, ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದುದರಿಂದಲೂ

ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಯು.

ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯನು—ಆ "ವಿಜಯೇಂದ್ರ", ಚೋಳನಿಗೆ
ಭಸ್ಮಧಾರಣಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚೋಳನು—ಎಲೈ ರೇಣು
ಕಗಣೇಂದ್ರನೇ! "ದೀಪಪ್ತಾಲಯನ್ನೂ, ದೀಪದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ,
ನಿಧಿಹಿತಿಯನ್ನೂ, ಮೂಲೆಯನ್ನೂ ರಜಸ್ವಲೆಯಾದ ಹೆಂಗಸನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸರ್ವ
ಲಸ್ಯಾನಮಾದಬೇಕು", ಎಂದು ಹೇಳುವ ಶಂಬಸ್ಮೃತಿವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ಭಸ್ಮವಂ
ಮುಟ್ಟಲೇಬಾರದು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಭಸ್ಮಧಾರಣೆಯನ್ನು ಎಕೆ
ಮಾಡಿದೆ?

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕನು—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! "ಕ್ರಮದೇಶಸಾಮಾನ್ಯಾತ್", ಎಂದು ಪೂರ್ವ
ದೀವಾಂಸಾಸೂತ್ರವಿರುವುದರಿಂದ ಮೂಲೆಯ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಅಂದರೆ ಹೆಣವ
ನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಲಹದಿಯಂ ಮುಟ್ಟಿಕೊಡದಂಥ ಆ ಸ್ತುತಿವಚನದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೂ
ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಜನರು ಅನೇಕ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷದಲ್ಲೂ ಕಾಮನನ್ನು ಸ್ವ

ಕಾಮದಹನಂ ಕೃತ್ವಾ ತದ್ಭಸ್ಮ ದಾಹ್ಯತೇಖಲು. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ, ಸರ್ವಶ್ರುತಿ
ಪುರಾಣಪ್ರಸಿದ್ಧ ಭಸ್ಮಧಾರಣ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂತಾವತ್ಪ್ರಯಾ ತ್ಸೂಯತಾಂ, ಋ
ಗ್ವೇದೇಭಸ್ಮಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ, — “ ಎಧೂತಿಧಾರಣಾದ್ಭ್ರೂಹ್ಮೈಕತ್ವಂ ಗಚ್ಛತಿ
ಸಂವತ್ಸರಸ್ಯ ಜ್ಯೋತಿ ಸ್ಸಂವತ್ಸರಸ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಃ” ಯಜುರ್ರೇದೋಪನಿಷದಿ, — “ ಭೂತ್ಯೈ
ನ ಪ್ರಮದಿತವ್ಯಂ” ಇತಿ. ತಥಾಬೃಹಜ್ಜಾಬಾಲಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರಾಭರ್ದಶಿಖಾ
ದ್ಯುಪನಿಷತ್ಸು ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಶಾತಾತಪಸ್ಕೃತೌ, — “ಯದಾ ಕದಾ ಯತ್ರ ಚ
ಕುತ್ರ ಸಂಭವಂ ಭಸ್ಮೋದ್ಭೂತಂ ಸ್ಯಾದಿಹ ಯೇನ ಕೇನ ವಾ || ನ ತೇನ ಸಾ
ಮ್ಯೋಧಗವಾನ್ವಿತಾಮಹೋ ಎಧೂತಿಧಾರಣ ಸ ತಿವ ಸ್ತುಭೈವ ಹಿ” ಸ್ಕಾಂದೇ—
“ ಎಧೂತಿಧಾರಣಂ ಎದ್ವಾಕ್ ಮನಸಾಪಿ ನ ಲಂಛಯೇತ್ || ಶ್ರುತ್ಯಾ ಎಧೇಯ
ತೇ ಯಶ್ಚತ್ತತ್ಪ್ರಾಣೀ ಪತಿತೋ ಭವೇತ್,, ಇತಿ. ಮಾನವಪುರಾಣೇ, — “ಶ್ರುತ
ಯಸ್ಸ್ಮೃತಯಸ್ಸಂರಾಃ ಪುರಾಣಾನ್ಯಖಿಲಾನ್ಯಪಿ || ವದಂತಿ ಭಸ್ಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ
ತತ ಸ್ತದ್ಧಾರಯೇದ್ವಿಜಃ, ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾನಾಂ ವಿರುದ್ಧಂ
ಭವದುಕ್ತಶಂಖಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯಮತಸ್ತತ್ಪ್ರಕೃಪಮಪ್ರಮಾಣಮಿತಿ ಚ ಜ್ಞೇಯಂ.

ಟಿಪ್ಪ. ಆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದಲ್ಲವೆ ? ಅದಂತಿರಲಿ, ಸಕಲ
ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಭಸ್ಮಧಾರಣಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳು;
ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿರುವ ಭಸ್ಮಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಭಸ್ಮಧಾರಣೆಯಂ ಮಾಡಿದವನು ಪರ
ಮಾತ್ಮನೊಡನೆ ಏಕತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವನು” ಎಂದೂ, ಯಜುರ್ರೇದೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —
“ಭಸ್ಮಧಾರಣೆಗೋಸ್ಕರ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯುಳ್ಳವನಾಗುವಿಳು” ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.
ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬೃಹಜ್ಜಾಬಾಲ ಕಾಲಾಗ್ನಿರುದ್ರಾಭರ್ದಶಿಖಾದ್ಯುಪನಿಷತ್ತಿಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಸಿ
ದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಶಾತಾತಪಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ — “ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ಯಾವಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ
ಹುಟ್ಟಿದ ಭಸ್ಮವನ್ನಾದರೂ ಧರಿಸಿದವನೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಸಮಾನನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ, ಆ ಭಸ್ಮ
ಧಾರಿಯು ಶಿವಸ್ವರೂಪನೇ ಆಗುವನು” ಎಂದೂ, ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ವಿದ್ವಾಂಸನು
ಭಸ್ಮಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಾಗದು. ಭಸ್ಮಧಾರಣವು ವೇದದಿಂದ ವಿಧಿ
ಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಲಂಛಿಸಿದವನು ಪಾಪಿಯಾಗುವನು” ಎಂದೂ, ಮಾನವಪುರಾಣ
ದಲ್ಲಿ — “ಸಕಲ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣಗಳು ಭಸ್ಮಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ
ದ್ವಿಜನು ಆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು” ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣ
ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಶಂಖಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯವೆಂದು ನೋಡಿದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಯಾರಿಂದ
ರೋ ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿ ಆ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೆಂದೂ ಅಶ್ವಮಾಹವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇ
ಕು ನಾವು ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ಏಕಮಾರ್ಕನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನೆಸಗಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ
ನಾವು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ್ಯೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರತ್ನ ವಿಹಾರವಾದ

ಬಹುನಾಕಿಂ ರಾಜಾಧಿರಾಜಸ್ಯ ಎಕ್ರಮಾರ್ಕಸ್ಯ ಪಟ್ಟಾಧಿಷೇಕಕಾಲೇ, ತಸ್ಮೈ ವ್ಯೋಮಮಾರ್ಗಗಮನಮಂಡಿತಮಣಿಮಯಸುವರ್ಣವಾದುಕಾದ್ವಯಂ, ಸ್ವಾರ್ಥ ತಾರ್ಥಸಾರಸ್ತ್ರವಂತಿಕಾಂ ಕಂಠಾಂ, ಅಕ್ಷಯಾಮೃತಧರಶಫಿಕ್ವಾಪಾತ್ರಂಜ, ಸರ್ವ ಕಾಮಫಲಪ್ರದಾಂ ದುಷ್ಪನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಯಸಂರಕ್ಷಣಸಮರ್ಥಮಾಶ್ಚರ್ಯಕ್ಷುರಿಕಾಂ, ಮರಕತಮಯಮಹಾಶಿವಲಿಂಗಂ ಜ ದತ್ತಾ, ಶ್ಲಲಾಲಾಟೀಶ್ವಸ್ಮಾಧಿರ್ಭಸ್ಮಧಾರಣಂ ಕೃತಂ, ಅತವನ ತವಾರಭ್ಯ ಪಟ್ಟಾಧಿಷಿಕ್ತಾ ರಾಜಾನೋ ಭಸ್ಮಧಾರಣಸಂಪನ್ನಾ ಎರೂವಾಕ್ಷಧಕ್ತಾವನ, ಹೇ ಡೋಳ! ರಾಜಪಟ್ಟಾಧಿಷೇಕಲಕ್ಷಣಂಶ್ಚಯತಾಂ, ಲಿಂಗಪುರಾಣೇ,— " ಕೃತಾಧಿವಾಸರಾಜಾನಂ ಶಂಖಭೇರ್ಯಾದಿಸ್ತನೈಃ || ಸ್ತ್ರೀ ಶೋಧನರವೈದ್ಯವೈರ್ವೇದಘೋಷೈಸ್ಸುತೋಭನೈಃ || ಸೇನಯೇಶ್ವೂರ್ಷತೋ ಯೇನ ಪ್ರೋಕ್ಷಯೇ ದ್ವಾ ನೃಪೋತ್ತಮಂ || ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯೇನ ವಿಧನಾ ಶಿವಂ ಭಸ್ಮಾಳಿಕೇ ಧರೇತ್ || ಶಂಖಚಾಮರಭೇರ್ಯಾದ್ಯಂ ಭಕ್ತಂ ಜಂದ್ರಸಮಪ್ರಥಂ || ಶಿವಿಕಾಂ ವೈಜಯಂತೀಂಜ ಕಿರೀಟಂ ಸಿಂಹ ವಿಷ್ಣುರಂ||ಪಟ್ಟಾಧಿಷೇಕಯುಕ್ತಾಯ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಯ ಸಮರ್ಪಯೇತ್, ಇತಿ ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರೇ,—ಕುಂಭಸಂಭವಂಪ್ರತಿ ಕುಮಾರವಚನಂ, " ಶಿವವಾಕ್ಯಪ್ರವಕ್ತಾರಂ ಶಿವತತ್ತ್ವಾಜಯೇದ್ಭುರುಂ || ನೃಪಃ

ಸುವರ್ಣ ವಾದುಕಾದ್ವಯವನ್ನೂ, ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಷ್ಟು ಹೊನ್ನನ್ನು ಸುರಿಸತಕ್ಕ ಕಂಠವನ್ನೂ, ನಾಶರಹಿತವಾದ ಅಮೃತದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯನ್ನೂ, ಸಮಸ್ತವಾದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದೂ, ದುಷ್ಪನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಯಪರಿಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತವೂ ಆದ ಕರಾರಿಯನ್ನೂ, ಮರಕತಶತ್ಕವಿಕಾರವಾದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು, ಆತನ ನೊಸಲಲ್ಲಿ ಭಕ್ತವಂ ಧರಿಸಿದವು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ತದಾರಭ್ಯ ಪಟ್ಟಾಧಿಷಿಕ್ತರಾಗಿ ಆ ಎಕ್ರಮಾರ್ಕನ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾಗುತ್ತ ಬಂದ ದೊರೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಭಸ್ಮಧಾರಣಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಶಿವಭಕ್ತರೇ ಆಗಿರುವರು. ಎಲೈ ಡೋಳನೇ! ರಾಜಪಟ್ಟಾಧಿಷೇಕ ಲಕ್ಷಣವಂ ಕೇಳು, ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ನೃಪೋತ್ತಮನನ್ನು ಆಚಾರ್ಯನು — ಶಂಖಭೇರ್ಯಾದಿ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳೂ, ಮುತ್ತೈದೆಯರ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಗಾನ ಧ್ವನಿಗಳೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವೇದಮಂತ್ರಘೋಷಗಳೂ ಆಗುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ವಿಧ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀರುದ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ, ಪುಣ್ಯಕರಗಳಾದ ಗಂಗಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ದರ್ಶಕೂರ್ಚದಿಂದ ಪೋಷಿಸಿ, ಹನಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಭಕ್ತವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪಟ್ಟಾಧಿಷಿಕ್ತನನ್ನಾಗಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಆತನಿಗೆ ಶಂಖ, ಚಾಮರ, ಭೇರಿ, ಶ್ರೇತಚ್ಚಕ್ರ, ಪಾಲಕಿ, ಕಿರೀಟ, ಸಿಂಹಾಸನ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಎಂದೂ, ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ — "ಪಟ್ಟಾಧಿಷಿಕ್ತನಾದ ದೊರೆಯು — ಶಿವೋಕ್ತವಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಗುರುವನ್ನು ಶೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ತನಗ್ಗೃಹಸಂಪತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜ

ಪರೋಪಕಾರಾರ್ಥ ಮಾತ್ಮನಶ್ಚ ವಿಧೂಷಯೇ || ಜಗದ್ಧಿತಾಯ ನೃಪತಿಂ ಶಿವಧರ್ಮೇ
ನಿವೇಶಯೇತ್ || ಶನ್ನಿಯೋಗಾದಯಂ ಲೋಕಶ್ಚುಚಿಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯದ್ಧರ್ಮತತ್ಪರಃ,
ಮನುಸ್ಸ್ಮೃತೌ, — "ರಾಜ್ಞ ಧರ್ಮಿಣಿ ಧರ್ಮಿಷ್ಠಾಃ ಪಾಪೇ ವಾಪಾಸ್ಸಮೇ ಸಮಾಃ ||
ರಾಜಾನಮನುವರ್ತಂತೇ ಯಥಾ ರಾಜಾ ತಥಾ ಪ್ರಜಾಃ || ಪ್ರಸಾದಸ್ಯ ಪ್ರಕೋ
ಪಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇ ದೃಶ್ಯತೇಫಲಂ || ಪರೋಕ್ಷೇ ದೇವತಾಸ್ಸರ್ಮೇ ರಾಜಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ
ದೇವತಾ || ದುಷ್ಪಸ್ಯ ದಂಡ ಸ್ಪೃಷನಸ್ಯ ಘಾತಾ ಸ್ಥಾಯೀನ ಮಾರ್ಗೇಣ ಡ
ಕೋತವ್ಯದ್ಧಿಃ || ಅಪಕ್ವವಾತೋಽರ್ಥಮು ರಾಷ್ಟ್ರರಕ್ಷಾಪಂಚೈವ ಯಜ್ಞಾಃ ಖ
ಲು ತೇ ನೃಪಾಣಾಂ,, ಅನ್ಯತ್ರ — "ಸಂತುಷ್ಟೇ ಸರುಷಿ ಸ್ವರ್ಣೇ ರಾಜ್ಞಾಂ ಡ ತ್ರಿ
ವಿಧಾ ಗುಣಾಃ || ದೋಷಾ ಗುಣಾಃ ಗುಣಾ ದೋಷಾಃ ದೋಷಾ ದೋಷಾ
ಗುಣಾ ಗುಣಾಃ,, ಇತ್ಯಾದಿರಾಜನೀತಿರ್ವಿಗತಿಸಿದ್ಧಾ. ಎತ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಇತಿ ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಥಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಸುವಂತಿ ಘಟಪಟೇಕು. ಆ ಗುರುವಾದರೋ ಆ ದೊರೆಯನ್ನು ಲೋಕಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಶಿವಧ
ರ್ಮಗಳಲ್ಲಾ ಸಕ್ರಮಣೆಗೈದುಮಂತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ದೊರೆಯಿಂದ ಈ ಲೋಕವು ಪಾಪರಹಿತವೂ ಧರ್ಮ
ಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳುದೂ ಆಗುವುದು,, ಎಂದೂ, ಮನುಸ್ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ — "ರಾಜನು ಧರ್ಮ ನಿರತನಾಗಿ
ದ್ದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಧರ್ಮ ಸಕ್ತರಾಗುವರು ರಾಜನು ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪ್ರಜೆ
ಗಳೂ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು. ರಾಜನು ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ
ಸಮವಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಮಾಡುವರು.
ಪ್ರಜೆಗಳು ರಾಜನನ್ನ ಸುಸಂಸಿದ್ಧಿ ಇರುವುದರಿಂದ ರಾಜನು ಹಾಗೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳೆರಡು.
ರಾಜನ ಲೋಕೋಪಗಮಗಳ ಫಲಗಳು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ತೋರಿಬರುವಂತೆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣತಕ್ಕವರಲ್ಲವು ದೊರೆಯಾದರೋ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣತಕ್ಕ ದೇವತೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ.
ದುಷ್ಪರಂ ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಸಜ್ಜನರಂ ಪಾಲಿಸುವುದು, ನ್ಯಾಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ
ಧನದಿಂದ ಬಿಡುಕು ಸಮ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು, ಯಾಚಲರಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲವಾಸನಂ ಮಾಡದಿರುವುದು, ರಾಜ್ಯ
ವಂ ರಕ್ತಿಸುವುದು ಈ ಐದೇ ರಾಜರಿಗೆ ಸಂಚಯಜ್ಞಗಳೆಂದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುವು,, ಎಂದೂ,
ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ — "ರಾಜನು ಸಂಶೋಷವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ದೋಷಗಳು
ಗುಹರೂಪಗಳಾಗಿ, ಕೋಪಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಗುಹಗಳು ದೋಷರೂಪಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ.
ಕೋಪ ಸಂಶೋಷಗಳಿಲ್ಲದೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದರೂ ದೋಷಗಳು ದೋಷಗಳೇ, ಗುಹಗಳು
ಗುಹಗಳೇ ಆಗುವುವು,, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ರಾಜನೀತಿಯು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾ
ಗಿರುವುದರಿಂದ, ನಾವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರೀ ಶಿವಾಯನಮಃ.

ಷೋಡಶಮಹಾದಾನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಃ.

ಜೋಳಃ—'' ರಾಜ್ಞಾ ಪಟ್ಟಾಭಿಸಿಕ್ತೇನ ಕಿಂಕರ್ತವ್ಯ ಮತಃಪರಂ ||

ತತ್ಸರ್ವಂ ಬೃಹಿ ಕೃಪಯಾ ಶ್ರೀರೇಣುಕಗಣೇಶ ಮೇ ''

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಳ ! ಪಟ್ಟಾಭಿಸಿಕ್ತೇನರಾಜ್ಞಾಕರ್ತವ್ಯಸ್ವತ್ವಾಶ್ರ
ದಾನವಿಧಿಕ್ರಿಯಾತಾಂ, ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರೇ,—'' ಸದ್ವೀಜಮೂಷರೇ ಯದ್ವದ್ವಾಪಿ
ತಂ ನಿಷ್ಫಲಂ ಧವೇತ್ || ದಾನಂ ತದ್ವದವಾಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಎನ್ಯಸ್ತಂ ನಿಷ್ಫಲಂ ಧವೇತ್ ||
ಧಸ್ತುನೈವ ಹುತಂ ಹವ್ಯಂ ಯಥಾ ಹೋತುಶ್ಚ ನಿಷ್ಫಲಂ || ಸುಜ್ಞಾನರಹಿತೇ ಎಪ್ರೇ
ಶಥಾ ದಾನಂ ನಿರರ್ಥಕಂ || ಆವಾತ್ರದಾನಾದ್ವಾದ್ರ್ಯಮೈಶ್ವರ್ಯಂ ವಾಶ್ರದಾ
ನತಃ, ಸ್ಥಾಂ ದೇ, —'' ವಾತ್ರಾವಾತ್ರವಿಶೇಷೋಽಸ್ಮಿ ಧೇನುಪನ್ನಗಯೋರವ || ತೃಣಾ
ಶ್ಲಂಜಾಯತೇ ಕ್ಷೀರಂ ಕ್ಷೀರಾಶ್ಲಂಜಾಯತೇ ಏಷಂ || ಸತ್ಪಾತ್ರದಾನೇನ ಧವೇ

ಷೋಡಶಮಹಾದಾನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯು.

ಜೋಳಃ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಪಟ್ಟಾಭಿಸಿಕ್ತನಾದ ರಾಜನಿಂದ ಆಚರಿಸಲು ಯೋ
ಗ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೃಪೆಯಿಂದನೆಗೆ ನಿರೂಪಿಸು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಪಟ್ಟಾಭಿಸಿಕ್ತನಾದ ರಾಜನಿಂದಾಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾದ ಸತ್ಪಾ
ತ್ರದಾನವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು, ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ —'' ಜಾತುಮಣ್ಣಿನ ನೆಲದಲ್ಲಿ
ಹಿತ್ತಲಿಟ್ಟ ಐಜವು ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದರೂ ಫಲಪ್ರದವಾಗದಿರುವಂತೆ, ಆಯೋಗ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ
ಹಾಪವು ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸುರಿದವನಿಗೆ ಫಲವುಂಟಾಗಿ
ದಿರುವಂತೆ ಶಿವನು ''ಸರ್ವದೇವತಾಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದಿರುವುದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಫಲ
ವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ದುಷ್ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವವನಿಗೆ ಬಡತನವುಂಟಾಗುವುದು. ಸತ್ಪಾ
ತ್ರದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವವನಿಗೆ ಸಂಪತ್ತುಂಟಾಗುವುದು,, ಎಂದೂ, ಸ್ಥಾಂ ದೇಶರಾಜದಲ್ಲಿ —
''ಧೇನು ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಧೇದವಿರುವಂತೆ ವಾತ್ರಾವಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಧೇದವಿರುತ್ತದೆ.
ಗೋದಿಗೆ ಹುಲನ್ನು ಕೊಡಿದರೆ ಅದು ಆಮೃತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.
ಹಾದಿಗೆ ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡಿದೊಡನೆ, ಅದು ವಾತ್ರಾವನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದ ದಿವಿ
ವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸತ್ಪಾತ್ರದಾನ ಮಾಡುವವನು ಧನಾಭ್ಯಾಸಾಗಿ ಆ ಧನದಿಂದ ಐಹ್ಯಕರ್ಮಗಳ
ನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಐಹ್ಯಾಧಿಕೃತಿಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸುಖವಿರುವುದು ಆ ಐಹ್ಯವು

ಪುಣ್ಯಾಭ್ಯಾಃ ಧನಾಧಿಕೇನೈವ ಕರೋತಿ ಪುಣ್ಯಂ || ಪುಣ್ಯಾದವಶ್ಯಂ ತ್ರಿದಿವಂ ಪ್ರ
 ಷ್ಠಾತಿ ಪುನರ್ಧವಾಢ್ಯಃ ಪುನರೇವ ಭೋಗೀ || ಆಪಾತ್ರದಾನೇನ ಧವೇದ್ವಂದ್ರೋ
 ಪದಿತ್ರದೋಷೇಣ ಕರೋತಿ ವಾಪಂ || ಪಾಪಾದವಶ್ಯಂ ನರಕಂ ಪ್ರಯಾತಿ ಪುನರ್ಧಂ
 ದ್ರಃ ಪುನರೇವ ಪಾಪೀ || ತ್ಯಾಗ ಏಕೋ ಗುಣಶ್ಚೈಷ್ಯಃ ಕಿಮನ್ಯೈರ್ಬಹುಭಿರ್ಗು
 ನೈಃ || ತ್ಯಾಗೇನೈವ ಹಿ ಪೂಜ್ಯಂತೇ ಪಶುಪಾಪಾಣಸಾದವಾಃ || ತತ್ರಷೋಡಶ ಮಹಾ
 ಧಾನವಿಧಿಃ ಕಥಮತಿಶೇಷೋಪಾಯತಾಂ, "ತುಲಾಧಿರೋಹಣಂ ದಾನಂ ಪ್ರಥಮಂ
 ಸುಂಕ್ಷೇಪಿತಂ || ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭದಾನಂ ಚ ತಿಲಪರ್ಮತದಾನಕಂ || ತತೋ ಮಹಾಮೇರು
 ದಾನಂ ದಾನಂ ಸರ್ವವರ್ಧದಾನಕಂ || ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಮಹಾದಾನಂ ತತಶ್ಚೈಹೇಮಧೇನು
 ಕಂ || ಬಕ್ಷ್ಮೀದಾನಂ ತತೋದಾನಂ ತಿಲಧೇನುಸಮಾಹೃತಂ || ಸಹಸ್ರಧೇನುದಾನಂ
 ಚ ಹಿರಣ್ಯ ಸ್ಯ ಪ್ರದಾನಕಂ || ಕನ್ಯಾದಾನಂ ತತೋದಾನಂ ಹಿರಣ್ಯವೃಷಭಾಧಿಧಂ ||
 ಹಿರಣ್ಯಗಜದಾನಂ ಚ ರೋಕಪಾಲಾಷ್ಟದಾನಕಂ || ನಾರಾಯಣಮಹಾದಾನಮೇ
 ತತ್ಪ್ರೋಢಶದಾನಕಂ || ತಾನಿ ಷೋಡಶದಾನಾನಿ ತಿವಾರ್ಥಂ ವಿನಿವೇದಯೇತ' ||
 ಶಿವಧಕ್ತಾಯ ವಿವ್ರಾಯ ಶಿವಶಿಂಗಾಂಗಸಂಗಿನೇ, ಇತಿ. ಶೃಂಗೇಶ್ವರಃ, "ರಾಜ್ಞಾಂ
 ಷೋಡಶದಾನಾನಿ ಶಿವೇನ ಕಥಿತಾನಿ ಚ || ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಕರ್ಮ

ಪೂರಣಂ ಕರದರಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಧಾರೋಕ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಧನವಂತನಾಗಿ ಮಹಾಸುಖವಿಂದ ಬಾ
 ಕುವನು. ಆಪಾತ್ರದಾನಮಾಡುವವನು ಬಡವನಾಗಿ ಆ ಬಡವನಿಂದ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು
 ಮಾಡಿ, ಆ ಪಾಪಗಳ ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ನರಕವನ್ನು ನುಭವಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಧಾರೋಕ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಮ
 ಹಾದಂದ್ರನಾಗಿ, ಬಹು ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುವನು. ಸಪ್ತಾತ್ರದಾನವು ಸಕಲ ಗುಣಗಿ
 ಶಯ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಹಾಗೆಂದೂ, ಗೋವುಗಳೂ, ಕಲ್ಲುಗಳೂ, ಮರಗಳೂ ದಾನ
 ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಪುಣ್ಯವಸ್ತುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತ
 ದಾಗ್ಯ, ಅಥವಾ ಉತ್ತವಾಗಿರುವ ಷೋಡಶಮಹಾದಾನವಿಧಿಯು ಕೇಳಿ, ತುಲಾಧಿರೋಹ
 ದಾನ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭದಾನ, ತಿಲಪರ್ಮತದಾನ, ಮಹಾಮೇರುದಾನ, ಸುವರ್ಣಭೂದಾನ,
 ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಾನ, ಸುವರ್ಣಧೇನುದಾನ, ಬಕ್ಷ್ಮೀದಾನ, ತಿಲಧೇನುವಿನಿಂದಕೂಡಿದದಾನ, ಸಹ
 ಸ್ರಗೋದಾನ, ಹಿರಣ್ಯದಾನ, ಕನ್ಯಾದಾನ, ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ವೃಷಭಪ್ರತಿಮಾ
 ದಾನ, ಸುವರ್ಣಗಜದಾನ, ಅಷ್ಟದಿಶ್ವತಿಪ್ರತಿಮಾದಾನ, ನಾರಾಯಣಪ್ರತಿಮಾದಾನ, ಇವುಗಳೇ
 ಷೋಡಶಮಹಾದಾನಗಳಾಗಿರುವವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಶಿವಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಶಿವಭಕ್ತಿಸಂಪನ್ನರಾದ
 ರಾಗಿಧಾರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೋಸ್ಕರ ಕೊಡಬೇಕು, ಎಂದು ಉತ್ತವಾಗಿದೆ ಅದೇ ವಿಚಾರವು
 ರಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ - ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಶಿವನು ರಾಜರಿಗೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳಿಗಾಗಿ
 ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ತುಲಾಧಿರೋಹಣ ವಿಧದಿಂದ ದಾನಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೇಳಿ, ಇತ್ಯಾದಿ

ಣೈವ ಮಹಾತ್ಮನಾ || ಶುಲಾಧಿರೋಹಣಾದೀನಿ ತೃಣಾ ತಾನಿ ಯಥಾಕ್ರಮಂ,,
 ಇತ್ಯಾದಿಭಿಷ್ವೋಡಶಮಹಾದಾನವಿಧಿರ್ವಿಧೇಯಃ. ಮಹಾಭಾರತೇ,— "ಶ್ವಹಂ
 ಕರ್ಣಶ್ಚಿದಿಶೂರ್ಯಂ ಜೀವಂ ಜೀಮೂತವಾಹನಃ || ದದೌ ದಧೀಚಿರಸ್ಥಿನಿ ಕಿಮ
 ದೇಯಂ ಮಹಾತ್ಮನಾ || ವಿರಾಜಮೂಃಂ ಚಾನ್ನವಾನೀಯಪರ್ಣೌ ಕನ್ಯಾಪುಷ್ಪಂ
 ದಾನಕಲ್ಪದ್ರುಮಸ್ಯ || ದಾನಂ ಜೈತದ್ಭೂಮಿಭಾಗೇ ಫಲಾಢ್ಯಮಸ್ಯದ್ದಾನಂ ಸ್ವ
 ಗರ್ಭೋಗಪ್ರದಂ ಸ್ಯಾತ್ || ದಾತಾ ನದಾಪಯತಿ ದಾಪಯಿತಾ ನ ದತ್ತೇ ಯೋ
 ದಾನದಾಪನಪರೋ ಮಧುರಂ ನ ವಕ್ತಿ || ತದ್ದಾನದಾಪನಮನೋಹರಭಾಷಣಾನಿ
 ತ್ರೀಣ್ಯಾಪ್ಯಮೂನಿ ಖಲು ಸಪ್ತರುಷೇ ವಸಂತಿ,, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,— "ಶಿವಧಕ್ತಮ
 ತಿಕ್ರಮ್ಯ ಯೇನಾನ್ಯಸ್ಮೈ ಪ್ರದೀಯತೇ || ನಿಷ್ಕಲಂ ತದ್ಭವೇದ್ದಾನಂ ನರಕಂ ಚ
 ಪ್ರಪದ್ಯತೇ,, ಇತ್ಯಾದಿಭಿರಾರ್ಥನಿವಚಾರೋಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಃ.

ಇತಿ ಷೋಡಶಮಹಾದಾನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಯು ನಂದೀಶ್ವರನಿಂದ ಸಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ — "ಕರ್ಣನು—ತನ್ನ ದೇಹದ
 ಚರ್ಮವನ್ನು, ಸಿಟಿಯು—ತನ್ನ ಹೇಹದ ಮಾಂಸವನ್ನು, ದಧೀಚಿಯು—ತನ್ನ ಚಿನ್ನ ಮೂಳೆಯನ್ನು,
 ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಶ್ವಾಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು ದಾನವರಿಗೆ ಕಲ್ಪದ್ರುಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾದಾನವೇ
 ಬೇರು ಆನ್ನೋದಕ ದಾನಗಳೇ ಎಲೆಗಳು, ಕನ್ಯಾದಾನವೇ ಹೂವು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಘಟಕೋ
 ಕದ ಜನರಿಗೆ ಆನೇಕ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ ಮಿಕ್ಕದಾವಳಿಗಳು ಸ್ವರ್ಗಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ
 ಕೊಡುತ್ತವೆ. ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕೊಡುವವನು— ಅನ್ಯರಿಂದ ಕೊಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ
 ದಿಲ್ಲವು. ಅನ್ಯರಿಂದ ಕೊಡಿಸುವವನು ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವು ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ದಾ
 ನಮಾಡಿ, ಅನ್ಯರಿಂದಲೂ ದಾನಮಾಡಿಸತಕ್ಕವನು ಮೃದುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದಿಲ್ಲವು.
 ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಅನ್ಯರಿಂದ ಕೊಡಿಸುವುದು, ಮೃದುನುಡಿಯನ್ನು ನುಡಿಯುವುದು,
 ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳು ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಎಂದುಕತ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ಶಿವ
 ಧಕ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗಾಗಿ ದಾನಮಾಡದೆ, ಅನ್ಯರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದವನು ಆ ದಾನದಿಂದ
 ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವು ಅವನಿಗೆ ನರಕವುಂಟಾಗುವುದು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಷೋಡಶಮಹಾದಾನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಭವಾಯನಮಃ.
ಅಷ್ಟಾದಶವಿದ್ಯಾವತಾರವಿಧಿಃ.

ಚೋಳಃ—“ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಣಾಂ ಶ್ರೀಗುರೋ ಸಾಧನಾನಿ ಚ ||
ಯಾನಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾನಿ ವರ್ತಂತೇ ಶೇಷಾಂ ಲಕ್ಷಣಮುಚ್ಯತಾಂ,,

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಚೋಳ ! ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವತಾರಶ್ಚೋದಯತಾಂ, ಯ
ಜುರ್ದೇವೇನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ,—“ ಈಶಾನಸ್ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ,, ಇತಿ. ಶಫಾ
ಲೈಂಗ್ಯೇ,—“ ನಮೋಸ್ತು ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಮಾಶಾನ ಪರಮೇಶ್ವರ || ನಮೋಸ್ತು
ಸರ್ವಧೂತಾನಾಮಾಶಾನ ವ್ಯವಾಹನ || ಬ್ರಹ್ಮಣೋಧಿಪತೇ ಶುಭ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ
ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಿಣೇ || ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿಪತಯೇ ಶಿವಂ ಮೇಃಸ್ತು ಸದಾಶಿವ,, ಇತಿ.
ಸ್ಯಾದೇಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ ಯತ್ಯಿ ವಸ್ತುಸರ್ವಧೂತಾನಾಮಾಶ್ವರಸ್ವತವಿವ ಶ
ತ್ || ಈಶಾನಸ್ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ ಸ ವಿವಾದಿಗುರುರ್ಬುಧಾಃ || ಶಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯೋ ಮಹಾ
ವಿಷ್ಣು ಸ್ವವ್ರಜ್ಞಾನ ಮಹೋದಧಿಃ,, ಶೈವೇವಾಯವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ ಅಂ
ಗಾನಿ ವೇದಾಶ್ಚ ತ್ವಾರೋ ಮಾಮಾಂಸಾ ನ್ಯಾಯವಿಸ್ತರಃ || ಪುರಾಣಂ ಧರ್ಮ

ಅಷ್ಟಾದಶವಿದ್ಯೆಗಳಂತ್ಯತ್ತಿವಿಧಿಯು.

ಚೋ—ಎಲೈ ಸಂಪದ್ಭುಕ್ತನಾದ ಗುರುವೇ ! ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಾಧಕ
ವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸು

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಯಜುರ್ದೇವದಿ
ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ ಶಿವನೇ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ
ದೆ. ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ ಸಕಲವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೊಡೆಯನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ
ವಾಗಿದೆ,, ಎಂದೂ, ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —“ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ! ಸರ್ವವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೊಡೆಯನಾದ
ಆ ಶಿವನೇ ಜಗದಾಡಿದುರುವೆ. ಅವನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವು ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಮುದ್ರ
ವಾದನು,, ಎಂದೂ, ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —“ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವಿದ್ಯೆಗಳಾಗಿರುವ ಶಿಕ್ಷಾ
ವ್ಯಾಕರಣ ಭಂಡೋ ನಿರುಕ್ತ ಜ್ಯೋತಿಷ ಕಲ್ಪ ಯುಗ್ಯಜುಷ್ಠ ಮೌಢ್ಯಹ ವಿಮಮಾಂಸಾ ನ್ಯಾ
ಯ ಪುರಾಣ ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೊಡನೆ ಆಯುರ್ವೇದ, ಧನುರ್ವೇದ, ಗಾಂಧರ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಅರ್ಥಶಾ
ಸ್ತ್ರ, ಈ ನಾಲ್ಕು ಸೇರಿದೊಡೆ ಹದಿನೆಯು ವಿದ್ಯೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಬೇರೆಯೇರ ಮಾರ್ಗವುಳ್ಳ ಈ

ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚ ವಿದ್ಯಾಹ್ಯೇತಾಶ್ಚ ಶುದ್ಧತಃ || ಆಯುರ್ವೇದೋ ಧನುರ್ವೇದೋ ಗಾಂ
 ಧರ್ಮಶ್ಚೈತ್ಯನುಕ್ರಮಾತ್ || ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪರಂ ಶಸ್ತ್ರಾದ್ವಿದ್ಯಾಹ್ಯವಾದಶ ಸ್ವ
 ಕಾಃ || ಅಷ್ಟಾದಶಾನಾಮೇತಾಸಾಂ ವಿದ್ಯಾನಾಂ ಧನುರ್ವೇದನಾಂ || ಅದಿ
 ಕರ್ತಾ ಕವಿಸ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕೂಲ ವಾಣಿಜಿ ಪ್ರತಿಃ || ಸ ಹಿ ಸರ್ವಜಗನ್ನಾಥಸ್ಸಸ್ಮತ್ಪು
 ಖಿಲಂ ಜಗತ್ || ಬ್ರಹ್ಮಣಂ ವಿದಧೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪುತ್ರಮಗ್ರೇ ಸನಾತನಂ || ತಸ್ಮೈ
 ಪ್ರಥಮಪುತ್ರಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ವಿಶ್ವಯೋನಯೇ || ವಿದ್ಯಾಶ್ಚೈವಾ ದದೌ ಸಂತ್ಯಾ
 ಪ್ರಜಾಸ್ಸುಷ್ಕೃರ್ಥಮಾಶ್ವರಾಃ, ಇತಿ. ಅಥರಣೇ,— "ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಂ ವಿದಧೇ
 ಪುತ್ರಮಗ್ರೇ ಜಾತಂ ಯಃ ಪ್ರಹಣೋತಿಷ್ಠ, ತಥಾಶ್ವೇಂಗೈಃ,— "ಬ್ರಹ್ಮಣಂ
 ವಿದಧೇ ವೇದಾನಗ್ರತ್ರೇ ಜತುರ್ಮುಖೇ || ಪ್ರಹಣೋತಿಷ್ಠ ತಸ್ಮೈ ಚ ಪ್ಲಾಸ
 ಮಾಶ್ಚ ಪ್ರಕಾಶಕಂ,,

ಇತ್ಯಷ್ಟಾದಶವಿದ್ಯಾವರ್ತಕವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ತ್ವತೀಯಸ್ತೀವಾದಃ.

ಹದಿನೆಂಟು ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಶಿವನು ಆದಿಕರ್ತನೂ ಅದಿಕವಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಹುತಿಯು
 ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸರ್ವಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ಆ ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರವಿಯು — ಸ್ಥಾಪಕವೆಂದೇನಾಶ್ಚರವಾದ ಪ್ರಪಂ
 ಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲಿಟ್ಟುಕೊಡುವನಾಗಿ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ
 ದನು ನಕಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗುವ ಪ್ರಥಮಪುತ್ರನಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಾಗಿ ಸಮಸ್ತವಾದ
 ಈ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿದನು,, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅರ್ಥವೇನೆಂದಲ್ಲಿ — "ಯಾ
 ವನು — ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನೋ, ಯಾವನು —
 ತನ್ನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವೇದಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನೋ,, ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.
 ಆ ಶ್ರುತ್ಕರ್ತವೇ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಪ್ರಥಮಪುತ್ರನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ
 ವೇದಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು,, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಅಷ್ಟಾದಶವಿದ್ಯೆಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
 ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಪ್ರೀತರಾಯನಮಃ.

ವೇದಭೇದವಿಧಿಃ.

ಪ್ರೀತೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಶಃ | ಆತ್ಮಾದಶವಿದ್ಯಾಸು ವೇದಭೇದಲಕ್ಷಣಂ
ಕ್ರಥಮಂ ಶ್ರೋತಾಂ, ಸ್ಯಾದೇಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—ಶಿವಃ, " ಎಕವಿವ
ಮಹಾಸ್ವೇದಕ್ಷುರ್ಭಾ ತ ವುನಃ ಕೃತಃ || ಶಾಖಾಭೇದಮತ್ರ ಸತ್ಯಾನಾಂ ಗ್ರಹ
ಣಾಯಾತಿವಿಸ್ತರಾತ್ || ಸಂವಿಧರಾತ್ ತುಚ್ಛವತ್ಸ ಮಗೃಜಾಸ್ವಾಮಿಭರ್ವಣಾ ||
ಎಕವಿವಿಧೇದೇನ ಮಗ್ನೇದೋ ಭೇದತೋ ಮಯಾ || ಸ ಎಕಶತಭೇದೇನ ಯಜು
ರ್ದೇದಸ್ತು ಭೇದತಃ || ನವಧಾ ಭೇದತೋ ಭರ್ವಸ್ವಾಮಿಧಿನ್ಮಂ ಸಹಸ್ರಧಾ,,
೨೩ ವೇದಭೇದವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂವಾದಃ.

ಪ್ರೀತರಾಯನಮಃ.

ಉಪವೇದವಿಧಿಃ.

ಪ್ರೀತೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಶಃ | ಉಪವೇದಲಕ್ಷಣಂ ಶ್ರೋತಾಂ, ಸರ್ವದ
ಶರಣಸಿದ್ಧಾಂತೇ,— " ಆಯುರ್ದೇದೋ ಧನುರ್ದೇದೋಪ್ಯಥಗಾಂಧರ್ವವೇದಕಃ ||

ವೇದಭೇದವಿಧಿಯು.

ಶೇ — ಎಲೈ ಜೋಶನೇ | ಹದಿನೆಂಟು ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಭೇದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಮೊದಲು
ಕೇಳು; ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ,— ಎಲೈ ಪತ್ಮಾಖನೇ | ಒಂದೇ ಆದ ವೇದವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ
ದ್ವಂದ್ವದಿಂದ ಆದನ್ನು ಜನರು ಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹುಕ್ಕು, ಯಜುಸ್ಸು, ಸಾಮ, ಅಥರ್ವಣ,
ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯಾಗಿ ನೂಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಮಗ್ನೇದವು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದುಭೇದದಿಂದ,
ಯ ಜುರ್ದೇದವು ನೂರೊಂದು ಭೇದದಿಂದ, ಸಾಮವೇದವು ಸಹಸ್ರಭೇದದಿಂದ, ಅಥರ್ವಣವೇ
ದವು ಒಂಭತ್ತು ಭೇದದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು,, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಟರಿಗೆ ವೇದಭೇದವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ನಾಲ್ಕು ನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಉಪವೇದವಿಧಿಯು.

ಶೇ — ಎಲೈ ಜೋಶನೇ | ಉಪವೇದಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು, ಸರ್ವದಶರಣಸಿದ್ಧಾಂ
ತದಲ್ಲಿ | ಆಯುರ್ದೇದ, ಧನುರ್ದೇದ, ಗಾಂಧರ್ವದೇದ, ಅಥರ್ವದೇದಗಳನ್ನು ಉಪವೇದಗಳೆನ್ನಾಗಿ
ಕೇಳುವೆನು. ಹೇಳು, ಲಿಂಗ, ಔಷಧ, ಸ್ತಂಭಗಳಿಂದ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕೋಶಕ

ಅರ್ಥವೇದಃ ಕ್ರಮಾದ್ವೈಯಾ ಉಪವೇದಾಶ್ಚ ತುರ್ವಿಧಾಃ || ಹೇತುಲಿಂಗಾಪಧ್ಯುಂ
 ಧೈರಾಯುರಾರೋಗ್ಯದರ್ಶಕಃ || ಆಯುರ್ವೈದೋತ್ಕೃತನುಷ್ಠೇಯಸ್ವರೈವಾಂ ತೇನ
 ವತ್ಕೃತಾ || ಧನುರ್ವೈದೋ ಧವತ್ಕೃತೃ ಪರಿಪಂಥಿನಿವಾರಕಃ || ಸಪ್ತಸ್ವರಪ್ರಯೋಗೋ
 ಹಿ ಸಾಮಗಾಂಧರ್ವವೇದಯೋಃ || ಅರ್ಥವೇದೋನ್ನವಾನಾದಿಪ್ರದಾನಮುಖಪತ್ಯರಾ.
 ಇತ್ಯುಪವೇದಧೇದವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ಪಂಚಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಧೀಮಾಯನಮಃ.

ವೇದಾಂಗವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಳ! ವೇದಾಂಗಲಕ್ಷಣಂ ತದ್ರೂಪಾಂ, ಸರ್ವದ
 ರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತೇ,— "ವೇದಾಂಗಾನಿ ಪದ್ವೈತಾನಿ ಶಿಕ್ಷಾ ವ್ಯಾಕರಣಂ ತಥಾ || ನಿ
 ರುಕ್ತಂ ಜ್ಯೋತಿಷಂ ಕಲ್ಪಶ್ಲೋಕೋ ಎಚಿತಿತ್ಯುಪಿ || ಶಿಕ್ಷಾ ಶಿಕ್ಷಯತಿ ವ್ಯಕ್ತಂ ವೇ
 ದೋಚ್ಚಾರಣಲಕ್ಷಣಂ || ಪಕ್ತಿ ವ್ಯಾಕರಣಂ ತಸ್ಯ ಸಂಹಿತಾ ಪದಲಕ್ಷಣಂ || ಪಕ್ತಿ
 ತಸ್ಯ ನಿರುಕ್ತಂ ತು ಪದನಿರ್ದೇಶನಂ ಸ್ಫುಟಂ || ಜ್ಯೋತಿಷಾಸ್ತ್ರಂ ವದತ್ಕೃತೃ ಕಾಲಂ
 ವೈದಿಕಕರ್ಮಣಾಂ || ಕ್ರಮಂ ಕರ್ಮಪ್ರಯೋಗಾಣಾಂ ಕಲ್ಪಸೂತ್ರಂ ಪ್ರವಕ್ತಿ

ಸತತ್ಕೃತೃ ಆಯುರ್ವೈದವಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದೊಳಗೆ
 ದದ್ದು. ಧನುರ್ವೈದವು ಶಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥವು ನಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಬಗೆಯನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಸಾಮ,
 ಗಾಂಧರ್ವಗ್ರಂಥವು ಸಪ್ತಸ್ವರಪ್ರಯೋಗಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕವುಗಳು. ಅರ್ಥವೇದವು ಅನೋ
 ದಕ ಮೊದಲಾದ ದಾನಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಉಪವೇದಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ವದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

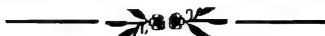

ವೇದಾಂಗವಿಧಿಯು

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ವೇದಾಂಗಲಕ್ಷಣವು ಈಳು, ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ—
 "ಶಿಕ್ಷೆ, ವ್ಯಾಕರಣ, ನಿರುಕ್ತ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಕಲ್ಪ, ಭಂಡಸ್ಸು ಎಂಬ ಈ ಆರು ವೇದಾಂಗಗಳಿ
 ಗರುತ್ತವೆ ಶಿಕ್ಷೆಯು—ವೇದಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಜ್ಞರಿಸಲು ಕ್ರಮವನ್ನು. ನಿರುಕ್ತವು—ಆ ವೇದಗಳ
 ಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳಿಗಳರ್ಥವನ್ನು. ಜ್ಯೋತಿಷವು—ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಲು ಕಾಲ
 ವನ್ನು, ಕಲ್ಪವು—ಆ ವೈದಿಕಕರ್ಮಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕ್ರಮವನ್ನು, ಭಂಡಸ್ಸು—ಆ ವೇದಮಂತ್ರಗ
 ಳಿಗೆ ಅಕ್ಷರಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದುಕ್ರವಾಗಿ ದೇ ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ—ವೇ

ಮೈ || ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಾಣಾಂ ಸಂಖ್ಯೋಕ್ತಾ ಭಂದೋ ಎಚಿತಿಧಿಸ್ತುಥಾ " ತಥಾ
ಅಸ್ಯಪ್ರ,—" ಭಂದಃ ಪಾದೌ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚ ವಕ್ತ್ರಂ ಶಿಕ್ಷಾ ಭ್ರಾಣಂ ಜ್ಯೋತಿ
ಷಂ ಚಕ್ಷುಷೀ ಚ || ಕಲ್ಪಃ ಪಾಣೀ ಶ್ರೋತ್ರಮುಕ್ತಂ ನಿರುಕ್ತಂ ವೇದಸ್ಯಾಂಗಾ
ನ್ಯಾತುರೇತಾನಿ ಪಟ್ಟ ..

ಇತಿ ವೇದಾಂಗವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶಃ ಪಞ್ಚಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಉಮಾಪತಯೇನಮಃ.

ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ ಲಕ್ಷಣಂ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಳಿ ಅಧೀಶಾಂಗಲಕ್ಷಣಂ ಶ್ರೂಯತಾಂ, ಸರ್ವ
ದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತೇ, " ಚತ್ವಾರ್ಯೇತಾನ್ಯುವಾಂಗಾನಿ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪುರಾಣಕಂ ||
ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚ ವಿವಾಚಾಂಸಾ ಕಥಿತಾನಿ ಮನೀಷಿಃ, ತತ್ರನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ ಲ
ಕ್ಷಣಂ, " ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರಮಾಣಾದಿಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುತಂ || ಗೌತಮೀಯಂ
ಚ ಕಾಣಾದಮಿತಿ ನ್ಯಾಯಂ ದ್ವಿಧಾ ಸ್ಥಿತಂ || ತತ್ಪ್ರೋದಶಪದಾರ್ಥೈಶ್ಚ ಪಟ್ಟ
ದಾರ್ಥೈಶ್ಚ ವಿಸ್ತೃತಂ || ಪ್ರಮಾಣಂ ಚ ಪ್ರಮೇಯಂ ಚ ಸಂಶಯಶ್ಚ ಪ್ರಯೋಜನಂ ||
ದೃಷ್ಟಾಂತಶ್ಚೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತೋಽವಯವಸ್ತರ್ಕನಿರ್ಣಯೌ || ವಾದೋಪಾಯೋ

ದತ್ಯ ಛಂದಸ್ತೇ ಪಾದಗತೂ, ವ್ಯಾಕರಣವೇ ಮುಖ್ಯಃ, ಶಿಕ್ಷೆಯೇ ಮೂರ್ತೀ, ಜ್ಯೋತಿಷವೇ
ಕಪ್ತಾ, ಕಲ್ಪವೇ ಲೈಗತೂ, ನಿರುಕ್ತವೇ ಕಿವಿಗತೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಅದೇ ವೇದಾಂಗಗ
ಳು. ಎಂದು ಕ್ರವಾಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ವೇದಾಂಗವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲ

ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ವೇದದುವಾಂಗಲಕ್ಷಣವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ವೇದದುವಾಂಗಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು; ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತ
ದಲ್ಲಿ—ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರವು, ಪುರಾಣವು, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು, ವಿವಾಚಾಂಸಾಶಾಸ್ತ್ರವು ಇವು ನಾಲ್ಕು
ವೇದಕ್ಕೆ ಉಪಾಂಗಗಳು, ಎಂದು ಕ್ರವಾಗಿದೆ ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ—ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರವು ಪ್ರಮಾ
ಣಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು. ನ್ಯಾಯವು—ಗೌತಮೀಯ, ಕಾಣಾದಮಿಂದು ಎರಡು
ಭೇದಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದು ಹದಿನಾರು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ, ಆರು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ,
ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಮಾಣ, ಪ್ರಮೇಯ, ಸಂಶಯ, ಪ್ರಯೋಜನ, ದೃಷ್ಟಾಂತ, ಸಿದ್ಧಾಂತ,

ಎತಂದೆತ್ತ ಹೇತ್ವಾಭಾಸತ್ವಲಂ ತಥಾ || ಜಾತಿಶ್ಚನಿಗ್ರಹಶ್ಚೇತಿ ಪದಾರ್ಥಾನುತ್ಪತ್ತಿಶ್ಚ
ಸ್ವತಃ || ದ್ರವ್ಯಂ ಗುಣಸ್ತಥಾ ಕರ್ಮ ಸಾಮಾನ್ಯಂ ಶತ್ವಯಾತ್ರಯಂ || ಎತೇ
ಷಸ್ತಮನಾಯಶ್ಚ ಪದಾರ್ಥಾಷ್ಟದ್ವಿಮೇ ಮತಾಃ ..

ಇತಿ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಮಸ್ತನವಾದಿ.

ಪ್ರೀತಮಪಶಯೇನಮಃ.

ಪುರಾಣೋದ್ದೇಶವಿಧಿಃ.

ಪ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇಚೋಳಿ ಪುರಾಣಲಕ್ಷಣಮಾಕರ್ಷಾಭಿ ತತ್ವಾತಸ್ತ್ಯಂ
ಶ್ಚ್ರಿಯತಾಂ, ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷದಿ—“ ಪಂಚಮೋ ವೇದಃ ಪುರಾಣಮಿತಿಹಾ
ಸಂ ಡ, ಇತಿ. ಶ್ವೇತಾವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ ಸರ್ಗಶ್ಚ ಪ್ರತಿಸರ್ಗಶ್ಚ
ಷಷ್ಠೀ ಮನ್ವಂತರಾನಿ ಚ || ವಂಶಾನುಚರತಂ ಜೇತಿ ಪುರಾಣಂ ಪಂಡಲಕ್ಷಣಂ ||
ದಶಭಾ ಚಾಷ್ಟಧಾಭೈತತ್ಪುರಾಣಮುಪದಿಶ್ಯತೇ || ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಪಾದ್ವಂ ವೈಶ್ವಂ ವಂ ಡ
ಶ್ವಿವಂ ಭಾಗವತಂ ತಥಾ || ಭವಿಷ್ಯನ್ನಾರದೀಯಂ ಡ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮತಃ ಪರಂ ||
ಅಗ್ನೀಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಕೈವರ್ತಂ ಲಿಂಗ್ಯಂ ವಾರಾಹಮೇವ ಡ || ಸ್ಕಾಂದಂ ಡ ವಾಮನ
ಸಂಜೈವ ಛಾರ್ಮಂ ಮಾತ್ಸ್ಯಂ ಡ ಗಾರುಡಂ || ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಂ ಜೇತಿ ಪುಣ್ಯೋನಯಂ

ಅವಯವ, ತರ್ಕ, ನಿರ್ಣಯ, ವಾದ, ಡಲ್ಪ, ಎತಂದೆ, ಹೇತ್ವಾಭಾಸ, ಫಲ, ಜಾತಿ, ನಿಗ್ರಹ, ..
ಅವೇ ಹಿತನಾರು ಪದಾರ್ಥಗಳು. ದ್ರವ್ಯ, ಗುಣ, ಕರ್ಮ, ಸಾಮಾನ್ಯ, ವಿಶೇಷ, ಸಮವಾಯು, ..
ಅವೇ ಅದು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂತಿಲ್ಲಿಗೆ ಮೇರೋಪಾಂಗಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಕಾರಣದೇಕವರಿ

ವಿವರಣೆಯ ಸಂದಾಧವು ಮುಗಿದುದು.

ಪುರಾಣೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯು.

ಕೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನಿ ! ಪುರಾಣಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿದನಂತರದಲ್ಲಿ ಅದರ ಲಕ್ಷ
ಣವನ್ನು ಕೇಳು; ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ—“ ಪುರಾಣವು ಇತಿಹಾಸವುಕ್ತಿಕಡೆ ಹದಿನೆಯ
ಕೊಡವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ—“ ಪುರಾಣವು—ಸರ್ಗ, ಪ್ರತಿ
ಸರ್ಗ, ವಂಶ, ಮನ್ವಂತರ, ವಂಶಾನುಚರಿತ, ಎಂದು ಐದುಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದ್ದು. ಬ್ರಾಹ್ಮ, ಪಾ
ದ್ವ, ವೈಶ್ವವ, ಶ್ವಿವ, ಭಾಗವತ, ಭವಿಷ್ಯ, ನಾರದೀಯ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ಅಗ್ನೀಯ, ಬ್ರಹ್ಮ
ಕೈವರ್ತ, ಲಿಂಗ್ಯ, ವಾರಾಹ, ಸ್ಕಾಂದ, ವಾಮನ, ಛಾರ್ಮ, ಮಾತ್ಸ್ಯ, -ಗಾರುಡ, ಬ್ರ

ಪುರಾಣಾನಾಮನುಕ್ರಮಃ || ಪುರಾಣಮಪಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಚತುರ್ಥಕ್ರಮೋದಯಃ ||
 ಅದ್ವೈತ ದೀವರೋಕ್ತೇ ತತ್ಪ್ರತಿರೋಧಿಪ್ರವೃತ್ತಿರಂ, ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — ಸೂತಃ
 " ಪುರಾಣೈರ್ಜಗದ್ವಿವಾಹಾಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ರುದ್ರಸ್ತಥೈವ ಚ || ಚತುರ್ಥಧರ್ವಾ
 ಸ್ತೃಷ್ಟ್ವಾ ದ್ವಾರ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ || ಅಗ್ನಿರೇಕೇನ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತಥೈಕೇನ
 ದಿವಾಕರಃ, ಕೌರ್ಮೇ, —" ಅನ್ಯಾನ್ಯಸಪುರಾಣಾನಿ ಮುನಿಭಿಃ ಕಥಿತಾನಿ ಚ ||
 ಆದ್ಯಂಸನತ್ಕುಮಾರೋಕ್ತಂ ನಾರಸಿಂಹಮತಃ ಪರಂ || ತೃತೀಯಂ ಸ್ವಾಮಿದಮುದ್ವಿಷ್ಟಂ
 ಕುಮಾರೇಣ ಪ್ರಭಾಷಿತಂ || ಚತುರ್ಥಂ ಶಿವಧರ್ಮಾಭ್ಯಾಂ ಮಹಾನಂದೀಶಭಾಷಿತಂ ||
 ದ್ವಾರ್ತಾಸಮೋಕ್ತಮಾಶ್ವತ್ಥಂ ನಾರದೀಯಮತಃಪರಂ || ಕಾಪಿಲಂ ವಾಮನಂ ಜೈ
 ತತ್ಥೈವೋಶನಸೇರತಂ || ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಂ ವಾರುಣಂ ಚಾಧ ಕಾಳಿಕಾಹೃಯಮೇವ
 ಚ || ಮಾಹೇಶ್ವರಂ ತಥಾ ಸಾಂಬಂ ಸೌರಂ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಂಯುತಂ || ಪರಾಶರೋ
 ಕ್ತಮಪರಂ ಮಾರೀಚಂ ಭಾರ್ಗವಾಹೃಯಂ, ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತೇ, —" ಪುರಾ
 ಣಂ ಸಪ್ತಶಾಖಾರ್ಥೈರ್ದೇವಾರ್ಥೈರುಪಬೃಂಹಿತಂ || ತಥಾರೂಪೇಣ ಮಹತಾಂ
 ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದಾಯಕಂ,

ಇತಿ ಪುರಾಣೋದ್ದೇಶವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇಣ ಸ್ಪಷ್ಟಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಹೃದಯ, ಎಂದು ಹದಿನೆಂಟು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ. ಅದು ಭೂಲೋಕದ ಜನಕೋತ್ಸವ ನಾಲ್ಕು
 ಲಕ್ಷ ಗ್ರಂಥಸಂಖ್ಯೆಯ ಆರಣ್ಯವೆಂದ ಮತಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ
 ಗ್ರಂಥಸಂಖ್ಯೆಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಈಗಲೂ ಇರುತ್ತಿವೆಯೆಂದು, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಸೂತಸಂಹಿ
 ತೆಯಲ್ಲಿ — "ಎಲೈ ವಿಪ್ರರೇ ! ಇತ್ತು ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಆಧಿಪತ್ಯವೂ, ನಾಲ್ಕು ಪುರಾಣ
 ಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಆಧಿಪತ್ಯವೂ, ಎರಡು ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಆಧಿಪತ್ಯವೂ, ಒಂದು ಪುರಾಣ
 ದಿಂದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಧಿಪತ್ಯವೂ, ಒಂದು ಪುರಾಣದಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಆಧಿಪತ್ಯವೂ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ
 ದು, ಎಂದು ಸೂತನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎಂದೂ, ಕೌರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ಬ್ರಾಹ್ಮಾಣಿ
 ಪುರಾಣಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಉಪಪುರಾಣಗಳು ಮುನಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಸನತ್ಕು
 ಮಾರವು, ನಾರಸಿಂಹವು, ಸ್ವಾಮಿದವು, ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರವು, ದೂರ್ವಾಸವು, ನಾರದೀಯವು, ಕಾ
 ಪಿಲವು, ವಾಮನವು, ಚಿಶನವು, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು, ವಾರುಣವು, ಕಾಳಿಕ, ಮಾಹೇಶ್ವರ, ಸಾಂಬ,
 ಸೌರ, ಪರಾಶರ, ಮಾರೀಚ, ಭಾರ್ಗವ ಎಂಬ ಇವು ಹದಿನೆಂಟು ಉಪಪುರಾಣಗಳು, ಎಂದೂ
 ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ — "ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ನಪ್ಪವಾದ ತಾಖಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು
 ನಿರೂಪಿಸತಕ್ಕ ಪುರಾಣವು — ಮಹಾಶ್ವರನಿಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದವಾಗಿರ್ಪುದು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪ
 ಟ್ಟಿದೆ. ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪುರಾಣೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
 ಎಂಬಿನೆಯ ಸಂಕೇತವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ಈಶಾನಾಯನಮಃ.

ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಳ ! ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣಂ ಶ್ರೋತ್ರಯಾಂ, ಸರ್ವ
ದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತೇ,— "ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾನುರೂಪೇಣ ಧರ್ಮಧರ್ಮವಿಭೇದತಃ || ಧರ್ಮ
ಶಾಸ್ತ್ರಮನುಷ್ಯೇಯಧರ್ಮಾಣಾಂ ತು ನಿಯಾಮಕಂ" ಮನುಸ್ಮೃತೌ,— "ವಿಷ್ಣುಃ
ಪರಾಶರೋ ದಕ್ಷಸ್ಸಂವತ್ಸೋ ವ್ಯಾಸಹಾರಿತೌ || ಶಾತಾತಪೋ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ಯಮಾ
ಪಸ್ತಂಧಗೌತಮಾಃ || ದೇವಲಶ್ಯಂಬಲಿಖಿತೌ ಭರದ್ವಾಜಸ್ತಥೋಶನಾಃ || ಶೌನ
ಕೋ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಶ್ಚ ದಶಾಪ್ತೌ ಸ್ತೃತಿಕಾರಕಾಃ || ಜಾಬಾಲಿನಾರ್ಢಕೇಶಶ್ಚ
ಸ್ಯಂದೋ ರೋಹಾಕ್ಷಿ ಕಾತ್ಯವೌ || ಸನತ್ಕುಮಾರೋ ವರುಣಶ್ಚಂತನುಜನಕಸ್ತ
ಥಾ || ವ್ಯಾಘ್ರಃ ಕಾತ್ಯಾಯನೋ ಜಿವೋ ಜಾತುಕರ್ಣಃ ಕಪಿಂಜಲಿಃ || ಬೋ
ಧಾಯನಃ ಕಣಾದಶ್ಚ ಸುಮಂತಃ ಕೌಶಿಕಸ್ತಥಾ || ಉಪಸ್ತೃತಿಕರಾ ಎತೇ ಮುನ
ಯಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ" ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ,— "ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಶ್ವಜಗತ್ಪರ್ವಾ
ವಿಶ್ವೇತಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದತಃ || ಆಜ್ಞಯಾ ವರಯಾ ಯುಕ್ತಸ್ತೃತಿಸಂಸ್ಕಾರಸುವ್ರತಃ"
ಇತಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ನವಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೆ ! ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು; ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತ
ದಲ್ಲಿ— "ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಗಳಿಗೂ, ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೂ, ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಧರ್ಮಭೇದಗಳ
ನ್ನೂ, ಅಧರ್ಮಭೇದಗಳನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿ ಆಚರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು
ಕೃತವಾಗಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಕೃತವಾಗಿದೆ. ಮನುಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ—
"ವಿಷ್ಣು, ಪರಾಶರ, ದಕ್ಷ, ಸಂವತ್ಸ, ವ್ಯಾಸ, ಹಾರೀತ, ಶಾತಾತಪ, ವಸಿಷ್ಠ, ಯಮ, ಆ
ಪಸ್ತಂಭ, ಗೌತಮ, ದೇವಲ, ಶಂಖ, ಲಿಖಿತ, ಭರದ್ವಾಜ, ಉಶನ, ಶೌನಕ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ,
ಈ ಹದಿನೇಳು ಮಂದಿಗಳು ಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಜಾಬಾಲ, ನಾರ್ಢಕೇಶ, ಸ್ಯಂದ,
ರೋಹಾಕ್ಷಿ, ಕಾತ್ಯವ, ಸನತ್ಕುಮಾರ, ವರುಣ, ಶಂತನು, ಜನಕ, ವ್ಯಾಘ್ರ, ಕಾತ್ಯಾಯನ,
ಜೀವ, ಜಾತುಕರ್ಣ, ಕಪಿಂಜಲ, ಬೋಧಾಯನ, ಕಣಾದ, ಸುಮಂತು, ಕೌಶಿಕ, ಇವರು ಉಪ
ಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ— "ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಶ್ವೇ
ಶ್ವರನಾದ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಕಲಜಗತ್ತಿಗೆ ಕರ್ತನಾಗಿ ಆತನ ಆಪ್ತನೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ
ರೋಹಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನೊದ್ದುದರಿಂದಲಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಬಲದಿಂದ ಉತ್ತಮ
ವಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಬಂಧಿಸಿದ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಶಂಕರಾಯನಮಃ.

ವಿಾಮಾಂಸಾಲಕ್ಷಣವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಚೋಕ ! ವಿಾಮಾಂಸಾಲಕ್ಷಣಂ ಶ್ರುತಯುತಾಂ, ಸರ್ವ
ವರ್ತನಸಿದ್ಧಾಂತೇ,— "ವಿಾಮಾಂಸಾ ಸರ್ವವೇದಾರ್ಥಾನ್ಸು ವಿಚಾರಪರಾಯಣಾ ||
ಅನ್ಯಾದತಸು ವಿದ್ಯಾಸು ವಿಾಮಾಂಸಾತಿಗರೀಯಸೀ || ಎಂತತ್ಯರ್ಥಾಯಸಂಯು
ಕ್ತಾ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರ್ಥತೋ ದ್ವಿಧಾ || ಕರ್ಮಾಂಶಾ ಪೂರ್ವವಿಾಮಾಂಸಾ ದ್ವಾದ
ಶಾರ್ಥಾಯವಿಸ್ತೃತಾ || ಸೂಕ್ತ್ರಾಣಾಂ ಜೈಮಿನೀಯಾಸಾಂ ಶಾಬರಂ ಭಾಷ್ಯಮಸ್ಯ
ತು || ವಿಾಮಾಂಸಾ ವಾರ್ತಿಕಂ ಭಟ್ಟಂ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯಕೃತಂ ಚ ತತ್ || ತಥೈ
ಷ್ಯೋಷ್ಯಲ್ಪಭೇದೇನ ಶಾಬರಸ್ಯ ಮತಾಂತರಂ || ಪ್ರಭಾಕರಗುರುಶ್ಚಕ್ರೇ ತದ್ಧಿ ವಾ
ಭಾಕರಂ ಮತಂ || ಭವತ್ಯತ್ತರವಿಾಮಾಂಸಾತ್ಪ್ರಾಪ್ಯಾರ್ಥಾಯಾದ್ವಿಧಾರ್ಥ ಸಾ ||
ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಥಾ ದೇವತಾರ್ಥಾ ಚ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರಂ ದ್ವಯೋಸ್ಸಮಂ || ಪೂರ್ವಾರ್ಥಾ
ಯಚತುಷ್ಠೇಣ ಮಂತ್ರವಾಚ್ಯಾ ತು ದೇವತಾ || ಸಂಕರ್ಷಣೋದಿತಾ ತದ್ಧಿ ದೇವ

ವಿಾಮಾಂಸಾಲಕ್ಷಣವಿಧಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಕನೇ ! ವಿಾಮಾಂಸಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಲಕ್ಷಣವು ಈಕೆ; ಸರ್ವವರ್ತನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ -- ವಿಾಮಾಂಸಾಯು ಸಮಸ್ತವೇದಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ರೇಸಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡತಕ್ಕದಾದುದರಿಂದಲೇ ಹದಿನೆಂಟು ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಅದು ಪೂರ್ವವಿಾಮಾಂಸೇ, ಉತ್ತರವಿಾಮಾಂಸೆಯೆಂದು ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿ ಇವತ್ತತ್ಯರ್ಥಾಯಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವವಿಾಮಾಂಸೆಯು ಜ್ಯೋತಿಷೋಮ ವೇದವಾದ ಯಾಗಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇರತಕ್ಕದಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡಾರ್ಥಾಯಗಳುಳ್ಳದಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ ಜೈಮಿನಿಯಂ ರಚಿತವಾದ ಈ ಪೂರ್ವವಿಾಮಾಂಸಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಶಾಬರಭಾಷ್ಯವೂ, ಈ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿ ಭಟ್ಟವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಾರ್ತಿಕೆಯೂ, ಆ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಪ್ರಭಾಕರಗುರುವಿನಿಂದ ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಡದಿದ್ದರೂ ಶಾಬರಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತೋರಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಭಾಕರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವೂ ಇರುತ್ತದೆ ಉತ್ತರವಿಾಮಾಂಸೆಯು—ಬ್ರಹ್ಮಕರವಾದುದೂ, ದೇವಕರವಾದುದೂ ಎಂದೆರಡು ಬಗೆಯಾಗಿ ಎಂಟಾರ್ಥಾಯಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ ವ್ಯಾಸಕೃತವಾದ ಸೂತ್ರಗಳು ಆ ಎರಡುಭಾಗಕ್ಕೂ ಸಮಾನವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಆ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರ್ಥಾಯಗಳುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡವೆಂಬ ಪೂರ್ವಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಕರ್ಷಣನಿಂದ ಭಾಷ್ಯವು, ಉತ್ತರಭಾಗವಾದ

ಶಾಕಾಂಡಮುಚ್ಯತೇ || ಭಾಷ್ಯಂ ಚತುರ್ಧರಧ್ಯಾಯೈರ್ಧಗವತ್ಪಾದನಿರ್ಮಿತಂ ||
 ಚಕ್ರೇ ವಿವರಣಂ ತಸ್ಯ ತದ್ವೇದಾಂತಂ ಪ್ರವಕ್ತುಮಿತಿ ||

ಇತಿ ವಾಮಾಂಸಾಲಕ್ಷಣವಿಧಿ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ದಶಮಸ್ತಂವಾದಃ

ಶ್ರೀಧರ್ಗಾಯನಮಃ

ಶೈವತಂತ್ರಲಕ್ಷಣಂ.

ಚೋಳಃ— "ವಿದ್ಯಾಸ್ತೃಷ್ಠಾದಶ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ವೈದಿಕಾ ರೇಣುಕೇಶ್ವರ ||
 ಇದಾನೀಂ ಶೈವತಂತ್ರಾಣಾಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಕಥಯ ಪ್ರಭೋ ||

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಚೋಳ ! ಶಿವತಂತ್ರಲಕ್ಷಣಂ ಶ್ರುಯಂತಾಂ, ಸುಪ್ರಭೇ
 ದೇ,— "ತನೋತಿ ವಿಮಲಾನರ್ಥಾನ್ಮಂತ್ರತಂತ್ರಪ್ರಕಾಶಕಾಃ || ತ್ರಾಣಂ ಚ ಈ
 ರುತೇ ಧ್ವಂಸಾಂ ತಂತ್ರಮಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ || ಲಕುಲೀಶೋದಿತಂ ಶೈವಂ ಶ್ರೀಕಂಠೋ
 ದಿತಮಿತ್ಯಪಿ || ಸಮಾಸಾತ್ಸಮಯಶೈವೋ ದ್ವಿಧೈವ ಪರಿಪಕ್ಯತೇ || ತತ್ರ ವಾಶು
 ಪತಂ ಕಾಲಾಮುಖಂ ಜೈವ ಮಹಾವ್ರತಂ || ಲಕುಲೀಶೋದಿತಂ ತಂತ್ರಂ ಭಿದ್ಯತೇ
 ದರ್ಶನಂ ಪೃಥಕ || ವಾಮಂ ಚ ದಕ್ಷಿಣಂ ಮಿಶ್ರಂ ಕಾಲಂ ಯಾಮಕಮೀವ ಚ ||

ದೇವತಾಕಾಂಡಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕಂಕರಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ವಿವರಣವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ
 ವಿವರಣಕ್ಕೆ ವೇದಾಂತ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವಿವಾಮಾಂಸಾಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಹತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶೈವತಂತ್ರಲಕ್ಷಣವು.

ಚೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶ್ವರನೇ ! ವೈದಿಕವಾದ ಹದಿನೆಂಟು ವಿದ್ಯೆಗಳು ನಿರೂಪಿಸ
 ಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈಗ ಶಿವಾಗಮಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸು.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋರನೇ ! ಶಿವಾಗಮಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳು, ಸುಪ್ರಭೇದಾಗಮದ
 ಲ್ಲಿ—ಆಗಮವು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೂ ಸ್ತುತ್ಯಪದಿಸತಕ್ಕ ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಆರ್ಥ
 ಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಮಾನವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.
 ತಂತ್ರವು ಲಕುಲೀಶನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಶಿವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಎಂದರೂ ಲಗನೋಗಿ
 ರ್ವಾದು, ಆದು—ಸಮಯ (ಸಿದ್ಧಾಂತ)ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮವಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ, ವಾಶು
 ಪತಿ, ಕಾಲಾಮುಖ, ಮಹಾವ್ರತ ಎಂದು ಮೂರು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಲಕುಲೀಶನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪ

ಸಿದ್ಧಾಂತಸೂತ್ರೋಪನಿಷತ್ಸಾಂಖ್ಯಾಚಾರ್ಯಕಂಠಸಮಯಃ ಪೃಥಕ್” ಸ್ವಾಂವೇಷಿತಸಂ
ಹಿತಾಯಾಂಯಜ್ಞವೈಧವಮಂದೇ, — “ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಾಗಮಪ್ರೋಕ್ತಧರ್ಮಾಪ್ತೇಷು
ಎದಾಂ ವರಾಃ || ಮಯಾ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಧರ್ಮೋ ಎತ್ಯಾಂಗಳಮೋ
ದಿತಃ || ಎತ್ಯಾಂಗಳಮೋದಿತಾದ್ಧರ್ಮಾಡತೀಷಾದಾಸ್ತಿಕೋತ್ತಮಾಃ || ಶೈವಾಗ
ಮೋದಿತೋ ಧರ್ಮೋ ವರಿಷ್ಠೋ ನೈವ ಸಂತಯಃ || ಅಧಸ್ತೋತ್ತೋದ್ಭವಾದ್ಧ
ರ್ಮಾದೂರ್ಧ್ವಸ್ತೋತ್ತೋದ್ಭವೋ ಮಹಾತ್ಮಾ || ಕಾಸ್ತುಕಾದಿಪ್ರಭೇದೇನ ಸಧಿಸ್ತೋ
ನೇಕಧಾ ದ್ವಿಜಾಃ” ಕಾಮಿಕತಂತ್ರೇ, — “ ಈಶಾನವಶ್ವಾದೂರ್ಧ್ವಸ್ಥಾಜ್ಞಾತಂ
ಯತ್ಕಾಮಿಕಾದಿಕಂ || ಸಿದ್ಧಾಂತಾತ್ಪರಮಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ನೇತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಯಃ”
ವೀರತಂತ್ರೇ, — “ ಕಾಮಿಕಂ ಯೋಗಜಂ ಚಿಂತ್ಯಂ ಕಾರಣಂ ತ್ರೈಜಿತಂ ತಥಾ ||
ದೀಪ್ತಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಸಹಸ್ರಂ ಚ ಅಶುಮಶ್ಚುಪ್ರಭೇದಕಂ || ಎಜಯಂ ಜೈವ
ನಿಶ್ವಾಸಂ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮಧಾನಲಂ || ವೀರಂ ಚ ರಾರಣಂ ಜೈವ ಮಕುಟಂ
ಎಮಲಂ ತಥಾ || ಚಂದ್ರಜ್ಞಾನಂ ಚ ಬಿಂಬಂ ಚ ಪ್ರೋದ್ಧೀತಂ ಲಲಿತಂ ತಥಾ ||
ಸಿದ್ಧಂ ಸಂತಾನಸರ್ವೋತ್ತೇ ಪಾರಮೇಶ್ವರಮೇವ ಚ || ಕಿರಣಂ ವಾತುಲಂ ಜೈತಾ

ಖ್ಯತಂತ್ರವು—ವಾಮ, ದಕ್ಷಿಣ, ಮಿಶ್ರ, ಕಾಶ, ಯಾಮಕ, ಸಿದ್ಧಾಂತ ಎಂದು ಆರು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ
ಭೇದವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಶಿವಬ್ರಾಹ್ಮಣತವು ಲಕುಲೀಶನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ
ಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಂದು ಕ್ರವಾಗಿರ್ತದೆ. ಸ್ವಾಂವೇಷಿತಾಂತಗತವಾದ ಯಜ್ಞವೈಧವಮಂ
ದದಲ್ಲಿ — “ ಎಲೈ ವೇದಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮುನಿಗಳಿರಾ! ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆಗಮ
ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಧರ್ಮಗಳಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಆಗಮದಲ್ಲು ಕ್ರವಾಗಿರುವ
ಧರ್ಮಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವುಗಳೆಂದು ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ವೈಷ್ಣವಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ
ರುವಧರ್ಮಗಳೆಂದೆನಿಸುವ ಶಿವಾಗಮಗಳಲ್ಲು ಕ್ರವಾಗಿರುವ ಧರ್ಮಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರ್ತವು.
ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು ಅಧೋಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಉರ್ಧ್ವಗತಿ
ಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವ ಧರ್ಮವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು ಆ ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತವು— ಕಾಮಿಕ ಎಂಬ
ದೇ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳಿಂದ ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
ಕಾಮಿಕತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಈಶಾನ, ವೆಂಬ ಉರ್ಧ್ವಮುಖದಿಂದ ಬಂದ ಕಾಮಿಕ
ಮೊದಲಾದ ತಂತ್ರವು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದು
ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೀರತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ (೧) ಕಾಮಿಕ, (೨) ಯೋಗಜ,
(೩) ಚಿಂತ್ಯ, (೪) ಕಾರಣ, (೫) ಅಜಿತ, (೬) ದೀಪ್ತ, (೭) ಸೂಕ್ಷ್ಮ, (೮) ಸಹಸ್ರ,
(೯) ಅಶುಮಾತ್ಮ, (೧೦) ಸುಪ್ರಭೇದ, (೧೧) ವಿಜಯ, (೧೨) ನಿಶ್ವಾಸ, (೧೩) ಸ್ವಾ
ಯಂಭುವ, (೧೪) ಅನಲ, (೧೫) ವೀರ, (೧೬) ರಾರಣ, (೧೭) ಮಕುಟ, (೧೮)

ಸ್ತುತ್ಯಾಪಿಂತತಿಸಂಹತಾಃ || ಕಾಮಿಕಾದ್ಯಾ ವಾತುಲಾಂತಾಶ್ಚಿ ವೇನೋಕ್ತಾಶ್ಚಿ ವಾ
ಗಮಾಃ || ಸಿದ್ಧಾಂತಮಿತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ಉಪಭೇದಸಮನ್ವಿತಾಃ ||

ಇತಿ ಶೈವತಂತ್ರಲಕ್ಷಣಂ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ಏಕಾದಶಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಧೂತೇಶಾಯನಮಃ.

ವೇದಾಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿಧಿ.

ಚೋಳಃ—“ ಸರೈವೈದಿಕಶೈವಾನಾಂ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಕಥಯ ಪ್ರಥೋ ||
ನಿಗಮಾಗಮಭೇದಂ ಚ ತದರ್ಥಜ್ಞಾನಾರ್ಣಯಂ ||

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಚೋಳ ! ವೇದಾಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಪ್ರಥಮಂ ತ್ವಿ
ಯತಾಂ, ವೈದ್ಯಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ,—“ ತತ್ಸಂಪನ್ನ ಈಶ್ವರಃ ಅವಿದ್ಯಾದಿಪಂಚ
ಕ್ಷೇಶಾನಾಕುಲಸ್ವರೂಪಗಮಪ್ರಣೇತಃ || ಇತಿ. ಅಜಿತಾಗಮೇ,—“ ವೇದಾಸ್ತಾಂ
ಗಾಸ್ತು ಚತ್ವಾರಶ್ಚಿ ವಸೋ ಧರ್ಮಮುಖೋದ್ಭವಾಃ || ಇತಿ. ಮಾನವಪುರಾಣೇ,—
“ ವೇದಾಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ಪ್ರಥಮಂ ಸ್ವತಃ ಏವ ತತಃ ಪರಂ || ಸ್ವತಂತ್ರಾ ಆಗಮಾಸ್ತು

ನಮಃ, (೧೯) ಚಂದ್ರಚ್ಛಾನ, (೨೦) ಬಿಂಬ, (೨೧) ಪುರೋದ್ವೀತ, (೨೨) ಲರಿತ, (೨೩)
ಸಿದ್ಧಿ, (೨೪) ಸಂಕಾನ, (೨೫) ಸರ್ವೋಕ್ತ, (೨೬) ಪಾರಮೇಶ್ವರ, (೨೭) ಕಿರಣ, (೨೮)
ವಾತುಲ, ಈ ಭೇದಗಳುಳ್ಳ ಶಿವೋಕ್ತವಾದ ಆಗಮ ಸಮೂಹವನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯ
ಬೇಕು, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶೈವತಂತ್ರಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ವೇದಾಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿಧಿಯು.

ಚೋ — ಎಲೈ ಪ್ರಥುವಾದ ರೇಣುಕನೇ ! ವೈದಿಕಗಳಿಗಿರುವ ಸಕಲ ಶಿವಾಗಮಗಳಿಗೆ
ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನೂ, ವೇದಗಳಿಗೂ ಆಗಮಗಳಿಗೂ ಭೇದವನ್ನೂ, ತದರ್ಥಜ್ಞಾನಾರ್ಣಯವನ್ನೂ
ನಿರೂಪಿಸು,

ರೇ — ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ವೇದಾಗಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳು, ವೈ
ದ್ಯಜಾಬಾಲದಲ್ಲಿ — “ ಅವಿದ್ಯಾದಿ ಪಂಚಕ್ಷೇಪರಹಿತನಾದ ಶಿವನು ಸಕಲಾಗಮಗಳೊಡಹಿಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿರುವನು, ಎಂದುಕೃತವಾಗಿದೆ ಅಜಿತಾಗಮದಲ್ಲಿ — “ ಸಾಂಗವಾದ ಸಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು ಶಿವನ
ಉದ್ಭವಮುಖದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಾನವ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ ವೇದವು
ಹೀರೊಂದರ ಅಶೇಷೆಯಲ್ಲದೆ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ” ಎಂದು ಸಕಲಾಗಮಗಳು ಸ್ವ

ರೈ ನಿರ್ಮಲ್ಯೈಃ ಪರಿಭಾಷಿತಾಃ” ಇತಿ. ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರೇ,—“ಅತೀತಾಶೇಷದೋಷೇಣ ಸರ್ವಜ್ಞೇನ ಶಿವೇನ ಯತ್ || ಪ್ರಣೀತಮಮಲಂ ವಾಕ್ಯಂ ತತ್ರಮಾಣಂ ನ ಸಂಶಯಃ” ತಥೈವವೀರಶಂತ್ರೇ,—“ವೇದೋಪನಿಷದಾಂ ವಾಕ್ಯಂ ತಂತ್ರವಾಕ್ಯಂ ನ ಲಂಘಯೇತ್ || ಅಜ್ಞಾಭೇದೀ ಮಮ ದ್ರೋಹೀ ಶುನಿಗರ್ಭೇ ಸ ಜಾಯತೇ” ಕಿಂಚಾನ್ಯತ್ರ,—“ನ ಯಸ್ಯ ವೇದಾ ನ ಜ ಶೈವಶಾಸ್ತ್ರಂ ನ ವೈದ್ಧವಾಕ್ಯಂ ಹಿ ಧವೇತ್ಪ್ರಮಾಣಂ || ಸ ಪಾಪಸಂಘಪ್ರಹತೋ ದುರಾತ್ಮಾ ಸ್ವಸ್ಥಾಪಿ ಚಾತ್ಮಾ ನ ಧವೇತ್ಪ್ರಮಾಣಂ || ವೇದಾಃಪ್ರಮಾಣಂ ಸ್ಮೃತಯಃಪ್ರಮಾಣಂ ಧರ್ಮಾರ್ಥಯುಕ್ತಂ ವಚನಂ ಪ್ರಮಾಣಂ || ಯಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಂ ನ ಧವೇತ್ಪ್ರಮಾಣಂ ಕಸ್ತಸ್ಯ ಕುರ್ಮ್ಯಾದೃಶನಂ ಪ್ರಮಾಣಂ”

ಇತಿ ವೇದಾಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ದ್ವಾದಶಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಚಂದ್ರಶೇಖರಾಯನಮಃ.

ನಿಗಮಾಗಮೈಕ್ಯವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಕ ! ನಿಗಮಾಗಮೈಕ್ಯಂ ಶ್ರೋಯತಾಂ, ಕಾಮ

ತಂತ್ರವಾಗ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ—“ದೋಷ ರಹಿತನಾದ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಶಿವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವೇದಾಗಮಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪ್ರಮಾಣವಾದವುಗಳನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೀರಾಗಮದಲ್ಲಿ—“ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾರೂಪನಾದ ವೇದೋಪನಿಷದಾಗಮಗಳ ವಚನಗಳನ್ನು ಲಂಘಿಸಿ ಪರಮಾರಾಗದು. ಪನ್ನ ಅಕ್ಷಯಸ್ಯ ವಿವಿಧಾಶನು ನನಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನಾಚರಿಸಿದವನಾಗಿ ನಾಯುಯ ಬಿಸುರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತಮನ್ಯಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ—“ವೇದಗಳನ್ನೂ, ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ (ವಿವಿಧಾಗಮಗಳನ್ನೂ) ಪೂರ್ವಚಾರ್ಯರ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾಗಿ ನಂಬಿರುವ ದುರಾತ್ಮನು—ಬಲಾಶಯಿಯಾಗಿ ಪನ್ನನ್ನು ಕಾನೇ ನಂಬುವುದಿಲ್ಲವು. ಪ್ರಮಾಣವಾದ ವೇದಗಳೂ, ಸ್ಮೃತಿಗಳೂ, ಧರ್ಮವಾಕ್ಯಗಳೂ, ಯಾವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲವೋ, ಅತನ ಮಾತನ್ನು ಹೊರತು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವು. ಎಂದು ಶ್ಲೋಕವಾಗಿದೆ.

ಎಂತಿಲ್ಲಿಗೆ ವೇದಾಗಮ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯುಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ನಿಗಮಾಗಮೈಕ್ಯವಿಧಿಯು.

ಹೀ—ಎರೈ ಜೋಕನೇ ! ವೇದಾಗಮಗಳಿಗೆ ವಾರ್ತಾಪ್ರತಿಪಾದಕತ್ವವನ್ನು ಕೇಳು;

ಕೃತಂತ್ರೇ, — “ಸಿದ್ಧಾಂತೋ ವೇದಸಾರಸ್ಸ್ಯಾದನ್ಯಜ್ಞೇತ್ತು ಬಹಿಷ್ಕೃತಂ || ಸಿದ್ಧಾಂತವಹಿತಾಚಾರೋ ವೈದಿಕಾಚಾರ ಉಚ್ಯತೇ” ವೀರತಂತ್ರೇ, — “ಸರ್ವವೇದೇಷು ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮಂ ತತ್ಸರ್ವಂ ಶಿವಾಗಮೇ” ತಥೈವಾಸ್ತಾಧೀಕುಂಭಸಂಭವಮುನಯೇ ನಿರೂಪಿತಮೇವ, — “ಶೈವತಂತ್ರಮತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಖ್ಯಂ ಶಿವೋದಿತಂ || ಸರ್ವವೇದಾರ್ಥರೂಪತ್ವಾತ್ಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ ವೇದವತ್ಸದಾ || ವೇದಧರ್ಮಾಭಿಧಾಯಿತ್ವಾನ್ಸಿದ್ಧಾಂತಾಖ್ಯಾತಿವಾಗಮಃ || ವೇದಬಾಹ್ಯವಿರೋಧಿತ್ವಾದ್ವೇದಸಮ್ಮತ ಉಚ್ಯತೇ || ವೇದಸಿದ್ಧಾಂತಯೋರೈಕ್ಯಮೇಕಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದನಾತ್ || ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಸದೃಶಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಪಂಡಿತೈರೇತಯೋಸ್ತದಾ” ಇತಿ.

ಇತಿ ನಿಗಮಾಗಮೈಕ್ಯವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೇ ಶ್ರಯೋದಶಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಕಾಮಿಕಲಂಪದಲ್ಲಿ — “ಸಿದ್ಧಾಂತವು — ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆಂತ ಬೇರೆಯಾದುದು ಪರಿತ್ಯಾಜ್ಯವಾದದ್ದು. ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಆಚಾರಗಳು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಆಚಾರಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ವೀರತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಸಕಲವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶಿವಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಅದೇಮೇರೆ ನಾವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯರಿಗೋಸ್ಕರ ನಿರೂಪಿಸಿದವು. ಶಿವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶಿವಾಗಮಗಳು ಸಕಲವೇದಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶಿವಾಗಮಗಳಿಗೆ ವೇದಗಂಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೇ ನಿರೂಪಿಸುವುದರದೇಯೆಂದೂ, ವೇದಬಾಹ್ಯವಾದ ಜೈನ, ಬೌದ್ಧ, ಚಾರ್ವಾಕಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿರುವುದರದೇಯೆಂದೂ, ವೇದಸಮ್ಮತವಾದದ್ದು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಅರ್ಥವೇ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲ, ಸಿದ್ಧಾಂತೋಕ್ತವಾದ ಅರ್ಥವೇ ವೇದಗಳಲ್ಲ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ವೇದಾಗಮಗಳಿಗೆ ಏಕಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕತ್ವವಿರುವುದರದೇಯೆಂದ ವೇದಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಏಕವೆಂಬುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪಂಡಿತರು — ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಸಮಾನವನ್ನಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು” ಎಂದು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ನಿಗಮಾಗಮೈಕ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ಲೋಕದೊಳಗೆ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರೀಗೀತೆಯನಮಃ.

ನಿಗಮಾಗಮಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಭೋ ಜೋಳ ! ಅಥ ನಿಗಮಾಗಮಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವಿಧಿಶ್ಚ
ಯತಾಂ, ಶೈವೇವಾಯವೇಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ಶಿವಜ್ಞಾನಾರ್ಥವಂ ಸಾಕ್ಷಾ
ದ್ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಫಲಪ್ರದಂ || ಶಬ್ದಾರ್ಥಸ್ಯಾಯಸಂಯುಕ್ತಮಾಗಮಾರ್ಥೈರ್ವಿಧಿ
ಪಿತಂ || ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಂ ಪುರಾಣಂ ವೇದಸಂಮತಂ || ‘ಯೋ ಎಂ
ದ್ಯಾಜ್ಞತುರೋ ವೇದಾರ್ ಸಾಂಗೋವನಿಷದೋ ದ್ವಿಜಃ || ನ ಚಿಂತಯೇತ್ಪುರಾಣಂ
ತು ನೈವ ಸನ್ಯಾಸ್ಯತಿಚಕ್ಷುಃ ||’ ಇತಿ. ಸೂತ್ರಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—ಸೂತ್ರಃ, “ಯಶ್ಚ
ಶುರೈರವದ್ವಿಪ್ರಃ ಪುರಾಣಂ ವೇತ್ತಿ ನಾರ್ಥತಃ || ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧಯಮಾಪ್ನೋತಿ
ವೇದೋ ಮಾಂ ಪ್ರತರಷ್ಯತಿ” ಮಹಾಭಾರತೇ,—ವ್ಯಾಸಃ, “ಪುರಾಣೈರೇವ ವೇ
ದಾರ್ಥಃ ಪ್ರಸ್ಫುಟಂ ಜ್ಞಾಯತೇ ಖಲು || ಬಿಭೇತಿ ಮಾನವಾದ್ವೇದಃ ಪುರಾಣಾ
ಭ್ಯಾಸವರ್ಜಿತಾತ್ || ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಾಭ್ಯಾಂ ವೇದಾರ್ಥಮುಪಭುಕ್ತಯೇತ್ ||
ಬಿಭೇತ್ಯಲ್ಪಶ್ರುತಾದ್ವೇದೋ ಮಾಮಯಂ ಪ್ರತರಷ್ಯತಿ” ಅನ್ಯತ್ರ,—“ಉಪಕ್ರಮೋ
ಪಸಂಹಾರಾವಭಾಸೋಽಪೂರ್ವತಾಫಲಂ || ಅರ್ಥವಾದೋಪಪತ್ತೀ ಚ ಲಿಂಗಂ ತಾ

ನಿಗಮಾಗಮಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ವೇದಾಗಮವಚನಗಳ ಸ್ವರ್ಮವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳು;
ವಾಯವೇಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —“ಶಿವಜ್ಞಾನಸಮುದ್ರವೂ, ಭೋಗಿ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವೂ, ಶಬ್ದಾರ್ಥ
ಸ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಶಿವಾಗಮಗಳ ಅರ್ಥಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ, ಅತಿಶಯ
ಸ್ಯವೂ, ವೇದಸಮ್ಮತವೂ ಆಗಿರುವ ಪುರಾಣವನ್ನು ಯಾವ ದ್ವಿಜನು ತಿಳಿಯುವನೋ ಅವನು
ಜ್ಞಾತೃವೇದಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೂಡ ತಿಳಿಯುವನು. ಯಾವ ದ್ವಿಜ
ನು ಪುರಾಣಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಲ್ಲವು. ಎಂದೂ, ಸೂತ್ರ
ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ,—“ಯಾವ ವಿಪ್ರನು—ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಓದಿದವನಾಗಿದ್ದರೂ ಪುರಾಣವನ್ನು
ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನನ್ನು ವೇದವು ನಿರಾಶ, ತನ್ನನ್ನವನು ಅತಿಕ್ರಮಿ
ಸತತ್ವವನೆಂದು ಧಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಎಂದೂ, ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ,—“ಪುರಾಣಗಳಿಂ
ದಲೇ ವೇದವಚನಗಳಿಗರ್ಥವು ಲೇಸಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಪುರಾಣಾರ್ಥವನ್ನರಿಯದ
ವನದೇಸಿಯಿಂದ ವೇದವು ಭೇತಿಪಡುತ್ತದೆ. ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣ ವಚನಗಳಿಂದ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು
ಭ್ರಷ್ಟೀಕರಿಸಬೇಕು”, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ —“ಉಪಕ್ರಮ,
ಉಪಸಂಹಾರ, ಅಭಾಸ, ಅಪೂರ್ವತಾಫಲ, ಅರ್ಥವಾದ, ಉಪಪತ್ತಿ ಎಂಬೀ ಆರು—ವೇದವಚನ

ಪ್ರದ್ಯುರ್ನಿರ್ವಾಣೀ || ಅರ್ಧಾತ್ಮಕರಣಾಶ್ಚಿಂಗಳಾದಾಚಿತ್ಯಾದ್ವೇಶಕಾಲತಃ || ಶಬ್ದಾರ್ಥಾಃ
ಪ್ರವಿಧಿಜ್ಞಾತೇ ನ ಶಬ್ದಾದೇವ ಕೇವಲಂ " ಸ್ವಾದೇವನೂತನಂಹಿತಾಯಾಂಜ್ಞಾನ
ಯೋಗಮಂಡೇ, —ಶಿವಃ, "ಯಸ್ತು ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನೇನ ವೇದಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕಃ ||
ಕುಲಜಾತ್ಯಾದಿಭಿಃ ಕ್ಷೀಯಾತ್ಮಮಹಾಪಾತಕೇ ಧವೇತ್ " ತಥಾಮಾನವಪುರಾ
ಣೀ, —"ಕೃತಿವಾರ್ಷಿ ಸ್ವಕಿವಾರ್ಷಿ ಪುರಾಣಂ ಚಾನ್ಯದೇವತಾ || ಎರುದ್ಧಂ ಯದಿ
ವೇದೇನ ನ ತದ್ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಮನೀಷಿಭಿಃ " ಅನ್ಯತ್ರ, —"ಯದಾಮ್ನಾಯ ಎರುದ್ಧಂ
ತನ್ನ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಮುನಿಭಾಷಿತಂ || ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತಂ ವಚೋ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ನ ತು ಪೌ
ರುಷಗೌರವಾತ್ " ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇತಿ ನಿಗಮಾಗಮಾರ್ಥನಿರ್ವಾಣಿಯವಿಧಿಃ ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶೀ ಚತುರ್ಥಶಸ್ತನವಾದಿ.

ಶ್ರೀಉಗ್ರಾಯನಮಃ.

ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ವಾಣೀನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯನಿರಾಕರಣವಿಧಿಃ.

ಚೋದಃ—ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರ! " ನಾಮುಷಿ ಕುರುತೇ ಕಾವ್ಯಂ ನಾ

ನಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳು ಅರ್ಥದಿಂದ
ಲೂ, ಪ್ರಕರಣದಿಂದಲೂ, ಹೇತುವಿನಿಂದಲೂ, ಔಚಿತ್ಯದಿಂದಲೂ, ದೇಶಕಾಲಗಳಿಂದಲೂ ವಿಭಾ
ಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆಯಲ್ಲದೆ ಶಬ್ದಮಾತ್ರದಿಂದ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವು, ಎಂದುಕೃತವಾಗಿದೆ. ಸೂ
ತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನಮೋಗಮಂಡದಲ್ಲಿ — "ಸಮಸ್ತವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲನೆಂಬ ಹಮ್ಮಿಂ
ವೇದವಚನಗಳ ಗೊರ್ಧಾರ್ಥವನ್ನು ಕುಲಜಾತ್ಯಾದ್ಯಭಿಮಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಸತಕ್ಕವನು ಮಹಾಪಾ
ಪಿಯಾಗುವನು, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ವೇದವಿ
ರುದ್ಧವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ, ಸ್ವಕಿಯನ್ನೂ, ಪುರಾಣವನ್ನೂ, ಅನ್ಯದೇವತೆಯನ್ನೂ ವಿದ್ವಾಂ
ಸರು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲವು, ಎಂದೂ, ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ — "ವೇದವಿರುದ್ಧವಾದಂಶವು
ಮುನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದಮಾತು
ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಪುರುಷಸಂಬಂಧವಾದ ಗೌರವಮಾತ್ರ
ದಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ನಿಗಮಾಗಮಾರ್ಥನಿರ್ವಾಣಿಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯನಿರಾಕರಣವಿಧಿಯು.

ಚೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರನೇ ! "ಯುಷಿಯ ಅಂಶವಿಲ್ಲದವನು ಕಾವ್ಯಕರ್ತನಾ

ಹರಿಃ ಪೃಥಿವೀಪತಿಃ || ನಾ ದೇವಾಂಶೋ ದದಾತ್ಯನ್ನಂ ನಾರುದ್ರಃ ಕ್ರಮಪಾತಕಃ||
ಗವಾಂಪಯೋ ದ್ವಿಜಸ್ಯಾಂಘ್ರಂ ಯೋಗಿನಾಂ ಹೃತ್ಯವೇರ್ವಜಃ || ಪರಂ ಶುಚಿತಮಂ
ವಿಂದ್ಯಾನ್ಮುಖಂ ಸ್ತ್ರೀವಹ್ನಿವಾಜನಾಂ" ಇತಿ ಮನುವಾಕ್ಯಾತ್, ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥನಿರ್ಣ
ಯೇ ನೂತನಕವಚನಮಪಿ ಪ್ರಮಾಣಂ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಳ ! ನ ತಥಾ ವಕ್ತವ್ಯಂ, ಶಿವಾಧಿಕೃಬೋಧಕ
ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥನಿರ್ಣಯೇ ಮಹಾಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾನಿ ಮಹಾಕವಿವಾಕ್ಯಾನಿ ಚ ಪ್ರಮಾಣಾ
ನಿ. ನ ತು ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯಾನಿ. ಋಗ್ವೇದೇ,—"ತಿರಶ್ವೀನೋವತತೋರಸ್ಮಿರೇವಾಮ
ಧಸ್ವಿದಾಸೀದುಪಸ್ವಿದಾಸೀತ್" ಕಠವಲ್ಗ್ಯುಪನಿಷದಿ,—"ಅಣೋರಣೇಯಾನ್ಮಹತೋ
ಮಹೀಯಾನಾತ್ಪಾಪ್ಯ ಜಂತೋರ್ನಿಹತೋ ಗುಹಾಯಾಂ" ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷದಿ, -
"ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಪರಮಂ ಪವಿತ್ರಂ ಪ್ರಜಾಪತೇರೈತ್ಯಹಂ ಪುರಸ್ತಾತ್" ನಾ
ರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ,—"ವೇದಾಂತವಿಜ್ಞಾನಸುನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಾಸ್ಸನ್ಯಾಸಯೋಗಾದ್ಯುಪ
ಯತ್ಕುರ್ವಿಷಯಃ | ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ತು ಪರಾಂತಕಾಲೇ ಪರಾಮೃತಾಶ್ವರಮು
ಚ್ಯಂತಿ ಸರ್ವೇ" ಇತ್ಯೇತೇಷಾಂ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಕ್ರಮಾದರ್ಥನಿರ್ಣಯಸ್ತು ಪು
ರಾಣವಾಕ್ಯೈಶ್ಚೈಶ್ಚಯತಾಂ, ಧವಿಷ್ಯೋತ್ತರಪುರಾಣೇವೇದಪಾದಪ್ರವೇ,—"ಅಂ
ತಸ್ಥಮಾತ್ಮಾನಮಹಂ ನ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧ್ರಮಂತಿ ಮೂಢಾ ಗಿರಿಗಪ್ತರೇಷು||ಪಶ್ಚಾದು
ದಗ್ಧಕ್ಶಿಣತಃ ಪುರಸ್ತಾದಧಸ್ವಿದಾಸೀದುಪಸ್ವಿದಾಸೀತ್"- "ಅನಂತಮನ್ಯಕ್ ಮುಚಿಂ

ಗನೇಂದ್ರ, ವಿಶ್ವಂತಶಿಖರದವನು ರಾಜನಾಗಿನೆಂದೂ, ದೇವತಾಂಶವಿಲ್ಲದವನು ಅನ್ನದಾನಿಯಾ
ಗಿನೆಂದೂ, ಶಿವಾಂಶವಿಲ್ಲದವನು ಕ್ರಮಪಾತಕನಾಗಿನೆಂದೂ, ಗೋಕ್ಷೀರವನ್ನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮ
ಜನ ಪಾದಗಳನ್ನೂ, ಯೋಗಿಗಳ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ, ಕವಿಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮುಖವನ್ನೂ,
ಅಗ್ನಿ ಕುದುರೆಗಳ ಮುಖವನ್ನೂ, ಪರಿಶುದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು" ಎಂದು ಮನುವು ಹೇಳಿ
ರುವುದರಿಂದ ವೇದವಚನಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನೂತನಕವಿಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ,
ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕು

ರೇ—ಎಶ್ವಿ ಚೋರಣೇ | ಹಾಗೆ ಹೇಳಬಾರದು. ಶಿವಾಧಿಕೃಬೋಧಕಗಳಾದ ವೇದವ
ಚನಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮಹಾಪುರಾಣಗಳ ಮತ್ತು ಮಹಾಕವಿಗಳ ವಾಕ್ಯ
ಗಳು ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲದೆ ನೂತನರಾದ ಕವಿಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲವು ಎಕೆಂದರೆ—
"ತಿರಶ್ವೀನೋ,, ಎಂಬ ಋಗ್ವೇದವಚನಕ್ಕೂ, "ಅಣೋರಣೇಯಾಂ,, ಎಂಬ ಕಠವಲ್ಗ್ಯುಪ
ನಿಷದ್ವಚನಕ್ಕೂ, "ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ,, ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷದ್ವಚನಕ್ಕೂ, "ವೇದಾಂತವಿ
ಜ್ಞಾನಸುನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಾ,, ಎಂಬ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದ್ವಚನಕ್ಕೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅರ್ಥನಿರ್ಣ
ಯವನ್ನು ಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಕೇಳು. ಧವಿಷ್ಯೋತ್ತರಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ವೇದಪಾದಪ್ರವ

ಶೃಂಗೇಶಂ ಶಿವಂ ತಮಾಶಾಂಬರಮಂಬರಾಂಗಂ || ಅಜಂ ಪುರಾಣಂ ಪ್ರಣಮಾಮು
ಯೋಷಿಯಮಗೋ ರಣೇಯಾನ್ಮಹತೋ ಮಹೇಯಾಃ" - "ವೇದೈಕನಿಷ್ಠಾ ಪರಭೂ
ಸುರಾಣಾಂ ಯಜ್ಞೋಪವೇತಂ ಪರಮಂ ಪವಿತ್ರಂ || ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಮುಕ್ತಾರ್ಥಮಮಂ
ಮಹೇಶಂ ವೇದಾಂಶವಿಜ್ಞಾನಸುನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಾಃ" ಎಧಿಃ ಪುರಾಣವಾಕ್ಯೈಃ ಪೂರ್ವೋ
ಕ್ತಶ್ಚುಕ್ತಭೋಗಾಂಗೀಕರ್ತವ್ಯಃ. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಶ್ಚುಕ್ತಾರ್ಥಾರ್ಥ
ಯೇ ಕೃಂಗಾರರಸಧರಿತಂ ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯಮಪಿ ಪಶ್ಯ, "ಕಾಚಿತ್ತಗಲ್ಪಾ ಕಮಲಾ
ಯತಾಕ್ಷೀ ರತಿಪ್ರವೇಶಾ ರಹಸಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ || ವಿಮುಚ್ಯ ನೀವೇಂ ಪರಭೃದೋರಾಪ್ಯ
ಮಧ್ಯಸ್ತದಾಸೀದುಪರಿಸ್ತದಾಸೀತ" ಇತಿ. "ಲೋಕೋರಣೇಯಾನ್ಮಹತೋ ಮಹೇಯಾ
ನ್ಮಧ್ಯೋ ನಿತಂಬಶ್ಚ ಯದಂಗನಾಯಾಃ || ತದಂಗಹಾರದ್ರವಿಲೇಪಮಗ್ನಂ ಯಜ್ಞೋ
ಪವೇತಂ ಪರಮಂ ಪವಿತ್ರಂ || ದ್ವಂದ್ವೋತ್ಪತ್ತಿಪೇದಸಹತಾ ಜಘನಪ್ರದೇಶೇ ಶ್ರುತ್ಯಂ

ದಲ್ಲಿ - ಮೂಢರು ಜನನ ಮರಣ ರಹಿತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾ
ಡುತ್ತಿರುವನೆಂದಾಯದೆ ಒಬ್ಬ ಗುಡ್ಡಗಳ ಗವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಾರೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು - ಘಾ
ರಾದಿ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ, ಮೇಲೂ, ಕೆಳಗೂ ಇರುತ್ತಿರುವನೆಂದು ವೇದವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಯಾವ
ಈ ಶಿವನು ಅಜ್ಞಾನಿಗಾದರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಮಹತ್ವಿಗೆ ಮಹದ್ರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಇರುತ್ತಿರುವ
ನೋ, ನಾಶರಹಿತನಾದ, ಅವ್ಯಕ್ತನಾದ, ಅಚಿಂತ್ಯನಾದ, ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ, ದಿಗಾಕಾಶಗಲಿ
ವಸ್ತುವಾಗುಳ್ಳ, ಜನ್ಮರಹಿತನಾದ, ಪುರಾಣಪುರುಷನಾದ ಆ ಶಿವನನ್ನು ಮಣಿವುತ್ತೇನೆ ವೇದ
ದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಾಸ್ತಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಜ್ಞೋಪವೇತಶಬ್ದವಾಚ್ಯವಾದ ರಿಂಗವು ಶ್ರೇಷ್ಠ
ವಾದದ್ದು. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ರೀಸಾಗಿ ನಶ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥ
ವುಳ್ಳ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಈ ಶಿವನನ್ನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವರು, ಎಂಬ ಪುರಾಣವಾಕ್ಯ
ಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ ಶ್ರುತಿಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು. ಅದಂತಿರಲಿ ಆ ಶ್ರುತಿಗಳ
ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರರಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೂತನಕವಿಯು ಮಾತನ್ನಾಡರೂ
ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುವವನಾಗು ಕಮಲದಂತೆ ವಿಕ್ಟಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ರಹಿಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವ
ದರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ಕ್ರೀಡಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ,
ತನ್ನ ನೀವೇಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಿ, ಕೈಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರನಾದ ಪುರುಷನನ್ನು
ಅಬ್ಬಿಲಿಸಿದು ಆ ಕಾಂಶನ ಮೇಲೂ ಕೆಳಗೂ ಇರತಕ್ಕವಳಾದಳು, ಹೀಗಿಂದೂ, "ಯಾವ
ಸ್ತ್ರೀಯು ನಡುವು ಅಜ್ಞಾನಿಗಾದವಾಗುವುದೋ, ಯಾವಳು ನಿತಂಬವು ಮಹತ್ವಿಗೆ ಮಹತ್ವಾಗಿರು
ವುದೋ ಆಳೆಯು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ದ್ದ ಹರಿದ್ರಾಲೇಪದಿಂದ ಯಜ್ಞೋಪವೇತವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ, ಪವಿತ್ರ
ವೂ ಆಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜಘನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವಯೋಪವನ್ನು ಸಹಿಸಲಿಕ್ಕಿರುವತನವು,
ಕಾವರಿಯಹಾಗಿರುವ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತ್ಯಂತವೇಕ್ಷಣಗತಿಯು, ಕಾಲ್ಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಹಂಸಗಮ

ತವೀಕ್ಷಣಗತಿರ್ವದನಾರವಿಂದೇ || ಅಸ್ಮೀ ಪದೇ ಪರಮಹಂಸಗತಿರ್ವಧೂನಾಂ
ತನ್ನೀವಮೋಕ್ಷಮಪಹಾಯ ಕಿಮಸ್ತಿ ಮೋಕ್ಷಃ'' ಇತಿ. ಎತಾದ್ಯುಕ್ತಿಃ ನೂತನಕ
ವಿವಾಕ್ಯೈಶ್ಚ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥೋ ನಾಂಗೀಕರ್ತವ್ಯಃ, ಅತಃವ ಹೇ ಜೋಶ | ಪುರಾಣೀತಿ
ಹಾಸವಾಕ್ಯೈರೇವ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥೋ ನಿರ್ಣೀತವ್ಯಃ.

ಇತಿ ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯೇ ನೂತನ ಕವಿವಾಕ್ಯನಿರಾಕರಣವಿಧಿಃ

ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶಃ ಪಂಚದಶಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ವೇದವೇದಾಂತಶ್ರುತಿವಾಗಮಪುರಾಣಪ್ರಾಕೃತಪ್ರಾಕೃತಪ್ರಾಕೃತಪ್ರಮಥ

ಸಂಗೀತಾನವದ್ಯತಿವಾದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಬೋಧಕಶ್ರೀವೀರಶೈವಪಟ್ಟಲ

ಸತ್ಪಥಪ್ರಚಾರಕವರೈವೋಪನಿವೇಶಾರಾಧ್ಯಾತಿವಯೋಗೀಂ

ದ್ರವುತಶ್ರೀರೇವಣಸಿದ್ಧದೇಶಿಕಾತ್ಮಜರೇವಣಾರಾಧ್ಯತೀವ

ಯೋಗಿವರಚತೇ ಜೋಶರೇಣುಕಸಂವಾದೇ ಶಿವಾ

ಧಿಕ್ಯಶಿಖಾಮಣೌ ರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಾದಿ

ಪಂಚದಶಸಂವಾದವಿಚಾರಃ

ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶಃ.

ನವ, ಇರುತ್ತದೋ, ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ನರಿಗೆ ಗಂಟಿನ ಬಿಚ್ಚುವಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಮೋಕ್ಷವು
ಇರುತ್ತದೇನು?, ಎಂದೂ ನೂತನ ಕವಿವಾಕ್ಯಗಳಿವು ಇಂಥ ಕವಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಶ್ರುತ್ಯ
ರ್ಥವು ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಎಲೈ ಜೋಶನೇ | ಪುರಾಣೀತಿ
ಹಾಸಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಸಬೇಕು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನೂತನಕವಿವಾಕ್ಯನಿರಾಕರಣವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀನಮಶ್ಚಿವಾಯಮರಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಶೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡವಿಶ್ವವಿಧಿಯಲ್ಲಿ
ಮೊದಲನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀವಿಷಯಕಂಠಾಯನಮಃ.

ದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಂಭತೇ.

ಶಿವಸ್ಯ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋಳಃ—“ಸಂಹಾರಕೃತ್ಯಕರ್ತೃತ್ವಾದನಾಪ್ತಸ್ತಾಮಸೋಹರಃ ||

ಇತ್ಯಾಹುಸ್ತಸ್ಯ ಚಾಪ್ತತ್ವಂ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವಂ ವದ ಪ್ರಭೋ”

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾಃ—ಹೇ ಚೋಳ | ಶಿವಸ್ಯ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವಂ ಪ್ರಥಮಂ ಚೋ
ಯತಾಂ,-ಸೂತಗೀತಾಯಾಂ,-“ಯಥಾ ಸಾ ಶಂಕರೇಣೋಕ್ತಾ ತಥಾಸ್ತಿ ಶ್ರುತಿರಾ
ಸ್ತಿ ಕಾಃ || ಪ್ರಮಾಣಂ ಸುತರಾಮಾಪ್ತತಮವನ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ಸರ್ವದೋಷವಹೀ
ನಸ್ಯ ಮಹಾಕಾಡುನೇಕಸ್ಯ ಡ||ಸರ್ವಸ್ಯೈವ ಎತದ್ಧಸ್ಯ ಕಥಂ ದೋಷಃ ಪ್ರಕಲ್ಪ್ಯ
ತೇ || ವೇದಮಾನೇನ ಸಂಸಿದ್ಧಂ ಸರ್ವೈಸ್ಸಂಗ್ರಾಹ್ಯಮೇವ ಹಿ || ಚೋದ್ಯಾನರ್ಹೇ
ಶುವೇದಾರ್ಥೋ ಚೋದ್ಯಂ ಕುರ್ವನ್ನಪ್ಯಥ||” ಇತ್ಯಾದಿಭಿಶ್ಚಿವಸ್ಯ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವಂ
ನಿಶ್ಚಿತವ್ಯಂ. ತತ್ರಾವದಾಸ್ತಾಂ, ಭೋ ಚೋಳ | ಪರಮಾಪ್ತತ್ವವ ಎಕವನ ದಯಾ

ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ಶಿವನಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವನಿರ್ಣಯವು

ಚೋಳನು— ಎಲೈ ರೇಣುಕನೇ | ಶಿವನು ತವೋಗುಣವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವುದರಿಂದ
ಉಯ, ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಧಿಶಯಾದನು ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಶೋಕಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವೆಂದು ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆ. ನೀನು ಆತನಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಹೆಯೆ?

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕನು—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ | ಮೊದಲು ಶಿವನಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವವನ್ನು ಕೇಳು,
ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—“ಎಲೈ ಆಸ್ತಿಕರೇ | ಆ ಶ್ರುತಿಯು ಶಿವನಿಂದ ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ
ಹಾಗೆಯೇ ಅದು ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ವೇದವು ಆತ್ಮಂಶ ಪ್ರಮಾಣವಾದುದು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ
ಮಹೇಶ್ವರನು ಆತ್ಮಂಶ ಆಶ್ರಯ ಸರಿ, ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲದವನೂ, ಬಹುಕೃಪಾಶಾ
ರಿಯೂ, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಶರಣುಧನನೂ ಆದ ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿ ಹ್ಯಾಗೆ ದೋಷವು ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ?
ವೇದಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದುದು ಸರ್ವವಿಲ್ಲದವನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾದದ್ದವು? ಪ್ರೇರಿಸು
ವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕವನು
ಅಧೋಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇವು ಮೊದಲಾದ ಮಹನಶ್ರಮಾ
ಗಳಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವವು ನಿಶ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದು. ಆ ವಿಚಾರದಿಂದ, ಎಲೈ ಚೋಳನೇ |

ಕುರಿತು ಹೃದಯಶೀಲ, ಕಿರಣಾಗಮೇ,— "ಸಂಸಾರಬಿನ್ನದೇವಾನಾಂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಃ
ಕರ್ತುಮಾಶ್ಚಯಾ || ಮಹಾರ್ಥಸಂಹೃತದ್ವೇಷಾ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಕ್ಕಾ ಮಯಾ "

ಇತಿ. ರಾರವಾಗಮೇ,— "ಆಯುರ್ವೇದಾಷ್ಟಗಣಿತಾನ್ಮಂತ್ರವಾದಾಷ್ಟ ಕಥ್ಯತೇ||
ರಸೋಪನಿಷದಶ್ಚಾಪ್ತಾಃ ಧರ್ಮಾಃ ಸರ್ವಜಗತ್ಪತೇ" ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾಯಾಂ,—ಬ್ರಹ್ಮಾ
"ಮಹ್ಯಂ ಯಥಾಹ ವೇದಾನಾಮರ್ಥಂ ಸರ್ವಜ್ಞಃ ತತ್ಪರಃ || ತಥೈವ ಕಥಿಸೋಽ
ಸ್ಯಾಧಿಸ್ತತ್ಕಮೇವ ನ ಸಂಶಯಃ || ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಸ್ವತಃ ಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ತೂರಿತಃ ||
ಕರಾಮಲಕವತ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯಂ ಹಿ ನ ಸಂಶಯಃ " ಇತ್ಯಾದಿಧಿಕೃತವ ವಕನವ
ಕೃತಾಕುರಿತು ಎದ್ದೇಯು.

ಇತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿವ್ಯತೀಯೋಪದೇಶಃ
ಪ್ರಥಮಸ್ತಂವಾದಃ

ಪರಮಾಪ್ತನಾದ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ದಯಾಶೀಲನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಕಿರಣಾಗಮದಲ್ಲಿ — ಎಲೈ
ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯೇ ! ಸಂಸಾರದಿಂದ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಾನವರಿಗೆ ದೋಷವನ್ನು
ಕೊಡಬೇಕೆಂಬಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆರ್ಥಗತ ಸಂಗ್ರಹರೂಪನಾದ ಈ ವೇದವು ನನ್ನಿಂದ
ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು,, ಎಂದೂ, ರಾರವಾಗಮದಲ್ಲಿ — ಎಲೈ ಸಕಲದೋಷಗಳಿಗಿಡಿದುನಾದ ಶಿವ
ನೇ ! ನೀನು ಆಯುರ್ದೇವದಿಂದಲೂ, ಹೋತಿಕಾಪ್ರದಿಂದಲೂ, ಮಂತ್ರಕಾಪ್ರದಿಂದಲೂ,
ರಸೋಪನಿಷದಿಂದಲೂ ಆಪ್ತನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತೀಯು,, ಎಂದೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.
ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — ಸದ್ವಿಜ್ಞಾನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ವೇದಗಳ ಆರ್ಥವನ್ನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿ
ಕೊಡೆ, ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಇದು ಸತ್ಯವೇ ಹೌದು. ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಬೇರೊಂದರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸದೆ ತನ್ನಿಂದಲೇ ತಾನು ಪ್ರಕಾಶಿಸತಕ್ಕವನೂ, ಬೇರೊಂ
ರಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗದೆ ತನ್ನೊಬ್ಬನೇ ತಾನೇ ಪರಿಶುದ್ಧನೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವನಿಗೆ ಸಕಲವೂ ಕೈಯ
ಬ್ಬು ಹೊಂದಿದ ನಿದಿಕ್ತಾಯುಯಂಕ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೇ ಆಗಿರುವುದಷ್ಟೆ ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿ
ಲ್ಲವು,, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಿರಿಗೆ ಶಿವನಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಅಪರೋಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೊದಲನೆಯ ಸಂದೇಹವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಶ್ರೀಪುರದಹನಾಯನಮಃ.

ಪರಮಾಪ್ತರುದ್ರಸ್ಯ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಾಃ—ಭೋ ಜೋಳ! ಸಂಹಾರಕರಾ ರುದ್ರಸ್ತವೋಗುಣಾ
ವಶಿಷ್ಟಾ, ಅತಸ್ತತ್ಪ್ರತಿಪಾದಕಪ್ರತಿಪುರಾಣಾದಿವಚನಾನಿ ತಾಮಸಾನ್ಯಪ್ರಮಾಣಾನೀ
ತಿ ಮನಸಿ ಶಂಕಾಂ ನಿಧಾಯ ಪ್ರಾಕೃತ್ಯಾ ಕೃತಸ್ತ್ವಯಾ, ತತ್ಪರಿಹಾರಾ ಶ್ವಯ
ಶಾಂ, ಹುಗ್ಗೀದೇ,—“ ಸ್ಥಿರೇಧಿರಂಗ್ಯೋ ಪುರುಷೋ ಉಗ್ರೋ ಒಧ್ರಾಶ್ಚ ಶ್ರೇಢಿಃ
ಪಿಪಿಶೀ ಹಿರಣ್ಯೈಃ” ಯಜುರ್ವೇದೇ ಶ್ರೀರುದ್ರೇ,—“ಯಾ ಶೇ ರುದ್ರ ಶಿವಾ ತನೂರ
ಭೋರಾಪ್ತವಾತಕಾಶ್ವೀ|ತಯಾಸಸ್ತನುವಾಶಂಶಮಯಾ ಗಿರಶಂಶಾಧಿಪಾಕಶೀಹಿ”-
“ಯಾ ಶೇ ರುದ್ರ ಶಿವಾ ತನೂಶ್ಶಿವಾ ಎಶ್ವಾಹಭೇಷದೇ | ಶಿವಾ ರುದ್ರಸ್ಯ ಭೇಷ
ದೇ ತಯಾ ನೋ ಮೃದ ದೇವಸೇ” ಅಥರ್ವಶಿಖಾಯಾಂ,—“ಪ್ರಥಮಾ ರಕ್ತಪೀ
ಶಾ ಬ್ರಹ್ಮದೈವತ್ಯಾ | ದ್ವಿತೀಯಾ ಎದ್ಯುಮತೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಎಷ್ಟದೈವತ್ಯಾ | ತೃತೀ

ಪರಮಾಪ್ತನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾದ ರುದ್ರನು ತವೋಗುಣವುಳ್ಳ
ವನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಪುರಾಣಾದಿವಚನಗಳು ತಪೋಗುಣಾಶಿ
ಷ್ಟಗಳೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಶಯಪಡುತ್ತ ನೀನು ಮೊದಲು ಕೇಳಿ
ದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವೆವು ಕೇಳು, ಹುಗ್ಗೀದದಲ್ಲಿ —“ಒಧ್ರವರ್ಣವೂ, ಹೊಂಬ
ಜ್ವಲೂ ಆಗಿರುವ ಶರೀರಗಳಿಂದ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶಿವನು ಧ್ಯಾನಮಾ
ಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೃಷ್ಣ ಬಿಂಗಣವಾದ ವರ್ಣವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದನು,, ಎಂದೂ,
ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀರುದ್ರದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ! ನಿನ್ನ ಯಾವ ಶರೀರವು ಮಂಗಳ
ಸ್ವರೂಪವೂ, ಶಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವೂ, ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಿಯದಿಂದ ಶಾಪರಹಿತವಾದ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸತ
ಕ್ಕೂಡೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಆ ಶರೀರದಿಂದ ನೀನು ನಮಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸು,,
ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತಮಾರುದ್ರದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ! ನಿನ್ನ —ಇಷ್ಟರಿಂಗಿ
ರೂಪವಾದ ಶರೀರವು ಸರ್ವಮಂಗಳವಾದ ಚಕ್ರಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮಂಗಳಕರವೂ,
ನಿನ್ನ —ಪ್ರಾಣರಿಂಗರೂಪವಾದ ಶರೀರವು ರುದ್ರ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯವಾದ ಮಾಹೇಶ್ವರವ್ರತಕ್ಕೆ ಔಷಧ
ವೂ, ನಿನ್ನ —ಛಾವತಂಗಿರೂಪವಾದ ಶರೀರವು ಸಮಸ್ತ ಮಾಯಾಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರ
ವೆಂಬ ರೋಗವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಔಷಧವೂ ಆಗಿರುವುದೆಯೋ ಆ ಶರೀರಕ್ರಿಯದಿಂದ
ನಿನ್ನ ಲಿಂಗಕ್ರಿಯವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ನಮ್ಮ ಅಂಗಕ್ರಿಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡು,, ಎಂಬುದುಕ್ತವಾಗಿದೆ.
ಅಥರ್ವಶಿಖೆಯಲ್ಲಿ —“ಬ್ರಹ್ಮನ ಶರೀರವು—ರಕ್ತವರ್ಣವೂ, ಪಿಪಿಶವರ್ಣವೂ ಆಗಿರುವುದೆಂದೂ,

ಯಾ ಶುಭೌ ಶುಕ್ಲಾ ರುದ್ರದ್ವಿತಾತ್ಯಾ” ಇತಿ. ವೇದಪಾದಸ್ತವೇ,—ಸುಗಂಧಿಭಿ
ಸ್ಸುಂದರಧಸ್ತು ಗೌರ್ಮೀರನಂಶಭೋಗೈರ್ಮೃದುರ್ಮೀರಘೋರೈಃ || ಶಿವಂ ಕದಾ ಲಿಂಗತಿ
ಮೇ ಮನೀಷಾ ಸ್ಥಿರೇಧಿರಂಗೈಃ ಪುರುಷಪಮುಗ್ರಂ || ಮುರಾರಿನೇತ್ರಾಚ್ಚತವಾ
ದಯುಗ್ಮಮುಮಾಂಘ್ರಲಾಕ್ಷ್ಮಾ ಪರಕೃಪಾಣಿಂ || ನಮಾಮಿ ದೇವಂ ವಿಷ್ಣುನೀಲಕಂ
ಶಂ ಸುವರ್ಣದಂತಂ ಶುಚಿವರ್ಣಮಾರಾತ್” ವೇದಸಾರಸ್ತವೇ,—“ಅವಾಪಕಾ
ಶೀತಿ ವಪುಶ್ಚೈತಂ ತೇ ಶ್ರೀಷ್ಠಾಸ್ತೃದೀಯಾ ಧಗವನ್ನವಾಪಾಃ” ಪರಿಶೇಷನ್ಯಾ
ಯಾತ್ ಕೃಷ್ಣತನೋಸ್ತಾಮಸತ್ತಂ ಎಜ್ಜೇಯಂ. ತಥಾ ಸ್ಯಾಂದೇ ಶರಭಾಧ್ಯಾ
ಯೇ,—ನರಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ಶರಧರುದ್ರವಾಕ್ಯಂ, “ಯತ್ತಾಮಸಕಲಾರೀಶಗೃಹೀತಸ್ತ್ವಂ
ಪಯೋನಿಧೌ || ನಿದ್ರಾಪರವಶಶ್ರೇಷ್ಠೀ ಸ ಕಥಂ ಸಾತ್ವಿಕೋ ಭವಾತ್” ಇತ್ಯಾ
ದಿಧಿವಿಷ್ಣೋಸ್ತಾಮಸತ್ತಂ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಅತಃವಿವಿಷ್ಣುಪ್ರತಿ
ಪಾದಕಪುರಾಣಾನಿ ತಾಮಸಾನಿ ನಿರಯಪ್ರದಾನಿ. ತದುಕ್ತಂ ಭಾಗವತೇ,—“ಸಾ

ವಿಷ್ಣು ದಿನ ಶರೀರವು—ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತ, ಕಪ್ಪಾಗಿರುವುದೆಂದೂ, ರುದ್ರನ ಶರೀರವು—
ಅತಿಶಯ ಮಂಗಳಕರವೂ, ಶುಭ್ರವರ್ಣವೂ ಆಗಿರುವುದೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ವೇದಪಾದಸ್ತ
ವದಲ್ಲಿ —“ಸುಗಂಧವಿಶಿಷ್ಟಗಳೂ, ಭಸ್ಮದಂತೆ ಶುಭ್ರವರ್ಣಗಳೂ, ನಾಶರಹಿತವಾದ ಸುಖವುಳ್ಳ
ವುಗಳೂ, ಅತ್ಯಂತ ಮೃದುವಾದವುಗಳೂ, ಶಾಂತವಿಶಿಷ್ಟಗಳೂ, ನಿತ್ಯಗಳೂ ಆದ ಶರೀರಗಳಿಂದ
ಅನೇಕರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಂಗಳಕರನಾಗಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ಯಾವಾಗ
ಆಲಿಂಗಿಸುತ್ತದೆಯೋ, ನಾರಾಯಣನ ನೇತ್ರವೆಂಬ ಕಮಲದಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾದಗಳುಳ್ಳ
ವನೂ, ಸಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಾದ ಅರಗಿನ ರಸದಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ
ಈ ಪಾದ ಕೈಗಳುಳ್ಳವನೂ, ವಿಷದಿಂದ ಕಪ್ಪಾದ ಕಂಠವುಳ್ಳವನೂ, ಶುಭ್ರವಾದ ದಂತಗಳುಳ್ಳ
ವನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವರ್ಣನೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದೂ, ವೇದಸಾರ
ಸ್ತವದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ಪದ್ಮನೇತ್ರಧರನೇ! ನನ್ನ ಲಿಂಗರೂಪವಾದ ಶರೀರವು—
ಶಾಪರಹಿತವಾದ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ವೇದದಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಪ
ರಹಿತವಾದ ನನ್ನ ಭಕ್ತರು ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿರುವರು” ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಸ್ಯಾಂದಪುರಾಣದ
ಶರಭಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ವಿಷ್ಣು ವೇ! ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು ತಮೋಗುಣದಿಂದ ಕಲಿ
ಯು ಒಂದೊಂದೊಂದು ಕೊಡಿದವನಾದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೇಷನಾಯಿಯಾ
ಗಿ ನಿಡ್ಡಗೈಯುತ್ತಾ ಪರವಶಪಾದೆಯೋ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು ಹ್ಯಾಗೆ ಸತ್ತಗುಣಶಾಲಿಯಾ
ಗುವೆ? ಎಂದು ಶರಧರುದ್ರನಿಂದ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳಿ
ಕಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು—ತಮೋಗುಣವುಳ್ಳವನೆಂದೂ, ರುದ್ರನು—ಸತ್ತಗುಣವುಳ್ಳವನೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪುರಾಣಗಳು ತಾಮಸಗಳೆನಿಸಿ,

ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ರಾಜಸಾಸ್ವತ್ಸರ್ಗದಾತ್ಮಭಾಷಾ || ಅನ್ಯೇ ಪುರಾಣಾನಿ
ವಹಾಸ್ತಾಮಸಾ ನಿರಯಪ್ರದಾಃ || ಇತಿ.

ಇತಿ ಪರಮಾಪ್ತರುದ್ರಸ್ಯ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಧಿವ್ಯತೀರ್ಣೋ
ಪದೇಶೇ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಹರಾಯನಮಃ.

ಶಿವಾತ್ಸರ್ವವೇದೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಃ.

ಶೋಕಃ—ಭೋ ರೇಣುಕ | "ಯಜ್ಞೋ ವೈ ಎಷ್ಟು" ಇತಿ ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯಾತ್, "ಎಷ್ಟುರ್ದೃಷ್ಟಃ" ಇತಿ ಯಜುರ್ದೇವವಾಕ್ಯಾತ್, ತಸ್ಮಾದ್ಭಜ್ಞಾತ್ಸರ್ವಹುತಃ | ಪುಡಸ್ಸಾಮಾನಿ ಜಜ್ಞರೇ | ಛಂದಾಗ್ಂಜಿ ಜಜ್ಞರೇ ತಸ್ಮಾತ್ | ಯಜುಸ್ತಸ್ಮಾದಜಾಯತ" ಇತಿ ಯಜುರಾರಣ್ಯೇ ಪುರುಷಸೂಕ್ತವಾಕ್ಯಾಜ್ಞಾ, ಸಾತ್ವಿಕಾದ್ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಾದ್ರೇದೋತ್ಪತ್ತಿರಧಿಕೃತಾ, ಶತ್ಪರಿಹಾರಃ ಕಥಂ ?

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಃ—ಭೋ ಶೋಕ | ಶತ್ಪರಿಹಾರಸ್ಸಮ್ಯಕ್ಕೃತ್ಯುತಾಂ, "ಅಗ್ನಿಮಾಳೇ ಪುರೋಹಿತಂ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ದೇವವೃತ್ತಿಜಂ" ಇತಿ ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯಾತ್,

ತನ್ನನ್ನನುಸರಿಸತಕ್ಕವರಿಗೆ ನರಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವು ಆ ವಿಷಯವು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ — ಸಾತ್ವಿಕಪುರಾಣಗಳು ವೇದಾತ್ಮದಾಯಕಗಳು. ರಾಜಸಪುರಾಣಗಳು ಸ್ವರ್ಗಭೋಗಪ್ರದಗಳು, ತಾಮಸಗಲಿಸಿದ ಮಿಕ್ಕಪುರಾಣಗಳು ನರಕಪ್ರದಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶಿವನದೇವತೆಯಿಂದ ಸಕಲವೇದೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯು.

ಶೋಕ ಎಲೈ ರೇಣುಕನೇ | ಎಷ್ಟು ವೈ ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನು, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಋಗ್ಯಜುರ್ವೇದಗಳು ವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಆ ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನಾದ ನಾರಾಯಣನದೇವತೆಯಿಂದ ಋಕ್ಕಾಮೃತಾರ್ಥವೇದವೇದಮಂತ್ರಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಯಾಜುರ್ವೇದವು ಪುರುಷಸೂಕ್ತವಜನವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವವೂ ಆತನದೇವತೆಯಿಂದ ವೇದಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವು ಹೇಗೆ ಹೇಳು,

ರೇ ಎಲೈ ಶೋಕನೇ | ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಲೇಸಾಗಿ ಕೇಳು, ಯಜ್ಞಾಧಿಪತಿಯಾದ ಅಗ್ನಿಸ್ವರೂಪನಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯ

ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣೋ ಧೃತ್ಯರೂಪೇಣ ಯಜತಿ ಪೂಜಯತಿ ರುದ್ರಮತಿ ಯಜಃ
ಇತಿ ಎಗ್ರಹಃ. ಆರ್ಶಾದಿಭ್ಯೋಜತಿ ಆಚ್ಚತ್ಯಯಃ. ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಾಧೀಶೋ
ರುದ್ರ ಏಕ ಏವ ಯಜ್ಞಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ. ತಸ್ಯಾತ್ಮರ್ವವೇದೋತ್ಪತ್ತಿರ್ನಿರ್ದಿಷ್ಟತಾ, ತದು
ಕ್ತಂ ಹುಗ್ಗೇದೇ, — "ಗಾಧಪತಿಂ ಮೇಧಪತಿಂ ರುದ್ರಂ" ಯಜುರ್ರೇಗೇ, — "ಆ
ಮೋ ರಾಜಾನಮಧ್ವರಸ್ಯ ರುದ್ರಂ" ಇತಿ. ತದುಕ್ತಮಾದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ ಶಿವಸಹಸ್ರ
ನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ, — ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಃ, "ಯಜ್ಞೋ ಯಜ್ಞಪತಿಯುಜಾ ಯಜ್ಞಾಂ
ತೋಷೋಘವಿಕ್ರಮಃ" ಇತಿ. ಸ್ಯಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಜ್ಞಾನಯೋಗ
ಖಂಡೇ, — "ಸಾಮತರ್ಜಾಧೀಶೋ ಯಸ್ತು ಮಹಾದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ಸ ಏವ
ಸಾಂಬಸ್ವರ್ವಜ್ಞೋ ಯಜ್ಯಸ್ವರ್ವಮಹಾಮುಖೈಃ" ಇತಿ. ಯಜುರ್ವೇದಾರಣ್ಯೇ
ಪುರುಷಸೂತ್ರೇ, — "ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜಂತ ದೇವಾಃ | ತಾನಿ ಧರ್ಮಾನಿ
ಪ್ರಧಮಾನ್ಯಾಸತ್" ವೇದವಾದಸ್ತವೇ, — "ಸರ್ವಜ್ಞಂ ಸರ್ವಗಂ ಶರ್ವಂ ಕವಿಂ
ವಂದೇ ತಮಾಶ್ವರಂ || ಯತಶ್ಚ ಯಜುಷಾ ಸಾರ್ಧಂ ಬುಜಸ್ಸಾಮಾನಿ ಜಜ್ಞರೇ"
ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷದ್, — "ಆರೇ ಆಸ್ಯ ಮಹತೋ ಭೂತಸ್ಯ ನಿಶ್ವಸಿತಮೇಶ

ವಿರುವುದರಿಂದ, ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನು ಸೇವಕನಾಗಿ ರುದ್ರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸತಕ್ಕವನಾದ್ದರಿಂದ
"ಯಜ್ಞಃ", ಎಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳವನಾದನು. ಯಜ್ಞಶಬ್ದಕ್ಕೆ — "ಆರ್ಶಾದಿಭ್ಯೋಜ", ಎಂಬ ರಾ
ಣೀನಾಮ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಆಚ್ಚತ್ಯಯವು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ ಈ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನಿಗೊದೆಯನಾದ
ರುದ್ರನೆಂಬುದೇ ಯಜ್ಞಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು, ಆ ರುದ್ರನದೇಯಿಂದಲೇ ಸರ್ವವೇದಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ
ಯು ನಿಶ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಆ ವಿಷಯವು ಹುಗ್ಗೇದದಲ್ಲಿ — "ಗಾಧಪತಿಯು, ಮೇಧಪತಿಯು
ಆದ ರುದ್ರನನ್ನು,, ಎಂದೂ, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ — "ಯಜ್ಞಕ್ಕಧಿಪತಿಯಾದ ರುದ್ರನನ್ನು,, ಎಂ
ದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆ ವಿಷಯವೇ ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ —
"ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನೂ, ಯಜ್ಞಪತಿಯೂ,, ಎಂದು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನೊಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನಯೋ
ಗಖಂಡದಲ್ಲಿ — "ಯಾವನು ಹೆಸರಿಸಿಂದಲೂ, ಆರ್ಥದಿಂದಲೂ ಮಹಾದೇವನೂ, ಮಹೇಶ್ವರನೂ
ಆಗಿರುತ್ತಾನೋ, ಪಾರ್ವತೀಸಹಿತನಾದ ಆತನೇ ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸಮಸ್ತ ಮಹಾಯಜ್ಞಗಳಿಂದ
ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ,, ಎಂದೂ, ಪುರುಷಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ — "ದೇವತೆ
ಗಳು ಯಜ್ಞಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರು,, ಎಂದೂ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ವೇದವಾದಸ್ತವದಲ್ಲಿ — "ಯಾವನೊಂದು ಹುಗ್ಗೇಜ್ಞಸಾಮಾನ್ಯಧರ್ಮವೇದಗಳು ಹುಟ್ಟಿ
ದವೋ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನೂ, ಸಂಹಾರಕೃತ್ಕಾಧಿಪತಿಯೂ, ಕೂ
ಡಲೂ ಆದ ಆ ಈಶ್ವರನನ್ನು ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ,, ಎಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್
ನಲ್ಲಿ — "ನಾಲ್ಕುವೇದಗಳು ಶಿವನ ನಿಶ್ವಾಸವು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶದ್ಕಲಿತಾಂಕರಂ —

ದೃಗ್ವೇದೋ ಯಜುರ್ವೇದಸ್ಸಾಮವೇದೋಽಧರ್ವವೇದಃತಿ " ಸ್ತಾದ್ವೇ, — ಹನು
ಮದ್ವಚನಂ, " ಯಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ನಿಶ್ವಾಸಾದ್ವೇದಾಸ್ಸಾಂಗಾಸ್ಸಮೂತ್ರಗಾ || ಕಾ
ಸ್ತುತಿಃ ಪ್ರಮುದೇ ತಸ್ಯ ಧರ್ಶ್ಯಾಹಂ ಮುಖರೋಽಧವಂ " ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡೇ
ಶಿವಕವಚೋತ್ತರೇ, — ವೃಷಭಯೋಗಿವಾಕ್ಯಂ, " ಷಟ್ಪಾಂ ಸದಾ ರಕ್ಷತು ವೇದ
ಜಿಹ್ವಾ " ಇತಿ. ಮಾನವಪುರಾಣೇ, — " ವೇದವಿವ ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ಮಾನಂ ಸಾಕ್ಷಾ
ತ್ಸನಾತನ || ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ತಸ್ಯ ವೇದಸ್ಯ ಸ್ತುತವ ನ ಚಾನ್ಯತ || ಸ್ತುತಯೋಶ್ಚ
ಪುರಾಣಾನಿ ಭಾರತಾದೀನಿ ಸತ್ತಮಾ || ವೇದಮಾನತಯಾ ಮಾನಂ ನ ಸ್ತುತಂಶ್ಚ
ತಯಾ ಸದಾ " ಶಠಾ ಪೂರ್ವಮಾಮಾಂಸಾಸೂತ್ರೇ, — " ತತ್ಪ್ರಮಾಣಂ ಬಾಹ
ರಾಯಣಸ್ಯಾವಶಂಕಿತತ್ವಾತ್ " ತಥಾ ಸ್ಥಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಮೃತ್ಯು
ಭವಖಂಡೇ, — " ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನಾನಿ ಶಠಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾಂತರಾಣಿ ಚ || ನಿರ್ಮ
ಮೇ ಶಂಕರಸ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಸಂಗ್ರಹೇಣ ಸ || ಪ್ರಸಾದಾದೇವ ರುದ್ರಸ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಯಸ್ಸುರಾಃ || ಕುರ್ವಂತಿ ತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ ಮಹಾತ್ಮನಾ "
ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಇತಿ ಸರ್ವಯಜ್ಞಾಧೀಶೇನ ಸರ್ವೇಶ್ವರೇಣ ಸರ್ವವೇದೋ
ಹೃತ್ತಿಃ ಪ್ರತಿವಾದಿತಾ.

ಯಾವ ಶಿವನ ನಿಶ್ವಾಸದದೇಶಯಿಂದ ವೇದಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವೋ, ಆ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಸಂ
ತೋಷಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವಸ್ತೋತ್ರವೂ ಇಲ್ಲವು ಆದರೆ ನಾನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದ
ನು,, ಎಂದು ಹನುಮಂತನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ಥಾಂದಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತ
ರಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಕವಚೋತ್ತರದಲ್ಲಿ — ವೇದಗಳೇ ನಾಲಿಗೆಯಾಗುಳ್ಳ ಶಿವನು ವನ್ನನಾ
ಲಿಗೆಯನ್ನು ಮಾನಾಗಳೂ ರಕ್ಷಿಸಲಿ,, ಎಂದು ವೃಷಭಯೋಗಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಾನವ
ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — ಬ್ರಾಹ್ಮೀನವಾದ ವೇದವೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿದೆ,
ಆ ವೇದವು ಅನ್ಯಸಾಹಾಯ್ಯವನ್ನೇಶೇಕ್ಷಿಸದೆ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಮಾಣವಾದುದೆಂದೊಪ್ಪಬೇಕು. ಸ್ತು
ತಿಗಳೂ ಭಾರತ ವೊದಲಾದ ಪುರಾಣಗಳೂ ವೇದಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವನ್ನಂಗೀಕರಿಸುವುದರಿಂದಲೇ
ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುತ್ತವೆಯಲ್ಲದೆ ಸ್ತುತಿ, ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿಲ್ಲವು,, ಎಂದು ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿದೆ ಪೂರ್ವಮಾಮಾಂಸಾಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ — ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳೇ ವೇದಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವನ್ನಂಗೀಕರಿಸು
ವುದರಿಂದ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆ ವೇದವು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿದೆ,, ಎಂದು ಜೈಮಿನಿಯಂ
ದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡದಲ್ಲಿ — ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಆ ಶಿವನು — ವೇದಗಳನ್ನು ಅನೇ
ಕಭೇದವುಳ್ಳವುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತೆ, ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಅನೇಕ ಭೇದವು
ಳ್ಳವುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದದೇಶಯಿಂದಲೇ ಎಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆ
ಗಳು — ಆ ಶಿವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಆಯಾಸಾಮಗಿರುಳ್ಳ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು,, ಎಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಹೇ ಜೋಳ ! ದಕ್ಷಾಧ್ಯಕ್ಷರೇ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರೇಣ ಭಗವತಾ ಯಜ್ಞನಾ ರಾಘುಗಾಠೀರೋಭೇದನವಿಧಿಶ್ಚ ಕ್ಷಯತಾಂ, ಯಜುರ್ವೇದೇ ಶ್ರೀರುದ್ರೇ,— "ನಮಶ್ಚೋರಾಯಚಾವಧಿಂವತೇ ಜ" ಇತಿ. ತದುಕ್ತಂ ಶೈವೇ ವಾಯುವೇಯು ಸಂಹಿತಾಯಾಂ,— "ವೀರಭದ್ರೋ ಮಹಾತೇಜಾ ಹಿಮಕುಂದೇಂದುಸನ್ನಿಧಃ||ಭದ್ರ ಕಾಳಪ್ರಿಯೋ ನಿತ್ಯಂ ಮಾತೃಗಾಮಭಿರಕ್ಷುಃ || ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಜ ಶಿರೋಹತ್ತಾ ದಕ್ಷಸ್ಯ ಜ ದುರಾತ್ಮನಃ || ಉಪೇದ್ರೇಂದ್ರಶ್ರನರಾದೀನಾಂ ದೇವಾನಾಮಂಗತಕ್ಷುಃ" ಇತಿ. ತಕ್ಷುಶ್ಚಕ್ಷುತನೂಕರಣೇ ಇತಿಧಾತೋಃ ತಕ್ಷುಶಬ್ದೋನಿಷ್ಪನ್ನಃ ಸ್ವಾರ್ಥೋನ್ಮತ್ಸಯಃ. ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯೈರ್ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಶಿರೋಭೇದನವಿಧಿವಿಧೇಯಃ.

ಹೇ ಜೋಳ ! ಪರಮೇಶ್ವರಪ್ರಣೀತಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಕ್ಷಯತಾಂ, ವಿವರಭದ್ರೇಶ್ವರೇ,—ಕುಮಾರಃ, "ಅತೀತಾಶೇಷದೋಷೇಣ ಸರ್ವಜ್ಞೇನ ಶಿವೇನ ಯತ್ || ಪ್ರಣೀತಮಮುಲಂ ವಾಕ್ಯಂ ತತ್ರಮಾಣಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ಶಸ್ತ್ರಾದೀಶ್ವರ ವಾಕ್ಯಾನಿ ಕ್ರದ್ಧೇಯಾನಿ ವಪತ್ತಿತಾ || ಯಥಾರ್ಥಂ ಪುಣ್ಯವಾಪೇಷು ತಥಾಶ್ಚ

ಈಶ್ವಕಾರವಾಗಿ ಯಜ್ಞಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶಿವನಿಂದ ಸರ್ವವೇದೋತ್ತಮಯುಃಹಿತಯುಃ ದುರಿತಂಶಿವವಿಘ್ನತಃ. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ದಕ್ಷಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮನೈಶ್ವರಕುಂಭವನ್ನಾದ ವೀರಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಯು ಎಷ್ಟು ಶಿರಶ್ಚೇದನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಶ್ರೀರುದ್ರದಲ್ಲಿ— "ಎಷ್ಟು ದಿನ ಮತ್ತೂ ದಕ್ಷ ಮೊದಲಾದವರ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ ವೀರಭದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆ ವಿಷಯವು ವಾಯುವೇಯುಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ— "ಹಿಮದೊಡನೆಯೂ, ಮೊಲ್ಲೆಹೂವಿನೊಡನೆಯೂ, ಚಂದ್ರನೊಡನೆಯೂ ಸಮಾನವಾದ ಸಾತ್ವಿಕದೇಹವುಳ್ಳವನಾದ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಸಪ್ತಮಾತೃಕೆಯರಂ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನಾದ, ಭದ್ರಕಾಳೇದೇವಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರನು ದುರಾತ್ಮನಾದ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನೂ ಮತ್ತೂ ದುಷ್ಟನಾದ ದಕ್ಷನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿದವನೂ, ಎಷ್ಟು ಇಂದ್ರ ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ ಆವಯವಗಳನ್ನು ಕತ್ತಿದವನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. [ತಕ್ಷುಶ್ಚಕ್ಷುತನೂಕರಣೇ, ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ತಕ್ಷುಶಬ್ದವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ "ಅನ್, ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದಿದೆ] ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನ ಶಿರಶ್ಚೇದನ ವಿಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಪರಶಿವನು ದುಕ್ತವಾದ ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವವು ಕೇಳು, ವಿವರಭದ್ರೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ— "ಸರ್ವದೋಷಾತೀತನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಆದ ಶಿವನಿಂದ ಯಾವ ವೇದಾಗಮರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಸಮೂಹವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತೋ, ಅದುವು ಶ್ರುಮಾಢವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು ಆದ್ದರಿಂದ ಈಶ್ವರನ ವಾಕ್ಯಗಳು ಐಹ್ಯಾಂಸರ ನಂಬಿಲಿಗೆ ಯೋಗ್ಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳುಂಟೆಂದು ನಂಬದವನು—

ದೊರೆ ವ್ರಜಶೃಂಗಾರಂ ಭಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ, — ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ, " ಅಜ್ಞಶ್ಚಾಶ್ಚಿದ್ಧಧಾ
ನಶ್ಚ ಸಂತುಷಾತ್ಮಾ ವನಶ್ಯತಿ || ನಾಯಂ ಲೋಕೋಽಸ್ಮಿ ನ ಪರೋ ನ ಸುಖಂ ಸಂ
ತಯಾತ್ಮನಃ " ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯೈಃ ಪರಮೇಶ್ವರಪ್ರಣೀತ ನಿಗಮಾಗಮಾದಿ ಸರ್ವಶಾ
ಸ್ತ್ರೇಷು ಶ್ರದ್ಧಾ ಕರ್ತವ್ಯಾಃ.

ಇತಿ ಶಂಭೋರ್ವೇದೋತ್ತತಿ ಎಧಿದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶೇ ಶೃತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಸ್ವರಹರಾಯನಮಃ.

ಸರ್ವವೇದಪೂಜ್ಯಾನ್ಯಾಯವಿಚಾರಃ.

ಜೋಳಃ— " ತೃವೇದೈಸ್ಸಂಸ್ತುತಃ ಕೋ ವಾ ದೇವಾನಾಂ ಕೋ ವರಪ್ರ
ದಃ || ತನ್ನಿರ್ಣಯಂ ಶು ಕಥಯ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಗಣೇಶ | ಮೇ "

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಃ— ಹೇ ಜೋಳ | ಚತುರ್ಥವೇದೈಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ ಶಿವಾಧಿ
ಕೃತಂ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷದಿ, — " ಯೋ ವೇದ ಉದಕಾತ್ಪ್ರಾ

ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಅದೋಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಎಂದು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ನಿರೂಪಿ
ಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — " ಶಿವೋಕ್ತವಾದ ವೇದಾಗಮಗಳ ವಚನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದವ
ನೂ, ವೇದಾಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ಅವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ
ಪಡತಕ್ಕವನೂ, ನಾಶವನ್ನೇ ಹೊಂದುವನು ಸಂರಯಾತ್ಮನಿಗೆ ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕ ಸುಖ
ಗಳಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲವು, ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ
ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದುಕ್ತವಾದ ವೇದಾಗಮಾದಿ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ
ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದದೇಕು

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವನದೇವಿಯಿಂದ ವೇದೋತ್ತತಿ ಎಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಸರ್ವವೇದಪೂಜ್ಯಾನ್ಯಾಯವಿಚಾರವು.

ಜೋ— ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ ! ಆ ವೇದಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವನಾವನು?
ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವರವನ್ನಿತ್ತವನಾವನು ? ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ನನಗೇ ಹೇಳು.

ರೇ— ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತವನ್ನು
ಈಳು; ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — " ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೊಡೆಯನಾದ ಯಾವ ಶಿವನು ಸರ್ವ

ಯತೇ ಸರ್ವಲೋಕಮಹೇಶ್ವರಃ || ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಾಧವೈಶ್ವತಃ ತನ್ನೇ ಮನಸ್ಥಿವಸಂ
ಕಲ್ಪಮಸ್ತು” ವಾದ್ಯೇ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದೇ,—ಶಿವಃ, “ಯೋಗಿನಸ್ಸನಕಾದ್ಯಾ
ಸ್ತು ಯೋಗಮಾಸ್ಥಾಯ ಯಶ್ಚತಃ || ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಯಶ್ವರಂ ತೇಜಸ್ತದಿದಂ ಪಶ್ಯ
ರಾಘವ || ಚತುರಃ ಪಶ್ಯ ವೇದಾಂಶ್ಚ ಸ್ತುವತಃ ಪರಮಂ ಶಿವಂ” ಸ್ಕಾಂಧೇ ಕಾಶಿ
ಕಾಖಂಡೇ,—ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣಾವುದ್ವಿತ್ಯರುದ್ರಾಧಿಕ್ಯಂ ವೇದಾ ಉಚುಃ, “ಯ
ದಿ ಮಾನ್ಯಾ ವಯಂ ದೇವಾ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಕರಾ ಎಧಾ || ತಥಾ ಪ್ರಮಾಣಂ ವಕ್ಷ್ಯಾ
ಮೋ ಧವತ್ಸಂದೇಹಭೇದಕಂ” ತಾ ಹರಿವಿಂಚೇ ವೇದಾನ್ಪ್ರತ್ಯುಚುಃ, “ಯುಷ್ಮ
ದುಕ್ತಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ನೌ ಕಿಂ ತತ್ತ್ವಂ ಸಮ್ಯಗುಚ್ಯತಾಂ” ಋಗ್ವೇದಃ,—“ಯದಂತ
ಸ್ಥಾನಿ ಧೂತಾನಿ ಯಶಸ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ || ಯದಾಹುಸ್ತತ್ಪರಂ ತತ್ತ್ವಂ ಸ ರುದ್ರ
ಸ್ತೈಶ್ಚ ಏವ ಹಿ” ಯಜುರ್ವೇದಃ,— “ಯೋ ಯದ್ವೈರವಿಶ್ವೀರೋ ಯೋ
ಗೇನ ಜ ಸಮಿಜ್ಯತೇ || ಯೇನ ಪ್ರಮಾಣಂ ಹಿ ವಯಂ ಸ ವಕಸ್ವರ್ದೃಕ್ಪಿವಃ”
ಸಾಮವೇದಃ,—“ಯೇನೇದಂ ಭ್ರಾಮ್ಯತೇ ಎತ್ವಂ ಯೋಗಿಭಿರ್ದ್ಯೋ ಎಚಿಂತ್ಯತೇ ||

ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯಕಮಲದಿಂದಲೂ, ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೋ, ಆ ಪರ
ಬ್ರಹ್ಮವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ,, ಎಂದುಕ್ರವಾಗಿದೆ.
ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ರಾಮನೇ ! ಸನಕ, ಸನಂದನ ಮೊದಲಾದ
ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಯಮನಿಯಮಾಡ್ಯಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಬಹು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಯಾವತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರೋ, ಆದೇ ಇದು ನೋಡು, ಪರಮಶಿವನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತು
ತಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನೂ ನೋಡು,, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸ್ಕಾಂಧದಲ್ಲಿರುವ
ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿ —“ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳಿರಾ ! ನಮ್ಮನ್ನು
ಮಾನ್ಯರನ್ನಾಗಿ ನೀಡಿಬಿಡು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ನಿಮಗುಂಟಾಗಿರುವ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಪರಿಹ
ರಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆವು ಕೇಳಿ,, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರನ್ನು ಕುರಿತು ವೇದ
ಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಗ್ಗೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣುಗಳಿಂದ (ವೇದಗಳನ್ನು ಕುರಿತು) ಎಲೈ ವೇದ
ಗಳೇ ! ನೀವು ಹೇಳಿದುದು ನಮಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಾದ್ದರಿಂದ ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿ,
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ — “ಯಾವನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇರು
ತ್ತವೋ, ಯಾವನದಸೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ, ಯಾವುದನ್ನು ಪರಶತ್ತ್ವವ
ನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೋ, ಆ ರುದ್ರನು ಅದ್ವಿತೀಯನೇ ಹೌದು,, ಎಂದೂ, ಯಜುರ್ವೇದ
ದಲ್ಲಿ —“ಯಾವ ಈಶನು ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ, ಯೋಗಗಳಿಂದಲೂ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ
ನೋ, ಯಾವನಿಂದಲೇ ನಾವು ಪ್ರಮಾಣರಾಗಿರುತ್ತೇವೋ, ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ
ಶಿವನು,, ಎಂದೂ, ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿ —“ಯಾವನಿಂದ ಈ ಮಾಯಾ ಪ್ರಪಂಚವು ಗಾರಿಯಂತೆ

ಯದ್ಭಾಸಾ ಭಾಸತೇ ವಿಶ್ವಂ ಸ ಏಕವ್ರತ್ಯಂಬಕೀ ಪರಃ” ಅಥರ್ವಣಿ,—“ಯೇ ಪ್ರಪಶ್ಯಂತಿ ದೇವೇಶಂ ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಾಹಿಣಂ ಜನಾಃ || ತಮಾಹುರೇಕಂ ಶೈವೇಭ್ಯಂ ಶಂಕರಂ ದುಃಖತಪ್ಸರಂ” ಪ್ರಣವಸ್ತು,— “ಅಸೌ ಹಿ ಭಗವಂತೋಶಸ್ವಯಂ ದೈದ್ಯೇತಿಪ್ಸನಾಶನಃ || ಅನಂದರೂಪಾತ್ಸತ್ಯತಾ ಶಕ್ತಿರ್ನಾಗಂಶುಕೀ ವಿವಾ” ಶ್ವೀ ಶಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ,—“ತಮಾಶ್ವರಾಣಾಂ ಪರಮಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ ತಂ ದೇವತೆ ನಾಂ ಪರಮಂ ಐ ದೈವತಂ || ಪತಿಂ ಪತೀನಾಂ ಪರಮಂ ಪರಸ್ತಾದ್ವಿದಾಮ ದೇವಂ ಭುವನೇಶವಾಡ್ಯಂ || ನ ತಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಂ ಕರಣಂ ಐ ವಿದ್ಯತೇ ನ ತತ್ಸಮಶ್ಚಾಭ್ಯಧಿ ಕಶ್ಚ ದೈತ್ಯತೇ || ಪರಾಸ್ಯ ಶಕ್ತಿರ್ವಿವಿಧೈವ ತ್ರಾಯತೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕೇ ಜ್ಞಾನಬಲ ಕ್ರಿಯಾ ಇ”

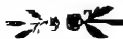
ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣಾವುದ್ವಿಶ್ಯ ಸರ್ವವೇದವೋಕ್ತನ್ಯಾಯವಚಾರೋ

ದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶೇ ಷತಾರ್ಥಸ್ಸಂವಾದಃ.

— . ❧ : —

ತುತಿ ಸಬ್ದದುತಿ ದೇವೋ, ಯಾವನು ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೋ, ಯಾವ ಶೇಷ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂದ ಪ್ರಪಂಚವು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿದೆಯೋ, ಮುಕ್ತಜ್ಞನಾದ ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಶ್ರೀಶ್ವನು, ಎಂದೂ, ಅಥರ್ವಣವೇದದಲ್ಲಿ — “ಯಾವನನ್ನು ಜನರು ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಾಹಕನನ್ನಾಗಿ ಯೂ, ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೊಡೆಯನನ್ನಾಗಿ ಯೂ, ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ ಆತನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಸಂಸಾರದುಃಖನಾಶ ಕನೂ, ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನೂ ಆದ ಶಂಕರನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವರು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರತಿವ ದಿಂದ — “ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರೈಶ್ವಸಂಪನ್ನನಾದ ಈ ಶಿವಮು, ನಿತ್ಯನೂ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆಗಿ ರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಅನಂದಸ್ವರೂಪಿಯೂ, ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವೂ ಆಗಿರುವ ಶಕ್ತಿಯೇ ಪಾರ್ವತಿಯು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶ್ರೀಶಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಸಮಸ್ತರೋಕಶ್ಚೈದಿಯ ನೂ, ಸ್ತುತ್ಯನೂ ಆದ ಆ ಶಿವನನ್ನು ಈಶ್ವರರೂಪಿಗೆ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಶ್ವನಾದ ಈಶ್ವರನ ನ್ನಾಗಿ ಯೂ, ದೇವತೆಗಳೊಳಗೆ ಶ್ರೀಶ್ವನಾದ ದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿ ಯೂ, ಪತಿಗಳೊಳಗೆ ಶ್ರೀಶ್ವ ನಾದ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಆತನಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಿಲ್ಲವು. ಆತನೊಡನೆ ಸಮಾನನೂ, ಆತನಿಗಿಂತ ಶ್ರೀಶ್ವನೂ ಇಲ್ಲವು. ಈತನ ಪರಾಖ್ಯವಾದ ನಿತ್ಯಸಮವೇಶವಾದ ಶಕ್ತಿಯು ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾಗಿ, ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯೆಂದೂ, ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯೆಂದೂ, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯೆಂ ದೂ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಸರ್ವವೇದಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸತ್ಯಯದಿ ಚಾರವಂ ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಶ್ರೃಂಗಬಕಾಯನಮಃ.

ವೇದವರಪ್ರದಾನವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಭೋ ಜೋಳ | ವೇದಾನಾಂ ವರಪ್ರದಾನವಿಧಿಶ್ಚೈತಾಂ, ಕಠವಲ್ಲಭಪನಿಷದಿ, —“ ಸರ್ವೇ ವೇದಾ ಯತ್ಪದಮಾಮನಂತಿ ತವಾಂಸಿ ಸ ರ್ವಾನಿ ಚ ಯದ್ವದಂತಿ | ಯದಿಚ್ಛಂತೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಚರಂತಿ ತತ್ತೇ ಪದಂ ಸಂಗ್ರಹೇಣ ಬ್ರವೀಮಿ ” ಶ್ಲೋಕೇ, —“ ವೇದಾಸ್ತು ಮೂರ್ತಿಮಂತಸ್ತೇ ಪ್ರಣೇಮುಸ್ತಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ಬ್ರಹ್ಮಣಾಮುನಿಭಿರ್ದಾಂಧಂ ದೇವದೇವಮುಮಾಪ ತಿಂ ” ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ, —ದೇವಾನ್ಪ್ರತಿ ವೇದವ್ವರಾಪಾ ರುದ್ರಾಧಿಪ್ಯಮೂಚುಃ, “ ಶೃಣ್ವಂತು ದೇವತಾ ಸ್ವರಾಸ್ತತ್ಯಮಸ್ತತ್ಪರಂ ವಚಃ || ನಾಸ್ತಿ ರುದ್ರಾನ್ಮಹಾದೇ ವಾದಧಿಕಂ ದೈವತಂ ಪರಂ || ನ ಯಥಾ ಕೂರ್ಮರೋಮಾಣಿ ಶೃಂಗಂ ಚ ನರಮ ಸ್ತಕೇ || ನ ಯಥಾಸ್ತಿ ವಿಯತ್ಪುಷ್ಪಂ ನ ತಥಾಸ್ತಿ ಹರಾತ್ಪರಃ || (ತತ್ರ ಛತ್ವರಲು ವಾಚ) “ ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾಧ್ಯವಿಷ್ಣುರ್ಧ್ವಂ ಹೇ ವೇದಾ ಲೋಕಪೂಜಿತಾಃ || ಯುಷ್ಮಾ ನಾಪ್ರಿತ್ಯ ಎಪ್ರೇಂದ್ರಾಃ ಕರ್ಮಕುರ್ವಂತು ನಾನ್ಯಥಾ || ಯೇ ಶಃ ಯುಷ್ಮಾನನಾ ದೃಶ್ಯ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಂತಿ ಮಾನವಾಃ || ನಿರಯೇ ತೇ ಪ್ರವಂಶ್ಯಂತೇ ಯಾವದಿಂ

ವೇದವರಪ್ರದಾನವಿಧಿಯು

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ | ವೇದಗಳಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ವಿಚಾರವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಕರವಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ —“ ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳು ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತವೋ, ಸಕಲ ತಪಸ್ಸು ಗಳು ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೋ, ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನಿಚ್ಛಿಸತಕ್ಕವರು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನಾ ಚರಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅದನ್ನು ನಿನಗೆ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಹೇಳುವೆನು. ” ಎಂದು ಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳಾದ ವೇದಗಳು ಶರೀರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆಯೂ, ಮುನಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿ, ದೇವದೇವನೂ, ಉಮಾಪತಿಯೂ ಆದ ಆ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ನಮಿಸಿದವು. ” ಎಂದೂ, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ ಎಲೈ ಸಮಸ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳಿರಾ | ಸತ್ಯವೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಹಾದೇವನಾದ ಶಿವನೊಡನೆಯಿಂದ ಉತ್ಪುಷ್ಪ ವಾದ ಬೇರೆ ದೈವವಿಲ್ಲವು. ಆಮಗೆ ರೋಮಗಳಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ, ಮನುಷ್ಯನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೋಡಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಶಿವನೊಡನಿದ್ದೈವವಿಲ್ಲವು. ” ಎಂದು ವೇದಪುರುಷರು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೇಳುವಾಗ್ಗೆ, “ ಎಲೈ ವೇದಪುರುಷರೇ | ನೀವು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರ ಹದೊಡನೆಯಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರಾಗಿರಿ. ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ನಮ್ಮನ್ನಾತ್ಮಿಸಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ ನ್ನಾಚರಿಸಲಿ. ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಬೇಡ ನಮ್ಮನ್ನು ಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸತಕ್ಕ

ದ್ರಾಹತುರ್ದಶ || ಶ್ರೀಯನೇ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ನ ವೇದಾದಧಿಕಂ ಪರಂ ||
 ವಿದ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂದೇಹ ಇತಿ ದತ್ತೋ ವರೋ ಮಯಾ'' ಮಾನವಪುರಾ
 ಣೇ— ಮನುವಾಕ್ಯಂ, '' ವೇದಾದನ್ಯತ್ರ ವೈ ಶಿಷ್ಯಂ ಯಃ ಪಶ್ಯತಿ ವಮೋಹಿತಃ ||
 ಉತ್ಪತ್ತೌ ತಸ್ಯ ಸಾಂಕರ್ಯಂ ವಿದ್ಯತೇ ನ ಹಿ ಸಂಶಯಃ''
 ಇತಿ ವೇದಾನಾಂ ವರಪ್ರದಾನನಿರ್ಣಯೋ ದ್ವಿತ್ವೀಯೋಪದೇಶೇ ಪಂಚಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಶ್ರೀಪುರಾಂಶಕಾಯನಮಃ.

ವೈದಿಕಪಣ್ಣತಷಟ್ಟಂತ್ರಷಟ್ಟಶ್ಶರ್ವನಲಕ್ಷಣಂ.

ಚೋಳಃ—'' ವೈದಿಕಾನಾಂ ಪಣ್ಣತಾನಾಂ ಷಟ್ಟಂಕ್ರಾಣಾಂ ಚ ಲಕ್ಷ
 ಣಂ || ಛಾಹಿ ಮೇ ರೇಣುಕಾಚಾಲ್ಯ ಸದ್ವದಶ್ಶರ್ವನಪಾರಗ''

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಛೋ ಚೋಳಃ | ಪಣ್ಣತಷಟ್ಟಂತ್ರಷಟ್ಟಶ್ಶರ್ವನಲಕ್ಷಣಂ ಸಂ
 ಕ್ಷೇಪತಶ್ಚೈವುತಾಂ, ಸದ್ವದಶ್ಶರ್ವನಸಿದ್ಧಾಂತೇ,—'' ವಿದ್ಯಾಹ್ಯವ್ವಾದೌ ಪ್ರೋಕ್ತಾ

ವರು ಹದಿನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಇಂದ್ರರು ಪಟ್ಟವಿಧಾನವವರಿಗೂ ಸರಕಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಲ್ಪಡು
 ವರು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಶ್ರೀಯಸ್ಕರಾಗದುದು ವೇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲವು ಈ
 ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಪರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಎಂದು ಶಿವನೊಡುಕ್ತ
 ವಾಗಿದೆ ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—''ವೇದಾತಿ ಕ್ರಮಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ
 ವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಕರ್ಯವಿರುತ್ತದೆಯನ್ನು ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು''
 ಎಂದು ಮನುವಿನೊಡುಸರಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವನಿಂದ ವೇದಗಳಿಗೆ ವರಪ್ರದಾನವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಉಪ
 ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ವೈದಿಕಪಣ್ಣತ ಷಟ್ಟಂತ್ರ ಷಟ್ಟಶ್ಶರ್ವನಲಕ್ಷಣವು.

ಚೋ— ಸಕಲಮತಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನರಿತಿರುವ ಎಲೈ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯನೇ | ವೈದಿಕಗಳಿ
 ಗಾದ ಪಣ್ಣತಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಷಟ್ಟಂತ್ರಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಷಟ್ಟಶ್ಶರ್ವನಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ
 ನನಗೆ ಸರಿಸಿರು

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ | ಪಣ್ಣತ ಷಟ್ಟಂತ್ರ ಷಟ್ಟಶ್ಶರ್ವನಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪ
 ವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಸರ್ವವರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ—''ವಿದ್ಯೆಗಳು ಹದಿನೆಂಟು ಬಗೆಯಾಗಿರುವವೆಂದು

ವೈದಿಕಾಸ್ತತ್ರ ಪೂಜಾಃ || ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗೌ ಕರ್ಮಬ್ರಹ್ಮಮತೌ ಮ
ತಾಃ || ವಾಣಿನಿಶ್ಚ ಕಣಾದಶ್ಚ ಕಪಿಲಶ್ಚ ಪತಂಜಲಿಃ || ಜೈಮಿನಿವ್ಯಾಸ ಇತ್ಯೇತೇ
ವೈದಿಕಾ ಮತಕಾರಕಾಃ || ರುದ್ರಪ್ರಸಾದಸಂಯುಕ್ತಾಃ ವಾಣಿನ್ಯಾದಿಮಹರ್ಷಯಃ ||
ಷಟ್ಪಿಂತ್ಯಸ್ತೃಕ್ಪತ್ಯಸರ್ವಾನ್ಯಾವಯಂತಿ ಜಗತ್ತಯೇ'' ಇತಿ ಪೂಜಾತೋ
ದ್ದೇಶವಧಿಃ.

ಅಥ ಷಟ್ಪಂತ್ರಲಕ್ಷಣಂ ಶೈವಯಕಾಂ, ಶಿವಾಗಮೇ, - "ಲೌಕಿಕಂ ವೈದಿಕಂ
ಶೈವಂ ಶೈವಂ ಸದಸಿ ವೈದಿಕಂ || ಅತಿಮಾತ್ರಂ ಚ ಮಂತ್ರಾಭ್ಯಮಿತಿ ತಂತ್ರಾಣಿ
ಷಡ್ವಿಧಃ" ಶತ್ರ ಶಬ್ದಲಕ್ಷಣಂ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ಲಕ್ಷಯತಿ. "ವಣಿಗೋರಕ್ಷಕೃಷ್ಣಾ
ದಿಶಾಸ್ತ್ರಂ ಲೌಕಿಕಮುಚ್ಯತೇ || ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತಿಪುರಾಣಂ ವೈಖಾನಸಂ ವೈದಿಕಂ
ಮತಂ || ಮಹಾವ್ರತಾದಿಶೈವಂ ಚ ಪಾಂಚರಾತ್ರಮವೈದಿಕಂ || ಸಿದ್ಧಾಂತಗಾಮಿ
ತಂತ್ರಂ ತು ಶೈವಂ ಸದಸಿ ವೈದಿಕಂ || ವಾಮದಕ್ಷಿಣಕಾಲಾದ್ಯಮತಿಮಾತ್ರಮಿಹೋ
ಚ್ಯತೇ || ಗಾರುಡಂ ಭೂತತಂತ್ರಂ ಚ ಶಾಖಾ ಬಿಲಸಾಧಕಂ || ಅನ್ಯಥಾ ಷಟ್ಪ
ಮರ್ಪರಂ ಮಂತ್ರತಂತ್ರಮಿತಿರಿತಂ' ಇತಿ ಷಟ್ಪಂತ್ರೋದ್ದೇಶಲಕ್ಷಣವಧಿಃ.

ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಕರಣ, ಏರ್ಕ, ಸಾಂಖ್ಯ, ಯೋಗ, ಪೂರ್ದವಾ
ಮಾಂಸ, ಉತ್ತರವಾಮಾಂಸ ಎ ಬಿವ ಸೈದಿಕಪೂಜೆಗಳು ವಾಣಿನಿ, ಕಣಾದ, ಕಪಿಲ, ಪತಂ
ಜಲಿ, ಜೈಮಿನಿ, ವ್ಯಾಸ, ಇಂಥ ಆ ಸೈದಿಕ ಮತಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಯಗಳು. ವಾಣಿನಿ
ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳು ಶಿವಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆರಾಧನೆಯಾಗಿ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತ್ರಿಲೋಕ
ದವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಶ್ರವಣಿಗೆ ಏಕುತ್ಸಾರಿ, ಎಂದು ವಾಗಿದೆ ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪೂಜಾತೋದ್ದೇಶವಧಿ
ಯು ಮುಗಿದುದು. ಬಳಿಕ ಷಟ್ಪಂತ್ರಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು, ಶಿವಾಗಮದಲ್ಲಿ - "ಲೌಕಿಕ,
ವೈದಿಕ, ಅವೈದಿಕಶೈವ, ವೈದಿಕಶೈವ, ಅತಿಮಾತ್ರ, ಮಂತ್ರ, ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತಂತ್ರಗಳು
ಆರಾಧನೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂಬ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆ ಶಿವಾಗಮದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವು ಸಂ
ಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಹೇಗೆಂದರೆ, - "ವ್ಯಾಸಾರ, ಗೋರಕ್ಷಣಿ, ವೈವಸಾಯ,
ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಲೌಕಿಕತಂತ್ರವು ಶ್ರುತಿ, ಸ್ತೃತಿ, ಪುರಾಣ, ವೈಖಾ
ನಸಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವೈದಿಕತಂತ್ರವು ಮಹಾವ್ರತವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಪಾಂಚರಾತ್ರ
ವೇ ಕಡೆಯಾಗುವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಅವೈದಿಕಶೈವತಂತ್ರವು. ಕಾಮಿಕಾದಿ ಶಿವಸ
ಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ವೈದಿಕಶೈವತಂತ್ರವು. ವಾಮಾಗಮ, ದಕ್ಷಿಣಾಗಮ,
ಕಾಲಾಗಮ, ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಅತಿಮಾತ್ರತಂತ್ರವು. ಗಾರುಡ, ಭೂತ,
ಶಾಖರ ಬಿಲಸಾಧಕಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಷಟ್ಪಿಂತ್ಯಪರವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರವೆಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಷಟ್ಪಂತ್ರೋದ್ದೇಶಲಕ್ಷಣವಧಿಯು ಮುಗಿದುದು. ಬಳಿಕ ಷಡ್ವಿ

ಅಥ ಪದ್ಧರ್ಶನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಃ ಶ್ಲೋಕಾಃ ತತ್ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ—“ ದರ್ಶನಂ ಪದ್ಧಿ
ಧಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತೈವಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚ ವೈಷ್ಣವಂ || ಗಾಣಪತ್ಯಂ ಚ ಸೌರಂ ಚ
ತಥಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಮತಿಸ್ಮೃತಂ ” ಇತಿ ವೀರತಂತ್ರೀ,—“ ತೇಷು ತೇಷ್ವತಿ ನಷ್ಟೇಭ್ಯ
ಸ್ತತ್ಪ್ರತ್ಯಮ್‌ಭರಾದಿಕಂ || ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಯಥಾಮಾರ್ಗಂ ಫಲಭೇದಾ ಧ
ವಂತಿ ತೇ ”

ಇತಿ ಪದ್ಮ ಪಟ್ಟಂತ್ರಪದ್ಧರ್ಶನೋದ್ದೇಶವಿಧಿವರ್ತಿಯೋಪದೇಶೀ
ಷಷ್ಠಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಗಂಗಾಧರಾಯನಮಃ.

ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠಾಫಲವಿಧಿಃ.

ಚೋದಃ—“ ಶಂಖೋದ್ಯೋರೇ ಕಿಮು ಫಲಂ ಪ್ರಾರಂಭೇ ಗಣಪಾರ್ಚನಂ ||
ಕಿಮರ್ಥಂ ತಜ್ಜಪಸ್ತೋತ್ರಂ ತತ್ಪರಂ ಕಥಯ ಪ್ರಭೋ ”

ಶ್ರೀರೇಣುಕಃ—ಹೌ ಚೋದಃ | ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠಾಫಲವಿಧಿರಾದೌ ಶ್ಲೋ
ಕಾಂ, ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರೇ,—ಕುಂಭಸಂಭವಂಪ್ರತಿ ಕುಮಾರಃ, “ ಯಥಾಸಮರಾಣಾಂ

ಶರಣೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಆ ಆಗಮದಲ್ಲಿ — , ತೈವಂ, ಶಾಕ್ತೀಯಂ, ವೈಷ್ಣವಂ, ಗಾಣ
ಪತ್ಯಂ, ಸೌರಂ, ಕಾಶಾಲ್ಯಂ, ಎಂದು ದರ್ಶನವು ಆರುಬಗೆಯಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೀರ
ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಆಯಾ ಪದ್ಧತ ಪಟ್ಟಂತ್ರ ಪದ್ಧರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಾಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಿಗಾಗಿ
ಈಯಾ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ನುಸಾರವಾಗಿ ಅಧಿಕ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪದ್ಮ ಪಟ್ಟಂತ್ರ ಪದ್ಧರ್ಶನೋದ್ದೇಶವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠಾಫಲವಿಧಿಯು.

ಚೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕನೇ ! ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲ
ವನ್ನೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನ ಪೂಜಾ ಜಪ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆ
ನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸು.

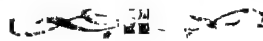
ರೇ—ಎಲೈ ಚೋದನೇ ! ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲವ ವಿಧಿಯ
ನ್ನು ಮೊದಲು ಕೇಳು; ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ—“ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೊಳಗೆ ಶಿವನು ಶ್ರೇಷ್ಠ
ನಾಗಿರುವಂತೆ ನಮಸ್ತ ದಾನಗಳೊಳಗೆ ವಿದ್ಯಾದಾನವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರದ ಧಿಸ್ತು

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪರಮಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ || ತಥೈವ ಸರ್ವದಾನಾನಾಂ ವಿದ್ಯಾದಾನಂ ಪರಂ
 ಸ್ವತಃ || ವಿದ್ಯಾದಾನಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಧನಿನಾಂ ಪುಸ್ತಕಾಕ್ರಿತಂ || ಎಲಿಖ್ಯ
 ಲೇಖಯಿತ್ವಾ ಚ ದದ್ಯಾತ್ಕೃತ್ಯಾಯ ಪುಸ್ತಕಂ || ಯಾವದಕ್ಷರಸಂಖ್ಯಾನಂ ಶಿವಶಾ
 ಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಪುಸ್ತಕೇ || ತಾವದ್ಯುಗಸಹಸ್ರಾನಿ ದಾತಾ ಶಿವಪುರೇ ವಸೇತ್ || ಚತುರ್ದಶಾ
 ನೈಮುದ್ಯುಕ್ತ ದಶವಂಶಾಂಶ್ಚ ಪಶ್ಚಿಮಾ || ಮಾತಾಪಿತರೌ ಪಶ್ಚೀಂಚ ಸ್ವರ್ಗೇ
 ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಶಿವಂ ಪ್ರದೇಶತ್ || ಯಶ್ಚಿತ್ತಮಪ್ನುಸ್ತು ತವರಮಲೇಖಂ ವಾ ನಿವೇದಯೇತ್ ||
 ಶಿವಜ್ಞಾನಾಧಿಯುಕ್ತಾಯ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು || ಯಾವಚ್ಚ ಪತ್ರಸಂಖ್ಯಾಸ್ತು
 ಲೇಖನೀಯಂ ಸುಶೋಧನಂ || ತಾವದ್ಯುಗಸಹಸ್ರಂ ತು ಶಿವಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ||
 ಅಪಿ ಶ್ಲೋಕಂ ತದರ್ಥಂ ವಾ ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಯಃ ಪಠೇತ್ || ವಾಚಯೇಚ್ಚಿಂತ
 ಯೇದ್ರಾಪಿ ಲಿಖೇದ್ರಾಪಿ ಲೇಖಯೇಚ್ಚ ಯಃ || ಶೃಣುಯಾದೇಕಚಿತ್ತಸ್ತು ತದರ್ಥಂ
 ವಾಽವಿಚಾರಯತ್ || ಅನ್ಯೇಭ್ಯಶ್ಚಾತ್ರವಯೋದ್ಯಸ್ತು ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು ||
 ಶ್ರೀ ಪ್ರದಾಯ ಮಹಿಂ ಪೂರ್ಣಾಂ ಸರ್ವರತ್ನೈಶ್ಚ ಸಂಯುತಾಂ || ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ
 ಶ್ರವಣಾದೇವ ಯುಕ್ತಂ ತದವಶ್ಯಯಾತ್ || ಯೋ ಹಿ ಸ್ಥಾಪಯಿಷುಂ ಶಕ್ನೋ
 ನ ಸುರಾನ್ಮೋಹತೋ ನರಃ || ತಸ್ಯ ಹಂತಾ ನ ಪಾಪೀಯಾಸಿತಿ ವೇದಾಂಶ್ಚ ನಿರ್ಣ

ಕವನ್ನು ತಾನು ಬರೆದು ಅಥವಾ ಇತರರಿಂದ ಹಾಗವನು ಕೊಟ್ಟು ಬರೆಸಿ, ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು
 ಶಿವಭಕ್ತನಿಗಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಡುವನು - ಆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅಕ್ಷರಗಳ ಲೆಕ್ಕದಷ್ಟು ಯುಗಗಿ
 ಳು ಕಳೆದು ಹೋಗುವವನು. ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುವನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಹತ್ತುವಂ
 ಶದವರನ್ನೂ, ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಹತ್ತುವಂಶದವರನ್ನೂ, ತನ್ನ ಕಾಯ ತಂದೆಗಳನ್ನೂ, ತನ್ನ
 ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ತಾನು ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಯಾವನು ಬರೆ
 ಯಲ್ಪಡದಿರುವ ಬರೆಯಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಉತ್ತಮವಾದ ಪುಸ್ತಕವ
 ನ್ನು ಶಿವಜ್ಞಾನಿಗೋಸ್ಕರ ಕೊಡುವನೋ, ಅವನಿಗುಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು, ಆ ಪುಸ್ತ
 ಕದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಶಕ್ತಗಳಿರುವವೋ, ಅಷ್ಟು ಯುಗಸಹಸ್ರವು ಪೂರೈಸುವವರಿಗೂ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ
 ರುವನು ಯಾವನು ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರದ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಓದಿದ
 ರೂ, ಓದಿಸಿದರೂ, ಹಿಂತಿರಿದರೂ, ಬರೆದರೂ, ಬರೆಸಿದರೂ, ಅದರರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ
 ಸ್ಕರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಕೇಳಿದರೂ, ತನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅನ್ಯರಿಗೋಸ್ಕರ ಕೇಳಿದರೂ ಅತನಿಗುಂ
 ಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು; ಸಮಸ್ತ ರತ್ನಗಳುಳ್ಳ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಿಯನ್ನು ಮೂರಾವೃತ್ತಿ
 ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಯಾವನು ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು
 ಉದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಅಜ್ಞಾನದವನೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ,
 ಆ ಸಾಹಸಿಯನ್ನು ಕೊಂಡವನು ಸಾಹಸಿಯನಿಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವೇದಾನ್ತದ ನಿರ್ಣಯವಾ

ಯಾ' ಸತ್ಯಾಂದೇ ಶಾಂತರಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಶಿವಷಣ್ಮುಖಸಂವಾದೇ, — ಶಿವಃ, "ಯದಾ ಯದಾ ಪ್ರಾಣಶಿವೈಕ್ಯಭಾಜಾಂ ಹಾನಿರ್ಭವೇದ್ಭೂಮಿತಲೇಽವತೀರ್ಯ || ಶದಾ ಶದಾ ಮರ್ಮೈಕುಲೇ ಗಣೇಶಾಸ್ತಂಧಿಯ ಕುರ್ಮಂತಿ ಹಿ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಂ" ತತ್ರ ಸೂತಃ, — "ಏವಂ ಶೈವಂ ಮಹಾಧರ್ಮಂ ಸ್ಥಾಪಯಧ್ವಂ ಮುನೀಶ್ವರಾಃ || ಶಕ್ತೋ ಯಸ್ಸಾಸ್ಥಿತುಂ ಧರ್ಮಮುಪೇಕ್ಷಾಂ ಕುರುತೇ ನರಃ || ನೋಽಸಿ ಪತ್ರವನಂ ನಾಮ ನರಕಂ ಯಾತ್ಯಸಂಶಯಃ" ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಮಂಡೇ, — "ಕೃಣ್ವತಾಂ ಕೂಲಿ ನೋ ದಾಂತಕಥಾಂ ಕೀರ್ತಯತಾಂ ಸತಾಂ || ತೇಷಾಂ ಪಾದರಜಾಂಸ್ಸೇವ ತೀರ್ಥಾನ್ ಮುನಯೋ ಜಗುಃ" ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — "ಯಸ್ಸಾಸ್ಥಿತು ಮು ದ್ಯುಕ್ತಶ್ಚೈದ್ಧಯೈವಾಕ್ಷಮೋಪಿ ಸಃ || ಸರ್ವಪಾಪವಿನ್ನರ್ಮುಕ್ತಸ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕೃತ್ವಮ ವಾಪ್ನುಯಾತ್"

ಇತಿ ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠಾಘ್ನವಿಧಿವಿತ್ತೀಯೋಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಮಸ್ಕಂವಾದಃ.

ಗರತ್ತದೆ, ಎಂದು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ಆಗಪ್ಪ ಮಹರ್ಷಿಗೆ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಸತ್ಯಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಂತರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ "ಪ್ರಾಣಶಿವೈಕ್ಯಭಾಜಾಂ ಹಾನಿಯು ಸಂಭವಿಸಿದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮದಶ್ರೇಷ್ಠರು ಭೂರೋಚಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮನುಷ್ಯಕುಲದಲ್ಲಿ ಜುಟ್ಟಿ, ಶಿವಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಷಣ್ಮುಖನಿಗೆ ಶಿವನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಆ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ "ಎಲೈ ಮುನೀಶ್ವರೇ ! ಈ ಶಿವಸಂಭವವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರಿ. ಶಿವಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಶಿರಸ್ಕಂಸಿದವನು ಅಸಿವತ್ರವನು, ವೆಂಬ ನರಕವನ್ನಾಭವಿಸುವನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು. ಎಂದು ಸೂತನೊಂದುತ್ತವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಮಂಡದಲ್ಲಿ "ಶಿವಸಂಭವವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ, ಶಿವನಾಮಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಸತ್ಪುರುಷರ ಪಾದಧೂಳಿಗಳೇ ನಮಗೆ ಗಂಗಾಧೀರ್ಥಸ್ನಾನಫಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಎಂದು ವಸಿಷ್ಠಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು" ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ - "ಶಿವಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸತಕ್ಕವನು ಸಕಲವಿಧವಾದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಸೇರುವನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಷ್ಠಾಘ್ನವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ದಶನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಚಂಧಕರಿಪವೇನಮಃ.

ಗಣಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಃ.

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾಃ—ಹೇ ಚೋಳ ! ಮಹೇಶ್ವರದ್ವೇಷ್ಯ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಗಣಾನನಸ್ಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಲಕ್ಷಣಂ ಶ್ಲಾಘತಾಂ, ಶ್ರೀಂಗೆ,—"ವಾರಾಣಸೀಂ ಪುರಾಂದೇ ವ್ಯಾ ಚಾಜಗಾಮು ಮಹೇಶ್ವರಃ || ಅವಿಮುಕ್ತೇ ಸುಖಾಸೀನಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ವೃಷ ಧಧ್ವಜಂ || ಅಪುಷ್ಪತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಫವಾನೀ ಪರ್ವತಾನನಾ || ಅಥಾಹಾ ಧೇಂದಂತಿಲಕಃ ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ಪನ್ನಂ ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ಜೋದ್ಯಾನಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಗಣೇಶ್ವರಾತ್ || ತತ್ಪ್ರೇಕ್ಷನ ಭಗವಾನ್ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಗಜವಕ್ತ್ರೋ ಎನಾಯಕಃ || ಜಗತ್ಪ್ರಯೇಷಿ ಸರ್ವತ್ರ ಶ್ವಂ ಹಿ ಎಷ್ಟುರ್ಗಣೇಶ್ವರಃ || ಸಂಪೂಜ್ಯೋ ವಂದನೀ ಯಶ್ಚ ಭವಿಷ್ಯತಿ ನ ಸಂತಯಃ || ಮಾಂ ಜ ನಾಂಕಾಯಣಂ ವಾಪಿ ಸ್ಮಣಮಾ ಪಿ ಪುತ್ರಕ || ಯಜಂತಿ ಯಜ್ಞೈರಾಪ್ನವಂತೈಃ ಪೂಜ್ಯೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ಶ್ವಾಮ ನಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಶ್ರೀತಂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ ಜಲಾಕಿಕಂ || ಕುರುತೇ ತಸ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣಮಕಲ್ಯಾಣಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯೈರ್ವೈಶ್ಯೈಶ್ಚಿದ್ರೋಹೈರನೇಕೈರ್ಗ ಜಾನನ || ಸಂಪೂಜ್ಯಸ್ವಪ್ನಸಿದ್ಧಿಧಾಂ ಭಕ್ತ್ಯುಪೋಜ್ಯಾದಿಭಿಶ್ಚುಭೈಃ || ತತ್ರಾಂ ಗಂ

ಗಣಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಯು.

ದೇ ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಶಿವನ ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ವಿನಾಯಕನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು, ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ (ಶಿವನು ಮಹಾದೇವಿಯೊಡನೆ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪುರುಷನಿಗೆ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿ, ವಿಹಾರಯೋಗ್ಯವಾದ ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಹುಟ್ಟಿದ ಗಜಮುಖನಾದ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನನ್ನು ಎಲೈ ವಿಘ್ನೇಶನೇ ! ಮೂರಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀನು ವ್ಯಾಪಕನೂ, ಪ್ರಮಥಗೊಡೆಯನೂ, ಲೋಕಪೂಜ್ಯನೂ, ಲೋಕವಂದ್ಯನೂ ಆಗುವೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು ಎಲೈ ಮಗನೇ ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೂ, ನಾರಾಯಣನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನೀನು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವೆ. ಮಂಗಳಕರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸದೆ ವೇದೋಕ್ತಕರ್ಮವನ್ನೂ, ಸ್ಮಶ್ರುತ್ಕರ್ಮವನ್ನೂ, ಲೌಕಿಕಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಅಮಂಗಳವುಂಟಾಗುವುದು. ಎಲೈ ಗಜಮುಖನೇ ! ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಯವರಿಂದಲೂ, ಸ್ವರೂಪದ ಸಕಲಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಭಕ್ತ್ಯುಪೋಜ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುವೆ. ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಇತರರಿಂದಲೂ ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸದೇ ಹೋ

ಧಪ್ಪಪ್ಪಧೂಪಾದ್ಯೈರಸಂಧ್ಯಾರ್ಚ್ಯ ಜಗತ್ತಯೇ || ದೇವೈರಸಿ ಶಫಾನ್ಯೈಶ್ಚ ಲಬ್ಧವ್ಯಂ
ನಾಸ್ತಿ ಕುತ್ರಚಿತ್ || ಅಧ್ಯರ್ಚಯಂತಿ ಯೇ ಲೋಕೇ ಮಾನವಾಸ್ತ್ವಾಂ ಎನಾಯ
ಕಂ || ತೇ ಚಾರ್ಚನೀಯಾಶ್ಚ ಕ್ರಾದ್ಯೈರ್ಧವಿಷ್ಯಂತಿ ನ ಸಂತಯಃ || ಅಜಂ ಹರಿಂ
ಚ ರುದ್ರಂ ವಾ ಶಕ್ರಮನ್ಯಾಸ್ಸರಾಸಮಿ || ವಿಘ್ನೈರ್ಬಾಧಯಸಿ ತ್ವಾಂ ಜೇನ್ನಾರ್ಚ
ಯಂತಿ ಫಲಾರ್ಥಿನಃ || ಇತಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತಂ ತಂ ಕೃತ್ವಾ ಗಾರೀಪತಿಃ ಪ್ರಭುಃ ||
ಗಣೈಸ್ಸಾರ್ಧಂ ನಮಸ್ಕೃತೋದತಿಷ್ಠತ್ಪ್ರಸನ್ನ ಚಾಗ್ರತಃ || ತದಾಪ್ರಭೃತಿ ಲೋಕೇಃ
ಸ್ಮಿಸ್ತದ್ವಿಜಯಂತಿ ಗಣೇಶ್ವರಂ” ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧವೋಡಶಗಣಪತಿಸ್ವರೂಪಂ ತು
ವಸ್ತುರಧಯಾನ್ನೇಹಲಿಖಿತಂ.

ಇತಿ ಗಣಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿವಿಧಿವಿಧಿಯೋಪದೇಶೇಷ್ಟಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಶ್ರತುಧ್ಯಂಸಿನೇನಮಃ

ಗಣಪತಿಮಂತ್ರಜಪಸ್ತುತಿಃ.

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಜೋಳ | ಸದ್ವಿದರ್ಶನಪರ್ಮೈರ್ಜನ್ಮರಾರಭ್ಯಮಾಣನಿವಿ
ಲಕರ್ಮಣಾಂ ನಿರ್ವಿಘ್ನಾರ್ಥಂ ಪ್ರಾತರ್ಗಣಪತಿಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಜಪಸ್ತುತಿಃ ಕರ್ಮ

ದಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೇ ಶ್ರವಣಿಸಿದ ನನ್ನನ್ನು ಘಟ
ಸುವ ಮಾನವರು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಘಟ್ಯರಾಗುವರು. ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು ಫಲವನ್ನ
ಹೇಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವರು ಕರ್ಮಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಘಟಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನಾದರೂ,
ರುದ್ರನನ್ನಾದರೂ, ಇಂದ್ರನನ್ನಾದರೂ, ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನಾದರೂ ನೀನು ವಿಘ್ನಗಳಿಂದ ತೊಂ
ದರೆಪಡಿಸುವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಆ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪಾರ್ವತೀಪತಿಯು ಪ್ರಮ
ಥರೊಡನೆ ಮಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನು ಆಕಾಲ ಮೊದಲೊಂದು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿನಾಯಕ
ನನ್ನು ಘಟಿಸುತ್ತಾರೆ, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಸಿದ್ಧವಾಗಿ
ರುವ ವೋಡಶಗಣಪತಿಯ ಸ್ವರೂಪವು ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತಾರಭೇದಿಯಿಂದಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿಲ್ಲವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಗಣಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಗಣಪತಿಮಂತ್ರಜಪಸ್ತೋತ್ರವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ಸಕಲಮುಖೀಯರಿಂದ ತಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಕಲ
ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ವಿಘ್ನಗಳಿಂಟಾಗದಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಜಪ

ವ್ಯಾ, ತದುಕ್ತಮಧಿಯುಕ್ತೈಃ,—"ಓಂ ಏಕದಂತಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ಹೇರಂಬಾಯ
ಧೀಮಹಿ ತನ್ನೋ ಗಣಪತಿಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್" —"ನಾಯಕಂ ಸರ್ವಲೋಕಾ
ನಾಂ ವಿನಾಯಕಮನಾಯಕಂ || ನಾನಾಕಲ್ಪಧರಂ ನಾಮ ವಿಘ್ನಹೀನಂ ಗಣಾಧಿ
ಪಂ || ಧವಸಂಚಿತವಾಪೌಘವಿಧ್ವಂಸನ ನಿಜಕ್ಷಣಂ || ವಿಘ್ನಾಂಧಕಾರಭಾಸ್ವಂತಂ
ವಿಘ್ನರಾಜಮಹಂ ಭಜೇ || ಗಣಾಸಹಕಾರದ್ವಂದ್ವಿಸ್ತೃತಾಮದನಿರ್ಘರಾಃ || ಪ್ರ
ಶ್ನಾಲಯಂತು ನಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ವಿಘ್ನಾರ್ಘಾತಕರ್ದಮಂ || ವಿಘ್ನಧ್ವಾಂತನಿವಾರಣೈ
ಕತರಣಿರ್ವಿಘ್ನಾಟವೀಹವ್ಯವಾಟ್" ಅತ್ಯಾಗಿ ಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಗಣಪತಿಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಒಪಸ್ತೋತ್ರವಿಧಿದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶಃ

ನಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಲಿ ರೇವಣಾರಾಧನಮಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ ಜೋಳರೇಣುಕಸಂವಾ
ದರೂಪತಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾತಮಾಂ ಶಿವಸ್ಯ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವಾದಿ ನಮಮಸಂವಾದ
ವಿಚಾರೋ ದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶಃ.

ಸ್ತೋತ್ರವು ಮಾಡಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾದವು ಆ ವಿಷಯವು ಅಭಿಯುಕ್ತರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿದೆ. "ಓಂ ಏಕದಂತಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ಹೇರಂಬಾಯ ಧೀಮಹಿ ತನ್ನೋ ಗಣಪತಿಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್" ಇತ್ಯಾದಿ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಗಣಪತಿಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಒಪಸ್ತೋತ್ರವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಶಿವಾಯಮತಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮ ಪಾರ್ವತೀಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ

ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಉಪದೇಶ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು

ಶ್ರೀ ಅಂಧಕರಪವೇನಮಃ.

ತೃತೀಯೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಂಭಶ್ಚೇ.

ಶೈವಾಮೈದಿಕಕಾಪಾಲಿಕಮತನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋದಃ—ಸ್ವಾಮಿ | ಅವೈದಿಕಷಣ್ಮತಲಕ್ಷಣಂ ಸರ್ವಪ್ರಾಪ್ಯವದಂ ಚ ಕಥಯ ?

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಃ—ಹೇ ಚೋದ | ಮೈದಿಕಷಣ್ಮತಸ್ವರೂಪಂ ಸಂಕ್ಷೇಪತಃ ಶೈವಯತಾಂ, ದಕ್ಷಿಣತಂತ್ರೇ,—“ಕಾಪಾಲಿಕಂ ಪಾಂಚರಾತ್ರಂ ಮಾಯಾವಾದ ಮತಂ ತಥಾ || ಬೌದ್ಧಕ್ಷಪಣಚಾರ್ಯಾಕಾ ಎತೇ ಹಿ ಷಡಮೈದಿಕಾಃ” ತತ್ರ ಕ್ರಮೇಣ ಶೈವಾಃ ಮೈದಿಕಕಾಪಾಲಿಕಮತಭೇದಶ್ಚಿತ್ರಯತಾಂ, “ಕಾಪಾಲಿಕಂ ತಥಾ ಯಾಮ್ಯಮಾಗ್ನೇಯಂ ತು ತತಃಪರಂ || ವೀರಶೈವಂ ಪಾಶುಪತಮಸ್ಥಿಧಾರೀ ಚ ಷಡ್ವಿಧಂ || ಕುಂಡಕಂಬುಕಪಾಲಾನಿ ಮಧುಮೂರ್ಛಾಽನಿ ಬಿಭ್ರತಃ || ಕಿಂ ನ ಪಶ್ಯತಿ ಲೋಕೋಽಯಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರಾನ್ || ಪ್ರವೃತ್ತೇ ಭೈರವಗಣೇ ಸರ್ವೇ

ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ಶೈವಾಮೈದಿಕಕಾಪಾಲಿಕಮತನಿರ್ಣಯವು.

ಚೋದನು — ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿ | ಮೈದಿಕಗಳಲ್ಲದ ಷಣ್ಮತಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಸ್ವರೂಪದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪರಮಸ್ತಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸು

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕನು — ಎಲೈ ಚೋದನೇ | ಅವೈದಿಕ ಷಣ್ಮತಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು ಕೇಳು,

ದಕ್ಷಿಣತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಕಾಪಾಲಿಕ, ಪಾಂಚರಾತ್ರ, ಮಾಯಾವಾದ, ಬೌದ್ಧ, ಕ್ಷಪಣ, ಚಾರ್ವಾಕ—ಈ ಆರು ಅವೈದಿಕಮತಗಳು, ಎಂದು ಕ್ರಮಾಗಿದೆ ಆ ದಕ್ಷಿಣತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — ಶೈವದಲ್ಲಿ ಅವೈದಿಕವಾದ ಕಾಪಾಲಿಕಮತಭೇದವನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಕೇಳು, “ಕಾಪಾಲಿಕ, ಯಾಮ್ಯ, ಆಗ್ನೇಯ, ವೀರಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಅಸ್ಥಿಧಾರಿ, ಎಂದು ಆರು ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸುರೇಯಃ ಶಂಬುಬ್ರಹ್ಮ ಕಮಂಡುಲ, ಶಂಖ, ಕಪಾಲಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ರುದ್ರರನ್ನು ಈ ಜನವು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೇ ಎನ್ನು ? ಎಂಬುದನ್ನು ಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತ ಮನುಷ್ಯನ ಕಪಾಲದಲ್ಲಿ ಸುರೇಯನ್ನು ಕುಡಿಯತಕ್ಕದನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದು ಕಾಪಾಲಿಕಮತವು ಭೈರವಚಕ್ರವು ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಲು ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಜಾತಿಗಳು ಒಂದಾಗು

ವರ್ಣಾ ದ್ವಿಜಾತಯಃ || ನಿವೃತ್ತೀ ಭೈರವಗಣೇ ಸರ್ವೇ ವರ್ಣಾಃ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ ”
ಇತ್ಯಾದಿವಚನೈರಪ್ಪವಿಧಭೈರವಮತಂ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿನಿರಸನಪರಮೇವ.

ಇತಿ ಶೈವಾಮೈದಿಕಕಾಪಾಲಿಕಮತನಿರ್ಣಯಸ್ತೃತೀಯೋಪದೇಶಃ

ಪ್ರಥಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಸೋಮಶೇಖರಾಯನಮಃ.

ವೈಷ್ಣವಾಮೈದಿಕಪಾಂಚರಾತ್ರಮತನಿರ್ಣಯಃ

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ ! ವೈಷ್ಣವಾಮೈದಿಕಪಾಂಚರಾತ್ರಮತಭೇದಶೃತ್ವಾಯತಾಂ,
ವೈಖಾನಸತಂತ್ರೇ,—“..... ಪಾಂಚರಾತ್ರಮಥೋಚ್ಯತೇ || ತದ್ವೇದರ
ಹಿತಂ ತಂತ್ರಂ ದೀಕ್ಷಾತಂತ್ರಂ ಚತುರ್ವಿಧಾಃ || ಪ್ರಥಮಂ ಚಾಗಮಶ್ಚೈವ ದ್ವಿತೀ
ಯಂ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಧಂ || ತೃತೀಯಂ ತಂತ್ರಸಿದ್ಧಾಂತಂ ತಂತ್ರಾಂತರಮತಃಪರಂ ||
ಏವಂ ತತ್ತ್ವೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತಂ ದೀಕ್ಷಾಪೂರ್ವಂ ಚ ನಾಮತಃ || ವೈಖಾನಸಂ ಮೈದಿ
ಕಂ ವ್ಯಾತ್ಪಾಂಚರಾತ್ರಮಮೈದಿಕಂ ” ಶಾಂಡಿಲ್ಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ ಕಳತ್ರ
ಸಾಮಾನ್ಯಮಜಾತಿಭೇದ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವಾದೋದಕಸೇವನಂ ಚ || ವೇದಾರ್ಥವಿಶ್ವಾವ
ನಮೂಲನಿಂದಾ ಪಂಚವ್ರತಾರ್ಥಾಃ ಇಹ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಃ ”

ವವು, ಭೈರವಚಕ್ರವು ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಲು ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗು
ವವು, ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಎಂಟುಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುವ ಭೈರವಮತವು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿ
ಗಳಿಂದ ದೂಷಿತಕ್ಕಾಗಬೇಡ ಆಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶೈವಾಮೈದಿಕಕಾಪಾಲಿಕಮತನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂರನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ವೈಷ್ಣವಾಮೈದಿಕ ಪಾಂಚರಾತ್ರಮತನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ವೈಷ್ಣವಾಮೈದಿಕಪಾಂಚರಾತ್ರಮತಭೇದವನ್ನು ಈಳು;
ವೈಖಾನಸತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಆ ಆಮೈದಿಕಪಾಂಚರಾತ್ರತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಯು ಆಗಮದೀಕ್ಷಾಸಿ
ದ್ಧಾಂತ, ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷಾಸಿದ್ಧಾಂತ, ತಂತ್ರದೀಕ್ಷಾಸಿದ್ಧಾಂತ, ತಂತ್ರಾಂತರದೀಕ್ಷಾಸಿದ್ಧಾಂತ
ವೆಂದು ನಾಲ್ಕುಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶಾಂಡಿಲ್ಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —
“ಕಳತ್ರಸಮಾನತೆಯು, ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು, ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವ್ಯಾನ್ವೇಷವನೆ ಕಾರ್ತವ್ಯವೆಂದ ನೀರ
ನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದು, ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವುದು, ಶಿವವನ್ನು
ನಿಂದಿಸುವುದು, ಈ ಐದು ಪಾಂಚರಾತ್ರಮತೀಯರ ವ್ರತಗಳು” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಇತಿ ವೈಷ್ಣವಾವೈದಿಕಪಾಂಚರಾತ್ರಮತನಿರ್ಣಯಸ್ತುತೀರ್ಯೋಪದೇಶೇ

ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಸಿದ್ಧಲಿಂಗಾಯನಮಃ.

ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮಾಯಾನಾದಮತಭೇದಃ.

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ! ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮಾಯಾನಾದಮತಭೇದಶ್ಚೈವಯತಾಂ, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—“ನಾಸದ್ಭಾವಾ ನ ಸದ್ಭಾವಾ ಮಾಯಾ ನೈವೋಭಯಾತ್ಮಿಕಾ|| ಸದಸದ್ಭಾವಮನ್ಯದ್ಭಾವಾ ಮಿಥ್ಯಾರೂಪಾ ಸನಾತನೀ” ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ,—ಶ್ರೀಪರಾಶರಃ, “ಭಾತಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೇದಸ್ಯ ಯದ್ವಿರುದ್ಧಶಯಾ ಶುಕ|| ವೈದಿಕೈಸ್ತತ್ಪರಿತ್ಯಾಜ್ಯಂ ನೈವ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಕದಾಚನ|| :ಕ್ಷಪಾದಪ್ರಗೇತೇ ಚ ಕಾಣಾದೇ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಯೋಃ|| ತ್ಯಾಜ್ಯಶ್ಚುಕ್ತವಿರುದ್ಧಾಂಶ್ಚುಕ್ತೈಶ್ಚಕಶರಣೈರ್ನೃಭಿಃ” ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇತಿ ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮಾಯಾನಾದಮತಭೇದನಿರ್ಣಯಸ್ತುತೀರ್ಯೋಪದೇಶೇ

ಶ್ರೀತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವೈಷ್ಣವಾವೈದಿಕ ಪಾಂಚರಾತ್ರಮತನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮಾಯಾನಾದಮತಭೇದವು

ರೇ - ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಮಾಯಾನಾದಮತದಲ್ಲಿರುವ ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮತಭೇದವನ್ನು ಕೇಳು; ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಮಾಯೆಯು ಸದ್ಭಾವವೂ, ಅಸದ್ಭಾವವೂ, ಸದಸದ್ಭಾವವೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಸದಸತ್ತುಗಳಿಂದನ್ಯವೂ, ನಿತ್ಯವೂ, ಮಿಥ್ಯಾರೂಪವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ಶುಕಮುನಿಯೇ ! ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪ್ರಮಾಣವಾದ ವೇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದನ್ನು ವೈದಿಕರು ಅಂಗೀಕರಿಸಕೂಡದು. ವೇದಗಳಿಗೆ ಶ್ವಾಮಾಹವನ್ನೊಪ್ಪತಕ್ಕವರು ತರ್ಕ, ಸಾಂಖ್ಯ, ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವೇದವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು” ಎಂದು ಪರಾಶರನಿಂದ ಶುಕನಿಗೆ ನರೂಪಿಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವೈದಿಕಾವೈದಿಕಮಾಯಾನಾದಮತಭೇದನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ

ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ

ಬೌದ್ಧಮತನಿರ್ಣಯಃ.

೧೬—ಭೋ ಪೋಷ! ಕೇವಲಮತಸ್ವರೂಪಂ ತ್ವಯತಾಂ, ಸರ್ವದರ್ಶನ
ಸಿದ್ಧಾಂತೇ, — ವೇದವ್ರಾಮಾಣ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತಾ ಬೌದ್ಧಕ್ಷಮಣಾಸ್ತಿಕಾಃ|| ಯು
ಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಹಸನೀಯಾಸ್ತೇ ವೇದವ್ರಾಮಾಣ್ಯವಾದಿಭಿಃ || ತತ್ರ ಬೌದ್ಧಮತಭೇದಃ,
“ಬುದ್ಧಪ್ರಣೀತಶಾಸ್ತ್ರಂ ತು ಬೌದ್ಧಂ ಷೋಡಶಲಕ್ಷ್ಯಕಂ|| ಚತುರ್ಣಾಂ ಮತಭೇದೇನ
ಬೌದ್ಧಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚತುರ್ವಿಧಂ|| ಆದ್ಯೋ ಮೈಭಾಷಿಕೋ ಬೌದ್ಧಶಿಷ್ಯಸ್ಸಾತ್ರಾಂತಿ
ಕಃ ಪರಃ || ಯೋಗಾಚಾರ್ಯಸ್ತುತೀಯೋಽತ್ರ ಶುರೋ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಸ್ಸ ಲ್ಪತಃ|| ಶಿಲಾ
ಮೃದ್ಧಾರುಚಿಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವತಾ ಬುದ್ಧಿಕಲ್ಪಿತಾ || ಅಕಲ್ಪಿತಸ್ವಯಂಜ್ಯೋತಿರೂಪಾ
ಬುದ್ಧಿರ್ಹಿದೇವತಾ”

“ಬೌದ್ಧಮತನಿರ್ಣಯಸ್ತುತೀಯೋಽದೇಶೇ ಚತುರ್ಧಸ್ಸಂವಾದಃ

— ಚತುರ್ಧಸ್ಸಂವಾದಃ —

ಬೌದ್ಧಮತನಿರ್ಣಯವು

೧೭—ಎರಡು ತೀರ್ಮಾನಗಳು! ಆದುದು — ಬೌದ್ಧಮತದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸರ್ವ
ದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ — ವೇದಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿದಿರುವ ಬೌದ್ಧ, ಕ್ಷಮಣ, ನಾಸ್ತಿ
ಕರು ವೇದವ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವಕ್ಕೆ ಮೊದಲ ಮುಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಿಹಸನೀಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆ ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರುಲಕ್ಷ ಗ್ರಂಥಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ
ದಾಗಿ ಬುದ್ಧನಿಂದ ರಚಿತನಾಗಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಬೌದ್ಧವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಅದು ನಾಲ್ಕರ
ಅಭಿಪ್ರಾಯಭೇದದಿಂದ ಎಲ್ಲುಬಗೆಯಾಗಿದೆ ಶೈಭಾಷಿಕಬೌದ್ಧನು ಮೊದಲನೆಯವನು ಆತನ
ಶಿಷ್ಯನಾದ ಸಾತ್ರಾಂತಿಕಬೌದ್ಧನು ಎರಡನೆಯವನು ಮೋಗಾಚಾರ್ಯನು ಮೂರನೆಯ ಬೌದ್ಧ
ನು ಮಾಧ್ಯಮಿಕನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಬೌದ್ಧನು ಕಲ್ಪಿನಲ್ಲೂ, ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲೂ, ಮರವಲ್ಲೂ, ಚಿತ್ರ
ದಲ್ಲಿ ದೇವತಾಭಾವನೆಯು ಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದುದರಿಂದ, ಯಾವುದರಿಂದಲೂ
ಕಲ್ಪಿತವಾಗದೆ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವೂ ಸವೂ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಈಶ್ವರನನ್ನಾಗಿ ನಂಬತಕ್ಕವನೇ ಬೌ
ದ್ಧನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಬೌದ್ಧಮತನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂರನೆಯ ಅಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ
ಜೈನಮತಭೇದಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ! ಜೈನಮತಭೇದಶ್ಚೈವಯತಾಂ, “ವದಂತಿ ಸಪ್ತತತ್ವಾನಿ ನವತತ್ವಾನಿ ಕೇಚನ || ಅರ್ಹತಾಂ ತೇನ ತಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಂ ದ್ವಿಧೈವ ಪರಿಪತ್ಯತೇ || ಜೀವಾಜೀವಾ ಶ್ರವಾಶ್ಚೈವಸಂವರೋ ನಿರ್ಜರಸ್ತಥಾ || ಬಂಧೋ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಜ್ಯಾತಾಸ್ಸಪ್ತಧಂ ಗ್ಯೋಃ ಜನಾಗಮೇ || ದರ್ಶನಜ್ಞಾನಚಾರತ್ರೈಃ ಪಂಚಧಿ ಪರಮೇಷ್ಟಿಧಿ || ವ್ರತೈಃ ಪಂಚಾಣುವೂರೈಶ್ಚ ತೈಶ್ಚದ್ರವ್ಯತ್ರಯೈಸ್ಸತ್ಪ್ರಕಾಃ || ಅಹಿಂಸಾಪರಮೋಧರ್ಮಸ್ತತೋ ಧರ್ಮಸ್ತು ನಾಪರಃ || ಪಶುಹಿಂಸಾಪರೋ ಯಜ್ಞಃ ಕಥಂ ಧಗ್ಮಮಯೋ ಧನೇತ್ || ಪಶುಶ್ಚೇನ್ನಿಹತಸ್ಸರ್ವಗಂ ಜೋತಿಷ್ಯೋಮೇ ಗಮಿಷ್ಯತಿ || ಸ್ವಪಿತಾ ಯಜಮಾನೇನ ತತ್ರ ಕಸ್ಮಾನ್ನಹಿಂಸ್ಯತೇ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಜೈನಮತಭೇದನಿರ್ಣಯಸ್ತುತೀಯೋಪದೇಶೇ ಪಂಚಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಜೈನಮತನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ—ಎರೈ ಜೋಳನೇ! ಆ ಸಪ್ತದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಜೈನಮತ ಭೇದವನ್ನು ಕೇಳು; ಜೈನಶಾಸ್ತ್ರವು—ಎಳು ತತ್ವಗಳೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೊಂದು, ಒಂಳತ್ತು ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೊಂದು, ಹೀಗೆ ಎರಡುಬಗೆಯಾಗಿದೆ ಜೀವ, ಅಜೀವ, ಆಶ್ರವ, ಸಂವರ, ನಿರ್ಜರ, ಬಂಧ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂದು ಸಪ್ತಧಂಗಳು ಜನಾಗಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ ದರ್ಶನ, ಜ್ಞಾನ, ಚರಿತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಣವಸ್ತುರೂಪವೆನಿಸಿದ ಅರ್ಹತ, ಅಶರೀರ, ಆಚಾರ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಮುನಿ, ಎಂಬ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಳ್ಳು, ಕೊಲೆ, ಕಳವು, ಅನ್ಯರ ಮದದಿಯಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆ, ಆತ್ಮಾತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತಂಚಾಡುವತಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ವನಾಗಿ, ಅತಿಹವ್ಯ, ಹೇನುತುಪ್ಪ, ಗಿಡ್ಡಹಾಲು, ಈ ಮೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನೇ ಜೈನನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು. ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯು ಮಾಡದಿರುವಿಕೆ ಎಂಬ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲವು. ಪಶುಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞವು ಧರ್ಮವಲ್ಲವು. ಜೋತಿಷ್ಯೋಮರೂಪವಾದ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುವ ಪಶುವು ಯಜಮಾನನನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಾದರೆ, ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನನು ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲವು? ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಜೈನಮತನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ದನೆಯು

ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ

ಚಾರ್ವಾಕಮತಭೇದಃ.

ರೇ—ಧೋ ಜೋಳ! ತತ್ರ ಚಾರ್ವಾಕಮತಭೇದಶ್ಚೈವಾಕಾಂ, "ತತ್ರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧಾಂತಾಂ ಪಾದಕಂ ಸರ್ವಬೋಧಕಂ || ಇತಿ ಲೋಕಾಯತಮತಂ ದ್ವೇ ಧಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃಭೇದತಃ || ಲೋಯತಿಕಪಕ್ಷೇ ತು ತತ್ತ್ವಂ ಧೂತತುಷ್ಪಯಂ || ಪೃಥಿವ್ಯಾಪಸ್ತುಧಾ ತೇಜೋ ವಾಯುರಿತ್ಯಪಿ ನಾಪರಃ || ಜಡಧೂತವಿರಾರೇಷು ಜೈ ತನ್ಯಂ ಯತ್ತು ದೃಶ್ಯತೇ || ಕಾಂಬೂಲೀವೂಗಜೂರ್ಣಾನಾಂ ಯೋಗಾದ್ರಾಗ ಇವೋತ್ಥಿತಃ || ಸ್ವಭಾವೇನ ಸುಖಂ ದುಃಖಂ ಯತೋನ್ಯನ್ನೈವ ಕಾರಣಂ || ತಿಖಿ ನೋಽಪಿತ್ರಯಶ್ಚೋ ವಾ ಕೋಕಿತಾಂಕ್ಶಾಪ್ಯಕೂಟಯತ್ || ಸ್ಥೂಲಃ ಕೃತಕರೋ ವೃದ್ಧೋ ಯುವೇತ್ಯಾದಿವಿಶೇಷಣೈಃ || ವಿಶ್ವೋ ರೇಹ ಏವಾತ್ಮಾ ನ ತತೋ ನೋಽಪಿ ಎಲಕ್ಷಣಃ || ಇಹಲೋಕಾತ್ರರೋ ನಾನ್ಯಸ್ಸಗೋಽಸ್ತಿ ನರಕೋ ನ ಹ || ಸ್ವರ್ಗಾನುಧೂತಿದೃಷ್ಟಾತ್ರ ದ್ವೈಷ್ಟವರ್ಷವಧೂರತಿ || ಕ್ಷಾಮವಸ್ತ್ರಸುಗಂಧಸ್ರ

ಚಾರ್ವಾಕಮತಭೇದವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಆ ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಚಾರ್ವಾಕಮತಭೇದವನ್ನು ಕೇಳು, "ತತ್ತ್ವಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧಾಂತವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕುಗಿತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡತಕ್ಕವರ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯಭೇದದಿಂದ ಆ ಚಾರ್ವಾಕಮತವು— ಸರ್ವಪಾದಕಚಾರ್ವಾಕ, ಸರ್ವಬೋಧಕಚಾರ್ವಾಕ ಎಂದು ಎರಡುಬಗೆಯಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಈ ಚಾರ್ವಾಕರು— ಭೂಮಿ, ನೀರು, ಬೆಂಕಿ, ಗಾಳಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕೇ ತತ್ವಗಳನ್ನಂಗೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿ ಆತನು, ಸುಖ, ಈಗಮಾಡು ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆರುದ್ದವು ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಜಡವಾದ ಧೂತವಿರಾರಗಳಲ್ಲಿ ಜೈತನ್ಯವು ತೋರುತ್ತದೆ ನವಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಾನಾಬಣ್ಣಗಳು ಕೋಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪದಿಸುತ್ತವೆ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಸುಖದುಃಖಗಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಸ್ಥೂಲತತ್ವ, ಕೃತತತ್ವ, ವೃದ್ಧತತ್ವ, ಯೌವನ ವೇದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇಹವೇ ಆತ್ಮನು, ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಆತ್ಮನಿಲ್ಲವು ಈ ಲೋಕಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಾದಿಗಳಿಲ್ಲ. ಹದಿನಾರುವರ್ಷ ಪ್ರಾಯವುಳ್ಳ ಹುಡುಗಿಯಲ್ಲಿ ರತಿಸುಖಾನುಭವವು, ಪಟ್ಟಿವಸ್ತ್ರಧಾರಣ, ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಾನುಭವ ಪುಷ್ಪಮಾಲಾಧಾರಣ, ಚಂದನಾದ್ಯನುಲೇಪಗಳೇ ಸ್ವರ್ಗಸುಖಾನುಭವಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅದು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ತತ್ವಗಳಿಂದಲೂ, ಆಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ರೋಗಗಳಿಂದಲೂ

ಕ್ಷಂದನಾದಿನಿವೇಶನಂ || ನರಕಾನುಭವೋ ಮೈರಿತಸ್ತವ್ಯಾಧ್ಯಾಧ್ಯುಪದ್ರವಃ || ರೂ
 ಕ್ಷಾಹಾರಃ ಸ್ತ್ರೀವಿಯೋಗಃ ಪರಸೇವಾದಿಕೋಭವೇತ್ || ಮೋಕ್ಷಸ್ತು ಮರಣಂ ಪ್ರಾ
 ಣಸಂಕ್ಷಾಪ್ತಾಯಾನಿವರ್ತನಂ || ಅತಸ್ತದರ್ಥಮಾಯಾಸಂ ಕರ್ತುಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಪಂ
 ದಿತಾಃ || ಯಾವಜ್ಜೀವಂ ಸುಖಂ ಜೀವೇದ್ಯಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಘೃತಂ ಪಿಬೇತ್ || ಧಸ್ತೀ
 ಧೂತಸ್ಯ ದೇಹಸ್ಯ ಪುನರಾಗಮನಂ ಕುತಃ || ಯದಿ ಗಜೈಶ್ಚರಂ ಲೋಕಂ ದೇಹಾ
 ದೇಷ ವಿನಿರ್ಗತಃ || ಕಸ್ಮಾದ್ಧೃಯೋ ನ ಚಾಯಾತಿ ಬಂಧುಸ್ನೇಹಸಮಾಕುಲಃ ||
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗಮ್ಯಮೇವಾಸ್ತಿ ನಾಸ್ಯ ದೃಷ್ಟಮದೃಷ್ಟತಃ || ಅದೃಷ್ಟವಾದಿಭಿಃ ಕ್ವಾಪಿ
 ನಾದೃಷ್ಟಂ ದೃಷ್ಟಮುಚ್ಯತೇ || ಕೃಷಿಗೋರಕ್ಷಾಣಾಣಿಚ್ಛದಂಧನೀತ್ಯಾದಿಭಿರ್ಬುಧಃ ||
 ದೃಷ್ಟೈರೇವ ಸದೇವಾಯೈರ್ಭೋಗಾನನುಭವೇದತಿ ”

ಇತಿ ಚಾರ್ವಕಮತಭೇದನಿರ್ಣಯಸ್ಯುಕ್ತೀಯೋಪದೇಶಃ

ಷಷ್ಠಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಹಲೂ, ಕದನ್ನ ಭೋಜನದಿಂದಲೂ, ಸ್ತ್ರೀವಿರಹದಿಂದಲೂ, ಮುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವುದೇ ನರಕಾನು
 ಭವವಾಗಿತೆ. ಮರಣವೇ ಮೋಕ್ಷವೆನಿಸುವುದು. ಪ್ರಾಣವು ಈ ದೇಹವನ್ನು ಟಿಟ್ಟು ಹೋಗತ
 ಕ್ಕುದೇ ಮರಣವು. ಈ ಕಾರಣದವೇಯಿಂದ ಪಂಡಿತರು ಆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವುದ
 ಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಪಡತಕ್ಕವರಲ್ಲವು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದಿರುವಿಕೆಯೇ ಸ್ವರ್ಗಾನುಭವವಾ
 ಗಿರುವುದರಿಂದ ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ಸಾಲವನ್ನಾ ದರೂ ಮಾಡಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಕುಡಿದು ಸುಖದಿಂ
 ದಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದ ಬಳಿಕ ದೇಹಕ್ಕೆ ಪುನರಾಗಮವಿಲ್ಲವು. ಶರೀರ
 ವನ್ನು ಟಿಟ್ಟು ಹೋದ ಪ್ರಾಣವು ಪರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಬಂಧು
 ಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ನಿತ್ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನೆಗೆ ಕಾಣತಕ್ಕದ್ದಿ
 ತೆಯಲ್ಲದೆ ಕಾಣದಿರುವುದಿಲ್ಲವು. ಅದೃಷ್ಟವಾದಿಗಳಿಂದ ಅದೃಷ್ಟರೂಪವಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಾ
 ಣದಿರುವುದು ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟಿತಂದು ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲವು. ವಿದ್ವಾಂಸನು—ಕೃಷಿ,
 ಗೋರಕ್ಷಣೆ, ವಾಡೆಡ್ಡೆ, ದಂಧನೀತಿ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ತವ್ಯವು ಉಪಾಯಗಳಾದರೇ ಯಾ
 ವಾಗಲೂ ಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕು ಎಂದುಕತ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಸರ್ವಖಂಡಿತಚಾರ್ವಕ
 ಮತವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಚಾರ್ವಕಮತಭೇದನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
 ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ

ಸರ್ವಮತದರ್ಶನಪ್ರಾಪ್ತೃಸ್ಥಾನಭೂತಶಿವಪದ ಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋ—ಶ್ರೀ ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ | ಷಡ್ವತಾನಾಂ ಪದ್ಧರ್ಶನಾನಾಂ ಪದ್ವಾ
ದಾನಾಂ ಚ ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಪ್ರಾಪ್ತೃಸ್ಥಾನಸ್ವರೂಪಂ ಚ ನಿಗದ್ಯತಾಂ.

ರೇ—ಭೋ ಚೋಳ | ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ಮತದರ್ಶನವಾದನಾಮಧೇ
ಯಾನ್ಯಾಕಣ್ಯಾ, ತದನಂತರಂ ಸರ್ವಪ್ರಾಪ್ತೃಸ್ಥಾನಶಿವಪದಸ್ವರೂಪಂ ಕ್ಷಯತಾಂ,
ಶಾಸ್ತ್ರಾಂತರೇ,—“ತಾನಿ ಲೋಕಾಯತಂ ಬೌದ್ಧಮೂರ್ಹತಂ ಶೈವವೈಷ್ಣವೇ || ಮೈ
ದಿಕಂ ಚೇತಿ ಭಿನ್ನಾನಿ ಷಡ್ವತಾನ್ ವದಂತಿ ತೇ || ಸೌರಂ ಮೈನಾಯಕಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ
ಶಾಕ್ತೇಯಂ ಶೈವವೈಷ್ಣವೇ || ಇತ್ಯಾಯುದರ್ಶನಾನ್ಯನ್ಯೇ ಪಚ್ಛೈವತಸಮಾಶ್ರಯಾ
ತ್ || ಕಾಲವಾದಃ ಕರ್ಮವಾದೋ ಮಾಯಾವಾದೋ ನಿರೀಶ್ವರಃ || ಸೇಶ್ವರಶ್ಚ ತತೋ
ಬಹ್ವೀಶ್ವರೋ ವಾದಾಷ್ಟಾಧಿಕತಾಃ” ಮಾನವಪುರಾಣೇ,—ಮನುಃ, “ಮಾರ್ಗೋ ವೇ
ದವಿರುದ್ಧೋ ಯಸ್ಯೋಪಿ ಕಾಲೇನದೇಹಿನಾಂ || ತತ್ತನ್ಮಾರ್ಗಭಿಮಾನಿನಾಃ ದೇವತಾ
ಯಾಃ ಪ್ರಸಾದತಃ || ಹೇತುಸ್ವಾಭಿಪ್ರೇದಮಾರ್ಗಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಯೇ ನ ಹಿ ಸಂಶಯಃ ||

ಸರ್ವಮತದರ್ಶನಗಮ್ಯಸ್ಥಾನವಾದ ಶಿವಪದಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು.

ಚೋ—ಶ್ರೀ ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶನೇ | ಷಡ್ವತ, ಪದ್ಧರ್ಶನ ಪದ್ವಾದಗಳ ನಾಮಧೇಯ
ಗಳನ್ನೂ, ಸರ್ವರಿಂದ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸು.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ | ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಷಷ್ಠತ ಪದ್ಧರ್ಶನವಾದಗಳ ಹೆಸ
ರುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಸರ್ವಮತದವಂದಲೂ ಹೊಂದಲಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿದ
ಶಿವಾಖ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಾಂತರಲ್ಲ—“ಪದಸ್ವರ ಭಿನ್ನವಾಗಿ
ರುವ ಲೋಕಾಯತ, ಬೌದ್ಧ, ಆರ್ಹತ, ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಮೈದಿಕಗಳೆಂಬವುಗಳನ್ನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಗ
ಳಿಂದೂ, ಸೌರ, ಮೈನಾಯಕ, ಬ್ರಾಹ್ಮ, ಶಾಕ್ತೇಯ, ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವಗಳು ಪದ್ಧರ್ಶನಗಳಿಂ
ದೂ, ಕಾಲವಾದ, ಕರ್ಮವಾದ, ಮಾಯಾವಾದ, ನಿರೀಶ್ವರವಾದ, ಸೇಶ್ವರವಾದ, ಬಹ್ವೀಶ್ವ
ರವಾದಗಳು ಪದ್ವಾದಗಳಿಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ವೇದವಿರುದ್ಧವಾದ
ಮಾರ್ಗವು ಜೀವರಿಗೆ ಆಯಾ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನಾನಿರೂಪದ ದೇವತೆಯ ಅನುಗ್ರಹದವೆಯೆಂದ ವೇದ
ಮಾರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು ವೇದಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
ರತಕ್ಕೆ ರುದ್ರನು ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂಬುದಕ್ಕೆವಾಗಿವೆ ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ—

ವೇದಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತೂ ರುದ್ರಸ್ಥಾಪನಾನ್ಮುಕ್ತಿಫಲಪ್ರದಃ” ಸರ್ವದರ್ಶನಸಿದ್ಧಾಂತೇ,-
 “ವಾದಿಧರ್ಮನೈಸ್ಸರೈರ್ಧೃತ್ಯತೇ ವಸ್ತುನೇಕವತ್ || ವೇದಾಂತವೇದ್ಯಂ ತಂ
 ರುದ್ರಮೇಕರೂಪಮುಪಾಸ್ಮಹೇ” ಸ್ವಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞವೈಧವ
 ಖಂಡೇ,- “ಯಥಾ ತೋಯಪ್ರವಾಹಾಣಾಂ ಸಮುದ್ರೈಃ ಪರಮಾವಧಿಃ || ತಥೈ
 ವ ಸರ್ವಜೀವಾನಾಮೇಕೋ ದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಸರ್ವಮತದರ್ಶನಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ್ಥಾನಭೂತಶಿವಪದಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯಸ್ತು
 ತೀರ್ಥೋಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಸಲಿರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವರಚಿತೇ ಚೋಳ
 ರೇಣುಕಸಂವಾದರೂಪಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾತುಣ್ ಕಾವಾಲಿಕಾ
 ದಸಪ್ತಸಂವಾದವಿಚಾರಸ್ತು ತೀರ್ಥೋಪದೇಶಃ.

“ಸಮಸ್ತವಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ದರ್ಶನದವರಿಂದಲೂ, ಅಧ್ವಿತೀಯವಾಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವು
 ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಉಪನಿಷದ್ವೇದ್ಯನಾದ, ಆ ರುದ್ರಪದವಾಚ್ಯನಾದ
 ಶಿವನನ್ನು ಏಕರೂಪನನ್ನಾಗಿ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತೇವೆ, ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿ
 ರುವ ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಯಜ್ಞವೈಧವಖಂಡದಲ್ಲಿ - “ಜಲಪ್ರವಾಹಗಳಿಗೆ ಸಮುದ್ರವು
 ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವಂತೆ ಸಕಲ ಜೀವರಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನೆಂಬುದೇ ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಥಾನವಾಗಿರು
 ತಾನೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿಯಾದುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಸರ್ವಮತದರ್ಶನಗಮ್ಯಸ್ಥಾನವಾದ ಶಿವಪದಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ
 ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಶಿವಾಯಮರಾಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸೋಮಶೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ
 ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀಮಹಾನಟಾಯನಮಃ.

ಚತುರ್ಥೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಂಭತ್ವೇ.

ವಿಷ್ಣು ಪದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋಳಃ—ಸ್ವಾಮಿ ರೇಣುಕಗಣೇಶ! “ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ ಸದಾ ಪಶ್ಯಂತಿ ಸೂರಯಃ” ಇತಿ ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯಾತ್ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಸಕಲಜೀವ ಪ್ರಾಪ್ಯಪರಮಸ್ಥಾನತ್ವಮಧಿಕತಂ, ನ ತು ರುದ್ರಸ್ಯ. ತತ್ರತ್ಯವಿಷ್ಣು ಪದಂ—ನಾರಾಯಣಪ್ರಸಿದ್ಧಂ “ವಿಷ್ಣುರ್ನಾರಾಯಣಃ ಕೃಷ್ಣಃ” ಇತ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾತ್ ಕಿಂತು ವ್ಯಾಪ್ತೃರ್ಭವೇನ ವಿಷ್ಣು ಧಾತುನಾ ನಿಷ್ಪನ್ನಂ, ವ್ಯಾಪ್ತುಂ ಶೀಲಮಸ್ಯಾಸ್ತೀತ್ಯಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹಃ ಕಾರ್ಯಃ.

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಃ—ಭೋ ಚೋಳ! ತಥಾವಿಷ್ಣು ಪದಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯಃ, ವಿ—ಪಕ್ಷೀ ಗರುಡಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ. “ವಿವಿಷ್ಕಿರಪತತ್ರಯಃ” ಇತ್ಯಮರೋಕ್ತೇಃ, ತೇನ, ಪ್ಲಾತಿ ಗಚ್ಛತಿತಿ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ಲಗತಾವತಿ ಧಾತೋಃ, ಇತ್ಯಂ ತಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ. ತದುಕ್ತಂ “ಗರುಡೇನ ವಿನಾ ಪ್ಲಾತಿ ಗಗನೇ ಮಧುಸೂದನಃ”

ನಾಲ್ಪನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

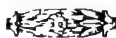
ವಿಷ್ಣು ಪದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯವು.

ಚೋಳನು ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿ! “ವಿಷ್ಣು ಪದವನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದನ್ನಾಗಿ ವಿವಾಂಸರು ಯಾವಾಗಲೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದೆಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸಕಲ ಜೀವಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಥಾನತ್ವವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಅದು ರುದ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲವು. ಆ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣು ಪದವು—“ವಿಷ್ಣುರ್ನಾರಾಯಣಃ ಕೃಷ್ಣಃ”, ಎಂದು ಅಮರವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ವ್ಯಾಪ್ತೃರ್ಭವವಾದ ವಿಷ್ಣು ಎಂಬ ಧಾತು ವಿನಿಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತುಂ ಶೀಲಮಸ್ಯ ಎಂದು ವಿಗ್ರಹವು.

ಶ್ರೀ ರೇಣುಕನು—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ನೀನು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವಿಷ್ಣು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದು “ವಿವಿಷ್ಕಿರಪತತ್ರಯಃ” ಎಂದು ಅಮರವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ, ವಿ ಎಂದರೆ ಪಕ್ಷಿಯು—ಗರುಡನಿಂದರ್ಥವು ತೇನ-ಆ ಗರುಡನಿಂದ, ಪ್ಲಾತಿ—ಸಂಚಾರಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆದ್ದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನು ವಿಷ್ಣುವೆಂಬ ನಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಪ್ಲಾತಿ ಎಂಬುದು ಗತ್ಯರ್ಥವಾದ ಪ್ಲು ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಶ್ರಥಮುಪುರುಷೈಕವಚನರೂಪವಾ

ಇತಿ. ಅಶಸ್ತಸ್ತಂತ್ರೇ ವಿಷ್ಣೋರಿತಿ ಪಂಚವಿಂಶತಿಃ. ಪದಂ-ರುದ್ರಪದಂ, ಪರಮಂ—ಶ್ರೇಷ್ಠಂ, ವಿಷ್ಣುಸ್ಥಾನಾತ್ ಶೈವಂ ಪದಂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಿಶ್ವಧಃ. ತದುಕ್ತಂ ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷದಿ, —“ ಪರಾತ್ಪರತರೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಶತ್ಪರಾತ್ಪರತರೋ ಹರಿಃ | ಶತ್ಪರಾತ್ಪರತತ್ಯಂಭುಃ ಶನ್ತೇ ಮನಶ್ಚಿವಸಂಕ-ಮಸ್ತು ,, ಇತಿ. ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ, —ಪರಾಶರಃ, “ದೇವತಾಭ್ಯಸ್ತನುಸ್ತಾಭ್ಯಸ್ತಸ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಪರಸ್ತುತಃ || ಬ್ರಹ್ಮಗಾಸ್ತು ಮಹಾವಿಷ್ಣು ವರಾಹಸ್ತು ಸ್ವರೂಪಾಕಃ || ವಿಷ್ಣೋರಪಿ ವರಸ್ತಾಕ್ಮಾದ್ರ್ಯಸಂಹಾರಕಾರಕಃ || ಸರ್ವೇಪಾಮಪಿ ದೇವಾನಾಂ ಪರಃ ಪರಮಶೈವಃ” | ಅತ್ರ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಮಿತಿ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಪ್ರಕಾಶಕೇ ಪುರಾಣವಚನೇ ಪಂಚವಿಂಶತಿಃ ನಿರ್ವಿಶ್ವಾಭಕ್ತಿರ್ನಿಶ್ಚಿತವ್ಯಾ) ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾಯಾಂ, —ಬ್ರಹ್ಮಾ, “ಪದಂ ಯತ್ಪರಮಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ತದೇವಾವಿಂಶತಿಃ || ಪದಂ ಪರಮಮಗ್ರೈತಂ ಸ ಶಿವಸ್ತಾಂಭಿ ಈಶ್ವರಃ” ಇತಿ.

ಇತಿ ವಿಷ್ಣು ಪದವಿಗ್ರಹನರ್ಥಯಶ್ಚ ತುರ್ಥೋಪನಿಷತ್ ಪ್ರಥಮಸ್ಕಂಧಃ

ಗದಿ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆದಕ್ಕೆ ವಿಗ್ರಹವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ವಿಷಯವು “ನಾರಾಯಣನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಗರುಡವಾಹನವಾಗಿ ನೆಲೆನಿಂತಾನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣೋಃ, ಎಂಬ ಪದವು ಪಂಚವಿಂಶತಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವಿಷ್ಣು ಪದಕ್ಕೆಂತಲೂ ರುದ್ರಪದವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಅರ್ಥವು. ಆ ವಿಷಯವು ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆಂತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನದೇನೆಂದ ನಾರಾಯಣನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಆ ವಿಷ್ಣುನದೇನೆಂದ ಶಿವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಆ ಶಿವಸ್ವರೂಪವೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿವಸಂಕಲ್ಪವು ಉದಾಗಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಮನ್ವ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಸ್ವರ್ಗಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಅತನಿಗಿಂತ ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತನಾದ ವಿಷ್ಣು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಅತನಿಗಿಂತ ಲಯಕರ್ತೃವಾದ ರುದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಪರಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಶಿವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರವನು, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗಿಂತ ಜನ್ಯವಾದ ಪರಮಪದವು ಯಾವುದುಂಟೋ ಅದೇ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗೆ ಅದ್ವೈತವಾದ ಪರಮಪದವಾಗಿರುವುದು. ಉಪಾಸಕತನಾದ ಶಿವನು ಆ ಪರಮಪದವಾಗಿರುವನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವಿಷ್ಣು ಪದವಿಗ್ರಹನರ್ಥಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಪ್ರೀತಿ

ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯಃ.

ಶೋ-|| ವಿಶ್ವಂ ನಾರಾಯಣಂ ಹರಿಂ ||-|| ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚಿಜ್ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ||-||
|| ವ್ಯಾಪ್ತು ನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಿಃ || ಇತಿ ಯಜುರ್ವೇದ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯ-
ಚೈವಾತ್, ನಾರಾಯಣ ಏವ ಸರ್ವಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕ ಇತಿ ನಿಶ್ಚೀಯತೇ.

ರೇ-ಹೇ ಶೋಕ | ಶಿವಜ್ಞಾನಸಾಮರ್ಥ್ಯಬಲಾನ್ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ವ್ಯಾಪ-
ಕತ್ವಂ ಸಿದ್ಧಂ, ತದುಕ್ತಂ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರವೇ,--|| ಹರಿಂ ಹರಿನಿಯಂತಾರಂ ಪರಂ
ತಮಸಮಾನತಃ ||ಯದಾಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ತು ನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಿಃ||-
||ನಾರಾಯಣಪರೋಜ್ಯೋತಿರಾತ್ಮಾ|| ||ನಾರಾಯಣಪರಂಬ್ರಹ್ಮ|| ಇತಿ ಪೂರೋ-
ಕ್ತೋಪನಿಷದಿ ವರ್ತತೇ, ||ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ|| ಇತ್ಯುಕ್ತ ಯಥಾ ಪಂಚ
ಮೀಪಫಕ್ತಿರತಿ ಪೂರ್ವಂ ನಿಶ್ಚಿತಾ, ತಥಾಽತ್ರ ನಾರಾಯಣಪರೋಜ್ಯೋತಿಃ, ನಾರಾ-
ಯಣಪರಂ ಇತ್ಯುಕ್ತಯುಕ್ತಾಸಿ ಪಂಚಮೀವಿಭಕ್ತಿರ್ನಿಶ್ಚಿತವ್ಯಾ. ತದುಕ್ತಂ ಶಿವಸಂಕ-
ಲೋಪನಿಷದ್,--||ಪರಾತ್ಪರತರಂ ಯಚ್ಚ ತತ್ಪರಾಜ್ಯೈವ ಯತ್ಪರಂ| ತತ್ಪರಾತ್ಪರೋ-
ಜ್ಞಾನಂ ತನ್ನೇ ಮನಸ್ತವಸಂಕಲ್ಪಮಸ್ತು|| ತಥಾ ಲೈಂಗೀ,--||ಪರಾತ್ಪರತರಂ ಪ್ರಾ-

ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯವು

ಶೋ - ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ವಿಶ್ವರೂಪನೆಂದೂ, ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚ-
ವ್ಯಾಪಕನೆಂದೂ, ಹೇಳುವ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳ ಬಲದಿಂದ ನಾರಾಯಣನೇ
ಸಕಲ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕನೆಂಬಂಥವು ನಿಶ್ಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ

ರೇ - ಎಲೈ ಶೋಕನೇ | ನಾರಾಯಣನು - ಶಿವಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿರ್ಪ-
ನು ಆ ವಿಷಯವು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರವದಲ್ಲಿ -||ಯಾವನು ಆಪ್ತನೆಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನು ಸರ್ವ-
ಲೋಕವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಾನೋ, ಆ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಹರನನ್ನು ನಮು
ಸ್ತುರಿಸುತ್ತೇನೆ,, ಎಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ ||ತೇಜೋರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಾರಾಯಣ ನಿಂತ
ಪರನು|| ||ನಾರಾಯಣನಿಂತ ಪರವಾದದ್ದು ಪರಬ್ರಹ್ಮವು,, ಎಂದು ಪೂರೋಕ್ತವಾದ ಉಪ-
ನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ,, ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣುವ-
ದವು ಪಂಚಮೀವಿಭಕ್ತ್ಯಂತವಾದುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ||ನಾರಾಯಣಪರೋಜ್ಯೋತಿಃ,,
||ನಾರಾಯಣಪರಂಬ್ರಹ್ಮ|| ಎಂಬುದಯ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಮೀವಿಭಕ್ತಿಯೆಂದು ಸಶಯ-
ವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ -||ಶಿವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುವಾಯ್ವುಗ್ನ ಮೊದಲಾ-
ದವರಿಗೆ ತಂದೆಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಪರಕ್ಕಿಂತ ಪರವಾದವನ್ನಾಗಿಯೂ ಶ್ರುತಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ

ಹುಪರಾಶ್ವರತರಂ ಧ್ಯವಂ || ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜನಕಂ ಎಷ್ಟೋರ್ವಹ್ನೇರ್ವಾರ್ಯೋಸ್ತದಾ ಶಿವಂ” ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — ಎಷ್ಟು, “ ಹೃತ್ಪುಂಡ ರೀಕಸುಷಿರೇ ಯೋಗಿನಾಂ ಸಂಸ್ಕೃತತ್ಯವಃ || ವದಂತಿ ಸೂರಯಸ್ತಂ ತ್ವಾಂ ಪರಬ್ರ ಹ್ಮಸ್ವರೂಪಿಣಂ || ಭವಂತಂ ತತ್ರಮಿತ್ಯಾಹುಸ್ತೇಜೋರಾಶಿಂ ಪರಾಶ್ವರಂ || ಪರ ಮಾತ್ಮಾನ ಮಿತ್ಯಾಹುಸ್ಸರ್ದೃಷ್ಟಂ ತ್ವಾಮನಾಮಯಂ” ಅಶ್ವ ಎಷ್ಟುವಾಕ್ಯೇನ ಶಿವ ಸ್ಯ — ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಪರತತ್ವ ಪರಮತೇಜೋರಾಶಿಸ್ವರೂಪತ್ವಂ ನಿಶ್ಚಿತಂ, ತ ಧಾ ಸ್ಯಾಂದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ ನಾರಾಯಣಾಶ್ವರಂಜ್ಯೋತಿರಾ ತ್ಮಾ ನಾರಾಯಣಾಶ್ವರಃ || ನಾರಾಯಣಾಶ್ವರಂಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವಂ ನಾರಾಯಣಾ ಶ್ವರಂ” ಇತ್ಯಾದಿಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಹೇ ಜೋಳ ! ಇದಾನೀಂ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದ ವಿಗ್ರಹಶ್ಚೈವತಾಂ, ನಾರಾಃ — ಆಶಃ ತಾಸು, ಅಯನಂ — ಸ್ಥಾನಂ ಶಯನಂ ವಾ ಯಸ್ಯಸ ನಾರಾಯಣಃ, ತದುಕ್ತಂ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ ಆಪೋ ನಾರಾ ನರೋ ರುದ್ರಃ ಪುರುಷಃ ಕೃಷ್ಣಪಿಂಗಲಃ || ತತ್ಸೂನವಸ್ತೃಪ್ಸೃಪ್ಸಯನಂ ತೇನ ನಾರಾ ಯಣೋ ಹುಲಃ” ತಥಾ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದೇ, — “ ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋ ಕ್ತಾ ಆಪೋ ವೈ ನರಸೂನವಃ || ತಾಸು ಯವ್ಯಾಯನಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತತೋ ನಾ ರಾಯಣಸ್ತೃಪ್ತಃ” ತಥಾ ಲೈಂಗೀ, — “ ಅಮ್ನ ಶೇತೇ ಯತಸ್ತಸ್ಮಾದಸೌ ನಾರಾ ಯಣಸ್ತೃಪ್ತಃ” ಇತಿ.

ಹೇಳುತ್ತಿರುವವು, ಎಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ಶಿವನೇ ! ಯೋ ಗಿಗಳ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪಂಡಿತರು ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನಾಗಿಯೂ, ತೇಜೋರಾಶಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಪರತತ್ವವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಭವರೋಗರಹಿತನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ದ ಷ್ಠನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನೆಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವವೂ, ಪರಮಾತ್ಮತ್ವವೂ, ಪರತತ್ವಮಯತ್ವವೂ, ಪರಮತೇಜೋ ರಾಶಿಸ್ವರೂಪತ್ವವೂ ನಿಶ್ಚೈಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ತೇಜೋರೂಪವಾದ ಶಿವತತ್ವವು ನಾರಾಯಣನಿಗಿಂತ ಪರವಾದುದು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಹೇಳ ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಈಗ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೇಳು, ನಾರಾಃ — ಅಯನಂ — ಆಥವಾ ಶಯನಂ — ಯಸ್ಯಸಃ — ಎಂದು ವಿಗ್ರಹವು ಕ್ಷೇರಸಮುದ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಶಯ ನಮಾಡಿದವನೆಂದರ್ಥವು ಆ ವಿಷಯವು ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ನರಃ ಎಂದರೆ ಶಿವನು ಆವ ನಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಜಲಗಳು ನಾರಾಃ ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವು ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ನದ್ರಿಸಿದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವು ಶಿವರಾಘವಸಂ ವಾದದಲ್ಲೂ, ಲೈಂಗದಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಇತಿ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯಶ್ಚ ತುರ್ಥೋಪದೇಶಃ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ಲೋ.

ಕೇಶವಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯಃ.

ಜೋ-|| ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಕಾರಣಂ ದೇವಃ ಕೇಶವಶ್ಚೇತಿ ಸೂರಯಃ||ವದಂತಿ ತತ್ಪ್ರಥಮಂ ಶಂಭೋಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಿಕರ್ತೃತಾ || ಇತಿ ಭಾಗವತೋಕ್ತೇಃ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರಾಣಾಮುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಃ ಕೇಶವಃ, ತಸ್ಯ ನಿಘಂಟುಪ್ರಸಿದ್ಧಕೇಶವಶಬ್ದಸ್ಯ, ಕಶ್ಚ-ಅಶ್ಚ-ಈಶಶ್ಚ ಕೇಶಾಃ—ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರಾಃ ಆಸ್ತಿ ಸಂತೀತಿ ವಿಗ್ರಹಃ. || ಮಾರುತೇ ವೇಧಸಿ ಬ್ರಹ್ಮೇ ಪುಂಸಿ ಈ ಕಂ ತಿರೋಂಬುನೋ|| ಇತ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾತ್, || ಅಕಾರೋ ವಾಸುದೇವಸ್ಯಾತ್, ಇತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರ ನಿಘಂಟುವಾಕ್ಯಾತ್, || ಶಂಭುರೇಶಃ ಪಶುತತಿ || ಇತ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾತ್, || ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಪುನಸ್ಸತ್ಯಂ ನ ದೇವಃ ಕೇಶವಾತ್ಪರಃ|| ಇತಿ ಸ್ತೋಮೇ ವ್ಯಾಸವಾಕ್ಯಾಜ್ಞಾ. ಇತ್ಯಂ ಚ ಆದಿನಾರಾಯಣೇ ಕೇಶವಶಬ್ದಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ.

ರೇ-|| ಜೋ ಜೋಃ | ನಿಘಂಟುಪ್ರಸಿದ್ಧಕೇಶವಶಬ್ದವಿಗ್ರಹಸ್ತು ಕ್ಷಯತಾಂ, ಕಚಃ ಕೇಶಶ್ಚಿರೋರುಹಃ || ಇತ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾತ್, || ಕೇಶಾದ್ವಿಷ್ಣುತರ

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಕೇಶವಶಬ್ದವಿಗ್ರಹನಿರ್ಣಯವು.

ಜೋ-|| ಕೇಶವನನ್ನು ಪಂಡಿತರು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ಸಂಗತವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಶವನನ್ನು ಹೇಳುವ ಭಾಗವತಗ್ರಂಥದ ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ಕೇಶವನೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರರಿಗೆ ತಂದೆಯಾಗಿರುವನು. ನೈಘಂಟುಕವಾದ ಆ ಕೇಶವಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕಶ್ಚ, ಅಶ್ಚ, ಈಶಶ್ಚ ಕೇಶಾಃ ಆಸ್ತಿ ಸಂತಿ. ಎಂದು ವಿಗ್ರಹವಿರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರರು ಈ ಕೇಶವನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆಂದರ್ಥವು. || ಕೇಶವನಿಗಿಂತ ಬೇರೊಬ್ಬ ದೇವನಿಲ್ಲವು, ಎಂದು ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸನ ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ, ಆದಿನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಕೇಶವಶಬ್ದವು ರೂಢವಾಗಿರ್ಪುದು.

ರೇ ಎಲ್ಲಿ ಜೋಃನೇ | ನೈಘಂಟುಕವಾದ ಕೇಶವಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೇಳು; || ಕಚಃ ಕೇಶಶ್ಚಿರೋರುಹಃ, ಎಂದು ಆಮರವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ || ಕೇಶಃ, ಎಂದರೆ ಕೂಡಲು

ಸ್ಯಾಂ” ಇತಿ ವಾಣಿನಿಷೂಕ್ರಾತ್, ಪ್ರಶಸ್ತಾಃ ಕೇಶಾಃ ಅಸ್ಯ ಸಂತೀತಿ ಕೇಶವಃ. ಅಥವಾ ಸ್ವಭಕ್ತಸ್ಯ ವಸುದೇವಸ್ಯ ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿವಿಮಿತ್ತಾರ್ಥಂ, ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣ ರೂಪಂ ಸ್ತುತಿರೇಕೇಶದ್ವಯಮುತ್ಪತ್ತೃ ಪ್ರದಾನಾತ್ ಕೇಶವೋ ವಾ ಭವತು, ಶದುಕ್ತಂ ಭಾಗವತೇ,—“ಸ ಚಾಸಿ ಕೇಶೋ ಹರೀರುದ್ಧಬರ್ಹ ಶುಕ್ಲಂ ಚೈಕಮ ಪರಂ ಚಾಪಿ ಕೃಷ್ಣಂ, ತೌ ಚಾಸಿ ಕೇಶಾವಾವಿಶೇತಾಂ, ಯದೂನಾಂ ಕುಲೇ ಸ್ತ್ರಿಯೌ ರೋಹಿಣೀಂ ದೇವಕೀಂ ಚ, ತಯೋರೇಕೋ ಬಲದೇವೋ ಒರ್ಭಾವ ಯೋಗಸೌ ಶ್ವೇತಸ್ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಕೇಶಃ, ಕೃಷ್ಣೋ ದ್ವಿತೀಯಃ, ಕೇಶವಸ್ಸಂಬಭಾವ ಯೋಗಸೌ ಕೇಶೋ ವರ್ಣತಃ ಕೃಷ್ಣಶೂಕಃ” ಇತಿ ತಥಾ ಗುಹಾಭಾರತೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಲೋಕೇ ಭೃತ್ಯಸ್ಸ ಕರ್ಮಃ ಕೇಶಾಂಗುಳಪ್ರದಾತಾ, ಅತ್ರ ಸ್ವದಾಸಸ್ಯ ವಸು ದೇವಸ್ಯ ಕೇಶಪ್ರದಾತಾ ಅದಿಕೇಶವಃ, ಸ್ವದಾಸಸ್ಯ ದಾಸ ಇತಿ ಜ್ಞೇಯಃ” ತದುಕ್ತಂ ಮನುಸ್ಮೃತೌ,—“ಪದ್ಯಮಂಗುಳವಿಜ್ಞೇದ ಉರೋವಿನ್ಯಸ್ತಮುಕ್ತಗಂ || ತನ್ನಾಮಕರಣಂ ಜೈವ ದಾಸಭಾವಂ ಚತುಷ್ಟಯಂ” ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ,

ಎಂದರ್ಥವು. ಆ ಕೇಶಶಬ್ದದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶಸ್ತಾರ್ಥದಲ್ಲಿ “ಕೇಶಾದ್ವೀನ್ಯತರಸ್ಯಾಂ”, ಎಂಬ ವಾಣಿನೀಯ ಸೂತ್ರದಿಂದ, ಈ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದುದರಿಂದ “ಕೇಶವಃ”, ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಪ್ರಶಸ್ತಾಃ ಕೇಶಾಃ ಅಸ್ಯ ಸಂತಿ ಎಂದು ವಿಗ್ರಹವು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಕೇಶಗಳಿರುವುದರಿಂದ “ಕೇಶವಃ”, ಎಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತು.

ಅಥವಾ ತನಗೆ ಭಕ್ತನಾದ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಕೂದಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಕೂದಲೊಂದನ್ನೂ, ಕಪ್ಪು ಕೂದಲೊಂದನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ “ಕೇಶವಃ”, ಎಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಆ ವಿಷಯವು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ,—“ಅದಿಕೇಶವನ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣವರ್ಣಗಳಾದ ತಲೆಯ ಕೂದಲುಗಳೆರಡು ವಸುದೇವನ ಹೆಂಡತಿಯರಾದ ರೋಹಿಣಿ ದೇವಕಿ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಸುರನ್ನು ಹೊಕ್ಕವು ಬಿಳಿಕೂದಲಿನಿಂದ ರೋಹಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಲರಾಮನು, ಕಪ್ಪು ಕೂದಲಿನಿಂದ ದೇವಕಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ಹುಟ್ಟಿದನು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆ ವಿಷಯವು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭೃತ್ಯನು ತನ್ನ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ತನ್ನ ಕೇಶಾಂಗುಳಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದಿಕೇಶವನ ತನ್ನ ಭೃತ್ಯನಾದ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಕೇಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನಾದ್ದರಿಂದ ಭೃತ್ಯನಿಗೆ ಭೃತ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಕೇಶವನ್ನೂ ಬೆರಳನ್ನೂ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಭೃತ್ಯಲಕ್ಷಣವೆಂಬಿರುವವು ಮನುಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ,—“ಒಡೆಯನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದೂ, ಒಡೆಯನಿಗಾಗಿ ಬೆರಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಆತನ ಹೆಸರನ್ನು ಎದೆಯಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಅಥವಾ ಅವನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಗುರುತು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಡವಾಲಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಅವನ

ಹೇ ಬೋಲ | ಬ್ರಹ್ಮವಷ್ಟು ರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ ಸರ್ವಾನಿ ಜೇಂ
ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಹ ಧೂತೈರ್ನಕಾರಣಂ ಕಾರಣಂ ತು ಧೈಯಸ್ಸದ್ವೈತ್ಯದ್ವೈತ್ಯಸಂಪನ್ನ
ಸ್ವರೈಶ್ಚರತ್ಯಂಧುಃ " ಇತ್ಯರ್ಥವತಿಯೋಪನಿಷದ್ವಚನೇನ ಪೂರ್ವೋಕ್ತನಿಘಟುವಾ
ಶೈಶ್ವಶ್ಚ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಜನಕಸ್ಯ ಶಿವಸ್ಯ ಕೇಶವಶಬ್ದೋ ಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಃ. ಅಧರಾ—
ಕೇಶವಶಬ್ದಸ್ಯ ಕೇ—ಶಿರಸಿ, ಶವಃ—ವಿಷ್ಣುಶವಃ ಯಸ್ಯಸಃ ಕೇಶವಃ ಇತಿ ಎಗ್ರ
ಹೇ ಶೈಶ್ವೇ ಎಷ್ಟೋಮಗೃತಶರೀರಂ ಮಸ್ತುಕೇ ಧೃತವಾಃ ಶಿವ ಇತ್ಯರ್ಥೋ ಜಾಯ
ತೇ ಶಿವಸ್ಯ ಶಿರಸಿ ವಿಷ್ಣುಕಳೇಬರಧಾರಿತ್ವಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ತದುಕ್ತಂ ಮಾನವಪುರಾ
ಣೇ,— " ನಿರ್ಧಿದ್ಯ ಹೃದಯಂ ಎಷ್ಟೋಸ್ಸಾರ್ಧಂ ಪ್ರಮಥಪುಂಗವೈಃ || ಎವೇಶ
ಶೂರೇನಾಹಾಯ ತತ್ಕಳೇಬರಮಾಶ್ಚರಃ " ಬೋದಾಯಾನಮುನಿನಾ,— " ಪಾಣಾ
ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲಮುಜ್ಜಲತರಂ ಸ್ಯಂಧೇ ಮುರಾರೀರ್ವಪುಃ "

ಇತಿ ಕೇಶವಶಬ್ದವಿಗ್ರಹಾರ್ಥಯಶ್ಚ ತತ್ವಾರ್ಥೋಪದೇಶೇ ತೃತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಹೆಸರನ್ನು ತಾನೂ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳೂ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಈ ನಾಲ್ಕು ದಾಸತ್ವದ ಲಕ್ಷಣವು,,
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಎಲೈ ಬೋಲನೇ | ಬ್ರಹ್ಮವಷ್ಟು ರುದ್ರ ಇಂದ್ರರು ಶಿವನೆಂದ ಹುಟ್ಟಿ
ರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಕಾರಣನೂ, ಸದ್ವೈಶ್ವರೈತ್ಯದ್ವೈತ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ, ಸದ್ವೈಶ್ವರನೂ, ಸುಖಾವಾ
ಸಸಾಧನನೂ, ಆದ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ಹೃದಯಾಕಾಶಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಧೈಯನು,, ಎಂದು ಹೇಳುವ
ಅಥರ್ವಶಿಖೋಪನಿಷದ್ವಚನವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತನಿಘಟುವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ತ್ರಿಮೂ
ರ್ತಿಜನಕನಾದ ಶಿವನಿಗೇ ಕೇಶವಶಬ್ದವು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಅಥವಾ ಕೇಶವಶಬ್ದ
ಶೈ—ಕೇ-ಶವ-ಯಸ್ಯಸಃ, ಎಂದು ಎಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ್ಯೂ ಶಿವನೆಂದರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.
ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೃತಶರೀರವನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡನೆಂಬ ಶಬ್ದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾ
ಗಿದೆ. ಆ ವಿಷಯವು ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — " ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಗೆದು ಆ
ಮೃತನ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ರಿಕೂಲವೆಂದ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಶೈಲಾಸಲೋಕ
ವನ್ನು ಸೇರಿದನು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬೋಧಾಯಾನಮುನಿಯಿಂದ — " ಶಿವನು — ಕೈಯಲ್ಲಿ
ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲವನ್ನೂ, ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿ ಮುರಾರಿಯ ಶರೀರವನ್ನೂ
ಧರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಕೇಶವಶಬ್ದವಿಗ್ರಹಾರ್ಥಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ.

ಪುರುಷಶಬ್ದನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋ—“ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾಪುರುಷಃ” ಇತಿ ಪುರುಷಸೂಕ್ತವಚನೇನ, “ಶ್ರೀಶಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ” ಇತ್ಯಮರೋಕ್ತಾ ಚ ಶ್ರೀವತ್ ಹರಾವೇವ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾಃ ನತು ರುದ್ರೇ.

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ! ಹೌ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಕಥನಂ ಭ್ರಾಂತಿಮೂಲಕಂ, ತತ್ ಶತವಿಂಶಾಧವತ್ ರಮಣೀಯಂ. ಪುರುಷಸೂಕ್ತಂ ತು ಶಿವಪ್ರತಿಪಾದಕಂ, ತತ್ತಿಷ್ಠತು, ಪುರುಷತ್ವಂ ತು ಶಿವಸ್ಯೈವ ವರ್ತತೇ, ನ ವಿಷ್ಣೋರಿತಿ ಜಾನೀಹಿ, ಕುಶಲೇಶ್ವರದುಕ್ತಂ ಯಜುರ್ವೇದೀಯನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ,—“ತತ್ಪುರುಷಾಯ ಎದ್ಮಹೇ ಮಹಾದೇವಾಯ ಧೀಮಹಿ ತನ್ನೋ ರುದ್ರಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್” ತಥಾ ಸಾಮವೇದೀ,—ಸೋಭ್ಯಾಯ ಪುರುಷಾಯೋತ್ತಮಪುರುಷಾಯ ಮಹಾಪುರುಷಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೇ ಚಂದ್ರಲಲಿತಾಯ ಕೃತ್ತಿವಾಸನೇ ನಮೋ ನಮಃ” ಆರ್ಥವತಿರಸಿ,—“ತವಾಶಾಸಂ ಪುರುಷಂ ದೇವಮಾಚ್ಯಂ” ಮುಂಡಕೋಪನಿಷದಿ,—“ಯದಾ ಪಶ್ಯತಿ ಪಶ್ಯತೇ ರುಕ್ಮವರ್ಣಂ ಕರ್ತಾರಮಾಶಂ ಪುರುಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿಂ | ತದಾ ಎದ್ರಾಸ್ತುನ್ಯಾಸಾವೇ ವಿಧಿಯ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಇತಿ. ಧಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ,—ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಃ, “ತಮೇವ ಚಾಚ್ಯಂ ಪುರುಷಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯೇ ಯ

ಪುರುಷಶಬ್ದನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋ—“ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷಃ”, ಎಂಬ ಪುರುಷಸೂಕ್ತವಚನವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, “ಶ್ರೀಶಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ”, ಎಂಬ ಆಮರವಚನವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಐಶ್ವರನದೇ ಪುರುಷಶಬ್ದವು ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ಏನ್ನುವು ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದು ಭ್ರಾಂತಿಮೂಲಕವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದು ಮೊಲಕ್ಕೆ ಕೋಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳದರೆ ಎನ್ನುವುದುನೀಯವೇ ಆಪ್ತ ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ ಪುರುಷಸೂಕ್ತವು ಶಿವವರವಾದುದಲ್ಲದೆ ಏನ್ನುವ ರವಾದುದಲ್ಲವು. ಆ ವಿಷಯವಿರಲಿ, ಪುರುಷತ್ವವು ಶಿವನಗೇ ಇರುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ ಏನ್ನುವಿಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನಾಗು. ಏತಕ್ಕೊಂದರೆ ಆ ವಿಷಯವು—ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ನಲಲ್ಲ, ಸಾಮವೇದನಲ್ಲ, ಆರ್ಥವಗೀತಿಸ್ತನಲ್ಲ, ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ನಲಲ್ಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—“ಯಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮದವಸೆಯಿಂದ ಆನಂದಕಾಲಸಿದ್ಧವಾದ ಜಗತ್ಪ್ರವರ್ತನೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆ ಆದಿಪುರುಷನಾದ ಪರಶಿವನನ್ನೇ ನಾನು ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ,

ತಃ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪ್ರಸೃತಾ ಪುರಾಣೀ" ಇತ್ಯಾದಿಭಿಃ ರುದ್ರ ಏಕವಿವ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾ
ಚ್ಯುಃ ನಾನ್ಯಃ. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ, ಭೋ ಜೋಳಿ ಭವದಿಷ್ಟದೇವತಾಯಾ ನಾರಾ
ಯಣ್ಯಾಸ್ತದಾ ಸ್ತ್ರೀತ್ವಂ ಕ್ವಯತಾಂ, ಯಜುರ್ವೇದೇ, — "ವಾಸುದೇವಃ ಪರಾಪ್ರ
ಕೃತಿಃ" ವಿಷ್ಣುರ್ದ್ಯೋನಿಃ ಕಲ್ಪಯತು " ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದ್, — "ಮಾ
ಯಾಂ ತು ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿಂಶ್ಯಾನ್ಮಾಯಿನಂ ತು ಮಹೇಶ್ವರಂ" ಇತಿ. ಸತ್ಯಂದೇ
ಶರಭಾಧ್ಯಾಯೇ, — ನರಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ಶರಭೇಶ್ವರವಾಕ್ಯಂ, "ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚೈವ ಪುಮಾನ್ಪ್ರ
ದ್ರಸ್ಯಯಿ ಶವೀರೈರ್ಮಾಹಿತಂ || ತ್ವನ್ನಾಭಿಪಂಕಜಾಜ್ಞಾತಃ ಪಂಚವಕ್ತ್ರಃ ಪಿತಾಮ
ಹಃ" ಶಿವಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ, — ವಿಷ್ಣುಃ, "ಶಂಕರಶ್ಚೂಲವಾಣಶ್ಚ
ಖಟ್ಟಾಂಗೀ ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭಃ" ಇತಿ ವೀರಭದ್ರಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ, —
ನರಹರಿಃ, "ನಮೋ ವಿಷ್ಣುಕಳತ್ರಾಯ ವಿಶ್ವಕ್ಷೇತ್ರಾಯ ಭಾನವೇ" ದೋಧಾ
ಯನಮುನಿಃ, — "ಅತ್ವೀಕೃತತ್ವೀಕೃತವೇದರಾಶಿರಪ್ರೀಕೃತಸ್ತೋಕೃತದಾಸವಾರಿಃ"
ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಪುರುಷಶಬ್ದ ನಿರ್ಣಯಶ್ಚ ತುರ್ಥೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂವಾದಃ.

ಎಂದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ರುದ್ರನೆಂಬವನೇ ಪುರುಷ
ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಆದಂತರಲ್ಲಿ, ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ನನ್ನಿಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ
ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀತ್ವವಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳು, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ — "ವಾಸುದೇವನು ಪರಾಪ್ರ
ವಾದ ಮಾಯೆಯಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಡಲಿ" ಎಂದೂ, ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿ
ನಲ್ಲಿ — "ಮಾಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಮಾಯೆಯುಳ್ಳವನನ್ನಾಗ
ಿಯೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಶರಭಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ —
"ಎಲೈ ನರಹರಿಯೇ! ನೀನು ಪ್ರಕೃತಿಯು, (ಮಾಯೆಯು) ರುದ್ರನು ಪುರುಷನು, ನನ್ನಲ್ಲಿ
ಆ ರುದ್ರನ ವೀರವು ಇಡಲ್ಪಟ್ಟದಾದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ನನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದದಿವ್ಯಯಿಂದ
ಹುಟ್ಟಿದನು, ಎಂದು ಶರಭೇಶ್ವರನಿಂದ ನರಹರಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಶಿವಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮ
ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ — "ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭನು, ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೀರಭದ್ರಾಷ್ಟೋ
ತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ — "ವಿಷ್ಣುವೇ ಮಹದಿಯಾಗುಳ್ಳವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು,
ಎಂದು ನೈಸಿದ್ಧನಿಂದಾಕ್ಷವಾಗಿದೆ ಬೋಧಾಯನಮುನಿಯು — "ವೇದಗಳ ಸಮೂಹವು ಆತ್ಮ
ಸಮೂಹವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮಡದಿಯು ಗಿರುವ ವಿಷ್ಣುವು ಬಾಡವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟನು,
ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇತ್ಯಾದ್ಯಂಶವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರ್ತದಂ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪುರುಷಶಬ್ದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ಶಿವಸ್ಯ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯಃ.

ಜೋ—ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ ! “ ಅಡ್ಕುತಃ ಪುರುಷೋಽಮೃತಃ ” ಇತಿ ಎಷ್ಟು ಸಹಸ್ರನಾಮವಾಕ್ಯಾತ್, ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯ ಅದಿಕೇಶವನವ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಶ ! ಅದಿಕೇಶವಸ್ಯ ಶಿವಪತ್ನೀತ್ವಂ ಶಿವಸ್ಯ ಪುರುಷತ್ವಂ ಲಾ ಸ್ತೀತ್ಯಸ್ಯಾಧಿಃ ಪೂರ್ವಮೇವ ನಿಗದಿತಂ, ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಾಃ ಶಿವಸ್ಯೈವ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾ, ಅಪಿತು ಅದಿಕೇಶವಸ್ಯ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾ ಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾ ಚೌ ಪಚಾರಿಕೀತಿ ಜಾನೀಹಿ, ಪುರುಷಶಬ್ದಾಧಿಧೇಯಶ್ಚಿವ ಎವ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ ಇತಿ ಕಥನೇ ತು ಬಹುಪ್ರಮಾಣಾನಿ ಪರ್ಮಂತೇ ಶೃಣು; ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ, “ ಅಥ ಹೃ ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿ ಉಡುಃ, ಕಿಂ ಜಮ್ಯೇ ನಾಮೃತತ್ವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮೀತಿ, ಸಹೋನಾಡ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಃ, ಶತರುದ್ರೀಮೇಣೇತ್ಯೇತಾನಿ ಹವಾ ಅಮೃತಸ್ಯ ನಾಮಧೇಯಾನಿ ಧಿ ವಂತಿ ತೈರ್ವನಾ ಅಮೃತಾ ಭವಂತೀತಿ ” ಕರವಲ್ಕ್ಯುಪನಿಷದಿ, “ ಶದೇವ ಶುಕ್ಲಂ ತ ದ್ವೈತ್ಯ ತದೇವಾಮೃತಮಾಚ್ಯತೇ ” ಕೃವಲೋಪನಿಷದಿ, “ ಶಿವಂ ಪ್ರಶಾಂತಮಮೃ

ಶಿವನಿಗೆ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯವು.

ಜೋ — ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ ! ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಐಷ್ಟ್ಯವು - ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿರುವನು,, ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಸಹಸ್ರನಾಮವಾಕ್ಯವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಅದಿಕೇಶವನೇ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿರುವನು

ರೇ ಎಲೈ ಜೋಶನೇ ! ಅದಿಕೇಶವನು ಶಿವನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯೆಂಬಂತನೂ, ಶಿವನು ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂಬಂತನೂ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೆವು. ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವು ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವನಿಗೇ ಇರುತ್ತದೆಯೆಂದೂ ಅದಿಕೇಶನಿಗೆ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವೂ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವೂ ಉಪಚಾರಾರ್ಥವೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವನಾಗು. ಪುರುಷಶಬ್ದಾಧಿಧೇಯನಾದ ಶಿವನೇ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳು; ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಮಹಾರುದ್ರನ ನಾಮಗಳನ್ನು ಜಪಿಸತಕ್ಕವರು ಅಮೃತಸ್ವರೂಪರೇ ಆಗುವರು ” ಎಂದೂ, ಕರವಲ್ಕಿಯಲ್ಲಿ — “ ಸರ್ವಜೀವರ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ತೇಜಸ್ಸೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯವು,, ಎಂದೂ, ಕೃವಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ ರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತನೂ, ಸಕಲ ವೇದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು,, ಎಂದೂ, ಶ್ಲೋಕಾಶ್ವತರೋ

ಶಂ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿಂ” ಶ್ರೀತಾತ್ಪರೋಪನಿಷದಿ,— “ ತದ್ವೇದಗುಹ್ಯೋಪನಿಷತ್ಸುಗೂ
ಛಂ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ವೇದಶೇ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿಂ | ಯೇ ವ್ಯೂರ್ವಂ ದೇವಾ ಋಷಯಶ್ಚ
ತದ್ವಿದುಸ್ತೇ ಶನ್ತಯಾ ಅಮೃತಾ ವೈ ಬಭೂವುಃ” ಇತಿ. ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷದಿ,—
ಯಜ್ಞೋತ್ಥಿರಂತರಮೃತಂ ಪ್ರಜಾಸು” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವ ನಿರ್ಣಯಶ್ಚ ತುರ್ಥೋಪದೇಶೇ
ಪಂಚಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಪಲಿರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವರಚಿಶೇ ಜೋಶ
ರೇಣುಕಸಂವಾದರೂಪಶಿವಾಧಿಕೃತಿಪಾಮಣೌ ವಿಷ್ಣುಪದ
ವಿಗ್ರಹಾದಿಪಂಚಮಸಂವಾದವಿಚಾರಶ್ಚ ತು
ರ್ಥೋಪದೇಶಃ.

ಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವೂ, ವೇದೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವೂ ಆಗಿರುವ
ಆ ಪವಿತ್ರಹೃವಾದ ಶಿವತತ್ತ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಪೂರ್ದದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇ
ವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ ಆ ಶಿವತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದರೋ, ಅವರು—ಆ ಶಿವಸ್ವರೂಪರೇ ಆಗಿ,
ಅಮೃತಸ್ವರೂಪರಾದರು, ಎಂದೂ, ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಸಮಸ್ತಜನರ ಅಂತರಂ
ಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗವು ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಲಿಂಗವೇ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯವು,
ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಜಾಲದಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವು ಪ್ರತಿ
ಪ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಅಮೃತಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾಲ್ಕನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ಸಮಶ್ಶಿವಾಯಮಶಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಶೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡಚಿತ್ರಣಿ
ಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀ ರುದ್ರಾಯನಮಃ.

ಪಂಚಮೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ.

ಶಿವಸ್ಯ ಭವಮ್ಬುಡಹರನಾಮಧೇಯನಿರ್ಣಯಃ.

ಶ್ರೀ ಶೇಷಕಃ- ಶ್ರೀಮನ್ವಿಜಯಚೋಳೇಂದ್ರ ಮಹೇಶಾಧಿಕೃತಮೂಲಕಂ ||
ಪ್ರಶ್ನಂ ವಿಧಾತುಮಜ್ಞಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಮಸ್ತುಂ ತೇ ತೃಣ ಕ್ರಮಾತ್ " ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ
ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಪಂಚಕರ್ಮಯುಕ್ತಸ್ಯ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯೈವ ಭವಮ್ಬುಡಹರನಾಮಧೇಯಾನಿ
ವರ್ತಂತೇ. "ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ ಸರ್ವಾಣಿ ಚೇಂದ್ರಿ
ಯಾಣಿ" ಇತಿ ಪೂರ್ವೋದ್ಯಾತಾಧರ್ಮಶಿಖಾಶ್ರುತಿವಚನೇನ ತು ಶಿವನಿವ ಬ್ರಹ್ಮವಿ
ಷ್ಣುರುದ್ರಾದೀನಾಂ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮಪಿ ಜನಕತಯಾ, ಸರ್ವ
ಕಾರಣತ್ವೇನ ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನತ್ವೇನ ಸರ್ವೇಶ್ವರತ್ವೇನ ದಹರಾಕಾಶಮಧ್ಯೇ ಸರ್ವೈ
ಶ್ಚಿಂತನೀಯತ್ವೇನ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್, ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಾದಿಪಂಚಕರ್ಮ
ಧಿಕಾರತ್ವಂ ತ್ವಂ. ಆತೋ ಭವಾನಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಮಪಿ ಸಿದ್ಧಮೇವ. ಇತ್ಯ
ಲಂವಿಸ್ತರೇಣ

ಐದನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ಶಿವನಿಗೆ ಭವಮ್ಬುಡಹರನಾಮಧೇಯನಿರ್ಣಯವು

ಶ್ರೀ ಶೇಷಕನು ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತನೂ, ವಿಷಯಾಕಾಲಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಚೋಳರಾಜನೇ!
ಶಿವೋತ್ಕರ್ಷತೆಗೆ ಸಾಧಕವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನೆಂದು ನಿನಗೆ ಕ್ರಮಾನುಸಾರ
ವಾಗಿ ಹೇಳುವೆವು ಕೇಳು, ಬ್ರಹ್ಮ ವೊಂದಾದವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು, ರಕ್ಷಿಸುವುದು, ಸಂಹ
ರಿಸುವುದು, ತಿರೀಕಧಾನಗೊಳಿಸುವುದು, ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಎಂಬ ಶಂಚತ್ಯುತ್ಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ
ರುವ ಮಹೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ಭವ, ಮೃದ, ಹರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. "ಬ್ರಹ್ಮ
ವಿಷ್ಣು ರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ" ಎಂದು ವೊಂದಲ್ಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅಥವಾ ಶಿವಾ
ಶ್ರುತಿವಚನದಿಂದ ಶಿವನೆಂಬುದೇ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ರುದ್ರಾದಿಗಳೂ, ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ,
ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ತಂದೆಯೂ, ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ, ಎಲ್ಲರಿಂದ ದಹರಾ
ಕಾಶಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೂ, ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಾದಿ ಪಂಚತ್ಯ
ತ್ಯಕರ್ಮತ್ವವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಭವ, ಮೃದ, ಹರ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ
ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತನೂ ಸಿದ್ಧವೇ ಆಗಿದೆ. ಬಹಳ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸಾಕು?

ಇತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಧವಮೃಡಹರನಾಮಧೇಯನಿರ್ಣಯಃ ಪಂಚಮೋಪದೇಶಃ
ಪ್ರಥಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ

ಭಗವಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಶ | ಶಿವಸ್ಯ ಭಗವಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ ತ್ವಯಶಾಂ, ಅಥರ್ವ
ಶಿರಸಿ,—“ ಅಥ ಕಸ್ಮಾದುಚ್ಯತೇ ಭಗವಾನ್ ಯಸ್ಮಿಂಸ್ತನ್ಮಾನ್ಯವಾನೀತ್ಯುಕ್ತ್ಯಾತ್ಮ
ಜ್ಞಾನಂ ನಿರೀಕ್ಷಯತಿ ಯೋಗಂ ಗಮಯತಿ ಸ ಏವ ತಸ್ಮಾದುಚ್ಯತೇ ಭಗವಾನ್”
ಇತಿ. ಆತ್ಮಾಶ್ರಮೋಪನಿಷದ್,—“ಧರ್ಮಾವಹಂ ವಾಪನುದಂ ಭಗೇಶಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾತ್ಮ
ತ್ವನಿಷ್ಠಮಮೃತಂ ಎಶ್ವಧಾಮ” ಧನಂಜಯನಿಘಂಟು,—“ ಎಶ್ವರೈಶ್ಚ ಸಮಗ್ರ
ಸ್ಯ ವೀರ್ಯಸ್ಯ ಯಶಸ್ವಿತ್ಯುಕ್ತಿಃ||ಜ್ಞಾನಮೈಗಾಂಗ್ಯಯೋಶ್ಚೈವ ಷಣ್ಮಾಂ ಭಗ ಇತಿ
ರಿತಃ” ಇತಿ. ಭಗ-ಸಮಗ್ರೈಶ್ಚರ್ಯಾದಿಃ, ಅಸ್ಯ ಅಸ್ತೀತಿ ಭಗವಾನ್. ತದಸ್ಯಾ
ಸ್ತೀತ್ಯರ್ಥೇ ಮತುಪ್. ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ಚರ್ಮಸಂಪನ್ನವಾನಿತ್ಯರ್ಥಃ. ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವನಿಗೆ ಧವಮೃಡಹರ ನಾಮಧೇಯನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಐದನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಭಗವಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ—ಎಶ್ವ ಜೋಶನೇ | ಶಿವನಿಗೆ ಭಗವಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವವನ್ನು ಕೇಳು, ಅಥರ್ವ ಶಿರಸಿ
ನಲ್ಲಿ—“ಯಾವ ಪರಮೇಶ್ವರನು—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಕಲ ಭಾವಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿ
ರುವನೋ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ನೋಡುತ್ತಿರುವನೋ, ಸರ್ವಜೀವರಿಗೂ ತನ್ನ ಸಂಬಂಧ
ವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನೇ ಭಗವಾನ್ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡು
ತ್ತಾನೆ, ಎಂದೂ, ಆತ್ಮಾಶ್ರಮೋಪನಿಷದಿನಲ್ಲಿ—“ಪುಣ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಪಾಪವನ್ನು
ನಾಶಮಾಡುವ, ಪದ್ಗುಣೈಶ್ವರಗಳಿಗಿಡೆಯನಾದ, ಸಕಲ ಶೇಷೋರೂಪನಾದ, ಅಮೃತಸ್ವ
ರೂಪನಾದ ಶಿವನನ್ನು ತನ್ನೊಳಗಿರತಕ್ಕವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು,, ಎಂದೂ, ಧನಂಜಯನಿಘಂಟುನ
ಲ್ಲಿ—“ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಪರಾಕ್ರಮ, ಕೀರ್ತಿ, ಸಂಪತ್ತು, ಜ್ಞಾನ, ಮೈರಾಗ್ಯಗಳಿಗೆ
ಭಗ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ
ಐಶ್ವರ್ಯದಿಗಿಂತ ಈತನಿಗೇನೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಭಗವಾನ್, ಎಂದು ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತು.
[ಭಗಃ ಅಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಸಮಗ್ರವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಮೊದಲಾದುದು ಈತನಿಗೆ ಇದೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ
ಮತುಪ್, ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದಿದೆ] ಇವು ಮೊದಲಾದ ವಚನಗಳಿಂದ ಶಿವನಿಗೇನೇ ಭಗವಚ್ಛಬ್ದ
ವಾಚ್ಯತೆಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಇತಿವಸ್ತುಭಗವತ್ಥಬ್ಧವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯಃ ಪಂಚಮೋಪದೇಶೀ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಶಿವಸ್ವಸ್ವಭಾವವಿರುದ್ಧಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಶ | ಶಿವಸ್ವಭಾವವಿರುದ್ಧಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ತಾವತ್ಥವಾ
ಯಶಾಂ. ಶ್ರೀರುದ್ರೇ,—“ ನಮೋ ಜಘನ್ಯಾಯ ತ ಬುಧ್ನಿಯಾಯ ತ ” ವೇದ
ಪಾದಪ್ರವೇ,—“ ನಮಸ್ತ್ರಿವಾಯ ತ್ರಿಪುರಾಂಶಕಾಯ ಜಗತ್ತಯೇಶಾಯ ದಿಗಂಬ
ರಾಯ || ನಮೋಸ್ತು ರಕ್ಷಾಯ ಹರಾಯ ಭೂಯೋ ನಮೋ ಜಘನ್ಯಾಯ ತ ಬು
ಧ್ನಿಯಾಯ ತ ” ಶ್ರೀರುದ್ರೇ,—“ ಭವಸ್ಯ ಹೇತ್ಯೈ ಜಗತಾಂ ಪತಯೇ ನಮೋ
ನಮಃ ” ವೇದಪಾದಪ್ರವೇ,—“ ಕಾಮಾರಯೇ ತ ಸೋಮಾಯ ಯೋಗಿನೇ ಕೂ
ಲಪಾಣಯೇ || ಅಸ್ಥಿಭೂಷಾಯ ಶುದ್ಧಾಯ ಜಗತಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ” ಇತ್ಯಾ
ದ್ಯುಲಂ ಎಸ್ತರೇಣ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವನಿಗೆ ಭಗವತ್ಥಬ್ಧವಾಚ್ಯತ್ವನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಐದನೆಯ ಶಾಖೋಪದೇಶ
ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶಿವನಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಿರುದ್ಧಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಶನೇ | ಶಿವನಿಗೆ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ವರೂಪದವನೊಂದಿಗಿರುವ
ದ್ವಿವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು; ಶ್ರೀರುದ್ರದಲ್ಲಿ,—“ ಕಾಲತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಕಡೆಯಾಗಿರುವ, ಕಾಲ
ತತ್ತ್ವದ ಬುಡವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದೂ, ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ
ವೇದಪಾದಪ್ರವೇದಲ್ಲಿ — “ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪನೂ, ತ್ರಿಪುರಾಂಶಕನೂ, ಮೂರುಲೋಕಗಳಿ
ಗೊಡೆಯನೂ, ದಿಗಂಬರನೂ ಆದ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಸರ್ವಜಗದ್ರಕ್ಷಕನೂ, ಸರ್ವ
ಸಂಹಾರಕನೂ ಆದ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದವನೂ, ಬುಡದಲ್ಲಿರು
ತ್ತಿದ್ದವನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಮತ್ತೂ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದುಕ್ರವಾ
ಗಿದೆ. ಶ್ರೀರುದ್ರದಲ್ಲಿ — “ ಭಕ್ತರ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಕಾಡನ್ನು ಸುಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆಗ್ನಿ ಸ್ವರೂಪನೂ,
ಕಲಾ, ಕಪ್ಪ, ಛುನಾದ್ಭರಣವಿಳಾದ ಸಮಸ್ತರೋಕಗಳಿಗೊಡೆಯನೂ, ಪುಲಸ್ತ್ಯಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿ
ಪಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಪ್ರಜ್ಞೇದನೆಯ ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು | ನಮಸ್ಕಾರವು || ಎಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವೇದಪಾದಪ್ರವೇದಲ್ಲಿ — “ ಕಾಮಶ್ಚರಿಯೂ, ಪಾರ್ವತೀಶಹಿತನೂ, ತಪಸ್ವಿಯೂ,
ತ್ರಿಕೂಲಧಾರಿಯೂ, ಎಷ್ಟು ಕಂಕಾಳಾಭರಣನೂ, ಅತಿಶಯದ್ಭವನೂ, ಸರ್ವಲೋಕಾಧಿಪತಿಯೂ
ಆಗಿರುವ ನಿನಗಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಎಸ್ತಾರದಿಂದ ಕೇಳು.

ಇತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಸ್ವಭಾವವಿರುದ್ಧಸ್ವರೂಪವಿರ್ಭವತೀತಿ ಪಂಚಮೋಪದೇಶಃ
ಕೃತೀಯಮುಪಾದೃಶ.

—ಶ್ಲೋಕ—

೧೬೦

ದೇವತಾಂತರಪ್ರತಿಷ್ಠೇಧಮುಖೇನ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವಿಃ ||

ರೇ—ಭೋ ಚೋಳ ! ಅನ್ಯದೇವತಾಪ್ರತಿಷ್ಠೇಧವೋಪದೇಶಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವನು
ಧಿಕ್ಕವಿಧಿಶ್ಚಾಯತಾಂ, ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪದೇಶಃ ಸಿದ್ಧಿ — “ಯದಾ ಭವತ್ಯದಾಂತ
ತಂ ವೇಷ್ಪಯಿಷ್ಯತಿ ಮಾನವಾಃ | ಇದಾ ಶಿವಮವಿಜ್ಞಾನಂ ದುಃಖಬಲೇನೇವ ಭ
ವಿಷ್ಯತಿ” ಲೈಂಗೀ, — “ಕೋಟಿಕೋಟಿತತ್ತ್ವಾನೈವ ಜಾಂಮಾಸು ಲಭಿತವಂ ತು ||
ತತ್ರ ತತ್ರ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೋ ಹರಯೋ ಹರಾಃ || ಅಂಜೇಸ್ವೇತೇಸು
ಸರ್ವೇಷು ಭುವನಾನಿ ಚತುರ್ದಶ || ಪ್ರಸ್ಯಂಥಂ ದ್ವಿಪುನರ್ದೂರಾಸ್ತೇಪಾಂ ಪೇತು
ಮರ್ಹೇಶ್ವರಃ || ಧೇಯಾನ್ಮರ್ವಾನ್ಮಹೇಶ್ವರಃ ಸಹಸ್ರ ಹರವೇಶ್ವರಃ || ಯದಾ ಚರ್ಮ
ವದಾಮ್ನಾಮಾತ್ರಂ ವಿನಾಶಸ್ಯೋನು ಏತ್ತೀತ” ಪರಾರೋಪುರಾಣೇ, — “ಯಥಾ
ಯ ಸಾಂಬರೂಪಾಸಂ ಯಜಂತೇ ದೇವತಾಂಸು || ಅಸುರಾಃ ಪುರಾಣಂ ರೂಪೇ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವನ ಸ್ವಭಾವವಿರುದ್ಧವಾದ ಏಕೈಕ ಪಂಚಮೋಪದೇಶವು ಮುಗಿದು
ವದನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಲು ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

—ಶ್ಲೋಕ—

ದೇವತಾಂತರಪ್ರತಿಷ್ಠೇಧಮುಖೇನ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವಿಃ ||

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಅನನ್ಯದೇವತಾಪ್ರತಿಷ್ಠೇಧವೋಪದೇಶಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವನು
ಧಿಕ್ಕವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪದೇಶಃ ಸಿದ್ಧಿ — “ಯಾನವರು ಶಿವಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ
ಸಂಸಾರದುಃಖರಹಿತರಾಗುವರು, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದವು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ, — “ಅನೇಕಸಂ
ಖ್ಯಾಳಗಲಾದ ಅಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕಮಂದಿ ಬ್ರಹ್ಮಂದಿರೂ, ಅನೇಕಮಂದಿ ವಿಷ್ಣುಗಳೂ,
ಅನೇಕಮಂದಿ ರುದ್ರರೂ ಇರುವರು ಈ ಅಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಪದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳಿರುವವು ಎಲ್ಲ
ಕ್ಕೂ ಮಹಾದೇವನು ಕಾರಣನಾಗಿರುವನು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿ
ಷ್ಣಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊರತು ಆ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟು ಎಂದು ಬೇ
ರೊಬ್ಬನಲ್ಲವು, ಎಂದೂ, ಪಾರಾರೋಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಶಕ್ತಿವಿಷ್ಣುವಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು
ತಿಟ್ಟು, ವಿಷ್ಣುವ್ಯಕ್ತಿಯೇವರಾಗುವನು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವರು ಅತಿ ಭೀಕರವಾದ ಸಂಸಾರಮುಕ್ತ

ಪತಂಪರಿನೋಹಿತಾಃ" ಸಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ,--"ಶಿವಮೇಕಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಯೇನೈವಂ
ದೇವಮುಪಾಸತೇ||ತ್ಯುಪಿತೋ ಜಾನ್ವ ವೀತೀರೇ ಕೂಪಂ ಖನತಿದುರ್ಮತೀ" ಇತ್ಯಾದಿ

ಇತ್ಯೇವೇವತಾಪ್ರತಿಷೇಧಮುಖೇನ ಪ್ರತಿನಾದಿಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ನಿರ್ಣಯವಿಧಿ.

ಪಂಚಮೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಸಲಿರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವರಚಿತ್ರೇ ಜೋಳರೇಣುಕಸಂವಾ

ದರೂಪಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ಶಿಖಾಮಣಿ ಶಿವಸ್ಯ ಭವಮೃದಹರನಾಮಧೇಯಾದಿಚತು

ಸ್ತಂವಾದವಿಚಾರಃ ಪಂಚಮೋಪದೇಶಃ.

ಶ್ರೀಸ್ಥಾನೇನಮಃ.

ಷಷ್ಠೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಂಭತೇ.

ಪರಮಶಿವಸ್ಯ ಸಕಲನಿಷ್ಕಳಮೂರ್ತಿ ಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯಃ.

ಶ್ರೀರೇವಕಃ--ಭೋ ಜೋಳ ! ಅಥ ನಿಗಮಾಗಮಾದಿಷು ಕ್ರಮೇಣ ಪರ
ಬ್ರಹ್ಮ, ಪರಶಿವ, ಪರಲಿಂಗನಾಮಧೇಯಸ್ಯ ಪರಮಸಚ್ಚಿದಾನಂದನಿತ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣವ

ದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು ಎಂದೂ, ಸಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ--"ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಸೇವಿಸದೆ
ಅನ್ಯದೈವವನ್ನು ಸೇವಿಸುವವನು- ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಲಿಚ್ಛಿಯಿಂದ ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಭಾವಿಯ
ನ್ನು ತೋಡುವ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೆಂತೆ, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ದೇವತಾಂತರಪ್ರತಿಷೇಧಮುಖದಿಂದ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯ ನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಐದನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ನಮಶಿವಾಯಮಠಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಶೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ

ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಆರನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ಪರಮಸಕಲ ನಿಷ್ಕಳಮೂರ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ--ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ಪರಶಿವ, ಪರಲಿಂಗ ಎಂಬ ಅಭಿಧಾನಗಳನ್ನು
ಹೊಂದಿದ ಶ್ಲೇಷವಾದ ಸತ್ವಿದಾನಂದೇವ್ಯದಿ ಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷಿತವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವು

ಸ್ತುನಸ್ವರೂಪಂ ಕೃತ್ಯತಾಂ, ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷದಿ, — “ಯತೋ ವಾಚೋ ನಿವ
ತಂಶೇ ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹ | ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿದ್ವಾನ್ನಬಿಭೇತಿ ಕುಶ
ಶ್ಚನ” ತವಲಕಾರಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷದಿ, — “ಯದ್ವಾಚಾ ನಭ್ಯುದಿತಂ ಯೇನ ವಾಗ
ಭ್ಯುದ್ಯತೇ | ತದೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ತ್ವಂ ವಿದ್ಧಿ” ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷದಿ, — “ಸಹೋ
ವಾಚ್ಯತದ್ವೈತದಕ್ಷರಂ ಗಾರ್ಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಅಭಿವದಂತ್ಯಸ್ಯೂಲಮನಗ್ರಾಹ್ರಸ್ವಮ
ದೀರ್ಘಮರೋಹಿತಮನ್ನೇಹಮಚ್ಛಾಯಂ” ವಾತುಲತಂತ್ರೇ, — “ಶಿವಂ ಪರಾತ್ಪರಂ
ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಸತ್ಯಂ ಸರ್ವಗಮವ್ಯಯಂ || ಅನಂದಿತಮನೌಪಮ್ಯಮಪ್ರಮಾಣಮನಾ
ಮಯಂ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಕ್ಯೈಃ ಕೇವಲನಿಷ್ಕಲವಸ್ತುಸ್ವರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಿತವ್ಯಂ.
ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ.

ಹೇ ಚೋಳ | ಅಥ ತದಪರಾವತಾರಮಹೇಶ್ವರಸ್ವರೂಪಂ ಕೃತ್ಯತಾಂ, ಏಕ
ತಗೀತಾಂಸಾಂ, — “ಘೃತಕಾರಿವ ಸ್ಯಾತ್ಸೂರ್ಯಾನ್ವಿದಾನಂದಬ್ರಹ್ಮಣಾ || ಶಿವಾದ್ಭೇ
ದ್ಭೇ ನೈವಾಸ್ತಿ ಶಿವಂ ಹಿ ಸಾ ವಾಚಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ಶೇಖರಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಮಹಾತ್ಮಕಾಃ

ವೇದಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಕೇಳಿ, ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —
“ಮನಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಯಾವುವನ್ನು ಹೇಳಲಸಮರ್ಥಗಳಾಗಿ ಹಿಂಬಿರುಗುತ್ತ
ವೋ, ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಅನುಭವವಿಂದುಂಟಾಗುವ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವಿದ್ವಾಂಸನು
ಭವಬಂಧದೊಡನೆ ಮುಂದೆ ಅಂಜುವುದಿಲ್ಲವು, ಎಂದೂ, ತವಲಕಾರಿ ಹೋದನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —
“ಯಾವುದು ವಾಕ್ಯವೆಂದ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವುದೆಂದ ವಾಕ್ಯ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೋ,
ಅದೇ ನಿಷ್ಕಲಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿಯುವವನಾಗು, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಬೃಹದಾರ
ಣ್ಯಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ಗಾರ್ಗಿಯೇ | ನಾಶರಹಿತವಾದೀ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು — ಬ್ರಹ್ಮ
ರ್ಷಿಗಳು ಸ್ಥೂಲವಲ್ಲದುದನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಲ್ಲದುದನ್ನಾಗಿಯೂ, ಹ್ರಸ್ವವಲ್ಲದುದನ್ನಾ
ಗಿಯೂ, ದೀರ್ಘವಲ್ಲದುದನ್ನಾಗಿಯೂ, ರಕ್ತವರ್ಣವಲ್ಲದುದನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸ್ನೇಹವಲ್ಲದುದ
ನ್ನಾಗಿಯೂ, ಛಾಯಾರಹಿತವಾದುದನ್ನಾಗಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಎಂದೂ, ವಾತುಲತಂತ್ರ
ದಲ್ಲಿ — “ಶಿವತತ್ತ್ವವು ಪರರಹಿತವಿಲ್ಲವೆನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾ ನಿಗಲಗಿಂತ ಪರವೂ, ಪರಮಾಣುವಿಗಿಂತ ಸೂ
ಕ್ಷ್ಮರೂಪವೂ, ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವೂ, ಸರ್ವಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕವೂ, ನಾಶರಹಿತವೂ, ಅಸಂದಿಹವೂ, ಉಪ
ಮಾರಹಿತವೂ, ಅಪ್ರಮಾಣವೂ, ಜನನ ಮರಣ ರೋಗರಾತವೂ ಆಗಿದೆ ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾ
ಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಚನಗಳಿಂದ ಕೇಳಿ, ನಿಷ್ಕಲವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.
ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ

ಎಲೈ ಚೋಳನೇ | ಆ ನಿಷ್ಕಲಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಬೇರೊಂದು ತಾರವೆನಿಸುವ ಮಹೇಶ್ವರನ
ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — “ಘಟ್ಟಗೊಂತ ತುರ್ದದಂತ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಗ
ಳಿಂದ ಘಟ್ಟಮಾದ ಮೂರಿಯು ನಿಷ್ಕಲನಾದ ಶಿವನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಆ ಮೂರ್ತಿ

ಧಾರಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವಾಯತಾಂ, ವಾತುಲತಂತ್ರೇ, — " ಪ್ರಥಮಂ ಸೋಮಧಾರೀ
ವಾಲ್ಮೀಕೀಯನುಮಾಸನಾ ಸಹ || ಶ್ವತೀಯಾನ್ವೇಷಭಾರೂಢಂ ಚತುರ್ಥಂ ನೃತ್ಯಕೋ
ಪಮಂ || ಮೈನಾಕಂ ಸುಚಮಂ ಪ್ರೋಕ್ಷಾಂಕೃತಂ ಭಿಕ್ಷಾಟನಂ ತಥಾ || ಕಾಮಾರಿಂ
ಸಪ್ತಮಂ ವಿದ್ಯಾತ್ಯಾಖ್ಯಾತೃವೃಷಾಭಿವೇಶ || ನವಮಂ ತ್ರಿಪುರಾಂಸ್ಸಾಸ್ತ್ಯ
ಜ್ವಲಂಧರವಧೋ ದಶ || ಏಕಾದಶಮಾಖ್ಯಾತೃವೃಷಾಭಿವೇಶ || ತ್ರ
ಯೋದಶಂ ಹರಿಧ್ವಂಸಮರ್ಧನಾರೀ ಚತುರ್ದಶಂ || ಕಿರಾತಸ್ಸಾಸ್ತ್ಯಾಂಕೃತಂ ಕಂ
ಕಾಳೀ ಷೋಡಶಂ ಭವೇತ್ || ಜಂಜೇಶಾನುಗ್ರಹಶ್ಚೈವ ತಥಾ ಸಪ್ತದಶಂ ಭವೇ
ತ್ || ವಿನಾಪಸರಣಂ ಚೈವಮಪ್ಪಾದತುತಿ ಸ್ಮೃತಂ || ಚಕ್ರದಾಸಸ್ವರೂಪಂ
ತು ಏಕೋನನಂತಿಸ್ಮೃತಂ || ವಿಘ್ನಪ್ರಾಣೋ ವಿಂಶತ್ಸಾಸ್ತ್ಯಾಂಕೃತಂ ದೈವಂ
ಶತಿ || ದ್ವಾಂಶನೇಕಸಾದೃಶಾಸ್ತ್ಯೋದೇವಂ ಸುಖಾವಹಂ || ದಕ್ಷಿಣಾಮೂ
ರ್ತೀಶಂ ತು ಪದ್ಮಾಂಕೃತಂ ಶತ || ಏಕೇ ಮಹೇಶವಾಸ್ಸಾಸ್ತ್ಯಾಂಕೃತಭೇ
ದಾಂ ಪ್ರೋಕ್ಷಿತಾಂ "

ಇತಿ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪಸರ್ಗಯೋಷ್ಠಾ
ಪದೇಕ ಪ್ರಥಮಸ್ಕಂಧಃ.

ಯಂ ಯಾನಾಗೂ ಏವೇ ಅಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಕಲ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆ
ಪರಮೇಶ್ವರನ ಧರಿಸಿರುವ ಚಂದ್ರೋಬರತಾದಿ ಲೀಲಾವಿಗ್ರಹಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು;
ವಾತುಲತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — " ೧ನೆಯದು ಚಂದ್ರಧರಲೀಲೆ, ೨ನೆಯದು ಉಮಾಸಹಿತಲೀಲೆ, ೩ನೆಯದು
ವ್ಯವಭಾರೂಢಲೀಲೆ, ೪ನೆಯದು ತಾಂಡವಲೀಲೆ, ೫ನೆಯದು ಗಿರಿಜಾವಾಹಿನೀಲೀಲೆ,
೬ನೆಯದು ಭಿಕ್ಷಾಟನಲೀಲೆ, ೭ನೆಯದು ಕಾಮದಹನಲೀಲೆ, ೮ನೆಯದು ಕಾಲದಹನಲೀಲೆ,
೯ನೆಯದು ತ್ರಿಪದಸಂಹಾರಲೀಲೆ ೧೦ನೆಯದು ಜಲಂಧರಹರಣಲೀಲೆ, ೧೧ನೆಯದು ಬ್ರಹ್ಮಶಿರ
ಶ್ಲೇಷನಲೀಲೆ, ೧೨ನೆಯದು ವೀರಭದ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಲೀಲೆ, ೧೩ನೆಯದು ನರಸಿಂಹಸುಹಾರಲೀಲೆ,
೧೪ನೆಯದು ಆರ್ಧನಾರೀಶ್ವರಲೀಲೆ, ೧೫ನೆಯದು ಕಿರಾತಲೀಲೆ, ೧೬ನೆಯದು ಕಂಕಾಳಧರ
ಲೀಲೆ, ೧೭ನೆಯದು ಜಂಜೇಶಾನುಗ್ರಹಲೀಲೆ, ೧೮ನೆಯದು ಏಷಧರಲೀಲೆ, ೧೯ನೆಯದು
ವತ್ಸುಚಕ್ರಪ್ರದಾನಲೀಲೆ, ೨೦ನೆಯದು ಗಣೇಶವೇಷಧಾರಲೀಲೆ, ೨೧ನೆಯದು ಕುಮಾರೋ
ತ್ಪತ್ತಿಲೀಲೆ, ೨೨ನೆಯದು ನಿಲವಾದಲೀಲೆ ೨೩ನೆಯದು ಸುಖಾವಹಲೀಲೆ, ೨೪ನೆಯದು
ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತೀಲೀಲೆ, ೨೫ನೆಯದು ಮಹಾಲಿಂಗೋದ್ಭವಲೀಲೆ, ಇವು ಮಹೇಶ್ವರನ ಲೀಲಾ
ವಿಗ್ರಹಭೇದಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ, ಎಂದು ನೆರವುತಪ್ಪುವುದು.

೨ ಬಲ್ಲಿಗೆ ಪರಮನ ಸಕಲ ಸಿಷ್ಯನಾದ ಶಿಷ್ಯವರಾಹಮೂರ್ತಿಯವರನ್ನು ಹೇಳುವ
ಆಶಯ ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ:

ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಮಹೇಶ್ವರಸ್ವರೂಪವಿಧಿ:

ದೇ-ಕೇ ಜೋಳ ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಸ್ಥ ಸಕಲಸ್ವರೂಪಸ್ಥ ಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಯತಾಂ, ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ, — “ಮಾಯಾಂ ಕು ಪ್ರಕೃತಿಂ ಎಂದ್ಯಾನ್ಮಾಯಿನಃ ಕು ಮಹೇಶ್ವರಂ” ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ, — “ಯೋ ನೇ ರಾದಾ ಸ್ವರಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವೇದಾಂತೇ ಚ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ | ತಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಲೀನಸ್ಯ ಯಃ ಪರಸ್ತಮಹೇಶ್ವರಃ” ಮಾಂಡೂಕ್ಯೋಪನಿಷದಿ, — “ಪ್ರಪಂಚೋಪಶಮಂ ಶಾಂತಂ ಶಿವಮದ್ವೈತಂ ಚತುರ್ಥಂ ಮನ್ಯಂತೇ” ಋಗ್ವೇದೇ, — “ತ್ರಿಯಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ” ಇತಿ, ಅಸ್ಯ ತ್ರಿಯಂಬಕಮಂತ್ರಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ತು ಲಿಂಗಪುರಾಣೇ, — “ಶ್ರಯಾಣಾಮಪಿ ಲೋಕಾನಾಂ ಗುಣಾನಾಮಪಿ ಯಃ ಪ್ರಭುಃ || ತ್ರಿವೇದಾ ನಾಂ ತ್ರಿದೇವಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರವಿಶಾಮಪಿ || ತಥಾ ಪೋಮಸ್ಯ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ವ ಹ್ನೇರಗ್ನಿತ್ರಯಸ್ಯ ಚ || ಉಮಾಹ್ಯಂಜಾ ಮಹಾದೇವಸ್ಯೈಂಬಕೋಶಸ್ತ್ರಿಯಂಬ ಕಃ || ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ತ್ರಿಯಂಬಕಮುನೂಪತಿಂ || ತ್ರಿಯಂಬಕೇನ ಮಂ

ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯು.

ದೇ—ನಲ್ಕಿ ಜೋಳನೇ | ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ರುದ್ರರ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ, ಸಕಲ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಮಹೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು, ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ “ಮಾ ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಯೆಯುಳ್ಳವನನ್ನು ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು” ಎಂದೂ, ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ “ವೇದಗಳ ಮೊದಲು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು ವುದೂ, ಪ್ರಕೃತಿತತ್ವದಲ್ಲಡಗಿದುದೂ ಆಗಿರುವ “ಓಂ” ಎಂಬ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಪರನೊಸಿರುವವನೇ ಮಹೇಶ್ವರನು” ಎಂದೂ, ಮಾಂಡೂಕ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಸತ್ತ್ವ ರೂಪ ಸ್ತವೋರೂಪವಾಗಿ ರುವ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನೂ, ಎರಳು ದಿರುವವನೂ ಆದ ಶಿವನನ್ನು ಆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳದೇಸೆಯಿಂದ ನಾಲ್ಕನೆಯವನನ್ನಾಗಿ ವೇದಪುರುಷರು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ” ಎಂದೂ, ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ — “ತ್ರಿಯಂಬಕವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇವೆ”, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. “ತ್ರಿಯಂ ಬಕಮ್”, ಎಂಬ ಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥವು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಮಹಾದೇವನು—ಮೂರುಲೋ ಕಗಳಿಗೂ, ಮೂರುವೇದಗಳಿಗೂ, ಮೂರುಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯರು ಗಳಿಗೂ, ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯಗ್ನಿಗಳಿಗೂ, ತಾಯಿಯಾಗಿರುವ ಅಂಬೆಯೊಸಿದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ದವನಾಗುವುದರಿಂದ ತ್ರಿಯಂಬಕನೆಂದೊಸಿರುವನು. ಆ ಕಾರಣದದೇಸೆಯಿಂದ ಸಕಲ ಜೀವರಿಗೆ

ಶ್ರೀಣಿ ಪೂಜಯೇತ್ಸುಸಮಾಹಿತಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಆಸ್ತಿನಿಷಯೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ
 “ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ” ಇತಿ ವಾಕ್ಯಮಪಿ ಪ್ರಮಾ
 ಣಮಿತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಂ ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—“ಯಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಮಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು
 ರುದ್ರೇಂದ್ರವೈರ್ವಕಂ || ಮಹಾಧೂತೇಂದ್ರಿಯೈಸ್ಸರ್ವೈಃ ಪ್ರಥಮಂ ಸಂಪ್ರಸೂಯ
 ತೇ || ಸರ್ವೈಶ್ಚರೈಃ ಸಂಪನ್ನೋ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸರ್ವೇಶ್ವರಸ್ವಯಂ || ಸರ್ವೈರ್ಮು
 ಮುಕ್ತಾಧಿಭ್ಯೋಯಶ್ಯಂಭುರಾಕಾಶಮಧ್ಯಗಃ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಮಹೇಶ್ವರಸ್ವರೂಪವಿಧಿಷ್ಠಾಂ
 ಪದೇಶೇ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

■ ■ ■

ಶ್ರೀಃ.

ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕೃತಿನಿರ್ಣಯಃ

ರೇ—ಮೊ ಜೋಳೆ! ತಕ್ಕ ಮಹೇಶ್ವರವು ಆಧಿಕೃತಂ ಶ್ವಾಯತಾಂ, ಶ್ವೇತಾ
 ಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ, —“ತವಿಹಾಸ್ವರಾಗಾಂ ಪರಮಃ ಮಹೇಶ್ವರಃ ತು ದೇವತಾನಾಂ
 ಪರಮಃ ಚ ದೈವತಂ | ಪತಿರಪತಿಸಾಂ ಪರಮಂ ಪರವ್ರಾಹ್ಮಿದಾಮ ದೇವಂ ಭುವ
 ನೇಶಮಾಡ್ಯಂ | ನ ತಸ್ಯ ಕಾರ್ಣಂ ಕರಣಂ | ನ ವಿದ್ಯತೇ ನ ತತ್ಸಮಶ್ಚಾಧಿಕಶ್ಚೈದೃಶ್ಯ

ಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪಾರ್ವತೀವಲ್ಲಭನಾದ ತ್ರಿಯಂಬಕನನ್ನು ತ್ರಿಯಂಬಕಮಂತ್ರದಿಂದ ಟೀಸುವ
 ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪುನಃಪುನಃ, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
 ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ “ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ, ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಮೂಲ
 ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. “ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ, ಎಂಬ ಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥವು
 ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ಯಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಮಿದಂ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
 ಆರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂಗತಿವು ಮುಗಿದುದು

ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕೃತಿನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳೆ! ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ ಆ ಮಹೇಶ್ವರನ ಆಧಿಕೃತವನ್ನು ಕೇಳಿ,
 ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಆ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರೊಳಗೆ
 ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪರಮದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ, ಪತಿಗಳೆನಿಸಿದವಂಗೆ ಪರಮ

ತೇ” ಶೈವೇವಾಯವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ತಮಾಶ್ವರಾಣಾಂ ಪರಮಂ ದೇವ
ಕಾನಾಂ ಚ ದೈವತಂ || ಪತಿಂ ಪತೀನಾಂ ಪರಮಂ ವಿಹಾಮ ಧುವನೇಶ್ವರಂ || ನ ತಸ್ಯ
ವಿದ್ಯತೇ ಕಾಡ್ಯಂ ಕರಣಂ ಚ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ನ ತತ್ಸಮಶ್ಚಾಪ್ಯಧಿಕೋ ದೃಶ್ಯತೇ ಕೃಷಿದ
ಪೃಥ” ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ವಚನೈರ್ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕ್ಯಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಎಸ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಇತಿ ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯಸ್ಸ ಷಷ್ಠೋಪದೇಶೇ ತೃತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪರಾಘನಾನಾಮವಿಚಾರಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ ! ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪರಾಘನಾನಾಮ
ವಿಧಿಶ್ಚೈವಯತಾಂ, ಅರ್ಥವತಿಸಿ,—“ತತ್ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಏಕಸ್ಯ ಏಕೋ ರುದ್ರಸ್ಯ ಈ
ಶಾನಸ್ಸಭಗವಾಂತ್ಸಮಹೇಶ್ವರಸ್ಸಮಹಾದೇವಃ” ಇತಿ. ಶೈಂಗೇ,—“ತತ್ಪರಂಬ್ರ
ಹ್ಮ ಈಶಾನ ಏಕೋ ರುದ್ರಸ್ಯ ಏಕಕಃ || ಭಗವಾನ್ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಸಾನ್ಮಹಾದೇವೋ
ನ ಸಂತಯಃ” ಇತ್ಯಾದಿ. ನಾರಾಯಣಗ್ರಂಥೇತಭವಾದಿಸರ್ವತತ್ತ್ವಾವಲಂಬನಾಂಶಂ

ಪತಿಮನ್ನಾಗಮೂ, ಪರವಾದುದರತ್ತಣಿಂ ಪರನನ್ನಾಗಮೂ, ಸರ್ವಲೋಕಗಣಿಗೊಡೆಯನನ್ನಾಗ
ಮೂ, ಸರ್ವರ ಸ್ತುತಿಗಣಿ ಪಾತ್ರನನ್ನಾಗಮೂ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಆತನಿಗೆ ಕಾರ್ಯವೂ ಕರ
ಣವೂ ಇಲ್ಲವು. ಮತ್ತು ಆತನೊಡನೆ ಸಮಾನನೂ, ಆತನತ್ತಣಿಂದ ಅಧಿಕನೂ ಇಲ್ಲವು, ಎಂ
ದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ದ್ವಿತೀಯ ಅರ್ಥವು ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇವು ರೊ
ಡಲಾದ ವಚನಗಳಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕ್ಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಏಷ್ವಾರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ
ವಿಲ್ಲವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಆರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಮಹೇಶ್ವರನಿಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಪರಾಘನಾನಾಮವಿಚಾರವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಆ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಹೆಸ
ರುಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳು; ಅಥವಾ ಶಿಸ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರೈಸಂಪನ್ನನಾದ ಆ ಮಹೇಶ್ವ
ರನು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೂ, ಈಶಾನನೂ, ರುದ್ರನೂ, ಮಹಾದೇವನೂ ಆಗಿರುವನು. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ
ವು.” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಹೆಸರುಗಳಿರುವ ಸಂಗತಿಯು ಲಿಂಗವುರಾಹದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
ಭವ, ಎಂಬ ನಾಮವು ಮೊದಲಾಗಿ ಸರ್ವತತ್ತ್ವಾವಲಂಬನ, ಎಂಬ ನಾಮವು ಕಡೆಯಾಗುಳ್ಳ

ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸಹಸ್ರನಾಮಧೇಯಸ್ತೋತ್ರಂ ಜಗತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಶದುಕ್ತಂ ಶ್ಲೋ
ಗೀಃ—“ ಲಿಂಗಂ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಯಥಾ ನ್ಯಾಯಂ ಹಿಮವಚ್ಛಿಖರೇ ಶುಭೇ || ಹರಿರ್ನಾ
ಮ್ನಾಂ ಸಹಸ್ರೇಣ ಧವಾದ್ಯೈರ್ಭವಮಾಶ್ವರಂ || ವೂಜಯಾಮಾಸ ಹ ವಿಭುಂ ಪ್ರ
ಣವಾದಿನಮೋಽತಕ್ಕೈಃ || ಪ್ರಶಿನಾಮ್ನಾ ಸವದ್ಮೇನ ವೂಜಯಾಮಾಸ ಶಂಕರಂ ”
ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇತಿ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮದಿಪರಾತ್ಮನಾಮವಿಚಾರಷ್ವಷ್ಟೋಪದೇಶೇ
ತುರ್ಥಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಲಿರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ ಜೋಳರೇಣುಕಸಂವಾದ
ರೂಪಶಿವಾರ್ಥಕೃತಿಬಾಹುಣಿ ಪರಿವಮೂರ್ತಿದ್ವೈವಿಧ್ಯಾದಿಷ
ತುರ್ಥಸ್ಸಂವಾದವಿಚಾರಷ್ವಷ್ಟೋಪದೇಶಃ.
ಇತಿ ಪೂರ್ವಭಾಗಸ್ಸಮಾಪ್ತಃ.

ಶಿವಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರವು ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅದೇ
ಐತಯವು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ನಾರಾಯಣನು — ಹಿಮಾಚಲದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು
ರಘುಕ್ರಕ್ರಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಆ ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ ಶ್ರೀ ಪರಿವನನ್ನು
ಓಂಕಾರಾಡಿಪಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕಡೆಯಾಗುಳ್ಳ — ಭವ, ಶಿವ, ಇತ್ಯಾದಿ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳನ್ನು
ಜ್ಞರಿಸುತ್ತ ಸಹಸ್ರಕೆತುಲಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿದನು, ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮದಿಪರಾತ್ಮನಾಮಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವ
ಆರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಶಿವಾಯಮಹಾಥ್ಯಕ್ತ ಸೋಮಲೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ
ಚಿತ್ರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಪೂರ್ವಭಾಗ ಸಮಾಪ್ತವು.

ಶ್ರೀ ಸಾಂಬಸರಾಶಿವಾರ್ಪಣಮಸ್ತು.

ಶ್ರೀಃ.

ಶ್ರೀಕಂಠಾಯಪರಮಾತ್ಮನೇನಮಃ

ಸಪ್ತಮೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಂಭಶ್ಚೇ.

ಅನ್ಯದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗಮುಖೇನ
ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕೃರ್ನಿರ್ಗುಣಃ.

೮೪—ಹೇ ಜೋಳ ! ಶಿವೇತರದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗಮುಖೇನ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಃ ಪ್ರಥಮಂ ನೈಯತಾಂ, ಅಥರಶಿಖಾಯಾಂ, — “ಶಿವಸೂತ್ರೇ ಧೈಯಶ್ಚಿವಂಕರಸ್ಸರ್ವಮನ್ಯತ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಮಗ್ನೇದೀಯಭಸ್ಮಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ, ಅಧರ್ವಣವೇದೇ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ ಚ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಾನಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದೇವನತ್ಯುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ ವ್ಯಾಸವಿಷ್ಣುಸಂಪಾದಿತೇ — ಎಷ್ಟು, “ಗಚ್ಛತ್ವಂ ಶಿರಃಂ ದೇವಂ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಶಂಕರಂ || ಸಂತ್ಯಜ್ಯ ತೈನವ್ದೇವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶ್ಚಿದಿ ಕಾಂಸ್ತಥಾ || ಯೋ ಮಹಾದೇವಮನ್ಯೇನ ಹೀನದೇವೇನ ರುಮಾತಿ || ಸತ್ಯವ್ನಾಧಾರಣಂ ಬ್ರೂಯಾತ್ಸೋಽಂತ್ಯಜೋ ನಾಂತ್ಯಜೋಽಂತ್ಯಜಃ || ಕರ್ತೃಯಂ ಸರ್ವಜಗತಾಂ

ಏಳನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು

ಅನ್ಯದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿವಾಧಿಕೃರ್ನಿರ್ಗುಣಯವು

೮೪—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಅನ್ಯದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಃ ಎಂದು ನೂಡಿಸಲು ಕೇಳು, ಅಥರಶಿಖೆಯಲ್ಲಿ “ಶಿವಸಂದ ಬೇರೆಯಾದ ಎಷ್ಟುಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಿವನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವ ಈ ಅಥರಶಿಖೋಪನಿಷತ್ತನ್ನು ಮೊದಲಿಂದ ಕಡೆಯವರೆಗೆ ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ಪರಿಸತ್ಯವನು ಭವರಹಿತನಾಗುವನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದೇರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳು - ಮಗ್ನೇದೀಯಭಸ್ಮಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಅಥರವೇದದಲ್ಲಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಸನತ್ತುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಾಸವಿಷ್ಣುಸಂಪಾದದಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ವ್ಯಾಸನೇ ! ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶ್ಚಿದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜೋಪಮಾನರನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಿಟ್ಟು, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವೂನಾದ ಶಂಕರನನ್ನೇ ರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದು. ಯಾವದು ರಾತ್ನನು — ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಅನ್ಯದೇವತೆಯೊಡನೆ ಸಮಾನನ್ನಾಗಿ ಒಂದು ಬಾರಿಯಾದರೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೋ, ಆತನು — ಅಂತ್ಯಜನು, ಜಾತಿತಃ ಅಂತ್ಯಜನು — ಅಂತ್ಯಜನಲ್ಲವು. ನಾನು —

ಮಮಕರ್ತಾ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ತಸ್ಯ ದೇವಾಧಿದೇವಸ್ಯ ಕರ್ತಾ ಕೋಽಸಿ ನ ಎದ್ಯತೇ || ಆ
 ಶ್ರ ಮೇ ವಚನಂ ವ್ಯಾಸ ಭೃಗು ಮೂಢ ಯಥಾರ್ಥವತ್ || ಯಜ್ಞಾತ್ಮಾ ಸರ್ವ
 ಧೂತಾನಾಂ ಶಿವಃ ಧವೇನ್ಮತಿ || ಕಿಮತ್ರ ಬಹುನೋತ್ತರೇನ ಶಿವಂ ಧ್ಯಾಯೇ
 ಬ್ಧಿವಂಕರಂ || ಶಿವಾದನ್ಯತ್ಪ್ರದೃಷ್ಟ್ಯ ದೈವತಂ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಯೇ || ಸರ್ವವೇದಶಿಖಾ
 ಧರ್ವಶಿಖಾ ಪ್ರಾಹ್ಮವಮೇವ ಹಿ || ಸ್ವಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞಮೈಧವ
 ಖಂಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾಯಾಂ—ಬ್ರಹ್ಮಾ, .. ಎಷ್ಟುಭಕ್ತ್ಯಾ ಚ ಮಧುಕ್ತ್ಯಾ
 ನಾಸ್ತಿ ನಾಸ್ತಿ ಪರಾಗತಿಃ || ತಂಭು ಭಕ್ತ್ಯೈವ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸತ್ಯಮೇವ ಮಯೋ
 ದಿತಂ || ಅತಸ್ಸರ್ವಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಶಿವಾದನ್ಯತ್ಪ್ರ ದೈವತಂ || ತಮೇವ ಶರಣಂ ಗ
 ಣ್ಧೇತ್ಸದ್ಗೋ ಮುಕ್ತಿಂ ಯದೀಚ್ಛತಿ || ಅಯಮೇವ ಹಿ ವೇದಾರ್ಥೋ ನಾ ಪರಃ
 ಪರಮಾಸ್ತಿಶಾಃ || ಅನ್ಯಥಾ ಚೇತ್ಸುರಾಸ್ತತ್ಯಂ ಮೂರ್ಛಾ ಮೇಘತ್ರ ಪತಿಷ್ಯತಿ || ವಿಶ್ವಾ
 ನಾರ್ಥಂ ಶಿವಂ ಸ್ತುಷ್ವಾನ್ ತ್ರಿವರ್ತಮಥಯಾಮ್ಯಹಂ || ತಸ್ಮಾದ್ವೇದೋದಿತೋತ್ಕರ್ಥ

ಸಕಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರನಾಗಿದ್ದರೂ, ನನಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನು ಕರ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವದೇವಾ
 ಧಾತನಾದ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಯಾವನೂ ಕರನಲ್ಲವು. ಎಲೈ ಮೂಢಾತ್ಮನಾದ ವ್ಯಾಸನೇ !
 ಯಾವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಶಿವನೇ ಕರ್ತನೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗು
 ತ್ತದೋ, ಸತ್ಯವಾದ ಆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜೇಳುವುದರಿಂ
 ದೇಕು ? ಶಿವನಿಂದನ್ಯನಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮಂಗಳಪ್ರದನಾದ ಶಿವನನ್ನು 'ಭೋಗಿ
 ವೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕೆಂದೇ ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳಿಗೆ ಶಿಖಾರೂಪವಾದ ಅಥರ್ವಶಿಖೆಯು
 ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು, ಎಂದು ಎಷ್ಟು ವಿನಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆ
 ಯಲ್ಲಿ—“ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ! ಎಷ್ಟು ವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ನನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುವ
 ದರಿಂದಲೂ, ಮೋಕ್ಷವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿವನನ್ನು ಶಪಕರ್ಮದಿಂದ ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ
 ಲೇ ಸರ್ವರಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಎಂದು ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಮಾತು
 ಸತ್ಯವಾದುದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಜನ್ಮದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿಚ್ಛಿಸುವವರು
 ವಿಶ್ವಾನ್ಯದ್ಯನ್ಯದೇವತೆಗಳ ಗೋಷಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನೇ ರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ಹೊಂ
 ದಬೇಕು. ಎಲೈ ಆಸ್ತಿಶರಾದ ದೇವತೆಗಳೇ ! ಈಗ ನಾನು ಹೇಳಿದುದೇ ಅಥರ್ವಶಿಖೋಪನಿ
 ಸದರ್ಥವಲ್ಲದೆ, ಬೇರೆಯಲ್ಲವು. ಬೇರೆಯಿರುವುದಾದರೆ ನನ್ನ ತಲೆಯು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು
 ಉರುಳು. ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ನಂಬುಗೆಯುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವರಿಂಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ
 ಮೂರಾವತ್ತಿ ಆನೆಯನ್ನಿಡುತ್ತೇನೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸೆಯಿಂದ ವೇದದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ನಾನು
 ಹೇಳಿದನೆಂಬುದು ಸತ್ಯವು ! ಸತ್ಯವು ! ನಮ್ಮಿಗಳಿಗೆ ನಂಬುಗೆಯುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಗ್ನಿ ಸಂ

ಸ್ವತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಮಯೋದಿತಂ | ಗೃಹ್ಣಾಮಿ ಪರಶಂ ತತ್ತ್ವಂ ಸತ್ಯಮೇವ ನ ಸಂತಯೇ ||
 ಅನ್ಯಥಾ ವೇದವಾಕ್ಯಾನಾಮರ್ಥ ಇತ್ಯಭಿಶಂಕಯಾ || “ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಾಶ್ಚೇನೈವಾರ್ಥಾ
 ಯುಕ್ತಾಕಂ ಚ ಪರಿಷ್ಕೃತಿ || ಸತ್ಯಮೇವ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಶಂಭೋಃ ಗಾದಾ
 ಸ್ತೌತಾಮೃತಂ || ಸದಾ ಸ ಏವ ಸಿದ್ಧಾಂತಃ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾಸ್ತುತಃ ಪರೇ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಪ
 ರಾಶರಪುರಾಣೇ,-ಪರಾಶರ, “ಸರ್ವಮನ್ಯತ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ತಿವಏವ ಶಿವಂಕರಾ || ಧೈರಯ ಇ
 ಕಾಂತ ಪರಮಾ ಶ್ರುತಿರಾರ್ಥವರ್ಣೀ ಖಲು” ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ,-ವ್ಯಾಸ, “ಅ
 ತೋ ಮುಮುಕ್ಷುಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯತಿವಏವ ಶಿವಂ ಕರಃ || ಧೈರಯಸ್ಸರ್ವಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಶಿ
 ವಾದನ್ಯತ್ ದೈವತಂ || ಅಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಶ್ರುತಿಸ್ಸಾಧ್ವೀ ಸಮಾವ್ರಾ ವೇದವತ್ತಮಾಃ”
 ತತ್ಪ್ರವಸೂತಃ,-“ ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಪುನಸ್ಸತ್ಯಮುದ್ಧೃತ್ಯ ಧುಜಮುಜ್ಯತೇ || ಪ್ರಸಾ
 ದಾದೇವ ಸರ್ವೇತಾಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿರ್ಮಾರ್ಗೇತಿತಃ || ಅತೋಪಿ ಸ ಶಿವೋ ಧೈರಯಃ
 ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಶಿವಂಕರಃ || ಸರ್ವಮನ್ಯತ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ದೈವತಂ ಪರಮೇಶ್ವರಾತ್ || ಶಿ
 ಖಾ ಚಾರ್ಥವರ್ಣೇ ಸಾಧ್ವೀ ಸರ್ವವೇದೇಶ್ಚಮೋತ್ತಮಾ || ಅಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಸಮಾವ್ರಾ
 ಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಯಶ್ಚ ಪರಾ ಅಸಿ” ಇತ್ಯಪುರಾಣೇ,-ಅದಿತ್ಯ, “ಮುಮುಕ್ಷುಃ ಪ್ರಾ
 ಪ್ನೋತ್ಯತಿವಏವ ಕೋ ನುಜನಃ || ಸತ್ಯಮನ್ಯತ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಧುಜಮುಜ್ಯತೇವಂ ವಮು
 ಜ್ಯತೇ” ಅಥಾ ಸಂಸಾರಯಪುರಾಣೇ,-ವೇಸಾ, “ಅತೋ ಮುಮುಕ್ಷು
 ಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯತಿವಏವ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾತ್ಪ್ರಯಃ || ಸರ್ವಮನ್ಯತ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ದೈವತಂ ಚಾರ್ಥವರ್ಣೇಶ್ಚ
 ತಃ” ಇತ್ಯಾದಿವಚನಾನ್ಯಕೇಶತಸ್ಸಂಶ್ಚಿ, ತಾಂ ಮುಮುಕ್ಷುಂ ದೇವಸ್ಥೇನ ವಿಖಿತಾಸು

ತತ್ಪ್ರವಾದ ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ನಿಜವಾಗೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೆ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಕೇವಲ-
 ನಾನು ಹೇಳಿದುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಪಡುತ್ತ ವೇದವಚನಾರ್ಥವು ಬೇರೆಯಿರುತ್ತದೆಯೆಂದ ಸು
 ಕ್ಲಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಸತಕ್ಕವರಾದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಶರಿಯು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದು.
 ನಾನು ಹೇಳಿದುದು ಸತ್ಯವೆಂದು ಶಿವನ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಹೇಳಿದು
 ದೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾದುದು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಅರ್ಥಗಳು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳ
 ಣ್ಣ ಶಡಯತಕ್ಕವುಗಳು, ಇದು ವೇದವಲಾದುದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ
 ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪರಾಶರಮುನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ
 ಸೂತರ ವಚನಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅದಿತ್ಯನ ವಚನವೂ, ಮಾನವೀಯಪುರಾ
 ಣದಲ್ಲಿ ಮನುವಾಳ್ಯವೂ ಇರುತ್ತದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ.
 ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥದಸ್ತರಭೇದಿಯಿಂದ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲವು.

ಇತ್ಯನ್ಯದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗವಿಧಿಮುಖೇನ ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕೃತಾರ್ಥಯ
ಸ್ತಪ್ತಮೋಪದೇಶೇ ಪ್ರಥಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸರ್ವದೇವತಾಜನಕತ್ವನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳಿ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸರ್ವದೇವತಾಜನಕತ್ವಂ ಶ್ವಯತಾಂ,
ಬುಗ್ಗೇದೇ,—“ ಸೋಮಃ ಪವತೇರ್ಜನಿತಾ ಮತೀನಾಂ ಜನಿತಾ ದಿವೋ ಜನಿತಾ
ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ಜನಿತಾಗ್ನೀರ್ಜನಿತಾ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಜನಿತೇಂದ್ರಸ್ಯ ಜನಿತೋತ ವಿಷ್ಣೋಃ”
ಅಧರ್ವಶಿರಸಿ,—“ ದ್ಯಾವಾಭೂಮಿಾಜನಯನ್ದೇವ ಏಕಸ್ತ ವಕ್ಷತ ಲೋಕಾನಸ್ಯ
ಜತ” ಇತಿ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—ದಧೀಬಿಮುನಿಃ, “ ಉಮಯಾ ಸಹಿತೋ ದೇವ
ಸ್ಸೋಮ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುದ್ಧಿಃ || ಸ ಏವ ಕಾರಣಂ ನಾನೋ ವೀಕ್ಷೋರಪಿ ಚ
ವೈ ಶ್ರುತಿಃ” ಇತಿ. ಸ್ಕಾಂದೇ ಕಾಶಿಕಾಖಂಡೇ,—“ ಮತೀನಾಂ ಚ ದಿವಃ ಪೃ
ಥ್ವ್ಯಾ ವಕ್ಷೇಸ್ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ವಪ್ರೀಣಃ || ಸಾಕತ್ವಾದಪಿಚ ವಿಷ್ಣೋರ್ವೈ ಸೋಮೋ ಜನ
ಯಿತೇಶ್ವರಃ” ಇತಿ. ಸ್ಕಾಂದೇ ಕಾಳಿಕಾಖಂಡೇ,—“ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೋರಿಂದ್ರಾ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಅನ್ಯದೇವತಾಪರಿತ್ಯಾಗವಿಧಿಮುಖದಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರಾಧಿಕೃತಾರ್ಥಯವನ್ನು
ಹೇಳುವ ಏಳನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸದ್ವಿದೇವತಾಜನಕತ್ವನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ - ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಪರಶಿವನೇ ವಿಷ್ಣುವಿಧಿಗಳಿಗೆ ತಂದೆಯೆಂಬಂಶವನ್ನು ಕೇಳು;
ಬುಗ್ಗೇದದಲ್ಲಿ —“ ಉಮಾಸಹಾಯನಾದ ಶಿವನು ಧೀಮಂತರಿಗೆ ಜನಕನಾಗಿ, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಜನ
ಕನಾಗಿ, ಭೂತಗಳಿಗೆ ಜನಕನಾಗಿ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಜನಕನಾಗಿ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಜನಕನಾಗಿ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ
ಜನಕನಾಗಿ, ಮತ್ತೂ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಜನಕನಾಗಿ ಪಾವನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಎಂದೂ,
ಅಥರ್ವಶಿರಸಿನಲ್ಲಿ —“ ಆದಿತ್ಯೇಯನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ಭೂವ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನೂ, ಸಕಲಲೋ
ಕಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ ಉಮಾಸಹಿತನಾದ
ಪರಮೇಶ್ವರನು—ಸೋಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆತನೇ
ವಿಷ್ಣುವಿಧಿ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬನಲ್ಲವು ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಎಂದೂ ಹೇಳ

ಗೋಷ್ಠೀರ್ಥಿಯಾಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಧ್ಯಮಸ್ಯ ಚ || ವರುಣಸ್ಯ ಶಶಾಂಕಸ್ಯ ಜನಿತಾ ಪರಮೇಶ್ವರಃ || ಇತಿ.

ಇತಿ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸರ್ವದೇವತಾಜನಕತ್ವ ನಿರ್ಣಯಸ್ಸಪ್ತಮೋಪದೇಶೋ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಸದೃಷ್ಠಾಂತತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೀಲೇ—ಚೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ! “ತ್ರಿಯಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ” ಇತಿ ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯಾತ್, “ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ” ಇತ್ಯುಧವಶಿಖಾವಾಕ್ಯಾಜ್ಞಾ ಏಕಸ್ಯ ಸುತಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರಾಣಾಂ ಪರಸ್ಪರಂ ಭೇದೋ ನಾಸ್ತಿ.

ಕೇ—ಹೇ ಚೋಳ! ಮಹೇಶ್ವರಜ್ಯೇಷ್ಠವುತ್ರಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯಾಧಿಕ್ಯಂ ತ್ರಿಲೋಕವಸ್ತದೃಷ್ಠಾಂತಪುರಸ್ಕರಂ ಶ್ವಾಯತಾಂ, ಸ್ಯಾಂದೇ, —“ಮತ್ಸ್ಯಕಥೃಪಪದ್ಮಾನ್ಯಾಂ

ಲುಪ್ತವಿಃ ಈ ಅರ್ಥವು ಸ್ಯಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲೂ, ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂದಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸರ್ವದೇವತಾಜನಕತ್ವನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ವಿಳನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ದೃಷ್ಠಾಂತಪೂರ್ವಕ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದನಿರ್ಣಯವು.

ಚೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ ! “ತ್ರಿಯಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ”, ಎಂದು ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ “ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರೇಂದ್ರಾಸ್ತೇ ಸಂಪ್ರಸೂಯಂತೇ”, ಎಂದು ಅಥರ್ವಶಿಖಾವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವು ಇರುವುದಿಲ್ಲವು

ಕೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಶಿವನ ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ರುದ್ರನಿಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವವನ್ನು ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳ ದೃಷ್ಠಾಂತದಿಂದ ಹೇಳುವೆವು ಕೇಳು; ಸ್ಯಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಒಂದು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಖಾನು, ಆಮೆ, ಕಾವ

ಸರಸ್ವೀಕೃತ ಸಂಧವಃ || ಏಕಯೋನಿಪ್ರಸೂತಾನಾಂ ತೇಶಾಂ ಧರ್ಮಃ ಪೃಥಕ್ಪೃ
ಥಕ್ || ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸ್ನಾಂಡಸ್ನಾತ್ಯತಸ್ತಾಲಗ್ರಾಮೋ ಮೃತಕ್ರಮಃ || ಶಿವನಾಭಸ್ವ
ಯಂ ಲಿಂಗಂ ತದ್ಭೇದೋ ಗಂಡಕಿಸ್ಥಿತಃ || ಆರಾರುಹೋ ಮೃಗವ್ಯಾಧ ಇಲ್ಪ
ಲಾತ್ಮಾ ಹರಿಶ್ಚರಃ || ಆದ್ಯಾಪಿ ದಿವ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಮೃಗಗೀರ್ವಾ ಎಧಿರ್ಮೃಗಃ || ಯ
ಗ್ನೇದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ, — “ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ಮೃಗಾಂ ದುಹಿತರಮಧ್ಯಧಾಯತ್” ಯ
ಜುಸ್ಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ಆದ್ರ್ಯಯಾ ರುದ್ರಃ ಪ್ರಥಮಾನ ಎತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ದೇವಾನಾಂ
ಪತಿರಭ್ಯಯಾನಾಂ ತ ಇಷುಂ ನಮಸ್ಕುರ್ವತಾಮಗ್ನಿನೀಕಂ ಸೋಮಂ ಶಲ್ಯಂ
ಎಷ್ಣುಂ ತೇಜನಂ” ಇತಿ. ಇತಿ ತ್ರಿಲೋಕೇಷು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ.
ಕಿಂಚ || ಸದಗಾ ಪಿತೃಸಮೋ ಜ್ಞೇಷ್ಠೋ ಜ್ಞೇಷ್ಠಾ ಮಾತೃಸಮಾ ಧರ್ಮೇತ್” ಇತಿ
ಮನುಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯಾತ್, ಶಿವಸ್ಯಾತ್ಮಜೇಷು ಜ್ಞೇಷ್ಠೇನ ರುದ್ರೇಣ ಕನಿಷ್ಠಯೋರ್ವ

ರಗಳಿಗೆ ಏಕಯೋನಿಪ್ರಸೂತತ್ವವಿದ್ದರೂ, ಒಂದರ ಧರ್ಮವು ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಬೇರೆಬೇರೆ
ಧರ್ಮಗಳೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭವೆಂಬ ಶಿಲೆಯು ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಸಾಲಗ್ರಾಮ
ವೆಂಬ ಶಿಲೆಯು ಒಳಗೇ ಸತ್ತುಹೋದ ಕ್ರಿಮಿಯುಳ್ಳದಾಗಿದೆ. ಶಿವನಾಭವೆಂಬ ಶಿಲೆಯು ತಾ
ನಾಗಿಯೇ ಲಿಂಗವಾರವನ್ನು ಕೊಂದಿದೆ. ಆ ಮೂರರ ಭೇದವು ಗಂಡಕಿಯೆಂಬ ಪದ್ಧತದಲ್ಲಿ
ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಆದ್ರ್ಯನಕ್ಷತ್ರರೂಪವಾದ ರುದ್ರನೇ ಆದ್ರ್ಯಯುಳ್ಳಕಲುಚ್ಚತೇ, ಎಂಬ ನಿಘಂ
ಟುವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬ ಮೃಗವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಿರಾತನಾದನು.
ಆಗ ಆ ಕಿರಾತನಿಗೆ ಇಲ್ಪಲಾ ನಕ್ಷತ್ರರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಎಷ್ಣುವೆಂಬ ಸೂರ್ಯನೇ ಬಾಹು
ದನು. ಮೃಗೇಷನಕ್ಷತ್ರರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೃಗವಾದನು ಈಗಲೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ
ಆದ್ರ್ಯನಕ್ಷತ್ರರೂಪವಿಂದ ರುದ್ರನು, ಇಲ್ಪಲಾಂಕ್ಷತ್ರರೂಪವಿಂದ ಎಷ್ಣುನು, ಮೃಗಶಿರನಕ್ಷ
ತ್ರರೂಪವಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹುಗ್ಗೇದಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ದಲ್ಲಿ — “ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದಿರಾಗಿ ಹೋದನು, ಎಂದೂ,
ಯಜುಸ್ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ವಶುಗಳಿಗೊಡೆಯನೂ, ಎಷ್ಣಾದಿ ದೇವತೆಗಳೊಳಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ
ಆಗಿರುವ ರುದ್ರನು — ಆದ್ರ್ಯನಕ್ಷತ್ರರೂಪವಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಗ್ನಿಯೆಂಬ ನೇತ್ರ
ವನ್ನು ಅಂಬಸ್ನಾಗಿಯೂ, ಚಂದ್ರನೆಂಬ ನೇತ್ರವನ್ನು ಅಂಬಿನ ಕೋಲನ್ನಾಗಿಯೂ, ಎಷ್ಣು
ವೆಂಬ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಅಂಬಿನ ಅಲಗನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ
ಸಂಹಾರ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವ ದೃಷ್ಟಿತ್ರಯರೂಪವಾದ ಅಂಬನ್ನು ಕುರಿತು ನಮಸ್ಕಾರವು,
ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಭೇದವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವಾಗಿದೆ. “ಹಿರಿಯಮಗನು ತಂದೆಗೆ ಸಮಾನನೆಂದೂ, ಹಿರಿಯಮಗಳು ತಾಯಿಗೆ ಸಮಾನಳೆ
ಂದೂ, ಮನುಷ್ಯವಿವಚನವಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನಾದ ರುದ್ರನೆಂದನೆ ಕಿ

ಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಣೋಃ ಕಸ್ಮಿನ್ನಾಶೇ, ಕುತ್ರಚಿದ್ವೇಶೇಷಿ ಸಮಾನತಾ ನಾಸ್ತೈವ. ಸೂ
ತಗೀತಾಯಾಂ,—ಸೂತಃ, “ಮಾಯಾಕಾರ್ಯಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮ
ಹೇಶ್ವರಾಃ || ತೇಷು ರುದ್ರೋ ವರಿಷ್ಠಸ್ತು ತಸ್ಮಾನ್ನಾಯಾಪತ್ಯಿವಃ || ಶಿವಾ
ದ್ವರಿಷ್ಠೋ ನೈವಾಸ್ತಿ ಮಯಾ ಸತ್ಯಮುದೀರಿತಂ || ಕೇಚಿದದ್ವೈತಮಾತ್ರಿತ್ಯ ಭೈ
ಡಾಲವ್ರತಿಕಾ ನರಾಃ||ಸಾಮ್ಯಂ ರುದ್ರೇಣ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ಪ್ರವದಂತಿ ವಮೋಹಿತಾಃ”
ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾಯಾಂ,—ದೇವಾನೃತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಂ, “ಯೂಯಂ ಸತ್ಪ್ರೀತ್ಯುಟಾಃ
ಪ್ರಾಚ್ಛಾಸ್ವರ್ದೇವಾಮಪಿ ಹೇ ಸುರಾಃ|| ಯುಷ್ಮತ್ಪ್ರೀತೃಣಂ ಮಹಾಪ್ರಾಚ್ಛೋ ಮ
ತ್ತಃ ಪ್ರಾಚ್ಛೋ ಜನಾರ್ದನಃ||ತಸ್ಮಾದಪಿ ಮಹಾಪ್ರಾಚ್ಛತ್ಕ್ರಿಯಾರುದ್ರೋ ಗುರುಮೂ
ರ್ತಿಮಾಹ || ತತಃ ಪ್ರಾಚ್ಛತಮಸ್ಸಾಕ್ಷಾ ಚೈವಸ್ಸಾಂಬಸ್ಸನಾತನಃ || ಸ ಏವ ಸಾ
ಕ್ಷಾತ್ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ತತೋಽನೈಯೋನಾಸ್ತಿ ಕಶ್ಚನ” ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇತಿ ತ್ರಿಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ವರ್ದೃಷ್ಟಾಂತತ್ರೈಮೂರ್ತಿಭೇದವಿರ್ಣಯ

ಸಪ್ತಮೋಪದೇಶೇ ತೃತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ

ಯವರಾಜ ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ಸಮಾನತೆಯು ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಯಾವದೇಶದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲವೇ
ಇಲ್ಲವು ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—“ಮಾಯಾಕಾರ್ಯಗುಣಾದ ಗುಣಗಣಂ ದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು
ರುದ್ರರಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಅತನಿಗಿಂತ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಾದ ಶಿವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಶಿವನಿ
ಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಿಲ್ಲವೆಂದು ಸನ್ನಿಹಿಸರಲ್ಪಟ್ಟ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾದುದು ಬಿಕ್ಕು ವ್ರತವನ್ನು ತಾ
ಳಿದಂತೆ ಆದ್ವೈತವ್ರತವನ್ನು ತಾಳಿದ ಕೆಲವರು ಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ರುದ್ರನೆೊಡನೆ ವಿಷ್ಣುರಿಗೆ ಸಾದೃ
ಶ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ನಿಜವಲ್ಲ, ಎಂದು ಸೂತಮುನಿಯಿಂದ ನಿರೂ
ಪಿತವಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ನೀವು ಎಲ್ಲ ಜೀವರಿಗಿಂತ ಬುದ್ಧಿ
ಶಾಲಿಗಳು, ನಿಮಗಿಂತ ನಾನು, ನನಗಿಂತ ವಿಷ್ಣುವು, ವಿಷ್ಣುವಿಗಿಂತ ರುದ್ರನು, ರುದ್ರನಿಗಿಂತ
ತಕ್ಕವಿರಿಷ್ಠನೂ ಸನಾತನನೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಶಿವನೆೊಬ್ಬ
ನೇ ಸರ್ವಜ್ಞನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಸರ್ವಜ್ಞರಲ್ಲವು. ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ತ್ರೈಮೂರ್ತಿಗಳ ಭೇದವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ತ್ರಿಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕ ತ್ರೈಮೂರ್ತಿಭೇದವಿರ್ಣಯವನ್ನು
ಹೇಳುವ ಏಕನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ತ್ರಿಮೂರ್ತಿ ಸ್ವರೂಪಭೇದಃ.

ರೇ—ಪುನರಪಿ ಎಶೇಷೇಣ ಮಹೇಶ್ವರಸಂಜಾತತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದಸ್ವಮ್ಯ
 ಕೃಷ್ಣಾಯತಾಂ, ಸ್ವಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಜ್ಞಾನಯೋಗಿಬಂಧೇ,—“ಮಾ
 ಯಾ ಮಾಹೇಶ್ವರೇ ಶಕ್ತಿ ಸ್ವತ್ವಾದಿಗುಣಭೇದತಃ || ಜೇವಮಾತ್ರಮ್ಯ ಸಂಸಾರೇ
 ಭ್ರಾಮಯತ್ಕನಿಕಂ ದ್ವಿಜಾಃ || ಸತ್ತ್ವತ್ಸುಖಂ ಚ ಜ್ಞಾನಂ ಚ ಮೈರಾಗ್ಯಂ ಶೌ
 ಕ್ಯಮೇವ ಚ || ದುಃಖಪ್ರವೃತ್ತಿರಾಗೌ ಚ ಲೌಹಿತ್ಯಂ ರಜಸೋ ಭವೇತ್ || ಮೋ
 ಹೋ ಭ್ರಾಂತಿಸ್ತಥಾಽಽಸ್ಯಂ ಕಾಷ್ಠ್ಯಂ ಚ ತಮಸೋ ಭವೇತ್” ಸೂತಗೀತಾ
 ಯಾಂ,—“ಅಸ್ತಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ಎಪ್ರೇಂದ್ರಾ ಅಂತಸ್ಸತ್ತ್ವಂ ಬಹುಸ್ತಮಃ || ವಿಷ್ಣೋ
 ರಂತಸ್ಸಮಸ್ಸತ್ತ್ವಂ ಬಹುಸ್ತಿ ರಜೋಗುಣಃ || ಅಂತರ್ಬಹುಶ್ಚ ಎಪ್ರೇಂದ್ರಾ ಅಸ್ತಿ ತಸ್ಯ
 ಪ್ರಜಾ ಪತೇ” ಮಾನವಪುರಾಣೇ,—“ಸತ್ತ್ವಂ ಹಿ ಪ್ರಥಮಂ ಜಾತಂ ತತೋ
 ಜಾತಸ್ತು ಪೋಗುಣಃ || ರಜೋಗುಣಸ್ತು ತೋಜಾತಸ್ತು ವ್ಯಾದ್ರದ್ರಸ್ತಯೋರ್ವರಃ ||
 ಗುಣಾಭಿಮಾನಿದೇವಾನಾಂ ರುದ್ರಾದೀನಾಂ ತು ಎಗ್ರಹಾಃ || ಲೀಲಾರೂಪಾಶ್ಚ

ತ್ರಿಮೂರ್ತಿ ಸ್ವರೂಪಭೇದವು.

ರೇ—ಲೈ ಚೋರಸೇ ಶಿವನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗಿರುವ ಭೇದವನ್ನು ಮ
 ತ್ತೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಕೇಳು, ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನಯೋಗಿಬಂಧದಲ್ಲಿ —
 “ಎಲೈ ದ್ವಿಜರೇ! ಶಿವನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಯೆಯು ಸತ್ತ್ವ ರಜ ಸ್ವರೋಗುಣಗಳಿಂದ ಜೀವರ
 ನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಜನನ ಮರಣಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಆ
 ಜೀವರಿಗೆ ಶುಭ್ರವರ್ಣವಾದ ಸತ್ತ್ವಗುಣದಿಂದ ಸುಖ ಜ್ಞಾನ, ಸೈರಾಗ್ಯಗಳೂ, ರಕ್ತವರ್ಣವಾಗಿ
 ರುವ ರಜೋಗುಣದಿಂದ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ, ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಚೈಯೂ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವಿ
 ಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ತಮೋಗುಣದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನ ಭ್ರಾಂತಿ ಅಲಸ್ಯಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ, ಎಂದೂ,
 ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ —ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ರುದ್ರನಿಗೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸತ್ತ್ವಗುಣವೂ,
 ಬ್ರಾಹ್ಮದಲ್ಲಿ ತಮೋಗುಣವೂ, ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಒಳಗೆ ತಮೋಗುಣವೂ, ಹೊರಗೆ ಸತ್ತ್ವಗುಣವೂ,
 ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ರಜೋಗುಣವು ಇರುತ್ತದೆ, ಎಂದೂ, ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —
 “ಸತ್ತ್ವಗುಣವು ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿತು ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ತಮೋಗುಣವು ಹುಟ್ಟಿತು. ತದನಂತರ
 ದಲ್ಲಿ ರಜೋಗುಣವು ಹುಟ್ಟಿತು ಆಕಾರಜಡದೇವಿಯಿಂದ ತಮೋಗುಣವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗುಳ್ಳ
 ವಿಷ್ಣುವಿಗಿಂತಲೂ, ರಜೋಗುಣವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ, ಸತ್ತ್ವಗುಣವೇ ಪ್ರ
 ಧಾನವಾಗುಳ್ಳ ರುದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರುವನು ಆಮದಿಂದ ಸತ್ತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನ

ಜಾಯಂತೇ ಗುಣಾನಾಂ ವಾಸನಾಽಲಾತಾ” ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಶಿವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಖಂಡೇ.—“ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಮೂರ್ತಯೋಽನಂತಾ ಜಾಯಂತೇ ಗುಣಭೇದತಃ || ತಥಾ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತುಭೇಶಸ್ಯ ಗುಣಭೇದೇನ ಸುವ್ರತಾಃ || ಕಾಶ್ಚಿತ್ತತ್ವಗುಣೋದ್ರೇಕಾ ವಿಶಿಷ್ಟಾ ಮೂರ್ತಯೋ ದ್ವಿಬಾಃ || ಕಾಶ್ಚಿತ್ತಮೋಗುಣೋದ್ರೇಕಾ ನಿಷಿದ್ಧಾ ವೇದ ವಿಶ್ವಮಾಃ || ಕಾಶ್ಚಿದ್ರಜೋಗುಣೋದ್ರೇಕಾ ಮಧ್ಯಮಾ ಮೂರ್ತಯಸ್ಸದಾ || ರುದ್ರ ಮೂರ್ತಿಷು ಸರ್ವಾಸು ಶಿವೋಽಂತೀವ ಪ್ರಕಾಶತೇ || ಅನ್ಯಾಸು ತಾರತಮ್ಯೇನ ಶಿವ ಸ್ವಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಕಾಶತೇ || ರುದ್ರಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿಮಾರಾಧ್ಯಪ್ರಸಾದಾತ್ಕ್ರಮವರ್ಜಿತಾಃ || ಅಯತ್ನೇನೈವ ಜಾನಂತಿ ಶಿವಂ ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಸ್ಥಿತಂ” ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇತಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪಭೇದಸ್ಸಪ್ತಮೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ಸಂವಾದಃ

ಶ್ರೀಃ

ಸಶಕ್ತಿತ್ರಿಲೋಕತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದನಿರ್ಣಯಃ

ಚೋ—ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ | “ಇಂದಿರಾರಮಣೋದರೇಮಹಂ ||

ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರುದ್ರ ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮರ ಶರೀರಗಳಾದರೋ ಗುಣಗಳ ವಾಸನಾಬಲದಿಂದ ಅನೇಕರೂಪಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದೂ, ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಖಂಡದಲ್ಲಿ—
“ಎಲೈ ಹುಸುಗೇ! ಗುಣಭೇದದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅನೇಕ ಶರೀರಗಳುಂಟಾಗಿರುವಂತೆ, ಗುಣ ಭೇದದಿಂದ ವಿಷ್ಣುರುದ್ರರಿಗೂ ಅನೇಕ ಶರೀರಗಳು ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತವೆ ಕೆಲವು ಶರೀರಗಳು ಸತ್ತಗುಣಾಧಿಕ್ಯವುಳ್ಳವುಗಳೂ, ಕೆಲವು ಶರೀರಗಳು ಜಮೋಗುಣಾಧಿಕ್ಯವಿಶಿಷ್ಟಗಳೂ, ಕೆಲವು ಶರೀರಗಳು ರಜೋಗುಣಾಧಿಕ್ಯವಿಶಿಷ್ಟಗಳೂ ಆಗಿರುವವು ಶಿವನು - ರುದ್ರನ ಸಕಲ ಶರೀರಗಳ ಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೂ, ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮರ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು. ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ರುದ್ರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರುದ್ರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವರು—ಆತನ ಅನುಗ್ರಹದೊಡನೆಂದು ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಯಾವಪ್ರಯತ್ನವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಖದಿಂದ ತಿಳಿಯುವರು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನದೇಶಿಯಾದುದ್ದನ್ನರೂ ಗುಣತ್ರಯಸಹಿತರೂ ಆದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ವಿಳಸೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಸಶಕ್ತಿತ್ರಿಲೋಕತ್ರಿಮೂರ್ತಿಭೇದನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವ

ಭಾವಯಾಮಿ ಪರದೇವತಾಂ ಹೃದಿ" ಇತಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯವಾಕ್ಯಾತ್, ರುದ್ರೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ದೇವರವಿವ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ! ಶ್ವಶ್ವತಶಂಕಾಪಂಹಾರಶ್ಚಾಯುತಾಂ, ಸ್ಥಾಂದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ,— "ಮಹೇಶ್ವರೇಣ ಸಾ ಮಾಯಾ ಕ್ಷೋಧಿತಾ ಸುಷುಮೇ ಪುರಾ || ಸಿತಾಸಿತಸುವರ್ಣಾಧಮಂಡರೂಪಂ ಗುಣಶ್ರಯಂ || ಸಂಜಾತೇ ಶುಭ್ರವರ್ಣಾಂಗೇ ಸಾತ್ವಿಕೇ ರುದ್ರಶಾರದೇ || ತಾಮಸೇ ಕೃಷ್ಣಕಾಳ್ಯೌ ಚ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣೇ ತತಸ್ತಥಾ || ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಲಕ್ಷ್ಮ್ಯೌ ಚ ಸ್ವರ್ಣಾಂಗೇ ರಾಜಸೇ ತತಃ || ರುದ್ರಃ ಕಾಳೇಪತಿಃ ಕೃಷ್ಣಶ್ಚ್ರೀಪತಿರ್ವಾಕ್ಪತಿರ್ವಿಧಿಃ" ಇತಿ. ಹೇ ಜೋಳ! ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪಂ ಪ್ರಾಣೇವೋಕ್ತಂ, ಸಂಪ್ರತಿ ತಥೈಕ್ಯತ್ರಯಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಾಯುತಾಂ, ತತ್ರ ರುದ್ರಸೋದರೇಶಾರದಾಸ್ವರೂಪಂ. "ಶುಭ್ರಸ್ವಚ್ಛವಿಲೀಪಮಾಲೃವಸನಾಂ ಶೀತಾಂಶುಖಂಡೋಜ್ವಲಾಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಮ್ಯಕ್ಷಗುಣಂ ಸುಧಾಧ್ಯಕಲಶಂ ಪುಸ್ತಂ ಚ ಹಸ್ತಾಂಬುಜೈಃ || ಬಿಭ್ರಾಣಾಂ ಕಮಲಾಸನಾಂ ಕುಚನತಾಂ ವಾಗ್ಗೀ

ಕಾದ ಪರದೇವತಾಸ್ವರೂಪಿಣಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಭಾವಮೈದುನನಾಗಬೇಕು

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವಂ ಹೇಳುವೆವು ಕೇಳು, ಸನತ್ಕುಮಾರ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ "ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಂದ ಚಲನೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಮಾಯೆಯು ಬೆಳೆಸಾದ ಸತ್ತ್ವ ಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಅಂಡವನ್ನೂ, ಕಪ್ಪಾದ ತನ್ನೋಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಅಂಡವನ್ನೂ, ಕೆಂಪಾದ ರಜೋಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಅಂಡವನ್ನೂ ಹೆತ್ತಳು ಸಾತ್ವಿಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ ಶಾರದೆಯರು, ತಾಮಸಾಂಡದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಕಾಳಿಯರು, ರಾಜಸಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಶಿವಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ರುದ್ರನು ಕಾಳೇದೇವಿಗೆ ಗಂಡನಾದನು ವಿಷ್ಣುವು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಗಂಡನಾದನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಪಾರದಾಡೇವಿಗೆ ಗಂಡನಾದನು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಲಕ್ಷಣವು ನಮ್ಮಿಂದ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಈಗ ಆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಶಕ್ತಿ ಶ್ರಯದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು, ಆ ಶಕ್ತಿಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ರುದ್ರನೊಡಹುಟ್ಟಿದ ಶಾರದೆಯು ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು, "ಆತಿಶಯವಾಗಿ ಶುಭ್ರವೂ ನಿರ್ಮಲವೂ ಆದ ಲೀಲನದ್ರವ್ಯ, ಪುಷ್ಪ ಮಾಲಿಕಾ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಚಂದ್ರಬೀಡದಂತೆ ಸ್ವಕಾಶಮಾನಳೂ, ಕೈಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗ್ಗಿಯನ್ನೂ ಜಪಮಾಲಿಕೆಯನ್ನೂ ಅಮೃತದಿಂದ ರುಂಬಿದ ಕಲಶವನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡವಳೂ, ಕಮಲಪೀಠಾಳಸಗಳೂ, ಕುಚಭಾರದಿಂದ ಬಗ್ಗಿದವಳೂ, ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ಯುಳ್ಳವಳೂ, ವಾಗ್ವೈಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಸ್ಸುಳ್ಳವಳೂ, ಸಾಭಾಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಆದ ಶಾರದಾದೇವಿಯನ್ನು ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಹೇ

ವತಾಂ ಸಸ್ಮಿತಾಂ ವಂದೇ ವಾಗ್ವಿಧವಪ್ರದಾಂ ತ್ರಿನಯನಾಂ ಸೌಭಾಗ್ಯಸಂಪತ್ಕರೀಂ" ಇತಿ. ಅಥ ಕೃಷ್ಣಸೋದರಾಃ ಕಾಳ್ಯಾಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಯತಾಂ, ಲೈಂಗೀ, — ವಿಷ್ಣುಂ ಪ್ರತಿ ರುದ್ರವಾಕ್ಯಂ, " ಭಗಿನೀಂ ತವ ಕಲ್ಯಾಣೇಂ ಎಷ್ಟೋ ಹೈದು ವತೀಮುಮಾಂ || ನಿಯೋಗಾದ್ಭ್ರಷ್ಟಾಃ ಕಾಳೀಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಸಿ ಮಮೈವ ತಾಂ || ಮತ್ಸಂಬಂಧೀ ಚ ದಾರಾಸ್ತ್ವಂ ಸರ್ವೈಃ ಪೂಜ್ಯೋ ಭವಿಷ್ಯಸಿ" ತತ್ಪ್ರಿಯ ಎಷ್ಟುಂ ಪ್ರತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಂ, " ಭವಾನಗ್ರೇ ಸಮುತ್ಪನ್ನೋ ಭವಾನ್ಯಾ ಸಹ ಕೇಶವ || ವಾಮಾಂಗಾದಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗಾದಹಂ ತಥಾ || ರುದ್ರೋಽಯಂ ಜಗತಾಂ ಕರ್ತಾ ಶವಾಪಿ ಚ ಮಮಾಪಿ ಚ || ತಥಾಪಿ ತಸ್ಮೈ ದಾತವ್ಯಾ ವಚನಾಜ್ಜಗರೀರ್ಮಮ || ತತಸ್ತೋತ್ರಾಽಯಂ ಭಗವಾನ್ಪದ್ಮನಾಭಃ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಂ || ಪಾದೌ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಕಮಲೇಕ್ಷುಣಃ || ಅಭ್ಯುಕ್ತ್ಯ ಚಾತ್ಮನೇನ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಶ್ಚ ಗರೀಮ್ನಥಾ || ಶ್ವದೀಯೈವಾ ಶ್ವದೀಯೈವಾ ಗುಣಾ ಹ್ಯನುಜಾಮಮ || ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸೋದಕಂ ದತ್ತಾ ದೇವೇಂ ದೇವೇಶ್ವರಾಯ ತಾಂ || ಸ್ವಾತ್ಮಾನಮಪಿ ದೇವಾಯ ಸೋದಕಂ ಪ್ರದದೌ ಹುಃ" ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಇತಿ ಸ್ಥಿತೇ, ಶ್ರೀಮನ್ನಿಖಿಲ್ಪಂಬಾರಕಚ್ಚು ದವಂದಿತವದಾಂಬುಜಸ್ಸಕಲಭುವನಾಧಿಪೋ ಮಹಾದೇವಃ ದಕ್ಷ್ಯತಾಮಾತಾ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ದೇವರ ಇತಿ ಲೋಕವಾಕ್ಯಾ ಮಾ

ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ (ಇದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯ ಲಕ್ಷಣವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.) ಕೃಷ್ಣನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವಳಾದ ಕಾಳಿಯು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು, ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ! ಮಂಗಳಕರಳಾದ ನಿನ್ನ ಕಂಠಿಯಾದ ಆ ಕಾಳಿಯನ್ನೂ ಹಿಮವಂಶನ ಮಗಳಾದ ಉಮೆಯನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಪ್ತನೆಯ ಮೇರೆ ನನಗೆ ಕೊಡುವೆ. ಮತ್ತಂ ನೀನು - ನನಗೆ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮತ್ತಮಾ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೇ — " ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ! ಈ ಶಿವನ ವಾಮಾಂಗದದೇಶಿಯಿಂದ ವೊಡಲು ನೀನು ಗಂಜಿಯೊಡನೆ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಾನು ಈ ಶಿವನ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗದದೇಶಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದನು ನನಗೂ ನಿನಗೂ ಮತ್ತೆ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಈ ಶಿವನ ಕರ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಆ ಶಿವನಿಗೆ ಗಂಜಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಲು, ಬಳಿಕ ವಿಷ್ಣುವು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಆ ರುದ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಆತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷಾಳಿಸಿ, ಆ ಶಾಕೋದಕವನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪೋರಿಸಿ, ಈ ನನ್ನ ತಂಠಿಯಾದ ಗಂಜಿಯು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯು, ಎಂದು ಧಾರಾಡಲವ ಧಾರೆಯು ನೆರೆದುಕೊಟ್ಟು ಬಳಿಕ ಆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸನ್ನನ್ನ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟನು, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ — (ಖಟ್ಟಾಂಗ) ವಿಷ್ಣುವಲ

ಶ್ರಂ. "ವಾಸುದೇವಃ ಪರಾಪ್ರಕೃತಿಃ" — "ವಿಷ್ಣುರೋಪನಿಷತ್ ಕಲ್ಪಯತು" ಇತಿ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತಶ್ಚಿತ್ತವಾಕ್ಯಾತ್, ನಾರಾಯಣೇರುದ್ರಸ್ಯ ಸ್ವಯಮೇವ ಸ್ವರ್ತದಾಸೀತಿ
ಮಂತ್ರವ್ಯಾ. ತತ್ತಾವವಾಸ್ತಾಂ. ಅಥ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸೋದರೋಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಯ
ತಾಂ, ಸ್ಯಾಂದೇ, — ಲಕ್ಷ್ಮೀಂಪ್ರತಿ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿವಾಕ್ಯಂ, "ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕ್ಷಮಸ್ವ
ವಜ್ರನೀಯಮಿದಂ ದುರುಕ್ತಂ ಮಂದೀಧವಂತಿ ಪುರುಷಾಸ್ತವ ಸಂಗಮೇನ || ನೋ
ಜೇತ್ಯಧಂ ಕಥಯ ಪನ್ನಗಭೋಗಮಧ್ಯೇ ನಾರಾಯಣಸ್ವಪಿತಿ ಪಂಕಜಪತ್ರನೇತ್ರಃ"
ಇತ್ಯಾದಿಭಿಃಪ್ರಮಾಣೀಕೃತಂ ಶಕ್ತಿಶ್ರಯಸ್ವರೂಪಂ ವಿಜ್ಞೇಯಂ. ಹೇ ಚೋಳ !
ಶಕ್ತಿಮೂರ್ತೀಶೋಕಾನಾಂ ನ್ಯೂನಾಧಿಕತ್ವಮಪಿ ಶ್ವಯತಾಂ, ಸ್ಯಾಂದೇಕಾತಿಶಾ
ಖಂಶೇ, — "ಪಾದಗಮ್ಯಂ ಹಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವಸ್ತಸ್ತು ಧರಣೀತಲೇ || ತದ್ಭೂಲೋ
ಕಮಿತಿ ಖ್ಯಾತಂ ಸಾಧ್ವಿದ್ರೀಪಾಬ್ಧಿಕಾನನಂ || ಭೂಲೋಕಾಜ್ಞ ಭುವಲೋಕೋ
ಬುದ್ಧಿಮುದ್ಧಿರುನಾಹುತಃ || ಆದಿತ್ಯಾದಾದ್ಧೃವಂ ಸುಪ್ರಾಸ್ವಲೋಕ ಇತಿ ಗೀಯ
ತೇ || ಮುಖಲೋಕಃ ಕ್ಷುತಿರೂರ್ಧ್ವಮೇಕಕೋಟಿಪ್ರಮಾಣತಃ || ಕೋಟಿದ್ವಯೇನ

ಭಿ, "ನವೋ ವಿಷ್ಣುಕಳತ್ರಯಃ, ಇತ್ಯಾದಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಚನಗಳೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ.
ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಪದ್ಧುತ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ, ಸಕಲದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾದಕಮಲಗಳು
ಳ್ಳವನೂ, ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೊಡೆಯನೂ, ಆಗಿರುವ ಮಹಾದೇವನು - ದಕ್ಷನಿಗೆ ಅಳಿಯನು, ವಿ
ಷ್ಣುವಿಗೆ ಭಾವಮೈದುನನು ಎಂಬುದು ಲೋಕವಾರ್ತೆಯಲ್ಲದೆ ನಿಜವಲ್ಲವು. "ವಾಸುದೇವಃ ಪ
ರಾಪ್ರಕೃತಿಃ, — ವಿಷ್ಣುರೋಪನಿಷತ್ ಕಲ್ಪಯತು, ಎಂಬ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಶ್ಚಿತ್ತವಚನಗಳಿಂದ ನಾರಾ
ಯಣಿಯು ತನ್ನ ಚೈಯಿಂದಲೇ ಶಿವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ತದಾಸಿಯಾದಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದಂತರಲ್ಲಿ
ಬ್ರಹ್ಮನ ಸಹೋದರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು, ಸ್ಯಾಂದೇಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ಎಲೈ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ! ನನ್ನ ಮಾತು ನಿನಗೆ ಬಹಳ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೋರಿಬಂದರೂ ಕ್ಷಮಿಸು, ನನ್ನನ್ನು
ಸೇರಿದವರು ಅವಿವೇಕಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವಿವೇಕಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ವಿಷ್ಣುವು ಆದಿಶೇಷನ ಹೆ
ಡೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿತಕ್ಕಾಗಿ ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆ ಹೇಳು?, ಎಂದು ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯಿಂದ ಹೇ
ಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳಿಂದ ಶ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಶಕ್ತಿ ಯರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು
ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಆ ಶ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಲೋಕಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು, ಕಾ
ಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿ "ಪರ್ವತಗಳಿಂದಲೂ, ದ್ವೀಪಗಳಿಂದಲೂ, ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಅರಣ್ಯಗಳ
ಿಂದಲೂ ಕಾಲ್ಪಡಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಂದಲುಯೇಗ್ಗುವ ಆಗಿರುವ ಲೋಕವೇ ಭೂಲೋಕವೆಂದು
ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭೂಲೋಕದ ಮೇಲಿರುವ ಲೋಕವು ಭುವಲೋಕವು
ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ಲೋಕವು ಸುವಲೋಕವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವದೆ ಭೂಲೋಕದ ಮೇಲ್ಗ
ಡೆ - ಎಂದು ಕೋಟಿಯೋಜನದತ್ತರವಲ್ಲ ಮುಖಲೋಕವು, ಎರಡು ಕೋಟಿಯೋಜನದತ್ತರ

ಸಂಖ್ಯಾತೋ ಜನೋ ಭೂಲೋಕತೋ ಜನ್ಯಃ | ಚತುಷ್ಕೋಟಿಪ್ರಮಾಣೇನ ತಪೋ
ಲೋಕೋಽಸ್ಮಿ ಭೂಲತಾತ್ || ಉಪರಿಷ್ಠಾತ್ಕ್ವಿತ್ವೇರಷ್ಟಾ ಕೋಟಿಯಸ್ಸತ್ಯಮಾಂ
ಶಂ || ತಸ್ಮಾದುಪರಿ ವೈಕುಂಠೋ ಯೋಜನಾನಾಂ ಪ್ರಮಾಣಶಃ || ಭೂಲೋಕಾ
ತ್ಪರಿಸಂಖ್ಯಾತಃ ಕೋಟಿಷೋಡಶಸಮ್ನಿಶಂ || ಯತ್ರಾಸ್ತೇ ಶ್ರೀಪತಿಃ ಸ್ವಾತ್ಮಾತ್ಮನೇ
ವಾಮಧಯಪ್ರದಃ || ತತಸ್ತು ಷೋಡಶಗುಣಃ ಕೈಲಾಸೋಽಸ್ಮಿ ಶಿವಾಲಯಃ ||
ಪಾರ್ವತೀಸಹಿತತ್ಯಂಭುರ್ಗಜಾಸ್ಕಸ್ತಂದನಂದಿಧಿಃ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರೇ,—
“ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮಂ ಸ್ಥಾನಂ ಪದ್ಮರಾಗಸಮಪ್ರಭಂ || ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾತ್ಪರಂ ಜ್ಞೇ
ಯಂ ವಿಷ್ಣುಸ್ಥಾನಂ ಸನಾತನಂ || ಇಂದ್ರನೀಲಪ್ರತೀಕಾಶಂ ಮಹಾಭೋಗೈರಲಂಕೃ
ತಂ || ವಿಷ್ಣುಲೋಕಾತ್ಪರಂ ಸ್ಥಾನಂ ಕುಮಾರಸ್ಯ ಮಹಾಶ್ವನಃ || ಸ್ವಚ್ಛಮಾಕ್ರಿಶ
ಸಂಕಾಶಂ ವರಭೋಗಸಮನ್ವಿತಂ || ಸ್ಕಂದಸ್ಥಾನಾತ್ಪರಂ ಸ್ಥಾನಮಮಾದೇವ್ಯಾಃ ಪ್ರ
ಕೀರ್ತಿತಂ || ತಪ್ತಚಾಮಾಕರಪ್ರಖ್ಯಮಶೇಷಗುಣಸಂಯುತಂ || ಉಮಾಸ್ಥಾನಾಷ್ಟ
ಪರತಸ್ತೋನಮಾದ್ಯಕುಮಾರತೇಃ || ಶಶಭೃತ್ಕ್ಯೋಟಿಸಂಕಾಶಂ ಸದ್ರಕಾಮಸಮನ್ವಿ
ತಂ || ಅಪ್ರಸೇವ್ಯಗುಣಂ ಶುದ್ಧಮನೌಪಮ್ಯಂ ಸನಾತನಂ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ದಲ್ಲಿ ಜನಲೋಕವು, ನಾಲ್ಕು ಕೋಟಿಯೋಜನದತ್ತರದಲ್ಲಿ ತಪೋಲೋಕವು, ಎಂಟುಕೋಟಿ
ಯೋಜನದತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಲೋಕವು, ಹದಿನಾರುಕೋಟಿಯೋಜನದತ್ತರದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠಲೋಕವು
ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸಕಲಲೋಕದವರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ವಿಷ್ಣುವು ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ
ವೈಕುಂಠದ ಮೇಲ್ಮಡೆ ಹದಿನಾರುಕೋಟಿಯೋಜನದತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸವು ಇರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ಶಿ
ವನು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯಿಂದಲೂ, ವಿಘ್ನೇಶ್ವರ ಪದ್ಮಜ ನಂದಿ ಮೊದಲಾದವರಿಂದಲೂ ಸಹಿತನಾ
ಗಿ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗಾಗಲಿವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕ, ವೈಕುಂಠ
ಲೋಕ, ಕೈಲಾಸಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ—ಪದ್ಮರಾಗರತ್ನ
ದಂತ ಹೊಳೆವುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವೈಕುಂಠವು ಇಂದ್ರನೀಲರತ್ನದೋಪಾದಿಯ
ಲ್ಲಿ ಏಕಾಕಮಾನವಾಗಿ ನಾನಾಬಗೆಯಾದ ಸುಖಗಳಿಗಾಗಲೂ ಸತ್ಯನವಾಗಿದೆ ವೈಕುಂಠಕ್ಕಿಂತ ಪ
ರವಾದ ಮಹಾಶ್ವನಾದ ಷಷ್ಠಿವನ ಸ್ಥಾನವು ಮುತ್ತಿನಂತ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ
ಸುಖಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದೆ ಪದ್ಮಜನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕಿಂತ ಪರವಾದ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಸ್ಥಾನವು ಆ
ಗ್ನಿಸಂತರವಾದ ಭಂಗಾರದ ಹೊಳೆಯಂತೆ ಹೊಳೆವುಳ್ಳದಾಗಿ ಸಮಸ್ತಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತ
ದೆ ಪಾರ್ವತಿಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕಿಂತ ಪರವಾದ ಶಿವಸ್ಥಾನವು ಅನೇಕಳದ್ರರ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಕಾಂ
ತಿಯುಳ್ಳದೂ, ಸಮಸ್ತವಾದ ಇಷ್ಟಾಂಶಗಳಿಂದಕೂಡಿದುದೂ, ವರ್ಣಸಲಶಕ್ಯವಾದ ಗುಣಗಳು
ಳ್ಳದೂ, ಶುದ್ಧವೂ ಹೋರಿಕೆಯಿಲ್ಲದುದೂ, ಸನಾತನವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ಇತಿ ಸಕಲಕ್ರಿಶ್ಣೋಕ್ತಮೂರ್ತಿಭೇದಾರ್ಥಯಸ್ಸಪ್ರಮೋದದೇಶೇ
ಸಂಜಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಷುರುದ್ರಾಧಿಕೃತಂ.

ರೇ—ಹೇ ಚೋರ! ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಷುರುದ್ರಾಧಿಕೃತಂ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಶ್ಲೋಕಾ
ಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ,—“ಎಕವವ ರುದ್ರೋ ನ ದ್ವಿತೀಯಾಯ ತಸ್ಯೇ” —“ನ ತಸ್ಯ
ಮಶ್ವಾಪ್ಯಧಿಕಶ್ಚ ದ್ವೈತ್ಯತೇ” ಇತಿ. ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರೇ,—“ಯಸ್ಯ ಲಿಂಗಂ ಚಾಗ್ನಿ
ವಾಳೇ ಹುಗ್ವೇದೇ ಪ್ರಥಮಂ ಸ್ತುತಂ || ಪೂಜಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಭೃಂ ತಸ್ಯ ಕೋ
ವಾಙಧಿಕಸ್ತಮಃ || ಆದ್ಯಂತಂ ಯಸ್ಯ ಲಿಂಗಸ್ಯ ದ್ರಷ್ಟೃಕಾಮೌ ಸುರೋತ್ತಮೌ ||
ಜಾತೌ ವರಾಹಗೃಹ್ಣಾಂಜ ತಸ್ಯ ಕೋ ವಾಙಧಿಕಸ್ತಮಃ || ಶಿವವಿಕೋ ಧೈಯ
ಇತಿ ಯಮಾಹಾರ್ಥವೇದೇಶಿಖಾ || ಯಂ ದಧ್ಯತುರ್ವಧಿವಿಧೂ ತಸ್ಯ ಕೋ ವಾಙಧಿಕ
ಸ್ತಮಃ || ಯಸ್ಯ ಹಸ್ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರೋ ಯಸ್ಯ ಶೂಲೇ ಹರೇಶ್ವರಃ || ಯಂ ಭರ್ಗ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಸಕಲಕ್ರಿಶ್ಣೋಕ್ತಮೂರ್ತಿಗಳಭೇದಾರ್ಥಯವನ್ನು ಹೇಳುವ
ವಚನೆಯ ಉಕ್ತದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

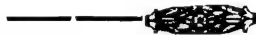
ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿರುದ್ರಾಧಿಕೃತಂ

ರೇ — ಎಲೈ ಚೋರನೇ! ಪೂರ್ವೋದಿತವಾದ ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗಿರುವ ಅಧಿ
ಕೃತವನ್ನು ಕೇಳು, ಶ್ಲೋಕಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ಒಬ್ಬ ರುದ್ರನೇ ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿವೆನು,—
“ಆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ, ಅಧಿಕನೂ ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಶಿವಧ
ರ್ಮೋತ್ತರದಲ್ಲಿ —“ಯಾವ ರುದ್ರನ ಶರೀರವಾದ ಲಿಂಗವು ಹುಗ್ವೇದದಲ್ಲಿರುವ || ಆಗ್ನಿ ವಾ
ಲೇ ಪುರೋಹಿತಂ ,, ಎಂಬ ಮುಕ್ತವಿಂದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೋ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳಿಂದ
ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೋ, ಆತನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಅಧಿಕನೂ ಯಾವನೂ ಇಲ್ಲವು ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮರು
ಯಾವ ಮಹಾಲಿಂಗದ ಆದ್ಯಂತಗಳನ್ನು ನೋಡಲಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಹಂದಿಕಂಸಗಳಾದರೋ, ಆ ಶಿವ
ನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಅಧಿಕನೂ ಇಲ್ಲವು ಅಥವಾ ಶಿಖೋಪನಿಷತ್ತು ಶಿವವೊಬ್ಬನೇ ಧ್ಯಾನಾರ್ಹನೆ
ದು ಯಾವನನ್ನು ಹೇಳತೋ, ಯಾವಲಿಂಗವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಿದ
ರೋ ಆತನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಅಧಿಕನೂ ಇಲ್ಲವು ಯಾವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಶರಿಯು, ತ್ರಿಶೂ
ಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶವವು ಇರುತ್ತದೋ, ಯಾವನನ್ನು ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವು ಭರ್ಗನನ್ನಾಗಿ
ಹೇಳುತ್ತದೋ ಆತನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಅಧಿಕನೂ ಇಲ್ಲವು. ಯಾವನ ರಥಕ್ಕೆ —ವೇದಗಳು ಕುದ

ಮಾಹ ಗಾಯತ್ರೀ ಶಸ್ಯ ಕೋ ವಾಙಧಿಕಸ್ಸಮಃ || ವೇದಾನಾಹಾ ಯದ್ರಥಸ್ಯ
ಧಾತಾ ಸೂತಶ್ಯರೋ ಹರಿಃ || ಯಸ್ಯ ಹಸ್ತೇ ಪುರಂವೋಸ್ತಸ್ಯ ಕೋ ವಾಙಧಿಕಸ್ಸ
ಮಃ || ಯಸ್ಯ ಶ್ರೀತಲರೇಶಸ್ಯ ವೇದಾಶ್ಚಾಸ್ತನಃ ಪದಂ ಎದುಃ || ಸ್ವೇದಜಾತಾ
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಶಸ್ಯ ಕೋ ವಾಙಧಿಕಸ್ಸಮಃ || ಹಿತಾ ಎಧಿವಧಿ ಯಸ್ಯ ವೇಶ್ಯಾ
ಧರಶಶಿಕ್ಷಿತಾಃ || ನಮಶ್ಚಕ್ರಸಾಂಜಲಿನ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಕೋ ವಾಙಧಿಕಸ್ಸಮಃ || ಯದಾ
ಚರ್ಮವದಾಕಾಶಂ ವೇಷ್ಮಯಿಷ್ಯಂತಿ ಮಾನವಾಃ || ತದಾ ಶಿವಮವಿಜ್ಞಾಯ ದುಃಖ
ಸ್ಯಾಂತೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ದೇವಾಧಿದೇವ ಭವತಾ ಸಮತಾಮುದೀರ್ಯ ಹಂಸೋಽಭವ
ತ್ಕಮಲಧೂಮಾರ್ಧಧಿರಾಹಃ || ಎತದ್ಧಿ ಶಘ್ಯಮ್ಯುಷಯಃ ಖಲು ವಾಚಕಸ್ಯ ಪಾಪ
ಸ್ಯ ಪಕ್ಷಿಮೃಗತಾಂ ಫಲಮಾಮನಂತಿ'' ಸೂತಗೀತಾಯಾಂ,— ಸೂತಃ, "ದೇಹಾ
ಕಾರಸ್ಯ ಜೈಕತ್ರೇ ಸತ್ಯಪಿ ದ್ವಿಜವುಂಗವಾಃ || ಶಿರಸಾ ವಾದಯೋಸ್ಸಾಮ್ಯಂ ಸರ್ರ
ಧಾ ನೈವ ಎದ್ಯತೇ || ಯಥಾಽಪ್ಯಸ್ಯಾಪಾನಯೋಸ್ಸಾಮ್ಯಂ ಧಿರತ್ವೇಪಿ ನ ಎದ್ಯತೇ ||
ದೇವತ್ವೇ ಎಧಿವಿಷ್ಣೋಸ್ತು ರುದ್ರಸಾಮ್ಯಂ ನ ಎದ್ಯತೇ'' ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾಯಾಂ,—

ರೇಕಾದವೋ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಾರಥಿಯಾದನೋ, ಯಾವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಬಾಹವಾದನೋ,
ಪ್ರಪುರವೈಯಾದ ಆ ಶಿವನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಅಧಿಕನೂ ಇಲ್ಲವು ಶಬರವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಯಾವ
ಶಿವನಿಗೆ ವೇದಗಳು ಬೇಟೆ ನಾಯಿಗಳಾದವೋ, ಯಾವನ ಬೆರನಿಂದ ಎಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮರು ಹುಟ್ಟಿ
ದರೋ, ಭರಣಾಚಾರ್ಯನಿಂದಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಎಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ನಮಿಸದೆ
ಯಾವನಿಗೆ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರೋ, ಆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಅಧಿ
ಕನೂ ಇಲ್ಲವು ಯಾವ ಮಾನವರು ಶಿವನನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಯಾವಾಗ ಮಹದಾಕಾಶವನ್ನು ಚರ್ಮ
ದಂತ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವರೋ, ಆಗ ಅವರು ಶಿವಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ದೇವಾಧಿ
ದೇವನಾದ ಎಲೈ ಶಿವನೇ! ಬ್ರಹ್ಮನು ತಾನು ನಿನ್ನಿಗೆ ಸಮಾನನೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಹಂಸ
ಪಕ್ಷಿಯಾದನು. ಎಷ್ಟು ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಹಂದಿಯಾದನು ಎಲೈ ಮುನಿಗಳೇ!
ಈ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾದದ್ದು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರು—ವಾಕ್ಯ ನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಸ'
ಮೃಗಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದನ್ನೇ ಫಲವನ್ನಾಗಿ ಪಾಞ್ಡರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ,, ಎ
ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — "ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ದೇಹದ ಆಕಾರವು ಏಕಪ್ರ' ನ'
ತಲೆಯೊಡನೆ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು ಸವ್ಯಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಂಟು ಖ
ಗುದಗಳಿಗೆ ರಂಧ್ರವು ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಖದೊಡನೆ ಗುದವು ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದಿರುವಂಟು
ಬ್ರಹ್ಮ ಎಷ್ಟು ರುದ್ರನಿಗೆ ದೇವತ್ವವಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ರುದ್ರನೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಷ್ಟು ಸು ಸಮಾನರಲ್ಲವು,,
ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — "ಕೆಲವರು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಆಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ,
ಎಷ್ಟು ಶಿವಸಮಾನನೆಂದೂ, ಕೆಲವರು ನನ್ನನ್ನು ಶಿವಸಮಾನನೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಇದರಿಂದ

ಬ್ರಹ್ಮಾ, “ಮಾಯಾಬಲೇನ್ನೈವ ಹಂ ತಿವೇನ ಸಮಾನಸೂತುಃ ಪುರುಷಾಧಮಾ
ಶ್ಚ || ಮೋಹೇನ ಕೇಚಿನ್ನಮ ಸಾಮ್ಯಮಾತುರ್ಮಾಯಾ ಚ ಶೈವೀ ಖಲು ದುಸ್ತು
ರೈವ || ಖದ್ಯೋತೋ ಯದಿ ಚಂಡಭಾನುಸದೃಶಸ್ಯಾನ್ಮೋಹಶ್ಚಂಭುನಾ ಕಿಂ
ಕಾಷ್ಠೋ ಯದಿ ಚಂದನೇನ ಸದೃಶಸ್ಯಾನ್ಮೋಹಮಾಲೇನ ತು || ಅಜ್ಞಾನಂ ಯದಿ
ವೇದನೇನ ಸದೃಶಂ ಶಕ್ರಸ್ಸಮತ್ಯುಲಿನಾ ಕಿಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಸುರವುಂಗವಾ ಆತಮಹೋ
ಮೋಹಸ್ಯ ದುಶ್ಲೇಷ್ವಿತಂ” ಸೂತಗೀತಾಯಾಂ,—ಸೂತಃ, “ಶಿವಸ್ಯಾಜ್ಞಾ ಬಲಾ
ದ್ವಿಷ್ಣುರ್ಜಾಯತೇ ಪ್ರಿಯತೇಷು ಚ | ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸರ್ವಜಗತ್ಕರ್ತಾ ಎಷ್ಟು ಲೋಕ
ಸ್ಯ ಪಾಲಕಃ || ತತ್ರೈವ, “ಹೀನಂ ವಾ ಸದೃಶಂ ವಾ ತು ಹರಿಣಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ
ಹರಂ || ಯೇ ಪಶ್ಯಂತಿ ಸದಾ ತೇ ತು ವಚ್ಯಂತೇ ನರಕಾರ್ಥವೇ || ಹರಿಬ್ರಹ್ಮಾದಿ
ದೇವೇಭ್ಯಶ್ಚೈಷ್ವಂ ವಚ್ಯಂತಿ ಯೇ ಹರಂ || ತೇ ಮಹಾಘೋರಸಂಸಾರಾನ್ಮುಚ್ಯಂತೇ
ನಾತ್ರ ಸಂತಯಃ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ
ಇತಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಷು ರುದ್ರಾಧಿಕೃತನಿರ್ಣಯವಿಧಿಸ್ತು ಮೋಪದೇಶೇ ಷಷ್ಠ ಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶಿವನೊಡನೆ ನಿತ್ಯಸಮವೇತವಾಗಿರುವ ಮಾಯಾಬ್ರಹ್ಮವು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಅಪ್ರತಿಹತವಾದುದು
ದೊಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ! ಮೀನ ಹ ಕವು ಪ್ರಚಂಡಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಸೂ
ರ್ಯನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದರೆ ಎಷ್ಟು ವು ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಬಹುದು ಕಟ್ಟಿಗೆಯು ಶ್ರೀಗಂಧದ
ಮರಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದರೆ ನಾನು ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಬಹುದು, ಅಜ್ಞಾನವು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ
ಸಮಾನವಾದರೆ ಇಂದ್ರನು ಶಿವನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಬಹುದು ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ! ಅಜ್ಞಾ
ನದ ಕೆಟ್ಟ ಡೀಷ್ಟೆಯನ್ನು ನಾನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ, ಇದು ಅಶ್ವತ್ಥವು || ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು
ದುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ಶಿವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಎಷ್ಟು ವು ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳೆನಿಸು
ಫವಿಸುತ್ತಾನೆ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವಜಗತ್ಕರ್ತನು, ಎಷ್ಟು ವು ಸರ್ವಜಗತ್ಕಾರ್ತನು, ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ,
ಎಂದೂ, ಆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೇ — “ರುದ್ರನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ಎಷ್ಟು ಗಳೊಡನೆ ಹೀನನನ್ನಾಗಾದರೂ
ಸಮಾನನನ್ನಾಗಾದರೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕವರು ನರಕವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಬೀಯಿಸ
ಲ್ಪಡುವರು. ಶಿವನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕವರು
ಅತಿಭಯಂಕರವಾದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುವರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು,
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ರುದ್ರಾಧಿಕೃತವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಧಿಕೃತನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ವಿಧನೆಯು

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರೀ.

ದ್ವಿಮೂರ್ತಿಮಧ್ಯೇನಾರಾಯಣಾಬ್ದುದ್ರಾಧಿಕೃನಿರ್ಣಯಃ.

ಬೋ—“ಶಿವಾಯ ವಿಷ್ಣುರೂಪಾಯ ಶಿವರೂಪಾಯ ವಿಷ್ಣುನೇ || ಶಿವಸ್ಯ ಹೃದಯಂ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ಹೃದಯಂ ಶಿವಃ” —“ಯಥಾ ಶಿವಮಯೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ತಥಾ ವಿಷ್ಣುಮಯಶ್ಶಿವಃ” ಇತಿ ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತಿವಾಕ್ಯಾತ್, ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಗಣೇಶ | ಕಥಂ ಹರಿಹರಯೋರ್ಭೇದಃ ?

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ | ತ್ವದುಕ್ತಖಿಲಶ್ರುತಿಸ್ತೃತಿವಾಕ್ಯಯೋರರ್ಥಶ್ಚೈವ ತಾಂ, ಬೋಧಾಯನಮುನಿನಾ,—“ಪಾದೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಪಿಲೋಚನಂ ಕಟಿತಪೀ ಸಿಂಹಂ ನೃಸಿಹತ್ವಾದಿನಂ ಹಾರೇ ಕೂರ್ಮಶಿರಃ ಕರೇ ತು ವಿಲಸತ್ಕಂಠಾಳನಾಮಾಯುಧಂ || ತೂಲಾಗ್ರೇ ಶವಕೇಶವೋ ಹರಿಶಿರೋ ಮಾಲಾ ಶ್ಚ ಮಂಜೃ ಸದಾ ತಸ್ಯಾದ್ವಿಷ್ಣುಮಯಶ್ಚಿವಸ್ತು ತು ಪರಂ ವೈಕ್ರಂ ಪುರಾಣೋದಿತಂ” ಅಯಂ “ಶಿವಾಯ ವಿಷ್ಣುರೂಪಾಯೇತಿ” ಮಂತ್ರಸ್ಯಾರ್ಥಃ. ತೇನೈವ,—“ಘಾಲೇ ಭೂತಿವಿಲೇಪನಂ ಕರಶಲೇ ಲಿಂಗಂ ಹೃದೀಶಸ್ತೃತಿಗ ರುದ್ರಾಕ್ಷಾ ವಲಯಂ ಗಳೇ ಶಿರಸಿ ವೈ ಬಿಭ್ರಜ್ಜಟಾನುಂಡ

ದ್ವಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಏಕೈಕ ರುದ್ರಾಧಿಕೃನಿರ್ಣಯವು.

ಬೋ—“ವಿಷ್ಣುವು ಶಿವನ ಹೃದಯವಾಗಿದುವನು. ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹೃದಯವಾಗಿರುವನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿಷ್ಣುರೂಪನಾದ ಶಿವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಶಿವರೂಪನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ವಿಷ್ಣುವು ಶಿವಮಯನಾಗಿದುವಂತೆ ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುಮಯನಾಗಿದುವನು, ಎಂದು ಶ್ರುತಿ ಸ್ತೃತಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ | ಹರಿಹರನಿಗೆ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ ?

ರೇ—ಎಲೈ ಬೋಳನೇ ! ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಖಿಲಶ್ರುತಿಸ್ತೃತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳು, ಬೋಧಾಯನವಾಯಿಂದ—“ಯಾವನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನೇತ್ರವು, ಯಾವನ ಹಾರದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮವತಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ತಲೆಯು, ಯಾವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವಾನವಾದ ಕಂಠಾಳವೆಂಬ ಆಯುಧವು, ಯಾವನ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ನರಸಿಹನ ಚರ್ಮವು, ಯಾವನ ಶರೀರದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಶವವಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶರೀರವು, ಯಾವನ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ತಲೆಗಳ ಮಾಲೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತದೆಯೋ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುಮಯನು ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಅತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಬೋಧಾಯನವಾಕ್ಯವು “ಶಿವಾಯ ವಿಷ್ಣುರೂಪಾಯ, ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವು ಆ ಬೋಧಾಯನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ —“ಹಣಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮಂತ್ರಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಭಸ್ಮವನ್ನು, ಕರಪೀರದಲ್ಲಿ ಶಿವರಿಂಗವನ್ನು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಧ್ಯಾನವನ್ನು, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು,

ನಂ || ಜೆಹ್ವಾಗ್ರೇ ಶಿವಮಂತ್ರಮಿತ್ಥಮಸುಶಂ ರಾತ್ರೌ ದಿವಾಕೀರ್ತನಂ ಕುರ್ವಾ
ಶೈವಮುನಿರ್ಹಂಸ್ಸಯಮಿತಿ ವ್ಯಕ್ತಂ ಪುರಾಣೋದಿತಂ” ಇತಿ. ಅಯಂ “ ಶಿವರೂ
ಪಾಯ ಎಷ್ಟವೇ” ಇತ್ಯಸ್ಯಾರ್ಥಃ. ಭೋ ಜೋಳ! ಇತ್ಥಂ ಬಹಿಸ್ಪ್ರರೂಪೇ ಹರಿಹರ
ಯೋರ್ಭೇದಃ, ಶಯೋರಂತಸ್ಪ್ರಯುಸೇ ಭೇದಶ್ಚೈವಯತಾಂ, ಪುರಾ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಮಹಾ
ರಾಜಸಭಾಯಾಂ ಶಿವಶರ್ಮವಿಷ್ಣುಶರ್ಮನಾಮಾನ್ ಹರಿಹರಿಭಕ್ತೌ “ಮದ್ದೇವೋಃ
ಯಮಧಿಕಃ” “ಮದ್ದೇವೋಃಯಮಧಿಕಃ” ಇತಿ ಪರಸ್ಪರಂ ವಿವಾದಮಾನ್, ನ್ಯಾ
ಯಂ ಸದ್ವಿಶಾಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೋಽಪಿ ವಿದ್ವದ್ವೈಶ್ಯಶ್ರವತುಃ, ತೇ ನ್ಯಾಯಶೋಕಾಃ ಕ್ರಮೇಣ
ಶ್ವಯಾ ಸಮ್ಯಕ್ಚೈವಯತಾಂ, ಶಿವಧರ್ಮೇ, — “ತೃಣಾಗ್ರಾಹೀಂದ್ರನೀಲಸ್ಯ ವಜ್ರಸ್ಯಾ
ಕ್ಷಯಸಂಪದಃ || ಯಥಾ ಭೇದಸ್ತಥಾ ಕೃಷ್ಣಸೋಮಶೇಖರಯೋರ್ಧ ರೇತ್ || ೧||
ಅಭೋಮುಖಕೃಪೀಟಸ್ಯ ಸೋರ್ಧ್ವಚ್ಛಾಯಾಯಾಜೋ ಯಥಾ || ಭೇದಃ ಕೃಪೀಟ
ಯೋನೇನ್ಯಾಸ್ತತ್ಥಾ ಪದ್ಮಾಕ್ಷಭರ್ಗಯೋಃ || ೨|| ಉರ್ಧ್ವರಂಧ್ರಧಗಸ್ಯೈವ ತಿರ್ಯ
ಗ್ರಂಧ್ರಮುಖಸ್ಯ ಜ || ಯಥಾಭೇದಃ ಕೇಶವಾಗ್ನಿರೇಶಸೋಸ್ತು ತಥಾ ಭವೇತ್ || ೩||
ಸುರಾಯಾಃ ಪೂತಿಗಂಧಾಯಾಸ್ಸುಗಂಧಸ್ಯಾಪ್ಯುತಸ್ಯ ಜ || ಯಥಾ ಭೇದಸ್ತಥಾ
ನಾರಾಯಣೇಶಂಕರಯೋರ್ಧವೇತ್ || ೪|| ಪೂಗಸ್ಯ ಜೈಕನೇತ್ರಸ್ಯ ತ್ರಿನೇತ್ರಸ್ಯ ಯ

ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಜಟಾಪಟಲವನ್ನು, ಜಹ್ವಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾನಾಗಲೂ ಶಿವಮಂತ್ರಜಪವನ್ನು, ಹಗ
ಲುರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನಾಮಕೀರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹರಿಯು ತಾನು ಶಿವಸ್ವರೂಪನಾಗಿ
ರುತ್ತಾನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲಿಟ್ಟಿದೆ. ಇದು “ಶಿವರೂ
ಪಾಯ ಎಷ್ಟವೇ”, ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವು. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹರಿಹರರ ಬಹಿ
ಸ್ಪ್ರರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿರುವುದು. ಇನ್ನು ಹರಿಹರರ ಅಂತಸ್ಪ್ರರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಭೇದವನ್ನು
ಕೇಳು; ಪೂರ್ದದಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರೂರಾರಾಜನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಶರ್ಮನೆಂಬ ಶಿವಭಕ್ತನೂ,
ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮನೆಂಬ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನೂ ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನೇ ದೇವಾಧಿಕನು, ನನ್ನ ದೇವಭಕ್ತನೆಂದು
ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಜಗಳವಾಡ ತ್ತ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ವಿದ್ವಾಂಸರವೆಸೆಯಿಂದ ನ್ಯಾಯ
ವನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಆ ನ್ಯಾಯಶೋಕಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೇಳು; ಶಿವಧರ್ಮದಲ್ಲಿ — “ತೃಣದ
ಹೋಲಿಕೆಯ ನ್ನು ಹೊಂದುಂ ಇಂದ್ರನೀಲಕಕ್ಷ, ಅಧಿಕಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಡುವ ವಜ್ರಕಕ್ಷ, ಭೇ
ದವಿರುವಂತೆ, ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು. ಅಭೋಮುಖಕೃಪೀಟನಿಗೂ
ಉರ್ಧ್ವರಂಧ್ರಭಗಿನಿಗೂ ಪ್ರಸುರಿವ ಜ್ವಾಲೆಗಳುಳ್ಳ ಅಗ್ನಿನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವಂತೆ ಹರಿಹರರಿಗೆ ಭೇದ
ವಿರುವುದು. ಉರ್ಧ್ವರಂಧ್ರಭಗಿನಿಗೂ ತಿರ್ಯಗ್ರಂಧ್ರಮುಖವುಳ್ಳವನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವಂತೆ ಕೇಶವ
ನಿಗೂ ಅಗ್ನಿರೇಶನಾದ ಶಿವನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು. ದುರ್ಗಂಧಪೂರಿತವಾದ ಮದ್ಯಕಕ್ಷ, ಸು
ಗಂಧಪೂರಿತವಾದ ಅಮೃತಕಕ್ಷ, ಭೇದವಿರುವಂತೆ ನಾರಾಯಣನಿಗೂ ಶಂಕರನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು

ಧಾ ಭವೇತ್ || ಭೇದಸ್ತು ನಾಂ ಕರಣಂ ತಥಾ ಕಂಚಾಕ್ಷತ್ಯಕ್ತಯೋಃ ||೫|| ತ್ರೀ
ತುಲಸ್ಯ ಸಿಲತಯೋಸ್ತು ಸರ್ವಾಕ್ಷತ್ಯಕ್ತಯೋಃ ||೬|| ಯಥಾ ಭೇದಸ್ತು ಧಾ ಪೀತಾಂ
ಬರಸರ್ವವಿಭೂಷಯೋಃ ||೭|| ಯಥಾ ಸುಖಂ ದ್ವೇದಶ್ಚಂದ್ರಕರಸ್ಯ ಚ ||೮|| ತಥಾ
ಭೇದಶ್ಚ ಕ್ರಮಾಣೇಷಂದ್ರಶ್ಚ ಯಥಾ ಸುಖಂ ||೯|| ಪಾಪಾಣಾಪ್ಯನಃ ಕೃಷ್ಣಾಯ
ಸತ್ಪ್ರೀತನಕಸ್ಯ ಚ || ದುಃಖಾಭೇದಸ್ತು ಪುಷ್ಕಲಿಂಗವಪುಷೋರ್ಭವೇತ್ ||೧೦||
ಇತಿ ಭೋಜೋಕ್ತಃ | ಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾನ್ಯಪಿ ಕ್ರಮೇಣ ಶ್ಲಾಘತಾಂ, ನಾ
ರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ, — “ವಿಶ್ವಂ ನಾರಾಯಣಂ ಹರಿಂ” — “ವಿಶ್ವಾಧಿಕೋ
ರುದ್ರೋ ಮಹರ್ಷಿಃ” ಇತಿ, ಋಗ್ವೇದೇ, — “ಯಜ್ಞೋ ವೈ ವಿಷ್ಣುಃ” — “ಗಾ
ಧಪತಿಂ ಮೇಧಪತಿಂ ರುದ್ರಂ” ಯಜುರ್ವೇದೇ, — “ವಿಷ್ಣುರ್ಯಜ್ಞಃ” — “ಆವೋ
ರಾಜಾನಮಧ್ವರಸ್ಯ ರುದ್ರಂ” ಯಜುಸ್ಸಂಹಿತಾಯಾಶ್ಚಾಪಂತರೇ, — “ವಾಸುದೇ
ವಃ ಪರಾಪ್ರಕೃತಿಃ” ಪುನರಾರಣ್ಯಕೇ, — “ವಿಷ್ಣುರ್ದ್ಯೋನಿಂ ಕಬ್ಜಯತು” ಅಥರ್ವ
ಶಿರಸಿ, — “ಯೋ ಯೋನಿಂ ಯೋನಿಮಧಿಃ ಸೃತ್ಯೇಕಃ” ಇತಿ ಸ್ಕಾಂದೇ ಶರಭಾಧ್ಯಾ

ದು ಒಂದುಕಡ್ಡುಳ್ಳ ಅಡಿಕೆಗೂ ಮೂರುಕಡ್ಡುಗಳುಳ್ಳ ವೇಗಿನಕಾಯಿಗೂ ಭೇದವಿರುವಂತೆ
ಕಮಲಾಕ್ಷಿ ನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಶಿವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು.
ಸುಲಭವಾಗಿ ಮೆಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ತುಲಸಿಗೂ ಸುಲಭವಾದ ಒಂದು ಕಡ್ಡುಗೂ
ಕತ್ತಿಗೂ ಭೇದವಿರುವಂತೆ ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯಾಗಿರುವ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಸರ್ವಾಭರಣನಾಗಿರುವ
ಶಿವನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ತ್ರಾಯೋಧನನ್ನು ಹಿಡಿದವನಿಗೂ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನ
ನ್ನು ಹಿಡಿದವನಿಗೂ ಬೆದವಿರುವಂತೆ ಚಕ್ರಾಣಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಾದ ಶಿವನಿ
ಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು ಕಬ್ಬಿ ಒಕ್ಕು ಚಿಕ್ಕ ಕಬ್ಬು ಭೇದವಿರುವಂತೆ ಕಪಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ವಿಷ್ಣುವಿ
ಗೂ ಸುವರ್ಣದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ಶಿವನಿಗೂ ಭೇದವಿರುವುದು, ಎಂದು ಹೇ
ಳುತ್ತಿದ್ದ ಎಲೈ ಜೋಶನೇ! ಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಡಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಕೇಳು;
ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ವಿಶ್ವರೂಪನಾದ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಹರಿಯನ್ನು,,
“ರುದ್ರಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಶಿವನು ಮಹರ್ಷಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿಶ್ವಾಧಿಕನು,, ಎಂದೂ, ಋ
ಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ — “ವಿಷ್ಣು ವೇ ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನು,, — “ಗಾಧಪತಿಯೂ ಮೇಧಪತಿಯೂ ಆದ ರುದ್ರ
ನನ್ನು,, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ — “ವಿಷ್ಣುವು ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನು,, — “ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ರಾಜನಾದ
ರುದ್ರನನ್ನು,, ಯಜುಸ್ಸಂಹಿತೆಯ ಭಿನಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ — “ವಾಸುದೇವನೇ ಶರಯೇನಿಸುವ ಪ್ರಕೃ
ತಿಯು,, ಎಂದೂ, ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ — “ವಿಷ್ಣುವು ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ
ಎಂದೂ, ಅಥರ್ವಶಿರಸಿನಲ್ಲಿ ಅದೇ ಅರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಶರಭಾಧ್ಯಾ

ಯೇ,—ನರಹರಿಂಪ್ರತಿ ಶರಭದುದ್ರವಾಕ್ಯಂ, "ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತಂ ಪುಮಾನ್ಪ್ರದ್ರಸ್ತು
ಯಿ ತದ್ವೀರ್ಯಮಾಹಿತಂ || ತ್ರನ್ನಾಭಿವಂಕಜಾಜ್ಞಾತಃ ಪಂಚವಕ್ತ್ರಃ ಪಿತಾಮಹಃ"
ಇತಿ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—ನಾರಾಯಣಂಪ್ರತಿ ಶಿವವಾಕ್ಯಂ, "ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತಂ ಸುರ
ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುರುಷೋಽಸಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ತ್ರಮೇವ ಮಾಯಾ ಎಶ್ವಸ್ಯ ಮಾಯುಹಂ
ಪರಮಾರ್ಥತಃ" ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ವಾಚರಯೋರ್ಭೇದೋ ನಿಶ್ಚಿತವ್ಯಃ.

ಇತಿ ದ್ವಿಮೂರ್ತಿಮಧ್ಯೇ ನಾರಾಯಣಾದ್ರುದ್ರಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿಸ್ಸಪ್ತಮೋ
ಪದೇಶಃ ಸಪ್ತಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

೩೩.

ಶ್ರೀ ೩.

ರುದ್ರಸ್ಯೈಕತ್ವಸಂಖ್ಯಾನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋ—“ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸಪತ್ರಶೋ ಯೇ ರುದ್ರಾ ಅಧಿಭೂಮ್ಯಾಂ” ಇತಿ
ಯಜುರ್ವೇದಃ, “ರುದ್ರಾಶ್ಚ ಗಣದೇವತಾಃ” ಇತ್ಯಮರೋಕ್ತೇಶ್ಚ, ಹೇ ರೇಣು
ಕಗಣೇಶ! ರುದ್ರೈಕತ್ವಂ ವಕ್ತುಂ ನ ಶಕ್ಯತೇ.

ಯದಲ್ಲಿ — ನೀನು ಪ್ರಕೃತಿಯೆನಿಸುತ್ತೀಯೆ ರುದ್ರನು ಪುರುಷನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ ಆ ಕಾರಣ
ದಿಂದ ಅವನ ವೀರವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲುಬಿಟ್ಟಿತು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದದನೆ
ಯಿಂದ ಐದುಮುಖಗಳುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು,, ಎಂದು ಶರಭೇಶ್ವರನಿಂದ ನರಹರಿಯನ್ನು
ಕುರಿತು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ!
ನೀನೇ ನನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯು, ನಾನೇ ನಿನ್ನ ಪುರುಷನು, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು.
ವಿಶ್ವರೂಪನಾದ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೀನೇ ಮಾಯೆ, ನಾನೇ ಮಾಯೆಯುಳ್ಳವನು,, ಎಂದು
ಶರಭೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನಿಂದ ನರಹರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ
ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಹರಿಹರಗಿರತಕ್ಕೆ ಭೇದವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ದ್ವಿಮೂರ್ತಿಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಿಗಿಂತಲೂ ರುದ್ರಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು
ಹೇಳುವ ವಿಳನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಳನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರನಿಗೆ ಏಕತ್ವಸಂಖ್ಯಾನಿರ್ಣಯವು.

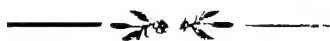
ಚೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶ್ವರನೇ. ರುದ್ರರು ಆನೆಕಾರುವರು, ಎಂದು ಹೇಳುವ
ಯಜುರ್ವೇದಪ್ರತಿಯೂ, ಆಮರವಾಕ್ಯವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ರುದ್ರನೊಬ್ಬನೇ ಎಂದು ಹೇಳುವ
ದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವು.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ ! ಸತ್ಯವು ರುದ್ರಬಾಹುಳ್ಳೀ ಅಸಂಖ್ಯಾಕಾನಾಂ ರುದ್ರಾಣಾಮಧೀಶ್ವರೋ ಆದಿರುದ್ರಸ್ತೇಷಾಂ ಎವೇತಿ ಸರ್ರತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ, ತದೇವ ಪ್ಲಾಯತಾಂ, ಅಧರ್ವತಿಸಿ, —“ ದೇವಾಣಾಂ ವೈ ಸ್ವರ್ಗಂ ಲೋಕಮಗಮಂತೇ ದೇವಾ ರುದ್ರಮಪ್ಯುಚ್ಯತೇ | ಕೋ ಭವಾನಿತಿ ಸೋಽಬ್ರವೀತ್ ಅತಮೇಕಃ | ಪ್ರಥಮಮಾಸಂ ವರ್ತಾಮಿ ಚ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಚ ನಾನ್ಯಃ | ಕಶ್ಚಿನ್ಮತ್ತೋ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಃ | ಸೋಽಂ ಶರಾದಂಶರಂ ಪ್ರಾವಿಶತ್ ” ಲೈಂಗೀ, —“ ದೇವಾ ಹ್ಯಪ್ಯುಚ್ಯಂತಂ ದೇವಂ ಕೋ ಭವಾನಿತಿ ತಂಕರಂ || ಅಬ್ರವೀದ್ಭಗವಾಸ್ಪ್ರದೋ ಹ್ಯತಮೇಕಃ | ಪುರಾತನಃ || ಆಸಂ ಪ್ರಥಮಮೇವಾಹಂ ವರ್ತಾಮಿ ಚ ಸುರೋತ್ತಮಾಃ || ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಚ ಲೋಕೇಽಸ್ಮಿಸ್ತಶ್ಚೋ ನಾನ್ಯಃ | ಕುಶಶ್ಚನ || ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಂ ನ ಮತ್ತೋಽಸ್ಮಿ ನಾನ್ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಸುರೋತ್ತಮಾಃ ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಸ್ಕಾಂದೇ ಶಿವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಖಂಡೇ, —“ ಆದ್ಯಷ್ಟಪೂರ್ವಂ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೇವಾ ಎಷ್ಟುಪುರೋಗಮಾಃ || ಪ್ರದೇವತ್ಯ ಮಹಾದೇವಮಪ್ಯುಚ್ಯಂತೋ ಭವಾನಿತಿ || ಸೋಽಬ್ರವೀದ್ಭಗವಾಸ್ಪ್ರದ್ರಃ ಪತುನಾಂ ಪತಿರೀಶ್ವರಃ || ಸಂ ವರ್ತಾಮಿ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ನ ಮತ್ತೋಽನ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ಶಶ್ಚನ || ಮನ್ಮಾಯಾತಕ್ರಿಸಂ

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಅನೇಕಮಂದಿ ರುದ್ರರುತ್ತರಿಯಾದಾಗ್ಯೂ ಅಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ರುದ್ರರಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಆದಿರುದ್ರನು ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದು ಸಮಸ್ತ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳು, ಅಥರ್ವತಿಸಿನಲ್ಲಿ —“ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆದಿರುದ್ರವನ್ನು ನೀನು ಯಾವನೆಂದು ಕೇಳಿದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಆದಿರುದ್ರನು—ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ನಾನು—ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಇದ್ದೆನು, ಈಗಲೂ ಇರುತ್ತೇನೆ, ಮುಂದೆಯೂ ಇರುವೆನು, ನನಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದವನೆಂಬುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ಸರೂಪಿಸಿ ಮರೆಯಾದನು, ಎಂದು ಕ್ರವಾಗದೆ ಲಿಂಗಧರಾಡದಲ್ಲಿ —“ ದೇವತೆಗಳು ಶಿವನನ್ನು ನೀನಾವನೆಂದು ಕೇಳಿದರು ಭಗವಂತನಾದ ರುದ್ರನು ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ! ಅನಾದಿಯೂ, ಅದ್ವಿತೀಯನೂ ಆಗಿರುವ ನಾನು ಮೊದಲು ಇದ್ದೆ, ಈಗಲೂ ಇದ್ದೇನೆ, ಮುಂದೆಯೂ ಇರುತ್ತೇನೆ, ನನಗಿಂತ ಬೇರೊಬ್ಬ ಅಧಿಕವುಳ್ಳವರೋಕದಲೂ ಬೇರೆಯೋಕದಲೂ ಇಲ್ಲವು. ನನಗಿಂತ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದುದ್ದಾವುದೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಇಲ್ಲವು, ” ಇದು ಮೊದಲಾದುದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿ ಶಿವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಖಂಡದಲ್ಲಿ —“ ಎಷ್ಟು ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು—ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಿಂದ ಸೋಡಲ್ಪಡದವನಾದ ಆ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ನಮಿಸಿ, ನೀನು ಯಾವನು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಇದ್ದು ಹೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ, ಪಶುಪತಿಯೂ, ಈಶ್ವರನೂ ಆದ ಆ ರುದ್ರನು—ಈಗಲೂ ಇರುತ್ತೇನೆ, ಮುಂದೆಯೂ ಇರುವೆನು, ನನ್ನದೇನಿಂದು ಬೇರೆಯಾದ ಪ್ರಿಯಾವನೂ ಇಲ್ಲವು. ಸ್ಕಾವರ ಒಂಗೆ ಮಾತೃಕವಾದ ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚವ್ತನ್ನನ್ನ ಮಯೋಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಎಂದು ಜೋಳ,

ಕ್ಷೃಪಂ ಜಗತ್ಸದ್ವಂ ಡರಾಡರಂ || ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಭಗವಾನ್ಪ್ರದ್ರಸ್ತಂ ಪೂರ್ಣಂ
ರೂಪಮಾಪತತ್ || ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ, — “ ಅತ್ಯಧಾತಾನ್ಮಹಾದೇವಾಶ್ಚೀರಾವಗ್ರ
ಹರೂಪಿಣಃ || ಅದಿಸರ್ಗೇ ಸಮುದ್ಭೂತಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಯಸ್ಸುರಾಃ || ಪೃಷ್ಠೋ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಧರ್ಮೈಃ ಕಸ್ಯಂ ದೇವ ಇತಿ ಪ್ರಭುಃ || ಅಬ್ರವಿದಹಮೇವೈಕೋ
ನಾನ್ಯಃ ಕತ್ತಿದಿತಿ ಶ್ರುತಿಃ ” ಇತ್ಯಾದಿವಚನಜಾಲಂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಂ

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯೈಕತ್ವ ಸಂಖ್ಯಾನಿರ್ಣಯಸ್ವಪ್ನವೋಪದೇಶೇ ಅಷ್ಟಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ರುದ್ರಸ್ಯವಿಶ್ವಾಧಿಕತ್ವ ನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ! ತಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವಶ್ರುತಿಪ್ರಸಿದ್ಧವಿಶ್ವಾಧಿಕತ್ವಂ
ಕ್ಷೃಪಯತಾಂ, ಶ್ರೇತಾತ್ಮತರೋಪನಿಷದಿ, — “ ವಿಶ್ವಾಧಿಕೋ ರುದ್ರೋ ಮಹರ್ಷಿಃ |
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಂ ಜನಯಾಮಾಸ ಪೂರ್ವಂ ಸ ನೋ ಬುದ್ಧಾಃ ಶುಭಯಾ ಸ್ತೃತಾಃ
ಸಂಯುತಕೃತ್ ” ಇತಿ. ಮಾನವಪುರಾಣೇ, — “ ರುದ್ರಂ ವಿಶ್ವಾಧಿಕಂ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮ

ತನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —
“ ಸಕಲ ಜೀವಂಗಿ ಚೈತನ್ಯರೂಪನೂ, ಚಂದ್ರಶೇಖರತ್ವಾದಿ ಲೀಲಾಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವ
ನೂ ಆದ ಮಹಾದೇವನದೇಸೆಯಿಂದ ಪ್ರಥಮಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಿ ದೇವತೆಗಳು
ಹುಟ್ಟಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಧೇವತೆಗಳಿಂದ ನೀನು ಯಾವನು, ಎಂದು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಭುವಾದ
ಶಿವನು—ನಾನೊಬ್ಬನೇ ನನಗಿಂತ ಅನ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಹೀಗೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಸಾ
ಲುತ್ಪದ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿವಚನಜಾಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಏಕತ್ವಸಂಖ್ಯಾನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ವಿಳನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಧಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಆ ಆರುದ್ರನಿಗೆ ಸಕಲ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ
ವಿಶ್ವಾಧಿಕತ್ವವನ್ನು ಕೇಳು, ಶ್ರೇತಾತ್ಮತರೋಪನಿಷದಿನಲ್ಲಿ — “ ಮಹರ್ಷಿಯೊಂದನಿರುವುದ
ರಿಂದ ವಿಶ್ವಾಧಿಕನಾದ ರುದ್ರನು—ಜಗತ್ತು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ
ಸಿದನೋ, ಆ ರುದ್ರನು ನಮ್ಮನ್ನು ಮಂಗಳಕರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯೊಡನೆ ಕೊಡಿಸಲಿ, ಎಂದೂ,
ನೂನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ ಮಹರ್ಷಿಯಾಗಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ ರುದ್ರನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಧಿಕನನ್ನಾಗಿ

ಹರ್ಷಿಂ ಶ್ರುತಿರಾಹ ತಂ || ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸಂಜ್ಞಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಜನಕಂ ತಥಾ || ಬ್ರಹ್ಮ
ವಿಷ್ಣ್ವಾದಯೋ ದೇವಾಃ || ವ್ಯೂಚಯಾಮಾಸುರಾದರಾತ್ || ಸ್ವಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿ
ತಾಯಾಂ ಜ್ಞಾನಯೋಗಖಂಡೇ, — || ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವಾನಾಂ ವಿಶ್ವಾಧಿಕ್ಯಂ
ವದಂತಿ ಯೇ || ಅಧೋಮುಖೋರ್ಧ್ವಪಾರಾಸ್ತೇ ಯಾಸ್ಯಂತಿ ನರಕಾರ್ಣವಂ ||
ಇತಿ. ಅಸ್ತಿಸ್ತಿಷಯೇ ಬಹುಷು ಪ್ರಮಾಣೇಷು ಸತ್ತ್ವಪಿ ತಾನಿ ಗ್ರಂಥವಸ್ತುರಭಯಾ
ನ್ನೋಕ್ತಾನಿ.

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾಧಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಸ್ಸಪ್ತಮೋಪದೇಶೇ ನವಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಶಿಲೀವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ ಜೋತರೇಣುಕಸಂವಾದ
ರೂಪಶಿವಾಧಿಕ್ಯಶಿಖಾಮಣಿ ಶಿವೇಶ್ವರದೇವತಾಸಂತ್ಯಾಗಾದಿ
ನವಸಂವಾದವಿಚಾರಸ್ಯಪ್ತಮೋಪದೇಶಃ.

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ತಂದೆಯನ್ನಾಗಿಯೂ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರು,, ಎಂದೂ, ಸೂತಸಂಹಿತೆ
ಯಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನಯೋಗಖಂಡದಲ್ಲಿ — || ಯಾರು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಧಿಕ
ತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ, ಆವರು ಮೋರೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಮಾಡಿ ಕಾಲ್ಗಲನ್ನು ಮೇಲೆಮಾಡಿ
ಕೊಂಡು ನರಕವನ್ನು ಹೋದುವರು,, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಪ್ರಮಾ
ಣಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವು ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತಾರಭೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಧಿಕತ್ವನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನ ಹೇಳುವ ಏಳನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಶಿವಾಯಾಮೃತಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಶೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ
ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಎಳನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀಮೈಮಲೇಶಾಯನಮಃ.

ಅಷ್ಟಮೋಪದೇಶಪ್ರಾರಂಭಃ.

ರುದ್ರಸ್ಯಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ ! ರುದ್ರಸ್ಯ ವರ್ಣೋತ್ತಮತ್ವಂ ತ್ವಯತಾಂ, ಸಾಮ ವೇದೇ,—“ ತ್ವಂ ದೇವೇಷು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಸ್ಯಹಂ ಮನುಷ್ಯೇಷು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಮೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮುಪಧಾವತ್ಯುಪಧಾವಾಮಿ ” ಇತಿ ಪ್ರಪದಮಂತ್ರಃ. ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ,—ಪರಾಶರಃ, “ ಸಂಕರಾಸ್ಸರ್ದದೇವಾಸ್ತು ವೃಷಲಸ್ತು ಪುರಂ ದರಃ || ಪಿತಾಮಹಸ್ತು ವೈಶ್ಯಸ್ಯಾಸ್ತ್ಯುಕ್ತಿಯಃ ಪರಮೋ ಹರಿಃ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಧಗವಾನ್ಪುರ್ದಸ್ಸರ್ವೇತಾಮುತ್ಪಮೋತ್ತಮಃ || ಬ್ರಹ್ಮಭಾವೋ ಹಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಂ ನೈವ ಹೇತುಜಂ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಮೈ ಸದಾ ಶೋಕೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಚೋಪಧಾವತಿ || ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಾಶಾನಮುಪಧಾವೇನ್ನ ಜೇತರಂ ” ಇತಿ. ಮಾನ

ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು

ರುದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ರೇಹುಕ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಆದಿರುದ್ರನಿಗಿರುವ ವರ್ಣೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಕೇಳು;—ಸಾಮವೇದಪ್ರಪದಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ,—“ ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ ! ನೀನು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನಿಸಿ ತುತ್ತೀಯೆ. ನಾನು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನೇ ಸೇವಿಸುವನಾದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನಿಸಿರುವ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸೇವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಂದೂ, ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ,—“ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳು ಸಂಕರಹಾಸೀಯರಾಗಿರುವರು ಇಂದ್ರನು ಶಿವರಾಗಿರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ವೈಶ್ಯನಾಗಿರುವನು. ವಿಷ್ಣುವು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿರುವನು. ಇದ್ದು ನಿತ್ಯ ಶರ್ಮಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವ ರುದ್ರನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನೆಂದಿಸಿರುವನು. ರುದ್ರನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ, ಆತನಿಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದಂಟಾದುದೇ ಆಲ್ಲವು. ಅಂದರೆ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದುದು. ಶೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದುದರಿಂದ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ, ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾಧಿಪತಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಆದಿರುದ್ರನಾದ ವಿವಶನ್ನೇ ಸೇವಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ತದಂತರದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದು, ಎಂದೂ, ಮಾನವಪುರಾ

ವಪುರಾಣೇ,—“ ರುದ್ರ ಏವ ಸದಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಲೋ ಬ್ರಹ್ಮಭಾವತಃ ||
 ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪಾಲಕೋ ರಾಜಾ ವಿಷ್ಣುಸ್ತನ್ಮಾಸ್ಯ ಪಾಲಕಃ || ತೇನ ರಾಜಾ ಷರ
 ಸ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಂ ತ್ವಾಪಚಾರಕಂ || ಜಗದ್ವಿಸ್ತರಣೇನೈವ ಕಾರ್ಣೇಣ ಭಗವಾನ
 ಜಃ || ಕೇವಲಂ ಮೈತ್ಯ ಏವ ಸ್ಯಾನ್ನ ರಾಜಾ ನ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕ್ಷತ್ರಿ
 ಯೋ ಮೈತ್ಯೋ ರುದ್ರೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪಿತಾಮಹಃ || ತತ್ತ್ವೇವಾತತ್ಪರಶ್ಚಾದ್ರ ಇಂದ್ರ
 ಸ್ತುಪ್ರಥಿತಃ ಖಲು || ಸಂಕರಪ್ರಭವಾನಾಂ ತು ದೇವತಾಃ ಕ್ಷುದ್ರದೇವತಾಃ || ಶೂ
 ದ್ರಾಣಾಂ ದೇವರಾಜೇಂದ್ರೋ ಮೈತ್ಯಾನಾಂ ಭಗವಾನಜಃ || ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣಾಂ ಪ
 ರಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ನಾನಾಂ ಮಹೇಶ್ವರಃ ”

ಇತಿ ಶ್ರೀರುದ್ರಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿರಷ್ಟಮೋಪದೇಶೇ ಪ್ರಥಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

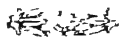
ಶ್ರೀಃ.

ಆದಿರುದ್ರಾದ್ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣೋರುತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಃ

ದೇ—ಹೇ ಜೋಳ! ಆದಿರುದ್ರಾದ್ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಣೋರುತ್ಪತ್ತಿಶ್ವಾಯತಾಂ,

ಇದರಿ—“ ಆದಿರುದ್ರನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದೆನಿಸಿದವನಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿರುವನು,
 ಶ್ರವಣಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸತಕ್ಕವನೇ ರಾಜನೇನುವನು ವಿಷ್ಣುವು ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಕಲ
 ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ರಾ ನೆನಿಸುವವನು. ಆ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು
 ದಿವಜಾರಿಕವಲ್ಲದೆ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಲ್ಲವು ಬ್ರಹ್ಮನಾದರೋ ಜಗದ್ವನ್ನು ವಿವರಗಣಿಸುವ
 ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಮೈತ್ಯನೇ ಆಗಿರುವನಲ್ಲದೆ ರಾಜನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆಕಾರದಿಂದ
 ಆದಿರುದ್ರನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದೂ, ವಿಷ್ಣುವು ಕ್ಷತ್ರಿಯನೆಂದೂ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೈತ್ಯನೆಂದೂ ಆ
 ಮೂವರೂ ಸೇವೆಯಲ್ಲಾಸಕ್ತನಾಗಿರುವ ಇಂದ್ರನು ಶೂದ್ರನೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.
 ಸಂಕರಜಾತಿಯರಿಗೆ ಕ್ಷುದ್ರದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಗಳಾಗಿರುವರೂ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಇಂದ್ರನು, ಮೈತ್ಯ
 ರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನಾದ ಆದಿರುದ್ರನು ದೇವ
 ತೆಯಾಗಿರುವನು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಆದಿರುದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
 ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಆದಿರುಬ್ರಹ್ಮನವೆಂಬುದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ದೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಆದಿರುದ್ರನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳು;

ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷದಿ, — “ ಅಂದಂ ಹಿರಣ್ಮಯಂ ಮಧ್ಯೇ ಸಮುದ್ರಂ ರುದ್ರವೀ
 ಲ್ಯಾತ್ಪ್ರಥಮಂ ಬಧಿವ || ಅಂಡಾದ್ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಾಜಾತವೇದಾಶ್ಚ ತನ್ನೇ ಮನಶ್ಚಿವ
 ಸಂಕಲ್ಪಮಸ್ತು ” ಲೈಂಗೀ, — “ ಪರಾತ್ಪರತರಂ ಪ್ರಾಣಃ ಪರಾತ್ಪರತರಂ ಧೃವಂ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜನಕಂ ವಿಷ್ಣೋರೈಶ್ವರ್ಯವಾಯೋಸ್ವದಾಶಿವಂ ” ಸ್ವಾಂದೇ ವಿಷ್ಣುಸ
 ನಶ್ಚಮಾರಸ ವಾದೇ, — ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯಂ, “ ಜಾತೋಜಮಸ್ಯ ವಾಮಾಂಗೇ ಬ್ರಹ್ಮಾ
 ರುದ್ರಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇ || ಮುಖಾಂಜ್ಞ ವೇದಾಶ್ಚ ತ್ವರಸ್ಸಾಂಗೋಪಾಂಗಾಶ್ಚ ಕೃತ್ಸ್ನಶಃ ”
 ಶಾಶಿ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ, — ದಕ್ಷಂಪ್ರತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಂ, “ ಯಸ್ಯ ವಾಮಾಂಗಜೋ ವಿ
 ಷ್ಣುರ್ದಕ್ಷಿಣಾಂಗಭವೋಜ್ಯಾಕಂ || ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾಃಖಿಲಂ ವಿಶ್ವಂ ಸೂರ್ಯೋ ಭ್ರಮ
 ತಿ ಸರ್ವದಾ || ಯಸ್ಯ ವಾದರಜಸ್ವರ್ಶಾದ್ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನಹಂ || ಶಾರ್ಙ್ಗ
 ನಾಪಿ ಸದಾ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ಧಾರ್ಯತೇ ಕಶ್ಚಿವಾಪರಃ ” ಲೈಂಗೀ, — ನಾರಾಯಣಂ
 ಪ್ರತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಂ, “ ಭವಾನಗ್ರೇ ಸಮುತ್ಪನ್ನೋ ಭವಾನ್ಯಾ ಸಹ ಕೇಶವ ||
 ವಾರೋಗಾದಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗಾದಹಂ ತಥಾ || ಶಿವೋಜಯಂ ಜಗತಾಂ
 ಧಾತಾ ತವಾಪಿ ಜ ಮಮಾಪಿ ಜ ” ಸ್ವಾಂದೇ ಕಾಳಿಕಾಖಂಡೇ, — ರುದ್ರವಾಕ್ಯಂ,

ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವನ ರೇತಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಡವು
 ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು, ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದನು ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನ
 ಸ್ಸು ಶಿವಸಂಕಲ್ಪವುಳ್ಳುದು. ಗಲಿ, ಎ. ದೂ, ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ,
 ಅಗ್ನಿಗೂ, ವಾಯುವಿಗೂ ತಂದೆಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ಪರವಾದುದಕ್ಕಿಂತ ಪರನನ್ನಾಗಿ ಯೂ, ಶಾಶ್ವ
 ತನನ್ನಾಗಿ ಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿ — “ ಆದಿರುದ್ರನ ವಾ
 ಮಾಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದನು ದಕ್ಷಿಣಾಂಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಜನಿಸಿದನು. ಮುಖದಿಂದ
 ಆಗೋಪಾಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು, ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಸನ
 ತ್ತುಮಾರಾಗಿ ನಡೆಸಿತವಾಗಿದೆ ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ ಯಾವನ — ವಾಮಾಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು
 ಹುಟ್ಟಿದನೋ, ದಕ್ಷಿಣಾಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದನೋ, ಯಾವನ ಅಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸೂರ್ಯನು
 ಯವಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನೋ, ನಾನು ಯಾವನ ಪಾದರಜಸ್ವರ್ಶ
 ದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದನೋ, ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ತನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಶಿವನು ಯಾ
 ವಾಗೂ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆಯೋ, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ದಕ್ಷನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
 ರಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ! ಈ ರುದ್ರನ ವಾಮಾಂಗದಡಿಸೆಯಿಂದ ನಾನು ಭವಾ
 ನೆಸಗಿತನಾಗಿ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದೆ. ನಾನು ದಕ್ಷಿಣಾಂಗದಡಿಸೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಭವಶಬ್ದ
 ದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಈ ರುದ್ರನು ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸತ
 ಕೈವಾಗಿರ್ದಾನೆ, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿ — “ ನನ್ನ — ವಾ

“ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗಧವೋ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಮತೋ ಮೇ ಚನಾರ್ದನಃ || ಮದಂಗಸ್ರೇದಸಂ
ಧೂತಾ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣಾವಮಾ ” ಮಾನವಪುರಾಣ-ಮನಃ, “ ಕಾರ್ಯಕೋ
ಟಿನಿವಿಷ್ಟಾ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣಾ ಬುಧಾಃ || ರುದ್ರಃ ಕಾರಣಕೋಟಿಸ್ಥೋ ಹ್ಯ
ನಪೇಕ್ಷಸ್ತಮೂರ್ತಿಷು || ಅಂತೀರ್ಧೂತಾ ವಿಲೀಯೇಶ್ವರಃ ಸುಖ ರುದ್ರೀ ಸ್ವಕಾರಣಃ ”
ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ರುದ್ರಾದೇವ ಎಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಣೋರುತ್ಪತ್ತಿ ವಿಧಿವ್ಯಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ
ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ನಾರಾಯಣಲಲಾಟೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾದಿಧಿ.

ಜೋ—ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ | “ ಎಕೋ ವೈ ನಾರಾಯಣ ಚಕ್ರೇಶ್
ತಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಾರೂಢಸ್ಯ ಲಲಾಟಾತ್ಮ್ಯಕ್ಷ ಶ್ಲೂಲಪಾಣಿಃ ಪುರುಷೋಽಜಾಯತ ” —
“ ನಾರಾಯಣಾದ್ರುದ್ರೋಽಜಾಯತ ” ಇತಿ ಲಘುನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಾ

ಮಾಂಗದಿಂದ ಎಷ್ಟು, ದಕ್ಷಿಣಾಂಗದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಜನಿಸಿದನು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರು
ನನ್ನ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಟಿ ಬೆವರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದರು,, ಎಂದು ರುದ್ರನಿಂದ ಹೇಳುವಾಗಿದೆ. ಮಾನ
ವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ ಎಲೈ ವಿದ್ವಾಂಸರೇ | ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರು ಕಂಠರೂಪರಾದು ಶ್ವಶಿಷ್ಯ
ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಪೇಕ್ಷತೆನಲ್ಲದಿರುವ ರುದ್ರನು ಕಾರಣನಾದವನೊಂದು ಪ್ರ
ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ರುದ್ರಾಂಶಹಿತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣರು ತಮಗೆ ಕಾರಣನಾದ ರುದ್ರ
ನಲ್ಲಿ ಲೈಸುವರಷ್ಟೆ,, ಎಂದು ಮನುವಿನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳು ಶ್ವಶಿಷ್ಯ
ವಾಗಿರುತ್ತವೆ

ಎಂಬಿರಿಗೆ ರುದ್ರನವತೆಯಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ

ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ನಾರಾಯಣನ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯು.

ಜೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ | ಜಗತ್ತೆಂಟಾನುವುಡಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನಾರಾಯಣ
ನೊಬ್ಬನೇ ಇದ್ದನು ಧ್ಯಾನನಿರತನಾದ ಆ ಅದಿನಾರಾಯಣನ ಇಂದ್ರಮಧ್ಯದವತೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತ
ಇನ್ನೂ, ತ್ರಿಶೂಲಪಾಣಿಯೂ ಆದ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ರುದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು,, — ನಾ
ರಾಯಣನವತೆಯಿಂದ ರುದ್ರನು ಜನಿಸಿದನು,, ಎಂದು ಲಘುನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯವು

ಹ್, “ಅಹಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಭವೋ ಮತ್ತಸ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ” ಇತಿ ಗೀತಾಯಾಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವಾಕ್ಯಾಜ್ಞ ನಾರಾಯಣಾದ್ರುದ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ ! ತಚ್ಚುಕ್ತೃರ್ಧನಿರ್ಣಯಸ್ತು ಪುರಾಣವಾಕ್ಯೈಃ ಕ್ಷಾಯತಾಂ, ಸ್ಯಾಂದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ಆಕಟೀಬ್ರಹ್ಮಣೋ ರೂಪಮಾಕಂರಾದ್ವಿಷ್ಣುರೂಪಕಂ || ಆಮೂರ್ಧ್ನೋ ರುದ್ರರೂಪಂ ಸ್ಯಾತ್ತತೋ ದೇಹಾಸ್ತಿದೇವತಾಃ || ನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತೋ ರುದ್ರೋ ಧ್ಯಾನಾದ್ವಹಿರದ್ವೈತ || ರುದ್ರೋ ನಾರಾಯಣಾಜ್ಞಾತ ಇತ್ಯಾಹ ಶ್ರುತಿರಾಧರಾತ್” ಹೇ ಜೋಳ ! “ಯಂ ಯದಾಯಥೋಪಾಸತೇ ತದೇವ ಭವತಿ | ಯದ್ಭಾವಂ ತದ್ಭವತಿ” ಇತಿ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಾತ್ “ಯೇನ ಯೇನ ಹಿ ರೂಪೇಣ ಸಾಧಕಸ್ಸಂಸ್ಕರೇದ್ಯದಾ || ತದಾ ಶನ್ಮಯತಾಂ ಯಾತಿ” ಇತ್ಯಾದಿಕಾರಣತಂತ್ರವಾಕ್ಯಾತ್, ಧ್ಯಾನಾರೂಢಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಲಲಾಟಮಧ್ಯಸ್ಥಾಜ್ಞಾಚಕ್ರೇ ರುದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೋ ವಕ್ಷ್ಯೇಯಃ. ಭೋ ಜೋಳ ! ಕಿಂಬಹುನಾ, ಸರ್ವದೇಹಿನಾಮಾಜ್ಞಾಚಕ್ರಂ ರುದ್ರ

ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೂ, “ನಾನು ಸಕಲ ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನು, ನನ್ನದಿವ್ಯವೆಂದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತು ತೋರುತ್ತದೆ,, ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ನಾರಾಯಣನದಿವ್ಯವೆಂದ ರುದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ರೇ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಆ ಶ್ರುತಿಯ ನಿಜವಾದರ್ಥವನ್ನು ಪುರಾಣವಚನಗಳಿಂದ ಹೇಳು; ಸ್ಯಾಂದದಲ್ಲಿ —“ಸಮಸ್ತಜೀವರ ಶರೀರಗಳು—ಪಾದಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ನಡುವಿನವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವುಗಳೂ, ನಡುವಿನವರಿಗೆ ಕತ್ತಿನವರೆಗೆ ಎಷ್ಟುಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವುಗಳೂ, ಕಂಠದಿಂದ ತಲೆಯವರೆಗೆ ರುದ್ರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವುಗಳೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿರುವ ರುದ್ರನು ಧ್ಯಾನದವನಿವೆಂದ ಹೊರಗೆ ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಯು ರುದ್ರನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ನಾರಾಯಣನದಿವ್ಯವೆಂದಿಹೆಯೆಂಬುದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿಕು,, ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಯಾರು ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಹಾಗೆ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ತತ್ತ್ವರೂಪದೇ ಆಗುವರು ಯಾವಭಾವವೋ ಅವೇ ಆಗುತ್ತದೆ,, ಎಂದು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವುದೂ, “ಸಾಧಕನು ಯಾವಾಗ ಯಾವಯಾವ ರೂಪವಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುವನೋ, ಆಗ ಅವನು ಆ ರೂಪವನ್ನು ತೊಂದುವನು,, ಇತ್ಯಾದಿಕಾರಣತಂತ್ರವಚನವಿರುವುದೂ, ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವನು ನಾರಾಯಣನ ಧ್ಯಾನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಆಜ್ಞಾಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಮೂಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಬಹುಮಾತನಿಂದೇನು ? ಸಕಲ ಜೀವರ ಧ್ಯಾನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಆಜ್ಞಾಚಕ್ರವು ರುದ್ರ ಸಾಧನವೆಂಬ

ಸ್ಥಾನಂ, ತದುಕ್ತಂ ಪಾಪಾಲೋಪನಿಷದಿ, — “ಭ್ರೂವೋಘ್ರಾಣಸ್ಯ ಜ ಯಸ್ಯಂ
ಧಿಸ್ವ ಎಷ ದ್ವೈರ್ಲೋಕಸ್ಯ ವರಸ್ಯ ಜ ಸಂಧಿಃ” ವಾತುಲತಂತ್ರೇ, — “ಜನಾರ್ದ
ನೋ ವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಭೂಮಧ್ಯೇ ತಾರಕಂ ತಿವಂ || ಧ್ಯಾನೇನ ಪೂಜಯತ್ಯೇವ
ತಸ್ಮಾತ್ತತ್ತ್ವವ ಸಂಸ್ಕರೇತ್” ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ವಾರಾಣಸೀ ಮಹಾ
ಪ್ರಾಜ್ಞಾಭ್ರೂವೋಘ್ರಾಣಸ್ಯ ಮಧ್ಯಮೇ || ಭ್ರೂವೋಘ್ರಾಣಸ್ಯ ಯಾ ಸಂಧಿತಿ
ಜಾಬಾಲಿಕೀಶ್ವರೀ” ಮಾನವಪುರಾಣೇ, — “ಭ್ರೂವೋಘ್ರಾಣಸ್ಯ ಯಾ ಸಂಧಿ
ಸ್ತತ್ರ ವಾರಾಣಸೀ ಸ್ಥಿತಾ || ತತ್ರಾವಿಮುಕ್ತಕಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ತಸ್ಮಿನ್ರುದ್ರಸ್ಸದಾ ಸ್ಥಿ
ತಃ || ಲಿಂಗಂ ಜ್ಯೋತಿಸ್ಪರೂಪೇಣ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಭಿಧಂ” ಶಾಂಕರಸಂಹಿ
ತಾಯಾಂ, — “ಭ್ರೂಘ್ರಾಣಮಧ್ಯೇತ್ವವಿಮುಕ್ತದೇಶೇ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಖ್ಯಂ ಪರಮಾ
ತ್ಮಲಿಂಗಂ || ಧ್ಯಾನಾಮೃತಸಕ್ತಧಿಯೇ ಮಹಾಂತೋ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಪರಾಂ ಮು
ಕ್ತಿಮವಾಪುರನ್ಯೇ” ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕವಚನಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಲಲಾ
ಟಮಧ್ಯೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾ ವಿಜ್ಞೇಯಾ. ಅಥವಾ “ನಾರಾಯಣಾದ್ರುದ್ರೋಽಪಿ
ಯತ” ಇತ್ಯೇವ ನೆತ್ತಿತಶ್ಚೇತ್ ರುದ್ರಸ್ಯ ನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪತ್ವಂ ನಾಸ್ತ್ಯೇವ,

ಶವಿ ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಸರ್ದದೇಹಿಗಳ ಹುಬ್ಬುಗಳ ಮತ್ತು ನಾಸಿಕದ ಸಂಧಿಯೇ
ಕೈಲಾಸವು,, ಎಂದು ನಿದಿಶಿತವಾಗಿದೆ. ವಾತುಲತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಲಿಂಗಧಾರಣದಿಂದ ಪರಿಶು
ದ್ಧನಾದ ವಿಸ್ತುವು ತನ್ನ ಭೂಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭವಸಾಗರದದೇಸೆಯಿಂದ ದಾಟಿಸುವ ಶಿವನನ್ನು
ಧ್ಯಾನಯಜ್ಞದಿಂದಾರಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕಾರಣದದೇಸೆಯಿಂದಲೇ ಆ ಅಜ್ಞಾಚಕ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ
ಶಿವನನ್ನು ನಿಂತಿರಬೇಕು,, ಎಂದೂ, ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳೇ !
ಹುಬ್ಬುಗಳ ಮತ್ತು ಮೂಗಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವಿರುತ್ತದೆಯಾದ್ದರಿಂದಲೇ “ಭ್ರೂವೋ
ಘ್ರಾಣಸ್ಯಯಾ ಸಂಧಿಃ,, ಎಂದು ಜಾಬಾಲಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ,, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.
ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಭ್ರೂಘ್ರಾಣಗಳ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅವಿಮುಕ್ತಕ
ವೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಲಿಂಗವೆಂದು ಜೇಷ್ಠ ಭೂಲೋಕದ ಲಿಂಗದ್ದು ಯಾವಾ
ಗಲೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು,, ಎಂದೂ, ಶಾಂಕರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಭೂನಾಸಿಕೆಗೆ ಮಧ್ಯದ
ಲ್ಲಿರುವ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಖ್ಯನು ಪರಮಾತ್ಮನಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವು ಪೂ
ಜ್ಯರು ಧ್ಯಾನಾಮೃತಪಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿ, ಆ ಸಂಧಿತಿ ಲಿಂಗಧ್ಯಾನದಿಂದ ಕಾಯಜ್ಞವನ್ನು
ಹೊಂದುವರು,, ಎಂದೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದೆ. ರುದ್ರನೇಕವಚನಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವುಂಟಾದ್ದರಿಂದ
ನಾರಾಯಣನ ಭೂಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅಥ
ವಾ ನಾರಾಯಣನದೇಸೆಯಿಂದ ರುದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಿಸುವುದಾದರೆ, ರುದ್ರನಿಗೆ ನಾ
ರಾಯಣಸ್ವರೂಪತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವು. ಆ ವಿಷಯವು ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತೆ

ತದುಕ್ತಮಾದಿತ್ಯವುರಾಣೇ ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ಪ್ರಜಾಸ್ವಜೀತಿ ವಿ
ಜ್ಞಪ್ತಶ್ಚಂದ್ರಮಾಳಿರಂಚಿನಾ || ಸರ್ವಜ್ಞ ಮನಸಾ ರುದ್ರಾಣಾತ್ಮತುಲ್ಯಾನ್ಮಹೇಶ್ವ
ರಃ || ನೀಲಕಂಠಾಂಪ್ರೀತಾಂಶ್ಚ ಧೃತಚಂದ್ರಾರ್ಧಶೇಖರಾಃ || ವೃಷಧ್ವಜಾಪ್ತೇ
ಶರಾಗಾಃ ಜರಾಮರಣವರ್ಜಿತಾಃ || ಸರ್ವಜ್ಞಾಃ ಶತಕೋಟೀಂಸ್ತಾನ್ಸರ್ವಾನು
ಗ್ರಹತತ್ಪರಾಃ || ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾಃ ವಿವಿಧಾಃ ರುದ್ರಾನ್ವಿರಂಚಿಃ ಪ್ರಾಕ ಶಂಕರಂ”
ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯೈಃ ರುದ್ರಾಣಾಂ ಮಹೇಶ್ವರಾದುತ್ಪತ್ತಿರ್ದೇಯಾ. ಹೇ ಚೋಳ !
ಇದಮನಾಲೋಚ್ಯ “ರುದ್ರೋ ನಾರಾಯಣಾದಜಾಯತ” ಇತಿ ಪುನರ್ವದಸಿ
ಜೇತೃಹಿ || ನಿರ್ಭಿದ್ಯ ಹೃದಯಂ ವಿಷ್ಣೋಸ್ಸಾರ್ಧಂ ಪ್ರಮಥವುಂಗಮೈ || ವಿವೇಕ
ಶೂಲೇನಾದಾಯ ತತ್ಕಳೇಬರಮಾಶ್ವರಃ” ಇತ್ಯಾದಿಕೂರ್ಮಪುರಾಣವಚನಾಂ
“ಅವತ್ಯಂ ಪಿತುರಾಚಾರಾನ್ಸತ್ಪ್ರಸ್ತುನುವರ್ತತೇ” ಇತಿ ಮನುಸ್ಮೃತಿವಚನೋಚ್ಚ
ಪಿ ವಿರೋಧಪ್ರಸಂಗಾದ್ಧ್ಯಾನಾರೂಢಸ್ಯಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯಾಜ್ಞಾಚಕ್ರೇ ರುದ್ರಸ್ಯ
ಪ್ರಸನ್ನತಾ ವಿಚ್ಛೇದೋತ್ಕಲಂ ವಿಸ್ತರೇಣ.

ಯಲ್ಲಿ — “ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ನನಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವ ಬಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮ
ನಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು — ತನಗೆ ಸಿಮಾನರಾದ ಅನೇ
ಕರುದ್ರರನ್ನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಬಲದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ತೋರಿಸಿ, ಈಗ ನೀನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ
ಸೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತನು ಬ್ರಹ್ಮನು — ವಿಷದಿಂದ ಕಲಾಪದ ಕೊರಳುಳ್ಳವರೂ,
ಮೂರುಕಣ್ಣುಳ್ಳವರೂ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಧಚಂದ್ರನನ್ನು ಧರಿಸಿದವರೂ, ವೃಷಧವೇ ಧ್ವಜವಾ
ಗುಳ್ಳವರೂ, ವೈರಾಗ್ಯವುಳ್ಳವರೂ, ಸರ್ವಜ್ಞರೂ, ಮುಖ್ಯ ಸಾವುಗಳಲ್ಲದವರೂ, ಸಮಸ್ತರನ್ನ
ನುಗ್ರಹಿಸುವುದರ ಸ್ತುತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ನಾನಾಪ್ರಕಾರವುಳ್ಳವರೂ, ಶತಕೋಟಿಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ
ವರೂ ಆದ ಆ ಸಮಸ್ತರುದ್ರರನ್ನು ನೋಡಿ ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದನು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರನದೇಯಾದ ರುದ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕ
ದ್ದು. ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಇದನ್ನಾಲೋಚಿಸದೆ, “ನಾರಾಯಣನಿಂದ ರುದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು,
ಎಂದು ಪುನಃ ಹೇಳುತ್ತೀಯಾದರೇ ? ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಎದೆಯನ್ನು ಸೀರಿ ಅವನ ಕಳೇಬರವ
ನ್ನು ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ಚುಚ್ಚಿ ತಗೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಮಥಶ್ವರೋದನೆ ಕೈಶಾಸನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ
ದನು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಕೂರ್ಮಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ, “ಸುಖತ್ರನು ತನ್ನ ತಂ
ದೆಯ ನದವಳೆಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮನುಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯ
ಕ್ಕೂ ವಿರೋಧಪ್ರಸಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಧ್ಯಾನನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಆದಿನಾರಾಯಣನ ಅಜ್ಞಾ
ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಮೂಡಿ ಆ ನಾರಾಯಣನನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಬಹಳ
ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸಾಕು.

ಇತ್ಯಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಲಲಾಟೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಷ್ಠಮೋಘದೇಶೇ
ಕೃತಿಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಬ್ರಹ್ಮಲಲಾಟೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಃ.

ಜೋ—“ಲಲಾಟಾದ್ರೋಷಜಾಯತ” ಇತಿ ಜಾಬಾಲಬ್ರೂಶೇ, ಪ್ರಾ
ಣಾತ್ಮಕಸ್ವಮುದ್ಧೋ ಲಲಾಟಾದ್ರೋಷೋ ಹರಃ” ಇತ್ಯಾದಿತ್ಯುರಾಗವಚ
ನಾಡ್ವ, ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರ । ಆದಿಬ್ರಹ್ಮೋ ಲಲಾಟಾದ್ರೋ
ಶ್ವತ್ತಿಃ ಕೃತಿಯತೇ ಕಿಮುತ್ತರಂ ?

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳಮಂದಬುದ್ಧೇ । ಪ್ರಾಗೇವಾಸ್ಮಾಭಿರುತ್ತರಂ ದತ್ತಂ ಪುನ
ರಪಿ ಕೃತಿಯತಾಂ, ಸ್ವಾಂವೇ ಕಾಳಕಾಶಂವೇ ಶರಭಾಧ್ಯಾಯೇ,—ನರಹರಿಂಪ್ರತಿ ಶರ
ಭರುದ್ರವಾಕ್ಯಂ, “ಸೃಷ್ಟ್ಯರ್ಥಂ ಜಗತಃ ಪೂರ್ವಂ ಶಂಕರಂ ನೀಲರೋಹಿತಂ||ಲಲಾ
ಟೇ ಚಂಶಯನ್ಪ್ರಹ್ಮಾ ಡಪಸ್ಯುಗ್ರೀ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ || ತಲ್ಲಲಾಟಾದಧೂದ್ರೂದ್ರಸ್ಯ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಆದಿನಾರಾಯಣನ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಬ್ರಹ್ಮನ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಃ.

ಜೋ—“ಬ್ರಹ್ಮನ ಲಲಾಟದಿಂದ ರುದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಜಾಬಾ
ಲಬ್ರೂಶವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, “ಬ್ರಹ್ಮನ ಲಲಾಟದಿಂದ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಸ್ವರೂಪನಾದ ರು
ದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣವಚನವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಎಲೈ ಸ್ವಾ
ಮಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರನೇ । ಬ್ರಹ್ಮನ ಲಲಾಟದವೇಷದಿಂದ ರುದ್ರನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು
ಕೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದಕ್ಕೇನು ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೀಯೆ ?

ರೇ—ಎಲೈ ಮೂಢಮತಿಯಾದ ಜೋಳನೇ । ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಮೊದಲೇ
ಹೇಳಿದನಾದರೂ, ಪುನಃ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ ಕೇಳು, ಸ್ವಾಂವದಲ್ಲಿ—“ಪೂರ್ದದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ
ಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀಲಕಂಠನಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ಭೂಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು
ಮಾಡಿದ ಆದಿಬ್ರಹ್ಮನ ಲಲಾಟದವೇಷದಿಂದ ರುದ್ರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. ಆದು ನಂದಿಯಲ್ಲ,,

ಷ್ಠೈರ್ಧಂ ತನ್ನದ-ಷಣಂ" ಕತಕಿ-ಪಂಡೇ-|| ಪ್ರಾದುರಾಸೀದ್ವಿರೂಪಾಕೋ
ಧ್ಯಾಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽಕಿಕಾತ್ || ಉಮಾ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀ ನಾಮ್ನಾ ಸಧಾ
ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತೇ" ಇತಿ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ-ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಂ, "ನಮಸ್ತ್ರೀಮೂರ್ತ
ಯೇ ಶುಭ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜನಕಾಯ ಮೇ || ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಪತಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿ
ದ್ಯಾಪ್ರದಾಯಿನೇ" ತತ್ರ-ದಕ್ಷಂ ಪ್ರತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಯಂ, "ಸಾ ಜ ಶಕ್ತಿಃ ಪರಾ
ಗೋ ಸ್ತೇಷಾಃ ವಿಗ್ರಹಧಾರಿಣೀ || ತವ ಪುತ್ರೀಂ ಶುಕುಬುಧ್ಧೀಮನ್ಯನೇ ತಮ
ಸಾವೃತಃ || ಕಸ್ಯಾಂ ಜಾನಾತಿ ವಿಶ್ವೇಶೀಮಾಶ್ವರಾರ್ಥಶರೀರೀಂ || ಅಹಂ ನಾ
ದ್ಯಾಪಿ ಜಾನಾಮಿ" ಇತ್ಯೇ ಶಕ್ತೃಶ್ಚ ಕಾ ಕಥಾ || ಸ್ತೇಷಾಃ ವಿಗ್ರಹರೂಪಿಣ್ಯಾಂ
ರ್ಯಾ ಸಹ ಪಿನಾಕಧೃತ್ || ಭ್ರಾಮಕೈಲಿಂ ವಿಶ್ವಮಿತಿ ಸತ್ಯಂ ನ ಸಂಶಯಃ" ಇತ್ಯಾ
ದಿವಾಕ್ಯೈಃ ಬ್ರಹ್ಮಲಲಾಟೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ವಿಸ್ತರೇಣಾಲಂ.
ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಲಾಟೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿವಿಷಯೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಎಂದು ಶರಭರುದ್ರನಿಂದ ನೈಸಿದ್ಧನಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಳಿಕಾಮಂಡದಲ್ಲಿ-|| ಶೋಕಸೃಷ್ಟಿ
ಗಾಗಿ ಧ್ಯಾನನಿರತನಾದ ಆದಿಬ್ರಹ್ಮನ ಹಣೆಯಿಂದ ರುದ್ರನು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. ಆ
ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ಉಮಾದೇವಿಯು ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಗ
ಳಾಗಿ ದಕ್ಷನನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಿದಳು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ-|| ತ್ರಿಮೂ
ರ್ತೀಸ್ವರೂಪನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನೊಂದನನೂ, ಒಂದೆಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಪತಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು
ಕೊಡತಕ್ಕವನೂ, "ದೇವಗೋಸ್ವರವಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದು ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹೇ
ಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ-|| ಸ್ತೇಷಾಃ ನುಸಾರವಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಲಾಸಶರೀರಗಳನ್ನು ಹೊಂ
ದುವವಳಾದಗೋದೇವಿಯು ಶಿವನ ಪರಾಮೃತನಿಂದ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಎಲೈ ದುರ್ಮತಿಯಾದ
ದಕ್ಷನೇ! ನೀನು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆ ಶಿವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತೀಯೆ.
ಪರಮೇಶ್ವರನ ಆರ್ಥಶರೀರಿಯಾದ ಆ ಜಗನ್ನ-ತೆಯನ್ನು ಯಾವನೂ ತಿಳಿಯಲಾರನು. ನಾನೂ
ನಾಲೇಖನೂ, ಇಂದ್ರನೂ, ಈವರೆಗೂ ತಲೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿಯದವರಾಗಿರುತ್ತೇವೆ. ಪರ
ಮೇಶ್ವರನು ಸ್ತೇಷಾಃ ಶರೀರಧಾರಿಣಿಯಾದ ಗೋದೇವಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರ
ಪಂಚವನ್ನು ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಸತ್ಯವು. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಎಂದು
ದಕ್ಷನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನೂಲಿಸಿತವಾಗಿದೆ. ಇತರ ದಿವಶನಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರ
ಸನ್ನತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವಿವರಾದಿಂದ ನಾಕು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತ್ವವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎಂಟನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ಅನಸೂಯಾಂಜಲಿಪುಷ್ಪೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಃ

೦೬—ಭೋ ಜೋಶಃ | ಮಹಾಪತಿವ್ರತಯಾ ಅತ್ರಿಮುನಿಪತ್ನಿಯಾ ಅನಸೂಯಾದೇವ್ಯಾಃ ಕರಾಂಜಲಿಪುಷ್ಪೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾ ಕ್ಷಮತಾಂ, ಸ್ವಾಮೀ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ಬ್ರಹ್ಮಾ ಇ ಭಗವಾನ್ವಿಷ್ಣುರ್ಽದಿತ್ಯಾಶ್ಚೇತತ್ಸುತಾ ಪುರಾ || ದೂರ್ವಾಸನಾಮಾ ಪುತ್ರೋಽಭೂತ್ತವ್ಯಾಃ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲೀವಃ” ಇತಿ. ಕಾಶಿಕಾಖಂಡೇ, — ಅನಸೂಯಾವಚನಂ, “ದಧುಶ್ಚ ಮಮ ಪುತ್ರತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಮಹೇಶ್ವರಾಃ || ರುದ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತತೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಽದಿತ್ಯಾಶ್ಚೇತಯೋ ನೈಜಾಯತ || ಅತಃ ಕರಾಂಜಲಿಪುಷ್ಪೇಷು ಪ್ರವಿಶ್ಯಾಂತಃ ಪಿನಾಕಿನಾ |” ಗರ್ಭವಾನೋತಿದುರ್ವಾಸಸ್ಸರ್ವವಾಸೇಷ್ಟತೀರಯಃ || ದೂರ್ವಾಸನಾಮಪುತ್ರೋಽಭೂದ್ಧೃತಸಂಸಾರಬಂಧನಃ”

ಇತ್ಯನಸೂಯಾಂಜಲಿಪುಷ್ಪೇ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿವಿಷ್ಣುಮೋದನೇಶಃ

ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧಾಃ

ಅನಸೂಯಾಂಜಲಿಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯು.

೦೭— ಎಲೈ ಜೋಶನೇ | ಮಹಾಪತಿವ್ರತಯಾದ ಅತ್ರಿಮುನಿಪತ್ನಿಯಾದ ಅನಸೂಯಾದೇವಿಯ ಕರಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸ್ವಾಮೀದದಲ್ಲಿಯ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಅನಸೂಯಾದೇವಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳು ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ರುದ್ರನು ಆಕೆಯ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಯದೇಸೆಯಿಂದ ದೂರ್ವಾಸನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿ — “ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರರುಸೇರಿ ದಿತ್ಯಾಶ್ಚೇತಯೇಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವರಾಗಿ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ರುದ್ರನ ಒಂದೊಂದು ನನ್ನ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸಕಲ ವಿಧವಾದ ವಾಸವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವಾಸವು ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟಿದ್ದಾದ ವಾಸವುಳ್ಳದ್ದೆಂಬಂಶವನ್ನು ಸಕಲ ಜೀವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವವನಾಗಿ ಸಂಸಾರಬಂಧಕತನಾದ ದೂರ್ವಾಸನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿತು,, ಎಂದು ಅನಸೂಯೆಯಿಂದಾಕ್ಷವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಅನಸೂಯಾಂಜಲಿಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪ್ರಸನ್ನತಾವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎಂಟನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಪಿಂಡಪ್ರದಾನಾತ್ಸರ್ವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಃ.

ರೇ-ಭೋ ಚೋಳ ! ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಪಿಂಡಪ್ರದಾನಾತ್ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ಸೃಷ್ಟಿಸ್ತಯಾಪ್ರಸಿದ್ಧೀತಿ ಶ್ವಯತಾಂ, ಹುಗ್ವೇದೇ-—“ ಪಿಂಡಾನಾಂ ಮಧ್ಯಮಂ
ಪತ್ನೀಂ ಪ್ರಾಶಯೇತ್ ” ಯಜುರ್ವೇದೇ-—“ ಮಧ್ಯಮಂ ಪಿಂಡಂ ಪತ್ನೀಂ
ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ್ ” ಸಾಮವೇದೇ ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷದಿ-—“ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನೋ
ವದಂತಿ ಯದ್ರಸೂನಾಂ ಪ್ರಾತಸ್ಸವನಂ ರುದ್ರಾಣಾಂ ಮಾಧ್ಯಂ ದಿನಂ ಸವನಮಾದಿ
ತ್ಯಾನಾಂ ಎತ್ತೇಷಾಂ ಚ ದೇವಾನಾಂ ತೃತೀಯಂ ಸವನಂ ” ಇತಿ. ಲೈಂಗೇ-—
“ ವಸುರುದ್ರಾರ್ಕರೂಪೇಷು ಮಧ್ಯಪಿಂಡಸ್ತು ಪುತ್ರದೇ||ವೇದೋಕ್ತಂ ರುದ್ರನಿರ್ಮಾ
ಯಂ ಕಿಂ ಪುನರ್ನಯಭಾಷಿತೈಃ ” ಸ್ವಾಂವೇದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ-—
“ ಪಿಂಡಾನಾಂ ಮಧ್ಯಮಮೃಚಿಮನಃ ಪ್ರಾಶಯೇತ್ಪ್ರಾತಃ ಪತ್ನೀಂ ಶತ್ಪಿಂಡಂ ಮಧ್ಯ
ಮಮಪಿ ಯಜುಃ ಪ್ರಾತಃ ಪತ್ನೀಂ ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ್||ಸಾಮಃ ಪ್ರಾತಸ್ಸವನಮಿತಿ ಯಾ

ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಪಿಂಡಪ್ರದಾನದಿಂದ ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯು.

ರೇ - ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪಿಂಡವನ್ನು
ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಮೂರುವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರು
ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳು; ಹುಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ-—“ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು-ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಸು,
ರುದ್ರ, ಆರ್ಕ ಎಂಬ ಮೂರು ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ರುದ್ರಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಪಿಂಡವನ್ನು
ಮಡದಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಉಚಿಸಬೇಕು,, ಎಂದೂ, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ-—“ ಮಧ್ಯಮವಾದ ಪಿಂಡವ
ನ್ನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು,, ಎಂದೂ, ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿರುವ ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷ
ತ್ತಿನಲ್ಲಿ-—“ ಪ್ರಾತಸ್ಸವನವು ಆಷ್ಟವಸುಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದುದು. ಮಾಧ್ಯಂ ದಿನಸವನವು ರುದ್ರರ
ಸಂಬಂಧವಾದುದು. ತೃತೀಯಸವನವು ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದುದು,, ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮ
ವಾದಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,, ಎಂದೂ ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲಿಂಗವಿಶ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ-—“ ವಸು, ರುದ್ರ,
ಆರ್ಕ ಎಂಬ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮವಾದ ರುದ್ರಪಿಂಡವು ಸಂತಾನಪ್ರದವಾದುದು. ಆದ್ದರಿಂದ
ವೇದೋಕ್ತವಾದ ರುದ್ರಾರ್ಕಾಲ್ಪಮಹತ್ವವಿಚಾರವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದೇನು?,,
ಎಂದೂ, ಸ್ವಾಂವೇದದಲ್ಲಿರುವ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ-—“ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪಿ
ಂಡಗಳೊಳಗೆ ಮಧ್ಯಮಪಿಂಡವನ್ನು ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಭೋಜನಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹುಗ್ವೇ
ದಮಂತ್ರವೂ, ಯಜುರ್ವೇದಮಂತ್ರವೂ, ಮಾಧ್ಯಂ ದಿನಸವನವು ರುದ್ರಸಂಬಂಧಿಯಾದುದು

ಯದ್ವಸೂನಾಂ ತ್ರಯಾ ಸಾ ಯೇಷಾಂ ಮುಖ್ಯಾ ಶಿವಸಮಯನಸ್ತೇಷನ್ಮದೇವೇನ
ಭಕ್ತಾಃ || ರುದ್ರಪಿಂಡೋದ್ಭವೋ ಎಪ್ರಶ್ನಿತಂ ಸರ್ವೇಶ್ವರಂ ಗುರುಂ || ಮೋಹೇನೈ
ವ ನ ಜಾನಾತಿ'' ಕೂರ್ಮೇ ಶಿವಗೀತಾಯಾಂ, — ಶಿವಃ, ಮಾಮೇವಂ ಯೋ ವಿಜಾ
ನಾತಿ ಜಗತಃ ಪಿತರಂ ವಿಧುಂ || ಸ ಧೀರಸ್ವರ್ಮಲೋಕೇಷು ನಮೋಽಹಮಧಿಗಚ್ಛತಿ''
ಇತ್ಯಾದಿಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಂ

ಇತಿ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಪಿಂಡಪ್ರದಾನಾತ್ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿ
ರಷ್ಟಮೋಪದೇಶೇ ಷಷ್ಠಸ್ಸಂಗಾಧಃ.

೨೫

ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಸ್ಯಪೂಜಾವಿಧಿಃ.

ರೇ — ತು. ಜೋಲ | ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರ
ಪೂಜಾವಿಧಿಃ ಕ್ಷುಣ್ಣಾಂ, ಋಗ್ವೇದೇ — "ತ್ಯಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ" ಯಜು
ರ್ವೇದೇ, — "ಸಮಪ್ಸೋಮಂ" ಚಂದ್ರಾಯಾ ಚ" ಸಾಮವೇದೇ, — ಚಂದ್ರ

ಸಾಮವೇದಮಂತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ನೇದತ್ರಯವು ಯಾರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದೋ,
ಶಿವಾಚಾರಸಂಪನ್ನರೆ ಅವೆ ಅವರು ಶಿವೇಶರ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮ
ಣನು ರುದ್ರಪಿಂಡಸಂಜಾತನಾಗಿದ್ದರೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಗುರುವ
ನ್ನಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದ
ಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — "ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂದೆಯನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವ
ನು ಸರ್ವಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಭೈರೃಶಾಲಿಯಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುವನು, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದ ನರೂಪಿತ
ವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳು ಶ್ರುತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ
ಉತ್ಪತ್ತಿವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ
ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನ ಪೂಜಾವಿಧಿಯು.

ರೇ — ಎಲೈ ಲೋಕನೇ | ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣಕರ್ತವ್ಯವಾದ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಅದಿರು
ದ್ರನ ಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ವಿಧಿವಚನಮಾಡಿದಿಂದ ಕೇಳು, ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ — "ತ್ಯಂಬಕನಾದ
ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇವೆ" ಎಂದೂ, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ — "ಉಮಯಂಬ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ

ಲಲಾಟಾಯ ಕೃತ್ತಿವಾಸವೇ ನಮೋ ನಮಃ" ಅಥರ್ವಶಿರಸಿ,—"ತೇ ದೇವಾ ರು
ದ್ರಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ | ತತೋ ದೇವಾ ಉರ್ಧ್ವಬಾಹವಸ್ತುನ್ತಂತಿ" ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದ
ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಿಧಿಮುಖೇನ ರುದ್ರಸ್ಯ ಪೂಜಾ ನಮಸ್ಕಾರಸ್ತುತಯಃ ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ
ರವಶ್ಯಂ ಕರಣೀಯಾಃ ನಿಷೇಧಮುಖೇನ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾದಿಷು ನಿರತಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ
ವೇದಪ್ರಸಿದ್ಧದೋಷಃ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಯಜುರ್ವೇದೇ,—"ಯೋ ವೈ ಸ್ವಾಂ ದೇವತಾ
ಮತಿಯುಜತೇ ಪ್ರಸ್ವಾಯೈ ದೇವತಾಯೈ ಜ್ಯವತೇ ನ ಪರಾಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ವಾಪೀ
ಯಾನ್ಯವತಿ" ತಥಾಪ್ಯಹ ನೈರುಕ್ತಃ,—"ಅವ್ಯಾರ್ಥಃ ಕಥ್ಯತೇ ವಿಪ್ರೋ ಯಸ್ತು ಸ್ವಾಂ
ದೇವತಾಂ ಶಿವಂ || ಅತ್ಯತಿಕ್ರಮ್ಯಯುಜತೇ ಪೂಜಯತ್ಯನ್ಯದೇವತಾಂ || ಸ ಹಿ ಪ್ರ
ಜ್ಯವತೇ 'ಪ್ರೇಮಾದೇವತಾಯೈ ಸರಾಧಮಃ || ಭೂತ್ವಾಪರಾರಾಧನಪರಾಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋ
ತಿ ಗತಿಮುತ್ತಮಾಂ || ನ ಗಜ್ಞತ್ಯಧ ವಾಪೀಯಾನತಿವಾಪೀ ಧವೇದ್ಧಿವಂ" ಇತಿ.
ವೀರಕಂತ್ರೇ ಸಹಸ್ರಕೋಟಿ"ಹಂತಾಯಾಂ,—ಶಿವಃ, "ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂತಾಂ ತು ಸರ್ವೇ
ಷಾಂ ಶಿವೋಽಹಂ ಧಿದೈವತಂ || ನಿಷ್ಕೋರಾರಾಧನಾರ್ದೇವಿ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ನೈವ ವಿ

ಕೂಡಿದವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವಾಗಲಿ, ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವಾಗಲಿ, ಎಂದೂ,
ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿ —"ಚಂದ್ರಶೇಖರನೂ, ಗಿಜಚಿರಾಂಬರಧಾರಿಯೂ ಆದ ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ
ನಮಸ್ಕಾರವು ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದೂ, ಅಥರ್ವಶಿರಸಿನಲ್ಲಿ —"ಆ ದೇವತೆಗಳು ರುದ್ರನನ್ನು
ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವರು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿ ತೋಳುಗಳುಳ್ಳವ
ರಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವರು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಈಗಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕುವೇದಗಳಲ್ಲಿರುವ
ವಿಧಿವಚನಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ರುದ್ರಪೂಜಾ ಪ್ರಣಾಮ ಸ್ತವಗಳು ಸಕಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ರಿಂದಲೂ ಅವಶ್ಯಕರಣೀಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ ವಿಷ್ಣು ಪೂಜಾದಿಗಳಿಲ್ಲ ಸಕ್ತನಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ನಿಗೆ ಶ್ರುತಿಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನಿಷೇಧವಚನಮುಖದಿಂದ ದೋಷವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳು; ಯಜುರ್ವೇದ
ದಲ್ಲಿ —"ತನ್ನ ಕುಲದೈವವಾದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿಲ್ಲದೆ, ತದಿತಿರದೈವಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ತನ್ನ ಕುಲದೇವತೆಗಾಗಿ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾಗಿರು
ವುದರಿಂದ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದನು. ಆತಿಶಯಶಾಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ
ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಿರುಕ್ತಿಕಾರನು —"ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು—ತನ್ನ ಕುಲದೇವತೆಯಾದ ಶಿವನ
ನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೋ ಆ ಮನುಷ್ಯಾರ್ಥಮನು ತನ್ನ ದೇವತೆಗಾಗಿ
ಅಪರಾಧಿಯಾದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವು. ಆತಿಶಾಖಿಯಾಗುವನು, ಎಂ
ದು ಹೇಳಿದನು. ವೀರಕಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —"ಎಲೈ ದೇವಿಯೇ |
ಶಿವಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿರುವ ನಾನೇ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಧಿದೇವತೆಯಾಗಿರುವೆನು. ವಿಷ್ಣು
ಪೂಜಕನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲವು ದೇವತೆಗಳಿಗೊಡೆಯನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿ

ದೃಶೇ || ಎಸ್ಯಜ್ಞ ಮೂಂ ತು ದೇವೇಶಂ ವಿಷ್ಣುಮಾರಾಧಯನ್ನಿಚ್ಛಃ || ವಾಯುಸಾ
ನ್ನಂ ಎಸ್ಯಸ್ಯಾಧ ತುನೋಚ್ಚಿಷ್ಟಂ ಚ ಭಕ್ಷಯೇತ್' ' ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ವಿಧಿವಿಷೇಧಪ್ರತಿಪಾದಿತಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರ
ಪೂಜಾವಿಧಿರಪ್ಪಮೋಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಪೂಜಾನಮಸ್ಯಾರಸೋತ್ರ ತತ್ಪರಸ್ಯಲಕ್ಷಣಂ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಶಃ | ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಸ್ಯ ಪೂಜಾಪ್ರಣಾಮಸ್ತವಾ
ಸಕ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ಕ್ಷಾಯತಾಂ, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—ರವಿಃ, . ಬ್ರಾಹ್ಮ
ಣಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋ ವೈಶ್ಯಶ್ಚೂದ್ರೋ ವಾಃ ಪುಂಶ್ಯಚತಿಷಃ || ಶಿವಭಕ್ತಸ್ಸದಾ ಪೂಜ್ಯ
ಸ್ತು ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮಃ' ' ತದುಕ್ತಂ ವಬ್ರೂಹಿವರಮುಹಂಸಾಚಾರ್ಯೇಣ,—
' ' ವಬ್ರೂಹಿಂ ಪ್ರವಶ್ಯಾಮಿ ಶಪ್ತಮಜ್ಞಾನಧೇದನೇ || ದೂಷಣಂ ಜ್ಞಾನಹೀನಾ
ನಾಂ ಧೂಷಣಂ ಜ್ಞಾನಪಚಕ್ಷುಷಾಂ || ದೇಶೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಶಂಕಾ ಜೇದತೀತಾನಾಗ

ಲ್ದಿ, ಏಷ್ವರವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸರ್ವವನ್ನವನುಗವೆ ನಾಲಾಯಿಂಬನನ್ನು ತಂದ
ವನಂತಾಗುವನು ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ವಿಧಿವಿಷೇಧಮುಖವಾದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಹಾ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ವಿಳನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರಪೂಜಾನಮಸ್ಯಾರಸೋತ್ರ ಫಲಿ ತತ್ಪರನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಲಕ್ಷಣವು

ರೇ ಎಶೈ ಜೋಶನೇ | ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಲ್ಲೂ,
ನಮಿಸುವುದರಲ್ಲೂ, ಸ್ತುತಿಸುವುದರಲ್ಲೂ ಆಸಕ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳುವವ
ನಾಗು; ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—'ಶಿವಭಕ್ತನು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದರೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದರೂ, ವೈ
ಶ್ಯನಾದರೂ, ಶೂದ್ರನಾದರೂ, ಅಂತೈಜವಾದರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜನು ಆತನೇ ಸಮಸ್ತ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲೂ ಉತ್ತಮನು,, ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಅದೇ ಏಷಯವು ವಬ್ರ
ಸೂಹಿಪರಮಹಂಸಾಚಾರ್ಯನಿಂದ—'ಆಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸೀಳುವುದರಲ್ಲಿ ಆಯುಧವೂ, ಅಜ್ಞಾನಿ
ಗಳನ್ನು ದೂಷಿಸುವುದೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಒಡವೆಯೂ ಆಗಿರುವ ವಬ್ರಸೂಹಿಯನ್ನು ಹೇಳುವನು,

ಶಾಸ್ತ್ರಶಾ || ತಾತಾನಾಂ ಶನಮಃ ಪುತ್ರೈರ್ನದಹ್ಯಾಸ್ತುತತೋ ನ ಹಿ || ಜೀವೇ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಶಂಕಾ ಜೇತ್ಸು ಸರ್ವವ್ರಾಣಿಸಂಸ್ಥಿತಃ || ಹಂಸರೂಪೇಣ ಚರತಿ ಬಹಿರಂಶರ
ತೋ ನ ಹಿ || ಸಾತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಶಂಕಾ ಜೇನ್ಮ ಧೂಮಾ ಘಟತೇ ಹಿ ಸಾ ||
ರುಶ್ಯಶೃಂಗವಶಿಷ್ಠಾಗ್ರವ್ಯಾಧೀನಾಂ ಚಾತಿರತ್ರ ಕಾ||ವರ್ಣೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಶಂಕಾ ಜೇ
ನ್ಮುಖಬಾಹೂರುಪಾದಚಾಃ || ಶ್ರೇತಾದಯಸ್ಸಮಾವರ್ಣಾಃ ಏಕತ್ರ ಸತತಂ ನ ಹಿ ||
ಧರ್ಮೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಶಂಕಾ ಜೇನ್ನಿದ್ರಾಹಾರರತಾದಯಃ || ಸರ್ರೇಷಾಮಪಿ ಶೇ ಧ
ರ್ಮಾಸ್ಸಮಾನಾಸ್ತು ತತೋ ನ ಹಿ || ಕರ್ಮಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಶಂಕಾ ಜೇತ್ಕರ್ಮೋಪನ
ಯನಾದಿಕಂ || ಸಮಾನಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದೀನಾಂ ತಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಮತೋ ನ ಹಿ ||
ಪಾಂಡಿತ್ಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಮಿತಿ ಶಂಕಾ ಜೇತ್ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿಷು || ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ
ಜನ್ಯಪಾಂಡಿತ್ಯಂ ಷಟ್ಪತ್ಯೇ ತನ್ನ ಹಿ || ಧಾರ್ಮಿಕತ್ವೇ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಮಿತಿ ಶಂಕಾ ಧ
ರ್ಮೇದ್ಯದಿ || ಯಾಗಾದಿಸದ್ಧರ್ಮಪರಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದ್ಯಾಸ್ತತೋ ನ ಹಿ || ತ್ವಂ ದೇ
ವೇಷು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಸೀತ್ಪಾದಿವಾಗುಶ್ಚ ತೇಷ್ವಿನಃ || ದೇವೋಽಸ್ಮೀಕೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಉಂಟೆಂದು ಶಂಕೆಯುಂಟಾದರೆ, ಮೃತರಾದ ತಂದೆಗಳ ದೇಹಗಳನ್ನು
ಸುಡುವ ವಕ್ಕಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆದೋಷವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಜೀವನಲ್ಲಿ (ಪ್ರಾ
ಣವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ) ಉಂಟೆಂದು ಶಂಕಿಸಿದರೆ, ಆ ಜೀವವು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ
ಒಳಹೋಗಿ ಹುಸರೂಪದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವಂತೆ ಮದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲವು ಜಾತಿಯುಂಟೆಂ
ದು ಶಂಕಿಸಿದರೆ ಅದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ-ರಾಷ್ಟ್ರಶೃಂಗ, ವನಸ್ಥ,
ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳ ಜಾತಿಯಾವು? ಅದ್ದರಿಂದ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವು. ಮರ್ಣ
ದಲ್ಲುಂಟೆಂದು ಶಂಕಿಸುವುದಾದರೆ, ಮುಖ, ಬಾಹು, ತೊಡೆ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇತಾದಿವರ್ಣಗಳು
ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ವರ್ಣದಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಧರ್ಮದಲ್ಲುಂಟೆಂದು
ಶಂಕೆಯುಂಟಾದರೆ ಅಹಾರ, ನಿದ್ರೆ, ಭಯ, ಮೃಥಾನ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಸರ್ವರಿಗೂ
ಸಮಾನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಕರ್ಮದಲ್ಲುಂಟೆಂದು ಶಂಕಿಸಿದರೆ ಉಪನಯನ ಮೊ
ದಲಾದ ಕರ್ಮವು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೂ, ವೈಶ್ಯರಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲವು.
ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲುಂಟೆಂದು ಶಂಕಿಸುವುದಾದರೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದವರೂ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ
ನ್ನೋದಿ ಪಾಂಡಿತರಾಗುವುದರಿಂದ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲವು ಧಾರ್ಮಿಕರಲ್ಲಿ ಉಂಟೆಂದು ಶಂಕೆಯುಂ
ಟಾದರೆ ಯಾಗಾದಿ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಕ್ರರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿಗಳೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಳಿಹೊಕ್ಕುಮರಾಗಿ
ಬೀಳಾಗುವುದು. ಅದ್ದರಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕತ್ವದಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ತ್ವಂ ದೇವೇಷು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಸ್ಮಿಹಂ
ಎಂಬುದು ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಶ್ರುತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾ
ಹ್ಮಣನೆಂದು ಆ ಶಿವನ ಧತ್ತನೇ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಲೈ ಚೋ

ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯದ್ಭಿಕ್ಷೋ ನೃಷು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ" ಹೇ ಜೋಳಿ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣರುದ್ರಭಕ್ತ ಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹಃ ಶ್ವಯೇತಾಂ. ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ರುದ್ರಂ, ಆನಮಂತಾತ್, ಚರತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಜಾನಾತೀತಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ, "ತತ್ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಎಕಸ್ಯ ಎಕೋ ರುದ್ರಃ" ಇತ್ಯರ್ಥವಿರೋಧಾತ್ಯಾತ್, "ಆಪೇಷದರ್ಥೇನ ಧಿವ್ಯಾವೃತ್" ಇತ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾತ್, ಚರ X ಗತಿಭಕ್ತೃಣಯೋಃ, ಇತಿ ಧಾತೋಃ, "ಸರ್ವೇ ಗತ್ಯರ್ಥಾ ಧಾತವೋ ಚ್ಛಾನಾರ್ಥಕಾಃ" ಇತಿ ಭಾಷ್ಯೋಕ್ತೇಶ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ. "ಜನ್ಮನಾ ಜಾಗತೇ ಶೂದ್ರಃ ಕರ್ಮಣಾ ದ್ವಿಜಃ ಉಚ್ಯತೇ || ವೇದಾಭ್ಯಾಸೇನ ವಿಶ್ವಸ್ವಾದ್ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಭವೇತ್" ಇತಿ ಕಾರಣತಂತ್ರಸ್ಯ ವಿಧಿವಚನೇನ, - ಅಯುಜ್ಞಸೂತ್ರಗಾಯತ್ರೀಮಾತಾ ಪ್ರಥಮತೂ ದ್ರಿಣೀ || ತತ್ಸನ್ನಿಃಶ್ಚ ತಥಾ ಶೂದ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚರತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ" ಇತಿ ಸ್ವಾಂ ದಪುರಾಣೋಕ್ತವಧಿಸಚನೇನ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ, ಛೋ ಜೋ

ಳನೇ | ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರುದ್ರಭಕ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಇರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೇಳಿ, (ಬ್ರಹ್ಮ, ಆ, ಚರತೀತಿಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ) ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಾಚ್ಯನಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆಯಾದ್ದರಿಂದ ವಿವಿಧವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದೂ ಕೂಡವನು. ಆ ರುದ್ರನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು, ಆ ರುದ್ರನು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಅರ್ಥವಿರೋಧಾತ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಕ್ಕೆ ರುದ್ರನೆಂದರ್ಥವು. ಆಜ್ಞಾ ಎಂಬ ಅಪ್ರಮಾಣ ಸ್ವಲ್ಪವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲೂ, ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲೂ ಇರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಅಮರವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಆಜ್ಞಾ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಎಂದರ್ಥವು. ಚರಧಾತುವು ಗತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲೂ ಭಕ್ತೃಣಾರ್ಥದಲ್ಲೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಗತ್ಯರ್ಥಗಳಾದ ಧಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಕಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ, ಎಂದು ಭಾಷ್ಯೋಕ್ತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದವಿಗ್ರಹವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಜೀವನು ಜನ್ಮದಿಂದ ಶೂದ್ರನಾಗಿದ್ದು ಉಪನಯನಸಂಸ್ಕಾರಬಲದಿಂದ ದ್ವಿಜತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನ್ನ ಶಾಖೆಯಾದ ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿಶ್ವತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗುವನು, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕಾರಣತಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಿವಾಕ್ಯದಿಂದ, "ಯಜ್ಞಸೂತ್ರಧಾರಣವೂ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಜಪವೂ ಇಲ್ಲದೆ ತಾಯಿಯು ಮೊದಲಿಂದ ಶೂದ್ರಿಯೇ ಆಗಿರುವಳು. ಆಕೆಯು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳೂ ಶೂದ್ರರಾಗುವುದರಿಂದ ಜನ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವುಂಟಾಗದು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಸ್ವಾಂದಪುರಾಣೋಕ್ತವಿಧಿವಚನದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ನಿಷೇಧವಾಕ್ಯಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದವನ್ನು

೪ | ನಿಷೇಧಮುಖೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಲಕ್ಷಣಂ ಸ್ವಯಂಶಾಂ, ಸ್ವಾಂದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರ
ಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ ವೇದವೇದಾಂತವಿದ್ವಿಪ್ರಃ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ನ ವಿಂಡತಿ || ವೇದ
ಭಾರಧರಾಶ್ರಾಂತಸ್ತು ವೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗರ್ವಭೀ ” ಇತಿ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ, — ರವಿ,
“ ಆತ್ಮರಂ ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಶೈವಂ ಜ್ಯೋತಿರನಾನುಯಂ || ಯಸ್ತುಂ ನ ವೇದ ಕಿಂ
ವೇದೈಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ಸ ಚ ವೇದೈಸ್ಸಯಂ ನಿತ್ಯ ರುದ್ರ ಏಕೋ ನಿರಂ
ಜನಃ || ಶ್ವೇತಾಂಜ್ಞಾತೇಜಶಿಂ ಜ್ಞಾತಮಿತ್ಯಾಹುರ್ವೇದವಾದಿನಃ || ಆಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ
ಚ ಎಷ್ಟುಶ್ಚ ಶಕ್ರಶ್ಚಾನ್ಯೇ ದಿವಾಕರಃ || ಅದ್ವಾಪ್ಯುಪಾಯೈವಿವಿಧೈಶ್ಚಂಭೋರ್ವ
ರ್ತನಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ನಿಧಿನಿಷೇಧಮುಖಪ್ರತಿಪಾದಿತಬ್ರಾಹ್ಮಣಲಕ್ಷಣವಿಧಿವಿಷಯೇ
ಪದೇಶೇ ಅಷ್ಟಮುಕ್ತವಾದಃ

ಈಳು, ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ವೇದವೇದಾಂತಗಣನ ರಿಶ ವಿಪ್ರನು-
ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿಯದಿದ್ದರೆ ವೇದವೆಂಬ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂಬ
ಕತ್ತಿಯು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಭವರೋಗವಲ್ಲದಾದೂ, ಸಾಶರ
ಹಿತವೂ, ತೇಜೋರೂಪವೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವಾಬ್ಜವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ
ವೇದಗಳಿಂದ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ಮಾರ್ಯಾರಹಿತನೂ, ನಿತ್ಯನೂ ಆಗಿರುವ ಆ ರುದ್ರನೂ
ಬೃನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನು. ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಸರ್ವವೂ
ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವುದು ಎಂದು ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ರುದ್ರ
ದರ್ಶನವನ್ನು ನಾನೀಗಲೂ ಅನೇಕೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ. ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುವಿ
ದೇವತೆಗಳೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ,, ಎಂದು ಸೂರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಲಕ್ಷಣವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ನಿಧಿನಿಷೇಧಮುಖಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಲಕ್ಷಣವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ರುದ್ರೇಣ ಸಹ ವಿಷ್ಣೋ ದೀನಾಂ ಸಮಾಹ್ವಾನಸ್ತುತಿ-
ನಮಸ್ಕಾರಾಣಾಂ ನಿರಾಕೃತಿಃ

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ ! ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಣೇನ ರುದ್ರೇಣ ಸಹ ಹಿ ವಿರೋಧಾ ದಿ
ದೇವಾನಾಂ ಸಮಾಹ್ವಾನಸ್ತುತಿನಮಸ್ಕಾರನಿರಾಕೃತಿಃ ಶ್ಲೋಕತಾಂ, ಋಗ್ವೇದಃ —
“ಮಾತೃರುದ್ರಚುಕ್ರಧಾಮಾನವೋಭಿವಾರ್ದುಷ್ಪತೀ ವೃಷಭಮಾಸಹುತೀ”
ಇತಿ, ತಸ್ಯಾರ್ಥಃ ವಿವೋಕ್ತಃ ನೈರುಕ್ತೇನ, “ಕಿಂಜ ಸಾಮ್ಯನಮಸ್ಕಾರೈರ್ನಿರ್ವತರಾಂ
ದೇವಗಾಮಿಭಿಃ || ದುಷ್ಪತ್ಯಾ ಸದೃಶಸ್ತುತ್ಯಾ ಸಮಾನಾಹ್ವಾನಕರ್ಮಣಾ || ನ ವ
ಯಂ ಚುಕ್ರಧಾಮ ತತ್ವಾಂ ಸರ್ಮಬೋಕಮಹೇಶ್ವರಂ” ಇತಿ.

ಜೋ—ಹೇ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರ! ರುದ್ರೇಣ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮದೀನಾಂ ಸಮಾನಾ
ಹ್ವಾನಂ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮೇವೇತಿ ಚೇತ್, ಯಜುರ್ವೇದೇ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷ
ದಿ,—“ಽದ್ಮ ಕೋಶಪ್ರತಿಶಕಾಶಂ ಹೃದಯಂ ಚಾಪ್ಯಧೋಮುಖಂ | ತಸ್ಯ ಮಧ್ಯೇ
ವಕ್ರತಿಖಾ|ಅಣೀಯೋಧಾರ್ತ್ರವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ|ತಸ್ಯಾಶ್ಚಿಖಾಯಾ ಮಧ್ಯೇ ಪರಮಾಶ್ಚಾ ವ್ಯ
ವಸ್ಥಿತಃ | ಸ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ ಶಿವಸ್ವಹಂಸ್ತೇಂದ್ರಸ್ಯೋನಕ್ಷರಃ ಸರಮಸ್ವರಾಟ” ಇತಿ.

ರುದ್ರನೊಡನೆ ವಿಷ್ಣೋ ದಿಸಮಾಹ್ವಾನಸ್ತುತಿ ನಮಸ್ಕಾರಗಳ ನಿರಾಕರಣವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಜನಾದ ರುದ್ರನೊಡನೆ ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು
ಆವಾಹನೆ ಸ್ತೋತ್ರ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಲ್ಲವೆಂಬವನ್ನು ಕೇ
ಳು; ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ ! ನನ್ನನ್ನು ವಿಷ್ಣೋ ದಿದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸ್ತೋತ್ರ
ನಮಸ್ಕಾರಾಹ್ವಾನಗಳಿಂದ ಸಮಾನನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿ, ನನಗೆ ಕೋಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವು,
ಎಂದು ನರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ನರೂಕ್ತಿಕಾರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಜೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ ! ರುದ್ರನೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಹ್ವಾನವು ಶ್ರುತಿ
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆದು ಹಾಗೆಂದರೆ —ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿರುವ ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —
“ಹೃದಯವು ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗಿನಂತಿರುವುದು, ಅದು ಅಧೋಮುಖವಾಗಿರುವುದು, ಆ ಹೃದ
ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಶಿಖೆಯು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆ ಅಗ್ನಿ ಶಿಖೆಯು ಮಧ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಶ್ಚನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆ ಪರಮಾಶ್ಚನೇ, ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಶಿವನೂ, ಹರಿಯೂ,
ಇಂದ್ರನೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಂದು ರುದ್ರನೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವು
ನರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ ! ಶ್ವದುಕ್ತಶ್ರುತೇರರ್ಥಶ್ವಾಸಾಂ, ಸ್ವಾಂದೇ ಸನತ್ಕು
ಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಹೃತ್ಪದ್ಧಂ ತತ್ರ ವಕ್ಷ್ಯಿಷಿಮಾ ಪರಾ ||
ತಸ್ಯಾಶ್ಚಿಪಾಯಾ ಮಧ್ಯೇ ತು ಪರಮಾತ್ಮಾ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ || ಸ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಬೃಹ್ಮಕತಾ
ಜ್ಞಃ ಸ ತಿವೋ ಮಂಗಲಾಶ್ರಯಾತ್ || ಸ ಹರಿದೋಷಸಂಹಾರಾಶ್ಚೇಂದ್ರೋ ಎಶ್ವೇ
ಶ್ವರತ್ವತಃ || ನೋಽಗ್ನಿಶ್ಚೈತನ್ಯರೂಪತ್ವಾಶ್ಚೋಕ್ತರೋ ನಿತ್ಯಭಾವತಃ || ರಾಜಶೇ
ಪರಮೇ ಸ್ವಸ್ಮಿತ್ ಸ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಪರಮಸ್ವರಾಟ್” ಇತಿ. ಪುರಾಣವಾಕ್ಯೈ
ಶ್ಚುಕ್ತೃರ್ಥೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ. ಎಸ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಜೋ—ಹೇ ಗಣೇಂದ್ರ ! “ಕಾಡಂ ಮಣಿಂ ಮೌಕ್ತಿಕಮೇಕಸೂತ್ರೇ ನೇ
ವ್ಯಂತಿ ಮೂಢಾ ಇತಿ ತನ್ನತಿತ್ರಂ || ಸ ಸರ್ವವಿತ್ತಾನಿಽನಿರೇಕಸೂತ್ರೇ ಶ್ವಾನಂ ಯು
ವಾನಂ ಮಘವಾನಮಾಹ” ಇತ್ಯಾದಿಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಕ್ಯಾತ್, ರುದ್ರೇಣ ಸಹ
ಹರಿವರಿಂಚ್ಯಾದೀನಾಂ ಸಮಾನಾಹ್ವಾನೇ ಕೋ ದೋಷಃ ?

ರೇ—ಅಯೇ ವಿಜಯೇಂದ್ರಜೋಳ ! ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತಕವಿವಾಕ್ಯದೃಷ್ಟಾಂತಂ

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ನೀನು ಹೇಳಿದ ಶ್ರುತಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳು, ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿ
ರುವ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ನಾರಾಯಣನ ಹೃದಯಕಮಲ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಕ್ಷ್ಯಿ
ಷಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುವ ಸ್ವ
ಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದೂ, ಸಕಲ ಮಂಗಗಳಿಗಾಗವಾಸಭೂಮಿಯಾಗಿರುವುದ
ರಿಂದ ಶಿವನೆಂದೂ, ಪಾಪಶಾಶಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹರಿಯೆಂದೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿರುವುದರಿಂದ
ಇಂದ್ರನೆಂದೂ, ಸರ್ವಶೈತನ್ಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಯೆಂದೂ, ನಿತ್ಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮರ
ನೆಂದೂ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಸ್ವರಾಟ್ ಎಂದೂ ಉಕ್ತನಾ
ಗಿರುವನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಪುರಾಣವಚನಗಳಿಂದ ತಿಳಿ
ಯಬೇಕು. ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಾಕು.

ಜೋ — ಎಲೈ ಗಣೇಂದ್ರನೇ ! ಮೂರ್ಖರು—ಗಾಡಿನ ಮಣಿಯನ್ನೂ ಮುತ್ತುನ್ನೂ ಒಂ
ದೇ ದಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವು. ಎತಕ್ಕೆಂದರೆ—ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಆಪಾಣಿ
ಮುನಿಯು ಒಂದೇ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ “ಶ್ವಯುವಮುಘೋನಾಮತದ್ಧಿತೇ” ಎಂದು ಶ್ವಶಬ್ದವನ್ನೂ
ಯುವಶಬ್ದವನ್ನೂ, ಮುಘಶಬ್ದವನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು ಇದು ಮೊದಲಾದ ಯುಕ್ತ
ಯುಕ್ತವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ರುದ್ರನನ್ನು ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೊಡನೆ ಸಮಾನವಾಗಿ
ಆಹ್ವಾನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ದೋಷವೇನಿದೆ ಹೇಳು ?

ರೇ — ಎಲೈ ವಿಜಯೇಂದ್ರಜೋಳನೇ ! ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕವಿವಾಕ್ಯದೃಷ್ಟಾಂ
ತವು ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಇರಲಿ. ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಾಗದು.

ಯಥಾ ವಾ ಭವತು, ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಜೋಡ್ಯಂ ನೋಲ್ಲಂಘನೀಯಂ. ರುಬ್ರೇಣ ವಿಷ್ಣು
 ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಸಮಾನತಾ ನಾಸ್ತೀವೇತಿ ಮಂತ್ರಯಂ. ತತ್ತಾವರಾಸ್ತಾಂ,
 ಭೋ ಜೋಳ | ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರುದ್ರ ಏಕವಿವ ಸರ್ವಮತದರ್ಶನವಾದಿಭಿರ್ವರಬ
 ತನಮಸ್ಕಾರಾಶ್ರಯ ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಂ ಕೃಪಾತಾಂ, ಯಜುರ್ವೇದಾರಣ್ಯೇ,—
 “ಯಸ್ಮೈ ನಮಸ್ತಚ್ಛಿರೋ ಧರ್ಮೋ ಮೂರ್ಧಾಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಾಹನುರ್ಯಜ್ಞೋಽಧ
 ರೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಹೃದಯಂ ಸಂವತ್ಸರಃ ಪ್ರಜನನಮಪ್ತಿನೌ ಪೂರ್ವವಾದಾವತ್ರಿಮಧ್ಯಂ
 ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವಪರವಾದಾವಗ್ನಿಃ ಪುಷ್ಪಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಂ ಕಾಂಠಂ ತತ ಇಂದ್ರಸ್ತತಃ
 ಪ್ರಜಾಪತಿರಥಯಂ ಚತುರ್ಥಂ ಸ ವಾ ಏಷ ದಿವ್ಯಶಾಕ್ವರಶ್ಚಿಂತುಮಾರಾಃ” ಇತಿ ಭರ
 ತಶಾಪ್ತೇ,—“ವಜ್ರೇಣ್ಯಾ ಮುದ್ರಯಾ ಶಕ್ರಂ ಪದ್ಮಿನ್ಯಾ ದರ್ಶಯೇದ್ವಿಧಿಂ || ಶಂ
 ಖಿನ್ಯಾ ಕೇಶವಂ ರುದ್ರಂ ತಿರಸ್ಕಂಜಲಿಮುದ್ರಯಾ” ವೇದಪಾದಸ್ತವೇ,—“ಸರ್ವಂ
 ಕಾರ್ಯಂ ಯುವಾಘಾಂ ಹಿ ಸುಕೃತಂ ಸುಷ್ಮದೌ ಮಮ || ಅಂಜಲಿಂ ಕುರುತಂ ಹ
 ಸ್ತೌ ರುದ್ರಾಯ ಗಿರಿಧನ್ವನೇ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ರುದ್ರನೊಡನೆ ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾನತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಆದಂತಿರಲಿ.
 ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನೊಬ್ಬನೇ ಸಕಲ ಮತದವಂಛಲೂ, ಸಕಲ
 ದರ್ಶನದವಂಛಲೂ ನಾಶವಾದುವ ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯನೆಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವ
 ನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳು, ಯಜುರ್ವೇದಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ — “ಯಾವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವೋ, ಆತನ
 ಶಿರಸ್ಸು ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು ನೆತ್ತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು. ಮೇಲಣತುಟಿಯು ಯ
 ಜ್ಞಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು ಕೆಳಗಣತುಟಿಯು ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು. ಹೃದಯವು ಸಂವತ್ಸರಸ್ವ
 ರೂಪವಾದದ್ದು ಲಿಂಗವು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು. ಮುಂಗಾಲುಗಳು ಅಗ್ನಿಮುನಿ
 ಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು ಮಧ್ಯವು ಮಿತ್ರಾವರುಣಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು. ಹಿಂಗಾಲುಗಳು ಅಗ್ನಿ ಸ್ವರೂಪ
 ವಾದವುಗಳು. ಬಾಲದ ಮೊದಲಗಿಣ್ಣು ದೇವೇಂದ್ರನು. ಅನಂತರ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಐರಕ್ತಿಯು
 ನಾಲ್ಕನೆಯಗಿಣ್ಣು ಅಂತಹ ಈ ವೃಷಭೇಶ್ವರನು ಶಿಂಶುಮಾರನೆಂದು” ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಭರತಶಾ
 ಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ — “ನರ್ತನಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ವಕ್ರಮುದ್ರೆಯಿಂದ, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪದ್ಮಿನೀ
 ಮುದ್ರೆಯಿಂದ, ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಶಂಖಿನೀಮುದ್ರೆಯಿಂದ, ರುದ್ರನನ್ನು ಅಂಜಲಿಮುದ್ರೆಯಿಂದ
 ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಎಂದು ಭರತನಿಂದ ಉಪದೇಶ, ರಂಭೆ ಮೊದಲಾದ
 ವೇಶ್ಯೆಯರಿಗೆ ನಡುಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ವೇದವಾದಸ್ತವದಲ್ಲಿ — “ನನಗೆ ಮಿತ್ರರಾದ ಎರೈ ಹಸ್ತಗಳೇ |
 ನಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮದ ಸಮಸ್ತ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೇರುವರ್ವತವೇ
 ಖಲ್ಲಾಗುಳ್ಳ ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ಅಂಜಲಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ. ಎಂದು ಜೈಮಿನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪ
 ಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಇತಿ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ರುದ್ರೇಣ ಸಹ ಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಹರಿವಿಂಚಿ
ಸುರೇಶಾನಾಂ ಸಮಾನಾಹ್ವಾನಸ್ತುತಿನಮಸ್ಕಾರನಿರಸನವಿಧಿ
ರಷ್ಟಮೋಪದೇಶೇ ನವಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಲೀಲಾಕಾಂಡ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವರ್ಮವಿರಚಿತೇ ಜೋಳರೇಣುಕಸಂ
ವಾದರೂಪಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾತೆ ರುದ್ರಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾದಿವಿಚಾರ
ರಪ್ರತಿಪಾದಕನವಮಸ್ಸಂವಾದವಿಚಾರೋಷ್ಠಮೋಪದೇಶಃ.

ಶ್ರೀ ಭವಹರಾಯನಮಃ

ನವಮೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ.

ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಭೃಗುಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಃ.

ಚೋ— ಪರೋಪಕಾರಂ ಛೈವಲ್ಪಂ ತಲಯುತ್ವಾ ಸ್ವಯಂ ಹರಿಃ || ಅಂ
ಗೀತರೋತಿ ಭಗವಾನವತಾರಾನ್ ದಶ ಕ್ರಮೇತ್ ಇತಿ ಮಹಾಭಾರತವಾಕ್ಯಾ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ರುದ್ರನೊಡನೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯಶೂದ್ರರಾದ ಎಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮೇಂ
ದ್ರರಿಗೆ ಸಾಮ್ಯಸ್ತುತಿನಮಸ್ಕಾರ ನಿರಸನವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಎಂಟನೆಯ ಉಪ
ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಚಿವಾಯಾಮರಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಲೇಖರವ್ಯಾಮಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ
ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಭೃಗುಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಯು.

ಚೋ— ಎಷ್ಟು ವು ಶಾನು—ಪರೋಪಕಾರವನ್ನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಈ ಎರಡನ್ನು ತೊಳ
ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಪರೋಪಕಾರವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.
ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮಹಾಭಾರತವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, "ದಾಶಾರ್ಹೋದಶರೂಪಭೃಗುಃ"

ತಃ, “ ದಾಶಾಹೋ ದಶರೂಪಭೃತ್ ” ಇತ್ಯಮರನಾಕೃತ್ವ ಪರೋಪಕಾರರೂಪಾಸ್ತೇಚ್ಛಾಸಂಭವಾ ನಾರಾಯಣದಶಾವತಾರಾ ನ ನಂದಾಃ ಏವ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ! ತಥಾ ನ ಹಿ, ಆದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ದಶಾವತಾರಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಭೃಗುಮುನಿಶಾವಾದಾಗತೇತಿ ಶ್ಲೋಕಾಂತಂ, ರಾಮಾಯಣೇ, —ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ, “ ಎಷ್ಠಾನಾಪಿ ಪುರಾ ರಾಮ ಭೃಗುಪತ್ನೀ ದೃಢವ್ರತಾ || ಅನಿಂದ್ರಲೋಕಮಿಚ್ಛಂತಿ ಕಾಂಕ್ಷಮಾತಾ ನಿಷೂದಿತಾ ” ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಡಪುರಾಣೇ, —“ ಭೃಗೋರಸಿ ಜ ಸಾ ಪೇನ ಎಷ್ಟುಃ ಪರಮವೀರ್ಯವಾನ್ || ಅವತಾರಾನ್ ದಶ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ದುಃಖಿತಾಂಶ್ಚ ನಿರಾಕೃತಾನ್ ” ಸ್ಕಾಂದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, —ಎಷ್ಟುಂ ಪ್ರತಿ ಭೃಗು ಮುನಿವಾಕ್ಯಂ, “ ನ ವೇದಿ ತ್ರ್ಯಂಬಕಾದನ್ಯಂ ದೇವಂ ಚಾಸಿ ಮಹೇಶ್ವರಾತ್ || ತೇನ ಸತ್ಯೇನ ಗೋವಿಂದ ನರಕಾನ್ದಶ ಯಾಸ್ಯಸಿ || ಮತ್ಸ್ಯಕಚ್ಛಪರೂಪಸ್ತ್ಯಂ ಮಾಂಸಾಸೃಕ್ಪ್ರಿಯಭುಗ್ಭವ || ತಥಾ ಸೂಕರರೂಪೇಣ ಜಗದ್ವಿಷ್ಣುಕ್ಷಯಂ ಕು

ಎಂದು ಅಮರವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ನಾರಾಯಣನು ಪರೋಪಕಾರವೇ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುಳ್ಳ ಹತ್ತು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಹೊಂದಿದನಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಅವತಾರಗಳು ನಿಂದೆಗೆ ಯೋಗ್ಯಗಳಲ್ಲವು

ರೇ: ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಆ ಸಂಗತಿಯು ನೀನು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಲ್ಲವು ಎಷ್ಟು ವು-ಭೃಗುಮುನಿಶಾವದಿಂದ ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು, ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ — “ ಎಲೈ ಶ್ರೀರಾಮನೇ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆದಿನಾರಾಯಣನು—ಮಹಾಮಹಾ ಶಾಶ್ವತ್ಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನೂ ಬಯಸದವಳಾಗಿದ್ದ ಭೃಗುಮುನಿಯ ಮಡದಿಯನ್ನು ಕೊಂದನು, ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ ಮಹಾಸರಾಕ್ರಮಣಾಲಿಯಾದ ಆದಿನಾರಾಯಣನು ದುಃಖವಶಿಷ್ಟಗಳೂ, ತಿರಸ್ಕಾರಾರ್ಹಗಳೂ ಆದ ವಾನು, ಆಮಿ, ಹಂದಿ ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಭೃಗುಮುನಿಶಾವದಿಂದ ಹೊಂದಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ ಎಲೈ ಆದಿನಾರಾಯಣನೇ! ತ್ರಿಯಂಬಕನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ ದೇವತೆಯನ್ನು ನಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ ಆ ನಿಜವು ನನ್ನಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಎಲೈ ನಾರಾಯಣನೇ! ನೀನು ನರಕಾನುಭವಕ್ಕೆ ಸಮಾನಗಳಾದ ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವೆ. ವಾನು ಆಮಿಗಳ ಸ್ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಾಂಸಾದಿಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವವನಾಗು. ಹಂದಿಯಾಗಿ ಲೋಕದ ಅಮೇಧ್ಯವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವವನಾಗು. ಮತ್ತೂ ಎಲೈ ಹರಿಯೇ! ನೃಸಿಹ್ಮಾದಿಗಳ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಬಹುಕಾಲದವರಿಗೂ ಹೊಂದುವವನಾಗು, ಎಂದು ಆದಿನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಭೃಗುಮುನಿಯಿಂದ ನರೂಪಿಪ್ಪ

ರು || ನರಸಿಂಹಾ ದಿಧಿದೇಹೈರ್ಯುಕ್ತೋ ಭವ ಚರಂ ಹರೇ || ಇತ್ಯಾದಿಸಿದ್ಧಂ.
ಇತಿ ಆದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಭೃಗುಮುನಿಶಾಪವಿಧಿವರ್ಮೋಪದೇಶೇ
ಪ್ರಥಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಹರಿವಿರಿಂಚೋರನೋನ್ಯಶಾಪವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಭೋ ಚೋಳ! ಹರಿವಿರಿಂಚೋರನೋನ್ಯಶಾಪವಿಧಿಃ ಶ್ವಯಂತಾಂ,
ವಾರಾಶರಪುರಾಣೇ, -ಶಕಮುನಿಂಪ್ರತಿ ಪರಾಶರವಾಕ್ಯಂ, “ ರುದ್ರಾಧಿಕೃತಮಿಷ್ಟಾ
ಯ ಬ್ರಹ್ಮನಾರಾಯಣೌ ಪುರಾ || ಅಹಂ ಪ್ರಭುರಹಂ ಚೇತಿ ಭ್ರಮಾದಕುರುತಾಂ
ರಣಂ || ಮಹಾಕ್ರೋಧಸಮಾಯುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸರ್ವಜಗತ್ತತಿಃ || ಶಶಾಪ ಎಷ್ಟಂ
ಗರ್ಭಸ್ಥೋ ಭವೇತ್ಕೃತಿನೋಹಿತಃ || ಶ್ವದ್ಭಕ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸ್ಸರ್ವೇ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರೇ
ಭಸ್ತುಕುಂಠನೇ || ಭವೇಯುರ್ವಿಮುಖಾ ನಿತ್ಯಂ ವೇದಸಿದ್ಧೇ ಎಮುಕ್ತಿದೇ || ತ್ರಿಶೂ
ಲೇ ಚತುರಶ್ರೇ ವಾ ವೇದಾಃ ಸಂಕ್ರೋಮಮೇಷಧವಾ || ಪುಂಡ್ರಾಂತರೇ ಚ ತೇ ನಿತ್ಯಂ

ಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಭೃಗುಮುನಿಯ ಶಾಪವು
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಭೃಗುಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂಭತ್ತನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದು ಮೆ

ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮರುಗಳ ಆನೋನ್ಯಶಾಪವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಉಂ
ಟಾದ ಶಾಪವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ವಾರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಪುಂಡ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳು
ಜಗದಾದಿಯಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸದೆ, “ನಾನು ಜಗತ್ತತಿಯು ನಾನು
ಜಗತ್ತತಿಯು, ಎಂದು ಭ್ರಮೆಪಡುತ್ತ, ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಕಾದಾಡಿದರು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕುಪಿತ
ನಾಗಿ ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ! ನೀನು ಗರ್ಭವಾಸಿಯಾಗು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರಾದ
ರೂ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದವರಲ್ಲರೂ ವೇದೋಕ್ತವೂ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವೂ ಆದ ಭಸ್ತುರಿಂದ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರ
ಧಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲೂ, ಉದ್ಭೂತನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲೂ ಆಸಕ್ತರಾಗದೆ
ತ್ರಿಶೂಲಮುದ್ರೆ, ಚತುರಶ್ರಮುದ್ರೆ, ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಾಸಕ್ತರಾ

ಸಕ್ತಾಸ್ತು ಸ್ತಾಂತ್ರಿಕೇ ದ್ವಿಜಾಃ || ಆಯುಧೈಶ್ಚಂಖಚಕ್ರಾದ್ಯೈಶ್ಚ ದಸ್ತೈರಂಕಿತಾ ಜನಾಃ || ಅಗ್ನಿಶಸ್ತ್ರೈರ್ಮಹಾಮೋಹಾದ್ಧವೇಯುಶ್ಚಾಂಸಯೋರ್ಧ್ವಯೋಃ || ವೇದಸಿದ್ಧೀನ ಮಾರ್ಗೇಣ ಶಿವಸ್ಯಾರಾಧನೇ ದ್ವಿಜಾಃ || ಶ್ವದ್ಧಕ್ತಾ ಎಮುಖಾ ನಿತ್ಯಂ ಭವೇಯುಃ ಪರಿಮೋಹಿತಾಃ || ಶ್ವದೀಯೇ ಪಾಂಡರಾಶ್ರೇ ಚ ತಂಶ್ರೇ ಭಾಗವತೇ ತಥಾ || ದೀಕ್ಷಿತಾಶ್ಚ ದ್ವಿಜಾ ನಿತ್ಯಂ ಭವೇಯುರ್ನರ್ಧಯಾ ಹರೇ || ಶ್ರುತಸ್ಯಾರ್ಥ ಸದಾಚಾರೇ ಶ್ವಪವರ್ಗಪ್ರದೇ ಶುಭೇ || ಶ್ವದ್ಧಕ್ತಾ ಎಮುಖಾ ನಿತ್ಯಂ ಭವೇಯುರತಿಮೋಹಿತಾಃ || ತಪೋ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಂಚೇನ ಮಹಾಮೋಹವಶಂ ಗತಃ || ಮಹಾಕ್ರೋಧೇನ ಸಂಯುಕ್ತಶ್ಚ ಶಾಪ ಚತುರಾಸನಂ || (ವಿಷ್ಣುಃ) ಶಂಕರೇಣ ಭವೇಚ್ಛಿನ್ಮಂ ಶ್ವದೀಯಂ ಪಂಚಮಂ ಶಿರಃ || ಪಂಕಜೋದ್ಭವ ಕೇನಾಪಿ ಕಾರಣೇನಾಚರೇಣ ಶು || ಶ್ವದ್ಧಕ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಲೋಕೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ವೈಶ್ಯ ಸಂಧವಾಃ || ಶೂದ್ರೇಷು ಸಂಕರಾ ನಿತ್ಯಂ ಭವೇಯುಸ್ತೇ ಪಿತಾಮಹಾ || ಶಂಶ್ರಂ ಶ್ವದೀಯಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ಮಂ ಭವೇತ್ಸದ್ಭಕ್ತ ಸದ್ವದಾ | ನ ಭವೇತ್ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತಾಂ ಚ ಸಂಪೂಜ್ಯಾ ಪದ್ಮಸಂಭವ || (ಪರಾಶರಃ) ಎವಂ ಸಂಲಪಿತಾ ಮೋಹಾತ್ತಾಪಹ್ಯಕುರುತಾಂ ಶುಕ || ಅವಿ

ಗಲಿ, ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರು ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ ನಿನ್ನ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ತೋರುಗಳಮೇಲೆ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರಾಗಲಿ, ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೇದೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಿಲ್ಲದವರಾಗಿ, ಎಲೈ ಹರಿಯೇ ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪಾಂಡರಾಶ್ರತಂತ್ರವನ್ನೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತರಾಗಿ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಾಗಲಿ, ಎಲೈ ನಾರಾಯಣನೇ ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರು ಜ್ಞಾನಹೀನರಾಗಿ ಮಂಗಳಕರಗಳೂ, ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕಗಳೂ, ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತ್ಯಕ್ತಗಳೂ ಆಗಿರುವ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ಅಚರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದವರಾಗಲಿ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಶಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಆದಿ ನಾರಾಯಣನು ಬಹು ಕೋಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ! ನಿನ್ನ ಪದನೆಯ ಶಲೆಯು ಶಿವನಿಂದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಡುವುದಾಗಲಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕ್ಷತ್ರಿಯಧರ್ಮವನ್ನು ನುಸರಿಸುವವರಾಗಲಿ, ವೈಶ್ಯರಿಂದ ಹುಟ್ಟುವವರಾಗಲಿ, ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿ ಸಾಂಕರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವವರಾಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಆಗಮವು ಸಕಲದೇಶಗಳಲ್ಲೂ, ಸಕಲಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಲಿ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿನೈಯು ಆಗದೇ ಹೋಗಲಿ, ಎಂದು ಶಪಿಸಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರಾಶರನು—ಎಲೈ ಶುಕಮುನಿಯೇ ! ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮರು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಗಳಹುಕ್ತಾ ಶಿವೋತ್ಕರ್ಷವನರಿಯದೆ

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶಿವಾಧಿಕೃತಂ ಮಹಾವೋಹಮಯಂ ರಣಂ || ರುದ್ರಂ ವಿಶ್ವಾಧಿಕಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಹರ್ಷಿಂ ಒನಕಂ ವಿಧೇ || ಸಂಸಾರಸಾಗರಂ ತೀರ್ತ್ವಾಣವಾರಂ ಮುಕ್ತಿಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಪರಿವರಿಂಚ್ಯೋರನ್ಯೋನ್ಯಶಾಪವಿಧಿರ್ನವೋಪದೇಶೇ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ

ಶ್ರೀಃ.

ದಧೀಚಿಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ | ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರುದ್ರಭಕ್ತಿವರಹಿತಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ದಕ್ಷಾಧ್ವರಸಮಯೇ ದಧೀಚಿಮುನೇಶ್ವರವಿಧಿಃ ಶ್ಲೋಕಾಂತಂ, ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—ದಧೀಚಿಃ, “ ಏಕ ಏವೇತಿ ಯೋ ರುದ್ರಸ್ವರ್ದವೇದೇಷು ಗೀಯತೇ || ತಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಲೇಶೇನ ಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ಶಾಂಕರೀ || ಪ್ರಸಂಗಾತ್ಕೃತುಕಾಲೋಭಾದ್ಧಯಾದಜ್ಞಾನಶೋಷಿ ವಾ || ಹರ ಇತ್ಯುಚ್ಚರಸ್ಮರ್ಮ್ಯಸ್ವರ್ದವಾಮೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಛತೇ || ತಸ್ಮಾತ್ಸ ಏವ ದೇವಾನಾಮಧಿಕಶ್ಚಂದ್ರಶೇಖರಃ || ಇಚ್ಛತೇ ಸರ್ವಯಜ್ಞೇಷು ಕಥಂ ಜಗತ್ಪಾಡಿದರು ಮಹರ್ಷಿಯಾ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ತಂದೆಯು ಆಗಿರುವ ಆದಿರುದ್ರನನ್ನು ಸರಸ್ವೀಶ್ವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನು ಆಪಾರವಾದ ಭವವೆಂಬ ಕಡಲನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಇತ್ಯಾದಿವಚನವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮರುಗಳ ಅನ್ಯೋನ್ಯಶಾಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂಭತ್ತನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ದಧೀಚಿಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಯು

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿವಭಕ್ತಿವಹೀನನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಧೀಚಿಮುನಿಯು ಕೂಟ್ಟ ಶಾಪವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —ಯಾವ ರುದ್ರನು ಅದ್ವಿತೀಯನೆಂದು ಸಕಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವನೋ, ಆ ರುದ್ರನ ಅನುಗ್ರಹವು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವುಂಟಾದಾಗ್ಯೂ ಶಿವಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಸಂದರ್ಭದಿಂದಾದರೂ, ಕುತೂಹಲದಿಂದಾದರೂ, ಲೋಭದಿಂದಾದರೂ, ಭೀತಿಯಿಂದಾದರೂ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಾದರೂ ಹರನಾಮವನ್ನು ಜ್ಞೇಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಮಸ್ತ ಶಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುವನು. ಆ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಾದ ರುದ್ರನೇ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ್ದರಿಂದ ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಎಲೈ ದಕ್ಷನೇ! ನೀನು ಆತನನ್ನು ಏಕೆ ಪೂಜಿಸಲಿಲ್ಲವು ?

ದಕ್ಷ ನ ಮೂಷ್ಠತೇ || (ದಕ್ಷಃ) ನಾಹಂ ನಾರಾಯಣಾದನ್ಯತ್ಪಶ್ಯಾಮ್ಯದ್ಯ ದ್ವಿಜೋ
ತ್ತಮ || ಕಾರಣಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ನಾಸ್ತೀತ್ಯೇವ ಹಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ || (ದಧೇಚಿ)
ಯಜ್ಞಸ್ಯ ವಾಲಕೋ ಎಷ್ಟುರಿತಿ ಯನ್ನಿಶ್ಚಿತಂ ತ್ವಯಾ || ಭವಿಷ್ಯತ್ಯನ್ಯಥಾ ಶತ್ರು
ಪಶ್ಯಂತಃ ಕಮಲಾಪತಿಂ || ಎತೇ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸ್ಸರ್ವೇ ಯೇ ದ್ವಿಷಂತಿ ಮಹೇಶ್ವ
ರಂ || ಭವಂತಿ ವೇದಬಾಹ್ಯಾಸ್ತೇ ವಾಪೋಪಹತಜೇತಸಃ || ವಾಷಂಢಾಚಾರ್ಯರತಾ
ಸ್ಸರ್ವೇ ನಿರಯಗಾಮಿನಃ || ಕಲಾಯುಗೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ದರಿಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯದ್ರಯಾಡ
ಕಾಃ || ಸರ್ವಸ್ಮಾದಧಿಕೋ ರುದ್ರಃ ಪಶುಪಾಶವಮೋಡಕಃ || ಪರಾಬ್ಧುಖೋನಸ್ತು
ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಮಾಧೂತ್ಯಾರತ್ರಕೇ ಗತಿಃ || ಇತಿ ಶವತ್ಸಾ ಯಯೌ ವಿಪ್ರಾನ್ದಧೀ
ಜೋ ಮುನಿಪುಂಗವಃ” ಸ್ವಾಮೀ ದಕ್ಷಾಧ್ಯರೇ,—ನಾರಾಯಣಂ ಪ್ರತಿ ದಧೇಚಿ
ಮುನಿವಾಕ್ಯಂ, “ಶಂಕುಕರ್ಣಗಣೇಶೇನ ಛಿನ್ನಸ್ತೇ ಕೇಶಸಂಜಯಃ || ವೀಂಧದ್ರ
ಗಣೇಶೇನ ತಿರಶ್ಚೇದೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ” ಕೂರ್ಮೇ,—ಸ್ವಧಕ್ತಾನ್ಪ್ರತಿ ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯಂ,
“ಯೇ ತು ದಕ್ಷಾಧ್ಯರೇ ಶವತ್ಸಾ ದಧೇಚೇನ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ || ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಕಲಾ
ಭ್ರಷ್ಟಾಃ ಪರಿಹಾರ್ಯಾಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ದ್ವಿಷಂತೋ ದೇವಮಾಶಾನಂ ಯುಷ್ಮಾಕಂ

ದಕ್ಷನು — ಎಲೈ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನಾದ ದಧೇಚಿಮುನಿಯೇ ! ಈಗ ನಾನು ನಾರಾಯಣ
ನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಯಾವನನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯೆನು, ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ನಾರಾಯ
ಣನೇ ಕಾರಣನಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬನಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ದಧೇಚಿಯು — ಎಲೈ ದಕ್ಷನೇ !
ನೀನು ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಯಜ್ಞದಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಬೇರವಧವಾಗಾಗು
ವುದು. ಯಾವ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅಧಿಕನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಶಿವನನ್ನು ನಿಂದಿಸು
ತ್ತಿರುವರೋ ಅವರು ವೇದಬಾಹ್ಯರಾಗಿ ಪಾಪಭಯುಷ್ಯವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ವೇದವಿರು
ದ್ಧವಾದ ನಡವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ನರಕವನ್ನನುಭವಿಸುವರು ಅವರು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಬಶವ
ರಾಗಿ ಶೂದ್ರರಿಂದ ತಿರುಪೆಯನ್ನೆತ್ತುವರು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣಾದಿ ಪಶುಗಳಲ್ಲಿ ತಗಲಿಕೊಂಡಿರುವ
ಮಲ ಮಾಯಾದಿ ಪಾಶಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ರುದ್ರನು ನಿಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡದವ
ನಾಗಲಿ, ನಮಗೆ ಪರಲೋಕಗತಿಯುಂಟಾಗದೇ ಹೋಗಲಿ, ಎಂದು ದಕ್ಷಯಾಗದಲ್ಲಿ ನೆರವಿರ್ದ
ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು ತಿರಳಿದನು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳಲ್ಲಿರುವ
ದಕ್ಷಾಧ್ಯರದಲ್ಲಿ — “ಪ್ರಮಥಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶಂಕುಕರ್ಣನು ನಿನ್ನ ತಲೆಯ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು
ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಗಣಾಧಿಪತಿಯಾದ ವೀಂಧದ್ರನು ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸುವನು, ಎಂದು ನಾ
ರಾಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು ದಧೇಚಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ದಕ್ಷಾಧ್ಯರ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಧೇಚಿಮುನಿಶಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವ್ಯಸಾರಾ
ಗುವರು. ಸಕಲಲೋಕಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿದ ನಿಮ್ಮ ಮತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವ

ವಂತಸಂಧವಾಃ || ಶವ್ರಾಶ್ಚ ಗೌತಮೇನೋರಪ್ಯಾಂ ನ ಸಂಭಾಷ್ಯಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮೈಃ || ತಸ್ಮಾತ್ಸಾ ಪರಿಹರ್ತವ್ಯಾ ನಿಂದಾ ಪಶುಪತೇರ್ದ್ವಿಜೈಃ || ಕರ್ಮಣಾ ಮನಸಾ ವಾಚಾ ತದ್ಭಕ್ತೇಷ್ವಪಿ ಯತ್ನತಃ” ಇತಿ. ಲೈಂಗೀ,—ಶಕ್ರಂ ಪ್ರತ್ಯುಪಮನ್ಯು ವಾಕ್ಯಂ, “ಯಸ್ಸಮುತ್ಪಾಟಯೇಜ್ಜಿಹ್ವಾಂಶಿವನಿಂದಾಕರಸ್ಯ ತು || ತ್ರಿಸಪ್ತಕುಲಮುದ್ಧೃತ್ಯ ಶಿವಲೋಕಂ ನ ಗಡ್ಧತಿ || ಶಿವನಿಂದಾಕರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಘಾತಯೇದಧವಾಽಪೇತ್ || ಸ್ಥಾನಂ ವಾ ತಪ್ತಂಕೃತ್ಯ ಗರ್ಜೇದ್ಯದ್ಯ ಕ್ಷಮೋ ಧವೇತ್” ಇತಿ. ಅತಃ ಏವ ಶಿವನಿಂದಾಸಕ್ತಾ ನ ದರ್ಶನೀಯಾ ನ ಸಂಭಾಷ್ಯಾಶ್ಚ.

ಇತಿ ದಕ್ಷಾಧ್ಯರೇ ಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಯತಿ ದಧೀಚಿಮುನಿಶಾಪವಧಿನವಮೋ
ಪದೇಶೇ ಶೃತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

—:೩೩:—

ಶ್ರೀಃ.

ಗೌತಮಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಃ

೧ೇ—ಭೋ ಜೇಷ್ಠ ! ಗೌತಮಮುನಿಸಾ ನ್ವಾಶ್ರಮಸ್ಥಿತಸರ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ
ಭಿಕ್ಷೋ ದತ್ತಃ ಶಾಪವಿಧಿಃ ಶ್ವಾಯತಾಂ, ಸ್ವಾಂದೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞವೈ

೦ ? ಗೌತಮಮುನಿಯಿಂದ “ನೀವು ಧೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠರಿಂದ ಸಂಭಾಷಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯರಾಗುವಿರಿ, ಎಂದು ರಾಪವು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆ ಶಿವನನ್ನೂ ಅವನ ಭಕ್ತರನ್ನೂ ನಿಂದಿಸಬಾರದು ಆ ನಿಂದೆಯನ್ನು ವಾಙ್ಮನಃಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು, ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಎನಿಂದ ರನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಲಿಂಗವುರಾಹದಲ್ಲಿ — “ಶಿವನಿಂದಕನ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಕೀಳುವವನು ತನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಕುಲವನ್ನುದ್ಧರಿಸಿ ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಶಿವನಿಂದಕನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ಶಪಿಸಬೇಕು. ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಶಪಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಅರಕ್ತನಾದರೆ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕು, ಎಂದು ಉಪಮನ್ಯುಮುನಿಯಿಂದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಶಿವನಿಂದಕರನ್ನು ನೋಡಬಾರದು. ಅವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬಾರದು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ದಧೀಚಿಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಗೌತಮಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಯು.

೧ೇ—ಎಲೈ ಜೇಷ್ಠನೇ ! ಗೌತಮನು ತನ್ನಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸ್ವಾಂದಾಂತರ್ಗತವಾದ ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಜ್ಞ

ಧವಖಂಡೇ, — ಗೌತಮವಚನಂ, “ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವತಾಸ್ಸರ್ವಾ ವಿಶಿಷ್ಟಾಶೃಂಕರಾ ದತಿ || ಭ್ರಾಂತಿವಿಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನಾ ಭವೇತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮಾಃ || ಮಹಾದೇವಸ್ಯ ಜೋತೃರ್ವೇ ತ್ರಿವುಂಡೋದ್ಧೂಳನಾದಿಷು || ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಣೇ ರುದ್ರಲಿಂಗಸ್ಯೈವ ತು ಪೂಜನೇ || ರುದ್ರಾಲಯಾದಿವೃಕ್ಷಯಾಂ ರುದ್ರಯಾತ್ರಾದಿಕರ್ಮಸು || ಯದ್ಯಶ್ಚ ರುದ್ರಸಂಬಂಧಿ ತತ್ರ ತತ್ರಾಪಿ ದುರ್ಜನಾಃ || ಭವೇತ ವಿಮುಖಾ ಯೂಯಂ ಸರ್ವಥಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮಾಃ || ವರ್ತುಲಾಶ್ಚ ತ್ವಪಕ್ರಾರ್ಥಜಂದ್ರದೀಪಾದಿಲಿಂಗಿನಃ || ಭವೇತ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ಲಲಾಟೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮಾಃ || ಪಾಂಜರಾಶ್ಚೇ ಚ ಕಾಪಾಲೇ ತಥಾ ಕಾಲಾಮುಖೇಪಿ ಚ || ಶಾಕ್ತೇ ಚ ದೀಕ್ಷಿತಾ ಯೂಯಂ ಭವೇತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮಾಃ || ವೇದಬಾಹ್ಯೇಷು ತಂತ್ರೇಷು ಪಾಂಚರಾತ್ರಾದಿಷು ದ್ವಿಜಾಃ || ಭವೇತ ದೀಕ್ಷಿತಾ ಯೂಯಂ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ವಂಶಜಾಸ್ತಥಾ || ಬಹುನೋಕ್ತೇನ ಕಿಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರೇ ಸಂಸಾರಮೋಹಕೇ || ತತ್ಸಂಬಂಧಿಷು ಸರ್ವೇಷು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯುಪದೇಶೇಷು ಚ || ಯುಷ್ಮಾಕಂ ವಂಶಜಾತಾನಾಂ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಚ ತದೈವ ಚ || ಶ್ರೀಗಾಢಭಾವಸ್ಸದೈವಾಸ್ತು ಶಾಪಸ್ತೀವ್ರಃ ಕೃತೋ ಮಯಾ || (ಸೂತಃ) ಏನಂ ಮುನೀಂದ್ರೇಣ ಕೃತೇ ಚ ಶಾಪೇ ದ್ವಿಜಾಧಮಾಶ್ಚಾಪಿ ತದಾಜ್ಞಯೈವ ||

ವೈಭವಖಂಡದಲ್ಲಿ - “ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮರೇ! ನೀವು ಶಿವನಿಗಿಂತ ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ತಿಳಿದವರಾಗಿ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವಲ್ಲ, ಭಕ್ತಿಸ್ಥಾನೋದ್ಧೂಳನಾದ್ರಿವುಂಡ್ರಧಾರಣೆಗಳಲ್ಲ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಣೆಗಳಲ್ಲ, ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಯಲ್ಲ, ಶಿವಾಲಯದರ್ಶನದಲ್ಲ, ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲ ಸರಸ್ವತೀಕಾರದಿಂದ ಆಶೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲದವರಾಗಿ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಆರಳಿಯಿಶಿ, ಅರ್ಧಚಂದ್ರ, ದೀಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಪಾಂಚರಾತ್ರ, ಕಾಪಾಲ, ಕಾಲಾಮುಖ, ಶಾಕ್ತೀಯ ಮತಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ದೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವವರಾಗಿ, ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರೂ ವೇದವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾದಿ ವೈಷ್ಣವಾಗಮಗಳನ್ನೋದುವುದರಲ್ಲಾ ಸಕ್ತರಾಗಿ. ಬಹು ಮಾತಿನಿಂದೇನು? ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರೂ ಹುಟ್ಟಿತಕ್ಕಿವರೂ ಸಂಸಾರನಾಶಕನಾದ ಶಿವನಲ್ಲ, ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶಿವಧರ್ಮಗಳಲ್ಲ ಯಾವಾಗಲೂ ನಂಬುಗಿಯಲ್ಲದವರಾಗಿ. ಎಂದು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕ್ರೂರವಾದ ಈ ಶಾಪವು ನನ್ನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು, ಎಂದು ಗೌತಮಮುನಿಯಿಂದ ಸುರಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಸೂತನು—ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಗೌತಮಶಪ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮರು ಅವನು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ಆದರು. ಗೌತಮನ ಈ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸ್ವಭಾವಜನ್ಯವಾದುದೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು

ತಥಾಧವ ತತ್ಕುಲಜಾಶ್ಚ ಸರ್ವೇ ಸ್ವಭಾವಜೋ ಹ್ಯೇಷ ಮುನೇಃ ಪ್ರಭಾವಃ”

ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ

ಇತಿ ಗೌತಮಮುನಿಶಾಪವಿಧಿರ್ನವಮೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಟೋಳ! ತಪೋನಿಷ್ಠಾನ್ಯಾದಿಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ಲೋಕಾಂ,
ಅಧರ್ಮಶಿಖಾಯಾಂ,—“ಬ್ರಹ್ಮಾ ತುರಿಯಂ ಸರ್ವಕರಣಾನಿ ಮನಸಿ ಸಂಪ್ರತಿಷ್ಠಾ
ಪ್ಸ್ಯ ಧ್ಯಾತಾ” ಇತಿ. ಸ್ಕಾಂದೇ ನೂತನಂಹಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡೇ,—
“ಪುರಾ ಪ್ರಜಾಪತಿಸ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪರಯಾ ಸಹ || ಧರ್ಮೋದ್ಧೃತಸ
ವಾಂಗಪ್ರಪುಂಡ್ರಾಂಕಿತಮಸ್ತಕಃ || ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಾಧರಣೋ ಜಟಾವಲ್ಕಲನಂ
ಯುತಃ || ಸದಾ ಪಂಚಾಗ್ನಿಮಧ್ಯಸ್ಥಸ್ಸಾಂಬಧ್ಯಾನವರಾಯಣಃ || ತತಾಪ ಪರಮಂ
ಘೋರಂ ತಪಸ್ಸಂವತ್ಸರತ್ರಯಂ || ಸ ಪುನಶ್ಯಂಕರಸ್ಯಾಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಾದಂಬಿಕಾಪತೇ ||
ಪೃಥಿವೀಮಂತರಿಕ್ಷಂ ಚ ದಿವಂ ಚಾಸೃಜದಾಸ್ತಿ ಕಾಃ” ಇತ್ಯಾದಿ.

ದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಗೌತಮಶಾಪವುಂಟಾದು
ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಗೌತಮಮುನಿಶಾಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯು.

ರೇ — ಎಲೈ ಟೋಳನೇ ! ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು,
ಅಧರ್ಮಶಿಖೆಯಲ್ಲಿ — “ಅದಿರುದ್ರನ ಮಗನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ತ್ರಿಮೂರ್ತ್ಯತೀತನಾದ ಅದಿರುದ್ರನನ್ನು
ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದನು, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡದಲ್ಲಿ — “ಪುರಾದಲ್ಲಿ
ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಶೇಷಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಭರ್ಮೋದ್ಧೃತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು,
ಹಸಿಯಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮದಿಂದ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಾಲಂಕೃತನಾಗಿ, ಜಟಾಧಾ
ರಿಯೂ, ಅಜಿನಾಂಬರಧಾರಿಯೂ ಆಗಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂದು ಶಿವಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡು
ತ್ತಾ ಮೂರುವರ್ಷಪರ್ಯಂತರ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಎಲೈ ಆಸ್ತಿಕರೇ ! ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು
ಶಿವಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿ
ಸಿದನು, ಎಂದಭಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಇತಿ ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿಬ್ರಹ್ಮಗಾಸ್ವರೂಪವಿಧಿರ್ನವವೋಪದೇಶೇ ಪಂಚಮಸ್ತವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ

ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪವಿಧಿಃ.

ಕೇ—ಭೋ ಜೋಳ! ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಯ ತಾಂ, ಅಧರ್ಮಶಿಖಾಯಾಂ,— “ ಎಷ್ಟುಃ | ಪ್ರಾಣಂ ಮನಸಿ ಸಹಕರಣೈಸ್ಸಂಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಧ್ಯಾತಾ ” ಇತಿ ಸ್ಥಾಂದೇ ಸೂತಕಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡೇ,— ಸೂತಃ, “ ಪುರಾ ನಾರಾಯಣಶ್ರೀಮಾನ್ಗುರೀಟೀ ಗರುಡಧ್ವಜಃ || ಶ್ರೀಮತ್ಕೃಪಾಶಾಸನಾನ್ ಚ ತತಾಪ ಪರಮಂ ತಪಃ || ಭಸ್ಮೋದ್ಧೃತಿತಸರ್ವಾಂಗಸ್ತಿಪುಂಡ್ರಂ ಕಿತ್ತಮಸ್ತಕಃ || ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಾಭರಣೋ ಜಟೀಮಂಕಲಮಂಡಿತಃ || ತಪತಸ್ಸಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಕೇಶವಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ಪ್ರಾದುರಾಸೀನ್ಮಹಾದೇವಶ್ಚಂಕರಃ ಕರುಣಾಕರಃ || ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷೋ ಮಹಾದೇವಂ ಘೃಣಾನಿಧಿಂ || ಅಂಬಿಕಾಸಹಿತಂ ಗುದ್ರಂ ಜಃದ್ರಮೌಶಿಂ ಸನಾತನಂ || ಪ್ರಣಮ್ಯ ದಂಡದ್ವಯಮೌ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮಯಾ ಸಹ || ಸ್ತೋತುಮಾರಭತೇ ವಿಷ್ಣುಸ್ತರ್ಪಣೋಕ್ತವತಃ ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ

ಇತಿ ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪವಿಧಿರ್ನವವೋಪದೇಶೇ ಷಷ್ಠಸ್ತವಾದಃ.

— — — ಶ್ಲೋಕಃ — — —

ಎ ಬಿಲ್ಕಿ : ತಪೋನಿಷ್ಠನಾದ ಆದಿಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂಭತ್ತನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ತಪೋನಿಷ್ಠಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪವಿಧಿಃ

ಕೇ— ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ತಪೋನಿಷ್ಠನಾದ ಆದಿನಾರಾಯಣನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು, ಅಧರ್ಮಶಿಖೆಯಲ್ಲಿ — , ರುದ್ರನ ಶಕ್ತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣಿಯು ತನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಬಹಿರಂದ್ರಿಯಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ತಡೆದು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು,, ಎಂದು ಕ್ತವಾಗಿದೆ ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡದಲ್ಲಿ — “ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಧಿಸ್ತ ರುದ್ರಾಕ್ಷ ಜಡೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಕರುಣಾನಿಧಿಯೂ, ಸುಖಪ್ರದನೂ ಆದ ಮಹಾದೇವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ತಪೋನಿಷ್ಠನಾದ ಆದಿನಾರಾಯಣನ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ:

ರುದ್ರಸ್ಯಸರ್ವಜಗದುಪಕಾರಾರ್ಥಂ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಧ್ಯಾನವಿಧಿಃ.

ಜೋ—“ತತ್ಪರಂಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಏಕಸ್ಸ ಏಕೋ ರುದ್ರಸ್ಸ ಈಶಾನಸ್ಸಭಿಗ
ವಾಂತ್ಸಮಹೇಶ್ವರಸ್ಸ ಮಹಾದೇವಃ” ಇತ್ಯರ್ಥವಶಿರೋವಾಕ್ಯಾತ್, ಪರಬ್ರಹ್ಮರು
ದ್ರೇಣ ಕಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಂ ಕೃತಂ ?

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ! ತತ್ಪರಿಹಾರಶ್ಚಯತಾಂ, ಪಾದ್ಮೇ ಶಿವರಾಘವಸಂ
ವಾದೇ,—“ಅಧೋತ್ತರಮುಖಶೃಂಭುರ್ನ್ಯಾಸಂ ಕೃತ್ವಾ ಚಾಪ ಚ|| ಅಥ ಎಷ್ಟು
ಮಹಾತೇಜಾ ಮಹೇಶಮಿದಮುಕ್ತವಾಕ್ || ಸರ್ವೈರ್ನಮಸ್ಯತೇ ಯಸ್ಮಾ ಸರ್ವೈರಿ
ಹಸಮರ್ಚ್ಯತೇ || ಹೂಯತೇ ಸರ್ವಯಜ್ಞೇಷು ಸ ಭವಾನ್ದಿಂ ಜಪಿಷ್ಯತಿ|| ರಚಿತಾಂ
ಜಲಯಸ್ಸರೈ ತ್ವಾಮೇಮೈಕಮುವಾಸತೇ || ಸ ಭವಾನ್ದೇವದೇವೇಶ ಕಸ್ಮೈ ವಾ
ರಚಿತಾಂಜಲಿಃ || ನಮಸ್ಕಾರಾದಿಪುಣ್ಯಾನಾಂ ಘಟದ್ವಯ ಮಹೇಶ್ವರ || ತವ
ಕಃ ಘಟೋ ವಂದ್ಯಃ ಕೋ ವಾ ತ್ವತ್ತೋನಧಿಕೋ ವದ || (ಶ್ರೀರುದ್ರಃ) ಧ್ಯಾ

ನಕಲಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ರುದ್ರನು ಸ್ವಸ್ವ ರೂಪಧ್ಯಾನವಂ ಮಾಡಿದುದು.

ಜೋ —ಆ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನೂ, ಸಕಲ ವಿಧ್ಯಾಧೀಶತ್ವವ
ನ್ನೂ, ಪದ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನತೆಯನ್ನೂ, ಮಹೇಶ್ವರತ್ವವನ್ನೂ, ಮಹಾಪ್ರಕಾಶಮಾನತ್ವವನ್ನೂ
ಅರ್ಥವಶಿರೋವನಿಷತ್ಪು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಆದಿರುದ್ರನು ಯಾವನನ್ನು
ಚಿಂತಿಸಿದನು ?

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು, ಪದ್ಮಪುರಾಣದ
ಲ್ಲಿರುವ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದದಲ್ಲಿ - “ರುದ್ರನು ಉತ್ತರದಿಗಭಿಮುಖನಾಗಿ ಪಡಂಗಳನ್ನಾಸವಂ
ಮಾಡಿ, ತನ್ನನ್ನೇ ಹೇಳುವ ಪಂಚಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆದಿನಾರಾ
ಯಣನು ರುದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು—ಯಾವನು ಸರ್ವರಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೋ, ಪೂಜಿಸಲ್ಪ
ಡುತ್ತಾನೋ ಆ ನೀನು ಸಮಸ್ತಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಹವರ್ಧನವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತೀಯೆ,
ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನೀನು ಏನನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತೀಯೆ? ಎಲೈ ದೇವಾದಿದೇವನಾದ ಮಹಾದೇವನೇ !
ಸರ್ವರೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದು ನಿನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಯಾರಿಗೆ ಕೈ
ಮುಗಿದೆ ? ನಮಸ್ಕಾರ ಪೂಜಾ ಸ್ತೋತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊ
ಡುವನಾವನು ? ನಿನ್ನಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾವನು ? ನಿನ
ಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾವನು ? ಹೇಳು ? ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ (ರುದ್ರನು) ಎಲೈ

ನೇನ ಕಿಂಚಿದ್ಗೋವಿಂದ ನನಮಸ್ಯೇಹ ಕಂಚನ || ನೋಪಾಸ್ಯೇ ಕಂಚನ ಹರೇ ನ
ಜಪಿಷ್ಯೇ ಹಿ ಕಂಚನ || ಕಿಂತು ನಾಸ್ತಿ ಕಷಂತೂನಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯರ್ಥಮಿದಂ ಶ್ರು
ಯಾ || ದರ್ಶನೀಯಂ ಹರೇ ತೇ ಸ್ಮರನ್ಯಥಾ ಪಾಪಕಾರಿಣಃ || ತಸ್ಮಾಲ್ಲೋಕೋ
ಪಕಾರಾರ್ಥಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಕೃತಂ ಮಯಾ || ಇತ್ಯಾವಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವಜಗದುಪಕಾರಾರ್ಥಂ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಧ್ಯಾನವಿಧಿರ್ನವಮೋ
ಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ

ರುದ್ರೇಣಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ ! ರುದ್ರೇಣಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿ
ಧಿಃ ಶೈವಯತಾಂ, ಬೃಹಜ್ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ ಪಾಷ್ಠ್ಯೇಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ, — “ ಶಿವವಕ್ಷಸ್ತಿ
ಸ್ಥಿತಂ ಭಸ್ಮ ನಖೇನಾದಾಯ ಪ್ರಣವೇನಾಭಿವೇಶ್ಯ, ಗಾಯತ್ರಾ ಪಂಚಾಕ್ಷರೇ
ಣಾಭಿಮಂತ್ರೈ ಹರ್ಷಸ್ತಕಗಾತ್ರೇಷು ಸಮರ್ಪಯೇತ್ ತಥಾ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾಯಿಸ್ತೇತಿ

ದಿಷ್ಣುವೇ | ನನಗೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವು. ನಾನು ಯಾವನನ್ನೂ ನಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ.
ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಮಂತ್ರವನ್ನೂ ಜಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ! ನಾನು
ಮಾಡಿದ ಈ ಧ್ಯಾನಪೂಜಾರೂಪವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿ ನಾಸ್ತಿಕರಿಗೆ ನನ್ನ ಧ್ಯಾನ
ಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು
ಮಾಡಿ ನಿನಗೆ ತೋರಿಸಿದೆನು ನೀನು ಅದನ್ನು ತೋರಿಸದಿದ್ದರೆ ಆ ನಾಸ್ತಿಕರು ಪಾಪಿಗಳಾಗು
ವರು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಚನಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಸಕಲಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ರುದ್ರನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಧ್ಯಾನವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಳನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ರುದ್ರನಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ರುದ್ರನಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ
ವಾದುದನ್ನು ಕೇಳು, ಬೃಹಜ್ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ ಶಿವನು ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ರಿಶ್ತ
ವಾಗಿದ್ದ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಉಗುರಿಸಿದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಪ್ರಣವಿಂದಲೂ, ಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದಲೂ, ಪಂ
ಚಾಕ್ಷರದಿಂದಲೂ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲೂ, ಅವಯವಗಳಲ್ಲೂ ಪೋಷಿಸಿ
ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡು ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದನು. ಬಹಳ ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಹೃದ

ಹರಿಮುಕ್ತಾ ಶಿವಃ ಸ್ವಹೃದಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ದೃಷ್ಟೋ ದೃಷ್ಟ ಇತಿ ಶಿವಮಾಹ|ತತೋ ಭ
ಸ್ಮ ಭಕ್ಷಯೇತಿ ಹರಿಮಾಹ ಹಸ್ತತಃ ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯೇ ಶಿವಂ ಭಸ್ಮ ಸ್ನಾತ್ವಾಹಂ
ಭಸ್ಮನಾ ಪುರಾ || ದೃಷ್ಟೇತ್ಪರಂ ಭಕ್ತಿಗಮ್ಯಂ ಭಸ್ಮಾಭಕ್ಷಯದಚ್ಯುತಃ |
ತತ್ರಾಶ್ವರೈವತೀವಾಸೀಶ್ಚತಿದಿಂಬಸಮದ್ಯುತಃ | ವಾಸುದೇವಶ್ಚ ದ್ಧಮುಕ್ತಾಫಲವ
ರ್ಣೋಽಭವತ್ಕ್ಯುಣಾತ್ | ತದಾಪ್ರಭೃತಿ ಶುಕ್ಲಾಭೋ ವಾಸುದೇವಃ ಪ್ರಸನ್ನವಾನ್ |
ನ ಶಕ್ಯಂ ಭಸ್ಮನೋ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಭಾವಂ ತೇ ಕುತೋ ವಿಭೋ | ನಮಸ್ತೇಽಸ್ಮ
ನಮಸ್ತೇಽಸ್ಮ ತ್ವಾಮಹಂ ಶರಣಂ ಗತಃ | ತ್ವತ್ಪಾದಯುಗಲೇ ಶಂಭೋ ಭಕ್ತಿರಸ್ಮ
ಸಗಾ ಮಮ || ತಥಾ ವಾದ್ಮೇ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದೇ,— ದಧೀಚಿಮುನಿವಾಕ್ಯಂ,
“ ಸ್ವವಕ್ಷಸ್ಥಿತಧಸ್ಮೈವ ನಖೇನಾದಾಯ ಶಂಕರಃ || ಪ್ರಣವೇನಾಭಿಮಂತ್ರಾಧ
ಗಾಯತ್ರಾಽಽ ಬ್ರಹ್ಮಭಿಷ್ಠಾ || ಅಂಗುಲಿಭ್ಯಾಮಧೋ ಗೃಹ್ಯ ಶಿವಃ ಪಂಚಾಕ್ಷರೇಣ
ವೈ || ಹರಿಮಸ್ತಕಗಾತ್ರೇಷು ಸರ್ವೇಷ್ವಪಿ ಸಮಾಕ್ಷಿಪತ್ || ಶಾಂತ್ಯದೃಷ್ಟಾಽಽ
ನೀರಕ್ಷಾಽಽಽ ಚೇವೇತ್ಯಾಹ ಹರಿಂ ಹರಃ || ಧ್ಯಾಯಸ್ವ ಕಿಂ ತೇ ಹೃದಯೇ ನ ಚ
ಧ್ಯಾನಪರೋಽಭವತ್ || ಅಪಶ್ಯದ್ಧೃದಯೇ ವೀಸಂ ದೀರ್ಘಾಕಾರಮತಿಪ್ರಭಂ ||
ಹರಿರಾಹ ಶಿವಂ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿವೋ ದೃಷ್ಟೋ ಮಯೇಶ್ವರಂ || ಹಿಂ ವ್ರಾಹ ನ ತೇ
ಜ್ಞಾನಂ ಪರಿವಕ್ಷ್ಯಮಧೋ ಹಠೇ || ಭಸ್ಮ ಭಕ್ಷಯ ತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಸಮಗ್ರಂ ಸಂಭವಿ
ಷ್ಯತಿ || ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯೇ ಶಿವಂ ಭಸ್ಮ ಸ್ನಾತ್ವಾಹಂ ಭಸ್ಮನಾ ಪುರಾ || ದೃಷ್ಟೇತ್ಪ
ರಂ ಭಕ್ತಿಗಮ್ಯಂ ಭಸ್ಮಾಭಕ್ಷಯದಚ್ಯುತಃ || ತತ್ರಾಶ್ವರೈವತೀವಾಸೀಶ್ಚತಿದಿಂಬಸ
ಮದ್ಯುತಃ || ವಾಸುದೇವಶ್ಚ ದ್ಧಮುಕ್ತಾಫಲವರ್ಣೋಽಭವತ್ಕ್ಯುಣಾತ್ || ತದಾಪ್ರ
ಭೃತಿ ಶುಕ್ಲೋಽಸೌ ವಾಸುದೇವಃ ಪ್ರಸನ್ನವಾನ್ || ಪುನರ್ಧ್ಯಾನಪರೋ ಭೂತ್ವಾ
ದೀಪವದ್ರೇದವೂರುಷಂ || ಶುದ್ಧಸ್ಥಿತಿಕಸಂಕಾಶಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಂ ದ್ವಿಭುಜಂ ಶಿವಂ ||
ಬಿಭ್ರಂತಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಹಸ್ತೇ ವರಂ ವಾಮೇ ಕರೀಷಭಯಂ || ಪಂಚವರ್ಷೀಯವಪು
ಷಂ ಶರಜ್ಜಂದ್ರನಿಧಿಪ್ರಭಂ || ದೃಷ್ಟವಾನಥ ತಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಕೃತಕೃತ್ಯೋಽಭವತ್ಪತಾ ||

ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿ, ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಭಸ್ಮವನ್ನು
ಭಕ್ತಿಸು ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಶಿವನು ಹೇಳಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ಮೊದಲು ಈ ರೀತಿ
ಯಾಗಿ ಭಸ್ಮದಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಭಕ್ತಿಸುವನೆಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಲು ಯೋಗ್ಯ
ನಾದ ಶಿವನನ್ನು ನೋಡಿ, ಭಸ್ಮವನ್ನು ಭಕ್ತಿಸಿದನು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾ
ಯಿತು ವಾಸುದೇವನೆನಿಸಿದ ವಿಷ್ಣುವು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಮುಕ್ತಿನಾಶ ಹೊಳೆಯುತ್ತ
ಶಿವನ ಕಾಂತಿಯೊಡನೆ ಸಮವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾದನು. ಆಗಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ಶುಕ್ಲವರ್ಣ

ಅಥಾಹ ಶಂಭುರ್ಭೋ ಎಷ್ಟೋ ವದ ದೃಷ್ಟಂ ತು ಕಿಂ ಶ್ರುಯಾ || ಹರಿರಾಹ ಮಯಾ
 ದೃಷ್ಟಃ ಪುರುಷಶ್ಚಾಂತವಿಗ್ರಹಃ || ಇತ್ಯುದೀರ್ಘ ಮಹಾವಿಷ್ಟಾಶ್ಚಿವವಾದಾ ಪ್ರಣಮ್ಯ
 ಜ || ನ ಶಕ್ತಿಂ ಭಸ್ಮನೋ ಪಾನೇ ಪ್ರಭಾವಂ ತೇ ಕುತೋ ವಿಧೋ || ನಮಸ್ತೇಽಸ್ಮಿ
 ಸ್ತು ನಮಸ್ತೇಽಸ್ಮಿ ತ್ವಾವೇವ ಶ್ವೇತಂ ಗತಃ” (ಶಿವಶ್ಚ) ವರಂ ವ್ಯಥಾ ವ ಮಘಾ
 ಗ ಮನಸಾ ದೇವತ್ವಗುಣೈಸ್ಸು ಶಿವೇರಿತಮುಕ್ತಾಂ ಪರ್ವಾ ಪರಿಪೂರ್ಣೇ ಪರೋತ್ತಮಂ ||
 |ಎಷ್ಟುಃ) ಶ್ವತಸ್ತದಿಯುಗೇ ಶಂಭೋ ಭಕ್ತಿರಸ್ತು ಸದಾ ಮಮ || (ದಧೀಚಿಃ)
 ಅಥ ದತ್ತಾ ವರಂ ಶಂಭುರಿದಮುಕ್ತಂ ಪಡೆದೊ ಹರಂ || ಭಸ್ಮಧಾರಣಸಂಪನ್ನೋ ಮ
 ಮ ಭಕ್ತೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ” ಸ್ವಾಂತೇ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ಯಶ್ಚಿತ್ ಸ್ವರ್ವಭೂ
 ತಾನಾವಾಶ್ಚರಸ್ವತ ಏವ ಶು || ಈಶಾನಸ್ವರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ ಸ ವಿವಾದಿಗುರಬುರ್ಬು
 ಧಾಃ || ತಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯೋ ಮಹಾವಿಷ್ಟಾಸ್ವರ್ವಜ್ಞಾನಮಯೋದಧಿಃ” ತಥಾ ತತ್ತ್ವವೆ
 ಮುಕ್ತಿಯೋಗಬಂಧೇ,—ಸೂತಃ, “ನಿಶಮ್ಯ ವೇದಾರ್ಥಮಶೇಷಮಚ್ಯುತಃ ಪ್ರಣ
 ಮ್ಯ ಶಂಭುಂ ಶಶಿಶೇಖರಂ ಹರಂ || ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ವಾದಾಂಬುಜಮಾಸ್ತಿಕೋ ಹರಸ್ತ್ವ
 ವೂರ್ಧ್ವ ಎನ್ಯಸ್ಯ ಕರದ್ವಯೇನ ಸಃ || ಅತಿಪ್ರಸಾದೇನಶಿವಸ್ಯ ಕೇಶವಸ್ಸಮಸ್ತಸಂ
 ಸಾರವಿವರ್ಜಿತೋಭವೇತ್” ಇತಿ. ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,-ವಿಷ್ಟವಾಕ್ಯಂ, “ನಿಶ್ಚಲಾ

ವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಎಲೈ ವ್ಯಾಪಕನಾದ ಶಿವನೇ ! ಭಸ್ಮದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಈವರೆಗೂ ತಿಳಿಯದಿ
 ರುವ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇತು ಬಲ್ಲೆನು ? ನನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಾಗಲಿ ! ನನಗೆ ನಮ
 ಸ್ಕಾರವಾಗಲಿ !! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆತೊಕ್ಕಿರುವೆನು. ಎಲೈ ಸುಖವಾಸಸ್ಥಾನನಾದ ಶಿವ
 ನೇ ! ನಿನ್ನ ಚರಣಯುಗ್ಮದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿರಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
 ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪದ್ಮಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾದ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ದಧೀಚಿಮುನಿಯಿಂದ
 ಸ್ತುಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಮುನಿಗಳಿರಾ !
 ಯಾರ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ತಾನಾಗಿಯೇ ಸಕಲಶ್ರಾಣಿಗಳಿಗಧಿಪತಿಯಾದ ಆ ಶಿವನೇ -ವೇ
 ದವೇದಾಂಗಾದ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆದಿಗುರುವಾಗಿರು
 ತಾನೆ. ಮಹಾವಿಷ್ಟು ವು ಆ ಶಿವನ ಶಿಷ್ಯನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಸದ್ವಿಜ್ಞಾನಿಸಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ದಧೀ
 ಚಿಮುನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಿಯೋಗಬಂಧದಲ್ಲಿ—“ವೇದಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ
 ಶ್ರಾಮಾಣ್ಯಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಅಚ್ಯುತನಾದ ವಿಷ್ಟುವು—ಶಿವನ ಮುಖದಿಂದ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಸಂ
 ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು, ಶಿವನನ್ನು ನಮಿಸಿ, ಅವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಶಲೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿ
 ಕೊಂಡು, ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ವಶೇಷವಾಗಿ ಹೊಂದಿ, ಸಂಸಾರದುಃಖರಹಿತನಾದನು,
 ಎಂದು ಸೂತಮುನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿ
 ತನಾಗಿರುವ ಎಲೈ ಶಿವನೇ ! ನನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ದೇವತಾಂತರಸಂಸರ್ಗರಹಿತವಾಗಿ ದೃಢ

ಶ್ವಯಿ ಮೇ ಭಕ್ತಿರ್ಭವತ್ಯವ್ಯಭಿಚಾರಿಣೀ || ವರೈಃ ಕಿಮನ್ಯೈರ್ಭಗವನ್ಕುರೋಮಿ ಸು
ರಪೂಜಿತ || ಏವಮಸ್ತುತಿ ಸಂಭಾಷ್ಯ ಸಮಾಲಿಂಗ್ಯ ಜ ಶಾಬ್ದಗುಣಂ || ಪಾಲಯಾ
ಲಂ ಮಮಾದೇಶಾದಿತ್ಯುಕ್ತಾಂತರ್ಹಿತೋನಭವತ್ || ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ

ಇತಿ ರುದ್ರೇಣಾದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿಧಾನವ
ಮೋಪದೇಶೋಷ್ಠಮುಪ್ಪದವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಉಪಮನ್ಯುಮುನಿನಾನಾರಾಯಣಸ್ಯಪಾಶುಪತವ್ರತೋಪ-
ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಶಿವಲಿಂಗದೀಕ್ಷಾವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಭೋಜನೇ ! ಉಪಮನ್ಯುಮಹಾಮುನಿನಾ ಆದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ
ಪಾಶುಪತವ್ರತೋಪದೇಶವಿಧಿತ್ಯಾಯತಾಂ, ಅಥವಾಕರಿಸಿ, - ಒಂ ಆಗ್ನಿರಿತಿ ಭಸ್ಮ |
ವಾಯುರಿತಿ ಭಸ್ಮ | ಜಲಮಿತಿ ಭಸ್ಮ | ಸ್ಥಲಮಿತಿ ಭಸ್ಮ | ವೈಶ್ವೇದೇತಿ ಭಸ್ಮ | ಸರ್ವಂ
ಹವಾ ಇದಂ ಭಸ್ಮ | ಮನ ಇತ್ಯೇತಾನಿ ಜಹ್ನುಂಷಿ ಭಸ್ಮಾನಿ | ಆಗ್ನಿರಿತ್ಯಾದಿನಾ
ಭಸ್ಮ ಗೃಹೀತ್ವಾ ವ್ಯಾಜ್ಯಾಂಗಾಂನಿ ಸಂಸ್ಪೃಶೇತ್ | ತನ್ಮಾದ್ವ್ರತಮೇತತ್ಪಾಶುಪತಂ |

ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಓಗಿರುವಾಗ್ಗೆ ಬೇರೇ ವಿಧವಾದ ವರಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು
ಹೇಳಿದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಶಿವನು - ನಿನ್ನಷ್ಟದಂತೆ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಬ್ಬಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಆಪ್ತರೇ
ಗನುಸಾರವಾಗಿ ಲೋಕವನ್ನು ಪಾಲಿಸೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಮರೆಯಾದನು, ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂ
ದುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣನು ಶಿವನಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋ
ಪದೇಶವನ್ನು ಹೋದಿದ ವಿಷಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವ
ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಉಪಮನ್ಯುಮುನಿಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪಾಶುಪತವ್ರತೋಪದೇಶಪೂರ್ವಕ
ಶಿವಲಿಂಗದೀಕ್ಷಾವಿಧಿಯು.

ರೇ — ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ಉಪಮನ್ಯುಮಹಾಮುನಿಯಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪಾ
ಶುಪತವ್ರತೋಪದೇಶವಾದುದನ್ನು ಕೇಳು; ಅಥವಾಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ - ಒಂ ಆಗ್ನಿರಿತಿ ಭಸ್ಮ, ವಾ
ಯುರಿತಿ ಭಸ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಪಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಉಡ್ಡೊಳನಂ ಗೈದು ಧರಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಪಾಶುಪತವ್ರತವು. ಇದನ್ನು ಪಶುಗಳು ಪಾಶಮುಕ್ತರಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ

ಪಶುಪಾಶವಿಮೋಕ್ಷಾಯ” ಇತಿ. ಲೈಂಗೀ,—“ಒಶುಮಾನೇನ ಮೈ ಕೃಷ್ಣಸ್ತ್ರಿ
ಕೃತ್ವಾ ತು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ || ನಮಶ್ಚಕಾರ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧೌಮ್ಯಾಗ್ರಜಮುನಿಂ ದ್ವಿ
ಜಾಃ || ಭಸ್ಮನೋದ್ಧಿಕ್ಕೃತಂ ಕೃಷ್ಣಮುಪಮನ್ಯುರ್ಮಹಾದ್ಯುತಿಃ || ಓಮಗ್ನಿಂಶಿ
ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಾ ವಾಯುರಿತ್ಯಾದಿಭಿಃ ಕ್ರಮಾತ್ || ದಿವ್ಯಂ ಪಾಶುಪತಂ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರ
ದದೌ ಪ್ರೀತಮಾನಸಃ || ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಮುನಯಸ್ಸಂಶ್ರಿತವ್ರತಾಃ ||
ದಿವ್ಯಾಃ ಪಾಶುಪತಾಸ್ಪರ್ವೇ ತಸ್ತು ಸ್ಸಂವೃತ್ಯ ಸರ್ವದಾ” ಸ್ವಾಮೀ ಶಿವರಹಸ್ಯೇ,—
“ಉಪಮನ್ಯುಂ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠಂ ದೇವರ್ಷಿಗಣವೇವತಂ || ತತೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯಥಾ
ನ್ಯಾಯಮುಗಮ್ಯಾಭಿವಂದ್ಯ ಹ || ವಾಸುದೇವೋ ಜಗದ್ವಂದ್ಯೋ ಭೂಮಾವುಪ
ವಿವೇಶ ಹ || ಆಧಾಪ್ರವೀತ್ಯುನರ್ವಿಷ್ಣುರುಪಮನ್ಯುಂ ತಪೋನಿಧಿಂ || ಕೃತಾಂಜಲಿಪು
ಟೋ ಭೂತ್ವಾ ದೇವೇಂದ್ರ ಇವ ವಾಕ್ವತಂ || ಯಥಾ ಪಶ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ದೇವಮು
ಮಾಕಾಂತಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತತಸ್ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಪ್ಯ ದೀಕ್ಷಾಂ ಸ ಕೇಶ
ವಃ || ಶಿವಮಾರಾಧಯಾಮಾಸ ವಿಧಿವನ್ನಿಯಮಾನ್ವಿತಃ” ಶಿವಧರ್ಮಪುರಾಣೇ,—
“ಇಂದ್ರನೀಲಮಯಂ ಲಿಂಗಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಪೂಜಯತೇ ಸದಾ || ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ತ
ವಾಂಸ್ತೇನ ಸಾಧ್ಯತಂ ಚ ಸನಾತನಂ” ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ,—“ಲಿಂಗಂ ಮು

ಚೇಕು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಎಲೈ ದ್ವಿಜಾ ! ಮುನೀಶ್ವರನಾದ
ಉಪಮನ್ಯುವು—ತನಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಆಗ್ನಿಂಶಿ ಭಸ್ಮ,
ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಭಸ್ಮವನ್ನಭಿಸುವುದು. ಇದ್ದೋದ್ದಿಕ್ಕನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತ್ರಿಪುಂದ್ರಧಾರ
ಣಮಾಡಿ ಪಾಶುಪತವ್ರತವನ್ನು ಪಡೆತೊಡನು. ಆ ಪಾಶುಪತವ್ರತನಿಷ್ಠರಾದ ಮುನಿಗಳು ಸಮಾನ
ವ್ರತವುಳ್ಳವನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಹೃದಯ ಆಕಾಲಮೊದಲಿಂದಲೂ ಇರುವವರಾದರು,
ಎಂದಭಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಸ್ವಾಂಧಲ್ಲಿರುವ ಶಿವರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ —“ಸಕಲಲೋಕವಂದ್ಯನಾದ ಮಹಾ
ವಿಷ್ಣುವು ದೇವರ್ಷಿ ಸಮೂಹದಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಉಪಮನ್ಯುವನ್ನು
ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವ್ರತಾ ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತು, ನಾನು ನಿನ್ನ
ನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೂಗಳಿ, ಆಮುನಿಯದೆಸೆಯಿಂದ ದೀಕ್ಷಾ
ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಲಿಂಗಧಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಧ್ಯುಕ್ತಕ್ರಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಶಿವಲಿಂಗವ
ನ್ನಾರಾಧಿಸಿದನು,, ಎಂದೂ, ಶಿವಧರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ವಿಷ್ಣುವು ಇಂದ್ರನೀಲರತ್ನಮಯವಾದ
ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಲಿಂಗಪೂಜಾಬಲದಿಂದಲೇ ಆಶ್ಚರಕರವೂ,
ಸನಾತನವೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದನು,, ಎಂದೂ, ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಮಹಾ
ವಿಷ್ಣುವು ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ಇಂದ್ರನೀಲಶಿಲಾಮಯವೂ, ರಮಣೀಯವೂ ಆದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂ

ಹಾವಿಷ್ಣುರ್ಧಕ್ಕಾ ಶುದ್ಧಂ ಶಿಶುಮಯಂ || ಚಾರು ಚಿತ್ರಂ ಸಮಧ್ಯರ್ಧ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತ
ವಾನ್ತರಮಂ ಪದಂ" ಇತಿ. ಮಹಾಭಾರತೇ,—“ ಅನಾದ್ಯಂತಂ ಪರಂ ರುದ್ರಂ ನ
ದೇವಾ ಋಷಯೋ ವಿದುಃ || ಎಕಸ್ತಂ ವೇದ ಭಗವಾನಾದಿನಾರಾಯಣೋ ಹಃ ||
ನಾರಾಯಣಾದೃಷಿಗಣಾಸ್ತೇಭ್ಯೋ ಮರ್ತ್ಯಾ ಮತೋರಗಾಃ || ದೇವಾ ದೇವ
ರ್ಷಯಶ್ಚೈವ ತಂ ವಿದುರ್ದುಃಖಭೇಷಜಂ || ಹರ್ಮಯೋ ಗುಹಶ್ಚೈವ ರಾಮೋ
ಬಾಣಾಸುರಸ್ತಥಾ || ರಾವಣೋ ಭೀಮಸೇನಶ್ಚ ಸಪ್ತ ಮಾಹೇಶ್ವರಾಸ್ಸ್ಮೃತಾಃ ||
ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತ್ಯುಪಮನ್ಯಮಹಾಮುನಿನಾ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಪಾಶುಪತವ್ರತೋಪದೇಶಪೂರ್ವಕ
ಶಿವಲಿಂಗದೀಕ್ಷಾ ವಿಧಾನವಮೋಪದೇಶೇ ನವಮಸ್ಕಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಲೀಲೆವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ ಜೋಳರೇಣುಕ
ಸಂವಾದರೂಪಶಿವಾಧಿಕೃತಿಶಾಲುಣ್ ನಿಷ್ಕೋರ್ಭೃಗುಮು
ನಿಶಾಪಾದಿನವಮೋಪದೇಶೇ ನವಮೋಪದೇಶಃ.

ಜನಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು,, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ —
“ಜನನಮರಣಗಳಿಲ್ಲದಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಜಗದಾದಿರುದ್ರನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ,
ಋಷಿಗಳೂ ತಿಳಿದವರಾಗಿಲ್ಲವು, ಪೂಜ್ಯನೂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಾಚಾರ್ಯನೂ ಆದ ಅದಿನಾಚಾರ್ಯನೊಬ್ಬನೇ
ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ನಾರಾಯಣನದೇಯಿಂದ ಋಷಿಸಮೂಹಗಳು ತಿಳಿದುಕೊಂಡುವು ಆ ಋ
ಷಿಬೃಂದದಿಂದ ಮಾನವರು ತಿಳಿದರು. ಅವರಿಂ ಮಹೋರಗರು ತಿಳಿದರು. ಜನುಂದ ದೇವತೆಗಳು
ತಿಳಿದರು. ಅವರಿಂದ ದೇವರ್ಷಿಗಳು ತಿಳಿದರು. ವಿಷ್ಣು, ಮಹಿ, ಗುಹ, ಶ್ರೀರಾಮ, ಬಾಣ,
ರಾವಣ, ಭೀಮಸೇನ ಈ ಎಳುಮಂದಿಗಳು ಶಿವಭಕ್ತರೆಂದು ನೆನೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು,, ಎಂದು ಹೇ
ಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನು ಉಪಮನ್ಯಮುಂದ ಪಾಶು
ಪತವ್ರತೋಪದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಉಪಮನ್ಯಮುನಿಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪಾಶುಪತವ್ರತೋಪದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಶಿವಲಿಂಗದೀಕ್ಷಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಶಿವಾಯಮಹಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಶೇಖರಚಾರ್ಯಮುನಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ
ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀಮೃಡಾಯನಮಃ.

ದಶಮೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ.

ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನಸಂವಾದಸಂಭವಶಿವಾಧಿಕೃತನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಷಿ! ಪುರಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮೋ ನೈಜಪೂಜಾಮರ್ಜುನಕೃತಾಂ ರುದ್ರಾಯ ನಿವೇದ್ಯ ತಸ್ಯೈವ ವಾರ್ಧಾಕೃತ್ಯಂ ಬೋಧಯಾಮಾಸ. ತದುಕ್ತಂ ಮಹಾಭಾರತೇ,—“ತಜ್ಜಿವಹಾರಂ ಸಕಲಂ ನೈಶಂ ನೈತ್ಯಕಮಾತ್ಮನಃ|| ದದರ್ಶ ಶ್ರೈಂಬಕಾಭ್ಯಾತೇ ವಾಸುದೇವನಿವೇದಿತಂ || ನ ಹಿ ಮಾಂ ಶಕ್ಯಸಿ ದ್ರಷ್ಟುಮನೇನೈವ ಸ್ವಚಕ್ಷುಷಾ || ದಿವ್ಯಂ ದದಾಮಿ ತೇ ಚಕ್ಷುಃ ಪಶ್ಯ ಮೇ ಯೋಗ ಮೈಶ್ವರಂ” ಮಹಾಭಾರತೇ ಭೀಷ್ಮಪರ್ವಣಿ ಭಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ,—ಅರ್ಜುನಃ, “ಕಿಂ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವಾಧ್ಯಾತ್ಮಂ ಕಿಂ ಕರ್ಮ ಪುರುಷೋತ್ತಮ || (ಕೃಷ್ಣಃ) ಆತ್ಮರಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಪರಮಂ ಸ್ವಭಾವೋದ್ಯಾತ್ಮಮುಚ್ಯತೇ || ಭೂತಭಾವೋದ್ಯವಕರೋ ವಸರ್ಗಃ ಕರ್ಮಸಂಜ್ಞಃ || ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗಯುಕ್ತೇನ ಜೇತವಾ ನಾನ್ಯಗಾಮಿನಾ||

ಹತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನಸಂವಾದಸಂಭವಶಿವಾಧಿಕೃತನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಷಿ! ನಿನ್ನ ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಮಾವಲ್ಲಟ್ಟಿ ತನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಶಿವನಿಗೊಪ್ಪರ ಆರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಾದ್ದರಿಂದ ಶಿವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಇದ್ದ ಆ ಪೂಜೋಪಹಾರವನ್ನು ಅರ್ಜುನನು ನೋಡಿದನು. ಅಗಲಿ ನಿನ್ನವು ಎಲೈ ಅರ್ಜುನನೇ! ಶಿವನೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಈ ನನಗಿರುವ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ನೋಡಲಾರಿ, ಅದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಕೊಡುವ ಜ್ಞಾನನೇತ್ರದಿಂದ ನನಗಿರುವ ಶಿವಸಂಬಂಧವನ್ನು ನೋಡು, ಎಂದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—ಅರ್ಜುನನು, “ಎಲೈ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದರೇನು? ಅಭ್ಯಾತ್ಮವೆಂದರೇನು? ಕರ್ಮವೆಂದರೇನು?”

ವಿಷ್ಣುವು—“ಯಾವಾಗಲೂ ನಾಶರಹಿತವಾಗಿರುವುದೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು. ಸ್ವಭಾವವೇ ಅಭ್ಯಾತ್ಮವು ಭೂತಭಾವೋದ್ಯತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಕರ್ಮವು ಎಲೈ ವಾರ್ಧನೇ! ಬೇರೊಂದನ್ನು ಚಿಂತಿಸದೆ ಶಿವನೊಡನೆ ಕೂಡುವುದನ್ನೇ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವವನು ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನೇ ಹೊಂದುವ

ಪರಮಂ ಪುರುಷಂ ದಿವ್ಯಂ ಯಾತಿ ಪಾರ್ಥಾನುಚಿಂತಯತ್ || ಭ್ರೂವೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಪ್ರಾಣ
ಮಾವೇಶ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್ಸತಂ ಪರಂ ಪುರುಷಮುಪೈತಿ ದಿವ್ಯಂ || ಯದಕ್ಷರಂ ಪ್ರಾಣವ
ದೋ ವದಂತಿ ವಿಶಂತಿ ಯದ್ಯತಯೋ ವೀತರಾಗಾಃ || ಯದಿಚ್ಛಂತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜ
ಝಂ ಚರಂತಿ ತತ್ತೇ ಸದಂ ಸಂಗ್ರಹೇಣ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯೇ” ತತ್ಪ್ರವ, “ತತಃ ಪದಂ ತತ್ಪ
ರಮಾರ್ಗತವ್ಯಂ ಯಸ್ಮಿನ್ನತಾ ನ ನಿವರ್ತಂತಿ ಭೂಯಃ || ತಮೇವ ಚಾಪ್ಯಂ ಪುರು
ಷಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಯತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಪ್ರಸೃತಾ ಪುರಾಣೀ” ತತ್ಪ್ರವ, “ಈಶ್ವರಸ್ಸರ್ವ
ಭೂತಾನಾಂ ಹೃದ್ಗೋಚರೇಷು ತಿಷ್ಠತಿ || ಭ್ರಾಮಯಂತಸ್ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಯಂತಾ
ರೂಢಾನಿ ಮಾಯಯಾ || ತಮೇವ ಶರಣಂ ಗಚ್ಛ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಭಾರತ || ತತ್ಪ್ರಸಾದಾ
ತ್ಪರಾಂ ಶಾಂತಿಂ ಸಾಧನಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ಶಾಶ್ವತಂ” ಇತ್ಯಾದಿ ಕೂರ್ಮಪುರಾಣೇ,-
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ, “ದ್ವಿಷ್ಟವಾನಸು ತಂ ಪಾರ್ಥ ವಿಶ್ವಾಕ್ಷಂ ವಶ್ಯತೋ ಮುಖಂ || ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ
ಮೇವ ಸರ್ವೇಷು ರುದ್ರಂ ಸರ್ವಜಗದ್ಗುರುಂ || ಜ್ಞಾನಂ ತದೈಶ್ವರಂ ದಿವ್ಯಂ ಯ

ನು. ಕುಬ್ಜಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಆಜ್ಞಾಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಜಿನ್ನಾಗಿ ನಿರೋಧಿ
ಸುವವನು ಆ ಸರಮಾತ್ರನನ್ನೇ ಕೊಂದುವನು. ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಬಲ್ಲವರೂ ವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳೂ
ಈ ಆದ ಯತಿಗಳು ಯಾವುದನ್ನು ಸಾರಕತವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೋ, ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೋ,
ಯಾರು ಯಾವುದನ್ನು ಹೊ ಪಲಿಚ್ಛಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೋ, ಆ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವ
ರೂಪವನ್ನು ಸಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಗೀತೆಯಲ್ಲೇ ಪ್ರ
ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿ — “ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ರೀನರಾದವರು ಈವರೆಗೂ ಹಿಂದಿರುಗದೆ ಅಲ್ಲಿ
ಇರುತ್ತಾರೋ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಸ್ತುವು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು. ಯಾವನಿಂದ
ಅದಿಪ್ರಕೃತಿಯು ಉಂಟಾಯಿತೋ ಆ ಅದಿಪುರುಷನನ್ನೇ ನಾನು ಮರೆಹೊಂದುವೆನು,, ಮತ್ತ
ಮಾಗೀತೆಯಲ್ಲೇ ಸ್ಥಳಾ ತರಲ್ಲಿ* “ಎಲೈ ಅರ್ಜುನನೇ ! ಈಶ್ವರನು—ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಮಾ
ಯಾಶಕ್ತಿಬಲದಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಂಸಾರಬಕ್ರವೆಂಬ ಯಂತ್ರವನ್ನೇರಿಸಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ
ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಅವನ
ನ್ನೇ ಮರೆಹೊಂದು. ವಿಶಕ್ತೆಂದರೆ; ಆತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು
ಹೊಂದಿ, ಪುನಃವ್ಯತಿರಿಕತವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವಿ,, ಎಂದಭಿತವಾಗಿದೆ. ಕೂರ್ಮ
ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ಅರ್ಜುನನೇ ! ವಿಶ್ವಾಕ್ಷನೂ, ವಶ್ಯತೋಮುಖನೂ, ಸರೋಶನೂ, ಸರ್ವ
ಜಗದ್ಗುರುವೂ ಆದ ರುದ್ರನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ನೋಡಿದೆ, ನೀನು ಆ ಶಿವಸಂಬಂಧವಾದ
ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಯಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಕ್ಷಕನಾದ ಆ ಶಿವನನ್ನು ಮರೆಹೊಂದಿ

* ಇದು ಶಿವಪರವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ “ತತ್ಪ್ರಕದರ್ಶನಭಾಷ್ಯ,,ವನ್ನು ನೋಡಿ
ತೀಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಥಾವದ್ವಿದಿತಂ ಶ್ವಯಾ || ಯಜಸ್ವ ಪರಯಾ ಧಕ್ಕಾಶ್ಚ ಶರಣ್ಯಂ ಶರಣಂ ಶಿವಂ ||
ಪಾಂಡವೋಪಿ ಸ ತದ್ವಾಕ್ಯಾಶ್ಚಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಶರಣಂ ಶಿವಂ || ಸಂತ್ಯಜ್ಯ ಸರ್ವಕರ್ಮಾ
ಣಿ ತದ್ಭಕ್ತಿಪರಮೋಭವತ್ || ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಕೃಷ್ಣಾ ಜ್ಞಾನಸಂವಾದಸಂಭವಶಿವಾಧಿಕೃತ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿರ್ದಶಮೋ
ಪದೇಶಃ ಪ್ರಥಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ

ಸತ್ಯಸಂಧಾಚ್ಯುತಸಂವಾದಸಂಭವಶಿವಾಧಿಕೃತ್ಯನಿರ್ಣಯಃ.

ದೇ—ಭೋ ಜೋಳ ! ಶಿವಾಧಿಕೃತ್ಯಂ ಸತ್ಯಸಂಧಾಚ್ಯುತಸಂವಾದೇಪಿ ಕೃಯ
ತಾಂ ಸ್ವಾಂದೇ ಸೂತನಂತಿತಾಯಾಂ ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡೇ—“ ಪುರಾ ಕಶ್ಚಿದ್ವಿ
ಜಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ಸರ್ವಲಕ್ಷ್ಯಣಸಂಯುತಃ || ಸತ್ಯಸಂಧಾಧಿಧೋ ನಿತ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತೋ ವಿ
ಶೇಷತಃ || ಅಭೂತ್ತೇನ ಕೃತಂ ಸರ್ವಂ ಶ್ರುತಿಶ್ಚೈತ್ಯಾದಿತಂ ಸದಾ || ಶ್ರುತಿಷ್ಠಾಜ
ಕೃತಾ ವಿಷ್ಣೋರ್ಜನುತಃ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮಃ || ಆಪಾದಿತಶ್ಚ ಭಗವಾಸ್ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಶ್ವ
ಜಗನ್ಮಯಃ || ಸರ್ವಸ್ತಂ ವಿಷ್ಣುವೇ ದತ್ತಂ ಸತ್ಯಸಂಧೇನ ಸಾದರಂ || ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮ

ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ
ಆರ್ಜುನನು ಶಿವನನ್ನು ಮರೆವೊಕ್ಕು ಸ್ವರ್ಗಾದ್ಯನಿತ್ಯಭೋಗಸಾಧಕಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ
ಬಿಟ್ಟು ಆ ಶಿವಭಕ್ತಿಯಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತನಾದನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಾ ಜ್ಞಾನಸಂವಾದದಿಂದಂಟಾದ ಶಿವಾಧಿಕೃತ್ಯನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ
ಹತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಸತ್ಯಸಂಧಾಚ್ಯುತಸಂವಾದದಿಂದಂಟಾದ ಶಿವಾಧಿಕೃತ್ಯನಿರ್ಣಯವು.

ದೇ — ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ಸತ್ಯಸಂಧನಿಗೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ನಡೆದ ವಾಗ್ವಾದದಲ್ಲಿರುವ
ಶಿವಾಧಿಕೃತ್ಯವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಯಜ್ಞವೈಭವಖಂಡದಲ್ಲಿ — “ ಎಲೈ ಮುನೀಶ್ವರಾ ! ಬ್ರಾಹ್ಮ
ಣನಿಗಿರಬೇಕಾದ ಸಕಲ ಲಕ್ಷ್ಯಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸತ್ಯಸಂಧನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಾವಾಗಲೂ
ವಶೇಷವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಶ್ರುತಿಸ್ಮಾರ್ತಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸು
ತ್ತಾ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರಿಂದ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಆ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಯೊಪ್ಪಿ
ಯಶ್ಲಾಸಕ್ತನಾಗಿ, ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುಸೇವೆಗಾಗಿಯೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿದನು, ವಿಷ್ಣು
ಆತನಿಗೆ ಶ್ರುತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ, ನನಗೆ ಮಹಾಭಕ್ತನು, ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯುವುದರಲ್ಲಾ ಸಕ್ತನೂ ಆಗಿ

ಧವತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸನ್ನಃ ಪಂಕಜೇಕ್ಷುಣಃ || ಪ್ರಾಣ ಗಂಧೀರಯಾ ವಾಚಾ ಸತ್ಯಸಂಧಂ
ಪ್ರತಿ ದ್ವಿಜಾಃ || ಸತ್ಯಸಂಧ ಮಹಾಭಕ್ತ ಮಮ ಸತ್ಯಪರಾಯಣ || ವರಂ ವೈಣು
ಮಹಾಭಾಗ ವರಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ದುರ್ಲಭಂ || (ಸತ್ಯಸಂಧಃ) ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು
ಮೇ ದೇವ ಮುಚ್ಛೇಷ್ಯತಂ ಯೇನ ಬಂಧನಾತ್ || ಇತಿ ತಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಾಸ ಸ
ತ್ಯಸಂಧೋ ಜನಾರ್ದನಂ || (ವಿಷ್ಣು) ನಮಃ ಸಂಸಾರಮುಗ್ಧಾನಾಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಂ
ಸಾರಮೋಚಕಃ || ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತಾಶ್ಚಾನ್ಯಾ ನೈವ ಸಂಸಾರಮೋಚಕಾಃ || ಶಿವ ಏ
ವ ಹಿ ಜಂತೂನಾಂ ಮಹಾಸಂಸಾರವರ್ತಿನಾಂ || ಸಂಸಾರಮೋಚಕಸ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸರ್ವ
ಜ್ಞಸ್ತಾಂಽಪಿ ಈಶ್ವರಃ || ನ ತಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಕಾರ್ಯಂ ವಸ್ತುತೋ ವಿದ್ಯತೇಷನಘ ||
ನ ತತ್ಸಮಶ್ಚಾಪ್ಯಧಿಕಶ್ಚೇತನೋ ದೃಶ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ || ಮಮ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವಾನಾಂ
ಮಪಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದತಃ || ವಿಜ್ಞಾನಾದಿತ್ರಯಂ ಯಸ್ಮಾತ್ಸಂಽವ ಭವಮೋಚಕಃ ||
ತ್ವಂ ತತ್ಪೂರ್ವಪ್ರಸಾದಾಯ ಸತ್ಯಸಂಧ ಮಮ ಪ್ರಿಯ || ಮಹಾದೇವಂ ಮಹಾತ್ಮಾ
ನಂ ಭಜ ಕಾರುಣಿಕೋತ್ತಮಂ || ಮಹಾದೇವಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ವಾಂಛಿತಂ ನಾಪ್ನು
ಯಾದ್ಯದಿ || ಮಹಾದೇವಾನ್ಮಹಾದೇವಂ ಕಥಮನ್ಯಂ ಸಮಾಶ್ರಯೇತ್ || ನಾಮತ
ಶ್ಚಾರ್ಥತಶ್ಚಾಪಿ ಮಹಾದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ || ತದನ್ಯೇ ಕೇವಲಂ ದೇವಾ ಮಹಾದೇ

ರುವ ಅದೃಷ್ಟಶಾಲಿಯಾದ ಎಲೈ ಸತ್ಯಸಂಧನೇ ! ಇತರರಿಂದ ಪಡೆಯಲಶಕ್ತವಾದ ವರವನ್ನು
ನನಗೆ ಕೊಡುವೆನು ಕೇಳಿದೆನು ಸತ್ಯಸಂಧನು—ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿ ! ಯಾವ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ
ನಾನು ಭವಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವೆನೋ, ಆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನೇ ನನಗೆ ಮಾಡಿ
ದು ಬಿನ್ನೈಸಿದನು

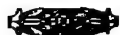
ವಿಷ್ಣುವು—ಭವಬಂಧದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಬಿಡಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲವು, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂ
ಬಿಡಿಸತಕ್ಕವರಲ್ಲ. ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ, ಪಾರ್ವತೀಸಹಿತನೂ ಆಗಿರುವ ಶಿವನೋರ್ವನೇ
ಭವಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡಿಸತಕ್ಕವನು, ಎಲೈ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿರುವ ಸತ್ಯಸಂಧನೇ ! ಆ ಶಿವನಿಗೆ ಕಾರ್ಯ
ಕಾರಣಗಳು ಸತ್ಯವಾಗೂ ಇಲ್ಲವು ಆತನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ, ಆತನಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಎಲ್ಲಿಯೂ
ಕಾಣಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವು ನನಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಆ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದವಶ್ಯಕವೆಂದ
ವಿಜ್ಞಾನಾದಿತ್ರಯವುಂಟಾಯಿತಾದ್ದರಿಂದ ಆತನೇ ಭವಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ
ನನ್ನ ಶ್ರೀಮಪಾಶ್ರನಾದ ಎಲೈ ಸಂಧನೇ ! ನೀನು ಆತನ ಪೂರ್ವಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸು
ವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾನುಭಾವನೂ, ಅತಿಕ್ರಪಾಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಆ ಮಹಾದೇವನನ್ನೇ ಸೇವ
ಿಸು. ಮಹಾದೇವನನ್ನಾಶ್ರಿಸಿ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಮಹಾದೇವನಿಂದನ್ನ
ನಾದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಆಶ್ರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಮಹೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನು ನಾಮದಿಂದಲೂ,
ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಮಹಾದೇವನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ ಆ ಶಿವನಿಂದನಿನ್ನರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ದೇವತೆಗೆ

ಮಾ ನ ಚಾನಘಾಃ || ಮಹಾದೇವಂ ವಿನಾ ಯೋ ಮಾಂ ಭಜತೇ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ವಿತಃ || ನಾಸ್ತಿ ತಸ್ಯ ವಿನಿರ್ವೋಕ್ತುಸ್ಸಂಸಾರಾಜ್ಜನ್ಮತೋಟಿಭಿಃ || ಸರ್ವಮುಕ್ತಂ ಸ ಮಾನೇನ ಮಮ ಭಕ್ತಸ್ಯ ತೇನಘ || ಶಿವಾಡನ್ಯಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಶಿವಂ ಸಾಂಬಂ ಸ ದಾ ಧಜ || (ಸೂತಃ) ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಸುಶ್ರೋಮಾನ್ಪಿರೀಟೀ ಗರುಡಧ್ವಜಃ || ಸರ್ವ ವಿಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನಸ್ತತ್ಪ್ರವಾಂತರ್ಹಿತೋಽಭವತ್ || ಸತ್ಯಸಂಧೋ ವೇದಾಧೀಮಾನ್ಮಹಾವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಸಾದತಃ || ಸುತೃಜಞ್ ಪಠಾನ್ವೇಮಾನ್ಮಾಶ್ರಿತೋಽಭವದೀಶ್ವರಂ || ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದೇನ ಸತ್ಯಸಂಧೋ ಮಹಾದ್ವಿಜಃ || ಜ್ಞಾನಂ ವೇದಾಂತಜಂ ಬ ಬಾಘ್ಯ ವಿಮುಕ್ತೋ ಭವಬಂಧನಾತ್ || ಭವಂತೋಽಸಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠಾಶ್ರಿವಾದನ್ಯತ್ಪ್ರದೈವಶಂ || ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಪ್ರಸಾದಾಯ ಭಜಧ್ವಂ ಶಿವಮನ್ಯಯಂ || ಪ್ರಸಾದಾದ್ದೇವ ದೇವಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಮಾಗತಃ || ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಷ್ಣುಪದಂ ವ್ರಾಪ್ತೋ ರುದ್ರೋ ರುದ್ರತ್ವಮಾಗತಃ || ಅತಿರಹಸ್ಯಮಿದಂ ಕಥಿತಂ ಮಯಾ ಶ್ರುತಿಪರಂ ಪರಯಾ ತು ನಮಾಗತಂ || ಮುನಿಪರಂ ಪರಯಾಽ ಸಮಾಗತಂ ನ ಗದಿತವ್ಯಮುತ್ಕೇಷಜನಸ್ಯ ತತ್ ॥

ಕೆಂದೆಸಿಕೊಳ್ಳುವರಲ್ಲದೆ, ಮಹಾದೇವಶಬ್ದವಾಚ್ಯರೂ ದೋಷರಹಿತರೂ ಆಗುವು ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸದೆ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವನಿಗೆ ಕೋಟಿಜನ್ಮಗಳು ಕಳೆದರೂ ಸಂಸಾರಬಂಧದವೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾಗಿರುವ ನನಗೆ ಸಕಲ ವಿಚಾರಪೂ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲೈ ಸತ್ಯಸಂಧನೇ ! ನೀನು ಶಿವನದೇವತೆಯಿಂದನೈರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಶಿವನನ್ನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇವಿಸು.

ಸೂತನು— ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತನೂ, ಕಿರಿಟಿಯೂ, ಗರುಡಧ್ವಜನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನು. ಮಹಾಬಾಧಿಶಾರಿಯಾದ ಸತ್ಯಸಂಧನು ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನುಗ್ರಹದದೇವತೆಯಿಂದ ಶಿವೇಶರದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸದೆ ಶಿವನನ್ನಾಶ್ರಿಸಿ ಆತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉಪಸಂಪದ್ಭವರಾಶಿಯೊಡನೆ ಯುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಭವಪಾಶಮುಕ್ತನಾದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲೈ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮುನಿಗಳಿರಾ! ನೀವು ಶಿವನಿಂದನೈವಾದ ದೈವವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ನಾಶರಹಿತನಾದ ಶಿವನನ್ನೇ ಸೇವಿಸಿರಿ. ಶಿವಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನು, ವಿಷ್ಣುವು ವಿಷ್ಣುತ್ವವನ್ನು, ರುದ್ರನು ರುದ್ರತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು ಶ್ರುತಿಪರಂಪರಾಗತವೂ ಮುನಿಪರಂಪರಾಗತವೂ ಆದ ಅತಿರಹಸ್ಯವಾದ ಈ ವಿಚಾರವು ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನು ನೀವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಬಾರದು, ಎಂದು ಸೂತಮುನಿಯಿಂದ ಮುನಿಗಳಿಗುಪದೇಶಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಇತಿ ಸತ್ಯಸಂಧಾಚ್ಯುತಸಂವಾದಸಂಭವಶಿವಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯೋ
ದತನೋಪದೇಶೇ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯಃ.

ಶ್ರೀ-ಭೋ ಜೋಳ! ಹರಿವಿಂಚಿಮೃಗ್ಯಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗಸ್ವರೂಪಂ ಶ್ವಯ
ತಾಂ, ಏಗ್ರೇದೇ ಬಾಷ್ಪಳಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಲಿಂಗಸೂತ್ರೇ, — "ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು
ಶ್ವೇತಾಕೃಷ್ಣಾಃ ಪೃಥ್ವಿಃ ಪ್ರಹ್ಲವಿಷ್ಣುರಜಸಾ ಬದ್ಧಮೈರಾ ಮಧ್ಯೇ ತಯೋರ್ಧ್ವಾತ್ಯತೇ
ಜಾತವೇದಾಸ್ಸಾಘಾತುರದತಿಷ್ಠದ್ಭುವನಸ್ಯ ಗೋಪ್ತಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ಸ್ಥಾಣುಮುಪ
ಯಮ್ಯ ಯದ್ಧಂ ಪ್ರತಸ್ಥತುರೂರಮನಾದಿದ್ಯುಕ್ತಾ ವರಾಹೋ ವಿಷ್ಣುರ್ನಿಮಮಜ್ಜ
ಧೂಮೌ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಪವಾತ ದಿವಮಾಶು ಗೃಧ್ರಃ | ಬುದ್ಧ್ವಾ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಸುಚಿರಾಯ
ದೇವಂ ಸ್ತುತಿಂ ತೌ ಚಕ್ರತುಃ ಪರಮಂ ಸ್ವರಾಜಂ " ಕಂಚ ಶಿವಧರ್ಮವುರಾಣೇ,
ನಂದಿಕೇಶ್ವರಃ, " ಪೂರ್ವಮೇಕಾರ್ಣವೇ ಘೋರೇ ನಷ್ಟೇ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮೇ ||

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಸತ್ಯಸಂಧನಿಗೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂವಾದದಿಂದುಂಟಾದ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯನಿರ್ಣಯ
ವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹತ್ತನೆಯ ಉಪಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯವು

ಶ್ರೀ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮರಿಂದ ಹುಡುಕಲ್ಪಟ್ಟದಾದ ಉರಿಲಿಂಗದ ಸ್ವರೂ
ಪವನ್ನು ಕೇಳು, ಹುಗ್ರೇದದ ಬಾಷ್ಪಳಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಲಿಂಗಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ — "ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು
ಗಳು ಕೋನುಕಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬನನ್ನೊಬ್ಬನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಾ ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದರಲ್ಲು
ಹ್ಯುಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾದ ಸ್ಥಾಣುಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಶಿವನು ಕೇ
ಜೋಲಿಂಗರೂಪನಾಗಿ ಆವರ್ಧವಿಸಿದನು ಆಗ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಉರಿಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ, ಯು
ದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಆ ಲಿಂಗದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಿಷ್ಣು ಹಂದಿಯಾಗಿ, ಪಾ
ದಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹಂಸವಾಗಿ ಮಸ್ತಕ
ವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ಹೀಗೆ ಬಹುದೂರದವರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ
ದಾಗ್ಯೂ ಆ ಲಿಂಗದ ತುದಿ ಬುಡಗಳನ್ನು ನೋಡಲಾಗದೆ ಯೋಚನಮಾಡಿ ತಿಳಿದು ಸರೋವರಕ್ಕೆ
ಹೋಗಿ, ಸ್ವಪ್ರಕಾಶನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು
ಶಿವಧರ್ಮವುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ಪೂರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಶ್ರವಂಚಿವಲ್ಲವೂ ಜಲಮಯ

ವಿವಾದಸ್ಸುಮಹಾನಾಸೀದ್ಭ್ರಾತೃವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಸ್ಪರಂ || ಅಹಂ ಕರ್ತೇತ್ಯಹಂ ಕ
ರ್ತಾ ನ ಮತ್ತೋಜನೋಃ ಜಗತ್ಪ್ರಭುಃ || ಏವಮಾಹ ಹರಿಃ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ
ಽಹಂ ಹರಿಸ್ತದಾ || ತಯೋರ್ದರ್ಪಾವಹಾರಾಯ ಪ್ರದೋಧಾರ್ಥಂ ಽ ದೇವಯೋಃ ||
ಸುಧ್ಯೇ ಸಮುತ್ಥಿತಂ ಲಿಂಗಮೈತ್ತರಂ ತೈಜಸಂ ಪರಂ || ಜ್ವಾಲಾವೃತ್ತಂ ಮಹಾದಿ
ವ್ಯಮೃಪ್ರಮೇಯಮನಾಮಯಂ || ಯೋಜನಾಯುತವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಸ್ಥಿತಂ ತದ್ವಿಮು
ರ್ಲೋಧಸು || ಜ್ವಾಲಾಧಿಮೋಹಿತೌ ತಸ್ಯ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಸುರಸತ್ತಮೌ || ತತೋ ವಿಷ್ಣು
ಯಮಾವನ್ನೌ ಪಶ್ಯಂತಾವಮರಾಧಿಪೌ || ಗತಾವೂರ್ಧ್ವಮಧಸ್ತಸ್ಯ ಗೃಧ್ಧ್ರಸೂ
ಳರಹಸಿಣೌ || ಅಧೋ ಪ್ರಷ್ಠಂ ಗತೋ ವಿಷ್ಣುರೂರ್ಧ್ವಂ ಚೈವ ಪಿತಾಮಹಃ ||
ನಾಪಶ್ಯಂತಾವಧಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಂ ತೌ ಸಮೇತ್ಯ ಪರಸ್ಪರಂ || ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟೌ ಭೂತ್ವಾ
ಲಿಂಗಂ ಶುಷ್ಕವತಸ್ತದಾ || ಲೈಂಗೀ-ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಕೃತಸ್ಯವೇ, " ಅನಾದೇ ದೇ
ವದೇವೇಶ ಶೋಕರಕ್ಷಾಧುರಂಧರ || ಸಮಶ್ಚಿವಾಯ ಶಾಂತಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಲಿಂಗ
ಮೂರ್ತಯೇ || ಪ್ರಳಯಾಂಬುಧಿಸಂಸ್ಥಾಯ ಪ್ರಳಯೋತ್ಪತ್ತಿಹೇತವೇ || ಸಮಶ್ಚಿವಾ

ವಾಗಿ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾಗ್ಗೆ "ತಾನು ಜಗತ್ಕರ್ತನು," "ತಾನು ಜಗತ್ಕರ್ತನು," ತನ್ನ
ದೇವಿಯೆಂದನ್ನನಾದ ಜಗದೀಶನಿಲ್ಲವೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಷ್ಣುವು, ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು
ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬನಿಗೊಬ್ಬನು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಜಗಲವಾದುದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಹಂ
ಕಾರವನರ್ಥಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ವಾಲಾಮಯ
ವೂ, ಮಹಾಶ್ರೇಷ್ಠವೂ, ಅಳತೆಗೆ ಶಿಲ್ಪದುದೂ, ಭವರೋಗರಹಿತವೂ, ಶೇಖೋಮಯವೂ ಅದ
ಶಿವಲಿಂಗವು-ಆ ನಿವೃತ್ತವಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಯೋಜನದವಿಗೂ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು
ಹೊಂದಿ ಶ್ರಾದ್ಧಾರ್ಪವಿಸಿತಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳು ಆ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ
ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ ಆ ಲಿಂಗದ ಮಸ್ತಕದರ್ಶನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹಂಸರೂಪ
ವಾಗಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗಿ, ವಿಷ್ಣುವು ಪಾದದರ್ಶನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಲೋಮಯನ್ನು ಲಗದು
ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನೋಡಲಾಗದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು.,
ಎಂದು ನಂದೀಶ್ವರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳು ಮಾಡಿದ ಸ್ತೋತ್ರವು ಲಿಂಗಿಣಿ
ರಾಕದಲ್ಲಿ - "ಅದಿಯಲ್ಲದವನೂ, ದೇವದೇವೇಶನೂ, ಜಗತ್ತರಿಣಾಲನಭಾರವಾಹಿಯೂ ಅಹ
ವಶ್ಯ ಶಿವನೇ! ಮಂಗಳಕರನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯೂ ಆಗಿರುವ
ನಿನ್ನಗೋಸ್ಕರ ಸಮಸ್ಕಾರವು. ಮಹಾಶ್ರೇಯವುಂಟಾದಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ದ್ದವನೂ, ಪ್ರ
ಳಯವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣನೂ, ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನೂ,
ಲಿಂಗರೂಪವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನ್ನಗೋಸ್ಕರ ಸಮಸ್ಕಾರವು. ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಮಾರಿ

ಯು. || ಜ್ವಾಲಾಮಾಲಾವೃತಾಂಗಾಯ ಜ್ವಲನಸ್ತಂಭರೂಪಿಣೀ || ನ
ಮತ್ಪ್ರಿಯಾಯು. || ವೇದಾಂತಸಾರರೂಪಾಯ ಕಾಲರೂಪಾಯ ಧೀಮತೇ ||
ನಮತ್ಪ್ರಿಯಾಯು. || ನಿರ್ವಿಕಾರಾಯ ನಿತ್ಯಾಯ ಸತ್ಯಾಯಾಮಲತೇಜಸೇ ||
ನಮತ್ಪ್ರಿಯಾಯು. || ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತಶೂನ್ಯಾಯ ಸ್ವಭಾವಾಮಲತೇಜಸೇ ||
ನಮತ್ಪ್ರಿಯಾಯು. || ಮಹಾದೇವಾಯ ಮಹತೇ ಜ್ಯೋತಿರ್ವೇದನಂತತೇಜ
ಸೇ || ನಮತ್ಪ್ರಿಯಾಯು. || ಪ್ರಧಾನಪುರುಷೇಶಾಯ ವೈದ್ಯಮರೂಪಾಯ
ವೇದಸೇ || ನಮತ್ಪ್ರಿಯಾಯು. || " ಆಗ್ನಿ ವೀಳೇ ಪುರೋಹಿತಂ ಯಜ್ಞಸ್ಯ
ದೇವಂ " ಇತಿ ಹುಗ್ವೇದಾದಿಮಂತ್ರಮಾರಭ್ಯ, " ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋತಿರಸೋಮೃತಂ
ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸು ವರೋ " ಇತಿ ಗಾಯತ್ರೀತಿರಪರೈಃ ಶಮುಪಕ್ರಮೋಪಸಂಹಾರ
ರೂಪಮಾಮಾಂಸಾನ್ಯಾಯೇನ ಹರಿವಿರಿಂಚಿಭ್ಯಾಂ ಮೃಗ್ಯಮಾಣಸ್ಯ ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗ
ಸ್ಯ ಮಹತ್ವಂ ವಿಜ್ಞೇಯಂ. ವಿಸ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಇತಿ ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗಸ್ವರೂಪವಿಧಿರ್ದಶಮೋಪದೇಶೇ

ತೃತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಯಂ ದಾವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಆಗ್ನಿ ಸ್ತಂಭರೂಪನೂ, ಉಪನಿಷತ್ತಾರೂಪನೂ, ಕಾಲರೂಪನೂ,
ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ, ವಿಕಾರರಹಿತನೂ, ಶಾಶ್ವತನೂ, ಸತ್ಸ್ವರೂಪನೂ, ನಿರ್ದೋಷವಾದ
ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಆದಿಮಧ್ಯಾವಸಾನಗಳಿಲ್ಲದವನೂ, ಸ್ವಭಾವದಿಂದೇ ಮೂಲವಾದ ತೇಜಸ್ಸು
ಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ, ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ತೇಜೋರೂಪನೂ, ಆಪರಿಮಿತತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ
ವನೂ, ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗೊಡಿಯನೂ, ಆಕಾಶಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನ
ಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹುಗ್ವೇದದಲ್ಲಿರುವ "ಆಗ್ನಿ ವೀಳೇ ಪುರೋಹಿ
ತಂ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ದೇವಂ, ಎಂಬ ಮೊದಲನೆಯ ಮಂತ್ರ ಮೊದಲಾಗಿ "ಓಮಾಪೋಜ್ಯೋತಿರಸೋಮೃ
ತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸು ವರೋ" ಎಂಬ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದ ಶಿರಃಪಠ್ಯಂತವಾಗಿ ಉಪ
ಕ್ರಮೋಪಸಂಹಾರರೂಪವಾದ ವಾಮಾಂಸಾನ್ಯಾಯಸಾಹಾಯ್ಯದಿಂದ ಆ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಂಗದ
ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಾಕು

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗದ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ಶಿವಲಿಂಗಾದಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾವಿಧಿಃ.

ಚೋ—“ ಪುರಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಿತಿರ್ವಿಷ್ಣೋರೀಶ್ವರಸ್ಯ ತಥಾ ನ ಹಿ || ಆತ ಈಶಾ ನದಿಕ್ವಾಲೋ ರುದ್ರ ಇತ್ಯಾಹುರಾದರಾತ ” ಇತ್ಯಭಿಯುಕ್ತೋಕ್ತೇಃ ಭೋ ರೇಣು ಕಗಣೇತ | ಕಿಮುತ್ತರಂ ?

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ | ತತ್ಪರಿಹಾರಃ ಶ್ವಯತಾಂ, ಕಾಶ್ಯಪೀಯಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರೇ,-
“ ಭುವಾ ವಾದೌ ಯಾತುಧಾನದಿಶ್ಚೈಶಾನ್ಯಾಂ ಶು ತಚ್ಚರಃ || ಮಸ್ತುಕೇ ಶು ಭುವೋ ರುದ್ರೋ ಮಧ್ಯೇ ಎಷ್ವರಜಃ ಪದೇ || ಆಶೋ ನಗರನಿರ್ವಾಣೇ ಲಿಂಗಮಾಶಾನದಿಕ್ರ ಟೇ || ಸ್ಥಾಪ್ಯಂ ಮಧ್ಯೇ ಹುಃ ಪಾದೇ ವಿಧಿರ್ವಾಸ್ತು ವಿಚಾರಶ್ಚ || ಸ್ವಯಂಭು ಲಿಂಗಯುಗ್ಗೃಹ್ಮಾ ಲಿಂಗಮಧ್ಯಂ ಪುರಂ ಬುಧಃ || ಕುರ್ಯಾದಾಪೋಣೇ ಶಂಭೋಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಮನ್ಯನಾಕಿನಾಂ ” ಇತ್ಯಂ ಸದೃಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತೇಃ, ಭೂಮೇರುತ್ತಮಾಂ ಗೇ ನಾರಾಯಣನಯನಕಮುಪವೃಷ್ಟಶಿವಲಿಂಗಸ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಶ್ರೇಷ್ಠತರಾ. ಹೇ

ಶಿವಲಿಂಗಾದಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾವಿಧಿಯು

ಚೋ-- ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಪಟ್ಟಿಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗ್ರಹದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೂ ಗುತ್ತದೆ ಈಶ್ವರವಿಗ್ರಹಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಈಶ್ವರನ ವಿಗ್ರಹಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯು ಪಟ್ಟಿಹದ ಈಶಾ ನ್ಯದಿಕ್ಕಿ ನಲ್ಲಾಗುವುದರಿಂದ ರುದ್ರನು ಈಶಾನದಿಕ್ವಾಲಕನೆಂದು ಹೇಳುವರು, ಎಂಬುದು ಅಭಿಯುಕ್ತರ ವಚನಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳು

ರೇ-- ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ಆದರ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಕಾಶ್ಯಪೀಯದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ -- “ ಭೂದೇವಿಯ ಪಾದಗಳು ನೈರುತ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ, ಶಿರಸ್ಸು ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಇರು ವುದರಿಂದ ಭೂವಿಯ ಮಸ್ತಕವಿರುವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೂ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೂ, ಪಾದಗಳಿರುವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೂ ಮಾಡಲ್ಪ ಡತಕ್ಕದ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಾಸುಕಿಚಾರವನ್ನರಿತವರು ಪಟ್ಟಿಹವನ್ನು ಕಟ್ಟುವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಹದ ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ, ನೈರುತ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು ತಾನಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಲಿಂಗವುಳ್ಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಹವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಲಿಂಗದ ಸುತ್ತಲೂ ಪಟ್ಟಿಹವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು ಆ ಸ್ವಯಂಭುಲಿಂಗಾಬಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿದೇವ ತಾಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಬೇಕು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಭೂದೇವಿಯ ಮಸ್ತಕವಿರುವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನ ನೇತ್ರಕಮುಖದ ಘಾತ

ದೋಳ | ಕಿಂತು ಸರ್ವದೋಳೇಷು ಸರ್ವದೇಹಿನಾಮುತ್ಸಮಾಂಗಂ ಶಿವಲಿಂಗಾತ್ರಯ
ಮಾತ್ಮಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಪ್ರಾರ್ಥೋಘೋಷಾತ್ಯುತಂ " ಧ್ರುವೋಘೋಷಾತ್ಯುತಂ ಯಸ್ತಂಧಿ " ಇತಿ
ಜಾಬಾಲಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಂ, "ಧ್ರುವೋಘೋಷಾತ್ಯುತಂ ಯಾ ಸಂಧಿಸ್ತತ್ರ ವಾರಾಣಸೀ ಸ್ಥಿ
ತಾ " ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಂ ಚಾತ್ರಾನುಸಂಧೇಯಂ. ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾ
ಶ್ಚರ್ವದೇಹ್ಯುತ್ಸಮಾಂಗಂ ರುದ್ರಲಿಂಗಾತ್ರಯಂ. ಅಶವನ ರುದ್ರಸಾರೂಪ್ಯಪದಯು
ಕ್ತಸ್ಯ ಈಶಾನದಿಕ್ಪಾಲಕಸ್ಯ ಯಶೋವತೀ ಪುರೀ ರುದ್ರಭಕ್ತಾತ್ರಯಾ. ತದುಕ್ತಂ
ಕಾಶಿಕಾಖಂಡೇ, — " ಅಲಕಾಯಾಃ ಪುರೋಭಾಗೇ ಪುರೈಶಾನೀ ಯಶೋವತೀ ||
ಅಸ್ಯಾಂ ವಸಂತಿ ಸತತಂ ರುದ್ರಭಕ್ತಾಸ್ತುಪೋಧನಾಃ || ಶಿವಸ್ವರೂಪಸಂಯುಕ್ತಾಶ್ಚಿವ
ವ್ರತಪರಾಯಣಾಃ || ಶಿವಸತ್ಕೃತಕರ್ಮಾಣಾಶ್ಚಿವಪೂಜಾಪರಾಯಣಾಃ || ಸತ್ರ ರು
ದ್ರಪುರೀ ರಮ್ಯೇ ರುದ್ರರೂಪಧರಾಃ || ಅದೈಕವಾದಹಿರ್ಬುಧ್ನಮುಖ್ಯಾ
ಏಕಾದಶ ಸ್ಥಿತಾಃ " ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಾತ್ ಭೂಮೇರುತ್ಸಮಾಂಗಧಿತಾ ಎಶಾನೀ
ದಿಕ್ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವದಾ ರುದ್ರಲಿಂಗಾಸ್ಪದಾ ತತ್ರಾವದಾಸ್ತಾಂ. ಮೃತಾನಾಂ ದೇ
ವಾನಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ತು ವೀರಶಿಲಾರೂಪೇಣೇತಿ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಾ. ಎಷ್ಟೋರ್ಧ್ವಶಂ
ಜನ್ಮಮರಣಪೀಡಿತತ್ವಂ ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ತದುಕ್ತಂ ಮಹಾಭಾರತೇ, — " ದೂರ್ವಾ
ನೋಚ್ಛಿಷ್ವಶೇಷಸ್ಯ ಪಾದಬಾಹ್ಯಾಂಗಲೇವನಾತ್ " || ಸಹಸಾ ವಪ್ರಕಾಯತ್ವಂ

ವಾದ ಶಿವಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಎಲೈ ದೋಳನೇ! ಮ
ತ್ತೂ ಸರ್ವದೋಳಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉತ್ತಮಾಂಗವು ಶಿವಲಿಂಗಾತ್ರಯವಾದುದೆಂದು
ನಮ್ಮಿಂದ ಮೊದಲು ಉದಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ "ಧ್ರುವೋಘೋಷಾತ್ಯುತಂಧಿ,, ಎಂಬ ಜಾಬಾಲ
ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವನ್ನೂ, "ಧ್ರುವೋಘೋಷಾತ್ಯುತಂ ಯಾ ಸಂಧಿಸ್ತತ್ರ ವಾರಾಣಸೀ ಸ್ಥಿತಾಃ" ಇತ್ಯಾದಿವಾ
ಕ್ಯ, ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಶಿವ
ಸಾರೂಪ್ಯಪದಯುಕ್ತವಾದ ಈಶಾನದಿಕ್ಪಾಲಕನ ಯಶೋವತೀಪಟ್ಟಿಗವು ಶಿವಭಕ್ತರಿಂಗಾತ್ರಯ
ವಾಗಿರುವುದು ಈ ವಿಷಯವು ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿ — "ಅಲಕಾಪಟ್ಟಿಗದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ
ಶಾನ್ಮದಿಕ್ಪಾಲಕ ಇಂದ್ರ-ಕೃ ಯಶೋವತೀಪಟ್ಟಿಗದಲ್ಲಿ ತಪೋಧನರೂ, ಶಿವಭಕ್ತನಯುತರೂ, ಶಿವ
ವ್ರತಾಸಕ್ತರೂ, ಶಿವಪೂಜಾಸಕ್ತರೂ ಆದ ಶಿವಭಕ್ತರು ಯಾವಾಗಲೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ
ಪಟ್ಟಿಗದಲ್ಲಿ ಆಜ್ಞಾಪಕನಾದ ಮೊದಲಾದ ಏಕಾದಶರುದ್ರರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಭೂದೇವಿಗೆ ಮಸ್ತಕವಾದ ಈಶಾನದಿಕ್ಪಾಲಕನು
ಯಾವಾಗಲೂ ರುದ್ರಲಿಂಗಾತ್ರಯವಾಗಿದೆ. ಅದಂತಿರಲಿ. ಮೃತರಾದ ದೇವತಾವಾಗ್ರಹಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯು
ವೀರಶಿಲಾರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲವು. ಆ ವಿಷಯವು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ —
"ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರನಾದ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವನ್ನು ವಿಷ್ಣುವು ಪಾದಗಳನ್ನೊಡ್ಡಿದ

ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ವಿಷ್ಣುರವ್ಯಯಃ || ಶಬರಸ್ಯ ಶರಾಹತ್ಯಾ ಧಿನ್ನೇ ವಾದತಲೇ ಹರಿಃ ||
 ಪಾರ್ಥಸ್ಯ ಶಕ್ತಿಮಾದಾಯ ಮಮಾರ ಮುನಿತಾಪತಃ || ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಂ ಹರೇಃ
 ಕೃತ್ವಾ ಪಾರ್ಥಃ ಪರಮಧರ್ಮವಿತ್ || ರಾಮಸ್ಯ ಚ ತಥಾ ಚಕ್ರೇ ಯಾದವಾನಾಂ ತ
 ಥಾ ವುನಃ || ಇತ್ಯಾದಿ. ತತ್ವಿಷ್ಣುತು, ಆದಿಕೇಶವಸ್ಯ ಶೃಂಖಲಾಬಂಧನವಿಧಿಃ ಕೃತ್ವಾ
 ಶಾಂ, ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರೇಷು ಪಶ್ಯ, ಯಜುರ್ವೇದಾರಣ್ಯೇ ಶ್ರುತೀಯಪ್ರಶ್ನೇ ಪುರುಷಸೂ
 ಕ್ತೇ,--“ದೇವಾಯದ್ಯಜ್ಞಂ ತನ್ವಾನಾಃ|ಅಬಧ್ನನ್ನಿರುಷಂ ಪಶುಂ” ಇತಿ. ಸ್ವಾಮೀ
 ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ,--“ಕ್ಷೀರೋದಧ್ಯುತ್ಪರೇ ತೀರೇ ಶೇಷತಲ್ಪಂ ಹರಿಂ
 ದ್ವಿಜಾಃ || ಬದ್ಧಾ ಶೃಂಖಲಯಾನೀಯ ಬಂಧಿತಂ ಚಕ್ರತುರ್ಗಣಂ || ಆದ್ಯಾಪಿ
 ಧೃತ್ಯತೇ ವಿಷ್ಣುರ್ಬದ್ಧೋ ಎಶ್ವೇಶಸನ್ನಿಧಾ” ಇತಿ. ಕಾಮಿಕತಂತ್ರೇ,--“ಸ್ವಯಂ
 ಭು ಶಿವಲಿಂಗಂ ತು ವಸೇದ್ಯ ಶ್ರ ಮಹೀತಲೇ || ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಕೇಶವಸ್ತತ್ರ ಶೃಂಖಲಾ
 ಬಂಧಿತೋ ಬುಧ್ಧಿಃ” ಅಶವನ ಗಜಾರಣ್ಯೇ ವೈದ್ಯೇಶ್ವರಾಲಯೇ, ದುರ್ಗಾಕರೇ ರಾ
 ಮೇಶ್ವರಾಲಯೇ, ರಾಮೇಶ್ವರೇ ಶೃಂಖಲಾಬಂಧಿತಪುರುಷೋತ್ತಮಸ್ವರೂಪಂ ಪುರು

ತು, ಮಿಕ್ಕ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಶೇಷನಮಾಡಿದನಾದುದರಿಂದ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವಜ್ರಕಾಯನಾದನು. ಬೇ
 ದನ ಬಾಹದ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದತಲವು ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಡಲು ಅರ್ಜುನನ ಶಕ್ತಿಯ
 ನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂದೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಮುನಿಶಾಪದಡೆಸೆಯಿಂದ ಮರಣವನ್ನೈದಿದನು.
 ಬಳಿಕ ಪರಮಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದ ಅರ್ಜುನನು ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.
 ಮತ್ತೂ ಅದರಂತೆ ರಾಮನಿಗೂ, ಯಾದವರಿಗೂ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಇತ್ಯಾದಿ
 ಯಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ವಿಷಯವಿರಲಿ ಆದಿಕೇಶವನ ಶೃಂಖಲಾಬಂಧನವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳು;
 ಮತ್ತೂ ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡು, ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ -- “ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವೇತಗಳು ಯಾವ
 ಪುರುಷನನ್ನು ದ್ವೀಶಿಸಿ ಬುಜ್ಜುವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಶಶುವನ್ನಾಗಿ ಶೃಂಖ
 ಲೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿದರೋ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ಕಾಂಧದ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ -- “ಅಶ್ವಿ
 ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳಿರಾ! ಅತಿಬಲಪರಾಕ್ರಮಿಯೆಂಬ ರುದ್ರನ ಹುಂಕಾರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಗಿಡಗಳು
 ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರದಡದಲ್ಲಿ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾಗಿದ್ದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಡುವಿಗೆ ಹಗ್ಗವನ್ನು
 ಬಿಗಿದು ತಂದು ಶೃಂಖಲೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿದರು. ಶೃಂಖಲಾಬಂಧಿತವಾದ ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಯು ಈಗ
 ಲೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಎಶ್ವೇಶ್ವರಲಿಂಗದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ” ಎಂದೂ, ಕಾಮಿಕತಂತ್ರ
 ದಲ್ಲಿ -- “ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭುಶಿವಲಿಂಗದ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಶೃಂಖಲೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ
 ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಯು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕಾ
 ರಣದಿಂದಲೇ ಗಜಾರಣ್ಯ (ಶಲಕಾಡು) ದಲ್ಲಿರುವ ವೈದ್ಯೇಶ್ವರಾಲಯದಲ್ಲೂ, ದುರ್ಗಾಕರದ
 ರಾಮೇಶ್ವರಾಲಯದಲ್ಲೂ, ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ಶೃಂಖಲಾಬಂಧಿತನಾಗಿರುವ ವಿಷ್ಣುವಿನ

ಪ್ರವೃತ್ತಿರದ್ಯಾಪಿ ಪರೀಕ್ಷಿತವ್ಯಂ.

ಜೋ—“ ಎಷ್ಟಾರ್ಥಂ ಶಂಕರಸ್ಯಾರ್ಥಂ ಭವೇದ್ಧರಿಕರಾತ್ರಯಂ ” ಇತಿ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರೀಕ್ಷವಾಕ್ಯಾತ್, ಶೃಂಗೀಲಾಬಂಧೋ ಹರಿಹರಯೋಸ್ಸಮೋ ಭವತ್ಯೇವ ಕೋಶತ್ರ ದೋಷಃ ?

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ ! ತ್ವದೀಯಶಂಕಾಸಂಹಾರಸ್ಸಾಧು ಕೃತ್ಯಂತಂ, ಕಾಮಿಕತಂತ್ರೇ,—“ ಗುಹಾಸುರನಧಾರ್ಥಂ ತು ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಹರಿದ್ಧಾರ್ಥಾ || ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಶಂಧುಂ ಶದ್ಭೂಪಮಾರ್ಥನಾರೀಶ್ವರಾತ್ಮಕಂ ” ಸ್ವಾಮೀ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ ಹರವ್ಯವಧೂಷಣೇನ ಬಭಾರ ಶಿರಸಾ ಭುವಂ || ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರೋ ಧೂತ್ವಾ ಸ ಜಘಾನ ಗುಹಾಸುರಂ ” ಇತ್ಯಾದಿಪುರಾಣರಹಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥೈರೇಕಸ್ಯ ಕೇಶವಸ್ಯ ಬಹುರೂಪಧಾರಿತ್ವವತ್, ಹರಿಹರಸ್ವರೂಪಂ ನಿಶ್ಚಿತವ್ಯಂ ತದೇವ ಶಂಕರನಾರಾಯಣಾದಿಕ್ಷೇತ್ರೇಷು ಶಿಲ್ಪಭಿಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ. ಎಸ್ತರೇಣಾಲಂ ಹೇ ಜೋಳ ! ಹರಿಹರಪತ್ನೀಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾರ್ಥಪಾರ್ವತ್ಯಾರ್ಥರೂಪಾ ನಾಸ್ತಿ. ಕಾಮಷಮ್ಮಾಖಾರ್ಥರೂಪೋ ನಾಸ್ತಿ. ಹರಿಹರಭಕ್ತಃ ಶ್ವೇತಮೃತ್ತಿಕಾರ್ಥಭಸ್ಮಾರ್ಥಧಾರೀ ನಾಸ್ತಿ.

ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರು ಈಗಲೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದು

ಜೋ—“ ಎಷ್ಟು ವಿನ ಅರ್ಧಶರೀರವೂ ಶಿವನ ಅರ್ಧಶರೀರವೂ ಸೇರಿ ಹರಿಹರೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತು. ” ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರವಚನವಿರುವುದರದೆಯಿಂದ ಹರಿಹರರಿಗೆ ಶೃಂಗೀಲಾಬಂಧವು ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೋಷವೇನು?

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ನಿನ್ನ ಶಂಕೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಲೇಸಾಗಿ ಕೇಳು, ಕಾಮಿಕತಂತ್ರದಲ್ಲಿ—“ ಎಷ್ಟು ವು ಗುಹಾಸುರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಶಿವಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದು ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರಾತ್ಮಕವಾದ ಆ ಶಿವನಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ” ಎಂದೂ, ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ—“ ಎಷ್ಟು ವು ತ್ರಿಪುರಸಂಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈಷಭಾಕಾರನಾಗಿ ಶಿವನಿಗೆ ರಥವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೊತ್ತನು ಆ ಎಷ್ಟುವೇ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನಾಗಿ ಗುಹಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದನು. ” ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಪುರಾಣಗಳ ರಹಸ್ಯವಾದ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬ ಎಷ್ಟು ವಿಗೆ ಅನೇಕರೂಪಗಳಂ ಧರಿಸುವಿಕೆಯುಂಟಾದಂತೆ ಹರಿಹರಸ್ವರೂಪವುಂಟಾಯಿತೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಹರಿಹರಸ್ವರೂಪವೇ ಶಂಕರನಾರಾಯಣಾದಿಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಜ್ಞರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿದೆ ಬಹಳ ಮಾತಿನಿಂದೇನು? ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಹರಿಹರಪತ್ನಿಯೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಪಾರ್ವತಿಯೂ ಎಂದರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹರಿಹರಭಕ್ತನೆಂದರೆ ಶ್ವೇತಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ವೈಷ್ಣವನೂ, ಭಸ್ಮಧಾರಿಯಾದ ಶೈವನೂ ಎಂದರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ—ಹರಿಹರ, ಎಂದು ದ್ವಂದ್ವಸಮಾಸವನ್ನು ಹೇಳದೇ ಹರಿಃ -

ಅಶವನ ಹಂಹರಾವತಿ ದ್ವಂದ್ವಸಮಾನೋ ನ ವಕ್ತವ್ಯಃ. ಹರಿಂ-ಯಮಸಮಾನಂ ಗು
ಹಾಸುರಂ, ಹರತೀತಿ ಹಂಹರಪದಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ. ಎಸ್ತರೇಣಾಳಂ.

ಇತಿ ಶಿವಲಿಂಗಾದಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ವಿಧಿರ್ದಶನೋಪದೇಶೇ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜಾದಿನಿರ್ಣಯಃ.

ಜೋ—ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ ! “ಯೋನೇರ್ಲಿಂಗಸ್ಯ ಸಂಯೋಗೇ ರುದ್ರ
ಲಿಂಗಮಿಹೋಚ್ಯತೇ || ತದೇವ ದೃಶ್ಯಂ ಕಿಂ ಸ್ಪೃಶ್ಯಂ ಕಿಂವಾ ಪೂಜ್ಯಂ ಕಿಮುಚ್ಯ
ತಾಂ” ಇತ್ಯುಭಯುಕ್ತೋಕ್ತೇಃ ಕಿಮುತ್ತರಂ ?

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ ! ತ್ವತ್ಪ್ರಶ್ನಪ್ರಶ್ನಸ್ಯ ಸಮಾಚೀನಃ ಪರಿಹಾರೋನಸ್ತಿ ಶ್ಲೋ
ಕಾಶ್ಚಪೀಯಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರೇ,—“ನಾರಾಯಣಮುಖಾಲೇಖಾ ನಿಖಿಲಾಶ್ಚ
ಕ್ರಿಯಾಂಗಜಾಃ || ಲಿಂಗಂ ಶಕ್ತಿಯುತಂ ಪೂಜ್ಯಂ ಸ್ವಯಂಭುಸ್ಸಾಸಿತಂ ತು ವಾ || ಪ್ರಯಂ
ಭು ಸೂತ್ರರಹಿತಂ ಸ್ವಾಸಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಯುಕ್ತಂ” ಸ್ವಾದೇ ತಾಳಿಕಾಲಿಂದೇ ವ್ಯಾ

ಯಮಸಮಾನನಾದ ಗುಹಾಸುರವನ್ನು, ಹರಿ-ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹರಿಹರವದಕ್ಕೆ
ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ವಿವರದಿಂದ ಹಾಕು.

ಎಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವಲಿಂಗಾದಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹಳುವ ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ

ಸಾಲ್ಪನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

— ಧ್ವಜಪ್ರತಿಷ್ಠಾ —

ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜಾದಿನಿರ್ಣಯವು.

ಜೋ — ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಯೋನಿಗೆ ಶಿಶುವ ಸಂಬಂಧವುಂಟಾಗಲು ಅದೇ ರು
ದ್ರಲಿಂಗವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಬಹುದೇ? ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಹುದೇ?
ಪೂಜಿಸಬಹುದೇ? ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿ. ಎಂದಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾರ್ತೆಗೆ ಉತ್ತರವೇನು?

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ನಾನು ಹೇಳದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಲೇಖಕರು ಉತ್ತರವಿರುತ್ತದೆ. ಕೇಳು;
ಕಾಶ್ಯಪೀಯಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ — “ನಾರಾಯಣಾದಿ ಸರ್ವದೇವತೆಗಳು ಶಕ್ತಿವಿಶ್ವವಾದ ಲಿ
ಂಗದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ತಾನಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಲಿಂಗವಾದರೂ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಲಿಂಗವಾ
ದರೂ ಶಕ್ತಿಸಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಪೂಜ್ಯವಾದದ್ದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭುಲಿಂಗವು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ
ವಿಲ್ಲದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಲಿಂಗವು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವುಳ್ಳದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಸಾಷ್ಟಕೇ,-ವ್ಯಾಸಃ, “ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ರಲಿಂಗೇ ಶರತ್ರ ಜಾತಸ್ಸುರಾಸುರಾಶ್ಚೇದಮಿಹಾ
ರ್ಚಯಂತಿ||ತಥಾಪಿ ಮೂಢಾ ನ ವಿಚಾರಯಂತಿ ಕೋ ವಾಽಧಿಕೋಽಪ್ಯಸ್ತಿ ಸಮೋ
ಹರಸ್ಯ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಸ್ವಾಂದೇ ಶರಭಾಧ್ಯಾಯೇ,-ನರಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ಶರಧರುದ್ರವಾಕ್ಯಂ,
“ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತ್ವಂ ಪುಮಾನುದ್ರಸ್ತ್ವಯಿ ತದ್ವೀರ್ಯಮಾಹಿತಂ || ಶ್ವನ್ನಾಭಿಶಂಕಜಾ
ಜ್ಞತಃ ಪಂಚವಕ್ತ್ರಃ ಪಿತಾಮಹಃ || ತಲ್ಲಿಂಗಸ್ಯ ಶು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಯುವಾಂ ದ್ರ
ಷ್ಟುಂ ನಹಿ ಕ್ಷಮಾ” ಲೈಂಗಿಕೋಪರಿಭಾಗೇ,-“ಆಕಾಶತ್ಯಂಕರೋ ಜ್ಞೇಯಃ ಪೃಥಿ
ವೀ ಶಂಕರಪ್ರಿಯಾ||ಜ್ಞೇಯಂ ಸರ್ವಮುಮಾರೂಪಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ದೇವಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ||
ಯೇ ಯೇ ಪದಾರ್ಥಾ ಲಿಂಗಾಂಕಾಸ್ತೇ ತೇ ಶಿವವಿಧೂತಯಃ || ಆರ್ಥಭಗಾಂಕಿತಾ
ಯೇ ಯೇ ತೇ ತೇ ಗೌರಾಢ್ಯ ವಿಧೂತಯಃ || ಪೀಠಾಕೃತಿಮುಮಾಂ ದೇವೀಂ ಲಿಂ
ಗರೂಪಂ ಶು ಶಂಕರಂ || ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಪೂಜಯಂತಿ ಸುರಾಸುರಾಃ”
ಯಗ್ಗೀದೇ,-“ತವ ಶ್ರಿಯೇ ಮರುತೋ ಮರ್ದಯಂತ ರುದ್ರಯತ್ತೇ ಜನಿಮು

ಸ್ವಾಂದಾಂತರ್ಗತವಾದ ಕಾಳಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಾಸಾಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ - “ಈ ಶಿವಲಿಂಗದಲ್ಲಿ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವೇಶಗಳೂ ದಾನವರೂ ಜನಿಸಿದವರಾಗಿ ಈ ಲಿಂಗವನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾದ
ರೂ ಮೂಢಜನರು ಶಿವನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ, ಶಿವನಿಂದಧಿಕನೂ ಯಾವನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ವಿಚಾರಪೂ
ರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕವರಾಗಿಲ್ಲವು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸ್ವಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಶರ
ಭಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ - “ಎಲೈ ನೃಪಸಿಂಹನೇ! ನೀನು ಪ್ರಕೃತಿಯು, ರುದ್ರನು ಪುರುಷನು ಆಗಿರುವ
ದರಿಂದ ನಿನಲ್ಲಿ ಆ ರುದ್ರನಿಂದ ವೀರ್ಯವು ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದ
ದಸೆಯಿಂದ ಪಂಚಮುಖವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆ ಲಿಂಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನಾದರೂ ಬ್ರ
ಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳಾದ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನೋಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶಕ್ತರಲ್ಲವೆಂಬಂಶವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ
ಇರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ನರಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಶರಭರುದ್ರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಲಿಂಗಪರಾಙ
ಮುಖದಲ್ಲಿ - “ಆಕಾಶವು ಶಿವಸ್ವರೂಪವೆಂದು, ಪೃಥಿವಿಯು ಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು
ಸಮಸ್ತವೂ ಶಿವಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಕವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಲಿಂಗಾಂಕಿತವಾದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶಿವ
ಸಂಪದ್ರೂಪಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಭಗಾಂಕಿತವಾದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶಿವಶಕ್ತಿಯಾದ ಪಾರ್ವತೀದೇ
ವಿಯ ಸಂಪದ್ರೂಪಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವಾಸುರರು ಶಿವಶಕ್ತಿಯಾದ ಉಮೆಯನ್ನು
ಹೀರವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಶಿವನನ್ನು ಲಿಂಗರೂಪವನ್ನಾಗಿಯೂ ತಿಳಿದು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಲಿಂಗ
ವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಯಗ್ಗೀದದಲ್ಲಿ - “ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ!
ನನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಮನೋಹರವಾದ ಸ್ಥಿತಿಕಾದಿಭೇದದಿಂದ ನಾನಾರೂಪಗಳುಳ್ಳ ಶಿವಲಿಂ
ಗವು ಯಾವುದಿರುತ್ತದೋ, ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ನನ್ನ ಕಾರೋಕ್ಕ ಸಾವಿಾಪ್ಯ ಕಾರೂಪ್ಯ ಕಾಯು

ಚಾರು ಚಿತ್ರಂ" ಇತಿ. ತದೇವಾಹ ನೈರುಕ್ತಃ,—“ಹೇ ರುದ್ರ ಪರಮೇಶಾನ ಚಾ
ರು ಅತ್ಯಂತಶೋಧನಂ || ತಥಾ ಚಿತ್ರಂ ಚಾಯನೀಯಂ ಪೂಜನೀಯಮತಿ ಸ್ಮೃತಂ||
ಯತ್ತೇ ಜನಮಲಿಂಗಂ ಯತ್ತವತನ್ಮರುತಸ್ಸರಾಃ || ವಿಷ್ಣ್ವಾದಯಶ್ಚ್ರಿಯೇ ಸ್ವ
ಸ್ವಪದವ್ರಾಪ್ಯರ್ಥಮಾವರಾತ್ || ಮರ್ದಯಂತ ಸ್ತ್ರೀಯಾಹಸ್ತಸ್ತರ್ಪಣವಂ ಯ
ಜಂತಿ ಹಿ” ಮಾನವಪುರಾಣೇ,—ಮನುಃ, “ಯೇ ನೇದತ್ತಯಸಂಸಿದ್ಧಶ್ರೇಷ್ಠಭಸ್ಮಾವ
ಕುಂಠಿತಾಃ || ತ್ರಿಪುಂದ್ರಧಾರಿಣಸ್ತದ್ವತ್ಸದಾ ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಿಣಾಃ || ರೌದ್ರಂ ಲಿಂ
ಗಂ ತ್ರಿಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಮರುತೋ ಮರ್ದಯಂತಿ ತೇ” ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ,—“ರೌ
ದ್ರಂ ಲಿಂಗಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣುರ್ಜನಮಾಖ್ಯಂ ಶಿಲಾಮಯಂ || ಚಾರು ಚಿತ್ರಂ ಸಮ
ಭೃಚ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ಪರಮಂ ಪದಂ || ಸಾ ಚ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ಸಮಾಖ್ಯಾತಾ ಮಹಾವಿ
ಷ್ಣೋಸ್ತು ವಲ್ಲಭಾ || ರೌದ್ರಂ ಲಿಂಗಂ ಸಮಭೃಚ್ಯ ಸಂಪೂಜ್ಯಾಸ್ಸರ್ವಚೇತಸಃ”
ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಕಿಂಚ ಹೇ ಚೋಳ ! ಸ್ವಕೀಯಶಕ್ತಿಪೀಠಯುಕ್ತಂ ರೌದ್ರಲಿಂ
ಗಂ ತು ನಾರಾಯಣಾದಿದೇವೈರ್ವ್ಯಾಸಾದಿಮಹರ್ಷಿಭಿಸ್ಸದಾ ಪೂಜ್ಯಮೇವ. ತಡ್ಧ
ಕ್ತಿಪೀಠಾಚ್ಚಾಯಮಾನನಾರಾಯಣಾದಿದೇವಾಃ ತಡ್ಧಕ್ತಿಪೀಠಾಶ್ಚ ಪೂಜ್ಯಾ ಎವ.

ಜ್ಯ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ದೇವತೆಗಳು ಪೂಜಿಸಿದರು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
ಆದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರುಕ್ತಕಾರನು “ಹೇ ರುದ್ರ ಪರಮೇಶಾನ, ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟ
ವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ದೇವತೆಗಳು ಮೂರುವೇದಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿಪಾ
ದಿತವಾಗಿರುವ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಭಸ್ಮದಿಂದ ಸ್ನಾನೋದ್ಧೃತವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತ್ರಿಪುಂದ್ರಧಾರಿ
ಗಳೂ ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಿಗಳೂ ಆಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ತಾವು ಧರಿಸಿರುವ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಸಂಪತ್ತನ್ನು
ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ” ಎಂದೂ, ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—
“ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಜನಮ, ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದುದೂ, ಮನೋಹರವೂ, ಸ್ಥಿತಿ
ಶಾಲಿಭೇದದಿಂದ ನಾನಾರೂಪಗಳುಳ್ಳದೂ, ಶಿಲಾಮಯವೂ ಆದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ವಿಧಾನುಸಾರ
ವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಮತ್ತೂ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನಿಯೆಂದು
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಪೂಜ್ಯಳಾದಳು, ಎ
ಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳಿಂದ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು
ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತೆ ಮೆಲೈ ಚೋಳನೇ! ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಪೀಠಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಿವಲಿಂಗವು
ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ವ್ಯಾಸಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ನಿರಂತರವೂ ಪೂಜಿಸಲಾಗುವ
ಯೋಗ್ಯವೇ ಆಗಿರುವುದು ಆ ಶಿವಶಕ್ತಿಪೀಠಗಳಿಂದುದ್ದವಿಸಿದ ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿದೇವತೆಗಳೂ, ಆ
ಶಿವಶಕ್ತಿಪೀಠಗಳೂ ಪೂಜ್ಯಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ.

ಜೋ—ಹೇ ರೇಣುಕಗಣೇಶ ! ಭವದೀಯವೀರಶೈವೈರೇತದ್ವದ್ರಲಿಂಗಮಾ ರಾಧ್ಯತೇ ಕಿಂ ?

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ ! ವೀರಶೈವೈಃ ಪೂಜ್ಯಮಿಷ್ಟಲಿಂಗಸ್ವರೂಪಂ ಶೈವತಾಂ ಅರ್ಥವಶಿರಸಿ,—“ ಇಷ್ಟಮೂರ್ಜಂ ತಪಸಾಸುಯಚ್ಛತಿ ” ವಾತುಲತಂತ್ರೇ,— “ ಸಕಲಂ ದೈತ್ಯಲಾಗ್ರಾಹ್ಯಮಿಷ್ಟಲಿಂಗಸ್ಥಲಂ ಮಹತ್ || ಇಷ್ಟವಾಪ್ತಿಕರಂ ಸಾ ಕ್ಷಾದನಿಷ್ಟಪರಿಹಾರಕಂ || ಇಷ್ಟಮೂರ್ಜಂ ಸ್ವಭಕ್ತಾನಾಮನುಯಚ್ಛತಿ ಸರ್ವದಾ || ಇಷ್ಟಲಿಂಗಮತಿ ಪ್ರಾಹ ತಸ್ಮಾದಾರ್ಥವಣೀ ಶ್ರುತಿಃ ” ವೀರತಂತ್ರೇ,—“ ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಕಂ ಲಿಂಗಮಿಷ್ಟಂ ಯೋಗಿಭಿರರ್ಚ್ಯತೇ ” ಸ್ಕಾಂದೇ ಶಾಂಕರಸಂಹಿತಾ ಯಾಂ ಶಿವಹೃದ್ರೂಪಸಂವಾದೇ,—ಶಿವಃ, “ ಯೋ ಹಸ್ತಪೀಠೇ ನಿಜಲಿಂಗಮಿಷ್ಟಂ ವಿಸ್ತೃತೃ ತಲ್ಲೀನಮನೇವಪ್ರಚಾರಃ || ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯಾಸಂಕುಲನಿಸ್ಪೃಹಾತ್ಮಾ ಸಂಪೂಜ ಯತ್ಯಂಗ ಸ ವೀರಶೈವಃ ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಹೇ ಜೋಳ ! ದೋಷಾಪವಾದವಿ ರಹಿತಮನೃತಸ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಸ್ತೇ ಮಾಸ್ತು. ಶಿವಲಿಂಗಯುಕ್ತಕಾಶ್ಯಾದಿಶಿವಕ್ಷೇತ್ರಾ

ಜೋ—ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿರುವ ವೀರಶೈವರು ಈ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರು ವರೇ ಏನು?

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ವೀರಶೈವರಿಂದ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಈ ಳು, ಅರ್ಥವಶಿರಸಿನಲ್ಲಿ,—“ ಇಷ್ಟಮೂರ್ಜಂ ತಪಸಾಸುಯಚ್ಛತಿ ” ಎಂದೂ, ಆ ಅರ್ಥವೇ ವಾ ತುಲತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ ಸಕಲವಾದುದರಿಂದ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಗೋಚರವೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಆದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ತನ್ನನ್ನು ತಪಕರ್ಮದಿಗಳಿಂದಾರಾಧಿಸತಕ್ಕವರಿಗೆ ಅರಿಷ್ಟಪರಿಹಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೀಯುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆಂದು ಅರ್ಥವದಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ, ಎಂದೂ, ವೀರತಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಲಿಂಗವು ಇಷ್ಟಲಿಂಗರೂಪವನ್ನು ಹೊಂ ದಿ, ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಸ್ಕಾಂದದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಂಕರ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಹೃದ್ರೂಪಸಂವಾದದಲ್ಲಿ — “ ಎಲೈ ಹೃದ್ರೂಪನೇ ! ತನ್ನ ಗುರುವಿನಿಂದ ತನಗೆ ದೀಕ್ಷಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ತನ್ನ ವಾಮಹಸ್ತವೆಂಬ ಪೀಠದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಆ ಲಿಂಗದಲ್ಲೇ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಮಾಡಿ ಪಶುಹಿಂಸಾಪ್ರಧಾನವಾಗುಳ್ಳ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯೋಮಾದಿ ರೂಪವಾದ ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳೆಂಬ ಪಶುಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಲ್ಲದವನಾಗಿ ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವನೇ ವೀರ ಶೈವನು, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ವೀರಶೈವರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ ! ದೋಷಾಪವಾ ದಗಳಲ್ಲದಿರುವ ನನ್ನ ಮಾತದ ಪ್ರಸಂಗವು ನಿನಗೆ ಬೇಡ. ಶಿವಲಿಂಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾಶಿ ಮೊದ ಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಸಕಲ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಈಳು;

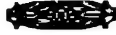
ಣಾಂ ನೂಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸರ್ವಪುರಾಣಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ತೃಣುಃ ಮಾನವಪುರಾಣೇ, "ತತ್ತ್ವ
ಸ್ಯ ತು ಚುಹೃತಸ್ಯ ವೈಭವಂ ಪರಮಂ ಮುಧಾಃ || ತದೀಯಾಸ್ಸಕಲಾ ದೇಶಾ ಎತಿ
ಷ್ಠಾ ಸೈವ ಸಂತಯಃ" ಕಾಶಿಕಾವಿಂಶತಿ, — "ಕಾಶೀವುರೇ ಸುತ್ಸುಜತಾಂ ಶರೀರಂ
ಶರೀರಿಣಾಂ ನಾಸ್ತಿ ಪುನಶ್ಶರೀರಂ || ತೇಷಾಂ ತು ಕಂಠೇ ಗರಲಂ ಲಲಾಟೇ ತ್ರಿಲೋ
ಚನಂ ಚಂದ್ರಕಳಾ ಚ ಮೌಳಾ" ಇತ್ಯಾದಿಭಿಃ ಶಿವಲಿಂಗಯುಕ್ತಪುಣ್ಯಕ್ಷೇ
ತ್ರಮಹತ್ವಂ ವಿಜ್ಞೇಯಂ, ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ. ಪುರಾ ತಾರಕಾಸುರಪೀಡಿತಾ
ನಾರಾಯಣಾದಿದೇವಾ ರುದ್ರವೀರೈವಾನತತ್ಪರಾ ಏವ. ತದುಕ್ತಮಾದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ
ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — ತಾರಕಾಸುರವಾಕ್ಯಂ, "ಯೋಗಿಯಂ ದೇವಾಧಿದೇ
ವೇಶಃ ಕವರ್ವೀ ನೀಲಲೋಹಿತಃ || ತ್ವಂ ರೇತಸ್ಸುರಾಃ ಪೀತ್ವಾ ಸಗರ್ಭಾ ವಿಷ್ಣು
ನಾ ಸಹ" ಕಿಂಚ ತತ್ತ್ವೈವ ಪ್ರದೇಶಾಂಕರೇ, — "ಪ್ರಸಾರ್ಯ ಸ್ವಾಂಜಲಿಂ ಶಂಭುಂ
ರೇತೋ ಮುಂಜೇತಿ ಸೇವೇಬ್ರವೀತ್ || ಸಂಸೇವಾಮೃತಂ ದಿವ್ಯಂ ಹಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ
ಮಮ ಶಂಕರ || ಶೀಘ್ರಮೇವ ಪ್ರಯತ್ನೈಶ್ಚ ತ್ವಂ ಪಿಬಂತು ಸುರಪುಂಗವಾಃ || ಶತೋ
ಲಿಂಗಾದ್ವಿನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಂ ಚಂದ್ರಬಿಂಬಾತ್ಸುಸರ್ಪಲಂ || ಜಾತಿನೀಲೋತ್ಪಲಾಮೋದಂ

ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಎಲೈ ಪಂಡಿತರೇ! ಶಿವನ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ವ್ಯಾಪಕತೆಯಂತಿರಲಿ
ಸಕಲಸ್ಥಾನಗಳು ಅವನ ಸಂಬಂಧಿಗಳೂ ಅವನ ದ ಕೂಡಿಸುವುಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ ಈ ವಿಷಯ
ದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು, ಎಂದೂ, ಕಾಶಿಕಾವಿಂಶದಲ್ಲಿ "ಕಾಶೀವಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯ
ಜಿಸತಕ್ಕ ಜೀವರಿಗೆ ಪುನಃ ದೇಹವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ ಅವರು ನೀಲಕಂಠರಾಗಿ,
ತ್ರಿನೇತ್ರರೂ, ಚಂದ್ರಕಲಾಧಾರಿಗಳೂ ಆಗುವರು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳ
ಲಿಂದ ಶಿವಲಿಂಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಹತ್ವವು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಆದಂತಿರಲಿ
ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾರಕಾಸುರನಿಂದ ಹಿಂಸಿತಾದ ದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ
ಆದಿರುತ್ತನಾದ ಶಿವನ ವೀರೈವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದರೆಂಬ ವಿಷಯವು ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ
ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — "ದೇವಾಧಿದೇವನೂ, ಜಡೆ ಮುಡಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಕಾಲಕೂಟವಿಷ
ವನ್ನು ಧರಿಸಿದುದರಿಂದ ಕಪ್ಪಾದ ಕಂಠವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಶಿವನ ರೇತಸ್ಸನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ಣು
ಸಹಿತರಾಗಿ ಸೇವಿಸಿ ಗರ್ಭಧಾರಿಗಳಾದರು, ಎಂದು ತಾರಕಾಸುರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮತ್ತೂ
ಆ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ — "ದೇವತೆಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಆಗ್ನಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪ
ಟ್ಟ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆಗ್ನಿಯ ಹಸ್ತಗಳಲ್ಲಿ ವೀರೈವಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆ ರೇತಸ್ಸನ್ನು
ಆಗ್ನಿಯೂ ವಿಷ್ಣು ಮೊದಲಾದವರೂ ಸೇವಿಸಿದರು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ
ಶಿವನ ವೀರೈವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಲ್ಲಾ ಸಕ್ತರಾದ ವಿಷ್ಣಾದಿದೇವತೆಗಳು ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜಕರೆಂದು

ಪಾಣಿ ವಹೇದ್ದದಾ ಶಿವಃ || ಪಪಾ ವಹಿಸ್ತತಶ್ಯುಕ್ಲಂ ಜ್ವಲತ್ತದ್ಭಾಸ್ವರಪ್ರಭಂ ||
ಅಥ ಪೀತೇ ತದಾ ಶುಕ್ಲೇ ವಹಿಸಾ ಮುನಿಪುಂಗವಾಃ || ರೇತಃ ಪಾನೇನ ಸಂಶಪ್ಯ
ದೇವಾನ್ವಿಷ್ಣುಪುಸೋಗಮಾಃ || ವಿಸೃಜ್ಯ ತಾನ್ ಭಗವಾಂಸ್ತಶ್ಚೈವಾಂತರಧೀಯ
ತಃ' ಇತ್ಥಂ ರುದ್ರವೀರೈವಾನತತ್ತರಾ ವಿಷ್ಣೋದಯಃ ರುದ್ರಲಿಂಗವ್ಯಾಪಕಾ ಇತಿ ಕಿ
ಮು ವಕ್ತವ್ಯಂ? ಇತ್ಥಂ ಶೈಂಗೇಷಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ. " ಧಿಷಕ್ತ
ಮಂ ತ್ವಾ ಧಿಷಣಾಂ ಕೃಣೋಮಿ " ಇತಿ ಹುಗ್ರೇದವಾಕ್ಯಾತ್, " ಯಾ ತೇ ರು
ದ್ರ ಶಿವಾ ತನೂಶ್ಶಿವಾ ವಿಶ್ವಾಹ ಭೇಷಜೇ ಶಿವಾರುದ್ರಸ್ಯ ಭೇಷಜೇ ತಯಾ ನೋ
ಮೃಡ ಜೀವಸೇ " ಇತಿ ಯಜುರ್ವೇದವಾಕ್ಯಾತ್, ರುದ್ರ ಏಕವಿವ ಧವರೋಗವೈ
ದ್ಯಃ, ರುದ್ರಬೀಜಮೇಕಮೇವ ಸಕಲದೇಹದೇಹಲೋಕಗತಸರ್ವದೋಷನಿವಾರಕಮ
ಹೌಷಧಮಿತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಮೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೇ ಶಿವವಾದೋದಕಮಹತ್ವಮಪಿ ಕ್ಲೃಯತಾಂ,
" ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಸಲಿಲಂ ಪ್ರಾಶ್ಯ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಶೂಲಿನಃ || ಕ್ಷಯಾಪಸ್ಮಾರಕುಷ್ಠಾ
ದ್ವೈರ್ಮುಚ್ಯತೇ ಕಿಲ್ಬಿಷೈರಪಿ " ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಹೇತಕ್ಕದ್ದೇನಿವೇ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಆ ಐಷಯವಂಶಿ
ರಲಿ' ಎಲೈ ಶಿವನೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ವೈದ್ಯರೊಳಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವೈದ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ಎಂ
ದು ಹುಗ್ರೇದವಾಕ್ಯವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ! ನಿನ್ನ ಯಾವ ಇಷ್ಟ
ಲಿಂಗರೂಪವಾದ ದೇಹವುಂಟೋ, ಆ ದೇಹವು ಸರ್ವಮಂಗಳಯೋಜನೆ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮಾಂ
ಗಲ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗರೂಪವಾದ ಆವದೇಹವುಂಟೋ
ಅದು ಮಾಂಗಳ್ಯವುಳ್ಳದಾಗಿ, ರುದ್ರಕೃತ್ವವಾಚ್ಯವಾದ ಮಾಹೇಶ್ವರಜ್ವರಕ್ಕೆ ಔಷಧವಾಗಿರುವುದು.
ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ! ನಿನ್ನ ಭಾವಲಿಂಗರೂಪವಾದ ಯಾವ ದೇಹವುಂಟೋ, ಅದು ಮಾಂಗಳ್ಯ
ವುಳ್ಳದಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಮಾಯಾಪ್ರಪಂಚರೂಪವಾದ ಭವರೋಗವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಔಷಧ
ವಾಗಿರುವುದು. ಎಲೈ ಮೃಡಬೃವಾಳವಾದ ಶಿವನೇ! ನಿನ್ನ ಆ ತನುತ್ರಯವಾದ ಲಿಂಗತ್ರಯ
ಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ನಮ್ಮ ಲಿಂಗತ್ರಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು, ಎಂದು ಯಜುರ್ರೇದವಾಕ್ಯವು ಹೇಳು
ತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಆದಿರುದ್ರನಾದ ಶಿವನೇ ಭವರೋಗನಿವಾರಕನಾದ ವೈದ್ಯನಾಗಿತ್ತಾನೆ
ಆ ರುದ್ರನ ವೀರೈವೋದೇ ಸಕಲಜೀವರ ದೇಹಗಳನ್ನೂ ಸಕಲಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ ಸಕಲ
ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಎರಲಿ ಮಹಾಷಧವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಮೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇ
ಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶಿವಶಾಖೋದಕಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೂಡ ಕೇಳು, " ಶಿವಶಾಖೋದಕವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ
ದವನು ಕ್ಷಯಾಪಸ್ಮಾರಕುಷ್ಠಾದಿರೋಗಗಳಿಂದಲೂ, ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ,
ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ

ಇತಿ ಶಿವಲಿಂಗವ್ಯಾಜಾದಿನಿರ್ಣಯೋ ದಶಮೋಪದೇಶಃ ಪಂಚಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ರುದ್ರಸ್ಯಾಷ್ಟಮೂರ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ ! ಶೋಕೇ ಸರ್ವದರ್ಶನಾಧಿದೇವಾಸ್ತದ್ಭಕ್ತಾಶ್ಚ ತಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟರುದ್ರಮೂರ್ತಿ ಸಂಭವಾವಿವ, ಅಸ್ಮಾಛಿಃ ಪೂರ್ವಮುದಾಹೃತಂ “ಮಾಯಾಂ ತು ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ಯಾತ್” ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಚನಮತ್ರಾಪಿ ಯೋಜನೀಯಂ, ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಲೈಂಗಪುರಾಣೇ,—“ ಭೂಮ್ಯಂಬುಗ್ನಿಮರುದ್ವ್ಯೋಮ ಭಾಸ್ವರೋ ದೀಕ್ಷಿ ತಶ್ಯತೀ || ಧವಸ್ಯ ಮೂರ್ತಯಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಶ್ಚಿವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ || ಶಂಭೋರ್ವಿಶ್ವಂಧರಾ ಮೂರ್ತಿಬ್ರಹ್ಮಾ ದ್ವೈವಿಧಾರಾಣೀ || ಸರಾಪರಾಣಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಧಾರಣೋದ್ಯತಾ || ಸಂಜವಿನೀ ಸಮಸ್ತಾನಾಂ ಭೂತಾನಾಮೇವ ವಾವಿನೀ || ಅಂದಿ ಕಾಪ್ರಾಣನಾಧಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿರಂಬುಮಯಾ ಪರಾ || ಸರ್ವದೇವಮಯಾ ಶಂಭೋ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಚಾಗ್ನಿಮಯಾ ತನೂಃ || ವದಂತಿ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾ ಯಜಂತಿ ಜ ಯಥಾ

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಗಿ ಶಿವಲಿಂಗವ್ಯಾಜಾದಿನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ವದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ರುದ್ರನ ಆಷ್ಟಮೂರ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ಶೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತದರ್ಶನಗಳ ಅಧಿದೇವತೆಗಳೂ, ಆ ಅಧಿದೇವತೆಗಳ ಭಕ್ತರೂ ಶಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಆದಿರುದ್ರನ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಯೆಂಬ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮಿಂದ ಮೊದಲು ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ “ಮಾಯಾಂ ತು ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ಯಾತ್”, ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಚನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಜನೆಯು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ಪೃಥಿವಿ, ಅಪ್ಪು, ಶೇಷಸ್ಸು, ವಾಯು ಆಕಾಶ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಆಸ್ತರು ಭವಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಶಿವನ ಶರೀರಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶಿವನ—ವಿಶ್ವಂಧರಾಖ್ಯವಾದ ಶರೀರವು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಶಕಲದೇವತೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದುದೂ ಪೋಷಿತಕ್ಕುದೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ, ಜಲಮಯವಾದ ಶರೀರವು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದೂ ಜೀವನವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ, ಅಗ್ನಿಮಯವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಸರ್ವದೇವತಾಮಯವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ ಏಧ್ವನುಸಾರವಾಗಿ ಪೂಜಿಸು

ಎಧಿ || ಅಂತಸ್ಥಾ ಜಗದಂಡಾನಾಂ ಬಹಿಸ್ಥಾ ಚ ಶರೀರಾಣಾಂ || ಶರೀರಸ್ಥಾ ಚ ಸ
ವೇಷಾಂ ವಾಯುಮೂರ್ತಿಃ ಪಟೀಯಸೀ || ಅಂತಸ್ಥಂ ಜಗದಂಡಾನಾಂ ಬಹಿಸ್ಥಂ
ಚ ಎಯದ್ವಿಧು || ಶರೀರಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಮೈಮಮೂರ್ತಿರ್ಗರ್ಭಿಯಸೀ || ಸ
ವೇಷಾಮೇವ ಭೂತಾನಾಮಾತ್ಮನ್ಯೇವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ || ಸೂರ್ಯಾತ್ಮಕೋ ಮಹಾಶೇ
ಷಾ ದೇಹೋ ಹೇತುರುಮಾಶತೇ || ಶರೀರಾಣಾಮಶೇಷಾಣಾಂ ಮನಸ್ಯಂತರ್ವ್ಯವಸ್ಥಿ
ತಂ || ವಪುಸ್ಸೋಮಾತ್ಮಕಂ ಶಂಭೋಸ್ತಸ್ಯ ಸರ್ವಜಗದ್ಗುರೋಃ || ಆತ್ಮಾ ತಸ್ಯಾಷ್ಟಮಾ
ಮೂರ್ತಿರ್ಭೂಜಮಾಣಾಹ್ರಯಾಪರಾ || ಡರಾಚರಶರೀರೇಷು ಸರ್ವೇಷ್ಟೇವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ ||
ಮೂರ್ತಿಯೋಽಪ್ತಾ ತಿವಸ್ಯೈತಾ ವಂದನೀಯಾಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ಶ್ರೀಯೋರ್ಧ್ವಧಿಸ್
ರೈರ್ನಿತ್ಯಂ ಶ್ರೀಯಸಾಮೇಕಹೇತವಃ || ಇತಿ, ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೋಪನಿಷದಂತರ್ಯಾಮಿ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ, — “ಯಸ್ಯ ಪೃಥಿವೀ ಶರೀರಂ” ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಎವ್ಮರಭಯಾ
ನ್ನೇಹ ಲಿಖಿತಂ.

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯಾಷ್ಟಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪವಿಧಿರ್ದಶಮೋಪದೇಶೇ

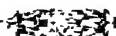
ಷಷ್ಠಸ್ತಂಪಾದಃ.

ತ್ತಾರಿ, ವಾಯುಮಯವಾದ ಶರೀರವು ಸಕಲ ಜಗದಂಡಗಳೊಳಗೂ, ಸಕಲ ಶರೀರಧಾರಿಗಳ
ಹೊರಗೂ ಶರೀರಗಳೊಳಗೂ ಇರುತ್ತದೆ, ಆಕಾರಮಯವಾದ ಶರೀರವು ಜಗದಂಡಗಳ ಒಳಗೂ
ಹೊರಗೂ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರದಲ್ಲೂ ಸಮರ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅತಿಶಯೋಜಿಸುಳ್ಳ ಸೂ
ರ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಶರೀರವು ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿರುತ್ತದೆ, ಚಂದ್ರಾತ್ಮಕವಾದ ಶರೀರವು
ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಂಬಿನೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆತ್ಮನು ಯಜಮಾನ
ನೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಸಕಲ ಚರಾಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀಯಸ್ಸನ್ನು
ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಶ್ರೀಯಸ್ಸಿಗೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣಗಳಾದ ಶಿವನ ಈ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಗಳು
ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ವಂದನೀಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬೃಹದಾರಣ್ಯ
ಕೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ — “ಯಾವನಿಗೆ ಪೃಥಿವಿಯ ಶರೀರವಾಗಿರುತ್ತದೆ
ಯೋ, ಎಂದು ನೊಡಗಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಬಹುಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳಿ
ದೊಡ್ಡಗಿಟ್ಟಿ ಗ್ರಂಥವಿತ್ತಾರಭೇತಿಯಿಂದುದವರಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹತ್ತನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಪಂಪಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀಃ.

ಆಷ್ವಮೂರ್ತ್ಯಧಿದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಿಚಾರವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ ! ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾಷ್ವಮೂರ್ತ್ಯಧಿದೇವತಾನಾಮಧೇಯಾನಿ
ಶ್ವಾಯತಾಂ, ಯಜುರ್ದೇದೇ ಶತರುದ್ರೀಯೇ, — “ನಮೋ ಭವಾಯ ಚ ರುದ್ರಾ
ಯ ಚ | ನಮಶ್ಚರಾಯ ಚ ಪಶುಪತಯೇ ಚ | ನಮ ಉಗ್ರಾಯ ಚ ಭೀಮಾಯ
ಚ” ಇತಿ. ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರೇ, — “ಮಹಾದೇವಾ
ಯ ಧೀಮಹಿ” — “ಈಶಾನಸ್ತರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ” ಇತಿ. ಶ್ಲೋಗೇ, — “ವಶ್ಯಂ
ಧರಾತ್ಮನಸ್ತಸ್ಯ ಶರಸ್ತಸ್ಯ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ || ಎಕೇಶೀ ಕಥ್ಯತೇ ಪತ್ತೀ ಸುತಶ್ಚಾಂಗಾರ
ಕಸ್ತ್ಯುತಃ || ಸಂಜೀವನಸ್ಯ ರೋಕಾನಾಂ ಭವಸ್ಯ ಸಲಿಲಾತ್ಮನಃ || ಉಮಾ ಸಂಕೀ
ರ್ತಿತಾ ಪತ್ತೀ ಸುತಶ್ಚುಕ್ರಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ || ಸ್ವಾಹಾ ವಹ್ಯಾತ್ಮನಸ್ತಸ್ಯ ಪೋಕ್ತಾ
ಪಶುಪತೇಃ ಪ್ರಿಯಾ || ಷಣ್ಮುಖೋ ಧಗವಾನ್ದೇವೋ ಬುಧೈಃ ಪುತ್ರ ಉದಾಹೃತಃ ||
ಈಶಾನಸ್ಯ ಜಗತ್ಪರ್ತುರ್ದೇವಸ್ಯ ಪವನಾತ್ಮನಃ || ಶಿವಾ ಪತ್ತೀ ಬುಧೈರುಕ್ತಾ ಪುತ್ರ

ಆಷ್ವಮೂರ್ತ್ಯಧಿದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಿಚಾರವಿಧಿಯು.

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಮೊದಲು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಆಷ್ವಮೂರ್ತಿಗಳಧಿದೇವತೆಗಳ ನಾಮ
ಗಳನ್ನು ಕೇಳು, ಯಜುರ್ದೇದದಲ್ಲಿರುವ ಶತರುದ್ರೀಯದಲ್ಲಿ — “ನಮಸ್ತ ಜಗಜ್ಜಾಲಸ್ಯಷ್ಟಿಗೆ
ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿರುವ, ಭಕ್ತರ ಭವಮುಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವ, ಅಜನಂಬ ರುದ್ರನಿ
ಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಸಮಸ್ತ ಜಗಜ್ಜಾಲವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಶಶುಗಳಿಗೊಡೆಯ
ನಾಗಿರುವ ಕಪಾಲೀಶನಂಬ ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ರೋಗಗಳನ್ನೂ
ಭೂತಪ್ರೇತಕುಟಾಡಗಳನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರನಾಗಿರುವ ಆ ಪಾಪರೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ
ಭಯಂಕರನಾಗಿರುವ ಪಾಶಹಸ್ತನಂಬ ರುದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು,, ಎಂದೂ, ನಾರಾಯ
ಣೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಮಹಾದೇವನಿಗೋಸ್ಕರ ಉಪಾಸನೆಮಾಡುತ್ತೇವೆ,
— “ಸರ್ವವಿಧ್ಯೆಗಳಧಿಪತಿಯು,, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶ್ಲೋಗ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಪೃಥಿವ್ಯಾ
ತ್ಮಕನಾದ ಆ ಶರ್ಮನಿಗೆ ವಿಕೇಶಿಯು ಪತ್ತಿಯೆಂದೂ, ಅಂಗಾರಕನು ಪುತ್ರನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
ಸಕಲ ರೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೀವರನ್ನು ಭವರೋಗದಿಂದ ಬದುಕಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಜೀವನಾಷಢ
ನಾದ ಜಾತ್ಯಕನಾದ ಭವನಿಗೆ ಉಮಾದೇವಿಯು ಪತ್ತಿಯೆಂದೂ ಶುಕ್ರನು ಪುತ್ರನೆಂದೂ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಅಗ್ನ್ಯಾತ್ಮಕನಾದ ಆ ಶಶುಪತಿಗೆ ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯು ಪತ್ತಿಯೆಂದೂ ಷಣ್ಮುಖನು
ಪುತ್ರನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಜಗದೀಶನಾದ ವಾಯ್ವಾತ್ಮಕನಾದ ಈಶಾನನಿಗೆ ಶಿವಾದೇವಿಯು
ಪತ್ತಿಯೆಂದೂ ಗಜಾನನನು ಪುತ್ರನೆಂದೂ, ಮಹಾಮುಹುರಾಲಿಯಾದ ಆಕಾಶಾತ್ಮಕನಾದ ಭೀ

ಶ್ವಾಸ್ಯ ಗಜಾನನಃ || ಮಹಾಮಹಿಮದೇವಸ್ಯ ಭೀಮಸ್ಯ ಗಗನಾತ್ಮನಃ || ದಿಶೋ
ದಶ ಸ್ತೃತಾ ದೇವ್ಯಾಸ್ಸುತಸ್ಸರ್ಗಗುರುಸ್ಸ್ಮೃತಃ || ಸೂರ್ಯಾತ್ಮಕಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ಭ
ಕ್ತಾನಾಂ ಭದ್ರದಾಯಿನಃ || ಸಮ್ಯಕ್ಭಯಾ ಸ್ತೃತಾ ದೇವೀ ಪುತ್ರಶ್ವಾಸ್ಯ ಶನೀಶ್ವ
ರಃ || ಸೋಮಾತ್ಮಕಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಮಹಾದೇವಸ್ಯ ಸೂರಿಭಿಃ || ದಯಿತಾ ರೋಹಿಣೀ
ಪೋಕ್ತಾ ಬುಧಸ್ತಸ್ಯ ಶರೀರಜಃ || ಉಗ್ರಾಖ್ಯಸ್ಯ ಜ ದೇವಸ್ಯ ಯಜಮಾನಾತ್ಮನಃ
ಪ್ರಭೋಃ || ದೀಕ್ಷಾ ಪತ್ನೀ ಬುಧ್ವಿರುಕ್ತಾ ಸಂತಾನಾಖ್ಯಸ್ಸುತಸ್ಸ್ಮೃತಃ || ಸಪ್ತ
ಮೂರ್ತಿರ್ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಾ ಶಂಭೋರಂಗಾಣಿ ದೇಹಿನಾಂ || ಆತ್ಮಾ ತಸ್ಯಾಷ್ಟಮಾ
ಮೂರ್ತಿರ್ಸರ್ವಭೂತಶರೀರಗಃ || ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಎತ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಇತ್ಯಷ್ಟಮೂರ್ತ್ಯುಧಿದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಿಚಾರವಿಧಿದೃಶಮೋಪದೇಶೇ
ಸಪ್ತಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ

ಶಿವಸ್ಯ ಸರ್ವದೇಹಿಭೀಕರಪ್ರೇರಕತ್ವನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೊ ! ಪುರಾ ಶಾಸ್ತ್ರೋದಿಗ್ರಾಸನುರುತಾದ್ವೇದಾ ಜಾತಾಃ,

ಮನಗೆ ದಶದಿಗಂಗೆನೆಯರು ಪೂಯರೆಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷಯ ಪುತ್ರನೆಂದೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಂಗಳವ
ನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸೂರ್ಯಾತ್ರಕನಾದ ಭುಕ್ತನಿಗೆ ಧಾರ್ಮಾದೇವಿಯು ಪತ್ನಿಯೆಂದೂ ಶನೀಶ್ವರನು
ಪುತ್ರನೆಂದೂ, ಚಂದ್ರಾತ್ರಕನಾದ ಮಹಾಪೇವನಿಗೆ ರೋಹಿಣಿಯು ಪತ್ನಿಯೆಂದೂ ಬುಧನು
ಪುತ್ರನೆಂದೂ, ಯಜಮಾನಾತ್ಮಕನಾದ ಉಗ್ರನಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾದೇವಿಯು ಪತ್ನಿಯೆಂದೂ ಸಂತಾನನೇ
ಪುತ್ರನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇವನ ಪೃಥ್ವಿ, ಅಶ್ವ, ಕೇಡಸ್ಸು, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಸೂರ್ಯ,
ಚಂದ್ರಾತ್ರಕಗಳಾದ ಏಳು ಶರೀರಗಳು ಸಕಲ ಬೋಕೆಗಳನ್ನೂ, ಸಕಲ ಜೀವರ ಶರೀರಗಳನ್ನೂ
ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಎಂಟನೆಯ ತನುನಾದ ಆತ್ಮನು ಸಕಲಜೀವರ ಶರೀರಗಳ
ನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ವಿಸ್ತಾರ
ರದೊಡಸಾಕು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತ್ಯುಧಿದೇವತಾಸ್ವರೂಪವಿಚಾರವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹತ್ತನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಮನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶಿವನಿಗೆ ಸರ್ವದೇಹಿಗಳ ಬುದ್ಧಿಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತ್ವನಿರ್ಣಯವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಬೋಳನೇ! ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ನಿಟ್ಟುಸರಿನದೇಸೆಯಿಂದ ವೇದಗಳು

ತಸ್ಮಾತ್ತಸ್ಯ ಸಕಲಪ್ರಾಣಬುದ್ಧಿಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತಾಂ ಶೃಣು; ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ, — “ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿದಧಾತಿ ಪೂರ್ವಂ ಯೋ ವೈ ವೇದಾಂಶ್ಚ ಪ್ರಹಿಣೋತಿ ತಸ್ಯೈ | ತಂ ಸ ದೇವಮಾತ ಬುದ್ಧಿಪ್ರಕಾಶಂ ಮುಮುಕ್ಷುರ್ವೈ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರವದ್ಯೇ” ಲೈಂಗೀ, — “ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿದಧೇ ವೇದಾನಗ್ರಪುತ್ರೇ ಚತುರ್ಮುಖೇ || ಪ್ರಹಿಣೋತಿ ಸ್ಮ ತಸ್ಯೈ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಕಂ” ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷದಿ, — “ವಿಶ್ವಾಧಿಕೋ ರುದ್ರೋ ಮುಷರ್ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಂ ಪಶ್ಯತ ಜಾಯಮಾನಃ ಸ ನೋ ದೇವಸ್ಯ ಭಿರಾ ಸ್ಯಾತ್ ಸಂಯುತಕೃತ್” ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ, — “ವಿಶ್ವಾಧಿ-ವಾ ರುದ್ರೋ ಮುಷರ್ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಂ ಜನಯಾಮಾಸ ಪೂರ್ವಂ ಸ ನೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯ ತ ಫಲಃ ಸಂಯುತಕೃತ್” ರುದ್ರಗಾಯತ್ರಾಂ, — “ತತ್ಪುರುಷಾಯ ವಿದ್ವಹೇ ಮಹಾಸಿ ಗಾಳು ಧೀಮಹಿ | ತನ್ನೋ ರುದ್ರಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್” ತಿವಗಾಯತ್ರೀಂ, ತ್ರೀಂ, — “ಹಂ ತನ್ನವಿಶ್ವರೋಣ್ಯಂ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ ಧೀರ್ಭೋ ವಸಿಷ್ಠ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್” ಇತ್ಯಾದಿ. ಇತಿ ತಿವಸ್ಯ ಸರ್ವಗೇಹಿನಾಂಬುದ್ಧಿಪ್ರೇರಕತ್ವಂ ಭೂ ಜೋಹಾ ತಿವಸ್ಯ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ ಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತ್ವಮಪಿ ಕ್ಷಣಮತಾಂ, ಪ್ರಕಾಶಮನಿಷದಿ, — “ಕರ್ಮಾಭ್ಯಾಸ್ತಸ್ಯ ಭೂತಾಧಿವಾಸಃ” ಇತಿ. ವೃದ್ಧ ಬಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ, — “ಸ್ಯ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷೀ ಪರಮಾತ್ಮಾ ವತಿಷ್ಠ

ಹುಟ್ಟಿದವು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆತನಿಗಿರುವ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಬುದ್ಧಿಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತ್ವವನ್ನು ಕೇಳು; ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ, — “ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮರನ್ನು ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಆತನಿಗೆ ವೇದಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನೋ, ಆ ಸಕಲಾತ್ಮರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸತಕ್ಕ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಮೋಕ್ಷಾಭಿಲಾಷಿಯಾದ ನಾನು ರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದುವೆನು, ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸುವಾಗಿದೆ ಆ ಅರ್ಥವು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕಥಿತವಾಗಿದೆ. ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ, — “ಎಂದು ಧಿಕರಣ, ಮುಷರ್ಹಿಯೂ ಆದ ಯಾವ ರುದ್ರನು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿದನೋ ಆ ದೇವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಮಂಗಳಕರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಲಿ, ಎಂದು ಕ್ಷಮಾಗುವುದರಿಂದ ರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ರುದ್ರಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ, ಶಿವಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬಂದಿ ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವನೇ ಸರ್ವಜೀವರ ಬುದ್ಧಿಪ್ರೇರಕನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಎಲೈ ಜೋಹನೇ! ಪರವಿನೇ ಸರ್ವಜೀವರ ಕರ್ಮಪ್ರೇರಕನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು, ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ, — “ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಗಳ ಹೃದಯವಾಸಿಯಾಗಿರುವ ಶಿವನು ಆ ಜೀವರನ್ನು ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ವೃದ್ಧ ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ, — “ಪರಮಾತ್ಮ

ತೇ' ಕಠವಲ್ಲು ಪನಿವದಿ,--"ಧಯಾದಸ್ಯಾಗ್ನಿಸ್ತಪತಿ ಧಯಾಶ್ವಪತಿ ಸೂರ್ಯಃ | ಧಯಾ
ದಿಂದ್ರಶ್ವ ವಾಯುಶ್ವ ಮೃತ್ಯುರ್ಧಾವತಿ ಪಂಚಮಃ" ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೇ,--"ಛಿಷಾ ತ
ಸ್ಮಾದ್ವಾತಃ ಪವತೇ ಛಿಷೋದೇತಿ ಸೂರ್ಯಃ ಛಿಷಾಸ್ಯೇಂದ್ರಶ್ವಾಗ್ನಿಸ್ತ ಮೃತ್ಯುರ್ಧಾವತಿ
ಪಂಚಮಃ" ಲೈಂಗೀ,--"ಧುಕ್ತಮಾಹಾರಜಾತಂ ಚ ಪಚತೇ ದೇಹಿನಾಮಪಿ||ಉದರ
ಸ್ಥಸ್ವರಾ ವಹ್ನಿರ್ವಶ್ವೇಶ್ವರನಿಯೋಗತಃ||ಉದಯಾಸ್ತಮಯಾ ಕುರ್ವತ್ ಕುರುತೇ ಕಾ
ಲಮಾಜ್ಞಯಾ||ಅದಿತ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯಸ್ಯ ಶರೈಸ್ಯ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ||ದೇವಾನ್ವಾತ್ಮಸುರಾಣ್
ಹಂತಿ ತ್ರಿಲೋಕೇಮಪಿ ರಕ್ಷತಿ||ಅಜ್ಞಯಾ ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಸದ್ರದೇವೈರಲಂಘ್ಯಯಾ||
ನಿರ್ದೇಶೇನ ಶಿವಸ್ಯೈವ ಭೇದೈಃ ಪ್ರಾಣಾದಿಭಿರ್ನಿಜೈಃ || ದಿಧರ್ತಿ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ
ಶರೀರಾಣಿ ಪ್ರಧಂಜನಃ || ಜೀವತಾಂ ವ್ಯಾಧಿಭಿಃ ಪೀಡಾಂ ಮೃತಾನಾಂ ಯಾತನಾಶ
ಶೈಃ||ಅಧಾರ್ಮಿಕಾಣಾಂ ಕೀನಾಶಃ ಕುರುತೇ ಶಂಕರಾಜ್ಞಯಾ|| ಎತ್ತಂ ಎತ್ತೇಶ್ವರಸ್ತ
ಸ್ಯ ಶಾಸನಾತ್ಪರಮೇಶಿತ್ಯು||ಪುಣ್ಯಾನುರೂಪಂ ಸದ್ರೇಷಾಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಸಂಪ್ರಯುಜ್ಯ
ತಿ || ಚತುರ್ವಿಧಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಚರಾಣಿ ಸ್ಥಾವರಾಣಿ ಚ||ನಿಯೋಗಾತ್ಸಸ್ಯ ವರ್ತಂ
ತೇ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಧೀಮತಃ" ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ನಾದ ಶಿವನು ಸರ್ವಾತ್ಮರಕ್ಕ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಎಂದು, ಕಠವಲ್ಲು ಪನಿವದಿ ನಲ್ಲಿರುವ, "ಈ
ಪರಮೇಶ್ವರನದೇಸೆಯಿಂದ ಭಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅಗ್ನಿಯು ತಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯನು ತಪಿಸು
ತ್ತಾನೆ. ಇಂದ್ರನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಾಯುವು ಬೀಸುತ್ತಾನೆ. ಮೃತ್ಯುವು ಹಿಡು
ತ್ತದೆ, ಎಂಬ ಈ ಅರ್ಥವೇ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೇ. ಶಿವ-ಪನಿವದಿವಲ್ಲುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ -
"ಶಿವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಸದ್ರದೇವರ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿರುತ್ತಾ ಅವರಿಂದ ಭುಂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ಅಹಾರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಬೇಯಿಸುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಾಸ್ತಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಾಲವನ್ನುಂ
ಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ವಾಯುವು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ. ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತದೆ.
ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಿಭೇದಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಕಲಪ್ರಾಣಿ
ಗಳ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತದೆ. ಯಮನು ಬದುಕಿರತಕ್ಕವರಿಗೆ ರೋಗಗಳಿಂದ ಬಾಧೆಯ
ನ್ನೂ ಪಾತಿಗಳಾಗಿ ಮೃತರಾದವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಯಾತನೆಗಳಿಂದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.
ಈಬೇರನು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಅವರ ಪುಣ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.
ಚರಾಚರರೂಪಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ಶಿವನ ಆಜ್ಞೆಯದೇಸೆಯಿಂದಲೇ ಇರುತ್ತವೆ, ಎಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ಶಿವನೇ ಸರ್ವಾತ್ಮರುಗಳ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು
ಪ್ರೇರಿಸುವಾತನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಇತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಸರ್ವದೇಹಿಧೀಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತ್ವನಿರ್ಣಯೋ ದಶಮೋಪದೇಶಃ
ಅಷ್ಟಮಸ್ಕಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ

ರುದ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂತತ್ತ್ವತ್ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದಾನನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಳ! ಸರ್ವೇಶ್ವರಶ್ಯಂಕರವನ ಸರ್ವದೇಹಿಧ್ಯಃ ಸ್ವಸ್ತಕೃತಸುಕೃತ
ದುಷ್ಕೃತರೂಪಕರ್ಮದ್ವಾರೇಣ ಸ್ವರ್ಗನರಕಾದಿಫಲಪ್ರದಾತಾ ಇತ್ಯರ್ಥೇ ಶ್ರುತಿಃ ಶ್ಲೋ
ಕಾಂ, ವೃದ್ಧಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ, —“ಇದಂ ಮಹಂತಾ ಸ್ವರೂಪಾನಧಿಷ್ಠಾ ಸ್ವರ
ಜ್ಞೇಶ್ವರಪ್ರೇರ್ಯಾ ಜನ್ಮಾದಿಸಂಯುಕ್ತಾಸ್ಸಂಸಾರದುಃಖನಿಮಿಗ್ನಾಸ್ವಸ್ತಕೃತದು
ಷ್ಕೃತಕರ್ಮಣಾ ಪರಮೇಶ್ವರಪ್ರೇರಣಯಾ ಬದ್ಧಾಸ್ಸಂಸಾರಿಣೋ ಜೀವಾಃ ತತ್ತತ್ಸು
ಕೃತದುಷ್ಕೃತಕರ್ಮದ್ವಾರಾತ್ ಸ್ವರ್ಗನರಕಪ್ರದಾನಾದಿನಾ ತನ್ನಿಯಾಮಕಃ ಪರಮೇ
ಶ್ವರಃ ಪತಿಃ” ಇತಿ. ಮುಂಡಕೋಪನಿಷದಿ, —“ದ್ವಾರಸುಪರ್ಣಾ ಸಯುಜಾ ಸ
ಖಾಯಾ ಸಮಾನಂ ವೃಕ್ಷಂ ಪಂಪಸ್ವಜಾಶೇ | ತಯೋರನ್ಯಃ ವಿಪ್ಸಲಂ ಪಾದ್ವತ್ಸ್ಯ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಶಿವನಿಗೆ ಸರ್ವದೇಹಿಗಳ ಧೀಕರ್ಮಪ್ರೇರಕತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹತ್ತನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರನಿಗೆ ಸರ್ವದೇಹಿಗಳ ತತ್ತ್ವತ್ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದಾನನಿರ್ಣಯವು

ರೇ — ಎಶ್ಯ ಜೋಳನೇ! ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನೇ ಸಕಲ ಜೀವರಿಗೆ ಅವರವರ ಕಲ್ಮಾಸು
ಸಾರವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗನರಕಾದಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ
ನ್ನು ಹೇಳು; ವೃದ್ಧಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮದಿಂದಲೂ, ಶಿವನ
ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೂ ಪಾಶಬದ್ಧರಾಗಿರುವ ಸರ್ವಜೀವರಿಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಆಯಾ ಪುಣ್ಯಪಾಪ
ಗಳನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನೂ ಪತಿ
ಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ, ಎಂದು, ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ಪರಮಸ್ತೇಹಿತರಾದ ಜೀವೇಶ್ವರ
ರೇಬ ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಶರೀರವೆಂಬ ವೃಕ್ಷವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದವು ಅವರದೊಳಗೆ
ಜೀವನೆಂಬ ಪಕ್ಷಿಯು ಶರೀರವೆಂಬ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಾನಸ, ವಾಚಕ, ಕಾಯಕ ಕರ್ಮ
ಪಾದ ಹೂನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯ ದ್ವಾರಗಳಿಂದ ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಶಿವನೆಂಬ ಪಕ್ಷಿಯು ಶಾನು ಆ
ಫಲವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಜೀವನೆಂಬ ಪಕ್ಷಿಗೆ ಕೋಪಗೊಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ

ನಶ್ವನ್ನನ್ನೋ ಅಧಿಚಾರಕತೀತಿ” ಸೂತ್ರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ದ್ವೌ ಸುಷ್ಣೌ ಶರೀರೇಷ್ವರೋ ದೇವೇಶಾಶ್ಚ, ಸಹಸ್ರತಾ || ತಯೋರ್ಜೀವಃ ಫಲಂ ಭುಂಕ್ತೇ ಕರ್ಮಣಾಂ ನ ಮಹೇಶ್ವರಃ” ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದಿ, — “ಜ್ಞಾ ಜ್ಞಾ ಗ್ವಾನ್ವಜಾವೀಶಾನೀಶಾವಜಾ ಹ್ಯೇಕಾ ಭೋಕ್ತೃಭೋಗಾರ್ಥಯುಕ್ತಾ” — “ಅನೀಶಶ್ಚಾತ್ಮಾ ಬುಧ್ಯತೇ ಭೋಕ್ತೃಭಾವಾತ್ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ದೇವಂ ಮುಚ್ಯತೇ ಸದ್ವಿಪಾಶ್ವೀ” ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — “ಅಜ್ಞೋ ಜಂಕುರನೀಶೋಽಯಮಾತ್ಮನಸ್ಸುಖದುಃಖಯೋಃ || ಈಶ್ವರಂಶ್ರೀಶೋ ಗಚ್ಛೇತ್ಸ್ವರ್ಗಂ ವಾ ತ್ವಭ್ರಮೇವ ವಾ” ಭಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ, - “ಈಶ್ವರಸ್ಸದ್ವಿಭೂತಾನಾಂ ಹೃದ್ದೇಶೀರ್ಜುನ ತಿಷ್ಠತಿ || ಭ್ರಾಮಯಂತ್ಸದ್ವಿಭೂತಾನಿ ಯಂತ್ರಾಗ್ರಾಧಾನಿ ಮಾಯಯಾ” ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾಯಾಂ, — “ಆದಾನ್ಯೇನ ತಥಾದಾನ್ಯೇ ನ ಸ್ವತಂತ್ರೋ ಮಹಂ ಹರಿಃ || ತಥೈವಾಹಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠಾಸ್ಸತ್ಯಮುಕ್ತಂ ಮಯೋದಿತಂ” ಅನೃತ್ಯ, — “ಯೋ ಮೇ ಗರ್ಭಗತಸ್ಯಾಪಿ ವೃತ್ತಿಂ ಕಲ್ಪಿತವಾನ್ಪ್ರಭುಃ || ಶೇಷವೃತ್ತಿವಿಧಾನೇನ ಕಿಂ ಸುಪ್ತಸ್ಸೋಷಧವಾ ಮೃ

ಅರ್ಥವು ಸೂತ್ರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಶಿವನು ಜ್ಞಾನರೂಪನಾಗಿರುವನು. ಪರತಂತ್ರನಾದ ಜೀವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿರುವನು. ಜನ್ಮರಹಿತನಾದ ಶಿವನು ಭೋಕ್ತೃವಾದ ಆತ್ಮಭೋಗಿ ವಸ್ತುವಿನೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನಾಗಿರುವನು. ಪರತಂತ್ರನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಸುಬುದ್ಧಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಬಂದ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಿವನ್ನು ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕವನಾದ್ದರಿಂದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಪಾಶದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನಾಗಿ, ಬಳಿಕ ತನ್ನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನಾದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಶ್ರುತಿವಚನದಿಂದಲೂ, ಗುರುಕ್ರಿಯೆಂದಲೂ, ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದಲೂ ತಿಳಿದು, ಮಲ ಮಾಯಾ ಕರ್ಮರೂಪಗಳಾದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುವನು, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಮೂಢನಾದ ಈ ಜೀವನು - ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶಕ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಪ್ರೇರಿಪಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾದರೂ, ಅಭೋಭುವನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂಥದಾದ ಬಾಗಿಲನ್ನಾದರೂ ಹೊಂದುವನು, ಎಂದೂ, ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — ಅಲ್ಪಿ ಅರ್ಜುನನೇ! ಈಶ್ವರನು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನಲ್ಲಿಡಬಿಡದಿರುವ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸದ್ವರನ್ನು ಸಂಸಾರಚಕ್ರವನ್ನೇರಿಸಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದೂ, ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆಯಲ್ಲಿ - ಅಲ್ಪಿ ದೇವತಾಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಷ್ಣುವು ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ನಾನೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕ ನನ್ನ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾದದ್ದು, ಎಂದೂ, ಬೇರೊಂದುಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ — “ನಾನು ತಾಯಿಯ ಬಸುರಲ್ಲಿ ದಾಹಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಯಾವಶ್ರಮವು ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನೋ, ಆತನು ಉಳಿದವರಿಗೆ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಷಯದ

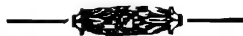
ತಃ || ಎದ್ಯಯಾ ಚ ತ್ರಿಯಾ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತ್ಯಾ ನ್ಯೂನಾಧಿಕಾ ನರಾಃ || ತಿವಾಜ್ಞಯಾ
ಸಂಧವಂತಿ ಸ್ವಕರ್ಮಪರವಾಕತಃ || ಸ್ವರ್ಗಜ್ಯೋತಾನಾಮಿಹ ಜೀವಲೋಕೇ ಪುಂಸಾಂ
ತು ನಿತ್ಯಂ ಹೃದಯೇ ವಸಂತಿ || ದಾಸಪ್ರಸಂಗೋ ಮಧುರಾ ಚ ವಾಣೀ ದೇವಾರ್ಜು
ನಂ ಧಾರ್ಮಿಕತರ್ಪಣಂ ತ || ಇವಶ್ಚಮಾರೋಗ್ಯಮತೀವಮೋಹಾಕ್ಷೀಣಾಂ ಪ್ರಿ
ಯಶ್ಚಂ ಕನಕಸ್ಯ ಲಾಭಃ || ಸ್ವಪ್ನೇಪಿ ತಥ್ಯಂ ಸುಜನಸ್ಯ ಪೂಜಾ ಸ್ವರ್ಗಜ್ಯೋತಾ
ನಾಂ ಕಿಲ ಚಿತ್ಸಮೇಶತಃ || ಎರೋಧಿಕಾ ಬಂಧುಜನೇಷು ನಿತ್ಯಂ ಸರಾಗತಾ ಮೂ
ರ್ಖಜನಪ್ರಸಂಗೇ || ಅತೀವ ರೋಷಃ ಕಟುಕಾ ಚ ವಾಣೀ ನರಸ್ಯ ಚಿತ್ಸಂ ನರಕಾ
ಗತಸ್ಯ || ಆಶ್ರಯಣಾನುಬಂಧಪ್ರಾಪ್ತಿನಿಯತಿಕಾಲಕರ್ಮದಯೋ ಜಡಾ ಈಶ್ವರ
ಪ್ರೇರಾ ಈಶ್ವರ ಏವ ತತ್ಫಲಪ್ರದ ಇತಿ ಎಚ್ಛೇಯಃ.

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ ತತ್ತತ್ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದಾನನಿರ್ಣಯೋಃ
ದಶಮೋಪದೇಶಃ ನವಮಸ್ಕಂಧಾದಿ.

ಲ್ಲಿ ಮೂಗಿದವನಂತೆಯೂ, ಸತ್ತವನಂತೆಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು ಮನುಷ್ಯರು ವಿದ್ಯೆಯಿಂದಲೂ,
ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದಲೂ, ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದಲೂ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಿವನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ
ವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮವಿಶಾಕದದಸೆಯಿಂದ ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತುವರು ಸ್ವರ್ಲೋಕಭೋಗವನ್ನನು
ಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಮನುಷ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಜನರು ಯಾವಾಗಲೂ ದಾಸಪ್ರಸಂಗವುಳ್ಳವರೂ,
ಮಧುರವಚನಗಳುಳ್ಳವರೂ, ದೇವತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರೂ, ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿ ತರ್ಪ
ಣಕ್ರಿಯೆಯುಳ್ಳವರೂ, ಕಾವ್ಯಕರ್ತರೂ, ಆರೋಗ್ಯಶಾಲಿಗಳೂ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಬಂಧವಾದ ಮೋಹವು
ಳ್ಳವರೂ, ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಸುರ್ವಲಾಭವುಳ್ಳವರೂ, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲೂ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯತ
ಕ್ಕವರೂ, ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವರೂ, ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ ನರಕವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಮಾನವ
ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಂಧುಜನರಲ್ಲಿ ಎರೋಧವನ್ನು ಬಳಸತಕ್ಕವರೂ, ದು
ರ್ಜನಸಂಸರ್ಗವುಳ್ಳವರೂ, ಪರಮಕುಪಿತರೂ, ಕರಿಹವಚನಗಳನ್ನು ನುಡಿಯತಕ್ಕವರೂ ಆಗಿರು
ತ್ತಾರೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ, ಹುಣಾನುಬಂಧ, ಅದೃಷ್ಟಿ, ಕಾಲ, ಕರ್ಮ ಮೊದಲಾದ
ವುಗಳು ಜಡರೂಪಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಶ್ವರನಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಈಶ್ವರ
ನೇ ಆಯಾ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಕಲದೇಹಿಗಳ ತತ್ತತ್ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದಾನನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ
ಹತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಲೋಕನಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯ ವಿರಚಿತೇ ಜೋತರೀಣುಕ
ಸಂವಾದರೂಪಶಿಖಾಧಿಪತ್ಯಶಿಖಾಮಣಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನಸಂವಾದಾ
ದನವಸಂವಾದವಿಚಾರೋ ದಶವೇದೀಪದೇಶಃ.

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯುಂಜಯಾಯನಮಃ.

ಏಕಾದಶೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ.

ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಚೋಳ! ಶ್ರುತಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾಬಲಂ ಶೈಯಕಾಂ,
ತವಲ್ಕಾರೋಪನಿಷದಿ,—“ ಅಥ ವಾಯುಮಭ್ಯವೇ | ವಾಯವೇ ತದ್ವಿಜಾನೀ
ಹಿ ಕಿಮೇತದ್ಯಕ್ಷಮಿತಿ ತಥೇತಿ || ತದಧ್ಯದ್ರವತ್ತಮಧ್ಯವದತ್ಯೋಸೀತಿ ವಾಯುರ್ವಾ
ಅಹಮಸ್ಮೀತ್ಯಬ್ರವೀನ್ಮಾತಂಶ್ಚಾ ವಾ ಅಹಮಸ್ಮೀತಿ || ತಸ್ಮಿಂಸ್ತ್ವಯ ಕಿಂ ವೀರೈ
ಮಿತ್ಯಪೀದಂ ಸರ್ವಮಾದದೀಯಂ ಯಾದಿದಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮಿತಿ || ತಸ್ಮೈ ಶೃಣಂ ನಿಜ

ಶ್ರೀ ನಮಸ್ಕಿವಾಯುಮರಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಲೋಕನಾರಾಧ್ಯವಾಯುಂಜ ರಚಿತವಾದ ಕನ್ನಡ
ವಿಪ್ರಣಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು.

ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ಶ್ರುತಿಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಯಕ್ಷರುದ್ರನ ಆಜ್ಞಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು
ಕೇಳು, ತವಲ್ಕಾರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ—“ ಆ ಈ ಯಕ್ಷನ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಹುದೆಂಬುದಂ ತಿಳಿ.
(ವಾಯುವು) ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಆ ಯಕ್ಷನ ಎದುರಾಗಿ ಹೊಂದಿದನು. (ಯಕ್ಷನು)
ನೀನಾವನು? (ವಾಯು) ನಾನು ವಾಯುಪುರುಷನು. (ಯಕ್ಷನು) ಆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಏನುಸಾಮ
ರ್ಥ್ಯವಿರುತ್ತದೆ? (ವಾಯು) ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಸಕಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕವ
ನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ, (ಯಕ್ಷನು) ಈ ಶೃತವನ್ನು ಪಂಗ್ರಹಿಸು ಎಂದು ಮುಂದಿಟ್ಟನು (ವಾಯು)

ధావేశదాదస్త్వితి తదుపప్రేయాయ సర్వజవేన తన్న శకాకారాకుం శ
తత ఏవ నివచ్చతే" ఇత్యాది. స్థాందే సనక్కుమారసంహితాయాః ధ్యంగి
త్వరకృతస్మోత్రే,— "నాలం బాలయితం తృణం జీవనశ్శంభో త్వదా
త్వాం ఏనా దగ్ధం తన్న సమర్థ ఏష దక్షస్థిత్తుం న చక్ష్రేణ తత్ || శ
క్నో గోత్రధిదమ్యుహో జగదిదం సర్వం త్వదాజ్ఞావశం కారుణ్య కర
ధో పితా శకుపతే దోషాకరం వాహి మాం" ఇతి. శ్రీవే వాయువియ
సంహితాయాః,— ఏష్ణం ప్రక్కుపమన్యవార్యం, "అత్యాత్మర్థమిదం కృష్ణ
శంభోరవిమతకర్మణః || అజ్ఞాకృతం తృణామృతజ్ఞకృతం శ్రుతిమూఖే మ
యా || పురా శిల సురాస్సర్వే సంయుతాస్తే పరస్పరం || అసురాన్ సమ
రే దిత్వా జేతాహమహమిత్కృత || తదా మహేశ్వరస్తేషాం మధ్యశ్శోమర
వేశధృత్ || స్వలక్ష్మణ్యిర్హి నాంగస్త్వయం యక్ష్మ ఇవాధవత్ || స రా
నాక సురాన్యక్ష్మస్త్వమోవావా ధాతరే || య ఏతద్వికృతిం కర్తం త్వా మ
తే స హి ద్విత్వజిత్ || ఇతి యక్ష్మచజత్కృత్వా వ్యవహానీకృతీరతిః || శంభ

తన్న సమర్థ్యవేసిది వేగిదింద ఆ తృణదముంది హోగి అదన్న తగిమకొల్పువువ
కృ సమర్థనాగి హిందిగిదను,, ఎందు హేళల్పట్టిది స్థాందపురాణాంజగతవాద
సనక్కుమారసంహితయల్లిరువ ధ్యంగిత్వరచితవాద శివస్తోత్రదల్లి — "ఎల్లి పదమో
త్వరనే" నిన్నా జ్ఞియల్లిది జీందవారుకను మల్లన్న ఛాదిసువుదక్కా సమర్థనల్లి ఈకా
రాగ్నియు ఆ మల్లన్న సుడువుదక్కా సమర్థనల్లి. ఇంద్రను వజ్రాయుధదింద చిట్టి
గళన్న సీళతక్కవనాదాగ్గో తన్న ఆ వజ్రాయుధదింద మల్లన్న కత్తరిసువుదక్కా
సమర్థనల్లి ఇదు అత్తర్కవు! బ్రహ్మదిత్యణాంతవాద ఈ సమస్తటిలోకవు నిన్నా జ్ఞిగి
అధినవాగిది. అద్దరింద కృతానిధియో. బ్రహ్మదిత్యశుగళిగిదియనూ, అగిరువ
ఎల్లి జగత్కతియాద శివనే! సకల దోషగళిగి అత్తయినాగిరువ నన్ను రక్షిసు,,
ఎందు హేళల్పట్టిది. వాయువియసంహితయల్లి — "ఎల్లి కృష్ణనే" శివన అజ్ఞియం
దుంటాద బకు అత్తర్కకరవాద సంగతియన్న శేళు, నాను ఈ సంగతియన్న శ్రుతి
యల్లి హేళిరువుదన్న శేళిదను పూర్వదల్లి సకలదేవతగళు ఒట్టాగి రాత్నపరీక్షనే
యొద్దవన్ను మాది జయశీలరాగి, నాను జ్యీసిదను. నాను జ్యీసిదనేను ఒబ్బరిగి
బ్బరు జగితవాడుత్తిదాగ్గో శివను తన్న జిత్తేగళన్న మరేమాతీకొందు, దేవతావేశ
దింద ఆవర మధ్యదల్లి యక్ష్మసంత కాణిశీకొందు. నేరదమోలే బిద్దిద్ది ఒమ మల్ల
న్న శ్రీయంద తగిదుకొందు ఈ మల్లన్న ఛాదిసువవనే రాత్నపదన్న జ్యీచవనేదు

ಶೃಂಗೋರಂ ವಹಸ್ವಾಪಿ ಶೃಂಗಮಾಜಾತುಮುದ್ಯತಃ || ಯದ್ಯಶ್ಶೃಂಗಮಾವಾಜಾತುಂ
ಮನಸಾಪಿ ನ ಶಕ್ಯತೇ || ಯದಾ ತದಾಪಿ ತಜ್ಞೇತ್ತಂ ವಜ್ರಂ ವಜ್ರಧರೋಽಧವತ್ ||
ಶದ್ಯಜ್ರಂ ಪ್ರತಿವಪ್ರೇಣ ಸಂಸ್ಪೃಷ್ಟಮಿವ ಸರೃತಃ || ತೃಣೇನಾಭಿಹತಂ ತೇನ ತಿರ್ಯ
ಗಗ್ರಂ ಪವಾತಹ || ತತಶ್ಚಾನ್ಯೇಽಪಿ ಸಂರಬ್ಧಾ ಲೋಕವಾಲಾ ಮಹಾಬಲಾಃ || ದಧಾ
ರೇವ ತದುದ್ದಿಶ್ಯ ಸ್ವಾಯುಧಾನಿ ಸಹಸ್ರಶಃ || ಪ್ರಜಜ್ಞಾಬ ಮಹಾನ್ವಹ್ನಿಃ ಪ್ರಚಂಡಃ
ಪವನೋ ವವಾ || ಆಯುಧಾನಿ ಯಮಾದೀನಾಂ ಕುಂಠಿತಾನಿ ಬಧೂವತಃ || ಪ್ರ
ವೃದ್ಧಮನ್ಯವೋ ದೇವಾಃ ಪ್ರಳಯಸ್ಸಮುಪಸ್ಥಿತಃ || ಏವಂ ದೇವೈಸ್ಸಮಾರಬ್ಧಂ ಸ
ರೃಂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮುತ್ಕಟಂ || ವೃರ್ಧಮಾಸೀದಹೋ ಕೃಷ್ಣ ಯಕ್ಷ ಸ್ಯಾಜ್ಞಾ ಬಲೇನ
ಮೈ || ತದಾಹ ಯಕ್ಷಂ ದೇವೇಂದ್ರಃ ಕೋ ಭವಾನಿತ್ಯಮರ್ಷತಃ || ತತಸ್ಸ ಪಶ್ಯತಾ
ಮೇವ ಶೇಷಾಮಂತರಧೀಯತ || ಸೂತಗೀತಾಯಾಂ, — “ ಶಿವಸ್ಯಾಜ್ಞಾ ಬಲಾ
ದ್ವಿಷ್ಟಜಾರಯತೇ ಮ್ರಿಯತೇಪಿ ಚ || ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸರೃಜಗತ್ಕರ್ತಾ ವಿರಾಟ್ಟಿಮ್ರಾಟ್ಟಿ
ರಾದಪಿ || ಬ್ರಹ್ಮಣಶ್ಚ ತಥಾ ನಿಷ್ಣೋರ್ದಂಶಸ್ಯ ಮಶಕಸ್ಯ ಚ || ಪ್ರವೃತ್ತೇಶ್ಚ ನಿವೃ
ತ್ತೇಶ್ಚ ಹೇತುರಜ್ಞಾ ಪಿನಾಕಿನಃ || ಇತ್ಯಾದಿ

ಪರಿಭಾವನೆಯೇಕೆಂದನು ಇಂದ್ರನು ಯಕ್ಷನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ,
ನಕ್ಕು, ಹುಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನಾದಾಗ್ಯೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ತೆಗೆದುಕೊ
ಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತನಾಗದ ಅದನ್ನು ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಕಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.
ಆಗ ಆ ವಜ್ರಾಯುಧವು ಆ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿ ಪ್ರತಿವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಹೊ
ಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೂ ಎಂಬಹಾಗಿ ಮಡಿಸಿಹೋದ ತುದಿಯುಳ್ಳದಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಬಳಿಕ ಉಳಿದ
ಮಹಾಬಲರಾಲಿಗಳಾದ ದಿಕ್ಪತಿಗಳು ಆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಆಯುಧಗ
ಳನ್ನು ಧರಿಸಿದರು. ಆಗ ಆಗಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿದನು ವಾಯುವು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಬೀಸಿತು ಯ
ಮಾದಿಗಳ ಆಯುಧಗಳು ಮೊಟಕಾದವು ಹೀಗಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆ ಹುಲ್ಲಿನ ವಿಷ
ಯದಲ್ಲಿ ಕೋಪವು ಹೆಚ್ಚಿತು ಆಗ ಪ್ರಳಯಕಾಲವೇ ಉಂಟಾಯಿತೋ ಎಂಬಹಾಗಿ ತೋರಿತು.
ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸಕಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಪ್ರಯೋಜನವಲ್ಲದುದಾಯಿತು.
ಆಗ ಇಂದ್ರನು ನೀನಾವನೆಂದು ಯಕ್ಷನನ್ನು ಕೇಳಿದನು ಆ ಯಕ್ಷನಾದರೋ ಅವರಲ್ಲಿರೂ
ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮರೆಯಾದನು, ಎಂದು ಉಪಮನ್ಯುಮುನಿಯಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುಂ
ತು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸೂತಗೀತೆಯಲ್ಲಿ — “ ಏವಂ ಆಜ್ಞಾ ಬಲದಿಂದಲೇ ಎಷ್ಟು ವು ಜನನ ಮರಣ
ಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಗತ್ಕರ್ತನೂ, ವಿರಾಟ್ಟಿರುಷನೂ, ಮಂಡಲೀಶ್ವರನೂ, ಸ್ವ
ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ಎಷ್ಟು ಎಗೂ, ಕಾಡುನೋಡಕ್ಕೂ, ಸೊಳ್ಳೆಗೂ,
ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೂ, ನಿವೃತ್ತಿಗೂ ಪಿನಾಕಧಾರಿಯಾದ ಶಿವನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ,
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳಿಂದ ರುದ್ರನಾಜ್ಞಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಇತಿ ಯಕ್ಷ ರುದ್ರಾಜ್ಞಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವಿಧಿರೇಕಾದಶೋಪದೇಶಃ
ಪ್ರಥಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ರುದ್ರಸ್ಯ ನಿತ್ಯ ಸಿದ್ಧವಾ ಶುಪತ್ಯ ಪಟ್ಟಾ ಭಿಷೇ ಕರ್ನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ.

ಜೋ—“ನೋಽಬ್ರವೀದ್ವರಂ ವವ್ಯಗೇ | ಅಹಮೇವ ಪಶೂನಾಮಧಿಪತಿರ
ಸಾನಿ” ಇತಿ ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯಾತ್, ಹೇ ರೇಣುಕಗಣೇಶ! ಪುರಾ ತ್ರಿವರಸಂಹಾರದ
ಸಮಯೇ ರುದ್ರೇಣ ಪಾಶುಪತ್ಯವರಯಾಚನಂ ಕೃಪಣೋಚಿತಮತಸ್ತಸ್ಯ ಸ್ವಾತಂ
ಶ್ರೈಂ ನ ಯುಕ್ತಂ.

ರೇ—ಭೋ ಜೋಃ | ಲೋಕೇ ದಂಡನಾಥಸಚಿವಸೇನಾಪತಿಸಾಮಂತಪು
ರೋಹಿತಾದಿಭಿಸ್ತಕಲವಾರಜನೈಃ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತಸ್ಯ ರಾಜಕುಮಾರಸ್ಯ
ಯಥಾ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರಾಧಿಕಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ತಥಾ ರುದ್ರಸ್ಯ ಪಾಶುಪತ್ಯಂ ನಿತ್ಯ
ಸಿದ್ಧಮೇವ. ತದುಕ್ತಂ ಯಜುರ್ವೇದೇ—“ನಮಸ್ತು ರ್ವಾಯು ಚ ಪಶುಪತಯೇ ಚ”-

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಯಕ್ಷ ರುದ್ರಾಜ್ಞಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹಸ್ತಿಪದನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರನಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪಶುಪತಿಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕರ್ನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ಜೋ—“ನಾನೇ ಪಶುಪತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ವರವನ್ನು ಆ ಶಿವನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು,
ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕ ಋಗ್ವೇದವಾಕ್ಯವು—“ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪು
ರನಾಶವನ್ನು ಓಟುಮಾಡಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನು ಪಾಶುಪತ್ಯವರವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡದ್ದು ಕಾರ್ಪ
ಣ್ಯಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿಗುಚಿತವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರತೆಯಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದು
ಸರಿಯಲ್ಲವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಃನೇ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದಂಡನಾಥ, ಸಚಿವ, ಸೇನಾಪತಿ, ಸಾಮಂತ,
ಪುರೋಹಿತ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ಪುರಜನರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ, ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪ
ಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ ಸ್ವತಂತ್ರನನ್ನಾಗಿಯೂ ನಿಯಮಿಸುವಂತೆ,
ರುದ್ರನಿಗೆ ಪಶುಪತಿತ್ವವು ನಿತ್ಯ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ವಿಚಾರವು ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ—“ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪ

“ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಯಃ ಪಶುಃ ರುದ್ರಃ ಪಶುನಾಧಿಪತಿಃ” ವಾಯುವೀಯಸಂಹ
 ಲಯಾಂ,—“ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಸ್ತಂಽಪರಧ್ಯಂತಾಃ ಪಶವಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ || ತೇಷಾಂ
 ಪತಿತ್ವಾದ್ಭೇದೇತ್ಯನು ಪಶುಪತಿಸ್ತ್ವೃತಃ” ಇತಿ. ಶತ್ವಾವದಾಸತ್ತಾಂ, ಅಯೇ ವಿಜ
 ಯೇಂದ್ರಚೋಳ ! ಮಧುಕೈಟಭಾಸುರಾಭ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣುನಾಪಿ ವರಪೂಜನಂ ಶ್ಲೋ
 ಕಾಂ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಪುರಾಣೇ,—“ತಾವತ್ಸತಿಽಲೋದ್ರಿಕ್ತಾ ವಿಷ್ಣುಮಾಯಾವಿ
 ಮೋಹಿತೌ || ಉಕ್ತವಂತೌ ಮದೋನ್ಮತ್ತೌ ಪ್ರಿಯತಾಮಿತಿ ಕೇಶವಂ || (ಹರಿರು
 ವಾಚ) ಭವೇತಾಮದ್ಯ ಮೇ ತುತ್ಸಾ, ಮಮ ವಧ್ಯಾಪುಭಾವಪಿ || ಕಿಮಸ್ಯೇನ ವರೇ
 ನಾನ್ಯ ಏತಾವದ್ವಿ ವೃತಂ ಮಯಾ” ಇತಿ ಸುರಾಪಾನಾಸಕ್ತಮಧುಕೈಟಭಾಸುರ
 ವರದಾಸಂ. ತ, ಸುಧಾಣಾ ರಾಕ್ಷಸ-ಶಶ್ವೇಷ್ವವರಂ ನ ಶ್ರೇಷ್ಠತರಂ ವಾ ? ಭೂರಮ
 ಗಾನ್ಯಾದಿನಾರಾಯಣಾನ್ಯ ಬಲಃ ತ್ರಿಪದಪರಿಮಿತಭೂಮಿಯಾಚನೇ ಕೃಪಣತ್ವಮ
 ಪ್ನೇವ || ರಕ್ತದ್ಧಿ ಗೇವಪೂಜಾಸು ವಿಪ್ರಸ್ಯಾಧಿಕಿತಾಂ ಮಹೀಂ || ದತ್ತಾ ಲಭತಿ

ಶುಭಗೊಡೆಯನಾದ ಶಿವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದೂ, “ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳು ಪಶುಗಳಾಗಿ
 ರುವರು ಆ ಪಶುಗಳಿಗೆ ರುವವನು ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವನು, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವಾಯುವೀಯ
 ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾಗಿ ತೃಣಪರ್ಮಂತರವಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪಶುಗಳೆಂದು
 ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು ದೇವಾಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವ ಶಿವನು ಆ ಪಶುಗಳೆಗೊಡೆಯನಾದ್ದರಿಂದ ಪಶುಪತಿ
 ಯೆಂದು ನೆನೆಯಲ್ಪಟ್ಟನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಅದಂತಿರಲಿ ಎಲೈ ವಿಜಯೇಂದ್ರಚೋಳನೇ!
 ವಿಷ್ಣುವು ಮಧುಕೈಟಭರೆಂಬ ಅಸುರರಡೆಸೆಯಿಂದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳು,
 ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಅಧಿಕಶಾಮಧ್ಯದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದವರಾದ ಆ ಮಧುಕೈಟಭಾ
 ಸುರರು ವಿಷ್ಣುಮಾಯಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೋಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಗರ್ವದಿಂದ ಉನ್ಮತ್ತಾವಸ್ಥೆ
 ಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ! ನಮ್ಮಿಂದೇನಾವರೊಂದು ವರವನ್ನು
 ಕೇಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನಾಗೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ವಿಷ್ಣುವು ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವ ವಿಷಯ
 ದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿರುವ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಈಗ ನನ್ನಿಂದ ಸಂಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗಿರಿ.
 ಮಿಕ್ಕವರಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ವರವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ವಿಷ್ಣುವು
 ಹೇಳಿದನು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮದ್ಯಪಾನಾಸಕ್ತರಾದ ಮಧುಕೈಟಭಾಸುರರಡೆಸೆಯಿಂದ
 ವರಯಾಚನೆಯು ಮಾಡಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಅಮೃತಪಾನಾಸಕ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳಡೆಸೆಯಿಂದ ವರ
 ಯಾಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲವೇ ? ಬಹುಮಾತುಗಳಿಂದೇನು. ಭೂದೇವಿಗೆ ಪತಿ
 ಯಾದ ಅಧಿಪಾರಾಜುಹನಿಗೆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯಡೆಸೆಯಿಂದ ಮೂರುಹೆಜ್ಜೆಯ ಪರಿಮಾಣದಷ್ಟು
 ಭೂಮಿಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುವುದರಿಂದ ಕೃಪಣತನವಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. “ದೇವಘಾತಿ
 ಯುರಾಸಕ್ತನಾದ ತ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೋಸ್ಕರ ಒಂದುಕೊಳಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನಿಗೆ

ಗಂಗಾಯಾಂ ತ್ರಿರಾತ್ರಿಸ್ಥಾನಂ ಫಲಂ” ಇತ್ಯಾದಿಬೃಹಸ್ಪತೀಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಎಸ್ತರಭಯಾನ್ನೇಕಲಿಖಿತಂ.

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧವಾಶುಪತ್ಯಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕನಿರ್ಣಯವಿಧೀಕಾ ದಶೋಪದೇಶೇ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಕಾಲಭೈರವರುದ್ರೇಣಬ್ರಹ್ಮಶಿರಶ್ಚೇದನವಿಧಿಃ.

ಶೋ — ತಚ್ಚೈತ್ಯಾ ಕ್ರೋಧಯುಕ್ತೇನ ಶಂಕರೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ || ನ ಪೂಗ್ರೀಣ ಶಿವಶ್ಚಿನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಂ ಪೂಷವಾಶಿ ತತ್ || ತತ್ಸಮಾಗತಾ ರೌದ್ರೀ ನೀಲಾಂಜನಗಿಂಪ್ರಭಾ || ಸರತ್ತಮೂರ್ಧಜಾನ್ಯಾತ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಹರಾಂತಿಕಂ” ಇತಿ ವ-ಮನಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾತ್, ವಾಶುಪತ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯಪ್ರಶುಪತಿಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷಃ ಕೃತಃ, ಸ ತು ತಸ್ಯ ಕಿನ್ನ ದೋಷಃ ?

ರೇ — ಭೋ ಜೋಶ! ವಿಚಾರಮೂಢ-ನ ತ್ವಯಾ ಕೃತಶಂಕಾಯಾಃ ಪರಿಹಾಶ್ಚೈವತಾಂ, ಸ್ವಾಂದೇ ಕಾಶಿಕಾಖಂಡೇ — “ಕಾವಾಲಿಕೋ ಯಯಾ ದೇ

ಮೂರುತ್ತಾ ಗಂಗಾಸ್ಥಾನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದು. ಇತ್ಯಾದಿವಚನವು ಬೃಹಸ್ಪತೀಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತಾರಭಯದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧವಾದ ವಾಶುಪತ್ಯಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಕಾಲಭೈರವರುದ್ರನಿಂದಂಟಾಗದ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರಶ್ಚೇದನವಿಧಿಯು.

ಶೋ — ಕರಿನವಾದ ಮೌನವನ್ನು ನುಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮನ ತಲೆಯನ್ನು ಶಿವನು ಉಗುರಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು — ಭೀಕರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದಾಗಿ ನೀಲವರ್ಚಿತದಂತೆಯೂ, ಅಂಜನವರ್ಚಿತದಂತೆಯೂ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹರನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು, ಎಂದು ವಾಮನಪುರಾಣೋಕ್ತಿಯುವುದರದಸೆಯಿಂದ ಶಿವನು ತನಗುಂಟಾದ ಪಶುಪತ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯದದನಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅವನಿಗದು ಪಾಪವಲ್ಲವೇನು ?

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಶನೇ! ವಿಚಾರಶೂನ್ಯನಾದ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಶ್ರುಶ್ಚಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು, ಸ್ವಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಶಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿ — “ನಾರಾಯಣನು ತನ

ವೋ ನಾರಾಯಣನಿಕೇತನಂ || ಅಧಾರಾಂತಂ ಮಹಾಕಾಲಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಂ ಸರ್ವಧೂಷಣಂ || ಮಹಾದೇವಾಂತಸಂಧೂತಂ ಭೈರವಂ ಭೀಷಣಾಕೃತಿಂ || ಸವಾಶ ದಂಡವದ್ಧೂಮೌ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ || ಕಾಲಭೈರವರುದ್ರೋ ದುಷ್ಪ್ರಭುತ್ವಾಃ ಪಂಚಮಂ ತಿರಶ್ಚೀರ್ಛಿದ. ಬ್ರಹ್ಮಾ ತು ನ ಮಮಾರ. ಏವಂ ಸ್ಥಿತೇ ಶಸ್ತ್ರ ರುದ್ರಸ್ಯ ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷಃ ? ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ. “ ನಮಶ್ಯೂರಾಯ ಚಾವಧಿಂ ದತೇ ಚ ” — “ ನಮಸ್ತು ಕ್ಷುಧ್ವ್ಯೇ ರಥಕಾರೇಭ್ಯಶ್ಚ ವೋ ನಮಃ ” ಇತಿ ಯಜುರೈದ ವಾಕ್ಯಾತ್, ದಕ್ಷಾಧ್ಯರೇ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮಾಣಃ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಾದೀನಾಂ ಚ ತಿರಶ್ಚೀದಕಸ್ಯ ರುದ್ರಾಪರಾವತಾರಸ್ಯ ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷಃ ಪುರಾಣೇಷು ಯತ್ರ ಕುತ್ರಾಪಿ ನ ವರ್ಣಿತಃ. ತದುಕ್ತಂ ಲೈಂಗೀ — “ ವೀರಭದ್ರೋ ಮಹಾಶೇಷಾ ಹಿಮಕುಂದೇಂದುಸನ್ನಿಭಃ || ಭದ್ರಕಾಳೀಪ್ರಿಯೋ ನಿತ್ಯಂ ಮಾತೃಣಾಮಭಿರಕ್ಷಕಃ || ರುದ್ರಸ್ಯ ತನಯೋ ರಾದ್ರಶ್ಯಲಾಸಕ್ತಮಹಾಕರಃ || ಸಹಸ್ರಬಾಹುಸ್ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಸರ್ವಾಯುಧಧರಸ್ಸ್ರಯಂ || ಶ್ರೀತಾಗ್ನಿನಾಶಕೋ ದೇವಪ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಭಯಗಃ ಪ್ರಭುಃ || ತ್ರೈಲೋಕ್ಯನಿವಶ್ಚಿತ್ತ್ರೀಮಾನ್ ಶಿವವಾದಾರ್ಜುನೇ ರತಃ || ಯ

ಮನೆಗೆ ಕಪಾಲಧಾರಿಯೂ, ತ್ರಿನೇತ್ರನೂ, ಸರ್ವಕುಂಡಲನೂ ಆಗಿ ಬಂದ ಶಿವಾಂತಸಂಜಾತನಾದ ಆ ಭೈರವನನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಣಾಮವೆಸಗಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ರುದ್ರನು ಕಾಲಭೈರವರೂಪಧಾರಿಯಾಗಿ ದುಷ್ಪ್ರಭುತ್ವವಾದನೆಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಾಯಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲು, ಆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯದೋಷವು ಹೇಗುಂಟಾಯಿತು ? ಅದಂತಿರಲಿ; ದಕ್ಷಾಧ್ಯರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ ತಲೆಯನ್ನೂ, ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಾದಿಗಳ ತಲೆಗಳನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿದ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು ದಕ್ಷಾಧ್ಯರದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರೋಪೇಂದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳ ಕರಚರಣಾದ್ವಯಮಂಗಳವನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವನೂ, ರಥಾರೂಢರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಶತ್ರುಸಮೂಹವಾಗಿದ್ದ ಲೀಲಾವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕ ಯಜುರೈದವಚನವಿರುವುದರದೇನೆಯೆಂದ ದಕ್ಷಾಧ್ಯರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮ, ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣ ಮೊದಲಾದವರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಕಡಿದ ರುದ್ರನ ಆಪರಾವತಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯದೋಷವುಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲವು. ಆ ವಿಚಾರವು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ ಮಂಜುನಿಧನೆಯೂ, ಮೊಲ್ಲಿಹೂವಿನೊಡನೆಯೂ, ಚಂದ್ರನೊಡನೆಯೂ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಭದ್ರಕಾಳೀದೇವಿಗೆ ಪತಿಯೂ ಸಪ್ತಮಾತೃಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನೂ, ರುದ್ರನ ಮಗನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ರಾದ್ರನೂ, ತ್ರಿಶೂಲಹಸ್ತನೂ, ಸಹಸ್ರಬಾಹುವೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸಕಲಾಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ, ಶ್ರೀತಾಗ್ನಿನಾಶಕನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ, ಮೂರುತೋಕಗಳಿಗಿಭಯವನ್ನಿತ್ತವನೂ, ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಸಮರ್ಥ

ಜ್ಞಸ್ಯ ಚ ತಿರಚ್ಛೇತ್ತಾ ಪೂಜ್ಞೋ ದಂತವನಾಶಕಃ ವಹ್ನೇರ್ಹಸ್ತಹರಸ್ಸಾಕ್ಷಾ ದ್ಭಗನೇ
ಶ್ರನಿಪಾತನಃ||ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠೇನ ಸೋಮಾಂಗವೇಷಕೋ ದಕ್ಷಶಿಕ್ಷಕಃ||ಸರಸ್ವತ್ಯಾ
ಗಿರಾಂದೇವ್ಯಾ ನಾಸಿಕೋಧ್ವೃಷ್ಟಕೃಂತನಃ||ಉವೇಂದ್ರೇಂದ್ರಯಮಾದೀನಾಂ ದೇ
ವಾನಾಮಂಗತಕ್ಷಕಃ||ಗಣೇಶ್ವರೋ ಯಸ್ಸೇನಾನೀಸ್ಸ ಮೇ ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹತು”
ಇತ್ಥಮೇವ ಪುರಾಣಾಂತರೇ ವೀರಭದ್ರಸ್ಯ ಮಹಾನ್ವಿಕ್ರಮಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ. ಎವಂಸ್ಮಿತೇ
ತಜ್ಜನಕಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷಃ? “ಶ್ರಂ ದೇವೇಷು ಬ್ರಾಹ್ಮ
ಣೋಽಽಸಿ” ಇತ್ಯಾದಿವೂರ್ದೋಕ್ತಸಾಮವೇದವಾಕ್ಯಾತ್, “ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಭಗವಾ
ನ್ಪುದ್ರಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಃ ಪರಮೋ ಹಃ || ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮೈತ್ಯಸ್ತಥಾ ತುದ್ರೋ ವಪ್ರೀ ಸಾ
ಮಶ್ರುತಿಃ ಖಲು” ಇತಿ ಸ್ಯಾಂದಪರಾಶರಾದಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾತ್, “ಚಕ್ರ
ಕರಜಾಗ್ರೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪಂಚಮಂ ಶಿಃ” ಇತಿ ಸ್ಯಾಂದವಾಕ್ಯಾಜ್ಞ ದುಷ್ಪಮೈತ್ಯ
ಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಶ್ಚಿಕ್ಷಯಾ ಕಾಲಭೈರವಸ್ಯ ಕುತೋ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷಃ? ತತ್ತಾವ
ದಾಸ್ತಾಂ. ಶ್ರೀರಾಮಸ್ಯ ಶಿವಲಿಂಗವೂಜಯಾ ಪರಮಶಿವಭಕ್ತೃಪಾಲಸ್ತ್ಯುಹನನದೋ

ನೂ, ಮೂರುಬೋಕದವರಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಪದ್ಮಜೈಶ್ವರ ಸಂಪನ್ನನೂ, ಶಿವಪಾ
ದಾರ್ಚನೆಯಲ್ಲಾ ಸಕ್ತನೂ, ಯಜ್ಞ ನಾರಾಯಣನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದವನೂ, ಪೂಷನೊಬ ಸೂ
ರ್ಯನ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿದವನೂ, ಅಗ್ನಿಯ ಲೈಗಳನ್ನು ಮುರಿದವನೂ, ಭಗನೊಬ ಸೂರ್ಯನ
ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತವನೂ, ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠದಿಂದ ಚಂದ್ರನ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಸಗಿದವನೂ, ದಕ್ಷಶಿಕ್ಷ
ಕನೂ, ಸರಸ್ವತಿಯ ಮೂಗನ್ನೂ ಮೇಲ್ಗಡೆಯ ಕುಟಿಯನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿದವನೂ, ಎಷ್ಟು ಇಂದ್ರ
ಯಮಾದಿಗಳ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಕತ್ತಿದವನೂ, ಪ್ರಮಥಾಧಿಪತಿಯೂ, ಶಿವಸೇನೆಗೆ ದಳಪತಿಯೂ
ಆದಾ ವೀರಭದ್ರನು ನನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಎಂದು ಕ್ರವಾಗಿದೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ
ಯೇ ಬೇರೆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲೂ ವೀರಭದ್ರನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿ
ರುವಾಗ್ಯೆ ಆ ವೀರಭದ್ರನ ತಂದೆಯಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆದೋಷವು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ?
ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ನೀನು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿರುತ್ತೀಯಿ, ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ
ಹೇಳತಕ್ಕ ಪೂರೋಕ್ತವಾದ ಸಾಮವೇದವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದೇಸಿಯಿಂದ : ಪದ್ಮಜೈಶ್ವರ ಸಂಪನ್ನನಾದ
ರುದ್ರನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ಎಷ್ಟು ವು ಕೃತ್ರಿಯನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೈಶ್ಯನು. ಇಂದ್ರನು
ಶೂದ್ರನು. ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನದ ಪರಾಶರಾದಿ ಪುರಾಣಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದರದೇಸಿ
ಯಿಂದ : ಉಗುರಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಐದನೆಯ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳ
ತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನದ ಪುರಾಣವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದೇಸಿಯಿಂದ ದುಷ್ಟವೈಶ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿದುದಿ
ಂದ ಕಾಲಭೈರವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆದೋಷವೆಲ್ಲಿಯದು? ಅದಂತರಲಿ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಪರಮಶಿವ
ಭಕ್ತನಾದ ರಾಮಣನನ್ನು ಕೊಂದದ್ದರಿಂದಂಟಾದ ದೋಷವನ್ನು ಶಿವಲಿಂಗಭೂಜಾಬಲದಿಂದ

ಷನಿವೃತ್ತಿಃ ಕೃಷ್ಣಯುತಾಂ, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ,—“ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಮಹಾದೇವಂ ಸೇತು
ಮಧ್ಯೇ ನ ರಾಘವಃ || ಲಬ್ಧವಾನ್ವರಮಾಂ ಭಕ್ತಿಂ ಶಿವೇ ಶಂಭೋರನುಗ್ರಹಾತ್ ||
ರಾಮೇಶ್ವರ ಇತಿ ಖ್ಯಾತೋ ಮಹಾದೇವಃ ಪನಾಕಧೃತ್ || ತಸ್ಯ ದರ್ಶನಮಾಶ್ರೀ
ಣ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ವ್ಯವೋಹತಿ ” ಇತ್ಯಂ ಸೇತುಖಂಡೇನಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಕಾಲಭೈರವರುದ್ರೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರಶ್ಚೇದನವಧಿರೇಕಾದಶೋ
ಪದೇಶೇ ಕೃತೀಯಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಬಾಹುನಿ ಸುರರಣವಿಚಾರವಿಧಿಃ.

ಚೋ—“ ಜ್ಯಂಭಯಾಮಾಸ ಗೋವಿಂದೋ ಜ್ಯಂಭಣಾಪ್ರೇಣ ಶಂಕರಂ ”
ಇತ್ಯಾದಿಭಾಗವತವಾಕ್ಯಾತ್, ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ! ಹರೇವ್ನಾಮಧ್ಯಾಧಮಿ ಹರ
ಸ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಕುತಃ ?

ರೇ—ಭೋ ಚೋಳ! ಶತ್ಪರಿಹಾರಶ್ಚೈವಯತಾಂ, ರಾಮಾಯಣೇ,—
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂಪ್ರತಿ ಶ್ರೀರಾಮವಾಕ್ಯಂ, “ ಬಾಣೋಪಿ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯಾಕ್ಷಹ ಮೃತ್ತೀಯಾಥ

ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು
ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದವಸೆಯಿಂದ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಸೇತುಮ
ಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದುದರಿಂದ ಮಹಾದೇವನು ರಾಮೇಶ್ವರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾ
ದನು, ಎಂದುತ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸೇತುಖಂಡದಲ್ಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಲಭೈರವರುದ್ರನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರಶ್ಚೇದನವಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಬಾಹುನಿ ಸುರನ ಯುದ್ಧ ವಿಚಾರವಿಧಿಯು.

ಚೋ — “ ನಾರಾಯಣನು — ಬಾಹುನಿನೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ್ಗೆ ಆಂಭ
ಣಾಸ್ತದಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ನಡುಗಿಸಿದನು, ಎಂದು ಭಾಗವತವಾಕ್ಯವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರದಸೆಯಿಂದ
ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಹರಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹರನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಲ್ಲಿಯದು?

ರೇ — ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ —
“ ಬಾಹುನಿ ಸುರನು ನನ್ನ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಏಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದನಿ.

ತ್ರಿಲೋಚನಂ || ದೇವ ಬಾಹುಸಹಸ್ರೇಣ ನಿರ್ವಿಣ್ಣೋಃಸ್ಮಾಕ್ಯಹವಂ ವಿನಾ|| ಕದಾ
ಮಮೈತದ್ವಾಹುನಾಂ ಸಾಘ್ಯಜನಕೋ ರಣಃ || ಭವಿಷ್ಯತಿ ವಿನಾ ಯುದ್ಧಂ ಧೃ
ತೈಸ್ತೈರ್ಮಮ ಕಿಂ ಧುಜೈಃ || (ತತ್ರ ಶಿವವಾಕ್ಯಂ) “ಮಯೂರದ್ವಜಭಂಗಸ್ತೇ
ಯದಾ ಬಾಣ | ಭವಿಷ್ಯತಿ || ಪಿತೃತಾತಜನಾನಂದಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ತ್ವಂ ಶರಾರಣಂ”
ಇತಿ ಶಿವೇನ ವರಪ್ರದಾನಾತ್, “ವಿಷವೃಕ್ಷೋಪಿ ಸಂವರ್ಧ್ಯ ಸ್ವಯಂ ಭಿಕ್ಷುಮು
ಸಾಂಪ್ರತಂ” ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾತ್, ಮಹಾಭಾರತೇ,—ಹರಿಂ ಪ್ರತಿಹರವಾಕ್ಯಂ,
“ಅಶ್ವತ್ಥಹಾಯಸಂಧ್ಯಮ್ನೋ ಬಾಣೋ ವಧ್ಯಸ್ತವಾಚ್ಯುತ || ಮಯಾ ದತ್ತವ
ರೋ ದೈತ್ಯಸ್ತುತಸತ್ತಾಂ ಕ್ಷಮಯಾಮ್ಯಹಂ” ಇತಿ ಶಿವವಾಕ್ಯಾತ್, ಕಾಶೀಖಂ
ದೇ,—ವಿಷ್ಣುಃ, “ಮಯಿ ಯಾ ಪರಮಾ ಶಕ್ತಿಃ ತ್ರಿಲೋಕೀ ರಕ್ಷಣಾಕ್ಷಮಾ || ತತ್ರ
ಹೇತುರ್ಮಹೇಶಾನಸ್ಸ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದಃ || ಶಸ್ಯೇತಸ್ಯ ಪದಾಂಗುಷ್ಠರೇಖಾನಿರಿತ
ಚಕ್ರತಃ || ಜಲಂಧರಸ್ಯ ದೈತ್ಯಸ್ಯ ಶಿರಶ್ಚಿನ್ನಂ ಮಯಾ ಪುರಾ || ತಜ್ಜಕ್ರಂ ತು ಮ
ಯಾ ಲಬ್ಧಂ ನೇತ್ರಪದ್ಮಾರ್ಜನಾದ್ವಿಭೋಃ || ಎತಜ್ಜದರ್ಶನಾಖ್ಯಂ ಮೈ ದೈತ್ಯಚಕ್ರ
ವಮರ್ದನಂ” ಸ್ವಾಮೀ ಶರಭಾಧ್ಯಾಯೇ,—ನರಹರಿಂ ಪ್ರತಿ ಶರಭರುದ್ರವಾಕ್ಯಂ,

ವನ್ನೇ ತೋಳುಗಳಿಗೆ ಸಾಘ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಯುದ್ಧವು ಯಾವಾಗ ಉಂಟಾಗುವುದು?
ಯುದ್ಧವಿಲ್ಲದೆ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ತೋಳುಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಎಂದು ನಮ
ಸ್ವಾರ್ಥಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವನಿಗೆ ಬಿನ್ನೈಸಿದನಾದ್ದರಿಂದ, ಶಿವನು—“ನನಗೆ ಷಣ್ಮುಖನಿಂದ ಅಪಜ
ಯವುಂಟಾದಾಗ್ಯೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಸ-ತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಹೊಂದುವೆ,
ಎಂದು ಶಿವನು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಒತ್ತಿಹಣನಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ “ತಾ
ಮ ನೆಟ್ಟು ಬಿಳಿಯಿಸಿದ ಗಿಡವು—ವಿಷವೃಕ್ಷವಾದಾಗ್ಯೂ ಅದನ್ನು ತಾನೇ ಕಡಿಯತಕ್ಕದ್ದು
ಉಚಿತವಲ್ಲವು, ಎಂದು ನ್ಯಾಯವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ—“ಅಶ್ವಿ ಕೃಷ್ಣನೇ”
ನನ್ನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟುದಾದ ವರದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಬ್ಬಿದವನಾಗಿರುವ ಬಾಹಾಸುರನನ್ನು
ನೀನು ಕೊಲ್ಲುವವನಾಗಿ ಶಿವಭಕ್ತನಾದ ಆತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ನಿನಗುಂಟಾಗುವ ಅಪ
ರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವೆನು, ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿವನ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದೇನೆಯೆಂದ
ಲೂ, ಕಾಶೀಖಂಡದಲ್ಲಿ—“ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಶಕ್ತವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು
ನನ್ನಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಸುದರ್ಶನಾಖ್ಯವಾದ ಚಕ್ರವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಆ ಶಿವನೇ ಕಾರಣ
ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಶಿವನ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠದ ರೇಖೆಯಿಂದ ನಿರ್ದಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾದ ಚಕ್ರದಿಂದ ಜಲಂ
ಧರಾಸುರನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಭೇದಿಸಿದೆನು. ನಾನು ಪುನಃ ಶಿವನನ್ನು ನನ್ನ ನೇತ್ರಕಮಲದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ
ಆ ಚಕ್ರವನ್ನೇ ಪಡೆದೆನು ಈ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವು ದೈತ್ಯಸಮೂಹವನ್ನು ನಾಶಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾ
ಗಿದೆ” ಎಂದು ವಿಷ್ಣು ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದೇನೆಯೆಂದಲೂ, ಸ್ವಾಮೀಯಲ್ಲಿರುವ ಶರಭಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ—

“ಚಕ್ರಂ ಎಕ್ರಮಸಾಹಾಯ್ಯಂ ಚಕ್ರವಾಣೀ ತವ ಪ್ರಿಯಂ || ಕುಶಲ ಪ್ರಾಶ್ನಂ ಕೃತಂ ಕೇನ ತ್ವಯಾ ತದಪಿ ಎಸ್ಥಿತಂ” ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಾತ್, ಭೋ ಜೋಳ! ಹರಸ್ಸಯಂ ತದ್ವಾಣಬಾಹುಕಂಡೂನಿವಾರಣಸ್ಯ ಅನುಚಿತತ್ವಾತ್ ಜ್ಯಂಭಣಾಸ್ತ್ವ ವ್ಯಾಜೀನ ಸ್ವಯಂ ಜ್ಯಂಭಿಶೋ ಭೂತ್ವಾ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಚಕ್ರಂ ದತ್ತಾ ಕೇನ ತದ್ವಾಹು ಕಂಡೂನಿವಾರಣಂ ಕಾರಯಾಮಾಸೇತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಕಥಾತ್ರಾನುಸಂಧೇಯಾ.

ಹೇ ಜೋಳ! ಜಲಂಧರದೈತ್ಯೇನ ಬಧ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಎಷ್ಟೋಸ್ವಾಮಧ್ಯಂ ಕ್ವ ಗತಂ? ಲೈಂಗೇ,—ಜಲಂಧರವಾಕ್ಯಂ, “ಸರಥೋ ಭಗವಾನ್ವಿಷ್ಣುಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಶ್ಚ ಶತ ಯೋಜನೇ || ಗರುಡೋಪಿ ಮಯಾ ಬದ್ಧೋ ನಾಗವಾಶೇನ ಸಾಡ್ಯತಃ” ಸ್ಕಾಂ ದೇ ಜಲಂಧರೋವಾಖ್ಯಾನೇ,—“ಜಲಂಧರೋ ಹರಿಂ ಶೇಷರಜ್ಜ್ವಾ ಸಂಬದ್ಧೈ ಚಾಲಯತ್ || ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಕಾರಾಗಾರೇ ಚ ವ್ಯಭಿಕ್ಷೇಪ ಬಾಧಯತ್” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ತತ್ರಾವದಾಸ್ತಾಂ. ದಕ್ಷಾದ್ವರೇ ಮಹಾಸಮರ್ಥೇನ ಎಷ್ಟುನಾ ವೀರ ಭದ್ರೇಶ್ವರಂ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ಕಿಮರ್ಥಂ ಪಶಾಯಿತಂ? ತದುಕ್ತಂ ವಾಮನಪುರಾಣೇ,—
“ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕ್ರೋಧಾದಾರಕ್ತಲೋಚನಂ || ಎಹಾಯ ಎಷ್ಟು

“ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾದ ಚಕ್ರವು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಿತು? ಇದು ಯಾವನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು? ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೀಯೆ?” ಇತ್ಯಾದಿವಚನವು ಶರಭರುದ್ರನಿಂದ ನರಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಶಿವನು—ತಾನೇ ಆ ಬಾಣಾಸುರನ ತೋಳುಗಳ ನವೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಜ್ಯಂಭಣಾಸ್ತ್ವವ್ಯಾಜದಿಂದ ತಾನು ಸೋತವನಾಗಿ ಎಷ್ಟು ವೀರ ಚಕ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆತನಿಂದ ಆ ಬಾಹನ ಭುಜತೀಂಟಿಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕ ಕಥೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಜಲಂಧರನಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಎಷ್ಟು ವಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ ಹೋಯಿತು? ಲೈಂಗೈಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ರಥಸಹಿತನಾದ ಎಷ್ಟು ವು ನನ್ನಿಂದ ನೂರುಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟನು ಎಷ್ಟು ವನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗರುಡನು ನನ್ನಿಂದ ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟನು” ಎಂದು ಜಲಂಧರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸ್ಕಾಂದಾಂಶರ್ಗತವಾದ ಜಲಂಧರೋವಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ —“ಜಲಂಧರನು ಎಷ್ಟು ವನ್ನು ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವೆಂಬ ಶಿರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡು ಬಿಡಿಸು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದಂತಿರಲಿ ಮಹಾಸಮರ್ಥನಾದ ಎಷ್ಟು ವು ದಕ್ಷನ ಯಾಗಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿ ಏನು ಕಾರಣದಿಂದ ಓಡಿಹೋದನು? ಆ ಸಂಗತಿಯು ವಾಮನಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ಕೋಪದವಸೆಯಿಂದ ಕೆರಳಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರನನ್ನು ಎಷ್ಟು ವು ನೋಡಿ ಹೆದರಿ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದನು” ಎಂದು ಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು

ಪ್ರಂ ದೇಶಂ ಪ್ರದುದ್ರಾವ ಮಹಾಧಯಾತ್ " ಕಿಂಚ ಶಿವೇನಾಸ್ಯ ವಶೋಪನ
ಯೋರ್ವಿಂಶತಿಮನ್ಯುಧಯೋಶ್ಚಿವೇನ ಸಂಹೃತಯೋಃ ಸ್ವಹೃದಯೇ ತೇನೈವ ಶಿ
ವೇನ ತೂಲೇನ ಎದಾಂತೇ ಜ ಸತಿ ತದಾನೀಂ ಸ್ವಸ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಶ್ವ ಗತಂ ?
ತದುಕ್ತಂ ಕೂರ್ಮೇ,— " ನಿರ್ಭಿದ್ಯ ಹೃದಯಂ ವಶೋಪನಾರ್ಥಂ ಪ್ರಮಥಪುಂಗ
ವೈ || ಎವೇಶ ತೂಲೇನಾದಾಯ ತತ್ಕಳೇವರಮಾಶ್ವರಃ " ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ಬಾಣಾಸುರರವಿಚಾರವಿಧೀಕಾರಪದ್ಧತೀ ಚತುರ್ಥಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ವೈಕಾಸುರವರಪ್ರದಾನವಿಚಾರಃ.

ಚೋ— " ವೈಕಾಸುರಾಯ ಗಿರಿಶೋ ವರಂ ದತ್ತಾತಿ ಸಂಕಟಂ || ಯಸ್ಯ
ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಕರಂಭಸ್ಥಾಸ್ಯೇ ತದಾ ಸ ಪ್ರಿಯತಾಮಿತಿ || ಸ ತದ್ವರಪರಿತ್ವಾರ್ಥಂ ಶಂ
ಭೋಮೂರ್ಧ್ನಿ ತದಾಸುರಃ || ಸ್ವಹಸ್ತಂ ದಾತುಮಾರೇಭೀ ಪದ್ಯಧಾವತ್ಸ ವೈ
ದಿಶಃ || ದೈತ್ಯಂ ಭಗವತೇ ಸ್ತುತ್ವಾ ವಶೋಭಿತಿಕೋಮುರೈಃ || ಮೋಹಯಂತೀ
ಜಗಾದೇಶಂ ಶ್ವದೀಯೇ ಮಸ್ತಕೇಧುನಾ || ನಟ ಶ್ವಂ ದನುಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಕರಂ ನಿಶ್ಚಿ

ಈ ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಮನ್ಮಥರನ್ನು ಶಿವನು ಸಂಹರಿಸಿದಾಗಲೂ, ಮತ್ತು ತನ್ನ
ಎದೆಯನ್ನು ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ಶಿವನು ಸೀಳುವಾಗಲೂ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿತ್ತು?
ಆ ವಿಷಯವು ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — "ವಿಷ್ಣುವನ ಹೃದಯವನ್ನು ಶಿವನು ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ಸೀಳಿ,
ಆ ವಿಷ್ಣುವನ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರಮಥರೊಡಗೂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು,, ಎಂಬುದೇ ಮೊ
ದಲಾದುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಣಾಸುರನ ಯುದ್ಧವಿಚಾರವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ವೈಕಾಸುರವರಪ್ರದಾನವಿಚಾರವು.

ಚೋ — " ಶಿವನು ವೈಕಾಸುರನಿಗೆ ನೀನು ಯಾವಯಾವನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನಿಡುವೆ
ಯೋ ಅವನು ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿ ಎಂಬ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಆ ವೈಕಾಸುರನು ಆ ವರ
ವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನಿಡಲು ಯತ್ನಿಸಲು, ಆ ಶಿವನು
ಓಡಿಹೋದನು. ಆಗ ನಾರಾಯಣಿಯು ಆ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮೃದೂಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ
ಮೋಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ, ಎರೈ ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನೀನು ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ನನ್ನ ತಲೆಯ

ವ್ಯ ತಾವಕಂ || ದೈತ್ಯಸ್ತು ತು ತಥಾಕೃತ್ಯಾ ಭುವಿ ನಿರ್ಭಿನ್ನಶೀರ್ಷಕಃ || ನೃಪತತ್ಪು
ರತ್ಪ್ರಸಾಧ್ಯಃ ಕುಲಿತಪ್ರಕಟೋಯಧಾ || ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಾತ್, ಸ್ವಾಮಿ ರೇಣು
ಕಗಣೀತ | ನಾರಾಯಣ್ಯಾ ರಕ್ಷಿತಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿ |

೧. — ಹೇ ಜೋಳಿ! ವರದಾತಾ ಹರಸ್ತೇನ ವ್ಯಕಾಸುರೋ ನ ಹಂತವ್ಯ
ಇತಿ ತಂ ನಾರಾಯಣ್ಯಾ ಸಂಹಾರಂ ಕಾರಯಾಮಾಸೇತಿ ವ್ಯಾವರ್ಜ್ಯಂಕಾಶರಣಾ
ರೋಽತ್ರಾಪಿ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ತದುಕ್ತಂ ಸ್ವಾಂದೇ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, —
“ ದಾಕ್ಷಾಯಣೀವಿಯುಕ್ತಸ್ಯ ಶಂಭೋರ್ನೇತ್ರಾಗ್ನಿಮಧ್ಯತಃ || ವೀರಭದ್ರೋಪಿ ಸಂ
ಜಾತೋ ಭೀರುರುದ್ರಸ್ಥಲಿಂಗತಃ || ವ್ಯಕಾಸುರೋಭೀರುರುದ್ರಂ ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಪ್ರಾವೃ
ಣೋದ್ವರಂ || ಯಸ್ಯ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಕರೋನ್ಮುಕ್ತಸ್ತು ಭೂಯಾದ್ಭಸ್ಮಸಾತ್ಕೃಣಾತ್ ||
ಇತಿ ಲಭ್ಯಾ ವರಂ ದೈತ್ಯಸ್ತುತೃರೇಕ್ಷಾರ್ಥವಾಚಿತಃ || ಭೀರುರುದ್ರಸ್ಯ ಶಿರಸಿ ಕರಂ
ದಾತುಂ ಸಮುದ್ಯತಃ || ತಸ್ಮಿನ್ ಪರಾಯಮಾನೇಽಥ ದೈತ್ಯಂ ನಾರಾಯಣೇ ತದಾ ||
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ವಮಸ್ತುತೇ ಪಸ್ತಂ ಪ್ರಣಿಧಾಯ ನನತ್ ಸಾ || ಮತ್ಪತ್ತೇ ಧವ ಭೋ

ಮೇಲಿ ಇಟ್ಟು ಕುಣಿಯುವವನಾಗು ಎಂದು ಹೇಳಿದನಾದ್ದರಿಂದ ಆ ದೈತ್ಯನಾದರೋ ಅದೇಪ್ರ
ಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಒಡೆದುಹೋದ ತಲೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಹೊಡೆದುಲ್ಪಟ್ಟವ
ನೋ ಎಂಬಹಾಗಿ ನಾರಾಯಣಿಯ ಮುಂದೆ ನೆಲದಮೇಲಿ ಬಿದ್ದನು, ಎಂಬುದೇ ಮೊದಲಾಗಿ
ವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರೇಣುಕಗಣೀಶನೇ! ನಾರಾಯಣಿಯಿಂದ ವ್ಯಕಾ
ಸುರನಡೆಸಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಿವನಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯಲ್ಲಿಯದು?

೧. — ಎಲೈ ಜೋಳಿಶನೇ! ಶಿವನು ವ್ಯಕಾಸುರನಿಗೋಸ್ಕರ ತಾನೇ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು,
ತಾನೇ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ನಾರಾಯಣಿಯಿಂದ
ಆ ಅಸುರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನೆಂದು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಶಂಕಾಸಮಾಧಾನವೆಂದು ತಿಳಿಯ
ತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ವಿಷಯವು ಸ್ವಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ರಶಕ್ತ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ ದಾಕ್ಷಾ
ಯಣೀವಿಯೋಗನನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶಿವನ ಅಗ್ನಿನೇತ್ರಮಧ್ಯದದೆಸೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಭೀರುರುದ್ರನ
ಸ್ಥಲಿಂಗದದೆಸೆಯಿಂದ ವೀರಭದ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು ವ್ಯಕಾಸುರನು ಭೀರುರುದ್ರನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯ
ನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಆತನಿಂದ “ಯಾವನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನಿರಿಸುವೆನೋ ಅವನು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ
ಬೂದಿಯಾಗಲಿ, ಎಂದು ವರವನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ವರವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೀರುರು
ದ್ರನ ತಲೆಯಮೇಲೆಯೇ ಕೈಯನ್ನಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆಗ ಆ ರುದ್ರನು ಓಡಿಹೋಗಲು,
ಬಳಿಕ ನಾರಾಯಣಿಯು ಆ ದೈತ್ಯನ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು ಕುಣಿದಳು.
ಆಗ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಎಲೈ ನಾರಾಯಣೇ! ನೀನು ನನಗೆ ಮಡದಿಯಾದರೆ ನಿನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ನಾ
ನು ಸುಡುವುದಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನಾದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಆ ನಾರಾಯಣಿಯು “ ನೀನು ಯಾವಾಗ

ನಾರಿ ನ ದಹಾಮಿ ವಪುಸ್ತವ || ಯದಾಚರಿಷ್ಯೇ ನೃತ್ಯಂ ತ್ವಂ ಮನ್ನಾಟ್ಟಿಸದೃಶಂ
ತದಾ || ಅಹಂ ಪತ್ತೀ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಲಾಸ್ಯಮಾಚರ ಸತ್ತರಂ || ತಥಾಸ್ತಿತಿ ಸ್ತುತ
ಸ್ತಂ ತು ಪ್ರಣಿಧಾಯ ಸ್ತಮಸ್ತುಕೇ || ನೃತ್ಯಮಾನಃ ಕ್ಷಣಾದೇವ ಭಸ್ಮೀಭೂತೋ
ವೃಕಾಸುರಃ || ತತೋ ನಾರಾಯಣೇ ಭೀರುರುದ್ರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಜಗಾದ ತತಃ || ನಾ
ರಾಯಣೇಂ ಸಮಾಲಿಂಗ್ಯ ಭುಜಾಭ್ಯಾಂ ಸಾಧು ಸಾಧ್ವಿತಿ || ಭೈರವಂ ಜನಯಾ
ಮಾಸ ಕಾಶಾಲಿಕಮತೇತ್ತರಂ || ನಾರಾಯಣ್ಯಾಂ ಭೀರುರುದ್ರಾಷ್ಟಾತೋ ಭೈರವ
ನಾಮಕಃ || ನಾರಾಯಣೇ ಭೈರವಶ್ಚ ಲಿಂಗಂ ಶ್ರೀಪತಿಸಂಕ್ಷೇಪಂ || ಸಂಸ್ಕಾಪ್ಯ ಪೂ
ಜಯಾಮಾಸ ಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮೇಶಿತುಃ || ಕೋಲಾಹಲಪುರೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಿಸ್ತಾದ್ರಾ ಡ
ಪುಸ್ಪುಲಿಂ” [ಅತ್ರ ಭೀರುಃ—ರುದ್ರಃ, ತಸ್ಯಾಪತ್ಯಂ ಪುಮಾಣ ಭೈರವಃ ಇತಿ
ವಿಗ್ರಹಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ತಸ್ಯಾಪತ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಪ್ರತ್ಯಯಃ.] “ಶಿವಕೇಶವಯೋರೈಕ್ಯಂ
ಕಲಯೇ ಕಾಲಭೈರವಂ” ಇತಿ ಕಾಶಿಕಾಖಂಡವಾಕ್ಯಾತ್, “ಖುಬ್ರಾಂಗೀ ವಿಷ್ಣು
ವಲ್ಲಭಃ” ಇತಿ ಶಿವಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯಾತ್, “ನಮೋ
ವಿಷ್ಣುಕಳತ್ರಾಯ” ಇತಿ ವೀರಭದ್ರಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ ನರಹರಿವಾ

ನಾಮ ಕುಣಿಯುವಂತೆ ಕುಣಿಯುವೆಯೋ ಆಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಮಡದಿಯಾಗುವೆನು. ಆದ್ದರಿಂದ
ಜಾಗ್ರತೆ ಕುಣಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ವೃಕನು - ಆ ಮಾತನ್ನು ಒಬ್ಬ ತನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ತನ್ನ
ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು ಕುಣಿದವನಾಗಲು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದನು. ಬಳಿಕ ನಾರಾಯ
ಣಿಯಿಂದ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಭೀರುರುದ್ರನು ನಾರಾಯಣಿಯನ್ನು ಅಬ್ಬಿಕೊಂಡು,
ನೀನು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಎಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ, ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾ
ಪಾಲಿಕರಿಗೊಡೆಯನಾಗುವ ಭೈರವೇಶ್ವರನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು. ನಾರಾಯಣಿಯಲ್ಲಿ ಭೀರುರು
ದ್ರನದೇಸಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನಾದ್ದರಿಂದ ಭೈರವನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಭೈರವನು ಅವನ
ತಾಯಿಯಾದ ನಾರಾಯಣಿಯು ಇಬ್ಬರು ಶ್ರೀಪತಿಯೆಂದು ಹೆಸರಡಲ್ಪಟ್ಟ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಕೋ
ಲಾಹಲಪುರದಲ್ಲಿ, ಸಿಹಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರು.,
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. [ಇಲ್ಲಿ “ಭೀರೋರಶತ್ಯಂ ಪುಮಾಣ್ ಭೈರವಃ, ಎಂದು ವಿಗ್ರಹವು ಪ್ರ
ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. “ತಸ್ಯಾಪತ್ಯಂ, ಎಂಬ ಪಾಣಿನೀಯಸೂತ್ರದಿಂದ ಅರ್ಥಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಂದಿರು
ತ್ತದೆ.] “ಶಿವವಿಷ್ಣುಗಳೈಕ್ಯಕ್ಕೊಪನಾದ ಕಾಲಭೈರವನನ್ನು ನಮಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಕಾಶಿಕಾಖಂ
ಡವಚನವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, “ಖುಬ್ರಾಂಗಿಯಾದ ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭನು, ಎಂದು ಶಿವಾಷ್ಟೋ
ತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, “ವಿಷ್ಣುವೇ ಮಡದಿಯಾಗುವೆನು
ನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದು ವೀರಭದ್ರಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ನೈಸಿದ್ಧವಾ

ಕ್ಯಾತ್, ಹರವ್ರಸ್ವಸ್ತದಾಸ್ಯಾ ನಾರಾಯಣ್ಯಾ ಬಾಣಾಸುರಬಾಹುಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ
ವೃಕಾಸುರಸಂಹಾರಂ ಹ ಕಾರಯಾಮಾಸೇತ್ಯರ್ಥಃ.

ಇತಿ ವೃಕಾಸುರವರಪ್ರದಾನವಿಚಾರ ಎಕಾದಶೋಪದೇಶೇ ಶಂಕಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ರುದ್ರಸ್ಯ ಹನುಮದ್ವಾಹನವಿಚಾರಃ.

ಚೋ—“ಹರವೀರೈಸಮುದ್ಭೂತೋ ಹನುಮಾಃ ರಾಮಸೇವಕಃ|| ಅಶೋ
ಹರೇಹರಸ್ಯಾಪಿ ನಾಧಿಕೃಂ ವರ್ತತೇ ತ್ವಚಿತ್ ” ಇತ್ಯುಭಯುಕ್ತವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಹೇ ರೇ
ಣುಕಗಣೇಶ! ಕಿಮುಕ್ತರಂ ?

ರೇ—ಹೇ ಚೋರ! ತಪ್ತರಿಹಾರಶ್ಲ್ಯಾಯತಾಂ, ಪ್ರಧಂಜನಾದಿಪರಾಭಯ
ಪುತ್ರೋ ಭೀಮೋಂಜನಾತ್ಮಜಃ” ಇತಿ. “ಕಪಿಪ್ರವೀರೋಹನುಮಾನಾಂಜನೇಯೋ
ಮರುತ್ಸುತಃ”-“ಕೃಶಾನುರೇತಾಸ್ಸರ್ದೃಷ್ಟಃ ” ಇತಿ ನೈಘಂಟುಕೋಕ್ತಿತಃ, “ಕೃಶಾ
ನುರೇತಸೋ ರೇತೋ ನ ದಧುರ್ವಿಬುಧಾ ಹೃದಿ||ಕಥಂ ತದಂಜನಾಕುಕ್ಸೌ ಮರುತೂ

ಕೃದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಶಿವನು ತನ್ನ ಸ್ವರ್ಗದಾಸಿನಿಯಾದ ನಾರಾಯಣಿಯದೇಸೆಯಿಂದ ಬಾಣಾಸು
ರನ ಬಾಹುಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ, ವೃಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದನೆಂಬುದರ್ಥವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ವೃಕಾಸುರವರಪ್ರದಾನವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರನ ಹನುಮದ್ವಾಹನವಿಚಾರವು.

ಚೋ — ಎಲೈ ರೇಣುಕನೇ! ಶಿವವೀರೈದದೇಸೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಹನುಮಂತನು ರಾಮಸೇ
ವಕನಾದ್ದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗಿಂತಲೂ ಶಿವನಿಗಾಧಿಕೃತವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂ
ದಿರುವ ಅಭಿಯುಕ್ತರ ವಚನಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನು?

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋರನೇ! ನಿನ್ನ ಶ್ರಶೈಗುಪ್ತವನ್ನು ಕೇಳು; “ಭೀಮನು ಅಂಜನೇಯ
ನುಕೂಡ ವಾಯು ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಸರದಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪುತ್ರನಾಗಿರ್ಪನು; ಎಂದೂ “ಹನು
ಮಂತನು ಅಂಜನಾದೇವಿಗೆ ಮಗನೂ, ವಾಯುವಿಗೆ ಮಗನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ”, ಎಂದೂ, “ಶಿವ
ನು ಅಗ್ನಿರೇತಸ್ಕನು, ಎಂದೂ ನೈಘಂಟುಕೋಕ್ತಿಯಿರುವುದರದೇಸೆಯಿಂದಲೂ, ಶಿವನ ವೀರೈವ
ನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಲಶಕ್ತರಾದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ರೇತಸ್ಸನ್ನು
ಅಂಜನಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಧರಿಸಿದಳು? ಆ ರೇತಸ್ಸಿನಿಂದ ಹನುಮಂತನು

ನುರಜಾಯತ || ನಾರಾಯಣಾತ್ಮಮಂಜನಾಯಾಂ ಭೈರವೋ ಹನುಮಾನುಭಾ || ಹ
ರವೀಶ್ವರಜಾಯೇತಾಂ ನ ಪೂಜ್ಯೈಗುಹವೀರವತ್ ” ಇತ್ಯುಕ್ತೇಶ್ಚ ವೈಭಿಚಾರ
ಸಂಜಾತೌ ಭೈರವಾಂಜನೇಯೌ ದಾಸೀಸೂನುವನ್ತ ಪೂಜ್ಯೌ

ಚೋ—ಹೇ ರೇಣುಕಗಣೇಶ! ತ್ರಿಮುಕೂಟಾದಿಷು ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರೇಷು ಸರ್ವಜ
ನ್ಮಃ ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜಾಯಾ ಪ್ರಾಗೇವ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಲಪೂಜಾ ಕ್ರಿಯತೇ ಸಾ ಕಿಂ
ನಿಂದ್ಯಾ ?

ರೇ—ಚೋಳಧೂಪತೇ! ಪ್ರಥಮಮೇವ ಧೃತ್ಯಪೂಜಾಯಾಂ ನ ಕಾಪಿ ವಿ
ಡಂಬನಾಸ್ಮಾಕಾ, ಗುದಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾತ್ಪೂರ್ವಂ ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ನ ಕ್ರಿಯತವಿವ,
ಹನುಮಾಂಸ್ತು ರಾಮಚಂದ್ರಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತಾಪಿ ಪರಶಿವಧತ್ತವಿವ, ಸ್ವಾಂದೇ ವೈಷ್ಣ
ವಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡೇ, ಹನುಮದ್ವಚನಂ ಕ್ಷಾಯತಾಂ, “ ಸರ್ವೇ
ಕೃಣುತ ಧದ್ರಂ ವೋ ರಾಜಾನ್ಮೋ ಯೇ ಷ ದೇಹಿನಃ||ಶಿವಪೂಜಾಂ ವಿನಾ ನಾನ್ಯಾ
ಗತಿರಸ್ತಿ ಶರೀರಿಣಾಂ || ಏಷ ಗೋಪಸುತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರದೋಷೇ ಮಂದವಾ
ಸರೇ || ಅಮಂತ್ರೇಣಾಪಿ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಶಿವಂ ಶಿವಮವಾಪ್ನವಾತ್ ” ಕಿಂಚ ಹೇ ಚೋ

ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿದನು? ರುದ್ರವೀರೃದಿಂದ ಭೈರವನು ನಾರಾಯಣಿಯಲ್ಲೂ, ಹನೂಮಂತನು ಅಂ
ಜನಾದೇವಿಯಲ್ಲೂ ಜನಿಸಿದನು ಆದರೂ ಈ ಭೈರವ ಹನೂಮಂತನು ಪಕ್ಕಾಪಿ ವೀರಭದ್ರರಂತೆ
ಪೂಜ್ಯರಲ್ಲವು, ಹೀಗೆಂಬ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದಸೆಯಿಂದಲೂಕೂಡ “ವೈಭಿಚಾರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ
ಭೈರವಾಂಜನೇಯರು ದಾಸೀಪುತ್ರನು ಹೇಗೆ ಪೂಜ್ಯನಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಪೂಜ್ಯರಲ್ಲವು.

ಚೋ— ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ತ್ರಿಮುಕೂಟ ಮೊದಲಾದ ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವ
ರೂ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಲಕರನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅದು
ನಿಂದಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದುದೇನು?

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳರಾಜನೇ! ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಸೇವಕ
ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಭ್ಯಂತರವೇನೂ ಇಲ್ಲ ಏತಕ್ಕೆಂದರೆ—ಗುದಪ್ರಕ್ಷಾಲನಗಿಂತ
ಮೊದಲೇ ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಹನೂಮಂತನಾದರೂ
ರಾಮಚಂದ್ರನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವ
ನೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಂಧಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾದ ವೈಷ್ಣವಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ
ರುವ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಹನೂಮಂತನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು; ಎಲೈ ರಾಜರೇ! ಎಲೈ
ಪ್ರಾಣಿಗಳೇ! ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಒಡುಮಾಡುವುದನ್ನು ಹೇಳುವನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿ;
ಶರೀರಧಾರಿಗಳು ಶಿವಪೂಜೆಯಿಂದಲೇ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದಿರದಿಲ್ಲವು.
ಗೋಪಾಲಕಂಗೆ ಪ್ರೇಮಪುತ್ರನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಶನಿಪ್ರದೋಷವುಂಟಾದ ದಿನದಲ್ಲಿ ಶಿವದರ್ಶನವ

೪ | ರಾಮಸ್ಯ ಸೀತಾವಿಯೋಗಪ್ರಲಾಪವಚನಂ ತತ್ಪ್ರಾಣಸುಖಹನುಮದ್ವಚನಮಪಿ
 ಕ್ಷಾಯತಾಂ, “ಚಂದ್ರಶ್ಚಂಡಕರಾಯತೇ ಮೃದುಗತಿರ್ದಾತೋಪಿ ವಜ್ರಾಯತೇ ಮಾ
 ಲ್ಯಂ ಸೂಚಕುಲಾಯತೇ ಮಲಯಜಾಲೇವಸ್ಫುಲಿಂಗಾಯತೇ|| ಅಲೋಕಸ್ತಿಮರಾ
 ಯತೇ ವಿಧಿವಶಾತ್ಪ್ರಾಣೋಪಿ ಭಾರಾಯತೇ ಹಾ ಹಂತ ಪ್ರಮದಾವಿಯೋಗಸಮ
 ಯಸ್ಸಂಹಾರಕಾಲಾಯತೇ” | ಇತ್ಯಾದಿರಾಮಚಂದ್ರಪ್ರಲಾಪವಚನಂ. “ಹಾರೋಪಿ
 ನಾರ್ಪಿತಃ ಕಂಠೇ ಮಯಾ ವಿರಹಭೀತಯಾ|| ಅದ್ಯಾವಿಯೋರಂತರಸ್ಯಾಸ್ಸರಿತ್ಯಾಗರಪ
 ರ್ವತಾಃ” ಇತ್ಯಾದಿಸೀತಾಪ್ರಲಾಪವಚನಂ. “ಸ್ವಭಾವಾದೇವ ತಸ್ತಂಗಿ ತದ್ವಿಯೋ
 ಗಾದ್ವಿಶೇಷತಃ|| ಪ್ರತಿವತ್ಸಾರೇತಿಲಸ್ಯ ವಿದ್ಯೇವ ತನುತಾಂಗತಾ” ಇತ್ಯಾದಿಹನುಮದ್ವ
 ಚನಂ. ತತ್ಪ್ರವದಾಸ್ತಾಂ. ಹೇ ಚೋಳ! ಶ್ರೀರಾಮಸ್ಯ ಪರಮಸುಖೋ ಹನೂಮಾನ್
 ಹೇಶ್ವರಸ್ಯ ವಾಹನೀಭೂತವಿವ. ತದುಕ್ತಂ ಪದ್ಮಪುರಾಣೇ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದೇ, —
 “ಅಥಾಹ ಕಪಿಶಾರ್ದೂಲೋ ಭಗವಂತಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ|| ಮಾಮೇವಾರೋಹ ದೇವೇ
 ಶ ಭವೇಯಂ ತವ ವಾಹನಂ|| ಅಥೇಶ್ವರೋ ಹನೂಮಂತಮಾರುರೋಹ ವೃಷಂ ಯ

ನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಶಿವನನ್ನು ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲದೇ ಬರೇ ಘಟೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ್ಯೂ ಮಂಗಳವನ್ನು
 ಹೊಂದಿದನು,, ಮತ್ತೂ ಎಲ್ಲಿ ಬೋಳನೇ! ವಿರಹಬೀಡಿತರಾದ ರಾಮಸೀತೆಯರ ಪ್ರಲಾಪವಚನ
 ವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಹನೂಮಂತನ ಮಾತನ್ನು ಕೂಡ ಕೇಳಿ, “ಚಂದ್ರನು
 ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಂದಮಾರುತನು ವಜ್ರಾಯುಧದಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಋಷಿ
 ಮಾಲಿಕೆಯು ಸೂಚಕಗಳ ಸಮೂಹದಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಗಂಧರ್ವಿ ಶವು ಅಗ್ನಿ ಕಿಡಿಗಳಂತೆ ಆಚ
 ರಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆಳಕು ಕತ್ತಲೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಪ್ರಾಣವು ಭಾರವಾಗಿದೆ ಪಕ್ಷಿವಿಯೋಗಸ
 ಮಯವು ಪ್ರಳಯಕಾಲದಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಯ್ಯೋ! ಕಷ್ಟವು,, (ಇದು ರಾಮಪ್ರಲಾಪವಚ
 ನವು) || ವಿರಹದದಸೆಯಿಂದ ಹೆದರಿದ ನಾನು ಕತ್ತಿವಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧನ ಹಾರವನ್ನೂ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ
 ಲ್ಲ. ಈಗ ನಮ್ಮಬ್ಬರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನದಿಗಳೂ, ಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಪರ್ವತಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ,
 (ಇದು ಸೀತಾಪ್ರಲಾಪವಚನವು) “ಕೃಶಾಂಗಿಯಾದ ಎಲೈ ರಾಮಪತ್ನಿಯೇ! ಸ್ವಭಾವದಿಂದ
 ಕೃಶವಾದ ಅಂಗವುಳ್ಳವಳಾಗಿರುವ ನಾನು—ಪಾಡ್ಯಮಿಯಲ್ಲಿ ಓದತಕ್ಕವನ ವಿದ್ಯೆಯು ಹೇಗೆ
 ಕೃಶವಾಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಐಯೋಗದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೃಶಾಂಗಿಯಾಗಿರು
 ತ್ತೀಯೆ,, (ಇದು ಹನುಮದ್ವಚನವು) ಅದಂತರಲಿ ಎಲೈ ಬೋಳನೇ! ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪರಮ
 ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಹನೂಮಂತನು ಶಿವನಿಗೆ ವಾಹನವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ವಿಷಯವು ಪದ್ಮಪುರಾಣದ
 ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದದಲ್ಲಿ — “ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಹನೂಮಂತನು ಭಗವಂತನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಕು
 ರಿತು ಎಲೈ ಶಿವನೇ! ನಾನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ನಾನು ನಿಗೆ ವಾಹನವಾಗುವೆನು,,
 ಎಂದು ಹೇಳಿದನಾದ್ದರಿಂದ ಶಿವನು ವೃಷಭನಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹನೂಮಂತನಮೇಲೆ

ಥಾ|| ಅಥ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಹೇಶಾನಮಿದಂ ವಚನಮುಕ್ತವಾಕ್|| ಹನೂಮತಾಸವೋ ನಾ
ಸ್ತಿ ಕೋಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂಡಲೇ|| ತತ್ರೋಪನಿಷದಿ ವ್ಯಕ್ತಂ ತ್ವತ್ಪದಂ ಶು ಕವೌ ಸ್ಥಿ
ತಂ|| ಮಹಾಯೋಗಿಹೃದಂಭೋಜೇ ಚಲಂ ಸ್ವಸ್ಥಂ ಹನೂಮತಿ|| ಲೋಕವಾಡೋಪಿ
ಸುಮಹಾತ್ ತಂಧರ್ನಾರಾಯಣಪ್ರಿಯಃ|| ಹರಿಪ್ರಿಯ ಇತಿ ಸ್ವಾಮಿನ್ನಾಯಂ ದ್ವ
ಗಾಭ್ಯಮಸ್ತಿ ಮೇ|| ತಿರೋಗೃಹೇತ್ಯಾಕವನಮದ್ಯು ಶಃ ಕರಃ ಪಸ್ಪರ್ಶ ಪೃಷ್ಠೇ ಚುಲು
ಕೇನ ಸಧೈನಿ|| ಹಾರಂ ಚ ಮುಕ್ತಾಪರಿಕಲ್ಪಿತಂ ಶಿವೋ ಹನೂಮತಃ ಕಂಠಗತಂ ಚ
ಕಾರದ್" ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಅನ್ಯತ್ರ, -- "ತಂದೋಶ್ಚಾಭಯಾಸಮುದ್ಯುತೋ ಹನೂ
ಮಾನ್ಗಣಪುಂಗವಃ|| ಸರ್ವಾಂಗಲಿಂಗೀ ವೀರೇಶಶಿಷ್ಯಸ್ತೈಶಧಕ್ತಿಮಾಕ್" "

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯ ಹನುಮದ್ವಾಹನವಿಚಾರವಿಕಾದಶೋಪದೇಶಃ

ಷಷ್ಠಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ಎಲೈ ಶಿವನೇ! ಹನೂಮಂತನಿಗೆ ಸಮಾನನು ಬ್ರ
ಹ್ಮಾಂಡಮಂಡಲದಲ್ಲಿಲ್ಲವು ಎತಕ್ಕೊಂದರೆ- ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನರೂಪಿವಾಗಿ
ರುವ ನನ್ನ ಪಾದವು ಹನೂಮಂತನಮೇಲೆ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಯೋಗಿಗಳ ಹೃದಯ
ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲದಿರುವ ನನ್ನ ಪಾದವು ಹನೂಮಂತನಮೇಲೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ
ಕಾಯಿತು. ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿ! ಶಿವನು-ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವನು ಎಂಬ ಲೋಕವಾ
ದವು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ. ನೀನು ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವನೆಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು.
ಏಕೆಂದರೆ-ನನ್ನ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರನಾದ ಈ ಹನೂಮಂತನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಭಾಗ್ಯಸ್ವರೂಪನಾಗಿ
ಉತ್ತಾನೆ. ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಹನೂಮಂತನ ಮಸ್ತ
ಕವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಅಂಗೈನಿಂದ ಶಬ್ದವಾಗುವಂತೆ ಬಡಿದು,
ಆತನ ಕೊರಳಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಹಾರವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದನು ಇತ್ಯಾದಿವಚನವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.
ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ -- ಹನೂಮಂತನು ನಂದೀಶ್ವರನಿಂದ ಜನಿಸಿದವನಾದ್ದರಿಂದ ಗಣಶ್ರೇಷ್ಠನಾ
ಗಿರುತ್ತಾನೆ. ವೀರೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಸ್ಥೂಲಾಡ್ಯಂಗತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಾದಿಲಿಂಗತ್ರಯವನ್ನು
ಧರಿಸಿದವನಾಗಿ ಸಕಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾದ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ,
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನ ಹನುಮದ್ವಾಹನವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ.

ರುದ್ರಸ್ಯಾಗ್ನಿಪ್ರಳಯಜಲಪ್ರಳಯಕರ್ತೃತ್ವವಿಚಾರಃ.

ಜೋ—“ ಶ್ವಶಾನವಾಸೀ ಶ್ರೀರುದ್ರಶ್ವಶಾನಂ ರುದ್ರಧೂಂತಿ || ಸದಾ ಶ್ವಶಾನೇಷ್ವಾಕ್ರೇಡಾ ತದೇತನ್ಮಂಗಳಂ ಕಿಮು ”

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳ! ಶ್ರದೀಯಪ್ರಶ್ನಸ್ಯೋತ್ತರಂ ತ್ವಯಾಶಾಂ, ಅಥರ್ವಶಿರಸಿ,-
“ ಓಂ ಅಗ್ನಿಂತಿ ಭಸ್ಮ, ವಾಯುಂತಿ ಭಸ್ಮ, ಜಲಮತಿ ಭಸ್ಮ, ಸ್ಥಲಮತಿ ಭಸ್ಮ,
ವೈಶ್ವೇದೇತಿ ಭಸ್ಮ, ಸರ್ವಂ ಹವಾ ಇದಂ ಭಸ್ಮ ಮನ ಇಶ್ಯೇತಾನ್ ಚಕ್ಷುಂಷಿ ಧ
ಸ್ಮಾನ್ ಗ್ರಸತಿ ಸ್ವೇನ ತೇಜಸಾ | ತಸ್ಮಾದುಪಸಂಹರ್ತ್ರೇ ಮಹಾಗ್ರಾಸಾಯ ನೈ
ನಮೋ ನಮಃ ” ಬೋಧಾಯನಮುನಿಃ,—“ ಪಾಣಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಪಾಲಮುಜ್ಜಲತ
ರಂ ಸ್ಯಂಧೇ ಮುರಾರೇರ್ವಪುಸ್ಸರ್ವಾಂಗೇಷು ಶುಷಾರಹಾರಧವಳಾದೇವಾಸ್ಥಿಭೃಂದ
ಸ್ರಜಃ || ದಿಧೃದ್ವೀಜಮಿವ ಪ್ರಸಾಧನಧಿಯಾ ಧೂಯೋಷಿ ಸಂಧಾತಯೇ ವಾಯಾದ್ಯ
ಪ್ರಳಯಾ ವಸಾನಸಮಯೇ ಕಾವಾಲಿಕಶೃಂಕರಃ ” ತತ್ತಾವದಾಸ್ಮಾಂ. ಮಹಾಜಲ
ಪ್ರಳಯೇ ಅದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ವಟಿಪತ್ರಪುಟಶಯಿತ್ವಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ನ್ಯಾಂದೇ ಕಾಶಿ
ಕಾಶಿಂಚೇ,—“ ತತ್ತಾಕ್ಷಯೋ ವಟೋಪ್ಯಸ್ತಿ ಸಪ್ತವಾತಾಳಮೂಲಕಃ || ಪ್ರಳ

ರುದ್ರಸಿಗೆ ಅಗ್ನಿಪ್ರಳಯ ಜಲಪ್ರಳಯಕರ್ತೃತ್ವವಿಚಾರವು.

ಮೋ ಶ್ರೀರುದ್ರನು ಶ್ವಶಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ವಶಾನವು
ರುದ್ರಭೂಮಿಯೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ವಶಾನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.
ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ನಡವಳಿಕೆಯು ಮಂಗಳಕರವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೆ

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು, ಅಥರ್ವಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ —“ತನ್ನ
ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪಂಚಭೂತಗಳನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ, ಸಕಲವನ್ನೂ ಭಸ್ಮೀಭೂ
ತಗಳನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ, ಸಕಲವನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಿವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರ
ವು, ಎಂದೂ, ಬೋಧಾಯನಮುನಿಯಿಂದ,—“ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಒಕ್ಕಿ ಪುನಃ ಅದನ್ನು ಬಿತ್ತುವ
ದಕ್ಕಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಬೀಜವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ, ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು
ದಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲವ
ನ್ನು ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶರೀರವನ್ನು ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಅಸ್ಥಿಸಮೂಹಗಳ ಸರಗ
ಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಶಂಕರನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾವಾಡಲಿ, ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದಂತಿರಲಿ, ಮ
ಹಾಜಲಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಅದಿನಾರಾಯಣನು ವಟಿಪತ್ರಪುಟಮೇಲೆ ಮಲಗಿದುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.
ಕಾಶಿಕಾಶಿಂಚದಲ್ಲಿ —“ಮಹಾಜಲಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹಾವಟಿವೃಕ್ಷ ರೂಪವನ್ನು

ಯೇನಿ ತಮಾರುಹ್ಯ ಮೃಕಂಡುತನಯೋಽವಸತ್ || ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋ ವಿಜ್ಞೇಯಸ್ವಾ
 ಕ್ಷಾಪ್ತ ವಟಿರೂಪಧೃತ್ || ಸ್ವಯಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿವಾಕ್ಯಾಚ್ಛೇತೇ ತತ್ಪತ್ರಸಂಪುಟೇ ||
 ಅನ್ಯತ್ರ, — “ಕರಾರವಿಂದೇನ ಪದಾರವಿಂದಂ ಮುಖಾರವಿಂದೇ ವಿವೇಕಯಂತಂ ||
 ವಟಿಸ್ಯ ಪತ್ರಸ್ಯ ಪುಟೇ ತಯಾನಂ ಬಾಲಂ ಮುಕುಂದಂ ಮನಸಾ ಸ್ಮರಾಮಿ” ಇ
 ತ್ಯಾದಿವೈಷ್ಣವವಾಕ್ಯಾತ್, ಅದಿನಾರಾಯಣೋ ಜಲಪ್ರಳಯೇ ವಟಿಪತ್ರಪುಟೇ ಸ್ಥಿ
 ತ್ವಾ ವಹ್ಮಪ್ರಳಯೇ ಲಯಂ ಏಗಾಮ, ತತ್ಪ್ರಳಯಕರ್ತಾ ಗಂಗಾಧರಾಕ್ಷಿತ್ಯವಿವೇಕ
 ನಿತ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ, ತದುಕ್ತಂ ದರ್ಶಿತಮನಿವಾ, — “ತ್ವಂ ವಿಶ್ವಕರ್ತಾ ನ ನಾನ್ಯ
 ಕರ್ತಾ ತ್ವಂ ವಿಶ್ವಭರ್ತಾ ತವ ನಾಸ್ತಿ ದರ್ತಾ || ತ್ವಂ ವಿಶ್ವಕರ್ತಾ ತವ ನಾನ್ಯ
 ಕರ್ತಾ ತ್ವಂ ವಿಶ್ವನಾಥಸ್ತವ ನಾಸ್ತಿ ನಾಥಃ” ತಥಾ ಬೃಹಜ್ಞಾಬಾರೋಪನಿವೇಶನ
 ಗದುತ್ಪಾದನಸ್ಯಾಪನಸಂಹಾರಾಂವರ್ತಾವತೀರೋಭಾವಾ ಇತಿ ಪಂಚಕೃತ್ಯಾಂ ತತ್ತ್ವಂ
 ಪನ್ನ ಈಶ್ವರಸ್ತವದ್ರಾಹಿಪಂಚಕ್ಲೇಶಾನಾಕುಲಸ್ಸರ್ವಾಗಮಪ್ರಣೇತಾ” ಮೃಗೇಂ
 ದ್ರಾಗಮೇ, — “ಜಗಜ್ಜನ್ಮಸ್ಥಿತಿಧ್ವಂಸತೀರೋಧಾನವಿಮುಕ್ತಯಃ || ಶಿವಸ್ಯೈತಾಃ

ಧರಿಸಿದನು. ಆದು ಸತ್ತಪಾತಾಳಪರ್ಮಂತವಾಗಿ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು ಆ ಮರದಮೇಲೆ
 ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಆ ವೃಕ್ಷದ ಪತ್ರಪುಟದಲ್ಲಿ ಅದಿನಾರಾಯಣನು ಶಯನ
 ಮಾಡಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದುಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ — “ಕೃತಕಾಲಗಳನ್ನು ಮುಖ
 ದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಲದೇಯ ದೊನ್ನೆಯಮೇಲೆ ಮುಗಿದ ಬಾಲಕನಾದ ಮುಕುಂದನನ್ನು
 ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ವೈಷ್ಣವರ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದೇಯಿಂದ ಅದಿನಾ
 ರಾಯಣನು ಜಲಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಟಿಪತ್ರಪುಟದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅಗ್ನಿಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಶವ
 ನ್ನೈದಿದನು. ಆ ಪ್ರಳಯವನ್ನು ಟುಮಾಡಿದ ಗಂಗಾಧರನಾದ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ಸತ್ಯನಿಂಬುಚ
 ಕ್ಷವು. ಆ ವಿಷಯವು ದರ್ಶಿತಮನಿಯಿಂದ — “ಎಲೈ ಶಿವನೇ! ನೀನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ
 ಸಿರುತ್ತೀಯೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನಾವನೂ ಇಲ್ಲವು. ನೀನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಘೋಷಿಸುತ್ತೀ
 ಯೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಘೋಷಿಸತಕ್ಕವನಾವನೂ ಇಲ್ಲವು ನೀನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತೀಯೆ.
 ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸತಕ್ಕವನಾವನೂ ಇಲ್ಲವು. ನೀನು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗುತ್ತೀಯೆ.
 ನಿನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾವನೂ ಇಲ್ಲವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಬೃಹಜ್ಞಾಬಾರೋಪನಿವೇಶನಲ್ಲಿ —
 “ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ತೀರೋಧಾನಾನುಗ್ರಹಗಳೆಂಬ ಪಂಚಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ
 ಈಶ್ವರನಾದರೋ ಅದ್ರಾಹಿ ಪಂಚಕ್ಲೇಶಗಳಲ್ಲದವನೂ, ಸಕಲಾಗಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ
 ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ ಮೃಗೇಂದ್ರಾಗಮದಲ್ಲಿ — “ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಯೇ!
 ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯ ತೀರೋಧಾನಾನುಗ್ರಹಗಳೆಂಬ ಪಂಚಕೃತ್ಯಗಳು ಶಿವನಾದ ನನಗೆ ಸೇರಿದು

ಕ್ರಿಯಾಃ ಪಂಚ ಮಮ ಸಂತಿ ನಗಾತ್ಮಜೇ" ಇತಿ. ಇತ್ಯಾದಿಧಿಶ್ಚಿವಸ್ಯ ಪಂಚಕೃತ್ಯಾಧಿಪತಿತ್ವಂ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧತ್ವಂ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ.

ಇತಿ ರುದ್ರಸ್ಯಾಗ್ನಿಪ್ರಳಯಜಲಪ್ರಳಯಕರ್ತೃತ್ವವಿಚಾರವಿಕಾದಶೋಪದೇಶೇ ಸಪ್ತಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ರುದ್ರೇಣಾದಿನಾರಾಯಣಾವತಾರಸಂಹಾರವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಭೋಚೋಳ! ಆದಿನಾರಾಯಣಾವತಾರಸಂಹಾರವಿಧಿಶ್ಚೈವಯತಾಂ, ಅಪರ್ಮಣೇ,—ತ್ರಿಯಂಬಕೋ ಒಕೋ ನಾಮ ರುದ್ರೋ ನಾರಾಯಣತಿರಚ್ಛಂಜುನಾ ಜಕರ್ತ" ಸ್ಕಾಂಧೇ,—“ ತ್ರಿಯಂಬಕೋ ಮಹಾರುದ್ರಃ ಬಕಪಕ್ಷಿಸ್ವರೂಪಭೃತ್ || ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾಕ್ಷನೋ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚಿರಶ್ಚಿಛೇದ ಜಂಜುನಾ" ಕಾಳಿಕಾಖಂಡೇ,—“ ತತಃ ಪ್ರಾಣ್ಯಪಕಾರಾಯ ಕೂರ್ಮಂ ಸಂಹೃತ್ಯ ಗರ್ವಿತಂ || ತದಂಗಭಿಷಣತ್ರೇನ ಧಾರಯಾಮಾಸ ತಂಕರಃ" ಇತ್ಯಾದಿಧಿರ್ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾವತಾರಸಂಹಾರಸ್ತು ತ್ವಯತಾಂ, ಯಜುರ್ವೇದೇ,—“ಅಮುಸ್ತೇ ರುದ್ರ ಪಶುಸ್ತಂ ಜುಷಸ್ವೈ

ತ್ವವಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಪಂಚಕೃತ್ಯಾಧಿಪತಿತ್ವವೂ ನಿತ್ಯತ್ವವೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರಳಯ ಜಲಪ್ರಳಯಕರ್ತೃತ್ವವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಳಸೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ರುದ್ರನಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣಾವತಾರಸಂಹಾರವಿಧಿಯು.

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ಶಿವನು ಆದಿನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದುದನ್ನು ಕೇಳು; ಅಥರ್ವಣದಲ್ಲಿ—“ತ್ರಿಯಂಬಕನಾದ ರುದ್ರನು ಬಕಪಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾವತಾರಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನ ಉಪಯನ್ನು ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸ್ಕಾಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಳಿಕಾಖಂಡದಲ್ಲಿ—“ಶಿವನು—ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕೂರ್ಮಾವತಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಆ ಕೂರ್ಮದ ಕಪಾಲವನ್ನು ಒಡವೆಯನ್ನಾಗಿ ಧರಿಸಿದನು, ಇತ್ಯಾದಿವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾವತಾರಸಂಹಾರವಿಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ವರಾಹಾವತಾರಸಂಹಾರವನ್ನು ಕೇಳು; ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ—“ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ! ಭೂಮಿಯನ್ನೊ

ಷತೇ ರುದ್ರಭಾಗಸ್ಸಹಸ್ವಸ್ತ್ರಾಂಬಿಕಯಾ” ಇತಿ. ಆಪ್ಯಾರ್ಥಃ,—[ಧೂಧೂಧರಾ
ದೀನಾಂ ಸಮಂತಾಶ್ಚನತೀತ್ಯಾಖ್ಯಾಃ—ಮಹಾವರಾಹಃ, ಭೋ ರುದ್ರ, ತೇ—ತವ,
ಪಶುಃ—ಯಜ್ಞಪಶುಃ, ಭೋ ರುದ್ರ, ಏಷಭಾಗಃ, ತೇ—ತವ ಸಂಬಂಧೀ, ತಂ ಭಾಗಂ,
ಸ್ವಸ್ತ್ರಾ—ನಿಶ್ಯಸಮವೇತಯಾ, ಅಂಬಿಕಯಾಸಹ—ವಾರ್ಧ್ಯತ್ಯಾಸಾಕಂ, ಜುಷಸ್ವ—ಸ್ವೀ
ಕುರು.] ಶ್ಲೋಕೇ,—“ದೃಷ್ಟೋತ್ಪತ್ತಿಂ ಜ ದಂಷ್ಟ್ರಾಂತಾಂ ಎಷ್ಟೋರೇವ ಮ
ಹಾತ್ಮನಃ || ಬಭಾರ ಜ ಮಹಾದೇವಃ ಕೂರ್ಮವ್ರಾಂತೇಪಿ ಜೋರಸಿ || ಪುತ್ರಪಾ
ತ್ರಾದಿಭಿರ್ಮೃತೋ ವರಾಹಸ್ತ್ವಪತದ್ಭುವಿ || ಅದ್ಯಾಪಿ ಸೂಕರಾರೋಹಂ ತೀರ್ಥಂ
ಗಂಗಾಶರೀ ಸ್ಥಿತಂ” ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ವರಾಹಾವತಾರಸಂಹಾರೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ.

ಹೇ ಜೋರಃ | ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಸಂಹಾರವ್ತು ಶ್ವಾಂತಾಂ ಯಜುರ್ದೇ
ವಾರಣ್ಯೇ ಪುರುಷಸೂಕ್ತೇ,—“ದೇವಾ ಯದ್ಯಜ್ಞಂ ತನ್ವಾನಾಃ | ಅಬಧ್ನುರು
ಷಂ ಪಶುಃ” —, ಯತ್ಪುರುಷೇಣ ಹವಿತಾ | ದೇವಾ ಯಜ್ಞ ಮತಸ್ತತ” ಇತಿ.
ಯಗ್ವೇದೇ,—“ಸ ವೀರೋ ದಕ್ಷಸಾದನೋ ವಿಯಸ್ತಂಭರೋದಸಿ” ಯಜುರ್ದೇ
ದೇ,—“ನಮಶ್ಶೂರಾಯ ಚಾವಧಿಂಧತೇ ಚ | ನಮಸ್ತಕ್ಷುಭ್ಯೋ ರಥಕಾರೇಭ್ಯ
ಶ್ಚ ವೋ ನಮಃ” ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ವೀರಭದ್ರೋ ಮಹಾತೇ

ಪರಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ಕೊರೆಯತಕ್ಕದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದ
ಮಹಾವರಾಹವು ನಿನಗೆ ಯಜ್ಞಪಶುವೂ, ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಅವನ್ನು ನಿನ್ನ
ನಿತ್ಯಸಮವೇತಕಿಯಾದ ವಾರ್ಧ್ಯತೀತನೇ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗು, ಲಿಂಗವಿರಾಡದಲ್ಲಿ — “ಶಿವ
ನು—ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಏಷು ವಿನ ಆ ಕೊರೆಯದಾದಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಎದೆಯಲ್ಲಿ
ಆ ಕೊರ್ಮನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದನೋ, ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೂ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಅವಿವ
ರಾಹವು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನೋ, ಈಗಲೂ ವರಾಹಾರೋಹವು ಗಂಗಾಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ
ಯೋ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನ ಶ್ರವಣಗಳಿಂದ ವರಾಹಾವತಾರಸಂಹಾರವು ತೀಯತಕ್ಕದ್ದು. ಎಲೈ
ಜೋರನೇ! ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣನ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ — “ದೇವತೆಗೆ
ಳು ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತು ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡುವವರಾಗಿ ಜ್ಞಾನೋನ
ವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಷಡಕ್ಷರಮಂತ್ರವೆಂಬ ಶಾಲದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿದರೋ, — “ಯಾವ ವಸ್ತುವ
ನ್ನು ಕುರಿತು ಬ್ರಹ್ಮದ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವಾತ್ಮನೈವೇದ್ಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿ ಹೋಮವನ್ನು ವಿಸ್ತ
ರಿಸಿದರೋ, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಹುಗ್ಗಿದದಲ್ಲಿ — “ದಕ್ಷಧ್ವಂಸಕನಾದ ಆ ವೀರಭದ್ರನು
ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನು ತಡೆದನೋ, ಎಂದೂ, ಯಜುರ್ದೇವದಲ್ಲಿ — “ದಕ್ಷಾಧ್ವರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷ
ಬ್ರಹ್ಮನ ಮತ್ತೂ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಾದಿಗಳ ಮಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿದ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರನಿಗೋ
ಸ್ವರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಎಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಮಹಾಶರಾಕ್ಷ

ಜಾ ಹಿಮಕುಂದೀಂದುಸನ್ನಿಧಃ || ಧದ್ರಕಾಳೇಪಿಯೋ ನಿತ್ಯಂ ಮಾತ್ಮನಾಮಾಧಿರಕ್ಷ
 ಕಃ || ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಚ ತಿರೋಹತಾ ದಕ್ಷಸ್ಯ ಚ ದುರಾತ್ಮನಃ || ಉಪೇಂದ್ರೇಂದ್ರಾ
 ನಶಾದೀನಾಂ ದೇವಾನಾಮಂಗತಕ್ಷಕಃ” [ತಕ್ಷಾತ್ಪಕ್ಷಾತ್ಪನೂಕರಣೇ,] ಇತ್ಯಾದಿ
 ಧಿಯುಜ್ಞನಾರಾಯಣಸಂಹಾರೋ ಎಜ್ಜೇಯಃ. ಹೇ ಚೋಳ! ನರಹರಿಸಂಹಾರಃ
 ಶ್ವಯತಾಂ, ಹುಗ್ಗೀರೇ,—“ಅವಾವುಣೋಶ್ವರಭಾಯಾ ಪುಷಿಪಂಧವೇ” ವಾಯು
 ವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ಎಷ್ಟೋರಪಿ ನೃಸಿಂಹಸ್ಯ ಪ್ರಸಹ್ಯ ಶರಭಾಕೃತಿಃ || ದಿ
 ಛೇದ ಪದ್ಧಿರಾಕ್ರಮ್ಯ ಹೃದಯಂ ನಖಯೈ ಬರೈಃ” ಶ್ಲೋಕೇ—“ಅಪಹೃತ್ಯ ಹರೇಃ
 ಪ್ರಾಣಾನ್ ಶರಭಸ್ಸರಪೂಜಿತಃ || ತಜ್ಜರೈವಸನೋ ಭೂತ್ವಾ ಜಗತಮ ಸ ಯಥಾಗ
 ತಂ” ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ನರಹರಿಸಂಹಾರೋ ಎಜ್ಜೇಯಃ, ಹೇ ಚೋಳ! ಅಥ ವಾಮನಾವ
 ತಾರಸಂಹಾರಶ್ವಯತಾಂ, ಯಜುರ್ದೇವಾರಣ್ಯೇ,—“ಹರಿಗ್ಂ ಹರಂತಮನುಯಾಂ
 ತಿ ದೇವಾ ಎಶ್ವಸ್ಯೇಶಾನಂ ವೃಷಭಂ ಮತೀನಾಂ” ಸ್ತೋತ್ರೇ,—“ಹರಿಂ ಹರಂತಂ
 ವೃಷಭಂ ಎಶ್ವಸ್ಯೇಶಾನಮಾಶ್ವರಂ|| ಅನುಯಾಂತಿ ಸುರಾಸ್ತರೈ ನಮೋವಾಕ್ಯೈಸ್ಸಹಾ
 ದೃತಂ” ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯೈರಾಪ್ಯಮನಾವತಾರಸಂಹಾರೋ ಎಜ್ಜೇಯಃ.

ಮಕಾಲಿಯೂ, ಮಂಜು, ಮೊಲ್ಲಿ, ಚಂದ್ರರೂಪಿನ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಭದ್ರ
 ಕಾಳೇರಮಾಹನೂ, ಸಪ್ರಮಾತ್ಮಕಾರಕ್ಷಕನೂ ಆದ ವೀರಭದ್ರನು ಯಜ್ಞಪ್ರರುಷ ಶಿರಶ್ಚೇದಕನು;
 ಮತ್ತೂ ದಕ್ಷ ಶಿರಶ್ಚೇದಕನು. ಎಷ್ಟುಂದ್ರಾದ್ಯಗ್ನಾದಿ ದೇವತಾಂಗತಕ್ಷಕನು, ಇತ್ಯಾದಿ ವಚ
 ನಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣಸಂಹಾರವು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ನರಹರಿಯು
 ಸಂಹಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಹುಗ್ಗೀರದದಲ್ಲಿ — “ಪುಷಿಗಳಿಗೆ ಬಂದುವಾದ ಶರಭೇಶ್ವರನಿಗೋಸ್ಕರ
 ಓಲೈಸುವೆವು, ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ — “ಶರಭಾಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶಿವನು ನೃಸಿಂ
 ಹಾವತಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಎಷ್ಟು ವಿನ ಎದೆಯನ್ನು ಹರಿತವಾದ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಸೀಳಿದನೋ,
 ರಿಂಗಿಪುರಾಹದಲ್ಲಿ — “ದೇವಪೂಜಿತನಾದ ಆ ಶರಭೇಶ್ವರನು ನೃಸಿಂಹನಾದ ಎಷ್ಟು ವಿನ ಪ್ರಾಣಿ
 ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಆತನ ಚರ್ಮವನ್ನು ವಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗುಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು, ಇತ್ಯಾದಿ
 ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನರಹರಿಯು ಸಂಹಾರವು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ವಾಮನಾವತಾ
 ರಸಂಹಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಯಜುರ್ದೇವಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ — “ಪ್ರಪಂಚಶ್ಚೋದಯನೂ, ವಾಮನಾವ
 ತಾರಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದವನೂ ಆದ ಶಿವನನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ
 ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ಎಂದೂ, ಸ್ತೋತ್ರಪುರಾಹದಲ್ಲಿ — “ವಾಮನಸಂಹಾರಕನಾದ ಶಿವನನ್ನು ದೇ
 ವತೆಗಳು ನಮಸ್ಕಾರವು ನಮಸ್ಕಾರವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ಎಂ
 ದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ವಾಮನಾವತಾರಸಂಹಾರವನ್ನು
 ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಇತಿ ರುದ್ರೇಣಾದಿನಾರಾಯಣಾವತಾರಸಂಹಾರವಧೀರೇಕಾದಃಪದೇಶೀ ಅಷ್ಟಮಸ್ತಂವಾದಃ.

১৫৪.

ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿನಿರ್ಣಯಃ.

ಜೋ—ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರ ! “ ಗಂಗಾಂ ವಕ್ಷ್ಯ ಪದಾಜ್ಞಾತಾಂ ದ
ಧಾ ಶಂಭುಸ್ಸಮಸ್ತೇಕೇ || ಚತೋ ಗಂಗಾಧರ ಇತಿ ಖ್ಯಾತ ಇತ್ಯಾಪುರಾಣರಾ
ತ್ ” ಇತ್ಯಭಿಯುಕ್ತೋಕ್ತೇಃ ಕಿಮುತ್ತರಂ ?

ರೇ—ಆಯೇ ಜೋಳ | ಶ್ರುತ್ಯುತ್ಪನ್ನೋತ್ತರಂ ತಾವತ್ಸಾವಧಾನೇನ ಶ್ರುಯ
ತಾಂ, ಸ್ವಚ್ಛಂದಲಲಿತಭೈರವೀಯೇ, — ಗಗನಂ ಗಮತಿ ಪ್ರೋತ್ತಂ ಗಾಮಿನೀ ಗೇ
ಹ ಕಥ್ಯತೇ || ಗಗನೇ ಗಮನಾದ್ಗಂಗಾ ನಿರುಕ್ತಾ ತತ್ಪ್ರವೇದಿಭಿಃ || ಪೋಮಕೇಶ
ಶ್ರೀವಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಗಂಗಾ ಪೋಽಽಽ ಪ್ರವಾಹಿನೀ || ಅಶೋ ಗಂಗಾಧರ ಇತಿ ಶ್ರೀವಃ
ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಮನೀಷಿಭಿಃ || ಪೋಮಕೇಶೋ ಭವೋ ಭೀಮಃ ವಿಯದ್ವಿಷ್ಣುಃ ಪದಂ ತ್ರಿ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನಿಂದ ಆದಿನಾರಾಯಣಾವತಾರಸಂಹಾರವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪದೇಶದಡಿ ಎಂಟನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಗಂಗೆಯೊಡನೆ ನದಿಯೆವು.

ಚೋ — ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರನೇ! .. ಶಿವನು—ಎಷ್ಟು ಪಾಪದಂದುದ್ದು ಎಸಿದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದನಾದ್ದರಿಂದ ಗಂಗೆಾಧರನೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನೆಂದು ಪ್ರೀತಿಪೂರಕವಾಗಿ ಹೇಳುವರು,, ಎಂದಿರುವ ಅಭಿಯುಕ್ತವಚನಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನು?

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ನನ್ನ ಶ್ರುಶ್ವಿಗೆ ನಾವು ಹೇಳುವ ಉತ್ತರವನ್ನು ಚಿತ್ತಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಕೇಳು, ಸ್ವಚ್ಛೇದಲಿಖಿತಭೈರವೀಯಾದಲ್ಲಿ—ಗಂಗೆ—ಎಂದರೆ ಆಕಾಶವೆಂದು, ಗಾ—ಎಂದರೆ ಹೋಗಿತಕ್ಕು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿಂದ ಗಂಗೆಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಶಿವನು ಆಕಾಶಕೇಶನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಗಂಗೆಯು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹರಿಯತಕ್ಕದಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಶಿವನು ಗಂಗಾಧರನೆಂದು ವಿದ್ಯಾಸರಿಯ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನು. ಶಿವನಿಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಕೇಶವೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟು. ಆಕಾಶವು ಎಷ್ಟು ಪದವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳದೆಂದೂ,

೩ || ಗಂಗಾವಿಷ್ಣು ಪದೀವಾಕ್ಯಭೇದಾದ್ಗಂಗಾಧರೋ ಹರಃ ||

ಜೋ—ಭೋ ಆಚಾರ್ಯವದ್ಯ! || ರೂಢಿರ್ದ್ಯೋಗಮಪಹರತಿ || ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾ ದ್ವಿಷ್ಟು ಪದತದ್ವೋ ಹರೇರಂಘೌ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ. ನಾಕಾಶೇ,

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳನ್ಯಪತೇ! || ಜಲಶಯನೋ ಹರಃ || ಇತ್ಯತ್ರ ಹರಿಶಬ್ದೋ ಭೇದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ, ನಶು ನಾರಾಯಣೇ, ಅಶಬ್ದೋಽಃ | ಕುಯುಕ್ತಿರ್ಮಾಸ್ತು, ಗಂ ಗೋತ್ಪತ್ತಿಸ್ಸಮ್ಯಗಾಕರ್ಷ್ಯತಾಂ, ಮಹಾಭಾರತೇ,—|| ಅಗ್ನಿಷ್ವತ್ತಾತ್ಮಜಾ ಮೇ ನಾವಾವನೀ ಲೋಕವಿಷ್ಣುತಾ || ಮೈನಾಕಂ ಪರೃತಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಕ್ರೌಂಚಂ ತಸ್ಯಾನುಜಂ ತಥಾ || ಗಂಗಾಂ ಹೈಮವತೀಂ ಜಜ್ಞೇ ಭವಾಂಗಾಶ್ಲೇಷವಾನಸಂ || ತತ್ಪ್ರವ ಶಾಂತಿಪರೃತೇ,—|| ಗಂಗಾ ಹಿಮವತೋ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ದುಹಿತಾ ಪುರುಷರ್ಷಭ || ತ ಸ್ಯಾಂ ಕುರು ಮಹಾಬಾಹೋ ಪಿತ್ೃಣಾಂ ಸಲಿಲಕ್ರಿಯಾಂ || ಇತಿ, ಮಹಾರಾಮಾಯಣೇ,—ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ, || ಇಯಂ ಹೈಮವತೀ ಗಂಗಾ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ಹಿಮವತಸ್ಸು ತಾ || ತೇ ಶತ್ರ ಋಷಿಗಂಧರ್ವಾ ವಸುಧಾತಲವಾಸಿನಃ || ಭವಾಂಗಾತ್ಪತಿತಂ ತೋ

ಗಂಗೆಯು ವಿಷ್ಣು ಪದೀ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳುದೆಂದೂ ಅಮರನಿಘಂಟುವಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ವಾಕ್ಯಗ ಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವನು ಗಂಗಾಧರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. *

ಜೋ—ಎಲೈ ಆಚಾರ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! || ರೂಢ್ಯರ್ಥವು ಯೋಗಾರ್ಥವನ್ನ ಪಹರಿಸುತ್ತದೆ,, ಎಂದು ನ್ಯಾಯವಿರುವುದರಿಂದ || ವಿಷ್ಣು ಪದಂ,, ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ನಾರಾಯಣವಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಲ್ಲವು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಳರಾದನೇ! || ಹರಿಯು ಜಲಶಯನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ,, ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಶಬ್ದವು ಕವ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಲ್ಲವು. ಅದ್ದರಿಂದ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಕುಯುಕ್ತಿಯು ಬೇಡ, ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವನ್ನು ಚಿತ್ರಾಗಿ ಕೇಳು, ಮ ಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ—|| ಅಗ್ನಿಷ್ವತ್ತನ ಮಗಳೆಂದೂ ಪರಿಶುದ್ಧಳೆಂದೂ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ ಮೇ ನಾದೇವಿಯು ಹಿಮವತನಿಂದ ಮೈನಾಕನನ್ನೂ ಕ್ರೌಂಚನನ್ನೂ ಶಿವನ ಅಂಗಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪವಿತ್ರಳಿಸುವ ಗಂಗೆಯನ್ನೂ ಹದ್ದಳು,, ಆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲೇ ಶಾಂತಿಪರೃತದಲ್ಲಿ—|| ಎಲೈ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮಹಾಬಾಹುವೇ! ಹಿಮವತನ ಹಿರಿಯಮಗಳಾದ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಪಿತೃಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡು,, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಹಾರಾಮಾಯಣ ದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ || ಹಿಮವತನ ಹಿರಿಯ ಮಗಳಾದ ಈ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಋಷಿಶ್ರೇಷ್ಠರು ಶಿವನ ಅಂಗದವೆಸೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದುದಾದ ಈ ಗಂಗಾಜಲ

* ಈ ವಿಷಯವು ನಿರ್ಮಾಲ್ಯರತ್ತ ಕರದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಯಂ ಪವಿತ್ರಮಿತಿ ಪಸ್ವತುಃ” ಭಾಗವತಪುರಾಣೇ,—ಶುಕಃ, “ಶಂಭೋರ್ಜಗದಾ
ಕಲಾಮಾಶ್ನಾನ್ನಿವಿಷ್ಣ್ವಾಂಶಾಸ್ತುತರ್ಕರಾಃ || ಪಾಣವಯಿತ್ವಾ ದಿವಂ ನಿನ್ಯೇ ಯಾ
ವಾವಾನ್ಸಗರಾತ್ಮಜಾಃ” ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ಮೇ
ನಾ ಹಿಮವತಸ್ಸೂತೇ ಮೈನಾಕಂ ಕ್ರೌಂಚಮೇವ ಹ || ಗಂಗಾಂ ಹ ಗೌರೀಂ ಚ
ತತಃ ಕನ್ಯೇ ದ್ವೇ ಲೋಕಮಾಶರಾ” ಲೈಂಗೀ,—ಪಾರ್ವತೀಂ ಪ್ರತಿ ಶಿವವಾಕ್ಯಂ,
“ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ತು ಜಾನ್ವಪಿಂ || ಉತ್ತರಪ್ರಭವಾಂ
ವುಣ್ಯಾಂ ಮಮ ಮೌಳೀರ್ವಿನಿಶ್ಚಿತಾಂ || ಪಿತುಸ್ತೇ ಶೈಲರಾಜಸ್ಯ ಸುತಾಂ ತ್ವತ್ಪೋ
ಧಿಕಾಂ ತುಭಾಂ” ಭಜಂತೇ ಸರ್ವತೋಽಭ್ಯೇಕ್ಷ್ಯ ತಾಂ ಶೃಣುಷ್ವ ವರಾನ್ಮನೇ” ಇ
ತ್ಯಾದಿವಚನಾತ್, ಗಂಗಾ ಗಿರಿರಾಜಪುತ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವೇಯಃ. ಶಿವಾನಂದರೂಪಿಣ್ಯಾ
ಸ್ತಸ್ಯಾಸ್ತಸ್ವರೂಪಂ ಶೈಲಯುತಾಂ, ಕಾಶೀಖಂಡೇ,—ಈಶ್ವರಃ, “ಪ್ರವಿಷ್ಟಾಂ ಭಾವ
ಯೇದ್ಗಂಗಾಂ ಪಂಚಾಮೃತವದುತ್ಥಿತಾಂ || ಚತುರ್ಭುಜಾಂ ತ್ರಿಗೋತ್ರಾಂ ಚ ರದೀ
ನದನಿವೇದಿತಾಂ || ಪೂರ್ಣಕುಂಭಾಂತಾಂಭೋಜನರದಾಭಯೈಶ್ಚರಾಂ” ಇತ್ಯಾ
ದಿಭಿರ್ಗಂಗಾಸ್ವರೂಪಂ ವಿಶ್ವೇಯಂ ತತ್ಪಾವನಾರ್ಥಕಂ.

ವನ್ನು ಪವಿತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರು, ಎಂದೂ, ಭಾಗವತಪುರಾ
ಣದಲ್ಲಿ ಬುಕನಿಂದ “ಶಿವನ ಜಹಾಸಮೂಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದುದಾದ ಆ ಗಂಗೆಯು ಕಪಿಲನ
ಕೋಶಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಬಂದು ಬೂದಿಯಾದ ನಗರಪುತ್ರರನ್ನು ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿದಳು,
ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ “ಮೇನೆಯು—
ಹಿಮವತನದಶೆಯಿಂದ ಮೈನಾಕನನ್ನೂ ಕ್ರೌಂಚನನ್ನೂ ಲೋಕಮಾತೆಯರಾದ ಗಂಗಾಗೌರಿಯು
ರನ್ನೂ ಹಡೆದಳು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಯೇ! ಕೇ
ಳು, ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕಾಶಿಯ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಪವಿತ್ರವಾದ
ನನ್ನ ಮುಕ್ತಕದದಶೆಯಿಂದ ಬಂದ ಶೈಲರಾಜನೊಬ್ಬ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಮಗಳಾಗಿ ನಿನಗಿಂತ ಹಿರಿಯ
ಳೆನಿಸಿದ ಆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಜನರು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಬಂದು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ, ಎಂದು ಪಾರ್ವ
ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿವನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಗಂಗೆ
ಯು ಗಿರಿರಾಜನ ಮಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಶಿವಾನಂದರೂಪಿಯಾದ ಆ ಗಂಗೆಯು ಸ್ವರೂಪ
ವನ್ನು ಕೇಳು; ಕಾಶೀಖಂಡದಲ್ಲಿ—“ಗಂಗೆಯನ್ನು—ನಾಲ್ಕು ತೋಳುಗಳುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ,
ಮೂರುಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ನದಿಗಳಿಂದಲೂ ನದಿಗಳಿಂದಲೂ ಸೇವ್ಯಳನ್ನಾಗಿಯೂ,
ಪೂರ್ಣಕುಂಭವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಹಸ್ತವೊಂದು, ಬೇಳೆಕಮಲವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಒಂದುಹಸ್ತ,
ವರದಾನವಂ ಮಾಡುವ ಒಂದುಹಸ್ತ, ಅಭಯದಾನವಂ ಮಾಡುವ ಒಂದುಹಸ್ತ. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು
ಕೈಗಳುಳ್ಳವಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಭಾವಿಸಬೇಕು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ಗಂ
ಗಾಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ.

ಹೇ ಡೋಳೆ! ಶಿವಸ್ತು ಗಂಗಾಧಾರಣವಧಿ, ಕ್ಷಯಶಾಂ, ಯಜುಸ್ಸಂಹಿತ
ಯಾಂ,—“ ಗಂಗಾ ಸಾಗರವೂರಣೇ ದುಹಾನಾಮೃತಸ್ಯ ಧಾರಾಂ ” ಇತಿ.
ಸ್ಯಾಂದೇ,—“ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣಶ್ರೇಣಿಸ್ಸಾಂಭೋಧಿ: ಪೂರಿತಾರ್ಥವಾ ” ವ್ಯಾ
ಸಾಷ್ಟಕೇ,—ವ್ಯಾಸಃ, “ ಜಲಾಘಕಲೋಲತರಂಗತುಂಗಾ ಗಂಗಾ ಧೃತಾ ಯೇನ
ಜಟಾಗ್ರಭಾಗೇ || ಪಾದಾಂಬುಜಾಂಗುಷ್ಠನಿಪೀಡನೇನ ಪಪಾತ ಲಂಕಾಧಿಪತಿರ್ದಿವಂ
ಜ್ಞಃ ” ಅಥರ್ವುದ್ರೇ,—“ ನಮೋ ಗಂಗಾಧರಾಯ ಜ ವೃಷಧಧೃಜಾಯ ಜ ”
ಬೋಧಾಯನವಾಕ್ಯೇ,—“ ಮಾಳಾ ಕಿನ್ನು ಮಹೇಶ ಮಾನಿನಿ ಜಲಂ ಕಿಂ ವಕ್ತ್ರ
ಮಂಭೋರುಹಂ ಕಿಂ ನೀಲಾಲಕವೇನಿಕಾ ಮಧುಕರಾಃ ಕಿಂ ಭೃಗುಲತೇ ವೇಚಿಕೇ||
ಕಿಂ ನೇತ್ರೇ ಶಫರೇ ಜ ಕಿಂ ಕುಜಯುಗಂ ಪ್ರೇಂಬದ್ರಧಾಂಗದ್ವಯಂ ಸಾಶಂಕಾ
ಮತಿ ವಂಜಯನ್ನಿರಸುತಾಂ ಗಂಗಾಧರಃ ಪಾತು ವಃ ” ಸ್ಯಾಂದೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ
ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ,— ಕುಂಭಸಂಭವಂ ಪ್ರತಿ ಸ್ಥಂದವಾಕ್ಯಂ, “ ಏತ
ತ್ಸೋತ್ರವರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪುರಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪಿನಾಕಿನಾ || ಎಷ್ಟವೇ ನಿಜಭಕ್ತಾಯ

ಎಲಿ ಡೋಳೆನಿ! ಶಿವನು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಯಜುಸ್ಸಂಹಿತ
ಯಲ್ಲಿ—“ತನ ಉದಕಗಿಣಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ತುಂಬುವ ಗಂಗೆಯು ಅಮೃತಧಾರೆಯನ್ನು
ಕರೆಸುತ್ತಕ್ಕುದು” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ಯಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ತನ್ನ ಜಲಗಿಣಂದ ತುಂಬ
ಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮುದ್ರವುಳ್ಳ ಗಂಗೆಯು ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏಣೆಯಾಗಿರುವಳು. ವ್ಯಾಸಾ
ಪೃಥಕ್‌ದಲ್ಲಿ “ಯಾವ ಶಿವನಿಂದ ಜಡಮುಡಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತೆರೆಗಿಣಂದನ್ನ ತವಾದ ಗಂಗೆಯು
ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳೋ ಆ ಶಿವನಿಂದ ಪಾದದ ಹೆಜ್ಜೆರಳಿನಿಂದೊತ್ತುವಿಕೆಯಿಂದ ರಾವಣನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ
ಬಿದ್ದನೋ, ಅಥರ್ವುದ್ರದಲ್ಲಿ—“ಗಂಗೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು, ಬೋ
ಧಾಯನವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ—“ಶಾರ್ವತಿಯಿಂದ—ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವುದೇನೆಂದು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಜಲವಂ
ದೂ, ಮುಖವಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಮಲವೆಂದೂ, ತಪ್ಪಾದ ಮುಂಗುರುಳುಳ್ಳ
ಜಡೆಯು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ತುಂಬಿಗಿಳಿದೂ, ಹುಬ್ಬುಗಿಳಿನೆಂದು ಕೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ತೆರೆಗಿಳಿದೂ, ನೇತ್ರಗಿಳಿನೆಂದು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಮಸ್ಯಗಿಳಿದೂ, ಕುಡಿಯು
ಗ್ಮವೇನೆಂದು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಚಕ್ರವಾಕಶಕ್ತಿಯುಗ್ಮವೆಂದೂ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿಹೇಳಿ ಶಾರ್ವತಿ
ಯನ್ನು ವಂಚಿಸಿದ ಗಂಗಾಧರಪಾದ ಶಿವನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಲಹಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸ್ಯಾಂ
ದಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಶಿಕಾಖಂಡಾಂತರ್ಗತವಾದ ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ—“ಛಾ
ರ್ವದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ತನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೋಸ್ಕರ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ, ಪುಣ್ಯಜನಕ
ವಾದ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿದನು, ಎಂದು ಅಗಸ್ತ್ಯನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಖಾನಂದ ನಡೂ
ಟನಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನವು ಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣವಿಂದ ಗಂಗಿಗಾರಿಯರು

ಮುಕ್ತಿದೀಪಾಕ್ಷರಾಸ್ವದಂ " ಇತ್ಯಾದಿಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಅಶವನ ಗಂಗಾಗೌಲ್ಮಿ
ಶಿವಾನಂದರೂಪಿಣ್ಯಾ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧೀ. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ. ವಾಮನಾವತಾರಪ್ರಾಪ್ತೇಃ
ಪ್ರಾಗೇವ ಗಂಗಾಸಂಭವಃ ಶ್ವಯತಾಂ, ಬೃಹನ್ನಾರದೀಯೇ,— ಬಲೀಂದ್ರಂ ಪ್ರತಿ
ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯಂ, " ಸತ್ಯಸ್ಯ ದೇವಪೂಜಾಸು ವಿಸ್ತೃತಾಧಿಕಾರಾಂ ಮಹೀಂ || ದತ್ತಾ
ಲಭತಿ ಗಂಗಾಯಾಂ ತ್ರಿರಾತ್ರಸ್ತಾನಜಂ ಫಲಂ || ಅಶ್ವಮೇಧಸಹಸ್ರಾಣಿ ವಾಜಶೇ
ಯಶಶಾನಿ ಚ || ವಿಧಾಯ ಜಾನ್ತವೀತೀರೇ ಯಶ್ಫಲಂ ಶದವಾಪ್ನುಯಾತ್ " ಇತಿ.
ಅನ್ಯತ್ರ,— " ವಾಸಿಗ್ರಹಸ್ಯ ಪಾರ್ವತ್ಯಾ ಆದಿನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಚ || ಮತ್ಸ್ಯಕೂ
ರ್ಮರ್ವರಾಹಾವತಾರಾಣಾಂ ನೃಹರೇಸ್ತಥಾ || ವಾಮನಸ್ಯ ಹರೀಶ್ವರಾಪಿ ಧಾರಾ
ರ್ಥಂ ತ್ರಿಪದಾವನೇಃ || ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಾಮದೇವಮುಖೋದ್ಭ
ವಂ || ಗಂಗಾಜಲಂ ನಿಧಾನಂ ಸ್ಯಾತ್ಸಾನವಾನಾದಿಕರ್ಮಣಾಂ " ಇತ್ಯಾದಿವಾ
ಕ್ಯಾತ್ ವಾಮನಾವತಾರಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಪ್ರಾಗೇವ ಗಂಗಾಸಂಭವೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ.

ಚೋ—ಭೋ ರೇಗುಕ ! " ಗಂಗಾವಿಷ್ಣುಪದೀ " ಇತ್ಯಮರೋಕ್ತೇಃ ವಿ
ಷ್ಣುಪದೀತಿ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಕಥಂ ಎಗ್ರಹಃ ಕಥ್ಯತಾಂ ?

ಶಿವಾನಂದಸ್ವರೂಪಿಣಿಯರಾಗಿ ನಿತ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಅದಂತರರಿ. ವಿಷ್ಣುವು ವಾಮನಾವತಾರ
ವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಗಂಗೆಯು ಇದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳು, ಬೃಹನ್ನಾರದೀಯರ
ಲ್ಲಿ — " ಎಲೈ ಬಲೀಂದ್ರನೇ! ಈಶ್ವರಸೇವೆಯಲ್ಲಾ ಸತ್ಯನಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಒಂದುಕೊ
ಳಗೆ ಪರಿಮಿತಿಯುಳ್ಳ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ದಾನಮಾಡಿ, ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರುರಾತ್ರಿ
ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಫಲವನ್ನೂ, ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳಿಗೆ
ಕನ್ನೂ ನೂರು ವಾಜಶೇಯೆಯಾಗಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಫಲವನ್ನೂ ಹೊಂದತಕ್ಕ
ದ್ದು, ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಬಲೀಂದ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬೇರೊಂದುಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ — " ರಾ
ವರ್ತದೇವಿಯ ವಿವಾಹಕ್ಕೂ, ಆದಿನಾರಾಯಣನ ವಿವಾಹಕ್ಕೂ, ಮತ್ಸ್ಯ, ಕೂರ್ಮ, ವರಾಹ,
ನೃಸಿಂಹರುಗಳಿಗೂ, ವಾಮನನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಮೂರುಹಜ್ಜಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ್ಗೆ
ಧಾರೆಯಿರುವುದಕ್ಕೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲರ ಸ್ನಾನಪೂಜಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ, ಶಿವನ ವಾಮದೇವಮು
ಖದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಗಂಗೆಯು ಜಲವು ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇವು
ಮೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದ ವಾಮನಾವತಾರಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಗಂಗೆಯು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು
ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಚೋ — ಎಲೈ ರೇಗುಕನೇ! " ಗಂಗಾವಿಷ್ಣುಪದೀ " ಎಂದು ಅಮರವಚನವಿರುವುದರಿಂದ
" ಇಷ್ಟು ಪರೀ " ಎಂದು ಶಬ್ದವು ಎಗ್ರಹವು ಹೇಗೆ ಹೇಳು?

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳಿ! ತಪ್ಪರಿಹಾರಃ ಶ್ಲೋಕಾಂ, “ತ ಇಷುಂ ನಮಸ್ಕುರ್ವ
ತಾವಗ್ನಿಮನೀಕಗಂ ನೋಮಗಂ ಶಲ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುಂ ತೇಜನಂ” ಇತಿ ಯಜುರ್ದೇವ
ಮಂತ್ರೇ, “ನಮಃ ಪರಶವೇ ದೇವ ಶೂಕಾಯಾನಲರೋಚಿಷೇ||ವಿಷ್ಣುಗ್ನೀಂದ್ರಾತ್ಮ
ನೇ ಶುಭ್ಯಮುತೋತ ಇವೇ ನಮಃ” ಇತಿ ವೇದಪಾದಸ್ತವವಾಕ್ಯೇ ಚ, ಪರಿತಸ್ಯ
ವಿಷ್ಣುಶಬ್ದಸ್ಯ “ಕ್ರಮದೇಶಸಾಮಾನ್ಯಾತ್” ಇತಿ ಜೈಮಿನಿಸೂತ್ರಾನುಸಾರೇಣ ಆ
ಗ್ನಿಸೋಮಶಬ್ದಾಶ್ಚರೋ ವಿಷ್ಣುಶಬ್ದಃ ದ್ವಾದಶಮಸೂರ್ಯವಾಚಕಃ, ನತು ಹರಿವಾಚ
ಕಃ, ತದುಕ್ತಮಾವಿತ್ಯವುರಾಣೇ—“ಆಂಶೋ ದಾತಾ ಭಗಸ್ತ್ವಷ್ಟಾ ಮಿಶ್ರೋಧ ವ
ದೋಣೀಽದ್ಯನಾ||ವಿವಸ್ವಾನ್ ವಿತಾ ಪೂಷಾ ಆಂಶುಮಾನ್ವಿಷ್ಣುರೇವ ಚ ||ಆದಿತ್ಯಾ
ಆದಿತ್ಯಃ ಪುತ್ರಾಃ ಪುತ್ರೀಶ್ಚ ವೈವಸ್ವತೋಂತರೇ|| ರವೇಶ್ಯತಂಸಿ ಜತ್ವಾರಿ ರಶ್ಮಯೋ
ವೃಷ್ಟಿಸಃ ಫನೇ||ಶತತ್ರಯಂ ಹಿವೋತ್ಸರ್ಗೇ ತಾವದ್ವೈ ಘರ್ಮಸರ್ಜನೇ” ಇತ್ಯಾದಿ
ಸೂಕ್ತಸಿದ್ಧಾಂತವಾಕ್ಯಾತ್, “ಪಾದಾರಶ್ಯಂಘ್ರಶುರ್ಯಾಂಶಾಃ” ಇತ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾ
ಜ್ಞಾನೋತಿವನ್ಯಕ್ತಿಗನಯಸದ್ವಾದಶಮಸೂರ್ಯಸ್ಯ, ಪಾದಾಃ-ಕಿರಣಾನ್ತೇಭ್ಯಃ
ಜಾತಾ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಾ ಇತಿ ವಿಗ್ರಹಃ ಶಿವಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಸಂಭವಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ.
ವಿಸ್ತರೇಣಾಂಶಂ ತತ್ರಾವದಾಂತಾಂ

ರೇ - ಎಲೈ ಜೋಳಿ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು, “ತ ಇಷುಂ ನಮಸ್ಕುರ್ವ
ತಾಂ, ಎಂಬ ಯಜುರ್ದೇವಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ, “ನಮಃ ಪರಶವೇ” ಎಂಬ ವೇದಪಾದಸ್ತವವಾಕ್ಯ
ದಲ್ಲೂ ಪರಿಸ್ಪೃಶ್ಯಮವ ವಿಷ್ಣು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ “ಕ್ರಮದೇಶಸಾಮಾನ್ಯಾತ್” ಎಂದಿರುವ ಜೈಮಿನಿಸೂ
ತ್ರಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆಗ್ನಿ, —ಸೋಮ, ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ಮುಂದುಗಡೆ ಪಾರಮಾತ್ಮನಿಟ್ಟಿರುವ
‘ವಿಷ್ಣು, ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲದೆ ದರಿಯನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕ
ದಲ್ಲವು. ಆ ವಿಷಯವು ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“(೧) ಆಂಶ, (೨) ಧಾತಾ, (೩) ಭಗ, (೪)
(೫) ತ್ವಷ್ಟಾ, (೬) ಮಿತ್ರ, (೭) ವರುಣ, (೮) ಆರ್ಮಾ, (೯) ವಿವಸ್ವಾನ್, (೧೦)
ಸವಿತಾ, (೧೧) ಪೂಷಾ, (೧೨) ಆಂಶುಮಾನ್, (೧೩) ವಿಷ್ಣುಃ, ಇವರು ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂ
ತರದಲ್ಲಿ ಆದಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದರಾದ್ದರಿಂದ ಆದಿತ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ಸೂರ್ಯಕಿರ
ಣಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುನೂರು ಕಿರಣಗಳು ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುವುದರಲ್ಲೂ, ಮೂರುನೂರು ಕಿರ
ಣಗಳು ಮಂಜನ್ನು ಸುರಿಸುವುದರಲ್ಲೂ, ಮೂರುನೂರು ಕಿರಣಗಳು ಬಿಸಿಲನ್ನು ಸುರಿಸುವುದರ
ಲ್ಲೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೌರವವು, ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತವಚನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಪಾದ, ರಶ್ಮಿ, ಆಂ
ಘ್ರ ಶಬ್ದಗಳು “ಪಾದಾರಶ್ಯಂಘ್ರಶುರ್ಯಾಂಶಾಃ, ಎಂಬ ಅಮರೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಿರಣವಾಚಕ
ವಾಗಿ ಪರಿತನಾಗುವುದರಿಂದಕೂಡ ವಿಷ್ಣೋಃ - ಶಿವನ ದಕ್ಷಿಣೋಚನವಾದ ಸೂರ್ಯನ, ಪಾ
ದಾಃ-ಕಿರಣಗಳು, ತೇಭ್ಯಃ-ಆ ಕಿರಣಗಳದೇಸಿಯಿಂದ, ಜಾತಾ-ಜುಟ್ಟಿದವಳು ಎಂದರ್ಥವಾಗು

ಹೇ ಜೋಳಿ! ಸತ್ಯಲೋಕೇ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಾದಧಂಗಿ ಸ್ವಯಂತಾಂ, ಬ್ರ
ಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣೇ, —“ ಸತ್ಯಲೋಕತಾರ್ಥಮು ಪದ್ಮಯೋನಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ||
ಕಮಂಡುಜಲಸ್ತೋ ಹರೇಃ ವಾದಮುಖಂ ಬಯತೆ ” ಇತ್ಯಾದಿಪುಸ್ತಕಂ.
ಹೇ ಜೋಳಿ ಬಲಿನಾ ವಾಮನಕರಯೇ ಧಾರಾಪೂರ್ವಕಂ ತ್ರಿಸದರಪಿತೃಧರ್ಮಿಣಿ
ಸೂತ್ರಾಗೇವ ಗಂಗಾಸದ್ಭಾವಃ ಕ್ಷಾಯತಾಂ, ಕೂರ್ಮಪುರಾಣೇ, —“ ಕಾರೇ ವಾ
ಪ್ರೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಂ ದೇವಾನಾಂ ಹರ್ಷವರ್ಧನಂ || ಅಸೂತ ಕಶ್ಯಪಾಜ್ಞಾನಂ ದೇ
ವಮಾತಾದಿ ಸ್ವಯಂ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬಲಿಲೋ ವೇದಾನುದ್ಧಿರನ್ಭಸ್ಮಕುಂಠಿತಃ ||
ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯಾಸುರಾಜಸ್ಯ ಸಮೀಪಂ ಭಿಕ್ಷುಕೋಹರಿ || ಸ್ವಪದ್ವಿರ್ವಿವಿಧತಂ ದೇಶಮ
ಯಾಪತಿ ಒಲಿಂ ತ್ರಿಭಿಃ || ಪ್ರಕ್ಷುಳ್ಳಂ ಚರಣಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಬಲಿಭಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತಃ ||
ಸಗಾಂಗತೋಯಂ ಭೃಂಗಾರುಮಾದಾಯ ಸ್ವರ್ಗನಿರ್ವಿಹತಂ || ದದಾಮ್ಯಧೇದಂ
ಧವತೇ ಪದತ್ರಯಂ ಪ್ರೀಣತು ದೇವೋ ಹರಿರವ್ಯಯಾಕೃತಿಃ || ವಿಚಿಂತ್ಯ ವಿಪ್ರಸ್ಯ
ಕರಾಗ್ರವಲ್ಲವೇ ನಿಪಾತಮಾಮಾಸ ಸುರಾಪಗಾಜುಂ || ಆಶ್ರಮ್ಯ ಲೋಕತ್ರಯ
ಮಸ್ಯ ಪಿತುಃ ಪ್ರಾಪ್ತವತ್ಕಂ ಸತ್ಯಲೋಕಂ ಒಗಾಮ || ಭಿತ್ತಾ ತದಂಧಸ್ಯ ಕವಾ

ಶ್ವದೆ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಾಕು. ಆದಂತರಲಿ, ಎಲೆ ಜೋಳಿನೇ! ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಮನಾವ
ತಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಭಂಗವು-ಹೀವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣ
ದಲ್ಲಿ —“ನಾರಾಯಣಾಭಿಕ್ರಮೇಣಾಪಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸತ್ಯಲೋಕವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂ
ಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಕಮಂಡಲುವಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಗಾಜಲವೆಂಬ ಅಸ್ತದಿಂದ ನಾರಾಯಣನ
ಪಾದವನ್ನು ಮುರಿದನು, ಇದು ಮೊದಲಾದ ಮತನವು ಅತಿಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಎಲೈ ಜೋಳಿನೇ!
ಬಲಿಯು ವಾಮನಾವತಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಮೂರುಹೆಜ್ಜೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಜಲಧಾರಾಪೂರ್ವಕ
ವಾಗಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಗಂಗೆಯು ಇದ್ದಿತೆಂಬಂಶವನ್ನು ಕೇಳು, ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ
ದಲ್ಲಿ —“ಆದಿತಿಯು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ
ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹಡೆದಳು ಆ ವಿಷ್ಣುವು ಭಿಕ್ಷುಕನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ದುರ್ಬಾಧಾರಿಯಾಗಿ
ಭಕ್ತಧಾರಿಯಾಗಿ ವೇದವನ್ನು ಪರಿಸುತ್ವಾ, ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಮೂರು
ಹೆಜ್ಜೆ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯಾಚಿಸಿದನಾದ್ದರಿಂದ ಬಲಿಯು ಭಕ್ತಿ
ಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷಾಲಿಸಿ ಚಿನ್ನದ ಗಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಜಲವನ್ನು ತುಂಬಿ
ಕೊಂಡು, ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ನನಗೆ ಮೂರುಹೆಜ್ಜೆಯಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.
ನಾಶರಹಿತವಾದ ಶಕ್ತಿಯ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ವಿಷ್ಣುವು ಸಂತೋಷಪಡಲೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ
ಕೈಗೆ ದೇವಗಂಗಾಜಲಧಾರೆಯನ್ನೆರೆದುಕೊಟ್ಟನು. ಬಳಿಕ ಈ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಒಂದು ಪಾದವು ಮೂ
ರುಲೋಕವನ್ನು, ಎರಡನೆಯ ಪಾದವು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು, ಮೂರನೆಯಪಾದವು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂ

ಲಮೂರ್ವ್ಯಂ ಜಗಾಮ ದಿವ್ಯಂ ಭುವನಂ ಸ ಧೂಯಃ" ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನೈಃ ಹರೇ
ವಾರ್ತಮನಾವತಾರವ್ಯಾಪ್ತೇಃ ಪ್ರಾಗೇವ ಗಂಗಾಸದ್ಭಾವೋ ವಿಶ್ವೇಯಃ. ವಾಮು
ನಾವತಾರಸಂಹಾರೋಪಿ ಪ್ರಾಗೇವಾಸ್ಮಾಭಿಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ.

ಇತಿ ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿನಿರ್ಣಯವಿಕಾದಶೋಪದೇಶೇ ನವಮಸ್ತಂವಾದಃ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸೋಮಲಿ ರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮಾಚಾರ್ಯವರಚತೇ ಜೋಳರೇಣುಕಸಂವಾದ
ರೂಪ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಪಾಠಮಠಾ ಯಕ್ಷರುದ್ರಾಜ್ಞಾ ಲಲಾಹಿನವಸಂ
ವಾದವಿಚಾರವಿಕಾದಶೋಪದೇಶಃ.

ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಾಹನಾಯನಮಃ.

ದ್ವಾದಶೋಪದೇಶಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ.

ರಾಮತ್ರಯಾದ್ಯವತಾರಧಿಕಾರವಿಧಿಃ.

ಜೋ—ಸ್ವಾಮಿಕ್ ರೇಣುಕಗಣೇಶ | "ಪರಾತ್ಪರತರಂ ಯಾಂತಿ ನಾರಾಯ
ಣಪರಾಯಣಾಃ || ನ ತೇ ತತ್ರ ಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ಯೇ ದ್ವಿಷಂತಿ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ಜಪೋ

ದಕವಾಲವನ್ನು ಒಡೆದು ಉರ್ಧ್ವಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿತು, ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ನಾರಾಯ
ಣನ ವಾಮನಾವತಾರಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಗಂಗಿಯು ಇದ್ದಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಶಿವನಿಂದ ವಾ
ಮನಾವತಾರವು ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಗತಿಯು ನಮ್ಮಿಂದ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶ್ರೀ ನಮಶ್ಶಿವಾಯಮಠಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೋಮಶೇಖರಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಈನ್ನಡ
ಟಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭವು

ರಾಮತ್ರಯಾದ್ಯವತಾರಧಿಕಾರವಿಧಿಯು.

ಜೋ—ಎರೈ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ | "ನಾರಾಯಣಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಪರಕ್ಕಿಂತಲೂ
ಹರವಾದುದನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಮಹೇಶ್ವರದ್ವೇಷಿಗಳು ಮಾಡುವ ಏಕ, ಹೋಮ, ತಪಸ್ಸು,

ಹೋಮಸ್ತಪೋ ಧ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಯಜ್ಞಾದಿಕೋ ವಿಧಿಃ || ತೇಜಾಂ ವಿನಶ್ಯತಿ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಯೇ ನಿಂದಂತಿ ಪಿಶಾಕಿನಂ'' ಇತಿ ನಾರಾಯಣೋಕ್ತಂ ಕೂರ್ಮಪುರಾಣೇ ದೃಷ್ಟವ್ಯಾತ್ ಶಿವೋಽಸ್ಮಾಧಿನ್ ನಿಂದ್ಯಃ, ತಥಾಪಿ ರಾಮಮಂತ್ರರಹಸ್ಯಾರ್ಥ ರೂಪತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶಕರಾ ರಾಮೋಽಸ್ಮಾಕಮಾಚಾರ್ಯಃ.

ರೇ—ಹೇ ವಿಜಯೇಂದ್ರಜೋಶ! ಭವದುಕ್ತರಾಮಃ ಭಾರ್ಗವರಾಮಃ ರಾಘವರಾಮಃ ಯಾದವರಾಮೋ ವಾ ಎತೇಷು ಕೋ ವಾ ಧನ್ಯತಾಃ ?

ಜೋ—“ ನಾಹಂ ಪೃಥಿವೀಶಃ ” ಇತಿ ಮನುಷ್ಯವಾಕ್ಯಾತ್, ನಾ ರಾಯಣಾಂಶರೂಪಸರ್ವಕ್ಷತ್ರವಂಶಹಿಂಸಾಪರಃ ಪರಶುರಾಮಃ ಆತ್ಮಭಾತುಕಃ ಸ ನ ಮೇ ದೇವಃ. ಸುರಾಹಲಿಪ್ರಿಯಾಹಾರೇತ್ಯಮರವಾಕ್ಯಾತ್ ಮಹಾದುರಿತನಿರಾಸ ಮದಿರಾಸ್ವಾದಸಂಜಾತಮದೋನ್ನತ್ತೋ ಬಲರಾಮಃ ಸ ನ ಮೇ ದೇವಃ. ಕಿಂಶು ಮಧ್ಯಮಪಾಂಡವತ್, ರಾಮತ್ರಯೇ ಮಧ್ಯಮಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಏಕವಿವ ರುದ್ರಸ್ತುತ್ಯಃ. ತದುಕ್ತಂ ಪದ್ಮಪುರಾಣೇ,—ಶಿವವಾಕ್ಯಂ, “ ರಕಾರಾದೀನಿ ನಾಮಾನಿ ಕೃಣ್ವತೋ ಮಮ ವಾರ್ತತಿ || ಮನಃ ಪ್ರಸನ್ನತಾಮೇತಿ ರಾಮನಾಮಾಧಿಕಂಶ

ಧ್ಯಾನ, ಜ್ಞಾನ, ಯಜ್ಞ ಮೊದಲಾದ ಅನುಷ್ಠಾನವು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ವಿಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಎಂದು ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮಾತು ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಯಾರೂ ನಿಂದಿಸಬಾರದು ಹಾಗಾದರೂ ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಂದ್ರನೇ! ರಾಮಮಂತ್ರದ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥರೂಪವಾದ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ ರಾಮನು ನಮಗೆ ಆಚಾರ್ಯನು.

ರೇ—ಎಲೈ ಜೋಶನೇ! ನಿನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ ರಾಮನು ಭಾರ್ಗವರಾಮನೋ? ರಾಘವರಾಮನೋ? ಯಾದವರಾಮನೋ? ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಹೇಳು?

ಜೋ—“ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಶವಿಲ್ಲದವನು ರಾಜನಾಗುವುದಿಲ್ಲವು ” ಎಂದು ಮನುಷ್ಯವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣಾಂಶರೂಪರಾದ ಸಕಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ವಂಶವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದರಲ್ಲಾ ಸಕ್ರನಾದ ಪರಶುರಾಮನು ಆತ್ಮಭಾತುಕನಾದುದರಿಂದ ಆತನು ನನಗೆ ದೇವನಲ್ಲ. “ ಮಧ್ಯವು ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಇತ್ಯವಾದದ್ದು ” ಎಂದು ಅಮರವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಅತಿಪಾಶಿಯೂ, ಮಧ್ಯಪಾನಮದೋನ್ನತನೂ ಆದ ಬಲರಾಮನು ನನಗೆ ದೇವನಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನೊಂದರೆ—ರಾಮಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನೊಬ್ಬನೇ ರುದ್ರಸ್ತೋತ್ರಾರ್ಹನು. ಆ ವಿಷಯವು ಶಾಸ್ತ್ರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ ಎಲೈ ಶಾರ್ವತಿಯೇ! ‘ರ’ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವೇ ಆದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ರಾಮನಾಮಾಧಿಕಂಶೆಯಿಂದ ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು

ಯಾ || ಮುಮುಕ್ಷೋರ್ಮರ್ಚಕರ್ಣಿಕ್ಯಾಂ ಅರ್ಥೋದಕನಿವಾಸಿನಃ || ಆಹಂ ದಿಶಾ
ಮಿ ತನ್ನಂತ್ರಂ ಶಾರಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಜ್ಞಿತಂ || ಶ್ರೀರಾಮರಾಮರಾಮೇತಿ ಹೈತಕ್ತಾ
ರಕಮುಚ್ಯತೇ || ಆಹಸ್ತಂ ಜಾನಕೀನಾಥಂ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ನಿಶ್ಚಿನು || ಇತ್ಯಾದಿವ
ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಕಿಮುತ್ತರಂ ?

ರೇ—ಅಯೇ ಜೋಳ ! ಶ್ವಶ್ವಶತಂಶಾಪರಿಹಾರಃ ಶ್ವಯಶಾಂ, ಜಾಬಾ
ಲೋಪನಿಷದಿ,—“ ದೇವಾನಾಂ ದೇವಯಜನಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಸ
ದನಂ ”—“ ಆಶ್ರ ಹಿ ಜಂತೋಃ ಪ್ರಾಣೇಷೂತ್ಪ್ರಮಾಣೇಷು ರುದ್ರಸ್ಮಾರಕಂ
ಬ್ರಹ್ಮ ವ್ಯಾಹರ್ಷೇ ಯೇನಾಸಾವವೃತ್ತಿಭೂತಾ ವೋಕ್ಸೀಭವತಿ ” ಇತಿ. ವಾಮನ
ಪುರಾಣೇ,—ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯಂ, “ ಆಶ್ರಾಸ್ಯ ನಗರೀ ಪುಣ್ಯಾ ಖ್ಯಾತಾ ವಾರಾಣಸೀ
ಶುಭಾ || ತಸ್ಯಾಂ ಹಿ ಯೋಗಿನಶ್ಚಂಭುಂ ಪ್ರಯಾಂತಿ ಭವದಾಶಕಂ ” ಇತಿ.
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾತ್, “ ದೇವಾನೇವಯಜೋ ಯಾಂತಿ ಮಧ್ಯಕ್ತಾ
ಯಾಂತಿ ಮಾಮಸಿ ” ಇತಿ ಗ್ರಂಥಾಯಾಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವಾಕ್ಯಾತ್, ಕಾಶ್ಯಾಂ ರಾಮ
ತಾರಕೋಪದೇಶಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಶಿವಲಿಂಗಸ್ವರೂಪತ್ವಂ ನಿಶ್ಚಿತಂ, ನ ತು

ಶ್ವದ. ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಚ್ಛಿಯಿಂದ ಮರ್ಚಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೋದಕವಾಸಿಯಾಗುವ
ಪುರುಷನಿಗೆ ಭವಶಾರಕವೂ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಜ್ಞಿತವೂ ಆದ ಆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನಾನು ಉಪದೇಶಮಾಡು
ವೆನು. “ ಶ್ರೀ ರಾಮರಾಮು, ” ಎಂಬ ಇದೇ ಶಾರಕಮಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ತ
ಹಿಂದಿ ಸೀತಾಪತಿಯನ್ನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವಳಾಗು. ಹೀಗಿಂದು ಶಿವ
ನಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನು?

ರೇ—ಎಲೆ ಜೋಳನೇ! ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು, ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ—
“ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವರು ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದುವರು. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ
ಪರಬ್ರಹ್ಮವಾದ ರುದ್ರನು ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಥಾನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ರುದ್ರನು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣೋ
ತ್ಕ್ರಮಣಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಾರಕಬ್ರಹ್ಮರೂಪನಾಗಿರುವನು. ” ಎಂದು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ ವಾಮನ
ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರೀಶಬ್ರಹ್ಮವು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೆಂದೂ, ಮಂಗೆ
ಳಕರವೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಅಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಗಳು ಭವಹರನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಹೊಂ
ಡುತ್ತಾರೆ, ” ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿರುವುದ
ರಂದಲೂ, “ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸತಕ್ಕವರು ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದುವರು. ನನ್ನ ಭಕ್ತರು
ಪೂಜಿಸ್ತೇ ಹೊಂದುವರು, ” ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರದೇಸೆಯಿಂದಲೂ,
ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮತಾರಕೋಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮುಕ್ತರಾದವರು ಶಿವಲಿಂಗ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ
ಹೊಂದುವರೆಲ್ಲ ರಾಮಸ್ವರೂಪರಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ಈ ಕಾರ್ತಹಿಂದಿಲೇ ರಾಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು

ರಾಮಸ್ವರೂಪತ್ವಂ. ಅತಃವ ರಾಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ರುದ್ರ ಏಕವಿವ. ತದ್ವತ್ವಮಾದಿ
 ಕೃಪುರಾಣೇ ಮಾನವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ ವಿಸ್ತೃತಕೃತಿವಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ,—
 “ಅಭಿರಾಮಸ್ಸುಶರಣೋ ವಿರಾಮೋ ವಿದ್ರುಮಚ್ಛವಿ” ಇತಿ. ಅತ್ರ ರಾಮಶ
 ಬ್ದಃ ರಮುಕ್ರೀಡಾಯಾಮಿತಿ ಧಾತುನಿಷ್ಪನ್ನಃ, ತಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹಃ ಶೈವತಾಂ, ಸ್ವಾಂ
 ದೇ,—“ರಮಂತೇ ಯೋಗಿನೋಽನಂತೇ ಸತ್ಯಾನಂದೇ ಚಿದಾತ್ಮನಿ || ಇತಿ ರಾಮಪ
 ದೇನಾಮಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾಭಿಧೇಯತೇ” ರಾಮಾಯಣೇ,—ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ, “ರಮಂತಿ
 ಯಮಿನೋ ಯತ್ರ ಸ ರಾಮ ಇತಿ ಸಂಜ್ಞೇತಃ || ತನ್ನಾಮಾಯಂ ದಾಶರಥೀರಾ
 ಮೋ ಜನಕ ವಶ್ಯ ತಂ” ಇತಿ. ಅತಃವ ರಾಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ರುದ್ರ ಏಕವಿವ
 ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪ ಇತಿ ವಿಶ್ವೇಯಃ. ತತ್ತಾವದಾಸ್ತಾಂ. “ಶ್ರೀತಾಯುಗೇ
 ಮಹಾಭಾಗಂ ಕೌಸಲ್ಯಾಽಸೂತ ತಂ ಸುತಂ” ಇತಿ ರಾಮಾಯಣವಾಕ್ಯಾತ್,
 ಕೃತಯುಗೇ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರೇ ರಾಮತಾರಕೋಪದೇಶೋ ನ ವಿದ್ಯೇತೇತಿ ವಕ್ತವ್ಯಂ
 ಜೇಷ್ಠಹಿ, ತಥಾ ಚತುರ್ದಶಹಸ್ರಂ ಶು ಶತಾಧ್ಯಾಯಸಮುತ್ಪತ್ತಿಂ” ಇತಿ ಪ್ರಮಾ
 ನೇತಸಂಖ್ಯಾಯುಕ್ತಕಾಶೀಖಂಡಪ್ರತಿಪಾದಿತಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರಮಹತ್ವಂ ವ್ಯರ್ಥಕೃತಂ,

ಶುದ್ಧನಲ್ಲದೆ ತದಿತಿಶಬ್ದವು. ಈ ವಿಷಯವು ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾದ ಐಷ್ಠ್ಯಕೃತಿವಸಹ
 ಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ — “ರಾಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ, ರಕ್ಷಕನೂ, ಸರ್ವವ್ರಾಹ್ಮಣಾನೂ ಹವಳ
 ವಕಾಂತಿಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ರಾಮಶಬ್ದವು ಕ್ರೀ
 ಢಾರ್ಥಕವಾದ ರಮು, ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾದದ್ದು. ಆ ರಾಮಶಬ್ದದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು
 ಕೇಳಿ, ಸ್ವಾಂ ದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ನಾಶರಹಿತನೂ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ
 ವಾದ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಗಳು ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ರಾಮಪದವಿಂದ
 ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ — “ಯೋಗಿಗಳು ಯಾವ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವನಲ್ಲಿ ರಮಿಸು
 ತಾರೋ ಅತನೇ ರಾಮನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಲೈ ಜನಕಮಹಾರಾಜನೇ! ಈ
 ದಶರಥಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನು ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಹೆಸರುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು
 ನೋಡು, ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ರಾಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ
 ರುದ್ರನೆಂಬವನೇ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅದಂತಿರಲಿ. “ಶ್ರೀತಾಯುಗಿ
 ದಲ್ಲಿ ಕೌಸಲ್ಯಿಯು ಆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಹಡೆದಳು, ಎಂದು ರಾಮಾಯಣವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ
 ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ರಾಮತಾರಕೋಪದೇಶವು ಇರಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂ
 ದು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳುಳ್ಳ ನೂರಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದು,
 ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಪರಿಮಿತವಾಗಿ ಕಾಶೀಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿ
 ರುವ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರಮಹಿಮೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದು. ಅದಂತಿರಲಿ.

ಶತ್ರಿಷ್ಠತು. ಆಯೇ ಚೋಳ! ರಾಘವರಾಮಸಂಭವಃ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ರಾಮಾಯಣೇ,—“ಲೋಕನಾಥಃ ಪುರಾ ರಾಮಸ್ಸುಗ್ರೀವಂ ಶರಣಂ ಗತಃ || ಅಮೋಘವಿವ್ರವ ಸ್ವಂತಂ ಭಾಸ್ವರಂ ದೇವರೂಪಿಣಂ” ಲೈಂಗೀಜ,—“ನಾರದಃ ಪರಶಶ್ಚೈವ ಚಿ ರಾಧಾಶ್ಚಾತ್ಮಾ ವಿಚೇಷ್ಟಿಕಾಂ || ವಷ್ಣೋರ್ಮಾಯಾಂ ಎನಿದ್ಭೈವ ರುದ್ರಭಕ್ತೋ ಬಭೂವತಃ || ಶಾಪಶಶ್ಚಾಂಬರೇಷು ಶಘೈವ ಮುನಿಸುಹೃಯೋಃ || ರಾಮೋ ದಾ ಶರಧಿಭೂತಾ ವಿಯುಕ್ತಸ್ಸೀತಯಾಸಂಭವತ್” ಇತಿ. ಭೋ ಚೋಳ! ಶಸ್ತ್ರ ರಾಘವರಾಮಸ್ಯ ಕುಂಭಸಂಭವೋಪಗುಸ್ಯುಭ್ಯಾಮುಪದೇಶವಿಧಿಃ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಪದ್ಮ ಪುರಾಣೇ ಪರಾಶರಸಂಹಿತಾದ್ಯಾಂ ಶಿವಗೀತೋಪನಿಷದಿ,—ಸೂತಃ, “ರಾವಣೇನ ಯದಾ ಸೀತಾ ಎಹ್ಯತಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ || ತದಾ ವಿಯೋಗದುಃಖೇನ ವಿಲಪನ್ನಾಸ ರಾಘವಃ || ನಿರ್ಗದ್ಯೋ ನಿರಕಂಠಾರೋ ನಿರಾಹಾರೋ ದಿವಾನಿಶಂ || ಮೋಕ್ಷಾ ಮೈಚ್ಛತ್ಕತಃ ಪ್ರಾಣಾನ್ಸಾನುಜೋ ರಘುನಂದನಃ || ಲೋಪಾಮುದ್ರಾಪತಿಜ್ಞಾಶ್ಚಾತ್ಮಾ ತನ್ನಿಧಿಯುಪಾಗಮತ್” ಶಶ್ಚೈವ ಶ್ವತೀಯಾಧ್ಯಾಯೇ,—“ಅಥ ಪ್ರಣ ಮ್ಯ ರಾಮಸ್ತಂ ದಂಡವನ್ಮುನಿಸತ್ತ್ವಮಂ || ಉವಾಚ ದುಃಖನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಠೇ

ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ರಘುವಂಶೋತ್ಪನ್ನನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಪರಿಭವವನ್ನು ಈ ಉ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ—“ಪುರಂದ್ರೈ ಲೋಕನಾಥನೇಂದನಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವ ನನ್ನು ಮುಂಹೊಕ್ಕನು ದೇವತಾಸ್ವರೂಪಿಯೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ದನು,, ಮತ್ತು ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ನಾರದ ಪರಶತರವ್ಯರೂ ವಿಷ್ಣು ಮಾಯೆಯನ್ನು ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ಚೇಷ್ಟೆಯೇ ಸ್ವಭಾವವಾಗುಳ್ಳುದನ್ನಾಗರಿತು ನಿಂದಿಸಿ, ಶಿವಭಕ್ತರಾದರು ಮತ್ತು ದಶರಥನ ಮಗನಾದ ರಾಮನು ಅಂಬರೀಷನ ರಾಶದಿಂದಲೂ, ಇಬ್ಬರು ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರ ಶಾಪ ದಿಂದಲೂ ಸೀತಾವಿಯೋಗವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದನು,, ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಎಲೈ ಚೋಳನೇ! ಆ ರಾಮನು ಅಗಸ್ತ್ಯನಿಂದಲೂ, ಉಪಮನ್ಯುವಿನಿಂದಲೂ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು—ಈಳು, ಪದ್ಮಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾದ ಪರಾಶರಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—“ಜನಕರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಸೀತೆಯು ಯಾವಾಗ ರಾಮನೊಂದಿ ಯ್ಕುಟ್ಟಿಳೋ ಆಗ ರಾಮನು ಆಕೆಯ ವಿಯೋಗದಿಂದ ದುಃಖಪಡುತ್ತಾ, ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲೂ ನದ್ರೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ನಿರಹಂಕಾರನೂ, ಆಹಾರವಿಲ್ಲದವನೂ ಆಗಿ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಛಿಕ್ಕಿಸಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಗಸ್ತ್ಯಮಹಾಮುನಿಯು ತಿಳಿದು, ಆತನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದನು,, ಬಳಿಕ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಆ ಅಗಸ್ತ್ಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆತನ ಡರ್ಶನಲಾಭದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ದುಃಖಪಡದೆ, ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ! ನಾನು ಕೃತಾ

ನಾಂಶರಾಶ್ವನಾ || (ರಾಮಃ) ಕೃತಾರ್ಥೋಚಿತಂ ಮುನೇ ಜಾತೋ ವಾಹಾತ್ಮಾ
 ಧೋ ಮಮಾಗತಃ || ಅಶ್ವತ್ಥಂ ವಿರಜಾಂ ದೀಕ್ಷಾಂ ಕುರು ಮೇ ಮುನಿಸತ್ತಮ ||
 (ಅಗಸ್ತ್ಯಃ) ರಾಮ ತ್ವಾಂ ದೀಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ವಿರಜಾಮ ಗರ್ವಾಶ್ರಯ || ತೇನ
 ಮಾರ್ಗೇಣ ಮತ್ಯತ್ನಂ ಹಿತ್ವಾ ತೇಜೋಮಯೋ ಭವ || ತತಃ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಭಗ
 ವಾನ್ಮಹಾಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರಕಂ || ತುಭ್ಯಂ ದಾಸ್ಯತಿ ತೇನ ತ್ವಂ ಶತ್ರುನ್ ಹತ್ವಾಽಽ
 ಜ್ಯೌಸಿ ಪ್ರಿಯಾಂ" ತತ್ರೈವ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯೇ, — " ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಮುನಿಶ್ರೀ
 ಷೈ ಗತೇ ತಸ್ಮಿನ್ನಿಜಾಶ್ರಮಂ || ಅಥ ರಾಮಗಿರೌ ರಾಮಃ ಪುಣ್ಯೇ ಗೋದಾಮಲೇ
 ತಪೀ || ಭೂತಿಸಂಹಿತಸಂವ್ರಾಂಗಳೋ ರುದ್ರಾಕ್ಷಾಭರಣೈರುಚಿತಃ || ಶಿವಲಿಂಗಂ ಪ್ರತಿ
 ಪಾಠ್ಯ ವೂಜಯೇಚ್ಛ ಯಥಾಸುಧಿ" ತತ್ರ ಸಂಜನೂರ್ಧ್ವಾಯೇ — " ಅಥ ದಿವ್ಯಂ
 ಧನುಸ್ಸಸ್ಥೈ ದದೌ ತೋನೀರಮಕ್ಷಯಂ || ಮಹಾಪಾಶುಪತಂ ನಾಮ ದಿವ್ಯಮ
 ಸ್ತ್ರಂ ದದೌ ಶಿವಃ" ತತ್ರ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯೇ, ಶಿವಃ " ಯತ್ಕರೋಷಿ ಯದಶ್ವಾಸಿ
 ಯಜ್ಜುಹೋಷಿ ದದಾಸಿ ಯತ್ || ಯದ್ಗತ್ವತ್ಯಸಿ ರಾಮ ತ್ವಂ ತತ್ಕುರುಸ್ವ ಮೇವಾ
 ರ್ಪಣಂ" ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ದೇವತೈಃ ಪಾಪುಷ್ಯ ಕುಂಭಸಂಭವಾದ್ವಿರಜಾದೀಕ್ಷಾಪಾಠಃ,
 ಶಿವಾಶ್ವಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರಪಾಠಃ ನಿರ್ದೇಶಃ ಕಿಂಚ ಭೋ ಜೇದೇಶ! ರಾಮಸ್ಯ ಸ್ವ

ರ್ಥನಾದನು, ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಕೈಗೊಂಡಿತು ನನಗೆ ವಿರಜಾದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡು ಎಂದು ಹೇ
 ಳಿಕೊಂಡನಾದ್ದರಿಂದ, ಅಗಸ್ತ್ಯನು — ಎಲೈ ಶ್ರೀರಾಮನೇ! ನನಗೆ ವಿರಜಾದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡು
 ವೆನು, ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವವನಾಗಿ ನೀನು ಅದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು
 ಬಿಟ್ಟು ತೇಜೋಮಯನಾಗು. ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೀನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಭಗವಂತನಾದ
 ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಮಹಾಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವನು ಆ ಪಾಶುಪ
 ತಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ನೀನು ವೈರಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ನಿನ್ನ ಮದದಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿ
 ತನ್ನಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕುರಿತು ತಿರುಳುವವನಾಗಲು, ರಾಮನು ರಾಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಗೋ
 ದಾಮಲೇತೀರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರುದ್ರಾಕ್ಷಾಧಾರಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ವಿಧ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ
 ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ, ನಾ
 ಶರಹಿತವಾದ ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು, "ಎಲೈ ರಾ
 ಮನೇ! ನೀನು ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ, ಭಂಜಿಸಬೇಕಾದರೂ, ಹೋಮಮಾಡಬೇ
 ಕಾದರೂ, ಕೊಡಬೇಕಾದರೂ, ಯಾವಯಾವುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾದರೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ
 ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸು, ಎಂದು ಹೇಳಿದನೆಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇವು ಮೊದಲಾದ ವಚನ
 ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ಅಗಸ್ತ್ಯನಿಂದ ವಿರಜಾದೀಕ್ಷೆಯೂ, ಶಿವನಿಂದ ಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರಲಾ
 ಭವೂ ದೊರಕಿತೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಮತ್ತು ಎಲೈ ತೋನೇ! ರಾಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಕುಲಗು

ಕುಲಗುರುವಸಿಷ್ಠಾದುಪದೇಶವಿಧಿಃ ಶ್ವಯತಾಂ, ಜ್ಞಾನವಾಸಿಷ್ಟೇ, — "ಯೇನ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಾನ್ಮಾನಾತಿ ಲಾಘವ || ತಮಾತ್ಮಾನಂ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಜಾನೀಹಿ ಪರಮೇಶ್ವರಂ || ಮುಷ್ಪಯೋ ಮೋಹಬೀಜಾನಾಂ ದೃಷ್ಟಯೋ ಎವಿಧಾಪದಾಂ || ಕುದೃಷ್ಟಯಃ ಕ್ಷಯಂ ಯಾನ್ತಿ ತಸ್ಮಿನ್ನೃಷ್ಟೇ ಪರಾಪರೇ || ಬತಿಃ ಕೃತ್ರಿಮಸಂರಂಭೋ ಹೃದಿ ಸಂರಂಭವರ್ಜಿತಃ || ಅಂತಸ್ತ್ಯಾಗೀ ಬಹಿರ್ಬೋಧೀ ಶೋಕೇ ಎತರರಾಘವ ||" ಇತ್ಯಾದಿವಚನೈಶ್ಚೀರಾಮಸ್ಯ ವಸಿಷ್ಠಮುನ್ಯುಪದೇಶಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ.

ಅಪಿಠ, ಭೋ ಜೋಳ! ಶಂಧುನಾ ಶ್ರೀರಾಮಸ್ಯ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿಧಿಃ ಸ್ವಯತಾಂ, ವಾದ್ಮೇ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದೇ, — "ಯೋಗಿನಸ್ಸನಕಾದ್ಯಾಸ್ತು ಯೋಗಮಾನ್ಘ್ರಯ ಯತ್ನತಃ || ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಯಶ್ವರಂ ತೇಜಸ್ವದಿದಂ ಪಶ್ಯರಾಘವ || ಜತುರಃ ಪಶ್ಯ ವೇದಾಂಶ್ಚ ಸ್ತುವತೋ ಮಾಂ ಪರಂ ಶಿವಂ ||" ಇತಿ.

ಜೋ — ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ! ಭವದುಕ್ತಂ ಸರ್ದಮಪಿ ಜ್ಞಾತಂ ಮಯಾ, ಶಧಾಪ್ಯಮಂ ಪ್ರಶ್ನಂ ಕರ್ತುಕಾಮೋಽಸ್ಮಿ ಶ್ವಯತಾಂ, ಶ್ರೀದಾತರಥಿರಾಮಯ್ಯದ

ರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಯಾದುಂಟಾದ ಉಪದೇಶವೀಕಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಜ್ಞಾನವಾಸಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ — "ಎಲೈ ರಾಘವನೇ! ಯಾವ ಚೈತನ್ಯಬುದ್ಧಿಯ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪಾವಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೀವೋ ಆ ಚೈತನ್ಯವನ್ನೇ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಯುವವನಾಗು. ಪರಾಕ್ರರನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನೀನು ಜ್ಞಾನನೇತ್ರದಿಂದ ಸೋಡಿದರೆ, ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಪುಗಳೂ, ನಾನಾಬಗೆಯಾದ ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಪುಗಳೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಕೆಟ್ಟ ಕಷ್ಟಗಳು ಬಲಹೀನಗಳಾಗುವವು. ಎಲೈ ರಾಘವನೇ! ನೀನು ಹೊರಗೆ ನಿಜವಲ್ಲದ ಸಡಗರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂರಂಭವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಯಸಂಗವಿಲ್ಲದವನೂ, ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಸಂಗವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ವಿಹುಸುವವನಾಗು, ಎಂದು ವಸಿಷ್ಠನಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿವಚನಗಳಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ವಸಿಷ್ಠೋಪದೇಶವುಂಟಾದುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೂ ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಶಿವನಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಾದುದನ್ನು ಕೇಳು, ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದದಲ್ಲಿ — "ಎಲೈ ರಾಮನೇ! ಸವಕ, ಸನಂದನ ಮೊದಲಾದ ಯೋಗಿಗಳು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಯಾವ ತೇಜೋಲಿಂಗವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೋ ಆ ತೇಜಸ್ವೀ ಇದು, ನೋಡು. ಪರಮಶಿವನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನೂ ನೋಡು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಜೋ — ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ನಿನ್ನಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾದುದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ಆದರೂ ಬೇರೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಗದಲಿಚ್ಛಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಕೇಳು; ದಶರಥಪುತ್ರ

ಯಕಮಲಮಧ್ಯಸ್ಥಿತ ಆದಿನಾರಾಯಣಸ್ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವಾಃ, ನ ತು ರುದ್ರಃ.

ದೇ—ಹೇ ಜೋಳಿ! ತಪ್ಪರಿಹಾರಃ ಕೃಪಾಕಾರ, ಬೃಹಜ್ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷ
ದಿ.—“ತಥಾ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾಯಸ್ವೇತಿ ಹರಿಮುಕ್ತೇ ಶಿವೇ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಗೇವಾ
ಸ್ತಾಧಿರುಕ್ತಮಿದಂ ವಚನಮತೀವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ತಥಾ ವಾದ್ಯೇ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾ
ದೇ,—ಶಂಭುಃ, “ಧ್ಯಾಯಸ್ತು ಕಿಂ ತೇ ಹೃದಯೇ ನ ಚ ಧ್ಯಾನಪರೋಽಧವತ್ ||
ಅಪತ್ಯದ್ಧೃದಯೇ ದೀಪಂ ದೀರ್ಘಾರ್ಥಕಾರಮತಿಪ್ರಧಂ || ಹರಿರಾಹ ಶಿವಂ ಸಾಕ್ಷಾ
ದ್ವೀಪೋ ದೃಷ್ಟೋ ಮಹೇಶ್ವರಂ” ಇತಿ. ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಾತ್, ಶ್ರೀ
ಮದ್ರಾಮಹೃದಯಾರವಿಂದಾಂತರ್ರತ್ನಾದಿನಾರಾಯಣಸಾಕ್ಷಿಪಿ ಶಂಭುನಾ ತಾರಕ
ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಿಧಿಃ ಕೃತ ಇತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಆತವನ ನಾರಾಯಣರಾಮಾವುಪಮ
ನ್ಯು ವಸಿಷ್ಠಯೋಶ್ಚಿಷ್ಯಾವತಿ ಭಾರತರಾಮಾಯಣಯೋಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧೌ. ತೌ ತಾವದ್ರ
ದ್ರಧಕ್ತೌ ರುದ್ರೇಣೋಪದಿಷ್ಟಾವಾಸಾತಾಂ, ಹೇ ಜೋಳಿ! ಕಿಂಚಾವೈದಿಕಬೌದ್ಧಾ
ವತಾರವತೋ ಹರೇರ್ನಿರಾಸಃ ಕೃಪಾಕಾರಂ, ಲೈಂಗೀ,—“ವಿಷ್ಣುರ್ಮಾಯಾಮಾ
ಯಂ ಜಕ್ರೇ ಬೌದ್ಧಂ ಷೋಡಶಕ್ಷಕಂ || ವೇದಮಾರ್ಗವಿರುದ್ಧಂ ಚ ಸದ್ವಕ್ತೃ

ಸಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಹೃದಯಕಮಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಆದಿನಾರಾಯಣನೇ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮ
ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಲ್ಲದೆ, ರುದ್ರನಲ್ಲವು.

ದೇ—ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಅದಕ್ಕೂ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕೇಳು, ಬೃಹಜ್ಜಾಬಾಲೋಪನಿಷ
ತ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ಶಿವನು ಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಶ್ರುತಾರ್ಥವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡೆಂದು ಹೇಳಲು, ಬಳಿಕ
ಹರಿಯು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡನು ಎಂದು ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿ
ದನು, ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ವಚನವು ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದದಲ್ಲಿ -- “ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
ಧ್ಯಾನಮಾಡೆಂದು ಶಿವನು ಹೇಳಲು, ಆ ರಾಮನು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
ಆತ್ಮಂತ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ದೀರ್ಘಾರ್ಥಕಾರವಾದ ದೀಪವನ್ನು ನೋಡಿ, ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರುತ್ಯ
ಕ್ಷವಾಗಿ ದೀಪವನ್ನು ನೋಡಿದನು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಪುರಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿ
ರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಲ್ಪಡುವನಾದ ಆದಿನಾರಾಯಣನಿ
ಗುಕ್ತಾದ ಶಿವನಿಂದ ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಕಾರ
ಣದಿಂದಲೇ ನಾರಾಯಣ ರಾಮರಿಬ್ಬರೂ ಉಪಮನ್ಯು ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಭಾರತರಾಮಾ
ಯಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ಉಪಮನ್ಯು ವಸಿಷ್ಠರಾದರೋ ಶಿವಭಕ್ತರಾಗಿ ಶಿವನೊಡನೆ
ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಮತ್ತು ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ವೈದಿಕವಲ್ಲದೆ ಬೌದ್ಧವತಾರವನ್ನೆ
ತ್ತಿದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಿರಾಸವನ್ನು ಕೇಳು; ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —“ವಿಷ್ಣುವು—ಮಾಯಾಮಯನು,

ಬಹಿಷ್ಕೃತಂ'' ಇತ್ಯಾದಿ. ಪುರಾ ತ್ರಿಪುರಸಂಹಾರಸಮಯೇ ಹರೇಸ್ವರೂಪಂ ಪಂ
ಚವಿಧಂ, ತತ್ಕಥಮಿತಿ ಜೇತ', ಹರಸ್ತು ತ್ರಿಪುರೇ ತಾರಕಾಕ್ಷಕಮಲಾಕ್ಷವಿದ್ಯುನ್ಮಾ
ಲಿನಾಂ ಪಶ್ವೀನಾಂ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವಿನಾಶಾರ್ಥಂ ಮಹಾಬುದ್ಧಿೋ ಬಧೂವ, ಶಿವಸ್ಯ
ರಥಮುದ್ಧತುಂ ಪಾತಾಳೇ ಮಹಾತ್ ವೃಷಧೋ ಬಧೂವ, ಹರಹಸ್ತೇ ಮಹಾತ್
ರೋ ಬಧೂವ, ಮುಕ್ತೇ ರಾಕ್ಷಸಸೃಷ್ಟಾಂ ರಕ್ತವಿಷಧಾರಾಂ ಪಾತುಂ ಮಹಾತ್
ವಹ್ನಿರ್ಬಧೂವ. ಸವತ್ಸಾನುಹತೀ ಗೌರ್ಧೂತ್ಯಾ ತ್ರಿಪುರೋದ್ಯಾನೇ ಪೀಯೂಷಕುಂ
ಧಂ ಪವಾನಿತಿ ಕಥಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ. ಅಪಿಠ ಕಲ್ಯಂತೇ ಸರ್ವಸಂಹಾರಾರ್ಥಂ ಧವಿಷ್ಯತ್ಯ
ಲ್ಯುಪತಾರೋಽಪ್ಯವೈದಿಕಬೌದ್ಧಾವತಾರವತ್ಸರೈರ್ವಿರಸನೀಯಾ ಇತ್ಯಲಂ ವಿವ್ರರೇಣ.
ಇತಿ ರಾಮತ್ರಯಾದ್ಯವತಾರಧಿಕ್ಕಾರವಿಧಿವ್ಯಾಪಾರೋಪದೇಶೇ ಪ್ರಥಮಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಹರೇರಾಚಾರಧಿಕ್ಕಾರನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ—ಭೋ ಚೋಳ ! ಧವದಿಷ್ಟದೇವಸ್ಯ ಹರೇರ್ಜನ್ಮಮರಣಾದಿಃ ಪರಿಧವ

ಪೂಜಿತಲಕ್ಷಗ್ರಂಥಗಳುಳ್ಳುದು, ವೇದಮಾರ್ಗವಿರುದ್ಧವೂ, ವೇದೋಕ್ತಸರ್ವಕರ್ಮಬಹಿಷ್ಕೃತವೂ
ಆದ ಬೌದ್ಧಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು,, ಇದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪೂರ್ದದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರ
ಸಂಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಐದು ಪ್ರಕಾರವಾದ ರೂಪನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಹೇಗೆಂದರೆ—
''ಎಷ್ಟು ತ್ರಿಪುರಸಂಹಾರಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾಗಕಾಕ್ಷ, ಕಮಲಾಕ್ಷ, ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿಗಳ ಹೆಂಡತಿ
ಯರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾಬುದ್ಧಿನಾದನು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆಳೆದುಹೋದ
ಶಿವನ ರಥವನ್ನೆತ್ತುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾವೃಷಭರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು ಶಿವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಾ
ಣವಾದನು. ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ರಕ್ತವಿಷಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಗ್ನಿ
ಯಾದನು. ಕರುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೊಡ್ಡ ಆಕಳಾಗಿ ತ್ರಿಪುರೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಕಾ
ಪಮಾಡಿದನು,, ಹೀಗೆಂಬ ಕಥೆಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಯುಗದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವ
ಪಾಶಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಮರ ಆಗುವ ಕಲ್ಯಾಣತಾರವಾದರೋ ಅವೈದಿಕಬೌದ್ಧಾವತಾರದಂತೆ ಸರ್ವರಿಂದಲೂ
ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿದೆ. ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಾಕು

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ರಾಮತ್ರಯಾದ್ಯವತಾರಧಿಕ್ಕಾರವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ

ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಹರಯ ಆಚಾರಧಿಕ್ಕಾರನಿರ್ಣಯವು

ರೇ—ಎಲೈ ಚೋಳನೇ ! ನಿನ್ನಿಷ್ಟದೈವವಾದ ಎಷ್ಟುನಾಗಿ ಇಂತಹ ಮರಣಾದಿಗಳೆಂದೂ

ಸ್ತು ಸಾವಧಾನೇನ ಕೃಪಯತಾಂ, " ತ್ವನ್ಮತಾಧಿಪತೀರ್ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚೈವ ದೈವತ್ವಮ
ದ್ಯುತತ್ || ಅನೇಕಧವದುಃಖಾನಾಂ ಸಮೂಹೈರತಿಮೋಹಿತಃ || ತಿರ್ಯಗೈಶ್ಚೋನಿಷು
ಸಂಧೂಯ ತದ್ಬುಲಂ ಪ್ರಾಪ ಸಃ ಕ್ರಮಾತ್ || ತೇಷು ತೇಷ್ವವತಾರೇಷು ವಿವ
ಮೂರ್ತಿಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ || ಉಪಾಸ್ಯ ಧನ್ಯತಾಮಾಪ ಎಧಿವದ್ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕಂ ||
ಪ್ರಜಾಪತೇರೇಕವಾರಮುತ್ಪತ್ತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಧೂತರೇ || ಅಪ್ಯಯಾಃಪೋಕ್ಷುಷ ಇತಿ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಿವಹನಕ್ರಮಃ || ಇಂದ್ರಾನುಜಾಧಿಧಾನೇನ ದಿತೇರ್ಗರ್ಧಸಮುದ್ಭವಂ || ಸು
ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮೈ ರಾಕ್ಷಸೇಭ್ಯಃ ಪರಾಜಯವಿಧಕ್ರಮಃ || ಬಾದರಾಯಣನಾದ್ಭಾಷಾ
ಶಬ್ದಾಂ ಜನನಕ್ರಮಃ || ಕೃಷ್ಣ ಇತ್ಯಾಪ್ಯಯೋಶ್ಚದ್ಯ ದೇವಕೀಜಲರಾತ್ಮನಃ ||
ಪಾಂಡವಾನಾಂ ಸದಾ ಲೋಕೇ ಕೃತಸೇವಾವಿಧಕ್ರಮಃ || ಕಿಂಚ ದೈತ್ಯಾಂರಾತ್ಮ್ಯ
ವ್ಯಾಂ ಸಂಸ್ತುತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸನ್ನತಃ || ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಪರಾಜಯವಿಧಾ ಜಲಂಧರ ಮ
ಹಾಸುರಾತ್ || ಸಪ್ತಸಪ್ತತಿರುರ್ಗಾಣಿ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾಸ್ತುರಧಯಾದ್ಧರಃ || ಸಮುದ್ರ
ಮಥ್ಯೇ ಪ್ರಥಿತದ್ವಾರಾವತ್ಯಾಂ ಸ್ಥಿತಕ್ರಮಃ || ಶಿವೇ ಚಕ್ರೇಣ ದೈತ್ಯಸ್ಯ ಸಂಹಾರೇ
ಕೃತವತ್ಕಥ || ಜನ್ನನಾದೌ ಪ್ರಮಾಡ್ಯೇಶಃ ತಚ್ಚಕ್ರಾವಾಪ್ತೀಶ್ವರಾತ್ || ಕಿಂಚ

ಹಾದ ಪರಿಧವವನ್ನು ಸಾವಧಾನವಿಂದ ಕೇಳು; "ನಿನ್ನ ಮತದವರಿಂದ ಉಪಾಸಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ
ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಈಗ ಕೇಳು; ಆ ವಿಷ್ಣುವು ಬಹಳವಾದ ಸಂಸಾರದುಃಖಸಮೂ
ಹಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಮೋಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತಿರ್ಯಗೈಶ್ಚೋನಿಗಳ ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಆ
ದುಃಖವನ್ನು ಕ್ರಮವಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿದನು. ಆಯಾ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾಂಗನಾದ ಮಹೇ
ಶ್ವರನನ್ನೇ ಛೇದಿಸುವ ವಿಧ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಉಪಾಸಿಸಿ ಧನ್ಯನಾದನು. ಬ್ರಹ್ಮನದೇಸೆಯಿಂದ ಒಂ
ದಾವ್ಯಕ್ತಿ ಜನಿಸಿ, ಅಭೋಕ್ಷುಷ, ನೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. ಒಂದಾವ್ಯಕ್ತಿ ದಿತಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯ
ಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಇಂದ್ರಾನುಜ, ನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಾಳತು ರಾಕ್ಷಸರದೇಸೆಯಿಂದ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಹೊಂ
ದಿದನು. ಒಂದಾವ್ಯಕ್ತಿ ಬೇಡತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಬಾದರಾಯಣ, ನೆಂಬ ನಾಮವನ್ನು
ಪಡೆದನು. ಒಂದಾವ್ಯಕ್ತಿ ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣ, ನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿ,
ಪಾಂಡವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಸಕ್ತನಾದನು. ಒಂದಾವ್ಯಕ್ತಿ ಛೇದಿತೇಶದಲ್ಲಿ ದೈ
ತ್ಯಾಂ, ಯೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಾಳತು ಜಲಂಧರಾಸುರನದೇಸೆಯಿಂದ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಆ
ರಾಕ್ಷಸನದೇಸೆಯಿಂದ ಜಡವನಾಗಿ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ದುರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಸಮುದ್ರಮಥ್ಯದಲ್ಲಿ
ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲೂ ವಾಸಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ತನ್ನ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠದಿಂದ
ಜಲೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಚಕ್ರದಿಂದ ಆ ಜಲಂಧರನನ್ನು ಸ್ತಂಹಿಸಲು, ವಿಷ್ಣುವು ಜನಿಸಿದಳೊಡನೆ ಶಿವ
ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಆ ಶಿವನದೇಸೆಯಿಂದ ಆ ಚಕ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಮುದ್ದರಂಗದಲ್ಲಿ ಆ ಚಕ್ರ

ಜೂರ್ನೀಕೃತೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಜಕ್ರೇ ಸಂಗ್ರಾಮರಂಗೇ || ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಪರಾಜಯವಿಧಾ
 ದಧೀರ್ಜೇರ್ಮನಿಪುಂಗವಾತ್ || ಧೂಶ್ವೀಪಮನೋಸ್ಸುಚ್ಛಿಷ್ಯತ್ವಂ ದ್ರಮೌಳೇರ್ಮ
 ಹೇಶಿತುಃ || ಸಮರ್ಥನವಿಧಾ ಸಮ್ಯಗನುರಾಗಪುರಸ್ಕರಂ || ಶಿವಪೂಜಾರ್ಥಮಾನೇ
 ತೇ ಕಮಲಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಕೇ || ನ್ಯೂನೇ ಸತ್ಯೇಕಕಮಲೇ ಸ್ವನೇತ್ರೇಣಾರ್ಥನಕ್ರ
 ಮಃ || ಜಕ್ರಾರ್ಥಂ ಜ ಪುನರ್ಧಕ್ತ್ಯಾ ಶಿವಮಾರಾಧ್ಯ ಯತ್ನತಃ || ಜಕ್ರವ್ರಾಸ್ತ್ರವಿ
 ಧಾ ತಸ್ಮಾತ್ಸಂತುಷ್ಟಾತ್ಪರಮೇಶ್ವರಾತ್ || ಮೇಘರೂಪೇಣ ಧೃತ್ವೇಶಂ ಪರಿತುಷ್ಟಂ
 ವಿಧಾಯ ಜ || ಸಾಂಬಾಹ್ರಯಸ್ಯ ಪುತ್ರಸ್ಯ ವರಲಾಭವಿಧಾ ತತಃ || ದೂರ್ವಾಸಸಃ
 ಪದೇನೋಽಷ್ಟೈರ್ನಿಹತಸ್ಯ ಸ್ಥಲಸ್ಯ ಹಿ || ವಕ್ಷ್ಯಸಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಇತಿ ನಾಮತೋ ಧಾರಣ
 ಕ್ರಮಃ || ರುಕ್ಮಿಣ್ಯಾ ಸಹ ಬದ್ಧೈಃ ಸಂ ಶಕಟೇಽಸ್ಮಿನ್ನಹಾಮುನಾ || ಪುರಂ ಪರಿಧ್ರಮ
 ಯತಿ ಪರಿತೋ ಧ್ರಮಣಕ್ರಮಃ || ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಪರಮಾನ್ನಸ್ಯ ತನ್ಮುನೀಂದ್ರಸ್ಯ ಲೇಪ
 ತಃ || ವಜ್ರಾಂಗತ್ವಂ ಪರಿಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರವರ್ತನವಿಧಾಃವನಾ || ತತ್ಪ್ರಾಯಸೋಪಲೇ
 ಪೇನ ವಿಹೀನೇ ಜರಣಸ್ಥಲೇ || ವ್ಯಾಧಸ್ಯ ಬಾಣೋಪಹತಾಸಂಪ್ರಾಪ್ತಮರಣಕ್ರ
 ಮಃ || ಮುನಿಶಾಪಾನ್ಮುಸಲತಃ ಕುಲಕ್ಷಯವಿಧಾ ತತಃ || ಕಿರೀಟಿನಾ ಕೃತಶ್ರಾ
 ದ್ಧೇ ನಾರಾಯಣಬಲಿಕ್ರಮಃ || ಕಿಂಚ ವಿಪ್ರೇಷು ನಿಖಿಲಾಂ ಹೃತವತ್ಸು ವಸುಂಧ

ವು ದಧೀಚಿಮುನಿಯದೇಸೆಯಿಂದ ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡಲು ಪರಾಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ
 ನು. ಮತ್ತು ಉಪಮನ್ಯು ಮಹಾಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವಪೂಜೆಗಾಗಿ
 ತಂದ ಸಾವಿರ ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಮಲವು ಮಾಯವಾದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಸೇತ್ರವೆಂಬ ಕಮ
 ಲದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಆ ಶಿವನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಆತನಿಂದ ಪುನಃ ಚಕ್ರವನ್ನು ಪಡೆದನು.
 ಮತ್ತೊಂದಾವೃತ್ತಿ ಮೇಘರೂಪನಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ
 ಸಾಂಬ, ನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದನು. ಒಂದಾವೃತ್ತಿ ದೂರ್ವಾಸನೆಂಬ ವೀರಮಾ
 ಹೇಶ್ವರಮುನಿಯಿಂದ ಪಾದದಿಂದದೆಯಮೇಲೆ ಒದಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ, ಎಂಬ
 ಗುರುತನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ರುಕ್ಮಿಣಿಯೊಡನೆ ಈ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯಿಂದ ಭಂಡಿಗೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪ
 ಟ್ಟು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಆ ದೂರ್ವಾಸಮುನಿಯ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವಾದ ಪಾಯಸವನ್ನು
 ಪಾದವನ್ನು ಹೊರತು ಶರೀರಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಲೇಪನಮಾಡಿಕೊಂಡು, ವಜ್ರಕಾಯನಾದನು. ಆ ಪಾ
 ಯಸವನ್ನು ಪಾದಕ್ಕೆ ಲೇಪನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೇ ಬಿಟ್ಟನಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ಯಾಡನ ಬಾಹದಿಂದ ತಾಡಿತ
 ವಾದ ಪಾದವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಮುನಿಶಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮುಸಲದಿಂದ
 ಕುಲಕ್ಷಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮ
 ತ್ತು ಪರಶುರಾಮನಾಗಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರಾದ್ದ
 ರಿಂದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ದಶರಥನಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ ರಾಮನೆಂದೊ

ರಾಂ || ಅಬ್ಧೌ ಪತಿತ್ವಾ ಪರಶುರಾಮಸ್ಯ ಮರಣಕ್ರಮಃ || ಪನವಾಸವಿಧಾ ಶ್ರೀರಾ
ಮಸ್ಯ ದಾತರಥೇಸ್ತತಃ || ಪತ್ನಿಯಾಯಾ ರಾವಣೇನ ಬಂದೀಕೃತವಿಧಾ ವುನಃ ||
ತದಾಶ್ಚ ಜೇನೇಂದ್ರಜಿತಾ ರಚಿತೋ ಬಂಧನಕ್ರಮಃ || ಕಿಂಚಿದೇವೈಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ
ವಾಲಿರಾವಣಯೋರ್ವಿಧಾತ್ || ಧರಾಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಿಧಾ ರಚಿತಾನೇನ ಪಂಚಕಂ || ತ
ದ್ವೈಹ್ಮಹತ್ಯಾಹೃತಯೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ್ಯಾತಿಭಕ್ತಿತಃ || ರಾಮೇಶ್ವರಂ ಮುಢಾ ನಿಶ್ಯಂ
ಕೃತಾ ಪೂಜಾ ವಿಧಾಶ್ಚನಾ || ಶ್ವಕ್ತ್ವಾ ಭಾರ್ಯಾಮವಿಶ್ವಾಸಾದ್ಧಿತ್ವಾನುಜಮುಪಿ
ಸ್ತಯಂ || ಪತಿತ್ವಾ ಸರಯೂನದ್ಧ್ಯಾಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವರಣಕ್ರಮಃ || ಮತ್ಸ್ಯಾಂತಾ
ರಂ ಸಂಹೃತ್ಯ ತದೀಯಮತಿಗರ್ವಿತಂ || ಗಂಗಾಧರೇಣ ರಚಿತಮನ್ತಕಾವೇಷ್ಠನಕ್ರ
ಮಃ || ಕಿಂಚ ಕೂರ್ಮಾವತಾರಸ್ಯ ತದೀಯಸ್ಯ ಹತ್ಯಾ ಜ || ಹರಹಾರಂತಾಮಧ್ಯೇ
ಸದಾ ಸೇವಾವಿಧಾ ವುನಃ || ಮಹಾವರಾಹದಂಷ್ಟ್ರಾಯಾಸ್ತದೀಯಾಯಾ ಆ
ಮರ್ಷತಃ || ಉತ್ಪಾಟಿತಾಯಾ ಗಿರಿಶಪ್ರಕೋಷ್ಠೇ ಸಂಸ್ಥಿತಕ್ರಮಃ || ಸೃಷ್ಟಿಶ್ಚೈಶ್ಚ
ಮೃತ್ಯುಶ್ಚ ಪರಮೇಶೇನ ಲೀಲಯಾ || ತಯಾ ಕೃತ್ವಾ ವರಜಿತಾ ವಸನಶ್ಚವಿಧಾವಿ
ಜ || ತ್ರಿವಕ್ರವಾವತಾರಸ್ಯ ಕಂಕಾಳಂ ತು ಮಹೀಯಸಃ || ಪುಷ್ಪಾಂಗರೂಪಶಶ್ಯಂ
ಭೋರ್ಹಸ್ತೇ ಸ್ಥಿತವಿಧಾಸನಶಂ || ಎಷ್ಟಕ್ಷೇನಕರೀರಸ್ಯ ತಿವಶೂಲಸ್ಥಿತಕ್ರಮಃ || ಕಪಾ
ಲಂ ಶಿವಪ್ರಸ್ಥಂ ನಿರ್ಭಿದ್ಯಾಣೀಕಮಾಶ್ಚನಃ || ಪಕ್ವಧಾಂಕಾಧಿರಾವೂರ್ಧ್ಯ ಮೂರ್ಛಯಾ

ದಾಗ್ನಿ ವನವಾಸವನ್ನನುಭವಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ರಾವಣನು ಕದ್ದು ಕೊಂದುಕೊಂಡು
ಸರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ಆ ರಾವಣನ ತಮ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನಿಂದ ಬಂಧನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.
ವಾಲಿಯನ್ನೂ ರಾವಣನನ್ನೂ ಕೊಂದುದುರಿಂದುಂಟಾದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಹೋಗಿರಾಡಿಸಿಕೊ
ಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತೂ ರಾಮೇಶ್ವರವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ
ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಅವನೊಬ್ಬಳಿಂದ ಮದದಿಯನ್ನೂ ತಮ್ಮ
ನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ತಾನು ಸರಯೂನದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನು. ಮತ್ಸ್ಯ
ವತಾರವಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದವನಾದುದರಿಂದ ಶಿವನಿಂದ ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ತನ್ನ ಅವಮಾನಗಳಿಂದ
ಶಿವನ ಮಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಆಭರಣವಾದನು. ಮತ್ತೂ ಕೂರ್ಮಾವತಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಸಮಯ
ದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಂದ ಸಂಹೃತನಾಗಿ ಶಿವನ ಕಂಠಕ್ಕೆ ಆಭರಣವಾದನು. ಮಹಾವರಾಹದ ಕೋರಿ
ದಾಡೆಯು ಶಿವನ ಕರಕ್ಕೆ ಆಭರಣವಾಯಿತು. ನಂದಿಸುತ್ತನ ಬರ್ಮವು ಶಿವನಿಗೆ ವಸ್ತ್ರವಾಯಿತು.
ವಾಮನಾವತಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಜಿನ್ನು ಮೂಲೆಯನ್ನು ಶಿವನು ಖಟ್ಟಾಂಗವನ್ನಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ
ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಶಿವನಿಂದ ಎಷ್ಟಕ್ಷೇನನ ಶಂಕುವು ಮೂಲದಲ್ಲಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತನ್ನ ಹಣ
ಿಯನ್ನು ಸೀಳಿ ರಕ್ತಧಾರೆಯನ್ನು ಶಿವನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಕಶಾಲವನ್ನು ತುಂಬಿ ಮೂರ್ಛ

ಪತನಕ್ರಮಃ || ಉರುಲಿಂಗಸ್ಯ ಚರಣಾವವಲೋಕಯಿತುಂ ಜನಾತ್ || ಪರಿಪ್ರಾಪ್ತ
ವರಾಹತ್ವವಿಧಾ ಸ್ವೇನ್ನೈವ ಭೂತರೇ || ಪ್ರತ್ಯುಪ್ಪಂ ಚ ಪ್ರತಿಗ್ರಾಮಂ ಕಾಮರಾ
ಹೇ ಕೃತೇ ಸತಿ || ತದ್ವಾರಾಣಾಮರ್ಧಸ್ಯ ಕ್ಲೇಶಪ್ರಾಪ್ತಿವಿಧಾ ತಥಾ|| ಜ್ವಲಿತೇ ವ್ಯಾ
ಸಹಸ್ತ್ರೈಃ ಪ್ರೇ ಲಂಬಮಾನೇ ನಿರಂತರಂ || ತದ್ರಕ್ಷಣಂ ವಿರಚಿತುಮಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಧಾ
ತಥಾ|| ತದ್ರಕ್ಷಣಂ ವಿರಚಿತುಮಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಧಾ ತಥಾ|| ಅವಮಾನೈರ್ಮಹೇಶೇನ ರ
ಚಿತೈರೇವಮಾದಿಭಿಃ || ಅಹಂಕಾರಕ್ಷಯವಿಧಾ ಎಷ್ಟೋರಸ್ಮಿನ್ನಹಿತರೇ|| ವಾರಾಣ
ಸ್ಯಾಂ ಚ ವಿಶ್ವೇಕಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಸ್ವನಾಮತಃ|| ಕ್ರಿಯಮಾಣಾ ಚ ಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮ
ಹೇಶಸ್ಯಾರ್ಥನಾ ವಿಧಾ|| ಇಂದ್ರನೀಲಮಯಂ ಲಿಂಗಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮಯಾ ಸಹ||
ಸಜ್ಜಿತಾಯಾಂ ಪಿನಿಕ್ತೈಃ ತನ್ಯಮಾನಾರ್ಥನಾವಿಧಾ || ಕಿಂ ಸಹಸ್ರೇಣ ವಚಸಾ
ಶಿವಭಕ್ತೇನ ವಿಷ್ಣುನಾ || ಸರ್ವೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ರಚಿತಾ ಭಜನಾವಿಧಾ || ನಿಗ್ರ
ಹಾನುಗ್ರಹವತಾ ಶಂಕರೇಣೈವ ಶಾಬ್ದಗುಣಾ|| ಪ್ರಾಪ್ತಭಂಗಸ್ಯಾಪಗತಗರ್ವಸ್ಯ ಪರ
ಮೇಶ್ವರೇ || ಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಾಂಗಯಾ ಜಾತದಿವ್ಯಶೋಭಾವಿಧಾಪಿ ಚ || ಮಹಿಮ್ನಃ
ಪರಮೇಶಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋರ್ಹೀನಸ್ಥಿತೇರಪಿ|| ಅಯಮೇವ ಹಿ ದೃಷ್ಟಾಂತೋ ನ ಕಿಂ ಸಮ್ಯ
ಗ್ವಿಚಾರತಃ || ಇತ್ಯಾದಿಸಕಲಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಸಂಗ್ರಹವಾಕ್ಯೈಃ ಪರಿಪರಾಭವತಿ

ಹೊಂದಿ ಬಿದ್ದನು ಮಹಾಲಿಂಗದ ಪಾದಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಂದಿಯಾಗಿ ಭೂಮಿ
ಯನ್ನು ಕೊರೆದು ಹೋದನು. ಶಿವನಿಂದ ಕಾಮದಹನವಾದುದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮ
ದಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿವರ್ಷದಲ್ಲೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾರದೆ ಕ್ಲೇಶವನ್ನುನುಭವಿಸಿದನು.
ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ತೋಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಶಕ್ತನಾದನು.
ಶಿವನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಇವು ಮೊದಲಾದ ಅಪಮಾನಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಗರ್ವವು ನಾಶಮಾಡಲ್ಪ
ಟ್ಟಿತು. ವಿಷ್ಣುವು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿ
ದನು. ಅತೀಶಯ ಶಿವಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಇಂದ್ರನೀಲ ರತ್ನವಿಕಾರವಾದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ
ಧಾರಿಸುವಾಡಿಕೂ ಡು ಕರಡಿಗೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಹುಮಾತುಗಳಿಂದೇನು. ಶಿವಭಕ್ತ
ಸಾಂಗದ ಸ್ವರೂಪ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ಶಿವ ಸೇವೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದನು. ನಿಗ್ರಹಾನು
ಗ್ರಹ ಮುಂದರ್ಥ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೂ, ನಾಶಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಗರ್ವವುಳ್ಳ
ವನೂ ಮುಂದಾಗಿ ಶಿವ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮೊದಲಾದ ಸಾಂಗಭಕ್ತಿಯುಂ
ದಿರುವುದು ಅವನು ಸ್ವಯಂ ಒಪ್ಪುವುದು. ಬಿನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಶಿವನ
ನು ಶಿವನ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸೇವೆಗೂ ಗಡೇ ದೃಷ್ಟಾಂತವು ಸಾಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬೇರೊಂದು
ದೃಷ್ಟಾಂತವು ಬೇಕಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವು, ಇವು ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳ ಸಂಗ್ರಹ

ಮೊಟ್ಟುರ್ವಳಿ ಸಾರಾಸಾರವಿಚಾರತತ್ವರೈರುನ್ನದ್ವಿವಿಜ್ಞೇಯಃ.

ಕೂಡ ಹರೇರಾಚಾರಧಿಕಾರ್ಯರನ್ನಾರ್ಥಮಾಡಿದ ದ್ವಾರದೊಳಗಿರುವದೇಶೀ ದ್ವಾರಿಯನ್ನಂವಾದಾ.

Dr. P.

ಉದ್ಭವಪುಂಡ್ರನಿರಸನನಿರ್ಣಯಃ.

ರೇ-ಭೋ ವಿಜಯೇಂದ್ರಚೋಳ ! ಉರ್ದ್ರಪುಂಡ್ರನಿರಸನವಧಿಶ್ಚೈಯಶಾಂ,
ಪರಾಶರಪುರಾಣೇ-|| ಉರ್ದ್ರಪುಂಡ್ರಂ ತ್ರಿಶೂಲಂ ಚ ತರ್ಪಣಂ ಚಾರ್ಧಣಂದ್ರಕಂ ||
ತಂತ್ರನಿಷ್ಠೈನ-ಧಾರ್ಯಂ ಚ ನ ಧಾರ್ಯಂ ವೈದಿಕೈರ್ಜನೈಃ || ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ -
ಅಶ್ರಾತಂ ಚೋರ್ದ್ರಪುಂಡ್ರಾದಿಲಾಟೇ ಶ್ರದ್ಧಯಾಸ್ತಿಕಾಃ || ಧಾರಯಿಷ್ಯಂತಿ ಮೋ
ಹೇನ ವಾಷಂಡೋಪಹತಾ ಜನಾಃ || ಉರ್ದ್ರಪುಂಡ್ರಂ ದ್ವಿಜಃ ಕುರ್ಮಾಃ ಪ್ಲೀಲಯಾಪಿ
ಕದಾಚನ || ತದಾಕಾರೇಣ ಶಸ್ತ್ರೇಣ ಪೀಡ್ಯತೇ ಯಮುಕಿಂಕವೈಃ || ಬೃಹನ್ನಾರ
ದೀಯೇ, -|| ಉರ್ದ್ರಪುಂಡ್ರಂ ತ್ರಿಶೂಲಂ ಚ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಶ್ರುತ್ಯಚೋದಿತಂ || ಲ
ಲಾಟೇ ಧಾರಯಿಷ್ಯಂತಿ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಪಾಪಕರ್ಮಿಣಃ || ಅದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ, -|| ವೇ
ನಾಕೈಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣು ಪರಾರ್ಥವನ್ನೂ ಶಿವೋತ್ಕರ್ಷವನ್ನೂ ಸಾರಾಸಾರವಿಚಾರಾಸಕ್ತರಾದ
ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದು

ಎಂ.ಬಿ.ಲಿಂಗಿ ಎನ್ನುವವನು ಅಚಾರಧಿಕಾರಿರನ್ನಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹಕ್ಕು ಇದ್ದನೆಯು

ಉಪದೇಶದಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು

ಉದ್ಭವಪುಂಜನಿರಸನಾರ್ಥಯವು.

ರೇ - ಎಲೈ ವಿಷಯೋದ್ರಚೋಳನೇ ! ಉದ್ಭವಪುಂಡ್ರನಿರಸನವಿಧಾನವನ್ನು ಕೇಳು. ಪರಾಶರಪುರಾಣದಲ್ಲಿ - "ಉದ್ಭವಪುಂಡ್ರಗಳೂ, ತ್ರಿಶೂಲವೂ, ಬೊಟ್ಟೂ, ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಕಾರವಾದ ಗೆರೆಯೂ ತಾಂತ್ರಿಕರಿಂದಲೂ, ವೈದಿಕರಿಂದಲೂ ಧರಿಸಲ್ಪಡಲಾಗದು", ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ - "ವೇದಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪುಂಡರಿತಕ್ಕವರಾದ್ದರಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತರಾದ ಜನರು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ವೇದೋಕ್ತಗಳಲ್ಲದಿರುವ ಉದ್ಭವಪುಂಡ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ದಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉದ್ಭವಪುಂಡ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ದಿಶ್ವಾಸಕ್ಕಾದರೂ ಉನಾಗಲೂ ಧರಿಸಬಾರದು. ಧರಿಸಿದರೆ ಆಯಾಯ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಯಮದೂತರಿಂದ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಡುವರು, ಬೃಹನ್ನಾರದೀಯದಲ್ಲಿ - "ಪಾಸಿಗಳಾದ ಮನುಷ್ಯರು ಶ್ರುತಿವಿಹಿತವಲ್ಲದ ಉದ್ಭವಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನೂ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅದಿಷ್ಟಪುರಾಣದಲ್ಲಿ - "ಪಾಸಿಗಳಾದ ಮನುಷ್ಯರು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ವೇದ

ದಸಿಧೀನ ಮಂತ್ರೇಣ ತ್ರಿಪುಂತ್ರಂ ಭಸ್ಮಕುಂಠನಂ || ನೈವ ಕುರ್ತಂತಿ ಮೋಹೇನ ಮ
ನುಷ್ಯಾಃ | ಪಾಪಕರ್ಮಣಃ || ಗಾಡುಡವುಪಾಣೀ, — " ಗೋಪೀನುಲಿನಧಾರೀ ತು
ಶಿವಂ ಸ್ತೃತಃ ಯೋ ದ್ವಿಜಃ || ಸತ್ತೇಕವಿಂಶತಿಕುಲಂ ಪ್ರಾಪಯೇನ್ನರಕಂ ವ್ರಜೇ
ತ್ || ಮನುಷ್ಯಕೌ, — " ಸೋದ್ಭವಪುಂತ್ರಂ ಮುಖಂ ಧೃಷ್ಟ್ವಾ ವ್ರತಂ ಚಾಂ
ದ್ರಾಯಣಂ ಜರೇತ್ || ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರತಿಷೇಧಮುಖೇನ ಭಸ್ಮಧಾರಣಂ ಕರಣೀಯ
ಮತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ. ಎಸ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಇತ್ಯೋದ್ಭವಪುಂತ್ರನಿವಸನರ್ಥೋ ದ್ವಾದಶೋಪದೇಶೀ ಶ್ರುತೀಯಾಸ್ಸಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಶಂಖಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣನಿಷೇಧನಿರ್ಣಯಃ.

ಶೀ— ಹೇ ಜೋಳ | ಶಂಖಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣನಿಷೇಧಃ ಶ್ಲೋಕಾಂ, ಮಾ
ನವಪುರಾಣೀ, — " ಆಯುಧೈಶ್ಚಂಖಚಕ್ರಾದ್ಯೈರ್ನದರ್ಶೇದ್ವ ಕರಾಡನ || ಮನು
ಷ್ಯಾಣಾಂ ಶರೀರಾಣಿ ನ ಲಿಖೇದ್ವೀರಸು ಭ್ರಮಾತ್ || ದಗ್ಧಾಂಗಶ್ಚಾಯುಧೈ

ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಭಸ್ಮತ್ರಿಪುಂತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲವು. ಭಸ್ಮಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವುದಿ
ಲ್ಲವು. ಗಾಡುಡವುಪಾಣದಲ್ಲಿ — "ಯಾವ ದ್ವಿಜನು ಗೋಪಿಯನ್ನೂ ದೀಪದ ಕಬ್ಬನ್ನೂ ಧರಿಸಿ
ತವಣಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಮುಟ್ಟುವನೋ ಆತನು ತನ್ನ ಇಬ್ಬತ್ತೊಂದು ಕುಲವನ್ನು ನರಕವನ್ನಿ ದಿ
ಸುವನು. ಕಾನೂ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಮನುಷ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ — "ಉದ್ಭವಪುಂತ್ರಗಳಿಂದ
ಕೂಡಿದ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾದ
ಉದ್ಭವಪುಂತ್ರಾಧಾರಣಪ್ರತಿಷೇಧಕವಚನಮುಖದಿಂದ ಭಸ್ಮಧಾರಣೆಯು ಅವಶ್ಯಕತರ್ಕವೆಂ
ಬಂಕವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಎಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಾಕು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಉದ್ಭವಪುಂತ್ರನಿವಸನರ್ಥಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೂರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಶಂಖಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣನಿಷೇಧನಿರ್ಣಯವು.

ಶೀ— ಎಲೈ ಬೋಳನೇ | ಶಂಖಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣನಿಷೇಧವನ್ನು ಕೇಳು; ಮಾನವರು
ಗಾಡದಲ್ಲಿ — "ಮನುಷ್ಯರ ದೇಹಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶಂಖಚಕ್ರ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗ
ಳಿಂದ ಸ್ಪೃಶಕೂತವು. ಮನುಷ್ಯರ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರಾದ್ಯಾಯುಧಗಳಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ
ಶ್ರುಮುನುಂಟಾದರೂ ಬಲಿಯಾಕಾಗದು. ದೇವತೆಗಳ ಆಯುಧಗಳಾದ ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಎಲೆ

ರ್ದಿವ್ಯೈರ್ಲಿಖಿತೋರಸಿ ಮಾನವಃ || ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತಸದಾಚಾರೇ ನಾಧಿಕಾರೀ ಕದಾ
 ಚನ || ದಗ್ಧಾಂಗಾ ಲಿಖಿತಾಂಗಾಶ್ಚ ನ ಸಂಭಾಷ್ಯಾಃ ದ್ವಿಜಾಶಯಃ || ನ ದರ್ಶನೇ
 ಯಾಸ್ತಾಕ್ ರಾಜಾ ದೇಶಾಚ್ಛೇಘ್ರಂ ಪ್ರವಾಸಯೇತ್ || ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ, -
 " ಸ್ವದೇಹೇ ಪರದೇಹೇ ವಾ ನ ಕುರ್ವ್ಯಾದಂಕನಂ ನರಃ || ಯದಿ ಕುರ್ವ್ಯಾಚ್ಚ ಚಕ್ರಾ
 ದ್ವೈಃ ಪತತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ || ಬೋಧಾಯನಸ್ಮೃತೌ, - " ನಾಂಕಯೇನ್ನ ದಹೇ
 ದ್ವೇಹಂ ದಹೇಚ್ಛೇತ್ಕಾಮಕಾರತಃ || ನಾಧಿಕುರ್ಮಂತಿ ದಗ್ಧಾಂಗಾಶ್ಚ ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತೇ
 ಷು ಕರ್ಮಸು || ಶಾತಾತಪಸ್ಮೃತೌ, - " ಅಂಗೇಷು ನಾಂಕಯೇದ್ವಿಪ್ರೋ ದೇವ
 ತಾಯುಧಲಾಂಭನೈಃ || ದಹನಾಶ್ಲೇಖನಾದ್ವಿಪ್ರಃ ಪಾತಿತ್ಯಂ ಯಾತಿ ತತ್ಕ್ರುಣಾತ್ ||
 ಶತ್ವಿವ || ಅಂಗೇಷು ನಾಂಕಯೇದ್ವಿಪ್ರೋ ದೇವತಾಯುಧಲಾಂಭನೈಃ || ಅಂಕ
 ಯೇದ್ವದಿ ಮೋಹಾದ್ವೈ ಪತತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ || ಯಮಸ್ಮೃತೌ, - " ನಾಂ
 ಕಯೇನ್ನ ದಹೇವ್ಗಾತ್ರಂ ದೇವತಾಯುಧಲಾಂಭನೈಃ || ದಹನಾಶ್ಲೇಖನಾದ್ವಿಪ್ರಃ
 ಪಾತಿತ್ಯಂ ಯಾತಿ ತತ್ಕ್ರುಣಾತ್ || ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ವೇದಾರ್ಥಗ್ರಾಹಕಪುರಾಣಸ್ಮೃತಿ
 ವಾಕ್ಯೈಶ್ಚಿಂಪಿಹಕ್ರಮುದ್ರಾಘಾತಾಸಿಂಹೇಭಃ ಶ್ರತಿಪಾದಿತಃ, ಅತಃವ ಶಿವಲಿಂಗ
 ಧಾರಣಂ ಚಾವಶ್ಯಂ ಕರಣಂ ಯತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಮತ್ತರೇಣಾಂ

ಯಲ್ಲಿ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮಾನವನು ವೈದಿಕಾಚಾರಗಳಲ್ಲೂ ಸ್ಮಾರ್ತಾಚಾರಗಳಲ್ಲೂ ಯಾವಾಗಲೂ
 ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲವು ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಗಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂ
 ಗಗಳುಳ್ಳವರೂ ಆದ ದ್ವಿಜರು ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲವು. ಮತ್ತು ನೋಡಲ್ಪಡಲಿಕ್ಕೆ ಯೋ
 ಗ್ಯರೂ ಆಲ್ಪವು ಅವರನ್ನು ಅವರ ದೊರೆಯು ತನ್ನ ದೇಶದಿಂದ ಜಾಗೃತೆಯಾಗಿ ಹೊರಡಿಸಬೇ
 ಕು, ಸೂತಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ, "ಮಾನವನು ಚಕ್ರಾಧಾಯುಧಗಳಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಾದರೂ
 ಅನ್ಯರ ದೇಹದಲ್ಲಾದರೂ ಗುರುತನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದು. ಮಾಡಿದರೆ ಪತಿತನಾಗುವನು, ಸುಡೆಹ
 ಲಲ್ಲವು, ಬೋಧಾಯನಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ, "ಮಾನವನು ದ್ರವಾಸೆಯಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನಾಗಲಿ
 ಅನ್ಯರ ದೇಹವನ್ನಾಗಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಗುರುತನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದು ಆಯುಧಗಳಿಂದ
 ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು ಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತ-ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗದು, ಶಾತಾತಪಸ್ಮೃ
 ತಿಯಲ್ಲಿ - "ವಿಪ್ರನು ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾಯುಧಗಳಿಂದ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದು.
 ಸುಟ್ಟರೆ ಬರೆದರೆ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪಾಪಿಯಾಗುವನು, ಆ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿಯೇ "ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು
 ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾಯುಧಗಳಿಂದ ಗುರುತನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು
 ಹೊಂದುವನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು, ಇತರ ದಿಗಳಾದ ವೇದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಶ್ರವಾ
 ಶಬ್ದಿಸುವ ಪುರಾಣ ಸ್ಮೃತಿನಾಕೃತಿಗಳಿಂದ ಶಂಖಚಕ್ರಮುದ್ರಾದಿಧಾರಣಾಸೇಧವು ಶ್ರತಿಪಾದಿಸ
 ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಶಿವಲಿಂಗಧಾರಣವು ಅನವಶ್ಯಕರಣೀಯವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ
 ದಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಸಾಕು.

ಇತಿ ಶಂಬಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣಾನಿಷೇಧನಿರ್ಣಯೋ ದ್ವಾದಶೋಪದೇಶೇ
ಚತುರ್ಥಸ್ತ-ವಾದಃ.

ಪ್ರದೋಷಕಾಲೇ ಹರಿದರ್ಶನಾದಿನಿಷೇಧಪೂರ್ವಕಂ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಾದಿನಿರ್ಣಯವಿಧಿಃ.

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳನೇ | ಪ್ರದೋಷಕಾಲೇ ಹರಿದರ್ಶನನಿಷೇಧಃ ಶ್ವಾಯತಾಂ,
ಲೈಂಗೀ, — ನ ಪ್ರದೋಷೇ ಹರಿಂ ಪಶ್ಯೇದ್ಧದಿ ಪಶ್ಯೇತ್ತಮಾದತಃ || ದ್ವಾದಶಾ
ಬ್ದಕೃತಂ ಪುಣ್ಯಂ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಗೇವ ನಶ್ಯತಿ || ಹರಿಂ ಪ್ರದೋಷೇ ನೇಕ್ಷೇತ ಭೃಗುಪ
ತ್ನೀಶಿರೋಹರಂ || ಪ್ರಮಾದಾದ್ಧದಿ ವೀಕ್ಷೇತ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದವೃಷಕ್ಷಯಃ || ಇತ್ಯಾ
ದಿಧಿ | ಪ್ರದೋಷೇ ಹರಿದರ್ಶನನಿಷೇಧೋ ವಿಜ್ಞೇಯಃ.

ಹೇ ಜೋಳನೇ | ಪ್ರದೋಷೇ ಶಿವದರ್ಶನವಿಧಿಃ ಶ್ವಾಯತಾಂ, ಲೈಂಗೀ, — ಯಾ
ನಿ ಪುಣ್ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಸಮುದ್ರಾಂತಾನಿ ತಾನಿ ತು || ಅಂಡಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ತಿಷ್ಠಂತಿ
ಪ್ರದೋಷೇ ತು ವೃಷಸ್ಯ ವೈ || ತ್ರ್ಯಾದ್ಯವೃಷಸ್ಯ ವೃಷಣಂ ಸ್ತುತ್ವಾ ಶಂಕರಸ್ಯಾ-

ನಂಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಶಂಬಚಕ್ರಮುದ್ರಾಧಾರಣಾನಿಷೇಧನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಕೇಳುವ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದರ್ಶನಾದಿ ನಿಷೇಧಪೂರ್ವಕ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಾದಿ
ನಿರ್ಣಯವಿಧಿಯು.

ರೇ — ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದರ್ಶನ ನಿಷೇಧವನ್ನು ಕೇಳು;
ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — ಪ್ರದೋಷಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವನ್ನು ನೋಡಬಾರದು ಪ್ರಮಾದದಿಂದ
ನೋಡಿದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಪುಣ್ಯವು ಆಗಲೇ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂ
ದುವುದು ಭೃಗುಮುನಿಯ ಮಡದಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ ಎಷ್ಟು ವನ್ನು ಪ್ರದೋಷಸಮಯ
ದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಾರದು ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ಪುಣ್ಯವು ನಾಶವಾಗುವುದು ಇವು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರದೋಷಸಮಯದಲ್ಲಿ
ನಿಷ್ಣು ದರ್ಶನನಿಷೇಧವು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವನಾಗು.

ಎಲೈ ಜೋಳನೇ | ಪ್ರದೋಷಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಿವದರ್ಶನವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳು, ಲಿಂಗಪುರಾ
ಣದಲ್ಲಿ — ಸಮುದ್ರವೇ ಕಡೆಯಾಗುಳ್ಳ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೃಷಭನ
ಅಂಡವನ್ನಾಶ್ರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ವೃಷಭನ ವೃಷವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಬಳಿಕ ಶಿವನನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡು

ವರೋಚನಾತ್ || ಸಪ್ತಜನ್ಮಕೃತಂ ವಾಪಂ ಭಸ್ಮೇಧವತಿ ತತ್ಕೃಣಾತ್ || ಭೋ
 ಷೋಳ | ಶನಿಪ್ರದೋಷೇ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಫಲಂ ಕೃಷ್ಣಯತಾಂ, ಸ್ವಾಂದೇ ವೈಷ್ಣವೇ
 ಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡೇ,—“ ಮಂದವಾರೇ ಪ್ರದೋಷೋಯಂ
 ದುರ್ಲಭಸ್ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ || ತತ್ರಾಪಿ ದುರ್ಲಭತರಃ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಸಮಾಗತೇ || ಏಷ
 ಗೋಪಸುತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರದೋಷೇ ಮಂದವಾಸರೇ || ಅಮಂತ್ರೇಣಾಪಿ ಸಂವೂ
 ಜ್ಯ ಶಿವಂ ಶಿವಮವಾಪ್ತವಾತ್ || ಇತಿ ನಿಭಿರಯಂ ಕಥಾ ಬಹುಪ್ರಸಿದ್ಧಾ. ಎಷ್ಟು
 ಪುರಾಣೇ,—ಎಷ್ಟುವಾಕ್ಯಂ, “ ಅಹೋ ಸ್ವಾಶೇನ ಯುಕ್ತಂ ಪ್ರಥಮಪರಿಗತಂ
 ಯಾಮಿನೀ ಯಾಮೇವೇಕಂ ಮುಖ್ಯಂ ವಾಕ್ಯಂ || ಪ್ರದೋಷಂ ಸ್ಮರತಿಥಿಸಮಯೇ
 ಮಂದವಾರೇಂತ್ಯಪಕ್ಷೇ || ಅಭ್ಯಂಗಂ ವಿಪ್ರಮಿತ್ರಕ್ಷಿತಿವಸುನಯನಾರೋಚನಂ ಭಾ
 ಷಣಂ ಚ ಎಷ್ಟೋಃ ಪೂಜಾಂ ಚ ಹಿತ್ವಾ ಪರಿಣತಮನಸಾ ಪೂಜಯೇತ್ಸಾರ್ವತೀಕಂ”
 ಇತಿ. ಹೇ ಷೋಳ | ಅಪಿಶ ಸೋಮವಾರಪ್ರದೋಷೇ ಸೋಮವಾರಾಮಾವಾಸ್ಯಾ
 ಯಾಂ ಚ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಪೂಜಾಫಲಂ ಕೃಷ್ಣಯತಾಂ, ಸ್ವಾಂದೇ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂ
 ಡೇ,—“ ಶಿವಪೂಜಾ ಸದಾ ಕಾರ್ಯಾ ಹೇತುಸ್ವರ್ಗಾರ್ಜವರ್ಗಯೋಃ || ಸೋಮವಾ

ದುವುಡರಿಂದ ಎಳುಪನ್ನಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಾಶವಾಗುವುದು.
 ಎಲೈ ಷೋಳನೇ! ಶನಿಪ್ರದೋಷದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಫಲವನ್ನು ಕೇಳು, ಸ್ವಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ
 ವೈಷ್ಣವೇಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿ—“ಶನಿಪ್ರದೋಷವುಂಟಾಗತಕ್ಕದು
 ಕಷ್ಟವು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶನಿಪ್ರದೋಷವುಂಟಾಗುವುದಾದರೋ ಅತಿ ದುರ್ಲಭವು ಈ
 ಗೋಪಾಲಕರ ಮಗನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಶನಿಪ್ರದೋಷ ಸಮಯದಲ್ಲಿ
 ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಕಲಾಪವಲ್ಲದೆ ಆ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ
 ಮಂಗಳವನ್ನು ಪಡೆದನು,, ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಿಂದ ಈ ಕಥೆಯು ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.
 ಎಷ್ಟು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—“ರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ಯಾಮವನ್ನು ಅಂದರೆ ಸಾಯಂಕಾಲವನ್ನೇ
 ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರದೋಷವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವರಾದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ಶನಿಪ್ರದೋಷದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಂ
 ಜನ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆಯೂ ಮಿತ್ರರೊಡನೆಯೂ ರಾಜನೊಡನೆಯೂ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆಯೂ
 ಸಲ್ಲಾಪ, ಎಷ್ಟುವಾದ ನನ್ನ ಪೂಜೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ
 ಪಾರ್ವತೀಪತಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು,, ಎಂದು ಎಷ್ಟುವಿನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಲೈ
 ಷೋಳನೇ! ಮತ್ತೂ ಸೋಮವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರದೋಷದಲ್ಲಾದರೂ ಸೋಮವಾರದಿಂದ
 ಕೂಡಿದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಶಿವಲಿಂಗದ ದರ್ಶನದಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು
 ಕೇಳು, ಸ್ವಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿ—“ಸ್ವರ್ಗಪಾತ್ಯವನ್ನೂ ಮೋಕ್ಷ
 ಸುಖವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡಬೇಕು ಪ್ರದೋಷ

ರೇ ವಶೇಷೇಣ ಪ್ರದೋಷಾದಿಗುಣಾನ್ವಿತೇ || ಕೇವಲೇ ಸೋಮವಾರೇ ವಾ ಯೇ ಕು
 ರ್ಯುತ್ಯಂಕರಾರ್ಥನಂ || ನ ತೇಷಾಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕಿಂಚಿದಹಾಮುತ್ರ ಚ ದುರ್ಲಭಂ” ಇತಿ.
 ಸ್ಯಾಂದೇ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರಸಂಹಿತಾಯಾಂ, — ಶಿವಃ, “ ಕನ್ಯಾದಾನಶತಾತ್ಫಲಂ
 ಗಜಘಟಾಗೋಕೋಟಿದಾನಾತ್ಫಲಂ ತ್ರೀರುದ್ರಪ್ರತಿರೂಪದಾನಶತಕಾಠ್ಠೀನಾದ್ರಿದಾ
 ನಾತ್ಫಲಂ || ರುದ್ರೈಕಾದಶಲಕ್ಷವಾರಪಠನಾದ್ಯಜ್ಞಾಯತೇ ಧೂರ್ಜಟೀಸ್ತುತ್ಯುತ್ಕರ್ಮ
 ಫಲಾಧಿಕಂ ಗಿರಿಸುತೇ | ಸೋಮಪ್ರದೋಷೇಷರ್ಚಯಾ || ಸೋಮವಾರೇಷ್ಯಮಾವ
 ಸ್ಯಾಂ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾನ್ವಿತಾ ಯದಿ || ತ್ರಿಕೋಟಿವರಾತ್ರೇಶ್ಚ ಫಲವಾಶಾರ್ಥನಾದ್ಯನೇ
 ತ್” ಇತಿ. ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡೇ, — “ವಾಗ್ಗೀವೇ ದೃತವಲ್ಲಕೀ ತತಮಹೋ ವೇ
 ಣಾಂ ಕೃಣನ್ನದ್ವೈಭೂತ್ಯಾಳೋನ್ನಿದ್ರಕರೋ ರಮಾ ಭಗವತೀ ಗೇಯಪ್ರಯೋಗಾನ್ವಿ
 ತಾ || ಎಷ್ಟು ಸ್ಯಾಂದ್ರಮೃದಂಗಲಂಘನಸಟುರ್ದೇವಾಸ್ಸಮಂತಾತ್ಪ್ರಿಥತಾಸ್ತೇವಂ
 ತೇ ತಮನುಪ್ರದೋಷಸಮಯೇ ದೇವಂ ಮೃಡಾಣೀಪತಿಂ || ಗಂಧರ್ವಯುಕ್ತಪತಗೋ
 ರಗಸಿದ್ಧಸಾಧ್ಯವಿದ್ಯಾಧರಾಮರವರಾಪ್ಸರಸಾಂಗಣಾಶ್ಚ || ಯೇಷಸ್ತೇ ತ್ರಿಲೋಕನಿಲ
 ಯಾಸ್ಸಹಭೂತವರ್ಗಿಣಃ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರದೋಷಸಮಯೇ ಹರಪಾರ್ತ್ಯಸಂಸ್ಥಾಃ ||
 ಅತಃ ಪ್ರದೋಷೇ ಶಿವ ಏಕವಿವ ಪೂಜ್ಯೋಽಧ ನಾಸ್ತೇ ಹರಿಪದ್ಮಜಾಪಾಃ || ತಸ್ಮಿ

ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೋಮವಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಸೋಮವಾರದಲ್ಲಿ ಶಿವ
 ಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಲಶಕ್ತವಾದುದು
 ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು, ಎಂದೂ, ಸ್ಯಾಂದ್ರಮೃದಂಗಲಂಘನಸಟುರ್ದೇವಾಸ್ಸಮಂತಾತ್ಪ್ರಿಥತಾಸ್ತೇವಂ
 — “ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಯೇ! ನೂರುಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಗಜಸಮೂಹ
 ದಾನದಿಂದಲೂ, ಕೋಟಿಗೋದಾನದಿಂದಲೂ, ಶತರುದ್ರಪ್ರತಿಮಾನಾನದಿಂದಲೂ, ಮೇರುದಾನ
 ದಿಂದಲೂ, ಹನ್ನೊಂದುಲಕ್ಷವೇಳೆ ತ್ರೀರುದ್ರಪಠನದಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿ
 ಲಾದ ಫಲವು ಸೋಮಪ್ರದೋಷದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ
 ದು, ಎಂದೂ ಶಿವನಿಂದ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿ — “ಸರಸ್ವತಿಯು ವಲ್ಲಕಿ
 ಯೆಂಬ ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಾ, ಇಂದ್ರನು ಕೊಳಲನ್ನೊಡುತ್ತಾ, ಬ್ರಹ್ಮನು ತಾಳವನ್ನು
 ಹಾಕುತ್ತಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಗಾನಮಾಡುತ್ತಾ, ಎಷ್ಟು ವು ಮದ್ದಲೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಹೀಗೆ
 ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಶಿವನನ್ನು ಸುತ್ತವರೆದವರಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ,
 ಗಂಧರ್ವರೂ, ಯಕ್ಷರೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಸರ್ಪಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ಸಾಧ್ಯರೂ, ವಿದ್ಯಾಧರರೂ,
 ಅಮರಶ್ರೇಷ್ಠರೂ, ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳ ಸಮೂಹಗಳೂ, ಇನ್ನೂ ಉಳಿದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವವರೂ
 ಪ್ರಾಣಸಮೂಹಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ ಪ್ರದೋಷಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.
 ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ಸಕಲರಿಂದ ಪೂಜ್ಯನು, ಮಿಕ್ಕ ಎಷ್ಟು ಬ್ರ

ನೃಹೇಶೇ ವಿಧಿನೇಚ್ಛಮಾನೇ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಸಿದಂತಿ ಸುರಾಧಿಸಾಧಾರ್ಣಾ” ಇತಿ.

ಹೇ ಜೋಳಿ! ಆಧಿ ಮಾಘೇ ಕೃಷ್ಣಚತುರ್ದಶೀಮಹಾನಿತಿ ಹರಿವಿರಿಂಚ್ಯಾದೀ
ನಾಂ ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜಾವಿಧಿಃ ಶ್ವಾಯತಾಂ, ಸ್ವಾಯದೇ ಪ್ರಹೋತ್ತರಯಂಡೇ—
“ಯಾನಿ ಯಾನಿ ತು ಪುಣ್ಯಾನಿ ದಿನಾನಿ ಚ ಯುಗೇ ಯುಗೇ || ಮಾಘಾಸಿತಚತು
ರ್ದಶ್ಯಾಂ ತಾನಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಕೃತ್ಸುತಃ || ಮಾಘೇ ಕೃಷ್ಣಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮುಸಮಾ
ಸೋತಿತದುರ್ಲಭಃ || ತತ್ರಾಪಿ ದುರ್ಲಭಂ ಮನ್ಯೇ ರಾತ್ರಾ ಚಾಗರಣಂ ನೃಣಾಂ ||
ಆತೀವ ದುರ್ಲಭಂ ಮನ್ಯೇ ಶಿವಲಿಂಗಸ್ಯ ದರ್ಶನಂ || ಸುದುರ್ಲಭತರಂ ತತ್ರ ಪೂಜ
ನಂ ಪರಮೇಶಿತಃ || ಭವಕೋಟಿಶೋಖಾತ್ರಪುಣ್ಯರಾತಿಸಮೃದ್ಧಿಃ || ಲಭ್ಯತೇ
ವಾ ಪುನಸ್ತತ್ರ ಬಿಲ್ವವತ್ರಾರ್ಚನಂ || ಏಕೇನ ಬಿಲ್ವವತ್ರೇಣ ಶಿವಲಿಂಗಾ
ರ್ಚನಂ ಕೃತಂ || ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇನ ಪುನೇನ ಕಿಂ ವಾ ಸಾದೃಶ್ಯಮಿಚ್ಛತಿ”
ಲೈಂಗೀ— “ಪುಷ್ಪದ್ರಾವಿಡಶಕೋಟಿಫಲೈಸ್ಸರ್ವಪುಷ್ಪಂ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ || ರತ್ನಲಂ
ಕೋಟಿಫಲೈಃಕವೇಕಬಿಲ್ವದರ್ಶನಾರ್ಚನಂ || ಪೂಜಾಕೋಟಿ ಸಮಾ ಸೋತ್ತಿಂ

ಹೃದಿ ದೇವತೆಗಳು ಪೂಜ್ಯರಲ್ಲವು ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತಕ್ರಮಾನುಸಾರ ರಾಗಿ ಪೂಜಿ
ಸತಕ್ಕವರಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ದೇವಾಧಿಪತಿಗಳು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗುವರು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಲೈ
ಜೋಳಿನೇ! ಮಹಾಲಿಂಗರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮ ನೊಡಲಾದವರು ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ
ದವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕೇಳು, ಸ್ವಾಯದಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಹೋತ್ತರಯಂಡದಲ್ಲಿ— “ತೃತಿ
ಯಾಂದು ಯುಗದಲ್ಲೂ ಇರುವ ಪುಣ್ಯದಿನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಾಘಾಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿರುವೆ
ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸತಕ್ಕದು ಲಭ್ಯವು — ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಜಾಗರಣಮಾಡು
ವುದಾದರೋ ಬಹು ಕಷ್ಟಕರವಾದದ್ದು, ಏನದಲ್ಲ, ಉಪವಿಗದರ್ಶನಾದರೋ ಅತಿಪ್ರಯಾ
ಸನಕವಾದದ್ದು. ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಯು, ಲೋಕ್ಪ್ರಭಾಮಯದಲ್ಲೂ ಮಹತ್ವಕ್ಕನುಗುಣವಂತ
ಪ್ರಯಾಸಕರವಾದದ್ದು. ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಬಿಲ್ವವತ್ರಗಿಂದ ಪೂಜಿಸತಕ್ಕದು ಅನೇಕಕೋಟಿ
ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತ ಪುಣ್ಯರಾತಿಸಮೃದ್ಧಿಬಲದಿಂದ ಬೋಧಕವಾದದ್ದೋ ಇಲ್ಲವೋ. ಒಂದು ಬಿಲ್ವವತ್ರ
ದಿಂದ ಶಿವಲಿಂಗವು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವುದಾದುದಾಗುವ ಪುಣ್ಯಫಲದೊಡನೆ ತ್ರಿಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾ
ವುದುತಾನೇ ಸಮಾನವಾಗುವುದು? ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಹಸ್ತೇರಯುಕ್ತೋಟಿ
ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಗಿಲಾದ ಫಲವು ಒಂದು ಸುಮಾರು
ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುದು ಆದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೋಟಿಪಾಲಂ ಪುಷ್ಪ ಒಂದು
ಬಿಲ್ವದಳದಿಂದ ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುದು ಕೋಟಿ ಬಾರಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದ
ರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಶಿವಸ್ತೋತ್ರವು ಸ್ತೋತ್ರಕೋಟಿಗೆ ಸಮಾನವಾ
ದುದು ಶಿವಮಂತ್ರಜಪವು ಜನಕೋಟಿಗೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಶಿವಧ್ಯಾನವು. ಧ್ಯಾನಕೋಟಿಗೆ

ಸೋತ್ರಕೋಟಿಸಮೋ ಜಃ || ಜಃಕೋಟಿಸಮಂ ಧ್ಯಾನಂ ಧ್ಯಾನಕೋಟಿಸಮೋ
ಲಯಃ || ಅಸಂಪೂಜ್ಯ ಶಿವಂ ಸೋತ್ರಜವಾತ್ಫಲಮುದೀರಿತಂ || ಸಂಪೂಜ್ಯ ಚ
ಸೋತ್ರಜವಾತ್ಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ನ ಶಕ್ಯತೇ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಅಲಂವಿಸ್ತರೇಣ.

ಇತಿ ಪ್ರದೋಷಕಾಲೇ ಪುನರ್ವಿನೋದನೋದ್ಧವರ್ಣನಂ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಾದಿನಿರ್ಣಾ
ಯವಿಧಿವ್ಯಾಪಾರೋಪದೇಶೇ ಸಂಚಮಸ್ತಂವಾದಃ.

—:❧:—

ಶ್ರೀಃ.

ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಶಿವಾಧಿಕೃತಿನಿರ್ಣಯಃ.

ಚೋ—“ ಅಪ್ಪಾದಶಸು ವಿದ್ಯಾಸು ಮಾಮಾಂಸಾಂತಿಗರೀಯಸೀ || ತ
ತೋಸಿ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರಂ ತು ಪುರಾಣಂ ತತವಿವ ಚ || ತತೋಸಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಂ ತು ತ
ಸ್ಮಾದ್ಗುರೋ ಶ್ರುತಿದ್ವಿಜ || ತತೋವ್ಯುಪನಿಷತ್ಪ್ರೇಷಾ ಗಾಯತ್ರೀ ಚ ತತೋಧಿ
ಕಾ || ನ ಗಾಯತ್ರಾಸ್ತಂ ಕಿಂಚಿದಸ್ತೀತಿ ನತು ಕಧ್ಯತೇ” ಇತಿ ಕಾಶೀಖಂಡೇ
ಶುಕ್ರವಾಕ್ಯಾತ್, ಭೋ ರೇಣುಕಗಣೇಶ! ಮಾಮಾಂಸಾದಿಷು ಕ್ರಮೇಣ ಶಿವಾಧಿ
ಕ್ಯಂ ಕಧ್ಯತಾಂ.

ಸಮಾನವಾದುದು ಮನೋಲಯವು. ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸದಿದ್ದರೂ ಶಿವಸೋತ್ರ ಶಿವಮಂತ್ರ
ಜಪಃ-ಇದೇ ಮಿಗಿಲಾದ ಫಲವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅಂದರೆ ಕರ್ಮಯುಜ್ಜ,
ವಸ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸ್ತುತಿ ಮತ್ತೂ ಜಪಯುಜ್ಜವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹೀಗುವ ಫಲವೆನ್ನೆಯು
ದ್ದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ಇದು ಮೊದಲಾದವಚನವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶಂಕರ
ಗಿವೆ ವಿವರಿಸಿದ ಸಾಕು

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರದೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಷ್ವರದರ್ಶನಾದಿನೋದ್ಧವರ್ಣನಂ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನಾದಿನಿರ್ಣಯ
ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೆರನೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿನಿರ್ಣಯವು.

ಚೋ—“ ಹದಿನೆಂಟುವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಮಾಂಸೆಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ತರ್ಕ
ಶಾಸ್ತ್ರವು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಪುರಾಣವು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ವೇದವು, ಅದಕ್ಕಿಂತ
ಉಪನಿಷತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಗಾಯತ್ರಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಗಾಯತ್ರಿಯಿ
ಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ಮಾವುಮಾಡರೂ ಇರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲವು, ಎಂದು ಕಾಶೀಖಂಡ
ದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರವಾಕ್ಯಿಯ ವಚನವಿರುವುದರಿಂದ, ಎಲೈ ರೇಣುಕಗಣೇಶನೇ! ಮಾಮಾಂಸೆ ಮೊ
ದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಶಿವಾಧಿಕೃತವನ್ನು ನಡೂಸು

ರೇ—ಹೇ ಜೋಶನೇ! ಸದ್ವಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಕ್ರಮೇಣ ಸಂಕ್ಷೇಪತತ್ವವಾಧಿಕ್ಯಂ ಶ್ಲಾ
ಯತಾಂ, ಉತ್ತರವಿಮಾಂಸಾಯಾಂ,—“ ಅಥಾಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ” —
“ ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಯತಃ ” ತಥಾ ಶೈಶ್ವರೀಯಶ್ರುತಾ,—“ ಯತೋ ವಾ ಇಮಾನಿ
ಧೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ ಯೇನ ಜಾತಾನಿ ಜೀವಂತಿ ಯತ್ರಯಂತ್ಯಧಿಸಂವಿಶಂತಿ ತ
ದ್ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಸ್ವ ” ಇತಿ. ಇತ್ಯುತ್ತರವಿಮಾಂಸಾಯಾಂ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯಂ.
ಅಥ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರೇ ಗೌತಮಸೂತ್ರೇ,—“ ತತ್ವಜ್ಞಾನಾನ್ನಿಶ್ರೇಯಸಾಧಿಕಮಃ ”
ಇತಿ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯಾದಿಮಂ ಸೂತ್ರಂ, ತಥಾ ನೃದ್ಧಜಾಬಾಲೋಪನಿಷದಿ,—
“ ತತ್ತ್ವಂ ಪಶುಪತಿರಿತಿ ” ತಥಾಖಂಡನೇ,—“ ಅವಿಕಲ್ಪವಿಷಯ ಏಕಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಾಃ
ಪುರುಷಶ್ಚಕ್ಷೋಸ್ತ್ರಯೀಶ್ರುತಿಷು || ಈಶ್ವರಮುಮಯಾ ಸಹಿತಂ ವಂದೇ ತಂ ಸತತಂ
ಭುವನಾಧಿಪಂ ” ನ್ಯಾಯಕುಸುಮಾಂಜಲಿ,—“ ಈಶಸ್ಯೈವ ನಿವೇಶಿತಂ ಪದಯು
ಗೇ ಧುಂಗಾಯಮಾನಂ ಧ್ರಮಜ್ಜೇತೋ ಮೇ ರಮಯತ್ಪವಿಘ್ನಮನಘಾ ನ್ಯಾಯ
ಪ್ರಸೂನಾಂಜಲಿ ” ಇತಿ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರೇ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯಂ. ಸ್ವಾಂದೇ ವ್ಯಾಸವಿಷ್ಣು
ಸಂವಾದೇ,—ವಿಷ್ಣುವಾಕ್ಯಂ, “ ಯಜ್ಞಕರ್ತಾ ಹ ದೇವೇಂದ್ರೋ ವೇದಕರ್ತಾ ಹ

ರೇ—ಎಲ್ಲಿ ಜೋಶನೇ! ಸದ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವ
ನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಕೇಳು, ಉತ್ತರವಿಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ —“ ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ
ಶಿವತತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸೆಯು,—“ ಯಾವ ಶಿವನದೇಸೆಯಿಂದ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಜೀವನೋಪಾಯವು
ವಿವೇಕ, ಹಾಗೆಯೇ ಶೈಶ್ವರೀಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —“ ಯಾವ ಶಿವನದೇಸೆಯಿಂದ ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳು
ಹುಟ್ಟುತ್ತವೋ, ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಜೀವಿಸುತ್ತವೋ, ಯಾವ ಶಿವನನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತವೋ,
ಯಾವ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೋ ಆ ಶಿವನನ್ನೇ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿ, ಎಂದು ಹೇ
ಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಉತ್ತರವಿಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವು ಮುಗಿದುದು.

ಬಳಿಕ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಗೌತಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ —“ ಶಿವತತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ
ಯು, ಎಂದು ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸೂತ್ರವು. ವೃದ್ಧಜಾಬಾಲೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —
“ ತತ್ಪಶುಪತೈಶಿವನೇಂಬುದರ್ಥವು, ಹಾಗೆಯೇ ಖಂಡನಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ —“ ಅವಿಕಲ್ಪವಿಷಯನೂ,
ಅದ್ವಿತೀಯನೂ, ಸ್ಥಿರನೂ, ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ, ಎಂದು ಮೂರುವೇದಗಳಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಕಲಲೋಕಕ್ಕೂ ಡೆಯನಾದ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನಾದ ಆ ಶಿವನನ್ನು
ಯಾವಾಗಲೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ, ನ್ಯಾಯಕುಸುಮಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ —“ ಚಂಚಲವಾದ ನನ್ನ
ಮನಸ್ಸು ತುಂಬಿಯಂತಾಚರಿಸುತ್ತಾ ಶಿವಪಾದಕಮಲಯುಗದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ
ದೋಷರಹಿತವಾದ ನನ್ನ ಈ ನ್ಯಾಯಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಯು ಶಿವನ ಪಾದಯುಗದಲ್ಲಿ ತಡೆಯಲ್ಪಡದೆ
ವಹರಿಸುವುದಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾ
ದುದು. ಸ್ವಾಂಧದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಾಸವಿಷ್ಣು ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ —“ ದೇವೇಂದ್ರನು ಯಜ್ಞಾಧೀಶನಾಗಿ

ವಾಕ್ಯತಿ || ಅಪರೇನ ಜಗತ್ಕರ್ತೃಮಮ ಕರ್ತೃಮಹೇಶ್ವರಃ || ತಸ್ಯ ದೇವಾಧಿ
 ದೇವಸ್ಯ ಕರ್ತೃಃ ಕೋಪಿ ನ ದಿವ್ಯತೇ || ಅತ್ರ ಮೇ ವಚನಂ ವ್ಯಾಸ ಶೃತ್ವಾ ಮೂಢ
 ಯಧಾರ್ಥವಿತ್ || ಇತಿ ಸದ್ವಿವರಣೇಷು ಶಿವಾಧಿಕೃತಃ. ಶಾತಾತಪಸ್ಕೃತೌ,—
 “ ಪ್ರೇಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಗುರುದಾರಾಂಶ್ಚ ಗತ್ವಾ ಸುರಾಂ ಪಿತೃಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ಚ
 ಕೃತ್ವಾ | ಭಸ್ಮಚ್ಛನ್ನೋ ಭಸ್ಮಶಯ್ಯಾ ಶಯಾನೋ ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸ
 ರ್ವನಾಮೈಃ ” ಇತ್ಯಾದಿ ಸದ್ವಿವರಣೇಷು ಶಿವಾಧಿಕೃತಃ. ಭಂದಸಿ,—ಪಿಂಗಲಾಚಾರ್ಯಃ,
 “ ಸಗುರುಸ್ತ್ವಂ ಬಹುಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಲಘುರೇವ ಮುರಾಂತಕಃ || ಮೃರಸ್ತಜಭಗೃ
 ಲ್ಪಿಶ್ಚ ಭಂದೋಭಿಃ ಪೂಜಿತೋಽಪ್ಯರೈಃ ” ಇತಿ ಭಂದಶಾಸ್ತ್ರೇ ಶಿವಾಧಿಕೃತಃ. ಜ್ಯೋತಿ
 ಶ್ರಾಸ್ತ್ರೇ ಸೂರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತೇ,—“ ಚತುರ್ಭುಜಹಸ್ತಂ ತು ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ದಿನಮುಚ್ಯ
 ತೇ || ಪಿತಾಮಹಹಸ್ತಂ ತು ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ಘಟಿಕಾ ಭವೇತ್ || ವಿಷ್ಣೋರ್ವ್ಯಾಧತ
 ಲಕ್ಷಂ ತು ರುದ್ರಸೈಕಿಕಾ ಕ್ಷಣೋ ಭವೇತ್ || ರುದ್ರಸ್ಯ ಶತಕೋಟಿಸ್ತು ಪರಮಾ
 ಣಾತ್ಮಿವೇ ಭವೇತ್ ” ಇತಿ. ವಾಯುವೀಯಸಂಹಿತಾಯಾಂ,—“ ಶಿವಸ್ಯ ತು ವಶೇ ಕಾ

ರುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮನು ವೇದಕರ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಎನು ಹೇತುರ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಮಹೇಶ್ವರ
 ನಾದ ಶಿವನು ನನಗೆ ಕರ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ದೇವಾಧಿದೇವನಾದ ಆ ಶಿವನಿಗೆ ಕರ್ತನಾದನೂ
 ಇಲ್ಲವು ಎನ್ನಿ ಮೂಢನಾದ ವ್ಯಾಸನೇ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಯಧಾರ್ಥ
 ವನ್ನು ತಿಳಿ, ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸದ್ವಿವರಣೆಗಳಲ್ಲುಕ್ತವಾಗಿರುವ
 ಶಿವಾಧಿಕೃತವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಶಾತಾತಪಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ —“ ಕಳ್ಳನೂ, ಗುರುತಲ್ಪರಾಮಿ
 ಯೂ, ಮದ್ಯಸಾನಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕನೂ, ಭಸ್ಮಸ್ನಾನ ಭಸ್ಮೋಷಾಳನಗೈದರೆ, ಭಸ್ಮಮ
 ಯನಾದ ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಯನಮಾವಿದರೆ, ರುದ್ರಾಧ್ಯಯನಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡ
 ಲ್ಪಡುವನು ಇತ್ಯಾದಿ ಸಕಲ ಸ್ತುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತವು ಮುಗಿದುದು ಭಂ
 ದಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ —“ ಗುರುಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಶಿವನೇ ಅಧಿದೇವತೆಯು. ಲಘುಸಂಜ್ಞೆಯು
 ಳ್ಳ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುವೇ ಅಧಿದೇವತೆಯೆಂದು ಪಿಂಗಲಾಚಾರ್ಯನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ
 ಅಧಿಕೃತವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭಂದಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತವು ಸಂ
 ಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ —“ ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು
 ಒಂದುಸಾವಿರಬಾರಿ ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೊಂದುದಿನವು. ಬ್ರಹ್ಮನ ಒಂದುಸಾವಿರದಿನಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ
 ಒಂದುಘಳಿಗೆಯು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹನ್ನೆರಡುಲಕ್ಷಘಳಿಗೆಗಳು ರುದ್ರನಿಗೊಂದುಕ್ಷಣವು. ರುದ್ರನ
 ನೂರುಕೋಟಿಕ್ಷಣಗಳು ಶಿವನಿಗೊಂದುಪದಮಾಣುವು ಆಗುವುದು, ಎಂದೂ, ವಾಯುವೀಯಸಂ
 ಹಿತೆಯಲ್ಲಿ —“ ಕಾಲವು ಶಿವನಿಗಧೀನವಾಗಿದೆ ಶಿವನು ಕಾಲಕ್ಕಧೀನನಲ್ಲವು, ಎಂದೂ ಹೇಳ
 ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು.

ಶೋ ನ ಕಾಲಸ್ಯ ವಶೇತಿವಃ" ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರೇ ಶಿವಾಧಿಕೃತಂ. ಧನುರ್ವೇದೇ.-
 "ತ ಇಮಂ ನಮಸ್ಕುರ್ವಂಶೈಃ ಸುನೀಕಂ ನೋಮಂ ಶಲ್ಯಂ ಎಷ್ಟುಂ ಪೇಷನಂ" ಇ
 ತಿ. ವೇದಪಾಠಸ್ಯ ನೇ. - "ನಮಃ ಪರಶವೇ ದೇವ ಶೂಲಾಯಾನಲರೋಚಿಷೇ || ಹರ್ಮ
 ಗ್ನೀಂ ದ್ರಾವಿಡಶಾಸ್ತ್ರೇ ತುಭ್ಯಮುತೋತ ಇಷನೇ ನಮಃ" ಇತಿ ಧನುರ್ವೇದೇ ಶಿವಾಧಿಕೃತಂ.
 ಋಗ್ವೇದೇ.- "ಅಯಂ ಮೇ ವಿಶ್ವಭೇಷಜೋಽಯಂ ಶಿವಾಭಿಮತಃನಃ" ಇತಿ. ಯಜು
 ರ್ವೇದೇ.- "ಯಾ ತೇ ರುದ್ರ ಶಿವಾ ತನೂಷ್ಠಿವಾ ವಿಶ್ವಾಹ ಭೇಷಜೇ | ಶಿವಾ ರು
 ದ್ರಸ್ಯ ಭೇಷಜೇ || ತಯಾ ನೋ ಮೃಡ ಜೀವಸೇ" ಸಾಮವೇದೇ.- "ಭಿಷಕ್ತ
 ಮಂ ತ್ವಾ ಭಿಷಜಾಂ ಶೃಣೋಮಿ" ವೇದಪಾಠಸ್ಯ ವೇ.- "ರಾಗಾದಿಕಾಪಥ್ಯನ
 ಮುದ್ಭವೇನ ಯುಕ್ತಂ ಭವಾಪ್ಯೇನ ಮಹಾಗದೇನ || ವಿಶೋಕ್ಯ ಮಾಂ ವಾಲಯಾ
 ಚಂದ್ರಮಾಳೇ ಭಿಷಕ್ತಮಂ ತ್ವಾ ಭಿಷಜಾಂ ಶೃಣೋಮಿ" ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೇ.- "ನಿ
 ಮೂಲೈಃ ಸಲಿಲಂ ಪ್ರಾಶ್ಯ ದೇವವೇದಸ್ಯ ಶೂಲಿನಃ || ಕ್ಷಯಾಪಸ್ಕಾರಕುಷ್ಠಾದ್ವೈ
 ಮಂಜ್ಯತೇ ಕಿಲ್ಬಿಷೈರಃ" ಇತ್ಯಾಯುರ್ವೇದೇ ಶಿವಾಧಿಕೃತಂ. ಕಥನಪ್ಲಯವನಿಷದಿ,-

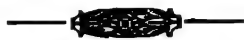
ಧನುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ.- "ತ ಇಮಂ ... ಎಂಬುವಕ್ಕೂ, "ನಮಃ ಪರಶವೇ, ಎಂಬ ವೇದ
 ಪಾಠಸ್ಯವವಶ್ಯಕ್ಕೂ [ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಕೊನೆಗೆ ಉದೇಶದ ಕಾನೇ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊ
 ಳ್ಳಕಡ್ಡದ್ದು.] ಇಲ್ಲಿಗೆ ಧನುರ್ವೇದವು ಕೈವಾಾಗಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು.
 ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ.- "ಈ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣವೇನೋ ರೋಗಕ್ಕೆ ವೈದ್ಯನಾಗುವವು. ಈ
 ಹೃದಯವು ನನ್ನ ಬೆರಳುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವವು. ಒಪ್ಪುವ ಶಿವರಿಂಗಮೂರ್ತಿಯ ಸರ್ವಾಂಗವನ್ನು ಮು
 ಟ್ಟುತ್ತಿರುವುದು, ಎಂಬೂ, ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ.- "ಯಾ ತೇ ರುದ್ರ ಶಿವಾ ತನೂಃ ...
 ಎಂಬ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ [ತನೇ ಉಪದೇಶದ ತನೇ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಯು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.]
 ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿ.- "ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ! ನನ್ನನ್ನು ವೈದ್ಯರೊಳಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವೈದ್ಯನನ್ನಾಗಿ
 ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ವೇದಪಾಠಸ್ಯವಾದಲ್ಲಿ, "ಎಲೈ ಚಂದ್ರಶೇಖರನೇ! ವಿಷಯಾಭಿಶಾಷ ಮೊದಲಾದ
 ಅಪಧ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವವು "ಎಂದು ಬರೆಯುವ ಬನನ ಮರಗಿರೂಪವಾದ ಮಹಾರೋಗ
 ಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕೃಪಾರ್ಥಸ್ವೀಯಿಂದ ನೋಡಿ ಸಲಹು. ಏಕೆಂದರೆ ನನ್ನನ್ನು
 ವೈದ್ಯರೊಳಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವೈದ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಕೇಳುವನೆಂಬ ಸಾಮವೇದವು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ, ವೈ
 ದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ.- "ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದರಿಂದ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಾದ ನಿಷಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಾದೋ
 ದಕವನ್ನು ಸೇವಿಸುವವನು ಕ್ಷಯ, ಅಪಸ್ಕಾರ, ಕುಪ್ತ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳಿಂದಲೂ ಪಾಪ
 ಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡಲ್ಪಡುವನು, "ಎಲೈ ವೈದ್ಯನಾಸ್ತದ್ವೈದ್ಯನಾಗಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತವು ಸಂಪೂರ್ಣ
 ವಾದುದು. ಕರವನ್ನು ಎಂಬತ್ತಿರಲ್ಲಿ.- "ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳು ಯಾವ ಶಿವಾದ್ಯವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ
 ವನ್ನು ಸಕಲ ಜೀವಪ್ರಾಣಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ, ಸಕಲ ವಿಧವಾದ ತಪಸ್ಸುಗಳು

“ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಯಶ್ಚಿದಮಾಮನಂತಿ | ತಗಾಂಸಿ ಸರ್ವಾನಿ ಚ ಯದ್ವದಂತಿ |
ಯದಿಷ್ಟಂಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಚರಂತಿ | ತತ್ತೇ ಪದಂ ಸಂಗ್ರಹೇಣ ಬ್ರವಾಮಿ ” ಶಿವ
ಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷದ್, — “ಯೋ ವೇದ ಉದಕಾತ್ರಾಯತೇ ಸರ್ವರೋಹಮಹೇಶ್ವರಾ |
ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಾಥರ್ವೈಶ್ವ ತನ್ಮೇ ಮನಶ್ಚಿವಸಂಕಲ್ಪಮಸ್ತು ” ಶಾಂಡೀ ಶಿವರಾಘವ
ಸಂವಾದೇ, — ತಂಧುಃ, “ ಯೋಗಿನಸ್ಸನಕಾದ್ಯಾಸ್ತು ಯೋಗಮಾಸ್ಥಾಯ ಯಶ್ಚ
ತಃ || ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಯಶ್ವರಂ ತೇಜಸ್ವದಿದಂ ಪಶ್ಯ ರಾಘವ || ಚತುರಃ ಪಶ್ಯ ವೇದಾಂ
ಶ್ಚ ಸ್ತುವತಃ ಪರಮಂ ಶಿವಂ ” ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷದ್, — “ ತದ್ವೇದ ಗುಹ್ಯೋ
ಪನಿಷತ್ಸು ಗೂಢಂ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮಾ ವೇದತೇ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿಂ | ಯೇ ಪೂರ್ವಂ ದೇವಾ
ಮುಷಯಶ್ಚ ತತಃ ಪಿದುಷ್ತೇ ತನ್ಮಯಾ ಲಮೃತಾ ಮೈ ಲಭೂವುಃ ” ಮಾನವಪುರಾ
ಣೇ, — ಮನುಃ, “ ಸರ್ವೋಪನಿಷದಾಮರ್ಥಶ್ಚಿವವಿವ ನ ಚಾಪರಃ || ಏಕವಿವ ಹಿ
ಶದ್ವಾನ್ಮನಂ ಶಫಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಶಾಸನಂ ” ಇತಿ. ಮುಗ್ಧೇದಮಂತ್ರೇ, — “ ತಮು
ಷ್ಕುಹಿ ಯಸ್ಸಿಷುಸ್ಸುಧನ್ವಾಯೋ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಕ್ಷಯತಿ ಭೇಷಜಸ್ಯ | ಯಕ್ಷಾಸ್ತಮ
ಹೇ ಸಾಮನಸಾಯ ರುದ್ರಂ ನಮೋಭಿರ್ದೇವಮಸುರಂ ದುವಸ್ತು ” ಇತಿ. ನಾರಾಯ
ಣೋಪನಿಷದ್, — “ ಪತಿಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯಾಶ್ವೇಶ್ವರಂ ಶಾಶ್ವತಂ ಶಿವಮಜ್ಯುತಂ ” ಇತಿ

ಯಾವ ಶಿವನನ್ನು ತಮಗೆ ದಿವ್ಯಯುವನಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆವೋ, ಯಾವ ಶಿವನನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂ
ದಿಚ್ಛಿಸುವವರು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಾರೋ, ಆ ಶಿವಾಖ್ಯವಾದ ಶ್ರಾಶ್ವಸ್ಥಾನ
ವಚಾರವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು, ಮತ್ತಂ. ಶಿವಸಂಕಲ್ಪೋಪನಿಷತ್ತಿಗೂ
ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಶಿವರಾಘವಸಂವಾದಕ್ಕೂ, ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿಗೂ [೨ನೇ ಉಪದೇಶದ
೫ನೇ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಯು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.] ಮಾನವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ — “ ಸಂಕಲ್ಪೋಪ
ನಿಷದ್ವಚನಗಳ ಆರ್ಥವು ಶಿವನಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬನಲ್ಲವು ಆ ಆದ್ವಿತೀಯಶಿವಜ್ಞಾನವು ಆಜ್ಞಾನ
ವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು ” ಎಂದು ಮನುವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿರುವ
ಒಂದಾನೊಂದು ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಶಿವನು ವಿಷ್ಣುವೇ ಬಾಹವಾಗುಳ್ಳ
ವನೋ, ಮೇರುಪರಶ್ವತೇ ಬಿಲ್ವಾಗುಳ್ಳವನೋ, ಸಕಲ ಔಷಧವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾನೋ
ಆ ಶಿವನನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸು. ಮತ್ತು ಲೀಲಾವಿಗ್ರಹಧಾರಿಯಾದ ಭಿಕ್ಷಾಪನ್ನಿವಾರಕನಾದ ಶಿವನನ್ನು
ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸು. ಶ್ರಾಹದಾಯಕನಾದ ಆ
ಶ್ರಾಹಲಿಂಗರೂಪನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇವೆ, ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.
ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ — “ ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ
ಯೂ, ಶಾಶ್ವತನೂ, ನಾಶಕತನೂ ಆದ್ದು ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಕಲವೇದೋಪ
ನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲು ಕ್ಷಮಾಗುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಸಾಲ್ಕುವೇದಗಳಿಗೂ ಮೂವ

ಸರ್ದವೇದೋಪನಿಷತ್ತು ಶಿವಾಧಿಕೃತಂ. ಚತುರ್ದೇದವ್ಯಾಕ್ರಿಯಶಬ್ದಪನಿಷತ್ಪ್ರಮಾಣಾತ್ಮಾಂ
ಮಹಾಗಾಯತ್ರಾಂ, — “ಓಂಭೂಃ ಓಂಭುವಃ ಓಂಸುವಃ ಓಂಮಹಃ ಓಂಜನಃ
ಓಂಶಪಃ ಓಂಸತ್ಯಂ ತತ್ಸವಿತುರ್ದೇವ್ಯಾಂ ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ ಧಿಯೋ ಯೋ
ನಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್ | ಓಮಾವೋ ಜ್ಯೋತಿರಸೋಽಮೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಧೂರ್ಧುವಸ್ಸು
ವರೋ” ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ ಶಿವಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರೇ, — ಎಷ್ಟು, “ಗಾಯತ್ರೀ
ವಲ್ಲಭ! ಪ್ರಾಂತುರ್ವಿಶ್ವಾವಾಸೋ ದಿಗಂಬರಃ” ಇತಿ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರೇ ಶಿವಾಧಿ
ಕೃತಂ. ಹೇ ಜೋಳ! ಇತ್ಥಂ ವೇದೋಪವೇದವೇದಾಂಗೋಪಾಂಗರೂಪಾಸ್ತತ್ಪಾದಶ
ವಿದ್ಯಾಸು ಶಿವಾಧಿಕೃತಂ ಎಚ್ಚೇಯಂ. ಎಸ್ತರೇಣಾಲಂ.

ಇತಿ ಸರ್ದಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಶಿವಾಧಿಕೃತೋಪದೇಶೇ ಷಷ್ಠಸ್ತಂವಾದಃ.

ಶ್ರೀಃ.

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಮಧ್ಯಸ್ಥ ಭರ್ಗಸ್ ಶಬ್ದೇನ ಭರ್ಗ ಶಬ್ದೇ—
ನಾಟಿ ಶಿವಾಧಿಕೃತೋಪದೇಶಃ.

ಜೋ—“ಯೋ ದೇವಸ್ಯ ವಿಕಾಸ್ಮಾಕಂ ಧಿಯೋ ಧರ್ಮಾದಿಗೋಚರಃ || ಪ್ರೇ
ರಯೇತ್ತಸ್ಯ ಯದ್ಭರ್ಗಸ್ತದ್ವರೇಣ್ಯಮುವಾಸ್ಮಹೇ” ಇತಿ ಸ್ತೋತ್ರವಾಕ್ಯಾತ್, “ಪ್ರ

ಶರದು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೂ ಮಾತೃಸ್ವರೂಪವಾದ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಓಂಭೂಃ.....
ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ — “ಶಿವನು
ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಾಧಿದೇವತೆಯು, ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಗಾಯತ್ರೀ
ಮಂತ್ರದಲ್ಲುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಶಿವಾಧಿಕೃತ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಎಲೈ ಜೋಳನೇ! ಈ ಪ್ರಕಾ
ರವಾಗಿ ವೇದೋಪವೇದವೇದಾಂಗೋಪಾಂಗಸ್ವರೂಪಗಳಾದ ಆಷ್ಟಾದಶವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲೂ ಶಿವಾಧಿ
ಕೃತವನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಬಹಳ ಮಾತಿನಿಂದೇನು?

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಾಧಿಕೃತೋಪದೇಶವನ್ನು ಹೇಳುವ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ
ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸಂವಾದವು ಮುಗಿದುದು.

ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಭರ್ಗತ್ವಬ್ದದಿಂದಲೂ ಭರ್ಗತ್ವಬ್ದದಿಂದಲೂ
ಶಿವಾಧಿಕೃತೋಪದೇಶವು.

ಜೋ—ಎಲೈ ರೇಣುಕೆಗನೇಶನೇ! ಧರ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ಯಾವ ಸೂರ್ಯನು
ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸತಕ್ಕವನಾಗುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಭರ್ಗನೆಂಬ

ಸೋಪಾಕೇ” ಇತಿ ಧಾತುಸ್ಯನ್ನೋ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಮಧ್ಯಸ್ಥಿತಭರ್ಗಸ್ತಬ್ಧ
ಸ್ಸಕಾರಾಂತಸ್ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣತೇಜಃ ಪರಃ ನತು ಶಿವಃಗ

ರೇ—ಹೇ ಜೋಳೇ | ತ್ವತ್ಕೃತಶಂಕಾರಾಃ ಪರಿಹಾರಸ್ಸಮೃತ್ಯೋಯತಾಂ,
ಭೃಚ್ಚತೇ ಸರೃಕರ್ಮಾಣಿ ಅನೇನೇತಿ ಭರ್ಗಃ, ಅಯಂ ಭರ್ಗಸ್ತಬ್ಧಃ ಸಕಾರಾಂ
ತೋಪಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿಪರಶಿತೇಜಃ ಪರಃ, ಅದುಕ್ತಂ ಶ್ರೀತಾರ್ಪತರೋ
ಪನಿಷದಿ,—ಯದಾ ತಮಸ್ತನ್ನ ದಿವಾ ನ ರಾತ್ರೀನ್ ಸನ್ನ ಚಾಸಚ್ಚಿವವಿವ ಕೇವ
ಲಃ | ತದಕ್ಷರಂ ತನ್ನವಿಶ್ವರೋಣ್ಯಂ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಚ ತಸ್ಮಾತ್ಕೃತೃತಾ ಪುರಾಣೇ”
ಮಾನವಪುರಾಣೇ,—ಮನುಃ, “ಋತು ಪಥಂ ಪರಂಪ್ರಕೃತೃಪುಷಂ ಸೋಮ
ವಿಾಶ್ವರಂ || ಉರ್ವ್ವರೇತೃಮುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಮುರಾರಕಾಂ || ನಮಸ್ಕಾರ್ಯಂ ಸ
ದಾ ಸಪ್ತೈರ್ಮಂಡಲಸ್ಥಂ ರವೇರಪಿ || ಪುತತ್ವಸಿಮಾಖ್ಯಂ ಚ ಶಿವಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ

ಹೆಸರಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಸೇವಿಸುತ್ತೇವೆ,
ಎಂದು ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಕಾರ್ಥಕವಾದ ಭೃಷ್ಣೋ ಎಂಬ ಧಾತುವಿ
ನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾದ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಭರ್ಗಸ್, ತಬ್ಧವು ಸಕಾರಾಂತವಾಗಿ
ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನೆಂಬ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದಲ್ಲದೆ, ಶಿವನನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕ
ದಲ್ಲವು.

ರೇ—ಎಲೆ ಜೋಳನೇ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಮಾಚಾರವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು, ಭೃಚ್ಚ
ತೇ ಸರೃಕರ್ಮಾಣಿ ಅನೇನ (ಇದರಿಂದ ನಮಸ್ತು ಕರ್ಮಗಳು ನಾರಗೋಳಿಸುತ್ತವೆ.) ಎಂಬ
ವೃತ್ತತಿಯಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ ಭರ್ಗಸ್ ತಬ್ಧವು ಸಾಂಚವಾದರೂ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಮಧ್ಯವ
ರ್ತಿಯಾದ ಪರಶಿವರೂಪವಾದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕವಾಗಿದೆ | ಆ ವಿಷಯವು ಶ್ರೀತಾರ್ಪತರೋ
ಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ —ಯಾವಾಗ ತಮಸ್ಸೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿಯೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಸ
ಸಕ್ತೂ ಅಸಕ್ತೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ, ಆ ಶಿವಾಖ್ಯವಾದ
ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ನಾಶರಹಿತವೂ ಚಕ್ಷೂರ್ಭಗವೋಕ್ತವೂ ಆದುದೋ ಅದರವೇನು ದ ಪ್ರಾ
ಚೀನವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಪ್ರಸಾರವನು ಹೊಂದಿದೋ, ಅಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮಾನವಪುರಾಣ
ದಲ್ಲಿ —“ಮಾವಹಾರಿಕಸತ್ಯತಃ, ಸಾರಮಾಧಿಗ ಸತತ್ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಪರಬ್ರ
ಹ್ಮಪದವಾಚ್ಯನೂ, ಪುರುಷಶ್ವರಾಭಿಧೇಯನೂ ಉಮಾಖ್ಯವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದವ
ನೂ, ಸಕಲಲೋಕಾಧಿಪತಿಯೂ, ಉರ್ವ್ವರೇತೃನೂ, ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಕಾರಕನೂ, ಯಾ
ವಾಗೋ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನೂ, ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಗಾಂತವ

*ಇದರ ವಿವರವನ್ನು ಸೂತಗೀತಗೆ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ
ನೋಡಿ

ಶಾಸ್ತ್ರಮೇತದವಧಾರ್ಯ ಗೃಹ್ಯತಾಮರ್ಥಮಸ್ಯ ನಿಖಿಲಂ ವಿಜಾನತಾಂ ||
 ಗ್ರಾಹ್ಯಮಸ್ಯ ದಪಿ ನಾವಶಿಷ್ಯತೇ ಜ್ಞೇಯಮಸ್ಯ ದಪಿ ವಾ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ಯೇಣಸ್ಯೇಷು
 ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಒಹುಷ್ಪತೀವ ವಾಂಛಂತಿ ಮೋಕ್ಷಂ ಪರಿಮೂಢಚಿತ್ತಾಃ || ತೇ ಶೀತ
 ಧೀತಾ ಇವ ವಾನರಾಸ್ಸುಃ | ಖಡ್ಗೋತಪುಂಜಪ್ತಲನೇಷ್ವಜೇಷ್ವಾಃ || ಚವಾರಶಾ
 ಸ್ತ್ರಂ ಒಹುವೇದಿತಸ್ಯ ಮಲ್ಪಶ್ಚ ಕಾಲೋ ಒಹವಶ್ಚ ಎಘಾಃ || ಯತ್ಸಾಂಧೂತಂ ತ
 ದವೇಕ್ಷಿ ತವ್ಯಂ ಹಂಸೋ ಯಥಾ ಕ್ಷೀರಮಿವಾಂಬುಮಿತ್ರಂ || ಇತ್ಥಂ ಸ ನವನಾಥಸಿ
 ದ್ಧನವಕೋಟಿಸಿದ್ಧಕುಲಚಕ್ರವರ್ತಿ ಯುಗಪತ್ತಿ ಕೋಟಿಶಿವಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕಃ ಕುಂ
 ಧಸಂಭವಮಹಾಮುನ್ಯಪದೇಶಕೃದ್ಭೀಶಿಕಸಾರ್ವಭೌಮಃ | ಶ್ರೀರೇಣುಕಗಣಾಧೀಶನಾ
 ಮಾ ಗುರುಸ್ವ್ಯಕ್ತಪೂವಾತ್ರಾಯ ವಿಜಯೇಂದ್ರಚೋಳಾಯ ವೈಷ್ಣವಚೋಳಾಭಿ
 ಖ್ಯಾಯ ನಿಖಿಲಭೂಪಾಲಮೌಢೋಜಾಡಾಮಣಯೇ ಶಿವಾಧಿಕೃಂ ಸಂದೋಧ್ಯ ಶಿವಾ
 ದ್ವೈತಜ್ಞಾನವಾಘವಾ ಗತ್ಯಾಶಿಷಂ ಪ್ರಮುಜ್ಯ | ಯೋ ವೈಸೋಃ ಸುನಿಭಿರ್ಮುಢ
 ಹುಃಸಿಯುಮಿತವ್ರಾಣಪ್ರಯಾಣಕ್ರಮೈಸ್ಸಾಂಧೀಂ ದ್ವಿಚ್ಛದಪಂಕಜೇ ಪ್ರಣವಪ್ಯತ್ಯಾ

ಇದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕವರಿಗೂ ಇದರ ಸಮಗ್ರವಾದ ಅರ್ಥವ
 ನ್ನು ತೀಯತಕ್ಕವರಿಗೂ ಬೇರೊಂದು ಗ್ರಹಿಸಲರ್ಹವಾದುದು ಉಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲವು. ತೀಯಲರ್ಹ
 ವಾದ ಮತ್ತೊಂದಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳ
 ಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವರು ಮೂಢಾತ್ಮರು ಶೀತಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಮಹಕುಹುಳ
 ಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಬಿಂಕಿಯೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಉರಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛಿಸಿ ಚೀಷ್ಟಮಾ
 ಡುವ ಮಂಗಳಗಳಿ ಸಮಾನರಾಗುವರು. ಕೊನೆಗಾಡ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೀಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಹುಕಾ
 ಲವು ಬೇಕು, ಕಾಲವಾದರೋ ಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಘ್ನಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಂದೊಡಗುತ್ತವೆ.
 ಆದ್ದರಿಂದ ಹಾಲು ನೀರಿನೊಡನೆ ಬೆರೆತಿದ್ದರೂ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯದೆ ಹಾಲನ್ನೇ ಕುಡಿಯುವ
 ಹುಸದಂತೆ ಹುರುಳು ಬಿಡು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಸಾರಭೂತವಾದ ಈ ಶಿವಶಾಸ್ತ್ರವ
 ನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನವನಾಥಸಿದ್ಧರ ಕುಲಕ್ಕೂ ನವಕೋಟಿಸಿದ್ಧರ ಕುಲ
 ಕ್ಕೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ, ಒಂದೇ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮೂರುಕೋಟಿ ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿ
 ಸಿದ, ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮಹಾಮುನಿಗುಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ, ದೇಶಿಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ, ಭರ್ಗಶಬ್ದ
 ವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಗಣಾಧೀಶನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಆ ಗುರುವು ತನ್ನ ದಯೆಗೆ
 ಪಾತ್ರನೂ, ಸಕಲ ಭೂಪತಗಳ ಕಿರೀಟಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯವಾದ ಚೂಡಾಮಣಿಯೊಪ್ಪತ
 ಕೃವನೂ, ವೈಷ್ಣವಚೋಳನೆಂಬ ಹಸದುಳ್ಳವನೂ ಆದ ವಿಜಯೇಂದ್ರಚೋಳನಿಗಾಗಿ ಶಿವಾಧಿಕೃವ
 ನ್ನು ಬಿನ್ನಾಗಿ ತಿಳುಹಿಸಿ, ಶಿವಾದ್ವೈತಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾಗೆಂದಾಶೀರ್ವದಿಸಿ, ಯಾವನು ಪ್ರಾಣ
 ವಾಯುವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ರಿತವರಾದ ಹೋಗಿಗೇಂದ ತಮ್ಮ ಹೃದಯ ಸರೋವರ

“ ಜಯ ಶ್ರೀರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ, ಜಯ ಶ್ರೀಶಂಕರಪ್ರಿಯ	
ಜಯ ಸೋಮೇಶಸಂಧೂತ, ಜಯಾಪ್ರಾಕೃತವೈಭವ	೧
ಜಯೋತ್ತಂಗಳಗುಣಾಧಾರ, ಜಯ ಪ್ರಮಥನಾಯಕ	
ಜಯ ದುರ್ವಾದಿಗದ್ವಘ್ನ, ಜಯ ಪಾಪಂಧಧೀಕರ	೨
ಜಯ ಯೋಗಿವರಸ್ತುತ್ಯ, ಜಯ ಭಕ್ತಾಮರದ್ರುಮ	
ಜಯ ವಾಪಾದ್ರಿದಂಭೋಳೇ, ಜಯ ಸದ್ಭಕ್ತಿಶೀವಧೇ	೩
ಜಯ ಜ್ಞಾನಮಹಾಸಂಧೋ, ಜಯ ಸದ್ವಿಜಗದ್ಗುರೋ	
ಜಯ ವೈರಾಗ್ಯಸತೋತ್ತಮ, ಜಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮಂದಿರ	೪
ಜಯ ಸಿದ್ಧಕುಲಾರ್ಥಕ, ಜಯ ಸಜ್ಜನರಕ್ಷಕ	
ಜಯ ಪಾವನಚಾರಿತ್ರ, ಜಯ ಮಂಗಲವಿಗ್ರಹ	೫
ಗುರೋ ದೇವಣಸಿದ್ಧೀಂದ್ರ, ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತೇ ಮಹತ್ತರಂ	
ಲೋಕಾಕ್ಷರೈರಮೇವಾಸ್ತಿ ಕಿಂ ಮೇ ನಾಶ್ಚರ್ಯದಾಯಕಂ	೬
ಸಮಾಕ್ಷಾರ್ಯ ಶಿರೀಕಂಠಂ ಎಷ್ಟುಮೂರ್ತೀರ್ಮಹಾಗುರೋ	
ದದ್ಯಾಸ್ತುಂ ಪ್ರಮುದಂ ಮಹ್ಯಂ ಕೃಪಾರಸಮಹೋದಧೇ	೭
ಉತ್ಪಾದಿತಾ ಶ್ರಯಾ ಭಕ್ತಿಶೈವೀ ಸರ್ವಾಭನಾಶಿನೀ	
ಶ್ರುತ್ಯಾಗಮಪುರಾಣಾದಿಪ್ರಥಿತಾ ಮುಕ್ತಿದಾಯಿನೀ	೮
ತ್ವತ್ಪಾದಪಸಂಸ್ಪರ್ಶಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಸ್ಯಾತ್ಕಾಂಚಿಕಾವುರೇ	
ಮತ್ತಜಾಸ್ತಕಲಾ ಧನ್ಯಾ ಭವದ್ವರ್ತನಶಃ ಪರಂ	೯
ನಮಃ ಕಲ್ಯಾಣರೂಪಾಯ, ಎತ್ತಕಲ್ಯಾಣದಾಯಿನೇ	
ತುಭ್ಯಂ ಶ್ರೀಶಂಭುಪುತ್ರಾಯ, ಸಿದ್ಧನಾಥಾಯ ರೇಣುಕ	೧೦

ಇತಿ ತಂ ಮಹಾಗುರುಂ ಸಂಸ್ತುತ್ವಾ, ಜಯಘಂಟಾನಿನಾದಪೂರ್ವಕಂ ಸ್ವಸ್ಥ್ಯಂ ರಾಜ್ಯಂ ಪರಶಿವಭಕ್ತಿವಿರಾಜಮಾನಂ ಕಾರಯಿತ್ವಾ, “ಪರಮೇಶ್ವರವರಕೃಪಾವಾಶ್ರೀಣ ಸಿರಿಯಾಳಶ್ರೀಷ್ಠಿನಾಮ್ನಾ ವನೀಕೃತಿನಾ ಸಾರ್ಧಂ ಸ್ತಾಂತಾವುರಸ್ಯ ಪುರತಃ ಪ

ಸ್ವಾರವಾಗಲೆಂದು ತನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಅಂಜಲಿಮುದ್ರೆಯನ್ನಿರಿಸಿ, “ಜಯ ಶ್ರೀರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ ಜಯ ಶ್ರೀಶಂಕರಪ್ರಿಯ, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಆಶನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಜಯಘಂಟಾನಿನಾದಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆತ್ಮಂತ್ಪಾದಿವಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಕೃಪಾ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಸಿರಿಯಾಳವಚಕ್ರಿಯೊಡನೆ ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರದಿಂದ ಮುಂದೆ ಇರುವ

ಶ್ವಾಹ್ನ ವೌರಜನವರ್ಗಸಹಿತಃ ಪುರಹರಪುರಂ ಸಪ್ರಮದಂ ಜಗಾಮ" ಇತಿ ಕಥಾ
ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧೇತಿ ಸರ್ವಂ ತಿವಂ.

ವಂಶೇ ಶ್ರೀರೇಣುಕಸ್ಯಾಸೀದ್ವಿಶ್ವಸಾಧೋ ಗುರೂತ್ತಮಃ ||
ತಸ್ಯಾಸೀತ್ತನಯಶ್ಚಿತ್ರಮಾನ್ಯಾಶೀನಾಧೋ ಬುಧಾಗ್ರಣೀಃ ||
ಆಸ್ತಾಂ ತಸ್ಯ ಸುತಾವಾರ್ಯಾ ವೀರಸರೈಶ್ಚರಾಷ್ಟ್ರಕೌ ||
ಪುತ್ರಸರೈಶ್ಚರಸ್ಯಾಸೀದ್ವೀರಣಾರಾಧ್ಯನಾಮವಾಕ್ ||
ತಸ್ಯಾತ್ತಜಸ್ನುಧೀವಂದ್ಯಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತಕೋವಿದಃ ||
ಶ್ರೀಮದ್ರೇವಣಸಿದ್ಧಾರ್ಥೋ ವೀರಶೈವಾಬ್ಧಿಜಂದ್ರಮಾಃ ||
ತತ್ಪುತ್ರೇಣ ಸುಯಾ ಶ್ರೀಮಾಕ್ ಶಿವಾಧಿಕೃತಿಖಾಮನೇಃ ||
ರೇವಣಾರಾಧ್ಯನಾಮ್ನಾಯಂ ರಚಿತೋ ಜಯತಾಂ ಭುವಿ ||
ನಾಮತೋ ರೂಪತಶ್ಚಪಿ ಜಗತ್ಕಲ್ಪಾಣದಾಯಕೌ ||
ಶಿವೌ ನಮಾಮಿ ಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಲೋಕಸ್ಯ ಪಿತರೌ ಸದಾ ||
ಯಶ್ಚಿಕ್ಷುಕಶ್ಚಿವದ್ವೇಷ್ಠಾಕ್ ರಕ್ಷಕೋ ಯಶ್ಚಿವಪ್ರಿಯಾಕ್ ||
ನಮಾಮಿ ವೀರಭದ್ರಂ ತಃ ಅಸಮಾನಪರಾಕ್ರಮಂ |
ಬೃಂಗಿನೇ ಭರ್ಗಭನತ್ರಯ ಶಿವಧರ್ಮಾಯ ನಮೋ ||
ನಮಃ ಪ್ರಮಥಚ್ಛಂದಾಸು ಶಂಕರಪ್ರೇಮಾರ್ಘಮಯೇ ||

ವೌರಜನಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೈಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು
ಎಂಬ ಕಥೆಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಭದ್ರಂ ಭೂಯತ.

